वृ॰टी॰ सनामयमाचारः यत्शास्त्रप्रारंभेष्वभिमतदेवतायाः प्रसादात्तन्नमस्कारेणतत्तत्स्तुत्यावातद्भक्तिविशेषेणवाभिप्रेतार्थसिद्धिंवांच्छंति तदयमप्यवन्तिका रा॰
१ चार्यः श्रीवराहमिहिरोनामाद्विजोः कालब्धवरप्रसादोज्योतिः शास्त्रसंग्रहं कृत्स्नगणितस्कंधादनंतरंहोरास्कंधंचिकीर्षुरशेषविघ्नोपशांत्यर्थंभगवतः सूर्यादात्म
गामिनींवाक्सिद्धिंशा लविक्रीडितेनाह-मूर्तित्वइति सरविर्भगवानादित्यः नः अस्मभ्यंवाचंगिरंददातुप्रयच्छतुकोसौरविः अनेककिरणः नएकःकि
रणोयस्यसः अनेककिरणः प्रभूतरश्मिः सहस्ररश्मिरित्यर्थः त्रैलोक्यदीपः त्रयोलोकास्त्रैलोक्यं भूर्भुवःस्वराख्यंतत्रदीपः प्रकाश्यमानत्वात् तथा
मूर्तित्वेपरिकल्पितः शशभृतः शशंप्राणिविशेषंबिभर्तिधारयतीतिशशभृच्चंद्रमास्तस्यमूर्तित्वेनशरीरत्वेनपरिकल्पितः पर्यवस्थापितः यतोजल-
मयश्चंद्रः प्रकाशशून्यः प्रोक्तः तस्मिंस्तरणिकिरणप्रतिफलनादितरस्य ज्योत्स्नाप्रसरः विस्तरः यस्मात् तदुक्तं सलिलमयेशशिनिरवेर्दीधितयोमूर्छिता
स्तमोनैशम् क्षपयंतिदर्पणोदरनिहिताइवमंदिरस्यांतरमिति तथाचवेदे सुषुम्णः सूर्यरश्मिश्चंद्रमाइति अथवाशशिभृतइतिपाठः शशिभृतो
महादेवस्यमूर्तित्वेपरिकल्पितः यतोसौभगवानष्टमूर्तिः क्षितिजलपवनहुताशनाकाशयजमानसोमसूर्याख्याइतिअष्टमूर्तयस्तस्य माहेश्वरीमू-
र्तिः सूर्यइत्यर्थः शशिभृतइतिसाधुपाठः तथावर्त्माऽपुनर्जन्मनांनपुनर्जन्मविद्यतेयेषांतेअपुनर्जन्मानः भुक्तास्तेषांवर्त्ममार्गः मोक्षद्वारमित्यर्थः य-
तोद्विविधोमार्गः देवयानाख्यः पितृयानाख्यश्च तत्रपितृयानमार्गद्वारभूतश्चंद्रमाः येनस्वर्गगामिनः स्वर्गंगच्छंति मोक्षद्वारंसूर्यः यतः सूर्यमंडलं
भित्वामोक्षभाजोगच्छंति तथाचाहभगवान्व्यासः स्वर्गद्वारंप्रजाद्वारंमोक्षद्वारंत्रिविष्टपमिति आत्मेत्यात्मविदामिति आत्मानंविदंतीत्यात्मविदोयो
गिनस्तेषांसएवात्माचिंतत्वंतेजोरूपीप्राणरूपेणहृदयांतरेस्थितः तथाचश्रुतिः सूर्यआत्माजगतस्तस्थुषश्चेति जगतोजंगमस्यतस्थुषः स्थाव १
रस्यसूर्यएवात्मा क्रतुश्चयजतांयजमानानांसएवक्रतुर्यज्ञः यदुक्तं अग्नौप्रास्ताहुतिः सम्यगादित्यमुपतिष्ठति आदित्याज्जायतेवृष्टिर्वृष्टेरन्न

ततः प्रजाइति भर्तामरज्योतिषां अमरादेवाः ज्योतींषिग्रहनक्षत्रादीनितेषांभर्ताप्रभुः प्रधानइत्यर्थः यतः सर्वेदेवास्तस्योपस्थानंकुर्वंति ग्रहनक्ष-
त्राणांचतद्दर्शनोदयास्तमयाः यदुक्तम् तेजसांगोलकः सूर्योग्रहर्क्षाण्यंबुगोलकाः प्रभावंतोहिदृश्यंतेसूर्यरश्मिप्रदीपिताइति एवंगुणाधिक्या
दमरज्योतिषांप्रभुः लोकानांप्रलयोद्भवस्थितिविभुरिति लोकाः भूर्लोकादयस्तेषांप्रलयेविनाशे उद्भवेउत्पत्तौस्थितौपालनेप्रभुर्विष्णुः भगव
तः अतीतवर्तमानभाविकालत्रयपरिच्छेदचिन्हभूतत्वात् चशब्दोत्रावधारणे अनेकधायः श्रुतौवेदेयोऽनेकधानेकप्रकारैः पठ्यते तथाचो
क्तम् इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमाहुरथोदिव्यःससुपर्णोगरुत्मान् एकंसद्विप्राबहुधावदंत्यग्निंयमंमातरिश्वानमाहुरित्यादि अधुनास्यशास्त्रस्यपर

श्रीगणेशायनमः मूर्तित्वेपरिकल्पितः शशभृतोवर्त्मापुनर्जन्मनामात्मेत्यात्मविदांक्रतुश्चयजतांभर्तामरज्योतिषां लोका
नांप्रलयोद्भवस्थितिविभुश्चानेकधायःश्रुतौवाचंनःसददात्वनेककिरणस्त्रैलोक्यदीपोरविः १ भूयोभिःपटुबुद्धिभिःपटु
धियांहोराफलज्ञप्तयेशब्दन्यायसमन्वितेषुबहुशः शास्त्रेषुदृष्टेष्वपि होरातंत्रमहार्णवप्रतरणेभग्नोद्यमानामहंस्वल्पं
वृत्तविचित्रमर्थबहुलंशास्त्रप्लवंप्रारभे २

प्रणीतत्वादानर्थक्यंपरिजिहीर्षुस्तथान्यशास्त्रेभ्योस्यगुणवत्वंप्रदर्शयन्शार्दूलविक्रीडितेनाह १ भूयोभिरिति होरायास्तंत्रंहोरातंत्रं अथवाहोराएवतंत्रंहोरातंत्रंतदेवमहार्णवोदुःपारत्वात् तंत्रेतितार्यते येनार्थस्तत्तंत्रम् अहं-
होरातंत्रमहार्णवप्रतरणेभग्नोद्यमानांशास्त्रप्लुवंप्रारभे होरातंत्रमेवमहार्णवोमहासमुद्रः तत्प्रतरणेप्रतरणविषये भग्नोद्यमानांभग्नोत्साहा-
नांशास्त्रप्लुवंप्रारभेकरोमि शास्त्रमेवप्लुवः शास्त्रप्लवः तंशास्त्रप्लुवंयथाप्लुवस्तितीर्षूणां परपारगमनमाशुसंपादयति तथेदमपिहोरातंत्र

महार्णवप्रतरणे भग्नोद्यमानामित्यस्य पूर्वेन साधर्म्यम् प्रकृते होरातन्त्रमहार्णवप्रतरणे भग्नोद्यमानामित्यत आह भूयोभिरिति भूयोभिर्बहुतरैः
किंभूतैः पटुबुद्धिभिः पटुःपट्वीबुद्धिर्येषां ते पटुबुद्धयश्चतुराः प्राज्ञाः तैः शास्त्रेषु दृष्टेषु चिरं विचारितेष्वपि सत्सु किंभूतेषु शब्दन्यायसमन्वितेषु शब्दा
नां न्यायः शब्दन्यायः मीमांसा तदुक्तम् शब्दानामेव सा शक्तिस्तर्कोयंपुरुषाश्रय इति अथवा शब्दाश्च न्यायाश्च शब्दन्यायाः शब्दोर्थवान्यायो मीमांसा तैः
समन्वितेषु संयुक्तेषु किमेकवारं दृष्टेषु नेत्याह बहुश इति बहून्वारान्बहुशः व्याससमासैर्बहुप्रकारै रचितेषु इत्यर्थः किमर्थं दृष्टेषु पटुधियां होराफलज्ञा
नये चतुरबुद्धीनां होराफलार्थावबोधनाय प्राक्तनकर्मविपाको होरा होरायाः फलं होराफलं तस्य ज्ञप्तिः तत्फलं शुभाशुभं तज्ज्ञानाय किंभूतम्
शास्त्रमपूर्वम् स्वल्पं लघुग्रंथं वृत्तविचित्रम् वृत्तैः शार्दूलविक्रीडितप्रभृतिभिर्विचित्रं रम्यम् तस्मात्स्वल्पार्थं तेवास्य गुणवत्त्वम् यतस्तेषामत्राप्युद्यमभं
गो न भवति स्वल्पमित्यनेन ग्रहणधारणे सुखतां प्रदर्शयति तथा च हस्तिवैद्यकरो वीरसेनः समासोक्तस्य शास्त्रस्य सुखं ग्रहणधारणे वृत्तविचित्र-
मित्यनेन सूक्ततां प्रदर्शयति ननु स्वल्पशास्त्रस्य स्वल्पार्थतैव भविष्यतीत्याह अर्थबहुलं बह्वभिधेयम् अतएव पूर्वविरचितशास्त्रेभ्योस्य गौरवम् अ
न्यथा हि शास्त्रसंभवात्पुनरुक्तता दोषः स्यात् एतदुक्तं भवति प्रागभिहितशास्त्राण्यतिविस्तृतान्यतस्ते भग्नोद्यमास्तदर्थं महच्छास्त्रपूर्वं प्रारंभेण
नु कदाचिदल्पप्रज्ञतया ते भग्नोद्यमास्तत्कृतं लब्धम् यथा पूर्वशास्त्राणां महत्त्वाद्भग्नोद्यमास्तदर्थमिदमल्पमित्यत इदमाह पटुधियामिति अ
नेनैतत्प्रतिपादितं भवति नहि ते बुद्धिहीनत्वात्तेषु शास्त्रेषु भग्नोद्यमाः किं तर्हि शास्त्रदोषादन्यत्रापि तेषामुद्यमभंगः स्यात् एवमपि स्वल्पं च लघुवृ
त्तमदीर्घं विचित्रं रम्यमर्थबहुलं वित्तपरिपूर्णं एवंविधं तेतीषूणां मतिसुखावहं भवतीति २ अधुनाहोराशास्त्रस्य पुराकृतकर्मविपाकव्यंजक
त्वं वर्णद्वयपरिहारेण शब्दव्युत्पत्तिं प्रदर्शयन्निंद्रवज्रयाह होरेति होरार्थं शास्त्रं होरा तामहोरात्रविकल्पमेके वांछंति अहश्च रात्रिश्चा —

होरात्रशब्देनोच्यते तस्यविकल्पोविकल्पना एकेअन्येहोरांवांछंतिइत्यर्थः कथमुच्यते पूर्वपरवर्णलोपात् अहोरात्रशब्दस्यपूर्वोवर्णोकारोपर वर्णश्चत्रकारस्तयोर्लोपमदर्शनंकृत्वाहोराशब्दोवशिष्यते किमर्थपुनरहोरात्रशब्दाद्धोराशब्दोव्युत्पाद्यतेइति अत्रोच्यते मेषादयोद्वादशलग्नराशयो होरात्रांतर्भूताः लग्नस्यचकालवशाज्ज्ञानम् लग्नवशाच्छुभाशुभज्ञानम् अतोहोरात्राश्रयत्वात्ततएवहोराशब्दोव्युत्पाद्यते एतदेवाचार्यस्याप्यभि प्रेतम् यतः परमतमप्रतिषिद्धंस्वमतमिति तथाचसारावल्याम् आद्यंतवर्णलोपाद्धोरास्माकंभवत्यहोरात्रात् तद्प्रतिषिद्धाः सर्वग्रहभगणाश्चिं त्यतेयस्मात् किमस्यप्रयोजनमित्याह कर्मार्जितंपूर्वभवेसदादि यत्तस्यपक्तिंसमभिव्यनक्ति पूर्वभवेप्राग्जन्मनियत्सदादिशुभमशुभंमिश्रं·

होरेत्यहोरात्रविकल्पमेकेवांछंतिपूर्वापरवर्णलोपात् कर्मार्जितंपूर्वभवेसदादि यत्तस्यपक्तिंसमभिव्यनक्ति ३

चकर्मार्जितंतस्यपक्तिंपाकंसम्यक् व्यनक्तिप्रकटीकरोति तथाचलघुजातके यदुपचितमन्यजन्मनिशुभाशुभंतस्यकर्मणः प्राप्तिं व्यंजयतिशास्त्रमे तत्तमसिद्रव्याणिदीपइवेति ननुशुभस्याशुभस्यचावश्यभाविनः किंव्यनक्ति उच्यते द्विविधंशुभाशुभं दृढकर्मोपार्जितमदृढकर्मोपार्जितंच त त्रदृढकर्मोपार्जितस्यदशाफलंपाकक्रमेणव्यनक्ति अशुभंदशाफलंज्ञात्वायात्रादेः परिहारः कर्तव्यः शुभंज्ञात्वायात्रादेरतिशयेनदानं अदृढक र्मोपार्जितस्याष्टकवर्गेणफलव्यक्तिः तच्चाशुभंज्ञात्वाशांत्यादिभिरुपशमंनयेत् तथाचयवनेश्वरः यद्यद्विधानंनियतंप्रजानांग्रहर्क्षसंयोगप्रभवं प्रसूतौ भाग्यानितानीत्यपिशब्दयंतिवर्षानुयोगेतिदशानराणाम् तदप्यभिज्ञैर्द्विविधंनिरुक्तंस्थिराख्यमौत्पातिकसंज्ञितंच कालक्रमा ज्ज्ञानकनिश्चितंयत्क्रमोपसर्पिस्थिरमुच्यतेतत् सप्तग्रहाणांप्रथितानियानिस्थानानिजन्मप्रभवानिसद्भिः तेभ्यः फलंचारग्रहक्रमस्थादद्यु

र्यद्दौत्पातिकसंज्ञितंतत् अनेनास्थिरस्यशांत्यादिभिरुपशमः प्रदर्शितोभवति उक्तंच भगवताव्यासेन विहन्याद्दुर्बलंदैवंपुरुषेणविपश्चितेति ३
अधुनाव्यवहारार्थंकालाख्यस्यपुरुषस्यमेषादिराशिपूर्वकंशिरःप्रभृत्यंगविभागंशार्दूलविक्रीडितेनाह कालांगानीति कालस्यांगानिकालांगानिता
निचमेषप्रभृतिराशयोनवर्क्षचरणानवभिर्ऋक्षचरणैर्नक्षत्रपादैःप्रमाणंयेषांते अश्विप्रथमा अश्विनीतः प्रभृतिनवनवनक्षत्रपादाएकैकस्यप्रमाणम्
मेषप्रभृतिराशयोऽश्विप्रथमैर्नक्षत्रपादैर्युक्ताइत्यर्थः तथा भूताराशयो धातुरवयवाः तथाचयवनेश्वरः द्वेद्वेसपादेभवनंगतेति तथाचभगवान्गा-
र्गिः अश्विनीभरणीमेषः कृत्तिकापादमेवच तस्मादत्रितयंब्रह्मदृषःसौम्यदलंतथा सौम्यार्धमार्द्रामिथुनस्त्वादित्याश्चरणत्रयं तस्मादःपुष्यमाश्ले

कालांगानिवरांगमाननमुरोहृत्क्रोडवासोभृतोबस्तिर्व्यंजनमूरुजानुयुगलेजंघेततोंघ्रिद्वयम्
मेषाश्विप्रथमानवर्क्षचरणाश्चक्रस्थिताराशयोराशिक्षेत्रगृहर्क्षभानिभवनंचैकार्थसंप्रत्ययाः ४

षाराशिः कर्कटकःस्मृतः पित्र्यंभाग्यमथार्यम्णः पादःसिंहःप्रकीर्तितः तस्मादत्रितयंकन्याहस्तश्चित्रार्धमेवच तथाचित्रादलंस्वातीविशाखाचर
णत्रयम् तस्मादंमित्रदैवत्यंज्येष्ठावृश्चिकउच्यते मूलमाप्यंतथाधन्वीपादोवैश्वेश्वरस्यच तस्मादत्रितयंश्रवणंमकरोवासवोदलम् तद्दलंवारुणंकुंभ
स्तथाजाच्चरचरणत्रयं तस्मादमंकोमीनःस्यादहिर्बुध्न्यंचरेवती चक्रेस्थिताः चक्रस्थिताः चक्रस्थिताराशयः अथवाचक्रवत्स्थिताःअनेकसं-
स्थानमेषांप्रदर्शितंभवति तत्रकालाख्यस्यवरांगंशिरोमेषः आननंमुखंतद्वृषः उरोवक्षोमिथुनः तद्हृदयंकुलीरः क्रोडमुदरंसिंहः वासोभृत् ३
कटिःकन्या बस्तिर्नाभिव्यंजनयोरंतरंतुला व्यंजनंयेनपुंस्त्वंव्यंज्यतेलिंगंतद्वृश्चिकः ऊरुयुगलंधन्वीजानुयुगलंमकरः जंघेकुंभः अंघ्रिद्व

यंपादयुगलंमीनइति तथाचबादरायणः मेषःशिरोथवदनंवृषभोविधातुर्वक्षोभवेन्नृमिथुनंहृदयंकुलीरः सिंहस्तथोदरमथोयुवतिःकटिश्चबस्तिस्तु
लाभृदथमेहनमष्टमंस्यात् धन्वीचास्योरुयुगलंमकरोजानुद्वयंभवति जंघाद्वितयंकुंभः पादौमत्स्यद्वयंचेति अस्यप्रयोजनम् जन्मकालेयोराशिः पा
पग्रहाक्रांतः सकलाख्यस्यपुरुषस्ययस्मिन्नंगेस्थितस्तत्रांगे जातस्योपघातोवक्तव्यः यत्रसौम्यस्थितस्तत्रपुष्टिरिति तथाचसारावल्याम् कालनिर
स्यावयवाःपुरुषाणांकल्पयेत्प्रसवकाले सदसद्ग्रहसंयोगात्पुष्टाः सोपद्रवाश्चापिइतिराशिक्षेत्रमित्यादि एषांचप्रत्येकस्यराशिरितिसंज्ञा तस्यैवप-
र्यायनामानिक्षेत्रम् गृहम् ऋक्षंभम् राशिश्चक्षेत्रंचगृहंचऋक्षंचभंचतानिराशिक्षेत्रगृहर्क्षभानि भवनंच गृहत्वाद्भवनग्रहणेसिद्धेयत्पुनर्भ
वनग्रहणंकृतंतत्सर्वेषांगृहपर्यायाणांग्रहणार्थं ऋक्षत्वादपिभग्रहणेसिद्धेयत्पुनर्भग्रहणंतेनैतद्दर्शयति यत्रयत्रहोराशास्त्रेभग्रहणंऋक्षग्रह
णंवातत्रतत्रराशेरेवग्रहणंस्यान्नतुनक्षत्रस्य एतेराश्यादयः शब्दाएकार्थसंप्रत्ययाएकार्थाभिधायकाइत्यर्थः ४ अधुनाराशीनांस्वरूपवि
ज्ञानंवसंततिलकेनाह मत्स्याविति मीनोराशिर्मत्स्यौमत्स्यद्वयमन्योन्यंपुच्छाभिमुखंएतत्तुकुतोलभ्यते उच्यते तस्यैवोभयोदयत्वात् वक्ष्यति
च लग्नंसमेत्युभयतः पृथुरोमयुग्मभिति घटीकुंभः स्कंधासक्तरिक्तघटधारीपुरुषः कुंभः मिथुनोनृमिथुनराशिर्मिथुनंनृमिथुनं स्त्रीपु
मान्सौतन्मिथुनं सगदंसवीणंपुमान्सगदः स्त्रीसवीणा चापीनरोश्वजघनः धन्वीराशिश्चापिविद्यमानधन्वानरःअश्वजघनः अश्वस्तुर
गोतस्येवजघनंयस्यसोश्वजघनः चतुष्पादित्यर्थः मकरोमृगास्यः मकरोराशिर्मकरएवसचमृगास्यः मृगमुखः तौलीत्यादि तुलाविद्य
मानतुलःपुरुषः कन्याकुमारीप्लवगानौकास्थासस्यदहना सस्यानिचदहनश्चतौसस्यदहनौताभ्यांसहवर्ततइतिसासस्यदहना शेषाराश
योमेषवृषकर्कटकसिंहवृश्चिकाः स्वनामसदृशाः स्वसंज्ञाविहिताकृतयः तद्यथामेषोमेषः वृषोवृषभः कर्कटकः कुलीरोजलचरप्राणी

सिंहः केसरी वृश्चिकोवृश्चिक एवकीटजातिः तथाचसत्यः छागोवृषभोवीणागदाधरंमिथुनमंभसिकुलीरः सिंहः शैलेकन्यानौसंस्थादीपसस्यकरा पुरु
षस्तुलाधरोवृश्चिकोथधन्वीनरोहयांत्यार्धः मकरार्धंमृगपूर्वंकुंभीपुरुषोझषौमीनः स्वचराश्चसर्वे सर्वेह्यादशराशयः स्वचराः स्वेषुस्वेषुस्थानेषुचरंति
यथादृष्टस्थाननिवासिनइत्यर्थः तद्यथा मेषवृषावारण्यौदिवारात्रौ मिथुनोग्राम्यः कर्कटोंबुचरः सिंहआरण्यचारी कन्यादर्शितदशाविभागा तु
लापण्यवीथिस्थः वृश्चिकःश्वभ्रचारी धन्वीग्राम्यःमकरः पूर्वभागेआरण्योन्योजलचरः कुंभोग्राम्यः मीनोजलचरइति तथाचयवनेश्वरः आद्यः
स्मृतोमेषसमानमूर्तिः कालस्यमूर्द्धागदितः पुराणैः सोजीविकासंचरकंदराद्रिस्तेनाग्निधात्वाकररत्नभूमिः १ वृषाकृतिस्तुप्रथितोद्वितीयः सव
क्त्रकंठायतनंविधातुः वनाद्रिसानुद्विपगोकुलानांकृषीवलानामधिवासभूमिः २ वीणागदाभृन्मिथुनेतृतीयः प्रजापतेस्कंधभुजांसदेशः प्रनर्त

मत्स्योघटीनृमिथुनंसगदंसवीणंचापीनरोश्वजघनोमकरोमृगास्यः
तौलीससस्यदहनाप्लवगाचकन्याशेषाः स्वनामसदृशाः स्वचराश्चसर्वे ५

कीगायनशिल्पकस्त्रीक्रीडारतिद्यूतविहारभूमिः ३ कर्कःकुलीराकृतिरंबुसंस्थोवक्षःप्रदेशोविहितश्चधातुः केदारवापीपुलिनानितस्य देवांगनारम्य
विहारभूमिः ४ सिंहश्चशैलेहृदयप्रदेशःप्रजापतेःपंचममाहुराद्याः तस्याटवीदुर्गगुहावनाद्रिव्याधावनीदुर्गवनप्रदेशाः ५ प्रदीपिकांगृह्यकरेणक
न्यानौस्थाजलेषष्ठमितिब्रुवंति कलार्थधीराजठरंविधातुःसशाड्वलास्त्रीरतिशिल्पभूमिः ६ वीथ्यांतुलापण्यधरोमनुष्यःस्थितःसनाभीकटिबस्ति
देशे शुक्लार्थवीथ्यापणपट्टनाध्वसार्थाधिवासोन्नतसस्यभूमिः ७ श्वभ्रोष्टमोवृश्चिकविग्रहस्तुप्रोक्तःप्रभोमेढ्रगुदप्रदेशे गुहाबिलश्वभ्रविषाश्म

गुभिर्वल्मीककीटाजगराहिभूमिः ८ धन्वीमनुष्योहयपश्चिमार्धस्तमाहुरूरुभुवनप्रणेतुः समस्थितव्यस्तसमस्तवाजीसुरास्त्रभृद्यज्ञरथाश्वभूमिः
९ मृगार्द्धपूर्वोमकरोंबुगार्धोजानुप्रदेशंतमुशंतिधातुः नदीवनारण्यसरोच्चरूपश्वभ्राधिवासोदशमःप्रदिष्टः १० स्कंधंतुरिक्तःपुरुषस्यकुंभोजंघे
तमेकादशमाहुराद्याः उष्णोदकाधारकुसस्यपक्षीस्त्रीशौंडिकाद्यूतनिवासभूमिः ११ जलेतुमीनद्वयमत्स्यराशिः कालस्यपादौविहितौवरिष्ठौ ·
सपुण्यदेवद्विजतीर्थभूमिर्नदीसमुद्रांबुधराधिवासः १२ प्रयोजनंत्वेतनष्टादिषुद्रव्यस्थानपरिज्ञानं उक्तंच राशिभ्यःकालदिग्देशाइति अथ
नाराशिनवमांशद्वादशांशाधिपान्त्रोटकेनाह क्षितिजसितज्ञेति क्षितिजादयोग्रहाः गृहपाःअंशपाश्च गृहाणांराशीनांमेषादीनांपतयःस्वामि

क्षितिजसितज्ञचंद्ररविसौम्यसितावनिजाःसुरगुरुमंदसौरिगुरवश्चगृहांशकपाः

नोभवंति. क्षितिजोंगारकः समेषस्याधिपतिः सितः शुक्रः वृषभस्य ज्ञोबुधोमिथुनस्य चंद्रःकर्कटकस्य रविरादित्यःसिंहस्य सौम्योबुधःकन्यायाः
सितःशुक्रस्तुलायाः अवनिजोंगारकोवृश्चिकस्य सुरगुरुर्बृहस्पतिः धन्विनः मंदशनैश्वरोमकरस्य सौरिःशनैश्वरोमंदइत्यमरः कुंभस्यगुरुर्बृहस्पतिः मीनस्येति
प्रयोजनं होरास्वामिगुरुज्ञवीक्षितयुतेत्यत्र एतएवमेषादिनवांशकाधिपतयः नकेवलंमेषस्यभौमाधिपतिः यावद्यस्मिन्त्रांशोमेषनवांशकोदयोभवति तस्या
पिभौमोधिपतिः शेषाणामप्येवं तेचनवांशकाःकथंभवतीत्याह अजमृगतौलिचंद्रभवनादिनवांशविधिरिति अजोमेषः मृगोमकरः तौलीतुलाचंद्रभवनंकर्क·
टः अजोमेषः मृगोमकरः तौलिस्तुलः चंद्रभवनंकर्कः आदिनवांशविधिरिति प्रत्येकमपिसंबध्यते तत्रैवसंबंधोजायते अजादिर्मृगादिः तौल्यादिः चंद्र
भवनादिर्नवांशविधिःसर्वराशीनांविधिर्भवति तत्रादिनवांशविधिः मेषस्यतेनमेषवृषमिथुनककर्टसिंहकन्यातुलावृश्चिकधनुर्धराणांसंबंधिनोनवांशाःमेष

स्यभवंति मृगादिर्वृषस्य तेनमकरकुंभमीनमेषवृषमिथुनकर्कटसिंहकन्यासंबंधिनोनवांशाः वृषस्यतुलादिर्मिथुनस्य तेनतुलामकरधनमकर
कुंभमीनमेषमिथुनानांसंबंधिनोनवांशाः मिथुनस्यकर्कटादिः कर्कटस्य तेनकर्कटसिंहकन्यातुलावृश्चिकधनमकरकुंभमीनानांसंबंधिनोनवांशाः
कर्कटस्य एवंसिंहस्यमेषवत् कन्यायाः वृषवत् तुलायाः मिथुनवत् वृश्चिकस्यकर्कटवत् पुनरपिधनुषः मेषवत् मकरस्यवृषवत् कुंभस्यमिथु
नवत् मीनस्यकर्कटवत् तदुक्तंग्रंथांतरे मेषकेसरिधन्वीनांमेषाद्या अंशकाः स्मृताः वृषकन्यामृगाणांच मकराद्यानव स्मृताः १ तुलामिथुनकुंभा-

अजमृगतौलिचंद्रभवनादिर्नवांशविधिर्भवनसमांशकाधिपतयः स्वगृहात्क्रमशः ६

नांतुलाद्यानवकीर्तिताः कर्कनौलिझषाणांच कर्कटाद्यानवांशकाः प्रयोजनम् स्तेनोभोक्तापंडिताद्याइत्यादि भवनसमांशकाधिपतयः स्वगृहात्क्रमशइ
ति भवनसमाअंशकाभवनांशकाः भवनानिद्वादशतत्समा अंशकाद्वादशांशकाइत्यर्थः तेचप्रत्येकस्यराशेः स्वगृहादारभ्यगणनीयाः तद्यथा मेषस्य
मेषवृषमिथुनकर्कटसिंहकन्यातुलावृश्चिकधन्विमकरकुंभमीनानांसंबंधिनोद्वादशभागाभवंति तेषांभौमाद्याधिपतयः एवंवृषस्य वृषाद्यामेषांताः
मिथुनस्यमिथुनाद्यावृषांताः कन्यायाः कन्याद्याः सिंहांताः तुलायास्तुलाद्याः कन्यांताः वृश्चिकस्यवृश्चिकाद्यास्तुलांताः धन्विनोधनुराद्याः वृश्चिकांताः
मकरस्यमकराद्याधन्व्यंताः कुंभस्यकुंभाद्याः मकरांताः मीनस्यमीनाद्याः कुंभांताः प्रयोजनं तात्कालिकेंदुसहितोद्विरसांशकइत्यादि ६ ६ ५

अधुनात्रिंशांशकस्याधिपतीनांगणनयापरिज्ञानंचपुष्पिताग्रयाह कुजेति कुजोभौमः रविजःसौरिःशनिः गुरुर्बृहस्पतिः ज्ञोबुधः शुक्रोभार्गवःए
वंकुजरविजगुरुज्ञशुक्राणांक्रमेणभागाः पवनसमीरणकौर्पिजूकलेयाः तद्यथा पवनाः वायवः पंचपंचएवभागाःकुजस्य ततऊर्ध्वंसमीरणाः पं-
चैवरविजस्य एवंदश ततऊर्ध्वंकौर्पिसंज्ञाअष्टौगुरोः कौर्प्यौरव्योर्वृश्चिकः सचगणनयाष्टमः एवमष्टादश ततःपरंजूकसंज्ञाः सप्तभागाःबुधस्य
जूकसंज्ञातुलायाःसचगणनयासप्तमः एवंपंचविंशतिः ततऊर्ध्वंलेयसंज्ञाः पंचशुक्रस्य लेयसंज्ञासिंहस्य सचगणनयापंचमः एवंत्रिंशत्
किंसामान्येनेत्यतआह अयुजियुजीति अयुजिविषमराशौकुजादयोग्रहाः पवनादीनांभागानांयथाक्रमेणाधिपतयः तत्रमेषमिथुनसिंहतु
लाधनुःकुंभानांविषमराशीनामेषक्रमः युजिभेतुविपर्ययस्थाः युजिसमराशौपवनादिभागग्रहाश्चविपर्ययस्थाः विलोमेनतिष्ठंति तद्यथा

कुजरविजगुरुज्ञशुक्रभागाः पवनसमीरणकौर्पिजूकलेयाः
अयुजियुजितुभेविपर्ययस्थाःशशिभवनालिझषांतमृक्षसंधिः ७

तत्रादौपंचशुक्रस्य ततःपरंसप्तबुधस्य एवंद्वादश ततःपरंअष्टौजीवस्य एवंविंशतिः ततःपरंपंचशनेः एवंपंचविंशतिः ततःपरंपंचभौम
स्य एवंत्रिंशत् तत्रवृषकर्कटकन्यावृश्चिकमकरमीनाः समराशयः एवंत्रिंशद्भागाधिपतयः पंचताराग्रहाः अत्रकेचिदाहुः ययाविपर्ययस्था
इत्यनेनानंतराणामेवपवनादिसंख्यानांभागानांविपर्ययेणभवितव्यं नव्यवहितानांकुजादीनां तच्चायुक्तम् तस्मात्तुशब्दोत्रपठ्यते सचकु-
जादिसमुच्चयार्थः तथाचश्रुतकीर्तिः पंचाथपंचचाष्टौसप्तचपंचैवचोजभवनेषु धरणिसुतमंदसुरगुरुबुधशुक्राणांक्रमेणांशाः पंचै

वसमस्त्वाष्टौपंचपंचाद्ययुग्मभवनेषु भागाभार्गवशशिसुतसुरेज्यशनिभूमिपुत्राणामिति प्रयोजनं कन्येवदुष्टाव्रजतीह दास्यं साध्वीसमायाकुचरित्रयुक्ता भूम्यात्मजर्क्षेक्रमशोंशकेषुवक्रार्किजीवेंदुजभार्गवाणामित्यादि शशिभवनालिझषांतमृक्षसंधिः अंतशब्दः प्रत्येकमभिसंबध्यते शशिभवनांतमत्यंतं झषांतंचऋक्षसंधिः शशिभवनंकर्कटः अलिर्वृश्चिकः झषोमीनः एतेषामंतं नवमनवांशकं यत्रनक्षत्रराश्योर्युगपत्पर्यवसानंतदृक्षसंधिः यस्मादाश्लेषांतेकर्कटकांतंज्येष्ठांतंच वृश्चिकांतंरेवत्यंतंमीनांतमिति एतदेवलोकेगंडांतमितिप्रसिद्धं उक्तंच अश्विनीपित्र्यमूलाद्यामेषसिंहहयादयः विषमर्क्षान्निवर्तंते पादवृध्यायथोत्तरमितिप्रयोजनं संधौपापैः शशिनिचजडःस्यान्नचेत्सौम्यदृष्टइति ७ अधुना व्यवहारार्थंमेषादीनांसंज्ञायथार्थंयाह क्रियेति इत्थमेवंप्रकारनामानोमेषाद्याराशयोज्ञेयाः तद्यथा क्रियोमेषः तावुरिर्वृषः जितुमोमिथु

क्रियतावुरिजितुमकुलीरलेयपाथोनजूककौर्प्याख्याः तौक्षिकआकोकेरोहृद्रोगश्चांत्यभंचेत्थं ८ द्रेष्काणहोरानवभागसंज्ञास्त्रिंशांशकद्वादशसंज्ञिताश्च

नः कुलीरः कर्कटः लेयः सिंहः पाथोनः कन्या जूकस्तुला कौर्प्याख्योवृश्चिकः तौक्षिको धन्वी आकोकेरोमकरः हृद्रोगःकुंभः अंत्यभंमीनइति प्रयोजनम् गोसिंहौजितुमाष्टमौक्रियतुलेत्यादि ८ अधुनाग्रहस्यक्षेत्रहोराद्रेष्काणनवांशद्वादशभागत्रिंशद्भागानांवर्गसंज्ञानांव्यवहारार्थमिंद्रवज्रयाह द्रेष्काणेति द्रेष्काणादयःषट्पदार्थाः स्वकीयग्रहस्यवर्गसंज्ञा तत्रद्रेष्काणोराशित्रिभागः होराराश्यर्द्धं नवभागोनवांशकः त्रिंशांशकः त्रिंशद्भागः द्वादशांशोद्वादशभागः क्षेत्रंराशिः एतत्संज्ञिताश्च एषांसंज्ञाख्या ६
येषांतेतथा यद्यस्यग्रहस्यक्षेत्रंराशिःसतस्यवर्गः वर्गशब्देनात्रषड्वर्गः तेसर्वएवग्रहस्यात्मीयवर्गसंज्ञाः एवंषड्विकल्पोराशिः षट्स्वात्मीये

सुस्थितोवर्गस्थोभवति नतुग्रहस्यषड्विकल्पानसंभवंति यतश्चंद्रार्कयोस्त्रिंशांशकाभावः भौमादीनांहोराभावः तस्मात्संचसंभवंति तेनपंच-
स्वालीयेषुस्थितोवर्गस्थः एतदप्युपलक्षणं अतोयथासंभवस्वादिविकल्पस्थोग्रहोवर्गस्थउच्यते तस्माद्भगवान्गार्गिः क्षेत्रंहोराथद्रेकाणोन
वांशोद्वादशांशकः त्रिंशांशकश्चवर्गोयंसर्वस्यस्वउदाहृतः आद्येष्वपिपदार्थेषुस्थितःस्वेषुस्ववर्गगः परवर्गगतोप्येवंग्रहोभवतिचान्यथा
इति प्रयोजनम् एकोपिवक्रोपगतोनराणांशुभाशुभोवापिचतुष्टयस्थः वर्गोपितस्योदयगोविनाशंबहुप्रकारंकुरुतेध्वगानामित्यादि होरा-
लग्नयोः संज्ञार्थमाह होरेतिलग्नंभवनस्यचार्धमिति होराइतिलग्नमुच्यते प्रयोजनं होरास्वामिगुरुज्ञवीक्षितायुतेति भवनस्यचराशेरर्द्धंहो-
रा प्रयोजनं मार्तंडेंदोराशुजिसमभेचंद्रभान्वोश्चहोरेति ९ अधुनाराशीनांरात्रिदिनसंज्ञत्वं पृष्ठोदयशीर्षोदयत्वंच वसंततिलकेनाह

क्षेत्रंचयद्यस्यसतस्यवर्गोहोरेतिलग्नंभवनस्यचार्द्धं ९

गोजाश्विकर्किमिथुना गोशब्देनवृषउच्यते अजोमेषः अश्वोस्यास्तीत्यश्वीधन्वी कर्कीकुलीरः मिथुनःप्रसिद्धः एतेगोजाश्विकर्किमिथुनाः
समृगाः मृगेणमकरेणसहिताः षड्राशयोनिशाख्याः रात्रिबलसंज्ञा पृष्ठोदयाविमिथुनाः एतएवराशिसंज्ञाविमिथुनाः मिथुनवर्जिताः पृष्ठो
दयसंज्ञाभवंति पृष्ठेनउदयंयांतीत्यर्थः मिथुनःपुनःशीर्षोदयः शीर्षोदयाइतिउक्तेभ्यःशेषाः सिंहकन्यातुलावृश्चिककुंभाः शीर्षोदयाः शिर
साउदयंयांति दिनबलाश्चभवंति अत्ररात्रिदिनबलाख्याइतिसंज्ञामात्रं यतस्तेषामुत्तरोत्तरंबलंवक्ष्यति द्विपदादयोन्हिनिशिचप्रामेचसं-
ध्याद्वयेइति एवंसत्याचार्यस्यवचनविरोधःस्यात् तस्मात्संज्ञामात्रंबलग्रहणं प्रयोजनं रात्रिद्युसंज्ञेषु विलोमजन्मइत्यादि तथापृष्ठोदयको

भयर्क्षगाइति यात्रायांवक्ष्यतिच शीर्षोदयेसमभिवांछितकार्यसिद्धिं पृष्ठोदयेविपुलताबलबुद्धिनाशः शस्तंदिवादिनबलेनिशिनक्तवीर्यैरात्रौविपर्ययबलेगमनंनशस्तं अन्यलग्नेभ्योमीनस्यविशेषमाह लग्नंसमेत्युभयतः पृथुरोमयुग्ममिति पृथुरोमामत्स्यः तद्युग्मंमत्स्यद्वयंमीनोराशिः सउभयतःपृष्ठशीर्षाभ्यांलग्नसमेत्युद्गच्छति १० अधुनाराशीनांक्रूरसौम्यविभागंस्त्रीपुरुषविभागंचरस्थिरद्विस्वभावविभागंदिगधिपत्वंहोराद्रेष्काणपतीनांविभागंचमंदाक्रांतयाह क्रूरःसौम्याइति तेमेषादयोराशयोयथाक्रमंक्रूरसौम्यसंज्ञाः तत्रमेषः क्रूरः वृषःसौम्यः मिथुनःक्रूरः कर्कटःसौम्यः एवंसर्वेषांयोज्यं युक्तंकरणीयमित्यर्थः तेनविषमराशयःक्रूरसंज्ञाः समराशयःसौम्यसंज्ञाः प्रयोजनं क्रूरेषुजाताःक्रूरस्वभावाः सौम्येषुजाताः सौम्यस्वभावाभवंति तथाचसत्याचार्यः ओजाःपुरुषाज्ञेयाः सौम्याः स्त्रीसंज्ञकाः क्रमात् ओजेषूग्राःपुरुषाः सौम्यायुग्मेषुभवनेषु पुरु-

गोजाश्विकर्किमिथुनाःसमृगानिशाख्याः पृष्ठोदयाविमिथुनाःकथितास्तएव शीर्षोदयादिनबलाश्चभवंतिशेषालग्नंसमेत्युभयतः पृथुरोमयुग्मं १०

षवनितेइति तएवमेषादयोयथाक्रमं पुरुषवनिताख्याज्ञेयाः तेनमेषःपुरुषोनरोवृषोवनितास्त्री एवंसर्वत्र तेनषड्विषमराशयःपुरुषसंज्ञाः षट्समराशयस्त्रीसंज्ञाः प्रयोजनं पुरुषराशिषुजातास्तेजस्विनः स्त्रीराशिषुजातामृदवोभवंति तेचरागद्विदेहाइति तएवमेषादयोयथासंख्यंचरागद्विदेहाख्याभवंति तत्रमेषश्चरः वृषोगःस्थिरः मिथुनोद्विदेहोद्विस्वभावः एवंकर्कटादिषुयोज्यं तेनमेषकर्कटतुलामकराश्चराः वृषसिंहवृश्चिककुंभास्स्थिराः मिथुनकन्याधनुर्मीनाद्विस्वभावाः प्रयोजनं चरराशिषुजाताश्चरस्वभावाभवंति स्थिरेषुस्थिराः द्विस्वभावेषुमिश्रस्वभावाभवंति तथाचसत्यः चरसंज्ञाः स्थिरसंज्ञाद्विमहातिश्चेतिराशयः क्रमशः राशिस्व

भावतुल्याजायंते प्रकृतयः प्रसूतानाम् प्रागादीशाइति क्रियोमेषः वृषःप्रसिद्धः नृयुग्मिथुनः कुलीरः कर्कटः एतेक्रियवृषनृयुक्कर्कटाः स्व-
त्रिकोणाभ्यां स्वपंचमनवमाभ्यां सहिताःप्रागादिषु पूर्वाद्यासु चतसृषुदिशासु ईशाः स्वामिनः भवंति तेनमेषसिंहधन्विनः पूर्वस्याम् वृषक
न्याम् करा दक्षिणस्याम् मिथुनतुलाकुंभाः पश्चिमायाम् कर्कटवृश्चिकमीनाउत्तरस्यामितिप्रयोजनम् हृतनष्टादौचौरादेर्द्रव्यस्यवादिग्वि-
ज्ञानं सूतिकागृहद्वारज्ञानंच तथाच यातव्यदिग्मुखगतस्यसुखेनसिद्धिर्व्यर्थश्रमोभवतिदिक्प्रतिलोमलग्नइति मार्तंडेंद्वोरिति
मार्तंडः सूर्यः इंदुश्चंद्रः अयुज्योजराशौ यथाक्रमं मार्तंडेंद्वोर्होरेभवतः प्रथमाहोरासूर्यस्य द्वितीयाहोराचंद्रस्य होराशब्देनात्रराश्यर्द्धमुच्यते
समभे चंद्रभान्वोश्चेति समभेसमराशौ चंद्रभान्वोः होरेभवतः प्रथमा होराचंद्रस्य शशिनः द्वितीयाभानोः सूर्यस्य प्रयोजनम् सूर्यहोरा

क्रूरःसौम्यःपुरुषवनितेतेचरागाद्विदेहाःप्रागादीशाःक्रियवृषनृयुक्कर्कटाःसत्रिकोणाः मार्तंडेंद्वोरयुजिसमभेचंद्रभा
न्वोश्चहोरे द्रेष्काणाःस्युःस्वभवनसुतत्रित्रिकोणाधिपानाम् ११

यांजातास्तेजस्विनः चंद्रस्यहोरायांमृदुस्वभावाभवंति द्रेष्का-
णाःस्युरिति द्रेष्काणोराशित्रिभागः स्वभवनसुतत्रित्रिकोणाधिपानांसंबंधिनोद्रेष्काणाभवंति प्रथमोद्रेष्काणःस्वभवनाधिपतेः आत्मीयभवना
धिपतेः द्वितीयः सुतभवनस्यपंचमस्थानाधिपतेः तृतीयःत्रित्रिकोणाधिपतेःनवमस्थानाधिपतेःतेनमेषस्यप्रथमद्रेष्काणोभौमस्य द्विती
योर्कस्य तृतीयोगुरोः वृषस्यप्रथमःशुक्रस्य द्वितीयोबुधस्य तृतीयः शनेः मिथुनस्यप्रथमोबुधस्य द्वितीयःशुक्रस्य तृतीयःशनेः
कर्कटस्यप्रथमश्चंद्रस्य द्वितीयोभौमस्य तृतीयोजीवस्य सिंहस्यप्रथमः सूर्यस्य द्वितीयोजीवस्य तृतीयोभौमस्य कन्यायाःप्रथमोबुधस्य

द्वितीयः शनेः तृतीयः शुक्रस्य तुलायाः प्रथमः शुक्रस्य द्वितीयः सौरस्य तृतीयो बुधस्य वृश्चिकस्य प्रथमो भौमस्य द्वितीयो जीवस्य तृतीयश्चंद्रस्य धन्विनः प्रथमो जीवस्य द्वितीयो भौमस्य तृतीयो रवेः मकरस्य प्रथमः शनेः द्वितीयः शुक्रस्य तृतीयो बुधस्य कुंभस्य प्रथमः सौरेः द्वितीयो बुधस्य तृतीयः शुक्रस्य मीनस्य प्रथमो जीवस्य द्वितीयश्चंद्रस्य तृतीयो भौमस्येति प्रयोजनम् द्विरुक्तमांस्वांशकभंत्रिभागगैरित्यादि ११ अधुना मतांतरेण होराद्रेष्काणपतीनां लक्षणमिंद्रवज्रयाह केचिदिति केचिद्यवनेश्वरादयः प्रथमां होरां भपस्य लग्नाधिपतेर्वांछंति द्वितीयां लाभाधिपतेरेकादशस्थानाधिपस्य यथा मेषस्य प्रथमहोरा भौमस्य द्वितीया सौरस्य एवं सर्वेषामपि योज्यम् द्रेष्काणसंज्ञाम

केचित्तु होरां प्रथमां भपस्य वांछंति लाभाधिपतेर्द्वितीयाम् द्रेष्काणसंज्ञामपि वर्णयंति स्वद्वादशैकादशराशिपानाम् १२

पीति स्वद्वादशैकादशराशिपानामपि एके द्रेष्काणसंज्ञां वांछंति कथयंति प्रथमं स्वाधिपतेरात्मीयस्वामिनः द्वितीयं द्वादशाधिपतेः तृतीयमेकादशराश्यधिपतेः यथा मेषस्य प्रथमो द्रेष्काणो भौमस्य द्वितीयो जीवस्य तृतीयः सौरस्य एवमन्येषामपि ज्ञातव्यम् तथा च यवनेश्वरः आद्या होरा भवनस्य पत्युरेकादशक्षेत्रपतेर्द्वितीया स्वद्वादशैकादशराशिपानां द्रेष्काणसंज्ञाः क्रमशोऽत्र चोक्ताः एवं यवनेश्वरमतेन सर्वग्रहाणां होराद्रेष्काणाधिपत्यमस्ति एतदाचार्यस्यनाभिप्रेतम् सत्यादीनामपि तथा च सत्यः ओजेषु रवेर्होरा प्रथमा युग्मे पुंचोत्तरा शेषाः इंदोः क्रमशो ज्ञेया जन्मानि चेष्टौ स्वहोरास्थौ राशिस्तद्रेष्काणस्तत्पंचमनवम १ ५ ९ भवनपतयः स्युः तेषामधिपतयः स्युः स्वद्रेष्काणे ग्रहा बलिन इति १२

अथग्रहाणामुच्चनीचविभागंपृथ्विताग्रयाह अजादयेति अजादयोराशयोयथाक्रमेणदिवाकरादीनांग्रहाणांतुंगाः उच्चसंज्ञाः तद्यथा अजोमेषः
आदित्यस्योच्चः वृषभोवृषःसचंद्रस्य मृगोमकरःसभौमस्य अंगनाकन्याबुधस्य कुलीरः कर्कटः जीवस्य झषोमीनः शुक्रस्य वणिक्तुलाधरः सौरस्य
एतएवराशयोदशादिषुभागेषुसूर्यादीनांपरमोच्चसंज्ञाभवंति तत्रआदित्यस्यमेषोदशमेभागेपरमोच्चः चंद्रस्यवृषः शिखिसंख्येतृतीयेभागे भौमस्य
मकरोमनुयुक्संख्येऽष्टाविंशेभागेपरमउच्चः मनवश्चतुर्दशतेषांयुगं द्विगुणामनवइत्यर्थः बुधस्यकन्यायास्तिथिसंख्येपंचदशेभागे जीवस्यकर्कट
इंद्रियसंख्ये पंचमेभागेशुक्रस्य मीनः त्रिनवकसंख्येसप्तविंशे सौरस्यतुलोविंशे ननुसर्वएवराशिरुच्चसंज्ञः सचत्रिंशदंशकः तत्रदशादीनांतद
न्तर्भूतानांसिद्धैवोच्चसंज्ञा तत्किंदशाद्युपादानम् सत्यम् किंतुपरमोच्चज्ञानार्थंदशादीनांग्रहणम् अथवासर्वएवराशिउच्चसंज्ञः तेनोक्तराशिद

अजवृषभमृगांगनाकुलीराझषवणिजौचदिवाकरादितुंगाः दशशिखिमनुयुक्तिथींद्रियांशैस्त्रिनवकविंशतिभिश्चतेस्तनीचाः १३

शाद्यंशसंख्याःकथिताग्रहाःपरमोच्चस्थाइत्युच्यंते परमोच्चज्ञानेनस्वोच्चव्यतिरिक्तंप्रयोजनमस्ति तथाचभगवान्गार्गिः स्वोच्चगौरविशीनांधृजन
येतांनराधिपम् उच्चस्थौधनिनंख्यातंस्वत्रिकोणगतावपि तथाचयवनेश्वरः स्वोच्चेषुसर्वान्परिगृह्यभागंतिष्ठत्सुसर्वेषुबलाधिकेषु लग्नेशुभेपू
र्णवपुष्मतींदौत्रैलोक्यराज्याधिपतिःप्रसूतः अथेदृशाःएवंविधाःसूर्यादयःपरमोच्चस्थितादृष्टव्याः अत्रवृत्तभंगभयात्पूरणप्रत्ययांतादशाद्यो
आचार्येणनोक्ताः पूरणप्रत्ययांतत्वमेषांयवनेश्वरवाक्यात्ज्ञायते तथाचयवनेश्वरः सूर्यस्यभागेदशमेतृतीयेचंद्रस्यजीवस्यतुपंचमेंशे सौरस्यविं
शेत्वधिसप्तकेतुविंद्यान्मृगोःपंचदशेबुधस्य भौमस्यविंशेऽष्टयुतेपरोच्चेविंशल्लवेसूर्यसुतस्यनीचाइति तेआदित्यादयःग्रहाः अस्तनीचाः

3754

अस्तेनीचंयेषांते अस्तःसप्तमःप्रकृतित्वात् स्वोच्चात्सप्तमःप्रत्येकस्यनीचसंज्ञा तद्यथा आदित्यस्यस्वोच्चान्मेषात्सप्तमस्तुलासनीचसंज्ञः एवंचं
द्रस्यसप्तमोवृश्चिकः भौमस्यसप्तमःकर्कटः बुधस्यमीनः गुरोर्मकरः शुक्रस्यकन्या सौरस्यमेषइति अत्रापिदशादिषुभागेषुपरमनीचस्थाद्र
ष्टव्याः तथाचयवनेश्वरः स्वोच्चात्तुयाभित्रसुशांतिनीचंत्रिंशल्लवोयच्चसमानसंख्या अथदृशा एवंविधारव्यादयःपरमनीचस्थाभवंति परमनीच
स्थानामनिष्टंफलंभवतीतिगार्गिणाप्रदर्शितम् तथाचगार्गिः अंधंदिगंबरंमूर्खंपरपिंडोपजीविनम् कुरुतामतिनीचस्थौपुरुषंशशिभास्क
राविति १३ अधुनाग्रहाणांवर्गोत्तममूलत्रिकोणपरिज्ञानंवसंततिलकेनाह वर्गोत्तमेति चरग्रहादिषुचरस्थिरद्विस्वभावेषुराशिषुयथासं
रव्यंपूर्वमध्यपर्यंततः आदिमध्यावसानतः पूर्वमध्यपर्यंतगावापाठः येनवभागास्तेवर्गोत्तमसंज्ञाभवंति वर्गांशकसमूहेषुउत्तमाःप्रधानाव

वर्गोत्तमाश्चरगृहादिषुपूर्वमध्यपर्यंततःशुभफलानवभागसंज्ञाः सिंहोवृषःप्रथमषष्ठहयांगतौलिकुंभास्त्रिकोणभ
वनानिभवंतिसूर्यात् १४

र्गोत्तमाः तद्यथा चरेषुमेषकर्कतुलामकरेषुप्रथमोनवांशोवर्गोत्तमारव्योभवति स्थिरेषुवृषसिंहवृश्चिककुं
भेषुमध्यमः पंचमोनवांशोकोवर्गोत्तमः द्विःस्वभावेषुमिथुनकन्याधन्विमीनेषुपर्यंततः नवमोनवांशकोवर्गोत्तमः एतदुक्तंभवति प्रत्येकस्मिन्
राशौस्वनवमांशकोवर्गोत्तमारव्यइति शुभफलानिनवभागसंज्ञाइति तेचवर्गोत्तमारव्याः नवभागसंज्ञाःजन्मनिशुभफलदाः शुभफलंददति
वक्ष्यतिच शुभंवर्गोत्तमेजन्मइति तथाचसत्यः चरभवनेष्वाद्य शाः स्थिरेषुमध्याद्विमूर्तिषुतथांत्याः वर्गोत्तमाःप्रदिष्टास्तेषिहजाताःकु
लेमुरव्याः वर्गोत्तमारव्यमिति तथाचयवनेश्वरः स्वेस्वेगृहेषुस्वगृहांशकाग्रेवर्गोत्तमास्तेयवनैर्निरुक्ताइति प्रयोजनम् स्वतुंगवक्रोपग ९

तैस्त्रिसंगुणं द्विरुत्तमेस्वांशकभत्रिभागगेरिति सिंहोवृषइत्यादिसिंहादयोराशयः यथापाठक्रमेणसूर्यादीनांग्रहाणांत्रिकोणभवनानिमूलत्रिकोण भवनानिभवंति तद्यथा सिंहःसूर्यस्यादित्यस्यमूलत्रिकोणसंज्ञा वृषश्चंद्रस्यप्रथमोमेषोंगारकस्य षष्ठः कन्याबुधस्य हयांगोधन्वीवृहस्पतेः तौलीतुलाशुक्रस्य कुंभोसौरस्येतिप्रयोजनम् उच्चस्वत्रिकोणगेर्बलस्थैरुत्याद्यैर्भूपतिवंशजानरेंद्राइत्यादि १४ अधुनालग्नादीनांद्वादशानांस्थानानांतन्वाद्या द्वादशसंज्ञास्तृतीयषष्ठदशमेकादशानांचोपचयसंज्ञावसंततिलकेनाह होरादयइति होरादयोलग्नादयः तेषांयथाक्रमेणतन्वादीनि नामानिभवंतीत्यर्थः तत्रलग्नस्यतनुरित्याख्या द्वितीयस्यकुटुंबं तृतीयस्यसहोत्थः सहोत्थोभ्राता चतुर्थस्यबंधुः बंधुशब्दोज्ञातिवाची पंचमस्य पुत्राख्यः अरिःशत्रुस्तदाख्यःषष्ठः पत्न्याख्यःसप्तमः मरणाख्योऽष्टमः शुभाख्योनवमः आस्पदाख्योदशमः आयाख्यएकादशः रिःफाख्योद्वा

होरादयस्तनुकुटुंबसहोत्थबंधुपुत्रारिपत्निमरणानिशुभास्पदायाः रिःफाख्यमित्युपचयान्यपरिकर्मलाभदुश्चिक्यसंज्ञितगृहाणिन नित्यमेके १५

दशः इतिशब्दः मकारोर्थद्योतकः तेनहोरादीनांतन्वादिपर्यायाः अपिसंज्ञाभूताइत्यवगंतव्यम् उपचयान्यरिकर्मलाभदुश्चिक्य संज्ञितगृहाणीति अरिःषष्ठं कर्मदशमम् लाभएकादशं दुश्चिक्यसंज्ञंतृतीयं एतानिगृहाणिस्थानानिउपचयसंज्ञानीति ननित्यमेकेइति एकेके चिन्ननित्यमुपचयानीतिवर्णयंति कथयंति तेषामयमभिप्रायः यदिपापग्रहेणस्वस्वामिशत्रुणावादृष्टायुक्ताभवंति तदानोपचयास्ते तत्रचगर्गादिवाक्यम् अथोपचयसंज्ञास्याच्चिलाभरिपुकर्मणाम् नचेद्भवंतिदृष्टास्तेपापस्वस्वामिशत्रुभिः एतदाचार्यवराहमिहिरस्यनाभिप्रेतं यतोसौ सर्वदैवोपचयाख्यैस्तैर्व्यवहरति सत्यादयोप्येवम् तथाचसत्यः दशमैकादशाषष्ठतृतीयसंज्ञानि जन्मलग्नाभ्यांउपचयभवनानिस्युःशेषाण्यपचयाख्यानि

यवनेश्वरश्च षष्ठंतृतीयंदशमंचराशिमेकादशंचोपचयर्क्षमाहुः होराग्रहस्थानशशांकभेभ्यः शेषाणिचैभ्योपचयात्मकानि प्रयोजनम् उपचयग्रहभि
त्रस्वोच्चगैःपुष्टमिष्टंत्वपचयगृहनीचाशतिगैर्नेष्टसंपदित्यादि १५ पुनरपिहोरादीनांसंज्ञांतराणिवसंततिलकेनाह कल्पेति एतेषामपिलग्नादी
नांद्वादशानांयथाक्रमंकल्याद्याःसंज्ञाभवंति तद्यथा लग्नंकल्याख्यंकल्पशब्दः शक्तिवाची द्वितीयंस्वं तृतीयंविक्रमम् चतुर्थंगृहम् पंचमंप्रति-
भा षष्ठंक्षतम् सप्तमंचित्तोत्थः अष्टमंरंध्रम् नवमंगुरुं दशमंमानम् एकादशंभवम् द्वादशंव्ययम् लग्नाच्चतुर्थनिधनेइति लग्नाच्चतुर्थस्थानं
निधनमष्टमंचतेचतुरस्रसंज्ञेचतुरस्राख्ये लग्नात्सप्तमंगृहं द्यूनं दशमर्क्षं दशमराशिमाज्ञाख्यं एताःसंज्ञाव्यवहारार्थंज्ञेयाः १६ अथकेंद्राणांसंज्ञा

कल्पस्वविक्रमगृहप्रतिभाक्षतानिचित्तोत्थरंध्रगुरुमानभवव्ययानि लग्नाच्चतुर्थनिधनेचतुरस्रसंज्ञेद्यूनंचसप्तमगृहंदशमर्क्ष
माज्ञा १६ कंटककेंद्रचतुष्टयसंज्ञाःसप्तमलग्नचतुर्थखभानां तेषुयथाभिहितेषुबलाढ्याःकीटनरांबुचराःपशवश्च १७

तत्स्थराशिबलंचत्रोटकेनाह कंटकेति सप्तमलग्नचतुर्थानिप्रसिद्धानि खभंदशमम् खमाकाशमध्येतत्कालंयद्राशिर्वर्तते तस्यखभेतिसंज्ञा
एतेषां सप्तमलग्नचतुर्थखभानांराशीनांप्रत्येकस्यकंटककेंद्रचतुष्टयइतितिस्रःसंज्ञाः तेषुस्थानेषुयथाभिहितेषुयथोक्तेषुकीटनरांबुचराःपश
वश्चराशयोबलाढ्याबलिनोभवंति तद्यथा कीटोवृश्चिकःसप्तमेस्थानेबली नराःनृराशयः मिथुनतुलाकन्याकुंभधन्विपूर्वार्द्धानराः एतेलग्ने
स्थिताबलिनः अंबुचराःजलचरराशयः कर्कटमीनमकरपरार्द्धास्तेचतुर्थस्थानेबलिनः पशवश्चतुष्पदाः मेषवृषसिंहधन्विपरार्द्धा मकरपूर्वा १०
र्द्धाः एतेदशमस्थाबलिनोभवंतीत्यर्थः तथाचभगवान्गार्गिः नृयुक्तुलाधटःकन्यापूर्वार्द्धं पूर्वमर्द्धंचधन्विनः लग्नस्थाबलिनोज्ञेयाए

तेऽहिनरराशयः चतुर्थेकर्कटोमीनोमकरार्द्धंचपश्चिमम् विज्ञेयाबलिनोनित्यमेतेहिजलराशयः सप्तमेवृश्चिकःकीटोबलवान्परिकीर्तितः धन्व्यंतार्द्धोजगोसिंहाबलिनः खेचतुष्पदाः अत्रार्द्धशब्देनमकरपूर्वार्द्धमपिगृह्यतइति १७ अधुनापरिशिष्टस्थानानांसंज्ञांतराणिवसंततिलकेनाह केंद्रादिति सर्वस्मात्केंद्राद्द्वितीयस्थानंपणफरम् तेनद्वितीयपंचमाष्टमैकादशस्थानानांपणफरसंज्ञा परतश्चसर्वमापोक्लिमम् सर्वस्मात्पणफरात्परंसर्वंस्थानमापोक्लिमंतेनतृतीयषष्ठनवमद्वादशस्थानानांमापोक्लिमेतिसंज्ञा हिबुकमंबुसुखंचवेश्म वेश्मशब्दोगृहपर्यायः वेश्मेतिचतुर्थस्यप्राक्संज्ञाभिहितातस्यैवहिबुकसंज्ञा अंबुसंज्ञासुखसंज्ञाच यामित्रमस्तभवनं अस्तभवनंसप्तमस्थानम् यतःसर्वएव

केंद्रात्परंपणफरंपरतस्तुसर्वमापोक्लिमंहिबुकमंबुसुखंचवेश्म यामित्रमस्तभवनंसुतभंत्रिकोणंमेषूरणंद
शमभत्रचकर्मविद्यात् १८ होरास्वामिगुरुज्ञवीक्षितयुतानान्यैश्चवीर्योत्कटाकेंद्रस्थाद्विपदादयोन्हिनिशिन्चप्राप्ते
चसंध्याद्वये

ग्रहाउदयराशेः सप्तमराशावस्तंयांति तदेवास्तभवनंयामित्रम् सुतभंत्रिकोणम् सुतभंपंचमस्थानंत्रिकोणसंज्ञम् मेषूरणंदशमंदशमस्थानंमेषूरणसंज्ञंच अत्रास्मिन्स्थानेकर्मेत्यपरांसंज्ञाम् विद्यात् जानीयात् १८ अथहोरादीनांबलंव्यवहारार्थंप्रमाणंचशार्दूलविक्रीडितेनाह होरेति होरालग्नं स्वामिनातत्पतिनावीक्षितादृष्टावावीर्योत्कटाबलवतीभवति तेनैवयुतासंयुताबलवतीभवति तथा गुरुणाजीवेनवीक्षितायुताचबलवतीभवति ज्ञेनबुधेनवीक्षितायुतावावीर्योत्कटाबलवतीभवति यदिनान्यैरनुक्तैः युक्तादृष्टावानान्यैश्चेति नान्यैर्ग्रहैःस्वामिगुरुज्ञवर्जितैः शेषैर्यदियुतादृष्टानभवति तदावीर्योत्कटा अथवायद्युक्तानुक्तैर्मिश्रैर्युतादृष्टा भवति तदामध्यबला अर्था

देवस्वामिगुरुज्ञवर्जिता अन्यैर्युतादृष्टाबलहीनाभवति तथाचबादरायणः जीवज्ञनाथशशिजैर्युतादृष्टाबलवतीभवतिहोरा शेषैर्बलहीनास्याद्वेकमिश्रैस्तुमध्यबला बलहीनायदिसर्वैर्नवीक्षितानैवयुक्तावा केंद्रेइति वीर्योत्कटाइत्यनुवर्तते अत्रादिशब्दोलुप्तोद्रष्टव्यः केंद्रस्थाः सर्वएवराशयोबलिनोभवंति पणफरस्थामध्यबलाः आपोक्लिमस्थाहीनबलाः अत्रकेचित्तुकेंद्रपणफरापोक्लिमानांद्विपदचतुष्पदकीटानांयथाक्रमंबलवत्वंव्याचक्षते तदयुक्तम् यस्माद्बादरायणः केंद्रस्थातिबलाःस्युर्मध्यबलाः पणफराश्रिताज्ञेयाः आपोक्लिमस्थाःसर्वेहीनबलाराशयःकथिताइति द्विपदादयोन्हिनिशिचप्राप्तेचसंध्याद्वयेइति वीर्योत्कटाइत्यनुवर्तते द्विपदादयोद्विपदचतुष्पदकीटाः यथाक्रममन्हिनिशिप्राप्तेचसंध्याद्वयेवीर्योत्कटाभवंति अन्हिदिनेद्विपदाबलिनः निशिरात्रौचतुष्पदाः संध्याद्वयेकीटाः अत्रनकेवलंवृश्चिकः कीटः यावदाप्याःकीटग्रहणेनज्ञेयाः अत्रचश्लो

पूर्वार्द्धेविषयादयःकृतगुणामानंप्रतीपंचतद्वृश्चिक्यंसहजंतपश्चनवमंत्र्याद्यंत्रिकोणंचतत् १९

देवकीर्तिः मिथुनतुलाकुंभकन्यादिवाबलाधन्विनश्चपूर्वार्धम् अजवृषसिंहारात्रौमृगहययोःपूर्वपश्चार्द्धे वृश्चिकमीनकुलीरामकरांत्यार्द्धेनसंध्यायामिति पूर्वार्द्धेविषयादयःकृतगुणाइति विषयाणिइंद्रियाणितानिपंच तदादयःपंचषट्सप्ताष्टनवदश यावत् एतेसर्वकृतगुणाश्चतुर्गुणिताः पूर्वार्द्धमानंकस्यप्रकृतत्वाच्चक्रस्यपूर्वार्द्धेप्रथमराशिषट्के इत्यर्थः मेषादीनांषण्णांमानंप्रमाणं चक्रंपूर्वार्द्धेमेषादीनांराशीनांषण्णांप्रमाणंतदेवप्रतीपवत्प्रतीपंविपर्यात्तुलादिषुषट्सुक्तनप्रमाणम् तद्यथा विषयादयः ५।६।७।८।९।१० एतेचतुर्गुणाजाताः २०।२४।२८।३२।३६।४० एतेक्रमेणषण्णांमेषादीनांमानंव्यत्ययाच्चतुलादीनांमानमिति तथाचसत्यः चतुरोत्तरोत्तराःस्युर्विंशतिभागाभवंति–

मेषाद्येषुभषट्केषुक्रमात्मानमिहार्द्धेपूर्वेषुभषट्केषुमीनाद्येपश्चाच्चोत्क्रमादर्द्धे भागाव्यवहाराश्चक्षेत्रेभागेनैकेनकालेदशासवश्चषट्काभवंति य
स्माद्याःकलाक्षेत्रलिप्ताः साकालेप्राणाइति यस्माद्भटब्रह्मगुप्तेनोक्तम् लंकासपश्चिमगंप्राणेनकलांगमंडलंभ्रमतीति एवमेतेभागादशगुणिता
श्चषट्काभवंति तथैतज्ज्ञातम् कालेयावद्घटिकास्ताः षष्ट्याधिकेनशतत्रयेणगुणिताःप्राणाभवंति क्षेत्रेचतावंत्यएवलिप्तास्तासांषष्ट्याभागमपह
त्य षट्भागाःक्षेत्रेभवंति एवंमेषादीनांप्रमाणभागादशगुणिताश्चषट्काभवंति तेनचषट्कशतद्वयंमेषमीनयोःप्रमाणं एवंचत्वारिंशदधिकंशत
द्वयंवृषकुंभयोः शतद्वयमशीत्यधिकंमिथुनमकरयोः शतत्रयंविंशत्यधिकंकर्कटधनुषोः शतत्रयंषष्ट्यधिकंसिंहवृश्चिकयोः शतचतुष्टयंक-
न्यातुलयोः एतएवषट्कादशाविभक्ताभागत्वेनपरिकल्पिताः यतःक्षेत्रेदशभिश्चषट्कैर्भागोभवति ननुचरदलवशात्प्रतिदशमन्यरूपेषुराश्यु
दयेषुगणितस्कंधसिद्धेषु किमर्थमेकरूपंतदुदयप्रमाणंदर्शितमाचार्येण अत्रोच्यते नष्टचिंतादिषुध्वपरिज्ञानायपुरुषाणामवयवानांचि-
न्हे ह्रस्वदीर्घत्वज्ञानयोरुपयुज्यते तथाचयवनेश्वरः आद्यंतराशोरुदयप्रमाणंद्वौद्वौमुहूर्तौनियतंप्रदिष्टौ क्रमोत्क्रमाभ्यामपिपंचमस्याच्चक्रा
र्द्धयोर्विध्युदयप्रमाणम् एवंप्रमाणानिगृहाणिबुध्वान्ह्रस्वानिमध्यानितथायतानि चक्रांगभेदैःसदृशीकृतानिमार्गप्रमाणानिविकल्पयंति अंग-
भागकल्पना वक्ष्यति कादिविलग्नविभक्तभगात्रइति यत्रयस्मिन्नंगेदीर्घराशिर्भवति दीर्घाधिपोवागृहस्तदंगमतीवदीर्घंभवति एवंमध्यमयो
र्मध्यमं ह्रस्वयोर्ह्रस्वमिति तथाचसारावल्याम् ह्रस्वास्तिमिगोजघटामिथुनधनुःकार्किमृगमुखास्तुसमाः वृश्चिककन्यामृगपतिवणिजोदी
र्घाःसमाख्याताः एभिर्लग्नादिगतैःशीर्षप्रभृतीनिसर्वजंतूनाम् सदृशानिचजायंतेगगनचरैश्चैवतुल्यानि तथाचसत्यः दीर्घाधिपतिर्दीर्घे
गृहेस्थितोऽवयवदीर्घकृद्भवति एवमादिष्वर्थेष्वेतैर्विकल्पनाकार्या लग्नोदयनिरूपणागणितस्कंधसिद्धांतैरेवकार्येति दुश्चिक्यंसहजमिति

सहजस्य तृतीयस्थानस्य दुश्चिक्यसंज्ञा तपश्च नवम मिति नवमस्य च तपःसंज्ञा त्र्याद्यं त्रिकोणं च तत् तदेव नवमं स्थानं त्र्याद्यं त्रिकोणं त्रिशब्द आद्यो यस्य त्रिकोणस्य तत् त्र्याद्यं त्रिकोणमित्यर्थः त्रिकोणं च तदेव नवममिति १९ अधुना राशिवर्णान्मंदाक्रांतयाह रक्त इति प्रथमभवनं मेषः तदाद्येषु मेषादिषु राशिषु यथाक्रमं ते वर्णा भवेयुः तत्र मेषो रक्तो लोहितवर्णः वृषः श्वेतः शुक्लः मिथुनः शुकतनुनिभः हरित इत्यर्थः कर्कटः पाटलो पुष्पवर्णः ईषत्कृष्णरक्त इत्यर्थः सिंहो धूम्रपांडुरीषत् शुक्लः कन्या चित्रा नानावर्णा इत्यर्थः तुला कृष्णः वृश्चिकः कनकसदृशः सुवर्णवर्णः धन्वी पिंगलः पीतवर्णः मकरः कर्बुरः श्वेतरक्तः शुक्लकपिलव्यामिश्रवर्णः कुंभो बभ्रुः नकुलवर्णसदृशः मीनः स्वच्छो मत्स्यवर्ण इति प्रयोजनम् वियोनिवर्णविज्ञानम् ल

रक्तः श्वेतः शुकतनुनिभः पाटलो धूम्रपांडुश्चित्रः कृष्णः कनकसदृशः पिंगलः कर्बुरश्च बभ्रुः
स्वच्छः प्रथमभवनाद्येषु वर्णाः प्लवत्वं स्वाम्याशाख्यं दिनकरयुतात्स्याद्द्वितीयं च वेशिः २०

ग्नांशकादिति वक्ष्यति प्लवत्वं स्वाम्याशाख्यमिति स्वामिनः आशा स्वाम्याशा आशा दिक् तत्र प्लवत्वं प्लवस्य भावः प्लवत्वं सर्वस्य राशेः स्वाम्याशायां प्लवत्वं निम्नतेत्यर्थः यथा मेषवृश्चिकयोर्भौमोधिपतिः तस्य दक्षिणाशा दिक् तत्र तौ प्लवसंज्ञौ वृषतुलयोः शुक्रोधिपतिः तस्याग्नेयदिक् तत्र तौ प्लवसंज्ञौ मिथुनकन्ययोर्बुधोधिपतिस्तस्योत्तरा दिक् तत्र तौ प्लवसंज्ञौ कर्कटस्य चंद्रोधिपतिस्तस्य वायवी दिक् वायव्यां प्लवत्वं सिंहस्यादित्योधिपतिस्तस्य पूर्वा दिक् तस्य पूर्वस्यां प्लवत्वम् धन्विमीनयोर्जीवोधिपतिः तस्यैशानी दिक् तत्र तौ प्लवसंज्ञौ मकरकुंभयोः सौरोधिपतिस्तस्य पश्चिमा दिक् तत्र तौ प्लवसंज्ञौ एवं राशिस्वामिनो या दिक् तस्य तत्र प्लवो ज्ञेयः प्रयोजनम् हृतनष्टादिषु तद्दिग्गमनं चोरादेः अन्यच्च यात्राया

सुपयुज्यते तथाचसारावल्याम् भवनाधिपदिग्रामपूर्वइह यवनैःप्रबंधतः कथितः तत्सूर्यगोविनिहन्याद्चिरेणमहीपतिःशत्रूनिति दिन
करयुतान्द्वाद्वितीयंचवेशिः दिनकरः सूर्यःतेनयुतोयोराशिस्तस्माद्वितीयोवेशिसंज्ञः प्रयोजनम् यात्रायांवक्ष्यति वेशिर्विलग्नोपगतोथियासौ
इति तथाच वेशिस्थानेचसद्ग्रहइत्यादि अत्रसंज्ञाध्यायेयासंज्ञाउक्तास्ताः द्विप्रकाराः तत्रकाश्चित्संज्ञामात्रप्रयोजना काश्चिद्दर्शनप्रयोजनात
त्रेमाःसंज्ञामात्रप्रयोजनाः यथालग्नस्यहोरा तृतीयस्यदुश्चिक्यम् चतुर्थस्यहिबुकं पंचमस्यत्रिकोणम् सप्तमस्यद्यूनम् नवमस्यत्रिकोणसंज्ञा
दशमस्यमेषूरणम् द्वादशस्यारिःफम् चतुर्थाष्टमयोश्चतुरस्रसंज्ञा लग्नचतुर्थसप्तमदशमानांकंटककेंद्रसंज्ञा चतुष्टयसंज्ञाच तथाद्वितीय
पंचमाष्टमैकादशस्थानानांपणफरसंज्ञाः तृतीयषष्ठनवमद्वादशानामापोक्लिमसंज्ञाः एताःसंज्ञामात्रप्रयोजनाः इमाश्चफलनिर्देशप्रयोजनाः
तत्रलग्नस्यतनुःसंज्ञाकल्पसंज्ञाच तेनलग्नाच्छरीरवृद्ध्यन्वेषणमारोग्यान्वेषणंच कार्यम् द्वितीयस्यकुटुंबसंज्ञास्वसंज्ञाचतेनतस्माज्ज्ञातिध
नान्वेषणंकार्यम् तृतीयस्यसहजसंज्ञाविक्रमसंज्ञाच तेनतस्माद्भ्रातृणांपुरुषार्थस्यचान्वेषणंकार्यम् चतुर्थस्यबंधुसंज्ञावेश्मसंज्ञासुखसंज्ञा
चतेन तस्माद्बंधुसुखगृहाणांचान्वेषणंकार्यम् पंचमस्यबुद्धिसंज्ञापुत्रसंज्ञाचतेनतस्माद्बुद्धिपुत्रयोरन्वेषणंकार्यम् षष्ठस्यारिसंज्ञाक्षतसं
ज्ञाच अरिशब्दःशत्रुवाचीक्षतशब्दोव्रणवाची तेनतस्मादरातिव्रणान्वेषणंकार्यम् सप्तमस्यदारचित्तोत्थयामित्रसंज्ञाचदारशब्दोभार्यावा
ची चित्तोत्थशब्दःकामवाची यामित्रशब्दोविवाहवाची तेनतस्माद्भार्याकामविवाहान्वेषणं कार्यम् अष्टमस्यमरणरंध्रसंज्ञाच मरणंमृत्युःरंध्र
शब्दः पापपर्यायः तेनतस्मान्मरणपापान्वेषणंकार्यम् नवमस्यशुभगुरुतपःसंज्ञाच शुभशब्देनात्रधर्मोज्ञेयः गुरवोमातृपितृपूर्वकाः तपोव्र
तम् तेनतस्माद्धर्ममातृपितृपूर्वकाणांगुरूणांतपसश्चान्वेषणंकार्यम् दशमस्यास्पदकर्मसंज्ञाच आस्पदशब्दःस्थानवाची कर्मास्पद

संज्ञेसक्प्रसिद्धे तेन तस्याक्रियाभावान्वेषणंकार्यम् एकादशस्थभवायसंज्ञा भवशब्दोत्रविद्यागुणसंपत्प्राप्तिवाची आयशब्दोर्थवाची तेनतस्मात्तयो
रन्वेषणंकार्य्यं व्ययइतिद्वादशस्याख्यातेन तस्माद्व्ययान्वेषणंकार्यम् तृतीयषष्ठदशमैकादशस्थानानांउपचयसंज्ञा उपचयकरत्वात् इदंत्वतेषांउप
चयकरत्वं यदितत्रस्थाःपापाअपि शुभफलप्रदाभवंति तथाहि षष्ठस्थानंविनासौम्याः सर्वत्रभावविवृद्धिकराः षष्ठस्थाः पापाःपुनःअरिहानिंन
नकुर्वंतिक्षतहानिंच पापास्तूपचयस्थाः भावविवृद्धिंकुर्वाणाअपि षष्ठमुपचयस्थानंप्राप्य तच्चिंत्यदुष्टभावयोररिक्षतयोरपिहानिंकुर्वंति यतस्तेषामुप
चयकराइत्यन्वर्थसंज्ञा उपचयस्थास्तुपापाः भावहानिंकुर्वाणा अपि अष्टमद्वादशस्थानर्नित्यमनिष्टभावस्यानिष्टत्वात् स्थानस्योपचयात्मकत्वाद्वृद्धिंप्राप
यंति तथाच श्रीदेवकीर्तिः सौम्याःषष्ठेपापास्त्वनर्थस्करवारिधर्मधीद्यूने कुर्युर्भावविपत्तिंशेषोगताश्चवृद्धिमिति एतद्विशेषवचनम् विनास
र्वत्रोपतिष्ठतेति २० इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकटीकायांराशिभेदःप्रथमोऽध्यायः१ अथातोग्रहयोनिप्रभेदाध्यायोव्याख्यायते
तत्रचराचरंजगद्ग्रहमयमेवप्राक्कालाख्यस्यपुरुषस्यकालांगानीत्येवं मेषादिनाराशिनक्षत्रमयोंगविभागःप्रदर्शितः तत्प्रदर्शनेनचग्रहमयएवासौप्र
दर्शितोभवति यतोराशिस्वामिनोग्रहाएव अधुनातस्यात्मादीन् भावान् ग्रहमयानेवजगत्पालकांस्तथाराजादीन्ग्रहमयानेवचशार्दूलविक्रीडितेनाह
कालात्मादिनकृदिति कालस्यात्माकालात्मा दिनकृत्सूर्यः अस्येवतुहिनगुश्चंद्रोमनःतुहिनेनहिमेनसदृशाःशीतलाःगावोरश्मयोयस्यसतुहिनगुः सत्वं
कुजोभौमः सत्वस्यलक्षणम् अधिकारकरंसत्वंव्यसनाभ्युदयागमे सत्वशब्दोत्रशौर्यपर्यायः यच्चसिंहादीनामस्ति तथाच एकाकिनिवनवासिनिरा
जलक्षणानीति शास्त्रज्ञेसत्वेस्थितेमृगपतौराजेतिगिरःपरिणमंति उत्कृष्टतरस्वभावेनेत्यर्थः ज्ञोबुधो वचोगिरः जीवोबृहस्पतिः ज्ञानसुखे ज्ञानंच
सुखंचज्ञानसुखे सितःशुक्रोमदनः कामः दिनस्येशोदिनेशः सूर्यः तस्यात्मजःपुत्रः शनैश्चरोदुःखम् अत्रकालग्रहणंकालस्यसर्वगतत्वप्रदर्श

नार्थं अत्रनकेवलं कालपुरुषस्यमेषाद्याराशयः शिरःप्रभृत्यंगविभागेनस्थितायावदादित्यादयश्चात्मविभागेन सर्वस्यजगतःस्थिताः प्रयोजनम् पीडितेग्रहे देहवतोपि तदंगभावात्मगुणपीडनंवक्तव्यम् पुष्टेपुष्टिरिति नकेवलंयावज्जन्मनिबलवद्भिर्ग्रहै रेतएवभावा आत्मादयःश्भाभवंति दुर्बलैर्दुर्बलाः किंतुसौरस्यविपरीतम् तथाचसारावल्याम् आत्मादयोगगनगैर्बलिभिर्बलवत्तराः दुर्बलैर्दुर्बलाज्ञेयाविपरीतंशनेःस्मृतमिति राजानावित्यादि रविरादित्यः शीतगुश्चंद्रः एतौराजानौनृणां क्षितिर्भूमिरस्याःसुतःपुत्रोंगारकः सनेतासेनापतिः कुमारोबुधः कुमारोयुवराजः राजपुत्रइतिकेचित् सूरिर्बृहस्पतिः दानवपूजितःशुक्रः एतौसचिवौमंत्रिणौ सहस्रांशःसूर्यस्तस्माज्जा

कालात्मादिनकृन्मनस्तुहिनगुः सत्वंकुजोज्ञोवचोजीवोज्ञानसुखेसितश्चमदनोदुःखंदिनेशात्मजः राजानौरविशीतगूक्षितिसुतोनेताकुमारोबुधः सूरिर्दानवपूजितश्चसचिवौप्रेष्यःसहस्रांशुजः १ हेलिःसूर्यःश्चंद्रमाःशीतरश्मिर्हेम्नोविज्ज्ञोबोधनश्चेंदुपुत्रः आरोवक्रःक्रूरदृक्चावनेयःकोणोमंदःसूर्यपुत्रोसितश्च २

तःशनैश्चरः सप्रेष्योदासः ननुजगत्पालनकरणेशनैश्चरःप्रेष्यः किमत्रोच्यते प्रेष्योपिस्वकर्मणापालकएव प्रयोजनं जन्मनिप्रश्नकालेवाबलवाननुपचयस्थोग्रहोभवति तदुक्तोराजादिकस्तस्यकार्यसाधकोभवति अन्यथाहानिकरः १ अधुनाव्यवहारार्थंसूर्यचंद्रांगारकशनैश्चराणांसंज्ञाःशालिन्याह हेलिरिति सूर्यआदित्योहेलिसंज्ञः चंद्रमाःशीतरश्मिसंज्ञः शीताःरश्मयःकिरणाःयस्यसः इंदुपुत्रोबुधः सहेम्नोवित्ज्ञोबोधनः एतास्तस्यसंज्ञाः अवनिर्भूस्तस्यापत्यंसचावनेयोभौमः सआरःवक्रःक्रूरदृक्एताःभौमस्यसंज्ञाः सूर्यपुत्रःसौरः-

अधुना गुरुशुक्रराहुकेतूनां संज्ञा वसंततिलकेनाह जीवइति जीवोबृहस्पतिः सएवांगिराः सुरगुरुः सुराःदेवाः तेषांगुरुः वचसांप
तिः ईज्यः पूज्यःदेवानां एताः बृहस्पतेः संज्ञाः शुक्रोभार्गवः सएवभृगुः भृगुसुतः सितः आस्फुजित् चशब्दः समुच्चयार्थः एताःशु
क्रस्य संज्ञाः राहुः स्वर्भानुः सएव तमः अगुः नविद्यंतेगावोरश्मयोयस्यसः अरश्मिरित्यर्थः असुरोदैत्यः एता-
राहोः संज्ञाः शिखीति केतुः केतोः शिखीतिसंज्ञा शिखाविद्यतेयस्यसशिखी अन्यंपर्यायंलोकादन्यशास्त्रात् उपलभ्य वदेत् ब्रूया
त् यथारविस्तीक्ष्णांशुःदिवाकरो भास्वांस्तीक्ष्णरश्मिर्भानुर्विवस्वानित्यादिकाः सूर्यस्य शशांकः तुहिनगुर्मृगांकः शशीनिशाकरोनक्ष-

जीवोंगिराःसुरगुरुर्वचसांपतीज्योशुक्रोभृगुर्भृगुसुतःसितआस्फुजिच्च राहुस्तमोगुरसुरश्चशिखी
निकेतुः पर्यायमन्यमुपलभ्य वदेच्चलोकात् ३ रक्तःश्यामोभास्करोगौरइंदुर्नात्युच्चांगोरक्तगौरश्चवक्रः दूर्वाश्या
मोज्ञोगुरुर्गौरगात्रः श्यामः शुक्रोभास्करिः कृष्णदेहः ४

त्रपतिरित्याद्याश्चंद्रस्य कुजः लोहितोभौमः क्ष्मातनयइत्याद्याभौम
स्य सौम्योरौहिणेयश्चांद्रिर्मृगांकतनयइंदुजइत्याद्याबुधस्य सूरिःसुरेंद्रपूज्योवाक्पतिर्देवपुरोहितइंद्रमंत्रीत्याद्यागुरोः भार्गवःउशनादैत्येज्यःअ
सुरगुरुः दैत्यकुलिगित्याद्याशुक्रस्य यमःरविजःपातंगिःछायासुतः इत्याद्याःसौरस्य सैंहिकेयः स्वर्भानुः दानवः अमृतचारःविधुंतुदइत्याद्या
राहोरिति ३ अधुनाग्रहवर्णान् शालिन्याह रक्तश्यामइति रक्तश्चासौश्यामः पाटलपुष्पवर्णइत्यर्थः एवंविधोभास्करः आदित्यः इंदुश्चं
द्रोगौरः श्वेतवर्णप्रायः वक्रोंगारकोनात्युच्चोनातिदीर्घः रक्तगौरः पद्मपत्राभः ज्ञोबुधः सदूर्वाश्यामः शाद्वलमृणालवर्णः गुरुर्बृहस्पतिः

सगौरगात्रोगौरशरीरः शुक्रश्यामवर्णोनातिगौरोनातिकृष्णः भास्करिः सौरः सकृष्णदेहोसितशरीरः वर्णप्रयोजनम् सर्वग्रहेषुयो बलवान् तद्वर्णस्तत्कालजातोभवति प्रश्नकालेचौरादेरपि ४ अधुनाग्रहाणांवर्णस्वाम्यंग्रहदेवताश्चदिक्स्वाम्यंसौम्यपापत्वंच शार्दूलविक्रीडितेनाह वर्णाइति ताम्रादयोवर्णाः सूर्यादिग्रहनाथाः सूर्यादयोग्रहनाथाः स्वामिनोयेषांते ताम्रवर्णस्यादित्योनाथः स्वामी सितस्य श्वेतस्यचंद्रः अतिरक्तस्यातिलोहितस्यभौमः हरितस्यशुकवर्णस्यबुधः विशेषेण आसमंतात्पीतस्य हरिद्रासदृशस्यजीवः चित्रस्य-नानावर्णस्यशुक्रः असितस्यकृष्णवर्णस्यसौरः प्रयोजनम् हृतनष्टादिद्रव्यवर्णज्ञानम् जन्मनिप्रश्नकालेचोक्तद्रव्यलाभः अन्यथाह्य

वर्णास्ताम्रसितातिरक्तहरितव्यापीतचित्रासितावन्ह्यंब्वग्निजकेशवेंद्रशचिकाःसूर्यादिनाथाःक्रमात्
प्रागाद्यारविशुक्रलोहिततमःसौरेंदुवित्सूरयःक्षीणेंद्वर्कमहीसुतार्कतनयाःपापाबुधस्तैर्युतः ५

निः ग्रहपूजायांतद्वर्णकुसुमपूजा तथाचयाज्ञवल्क्यः वर्णैर्मंडलकेषुचेति वन्हीत्यादिसूर्यादिनाथाइत्यनुवर्तते सूर्यादीनांनाथाः सूर्यादिनाथाः आदित्यस्यवन्हिरग्निर्नाथः स्वामी चंद्रमसोंबुजलम् भौमस्याग्निजःकुमारः स्वामिकार्तिकेयइत्यर्थः बुधस्यकेशवोविष्णुः गुरोरिंद्रःशतक्रतुः शुक्रस्यशचींद्राणी सौरस्यकःप्रजापतिःब्रह्माइत्यर्थः प्रयोजनम् ग्रहपूजायां ग्रहोक्तदेवताःपूज्याः तथाचयवनेश्वरः देवाग्रहाणांजलवन्हिविष्णुप्रजापतिस्कंदमहेंद्रदेवी चंद्रार्कचंड्यर्कजभौमजीवशुक्राश्वयक्षेषुयजेतशश्वत् तथाचौरनामानयनेबलवद्ग्रहोक्तदेवनामार्योयनाम तथाचयात्रायांग्रहदेवतांसंपूज्य तद्दिशंयायात् तथाचसारावल्याम् ताम्रसितारक्तहरितपीतविचित्रा-

सिनाइनादीनाम् पावकजलगुहकेशवशक्रशचीवेधसः पतयः पूर्वादिग्रहदेवास्तन्मंत्रैः समभिपूज्यतामाशाम् धनकनकगजवाहनादीन्
प्राप्नोतिनृपोरितःशीघ्रम् प्रागाद्याइति प्रागाद्याः पूर्वप्रथमादिशस्तासांपूर्वादीनांरव्यादयोनाथाः तत्रपूर्वस्यांदिशिरविरादित्योधि
पतिः पूर्वदक्षिणस्यांशुक्रः दक्षिणस्यांलोहितोंगारकः दक्षिणपश्चिमायांतमोराहुः पश्चिमायांसौरः शनैश्चरः पश्चिमोत्तरस्यामिंदु-
श्चंद्रः उत्तरस्यांवितबुधः उत्तरपूर्वस्यांसूरिर्बृहस्पतिः प्रयोजनम् केंद्रस्थैर्ग्रहैः सूतिकागृहद्वारज्ञानम् हृतनष्टादिषुचौरादेर्गमनं
च क्षीणेंदुर्केतिक्षीणश्चासाविंदु श्चक्षीणेंदुः कृष्णाष्टम्यर्द्धाच्छुक्लाष्टम्यर्द्धंयावत् क्षीणश्चंद्रःपरतःपूर्णः आयुर्दायविधौकृष्णप-
क्षत्रयोदश्यां तावत्प्रभृतियावदमावास्यांतेसूर्यमंडलात्नो द्गतस्तावत्क्षीणइति यस्माद्यवनेश्वरः चंद्रस्यपापत्वंनकदाचिदपीच्छति

बुधसूर्यसुतौनपुंसकाख्योशशिशुक्रौयुवतीनराश्चशेषाः

तद्वाक्यम् मासेतुशुक्लप्रतिपत्प्रवृत्तेः पूर्वेशशीमध्यबलोदशाहे श्रेष्ठोद्वितीयेल्पबलस्तृतीयेसौम्यैस्तुदृष्टोबलवान्सदैव तथाच क्रू
रग्रहोर्कःकुजसूर्यजौच पापौशुभाःशुक्रशशांकजीवाः सौम्यश्चसौम्योव्यतिमिश्रितोन्यैर्वर्गैस्तुतुल्यप्रकृतित्वमेतीति तस्मादेतावन् क्षी
णइति अर्क आदित्यः महीसुतोंगारकः अर्कतनयःसौरः एतेसदैवपापाः बुधस्तैर्युतस्तेषामेकतमेनयुक्तःपापएव सौम्याः शेषाःशु
क्लपक्षाष्टम्यर्द्धात् कृष्णपक्षाष्टम्यर्द्धंयावत्चंद्रः सौम्योबुधः पापवीक्षितयुतःपापएव जीवशुक्रौसदैवसौम्याविति प्रयोजनम् पापसौ
म्यग्रहबलाज्जातः पापात्मकः सौम्यस्वभावश्चभवति ५ अधुनाग्रहाणांप्रकृतिविभागंमहाभूताधिपत्यंश्लोकेनाह बुधसूर्यइति

बुधस्त्वौ‌दि: सूर्यसुतः शनिः एतौनपुंसकाख्यौनपुंसकनामानौ शशीचंद्रः शुक्रोभार्गवः एतौद्वौयुवतिसंज्ञौ शेषारविजीवभौमानराः पुरुषसंज्ञाः पुरुषनामानः प्रयोजनं जन्मनिचिंतायांह्रतनष्टादिषुबलवंतः स्वस्वरूपमेवकुर्वंति तेषामुपतापे तदाश्रितानामुपतापः शिखिभूखपयोमरुद्गणानामिति शिख्यादीनांपंचानांमहाभूतानां पंचग्रहाभूमिसुतादयः क्रमेणवशिनः तद्यथा शिखिनोग्नेर्भूमिसुतोंगारकोवशी भौमोग्नेः स्वामीत्यर्थः एवंभूमेर्बुधः खस्याकाशस्यजीवः पयसोंभसः शुक्रः मरुतोवायोःशनैश्चरः गणग्रहणंवृत्तपूरणार्थंनत्वादित्यचंद्रयोः कस्मान्नोक्तमित्यत्रोच्यते तयोः पूर्वमेवोक्तं वन्ह्यंबुनितिनावेवप्रसिद्धो प्रयोजनम् स्वदशायांमहाभूतकृतां छायांव्यंजयंति वक्ष्यंतिच छायामहाभूतकृताचसर्वइति ६ अधुनाग्रहाणांब्राह्म

शिखिभूखपयोमरुद्गणानांवशिनोभूमिसुतादयःक्रमेण ध्विप्रादिनःशुक्रगुरूकुजार्कौशशीबुध
श्चेत्यसितोंत्यजानाम् चंद्रार्कजीवाज्ञसितौकुजार्कौयथाक्रमंसत्वरजस्तमांसि ७ ॥ श्री ॥ ७

णादिवर्णाधिपत्यंगुणविभागंचोपजातिकयाह विप्रादितोब्राह्मणादेर्वर्णचतुष्टयस्यस्वामिनोग्रहाधिपतयः शुक्रोभार्गवः गुरुर्बृहस्पतिरेतौद्वौब्राह्मणानामधिपती कुजोभौमः अर्कआदित्यएतौद्वौक्षत्रियाणां शशीचंद्रोवैश्यानां शूद्राणांबुधः असितः शनैश्चरः अंत्यजानांवर्णप्रतिलोमभवानांचांडालमागधनिशाचरादीनां प्रयोजनम् हतनष्टादिषुग्रहबलाच्चौरादीनांग्रहोक्तवर्णप्रभावः एषामुपघातेतद्वर्णोपघातः तथाचसत्यः गुरुशुक्रौरविरक्तौचंद्रःसौम्यः शनैश्चरश्चेति विप्रक्षत्रियविट्शूद्रसंकराणांप्रभुत्वकराः अजयेजयथतुष्टानपीनौ वित्तनाशनेलाभेतेष्वस्तेष्वभ्युदयेगुणांश्चदोषांश्चपक्षांस्तान् चंद्रार्कजीवाइत्यादि चंद्रःशशी अर्कआदित्यः जीवोबृहस्पतिः एतेसत्वसंज्ञाः ज्ञोबुधः सितःशुक्रः एतौद्वौरजःसं

ज्ञो कुजोंगारकः आर्किः सौरः एतेनौह्येनमःसंज्ञो एनेयथाक्रमंसत्वादिगुणाधिपतयोग्रहाःप्रयोजनं सत्वंरजस्तमोवाविंशांशेयस्यभास्करस्ताहृगिति
स्वजानके अन्येपुनः ग्रहबलाद्वर्णयंति तथाच श्रीदेवकीर्तिः बलवद्भिस्तद्गुणोभवेत्जानइति अत्राचार्यस्ययवनेश्वरेणसहमतभेदः तेनभौमःसा
त्विकउक्तः तथाचतद्वाक्यं सत्वाधिकाभास्करभौमजीवाःस्युर्वात्मकोराजसिकःशशीच शनैश्चरस्तामसिकोबुधस्तुसंयोगतोन्यालुभतेविशेषान् आ
चार्यस्यसत्यवचनमभिमतं तथाचसत्यः तामसिकौकुजसौरी राजसिकोभार्गवःशशिसुतश्च जीवशशिभास्कराः सात्विकाग्रहवत् प्रकृतयो
नृणां एवंयत्रयत्राचार्यस्य यवनेश्वरेण सहमतभेदस्तत्रसत्यमतमपि अथपूर्वमतमभिहितं सत्वंकुजन्दुद्वार्कजीवाः पुनःकिमित्युक्तंउच्यते इ

मधुपिंगलदृक्चतुरस्रतनुः पित्तप्रकृतिःसविनाल्पकचः तनुवृत्ततनुर्बहुवातकफःप्राज्ञश्चशशीमृदुवाक्शुभदृक् ८

दृग्गुणवचनः सत्वशब्दस्तत्रशौर्यपर्यायः कार्याकार्यप्रवृत्तोनांसिंहादीनामप्यस्ति येनएकाकिनोपिवनवासिनः तथाच एकाकिनिवनवासिन्यरा
जलक्ष्मण्यनीतिशास्त्रज्ञे सत्वोत्थितेमृगपतोराजेतिगिरःपरिणमंति अथगुणस्वरूपं यःसात्विकस्तस्यदयास्थिरत्वंसत्यार्जवंब्राह्मणदेवभक्तिः
रजोधिकः काव्यकलाशतस्त्रीसंसक्तचित्तःपुरुषोतिशूरः तमोधिकोवंचयितापरेषांमूर्खोलसःक्रोधपरोतिनिद्रइति ७ अथचंद्रार्कयोःस्वरूपंश्लोट
केनाह मधुपिंगलदृगिति मधुवत्पिंगलादृष्टिर्यस्यसः ईषत्कातराक्षः चतुरस्रतनुः प्रसारितभुजद्वयप्रमाणसमोच्छ्रायः पित्तप्रकृतिः पित्ताधिकः
अल्पकचोविरलकेशः एवंविधःसविताआदित्यः तनुवृत्ततनुरित्यादि तन्वीचासौवृत्ताचतनुवृत्तातादृशीतनुर्यस्यसतनुवृत्ततनुः कृशावर्तुलांगइत्यर्थः
अथबहुवातकफः प्रभूतमारुतश्लेष्मा प्राज्ञोमेधावी मृदुवाक्कोमलभाषी शुभदृक् दर्शनीयाक्षः एवंविधःशशीचंद्रः ८ श्रीगजाननप्रसन्न १६

अथ अंगारकबुधयोः स्वरूपं स्वागतयाह क्रूरइति क्रूरा दुष्टा हक् दृष्टिर्यस्य सक्रूरहगंगारकः सचतरुणमूर्त्तिः नित्यंयौवनोपेताकारविग्रहः उदारोदाता पैत्ति
कः पित्तबहुलः सुचपलोनीवास्थिरचित्तः कृशमध्यस्तनूदरः एवंविधोंगारकः सौमः श्लिष्टवाकइत्यादि श्लिष्टवाक् गद्गदभाषी सततहास्यरुचिः
नित्यंपरिहासशीलः पित्तमारुतकफप्रकृतिर्दोषत्रयोल्बण स्वभावः एवंविधोज्ञोबुधः ९ अथजीवशुक्रयोः स्वरूपं वंशस्थदंसिकेनाह बृहत्तनुरिति बृ
हत्तनुः स्थूलशरीरः मूर्धजाः केशाः ईक्षणे नयनेच कपिलापिंगलेचयस्यकपिलकेश कांतराक्षइत्यर्थः श्लेष्ममतिर्धर्मानुग मज्ञः कफात्मकः
कफाधिकशरीरः श्लेष्मात्मा एवंविधोबृहस्पतिः भृगुरित्यादि सुखीनित्यंसुखासक्तः कांतवपुर्दर्शनीयशरीरः सुलोचनः शोभनाक्षः कफानिला

क्रूरहक्तरुणमूर्त्तिरुदारः पैत्तिकः सुचपलः कृशमध्यः श्लिष्टवाक्सततहास्यरुचिर्ज्ञः पित्तमारुतकफप्रकृतिश्च ९ बृह
त्तनुः पिंगलमूर्धजेक्षणो बृहस्पतिः श्लेष्ममतिः कफात्मकः भृगुः सुखीकांतवपुः सुलोचनः कफानिलात्मासितवक्रमूर्द्धजः १०

त्मा श्लेष्ममारुतप्रकृतिः असितवक्रमूर्धजः असिताः कृष्णावक्राः कुटिलाः मूर्धजाः केशाः यस्यकृष्णाकुटिलकेशइत्यर्थः एवंविधोभृगुः शुक्रः १०
अधुनाशनैश्चरस्वरूपंस्नाय्वादिसारत्वंचग्रहाश्रयंवसंततिलकेनाह मंदोलसइति अलसः क्रियास्वपटुः कपिलहक् कांतराक्षः कृशं दुर्बलं दीर्घम
उच्चतरंगात्रंयस्य गात्राणिवासः दुर्बलोच्चदेहः स्थूलद्विजो बृहद्दंतः परुषरोमकचः रूक्षतनूरुहकेशः अनिलात्मा वातप्रकृतिः एवंविधोमंदः श
नैश्चरः स्नाय्वस्थीत्यादि मंदादीनांग्रहाणां स्नाय्वादिसारत्वं स्नाय्वस्थिनीप्रसिद्धार्थेदेहवतां शनैश्चरादित्यौ स्नायुर्मंदः शनैश्चरः शिरासारः अ
स्थिअर्कः आदित्यः अस्थिसारः असृग्रुधिरंतच्चंद्रमाः त्वक्त्वमेनबुधः अथशब्दआनंतर्यार्थे शुक्रेरेतः तच्छुक्रः वसामेदस्तत्करेज्यो गुरुः मज्जा

अस्थ्यंतर्गतोधातुविशेषः सभौमः ग्रहाणांस्वरूपज्ञानप्रयोजनम् लग्ननवांशपतुल्यतनुःस्यादित्यत्रोपयुज्यते जन्मकालेयोग्रहोबलवान्तत्पठितस्वरूपस्तत्कालजातोभवति तद्धातुसारश्च हतनष्टादिप्रश्नकालेप्येवंविधधातुरूपाश्चोरादयः व्याधिप्रश्नेयल्लग्नंयच्चलग्नेनवांशकोवर्ततेतत्स्वामिनोबलवशादभिहितदोषप्रभवापीडा ११ अधुनाग्रहाणांस्थानवस्त्रद्रव्यंतत्रप्रमुलंशार्दूलविक्रीडितेनाह देवाम्बिति अर्कात्प्रभृतितदादीनांग्रहाणांक्रमात् देवादीनिस्थानानि तत्रदेवस्थानमादित्यस्य अंबुस्थानंचंद्रमसः अग्निस्थानंभौमस्यविहारभूमिः क्रीडास्थानंबुधस्य कोशोभांडारागारंतत्स्थानं बृहस्पतेः शयनस्थानंशुक्रस्य क्षित्युत्करः अवकरराशिस्तत्स्थानंशनैश्चरस्य एतेषांस्थानानांएतेस्वामिनः प्रयोजनं बलवतिगृहेग्रहोक्तस्थाने

मंदोलसःकपिलदृक्कृशदीर्घगात्रःस्थूलद्विजःपरुषरोमकचोनिलात्मा स्नाय्वस्थ्यसृक्त्वगथशुक्रवसाःसमज्जामंदार्कचंद्रबुधशुक्रसुरेज्यभौमाः ११ देवांबुवह्निविहारकोशशयनक्षित्युत्करेशाःक्रमाद्वस्त्रंस्थूलमभुक्तमग्निकहतंमध्यंदृढंस्फाटितम् ताम्रंस्यान्मणिहेमयुक्तिरजतान्यर्काच्चमुक्तायसीद्रेष्काणैःशिशिरादयःशशिरुचज्ञग्वादिषूद्यत्सुवा १२ श्रीसांबसं

प्रसवज्ञानं हृतनष्टादेश्चौरादेःतदेवस्थानं द्रव्यस्यचवस्त्रमित्यादि अर्कादितिसर्वत्रानुवृत्तिः तत्स्थूलतंतुहृतमादित्यस्यवस्त्रं अभुक्तंनवंचंद्रस्य अग्निनाहतंएकदेशदग्धंभौमस्य केनांबुनाहतंक्लिन्नंबुधस्य मध्यंनातिनवंनातिजीर्णंबृहस्पतेः दृढंकालांतरस्थायिशुक्रस्यस्फाटितंजीर्णंशनैश्चरस्य प्रयोजनं सूतिकावस्त्रज्ञानम् हृतनष्टादिचिंतायांचौरादेर्बलवद्ग्रहवशाद्वस्त्रज्ञानं ताम्रंस्यादित्यादि ताम्रमादित्यस्य चंद्रस्यमणयः भौमस्यहेमसुवर्णं बुधस्ययुक्तिः युज्यतइतियुक्तिः रीतिकांस्यादि रजतंरौप्यंबृहस्पतेः मुक्ताशुक्रस्य अयःकृष्णलोहंसीसत्रपुणीचशनैश्चरस्य तथाचानेनैवसूक्ष्म

जातकेउक्तं अर्कादितास्रमणिहेमशुक्तिरजतानिमौक्तिकंलोहं वक्तव्यं बलवद्भिःस्वस्थानेहेमजीवेपि तथाचबादरायणः अर्कस्यताम्रंमणयोहिमांशोर्भौम-
स्यहेमेंदुसुतस्यशुक्तिः जीवस्यरौप्यंस्वगृहेस्थितस्यतस्यैवहेमोशनसश्चमुक्ता तीक्ष्णांशदेहप्रभवस्यसीसंक्रूष्णायसंचप्रवदंतितज्ज्ञाःप्रयोजनं सूतिका
गृहेबलवद्ग्रहेद्रव्यकर्तोहृतनष्टादिचिंतायांचतद्द्रव्यनाशादिपरिज्ञानं तच्छुभदशायांतस्मिन्नुपचयस्थेनदाप्तिः उक्तविपरीतेहानिः द्रेष्काणैरित्यादि अत्रश
कारादिभिरुपर्यंतैर्वर्णैःसंज्ञाद्यैः शनैश्चरप्रभृतीनांगुर्वंतानांग्रहाणांयथाक्रमंनिर्देशःकृतः शनैश्चरशुक्ररुधिरचंद्रबुधगुरुसूर्यःस्मृतलग्नगतेषुशिशिरादयः ष
डृतवोज्ञेयाः तत्रशकारोपलक्षितः शनैश्चरः तस्मिन्नुदयेलग्नस्थेशिशिरऋतुर्विज्ञेयः शुकारोपलक्षितः शुक्रः तस्मिन्नुदयेवसंतः रुकारोपलक्षितोरु
धिरोभौमस्तस्मिन्नुदयेग्रीष्मः चकारोपलक्षितश्चंद्रस्तस्मिन्नुदयेवर्षाज्ञेयः ज्ञोबुधस्तस्मिन्नुदयेशरत् गुकारोपलक्षितोगुरुस्तस्मिन्नुदयेहेमंतः आदि
त्येप्युदयेग्रीष्मः तथाचबादरायणः ग्रीष्ममथप्रवदंति कुजार्काविति द्रेष्काणैरित्यस्यवाइत्यनेनव्यवहितेनसंबंधः द्रेष्काणैर्वोदयद्भिः शनैश्चरादिसंबं
धिभिः शिशिरादयोज्ञेयाः एतदुक्तंभवति लग्नेग्रहासंभवेशनैश्चरेद्रेष्काणेलग्नगतेशिशिरः एवंशुक्रद्रेष्काणेवसंतः भौमद्रेष्काणेग्रीष्मः रविद्रेष्काणेग्री
ष्मः एवंचंद्रद्रेष्काणेवर्षाः बुधद्रेष्काणेशरत् जीवद्रेष्काणेहेमंतः अत्रचमुख्योग्रहोदयेनर्तुनिर्देशःकर्तव्यः तदभावेद्रेष्काणेनेतिज्ञातव्यम् वक्रीणामुदयो
पिद्रेष्काणेनैव केचिद्वक्रीणामुदयेबलवद्ग्रहेणेतिव्याचक्षते तथाचमणित्थः ख्याद्यैर्लग्नोपगतैर्योबलवान्तद्ग्रहर्तुनिर्देशइति तत्रैतज्ज्ञानम् लग्नेयो
ग्रहस्थितस्तदुक्तऋतुर्वाच्यः बहुषुलग्नगतेषुयोबलवान् ग्रहाभावेद्रेष्काणपतेर्ऋतुनिर्देशः प्रयोजनंनष्टजातकेऋतुनिर्देशः इतिहृतनष्टादिचिंतायांचे
ति अत्राचार्येणग्रहाणांशाखाधिपत्यंनोक्तम् उक्तंचस्वल्पजातके ऋगथर्वसामयजुषामधिपागुरुसौम्यभौमसिताः ऋग्वेदाधिपतिर्गुरुः अथर्ववेदाधि
पतिःसौम्योबुधः सामवेदाधिपतिर्भौमः यजुर्वेदाधिपतिःशुक्रःप्रयोजनं बलवतिशाखाधिपंब्राह्मणादिस्तच्छाखापाठकोभवति ब्राह्मणेचौरेज्ञातेशा

रवाविज्ञानम् अनिष्टस्थानस्थेग्रहेतन्मंत्रैः शांतिरिति १२ अथग्रहाणांदृष्टिस्थानानिनिसर्गदृष्टिफलानिचमहर्षिण्याह त्रिदशेतियस्मिन्स्थानेग्रहाःस्थितास्तस्मात्त्रिदशा
दीनिस्थानानिचरणाभिवृद्धितः पादवृध्याऽवलोकयंति ग्रहोयस्मिन्राशौस्थितः तस्माद्यत्तृतीयदशमराशीयोतौचरणपादेनचतुर्थभागदृष्ट्याऽवलोकयंति ए
वंत्रिकोणस्थौनवपंचमस्थानगतावर्धदृष्ट्याचतुरस्रेऽष्टमचतुर्थे अष्टमचतुर्थस्थानस्थौपादहीनदृष्ट्या सप्तमगंगृहंपरिपूर्णदृष्ट्याचरणाभिवृद्धितइत्यत्राभि
शब्दोवीप्सांद्योतयति चरणवृद्ध्यापाद वृध्येत्यर्थः यावत्पाददृष्ट्यापश्यन्तितावत्फलंप्रयच्छंति तथाचस्वल्पजातके दशमतृतीयेनवमपंचमेचतुर्थाष्टमेकलत्रंच
पश्यंतिपादवृद्ध्याफलानिचैवंप्रयच्छंति अर्थादेवग्रहोक्तस्थानानिनपश्यंतीति तथाचसारावल्याम् सप्तमंपश्यंतिसदाग्रहाश्चरणवृद्धितःसर्वे त्रिदशत्रिको

त्रिदशत्रिकोणचतुरस्रसप्तमान्यवलोकयंतिचरणाभिवृद्धितः रविजामरेज्य
रुधिराः परेचयेक्रमशोभवंतिकिलवीक्षणेधिकाः १३ श्रीसीतारामचंद्राः

णचतुरस्रसप्तगतान्फलंक्रमेणैव पूर्णंपश्यतिरविजस्तृतीयदशमेत्रिकोणमपिजीवः चतुरस्रंभूमिसुतः सितार्कबुधहिमकराःकलत्रंच तथाचयवनेश्वरः द्वौ
पश्चिमौषष्ठमथद्वितीयंसंस्थानराशेःपरिहृत्यराशिं शेषान्ग्रहःपश्यतिसर्वकालमिष्टेषुचैषांविहिताद्दृगिष्टा यामित्रभेदृष्टिफलंसमग्रंस्वपादहीनंचतुरस्रयोश्च
त्रिकोणयोर्दृष्टिफलार्धमाहुर्दुश्चिक्यसंज्ञेदशमेचपादम् रविजामरेज्यरुधिराइति किलेत्यागमसूचने चरणाभिवृद्धितइत्यनुवर्तते एतेरविजादयश्चर-
णाभिवृद्धितः पादोपचयाद्वीक्षणेदर्शनेक्रमशोधिकफलप्रदाभवंति रविजःसौरःसदर्शनेपादफलप्रदः अमरेज्योबृहस्पतिरर्ध फलप्रदः रुधिरोंगारकः सः १८
पादहीनफलप्रदः अपरेर्कचंद्रबुधशुक्रास्तेवीक्षणेसमग्रफलप्रदाः एतन्नैसर्गिकंग्रहाणांदृष्टिफलं स्थानवशादेतेषांयथास्वंदृष्टिफलमूलम् एवमेकेव्याच

क्षते अपरेत्तुआहुः स्थानफलमेनव तेनत्रिदशादिस्थानगतान्ग्रहराशीन्पश्यंति रविजाद्योदर्शनेधिकफलप्रदाभवंति तद्यथा तृतीयदशमस्थान्ग्रहान्राशी न्वाशनैश्चरः पश्यन्नन्येभ्योग्रहेभ्योधिकफलप्रदोभवति परिपूर्णपश्यतीत्यर्थः एवंत्रिकोणस्थान्जीवः चतुरस्रगान्भौमः सप्तमस्थान्सूर्यचंद्रबुधशुक्राः एतच्चबहुतराणांआचार्याणांमतं तथाचभगवान्गार्गिः दुश्चिक्यस्थगतान् सौरस्त्रिकोणस्थान्बृहस्पतिः चतुर्थाष्टमगान्भौमः शेषाःसप्तमसंस्थितान् भवंतिवीक्षणोनित्यमुक्ताधिकफलाग्रहाइति १३ अधुनाग्रहाणांकालनिर्देशंचवैनालीयेनाह अयनइति भास्करादादित्यात्प्रभृत्ययनादिकालनिर्देशाः तत्रायननिर्देशोभास्करात्सूर्यात् क्षणोमुहूर्तस्तन्निर्देशश्चंद्रात् वासरोदिवसस्तन्निर्देशोभौमात् ऋतुर्मासद्वयात्मकस्तन्निर्देशोबुधात् मासनिर्देशो- जीवात् मासार्द्धपक्षस्तन्निर्देशःशुक्रात् समःसंवत्सरस्तन्निर्देशःसौरात्. प्रयोजनम् प्रश्नलग्नेयस्यग्रहस्यनवांशकोदयः सःग्रहस्तस्मान्नवांशका

अयनक्षणवासरर्तवोमासोर्द्धंचसमाश्चभास्करात् कटुकलवणतिक्तमिश्रितामधुराम्लौचकषायइत्यपि १४ द्यावत्संख्येनवां

शकेभवंतितावत्संख्योऽयनादिकोग्रहोपलक्षितः कालशुभाशुभफलपंक्तौवाच्यः अन्येत्वेवंव्याचक्षते लग्नेयावत्संख्योनवांशकउदितस्तावत्संख्यो- यनादिकालोंशपतिवशाद्वक्तव्यः तथाचमणित्थः लग्नांशकपतितुल्यः कालोलग्नोदितांशसमतुल्यः वक्तव्योरिपुविजयेगर्भाधानेथकार्यसंयोगेवक्त व्यः कटुकलवणेत्यादि भास्करादादित्यात् कटुकादिरसनिर्देशः तत्रादित्यात्सूर्यात्कटुकस्यरसस्यनिर्देशः कटुकंमरीचादि चंद्रात् लवणस्य भौ मात्तिक्तस्य तिक्तंलिंबादिबुधान्मिश्रस्य षड्रसस्य जीवान्मधुरस्यमिष्टस्य शुक्रादाम्लस्य सौरात्कषायस्यप्रयोजनम् आधानकालेयोबलवान् तद्गु णरसस्यदोहददोगर्भिण्याभवति तथाचसारावल्याम् मासतृतीयेस्त्रीणांदोहदकोजायतेवश्यम् मासाधिपस्यभावैर्लग्नप्रयोगादिभिश्चिंत्यम् भोज

नाश्रयेचमश्रेग्रहोदयेतन्नवांशेवा तदुक्तंरसान्वितभोजनज्ञानमिति १४ अधुनामित्रामित्रविधिंशार्दूलविक्रीडितेनाह जीवइति सूर्यादीनांग्रहाणांक्रमाज्जीवा
दयः सुहृदः तत्रादित्यस्य सूर्यस्यजीवोबृहस्पतिः सुहृन्मित्रं जीवबुधौगुरुसौम्यौचंद्रस्य शुक्रबुधौभौमस्य विगतोर्कः सूर्योयेभ्योग्रहेभ्यो तेसूर्यवर्जि
ताः सर्वएवबुधस्य विकुजाविगतांगारकाः सर्वएवबृहस्पतेः वींद्वर्काविगतौचंद्रार्कौयेभ्यस्तेसर्वएवशुक्रस्य विकुजेंदिनाः कुजोभौमइंदुश्चंद्रः इनःसूर्यः
एतैर्विकुजेंदिनाः सर्वएवसौरस्य शनैश्चरस्य एवंकेषांचिन्मतंनबहूनां अत्रचतेषांशत्रुमित्रव्यवहारएवेष्टोनोदासीनव्यवहारस्तस्मान्मित्रेभ्योन्येत्यमित्रा-
णीति केचिद्यवनेश्वरादयः तथाच रवेर्गुरुर्मित्रमतोन्यथान्येगुरोस्तुभौमंपरिहृत्यसर्वे चांद्रेरनर्काभृगुनंदनस्यव्यर्केंदवोरयेः सुहृदः प्रविष्टाः १ भौमस्य
शुक्रोशशिजश्चमित्रमिंदोर्बुधंदेवगुरुंचविद्यात् सौरस्यमित्राण्यकुजेंदुसूर्याःशेषान्रिपून्विद्धिनृणांत्वनद्वत् २ सत्योक्तइति सत्योक्तेहोराशास्त्रेस्वत्रि

जीवोजीवबुधौसितेंदुतनयौव्यर्काविभौमाःक्रमाद्वींद्वर्काविकुजेंदिनाश्चसुहृदः केषांचिदेवंमतं सत्योक्तेसुहृदस्त्रिकोण
भवनात्स्वात्स्वात्यधीधर्मपाःस्वोच्चायुःसुखपाःस्वलक्षणविधेर्नान्योर्विरोधादिति १५

कोणभवनादात्मीयमूलत्रिकोणराशेः स्वां
त्यधीधर्मपाःस्वोच्चायुःसुखपाश्चतेग्रहाः सुहृदोभवंति तत्रत्रिकोणंमूलत्रिकोणंतस्मात्स्वपोद्वितीयराश्याधिपः तस्मादेवांत्यपोद्वादशस्थानाधिपः धीस्थानपः
पंचमस्याधिपः धर्मपोनवमाधिपः स्वोच्चपोग्रहउच्चस्यस्वामी आयुषोष्टमस्थानस्याधिपः सुखपश्चतुर्थस्थानाधिपतिः ग्रहोमित्रंभवति स्वलक्षणविधे
र्विरोधादन्यैः अधिमस्थानाधिपतिभिर्ग्रहैः सहनायंमित्रा मित्रविभागः कल्पनीयः विरोधादसुहृद्भवंस्वंचतल्लक्षणंचस्वलक्षणंस्वलक्षणोविधिः तेन-
विरोधस्तस्मात् एतदुक्तंभवति यःस्वविधिः मित्रलक्षणविभागःप्रदर्शितः अतोन्यस्थानाधिपायेग्रहास्तेग्रहस्यसुहृदोनभवंति तथाचसत्यः सुहृद-

स्त्रिकोणभवनाद्ग्रहस्थस्तत्र भेव्ययेथधनभवने स्वजनेनिधनेधर्मेस्वोच्चेचभवंतिनोशेषाः स्वजनसंज्ञंचतुर्थस्थानं ततोद्विराश्यधिपोमित्रसंज्ञः एकराश्याधिपो मध्यमः अनुक्तराश्यधिपःशत्रुः वक्ष्यान्ति च श्लोकानुक्तभूपान्सत्त्वतत्परिपूर्णसंचिंत्यनैसर्गिकानिति एकराश्यधिपोमध्यस्थइति यदुक्तं तथाच चं द्रार्कावेकराश्यधिपावपिमित्रसंज्ञौभवतः तयोर्हिराशिद्वयस्याधिपत्याभावात् राशिद्वयस्ययोधिपतिर्ग्रहःसएव यद्युच्चराश्यधिपत्वात्त्रिभपलं प्राप्नोति तथापिद्विभपलएवज्ञातव्यः तस्यस्वराशिव्यतिरेकात् एतन्मंदबुद्धिव्युत्पादनार्थंस्पष्टतरंव्याख्यायते तद्यथादित्यस्यसिंहस्त्रिकोणः त स्माद्द्वादशस्थानस्यकर्कटस्यचंद्रमाअधिपतिः सएकराश्यधिपोपिसन्द्वितीयस्यराश्यधिपत्यस्यभावादादित्यस्यमित्रम् सिंहाच्चतुर्थोवृश्चिकः नवमोमेषः तयोर्भौमोधिपतिः आदित्यस्यस्वोच्चंमेषः तस्याधिपोभौमः मेषस्यसिंहनवमत्वादादित्यस्यस्वोच्चत्वादेकराशित्वंमेषस्यैकत्वाद्वृश्चिक स्यद्वितीयत्वाद्भौमः द्विराश्यधिपोजातः तेनादित्यस्यमित्रं सिंहात्पंचमाष्टमौधन्विमीनौतयोरधिपतिर्जीवः सचोक्तस्थानद्वयस्याधिपतित्वादादित्यस्य मित्रं गुरुः सिंहाद्द्वितीयैकादशौकन्यामिथुनौतयोर्बुधःस्वामी तत्रद्वितीयस्थानस्योक्तत्वादेकादशस्यानुक्तत्वात् पठितैकराश्यधिपत्वाद्बुधोरवेर्मध्यमः सिंहात्षष्ठसप्तमस्थानेमकरकुंभौनोक्तौतयोराधिपत्यादादित्यस्यशनैश्चरःशत्रुः सिंहाद्दशमतृतीयेवृषतुले तयोरनुक्तयोःस्थानयोःराश्यधिपत्वाच्छुक्र आदित्यस्यशत्रुः एवंरवेः अथचंद्रस्य तथाचंद्रस्यवृषस्त्रिकोणस्तस्माच्चतुर्थस्थानंसिंहस्तस्याधिपःसूर्यः सएकराश्यधिपोपिसद्वितीयस्यराशेर धिपत्यस्याभावाच्चंद्रस्यमित्रं वृषाद्द्वितीयोमिथुनः पंचमःकन्या तयोर्बुधःअधिपतिः सचोक्तस्थानद्वयस्याधिपत्वाच्चंद्रस्यमित्रं वृषात्सप्तमद्वादशौवृ श्चिकमेषौतयोर्भौमःस्वामी तत्रद्वादशस्योक्तत्वात्सप्तमस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वाद्भौमश्चंद्रस्यमध्यमः वृषादष्टमैकादशौधन्विमीनौतयोः गुरुःस्वामी तत्रैकादशस्थानस्यानुक्तत्वात् अष्टमस्योक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वाज्जीवश्चंद्रस्यमध्यमः चंद्रस्यवृषउच्चः वृषात्षष्ठस्तुलातयोः शुक्रो

बृ॰टी॰ धिपतिस्तत्रवृषस्योच्चत्वेनोक्तत्वात् षष्ठस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वाच्चंद्रस्यशुक्रोमध्यमः वृषान्नवमदशमौमकरकुंभौतयोःस्वामीशनिःतत्रनवमस्योक्त-
२० त्वाद्दशमस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वात्सौरःचंद्रस्यमध्यमः एवंचंद्रस्य अथभौमस्य तद्यथा भौमस्यमेषस्त्रिकोणं मेषाच्चतुर्थस्थानस्यकर्कटस्याधिपश्चंद्रःस ग्रन्थो॰
एकराश्यधिपोपिसन्द्वितीयराशेरधिपत्याभावाद्भौमस्यमित्रं मेषात्पंचमस्यसिंहस्याधिपःसूर्यःसएकराश्यधिपोपिसन्द्वितीयराशेरधिपत्याभावाद्भौमस्यमित्रंमे- २
षान्नवमद्वादशौधन्विमीनौतयोर्जीवोधिपतिःसचोक्तस्थानद्वयस्याधिपत्याद्भौमस्यमित्रं मेषात्तृतीयषष्ठौमिथुनकन्येतयोरपठितत्वात् तयोर्बुधस्याधिपत्याद्भौम-
स्यबुधःशत्रुःमेषाद्द्वितीयसप्तमौवृषतुलेतयोःशुक्रःस्वामी तत्रद्वितीयस्योक्तत्वात्सप्तमस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वाच्छुक्रोभौमस्यमध्यमः मेषाद्दशमैका-
दशौमकरकुंभौतयोःसौरोधिपतिः भौमस्यमकरउच्चः तस्योक्तत्वादेकादशस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वात्सौरोभौमस्यमध्यमः एवंभौमस्य अथबुधस्य
कन्यामूलत्रिकोणंतस्माद्द्वादशस्थानस्यसिंहस्याधिपतिःसूर्यःसएकराश्यधिपोपिसन्द्वितीयराशेरधिपत्याभावात्बुधस्यमित्रंसूर्यःकन्यायाःद्वितीयनवमौतु-
लवृषौतयोःशुक्रोधिपतिःसचोक्तस्थानद्वयस्याधिपत्वाद्बुधस्यमित्रं कन्यायाःएकादशस्थानस्यकर्कटस्याधिपतिश्चंद्रःतस्यानुक्तत्वाद्बुधस्यशत्रुःकन्यायाःतृती-
याष्टमौवृश्चिकमेषौतयोर्भौमोधिपतिःतत्राष्टमस्योक्तत्वात्तृतीयस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वात्भौमोबुधस्यमध्यमः कन्यायाश्चतुर्थसप्तमौधन्विमीनौ
तयोर्जीवोधिपतिस्तत्रचतुर्थस्योक्तत्वात्सप्तमस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वाज्जीवोबुधस्यमध्यमः कन्यायाःपंचमषष्ठौमकरकुंभौतयोःसौरोधिप-
तिस्तत्रपंचमस्योक्तत्वात्षष्ठस्यानुक्तत्वात्पठितैकराश्यधिपत्वात्सौरोबुधस्यमध्यमः एवंबुधस्य अथगुरोःजीवस्यधन्वीत्रिकोणंतस्मादष्टमस्थानस्यकर्कट-
स्याधिपतिश्चंद्रःसएकराश्यधिपोपिसन्द्वितीयराशेरधिपत्याभावाज्जीवस्यमित्रं धनुषःपंचमद्वादशौमेषवृश्चिकौतयोःभौमोधिपतिःसचोक्तस्थानद्वयस्या- २०
धिपतित्वाज्जीवस्यमित्रं धनुषोनवमस्यसिंहस्याधिपतिःसूर्यःसएकराश्यधिपोपिसन्द्वितीयस्यराशेरधिपत्याभावाज्जीवस्यमित्रम् धनुषःपंचमद्वा-

दशौमेषवृश्चिकौतयोर्भौमोधिपतिः सचोक्तस्थानस्याधिपत्याज्जीवस्यमित्रं धनुषोद्वितीयतृतीयौमकरकुंभौतयोः सौरोधिपतिः तत्रद्वितीयस्योक्तत्वात्तृतीयस्यानुक्तत्वात्पाठिनेकराश्यधिपत्वात्सौरोजीवस्यमध्यस्थः धनुषःसप्तमदशमेमिथुनकन्येतयोर्बुधोधिपतिः स्थानद्वयस्यानुक्तत्वाद्गुरोर्बुधःशत्रुः धनुषःषष्ठैकादशस्थानेवृषतुलेतयोः शुक्रोधिपतिः स्थानद्वयस्यानुक्तत्वाच्छुक्रोगुरोःशत्रुः एवंजीवस्य अथशुक्रस्य शुक्रस्यतुलस्त्रिकोणंतस्मान्नवमद्वादशस्थानेमिथुनकन्येतयोर्बुधोधिपतिः सचोक्तस्थानद्वयस्याधिपतित्वाच्छुक्रस्यमित्र तुलायाःचतुर्थपंचमौमकरकुंभौतयोरधिपतिःसौरः सचोक्तस्थानद्वयस्याधिपत्वाच्छुक्रस्यसौरःमित्रं तुलाद्वितीयसप्तमौवृश्चिकमेषौतयोर्भौमोधिपतिः तत्रद्वितीयस्योक्तत्वात्सप्तमस्यानुक्तत्वात्पाठितेकराश्यधिपत्वाद्भौमःशुक्रस्यमध्यस्थः तुलातृतीयषष्ठौधन्विमीनौतयोर्जीवोधिपतिःतत्रमीनः शुक्रस्योच्चस्योक्तत्वाद्धनुषोनुक्तत्वात्पाठिनेकराश्यधिपत्वाज्जीवःशुक्रस्यमध्यस्थः तुलाद्दशमः कर्कटस्तस्यानुक्तत्वाच्छुक्रस्यचंद्रः शत्रुः तुलादेकादशः सिंहस्तस्याधिपः सूर्यः एकराश्यधिपोपिसन्द्वितीयराश्याधिपत्याभावात् स्तस्यस्थानस्यानुक्तत्वाच्छुक्रस्यार्कः शत्रुः एवंशुक्रस्य अथसौरस्य सौरस्यकुंभस्त्रिकोणं तस्मात्पंचमाष्टमौमिथुनकन्येतयोर्बुधोधिपतिः सचोक्तस्थानस्याधिपतित्वात्सौरस्यबुधोमित्र सौरस्योच्चस्तुलाकुंभाच्चतुर्थनवमौवृषतुलौतयोरधिपतिःशुक्रः सचोक्तस्थानद्वयस्याधिपतित्वात्सौरस्यशुक्रोमित्रं कुंभाद्वितीयैकादशौमीनधन्विनौतयोर्जीवोधिपतिः तत्रद्वितीयस्योक्तत्वादेकादशस्यानुक्तत्वात्पाठितेकराश्यधिपत्वात्तस्यजीवोमध्यस्थः कुंभात्षष्ठः कर्कटस्तस्याधिपतिश्चंद्रस्तस्यानुक्तत्वात्सौरस्यचंद्रः शत्रुः कुंभात्सप्तमः सिंहस्तस्याधिपतिः सूर्यस्तस्यानुक्तत्वात्सौरस्यसूर्यःशत्रुः कुंभात्तृतीयदशमौमेषवृश्चिकौतयोर्भौमोधिपतिस्तयोरनुक्तत्वाद्भौमः सौरस्यशत्रुरिति १५ अधुनासत्योक्तेनैकश्लोकानुक्तभणनग्रहस्यसुहृन्मध्यस्थशत्रून्शार्दूलविक्रीडितद्वयेनाह शत्रूमंदसिताविवि रवेरादित्यस्यमंदः सौरःसितःशुक्रः एतौद्वौशत्रूरिपू शशि

जोबुधः समोमध्यस्थः नशत्रुर्नमित्रमुदासीनइत्यर्थः शेषाग्रहाश्चंद्रांगारकगुरवोमित्राणीति तीक्ष्णांशुरित्यादि शीतगोश्चंद्रमसः तीक्ष्णांशुः सूर्यः हिमरश्मिजोबुधः एतौद्वौसुहृदौमित्रे शेषाः सर्वएवभौमजीवशुक्रसौराः समामध्यस्थाउदासीनाः जीवेंदूष्णकराइति कुजस्यभौमस्यजीवोबृहस्पतिः इंदुश्चंद्रः उष्णकरःसूर्यः एतेसुहृदोमित्राणि ज्ञोबुधः अरिःशत्रुः सितार्किशुक्रसौरौसमौमध्यस्थाविति मित्रेसूर्यसितावितिसूर्योरविः सितःशुक्रः एतौद्वौबुधस्यमित्रेसुहृदौहिमगुश्चंद्रमाः शत्रुररिः अपरेन्येभौमगुरुसौराः समामध्यस्थाइति १६ सूरेरित्यादि सूरेर्बृहस्पतेः सौम्योबुधः सितःशुक्रः एतावरीशत्रू रविसुतः सौरोमध्यस्थः अपरेअन्येरविचंद्रभौमाः अन्यथामित्राणीत्यर्थः सौम्यार्कीत्यादि शुक्रस्यसौम्यार्कीबुधसौरौ

शत्रूमंदसितौसमश्चशशिजोमित्राणिशेषारवेस्तीक्ष्णांशुर्हिमरश्मिजश्चसुहृदौशेषाः समाः शीतगोः जीवेंदूष्णकराः कु-
जस्यसुहृदोज्ञोरिः सितार्कीसमौमित्रेसूर्यसितौबुधस्यहिमगुःशत्रुःसमाश्चापरे १६ सूरेःसौम्यसितावरीरविसुतोमध्योप-
रेत्वन्यथासौम्यार्कीसुहृदौसमौकुजगुरूशुक्रस्यशेषावरी शुक्रज्ञौसुहृदौसमःसुरगुरुःसौरस्यचान्येरयोयेप्रोक्ताःस्व-
त्रिकोणभादिषुपुनस्तेमीमयाकीर्तिताः १७

सुहृदौमित्रे कुजोभौमः गुरुर्जीवः एतौद्वौसमौमध्यस्थौ शेषावादित्यचंद्रावरीशत्रू शुक्रज्ञावित्यादि सौरस्यशनेः शुक्रज्ञौसितबुधौसुहृदौमित्रे सुरगुरुर्जीवः समोमध्यस्थः अन्येअपरे रविशशिभौमाः अरयः शत्रवः येप्रोक्ताइत्यादि येमयास्वत्रिकोणभादिषु पूर्वंत्रिकोणभवना स्वांत्यधीधर्मपाइत्यादिग्रंथेनोक्तास्तएवेहप्रविभज्यपुनर्भूयःप्रकीर्तिताः उदाहरणत्वेनप्रदर्शिताइति १७ एवंनैसर्गिकंमित्रामित्रमध्यस्थविभागमुक्त्वाधुनातात्कालिकंमित्रामित्रविभागं शार्दूलविक्रीडितेनाह अन्योन्येति अन्योन्यस्यपर

स्परमेतेषुधनादिषुस्थानेषुग्रहस्यग्रहाव्यवस्थितास्तत्कालेजन्मनियात्रायांविवाहेप्रश्नेवानत्समयेसुहृदोमित्राणिभवंति धनस्थानंद्वितीयं व्ययस्थानंद्वादशा-
मायस्थानंएकादशंसहजस्थानंतृतीयं व्यापारस्थानंकर्माख्यंदशमंबंधुस्थानंचतुर्थंएतेषुस्थानेषुयोग्रहःस्थितः सयस्मात्ग्रहाद्व्यवस्थितस्तस्यसुहृन्मित्रं
भवति सचतस्यापिभवति यतउक्तमन्योन्यस्येति स्वतुंगभवनेप्येकेइति एकेऽन्येपुनराचार्याः ग्रहस्ययस्योच्चेयोग्रहस्थितः सतस्यस्वोच्चस्थितंमित्रमि
च्छंति तेचयवनेश्वरादयः तथाचतद्वाक्यं मूलत्रिकोणाद्धनधर्मबंधुपुत्रव्ययस्थानगताग्रहेंद्राः तात्कालिकास्तेसुहृदोभवंति स्वोच्चेचयोयस्यविहंगवीर्यं
इति एतदप्याचार्यस्यनाभिमतं यस्मादनेनैवस्वल्पजातकेउक्तं तत्कालेचदशायबंधुसहजस्वांत्येषुमित्रंस्थिताइति अरयस्त्वन्यथेति अन्यथा अन्येन

अन्योन्यस्यधनव्ययायसहजव्यापारबंधुस्थितास्तत्कालेसुहृदःस्वतुंगभवनेप्येकेरयस्त्वन्यथा छ्येका
नुक्तभपान्सुहृत्समरिपून्संचिंत्यनैसर्गिकान्स्तत्कालेचपुनस्तुतानधिसुहृन्मित्रादिभिःकल्पयेत् १८

प्रकारेणग्रहस्यग्रहाव्यवस्थितास्तत्कालेऽरयःशत्रवोभवंति अन्योन्यमिति तद्यथा एकराशिगतःपंचमषष्ठसप्तमाष्टमनवमस्थानस्थश्चतत्कालेश-
त्रुर्ग्रहस्यग्रहोभवति छ्ये कानुक्तभपानिति पूर्वमेवदर्शित द्वितीयभपानेकभपानत्तुक्तभपांश्चमित्रमध्यस्थशत्रून्नैसर्गिकान् शत्रूमंदसितावित्यादिना
ग्रंथेनोक्तास्तान्संचिंत्यविज्ञायज्ञातात्तत्कालेजन्मादौतानेवाधिसुहृन्मित्रादिभिरुपलक्षितान्कल्पयेत् तत्रधनादीनिमित्रस्थानानितेषुनैसर्गिकसुहृ
त्स्थितोधिमित्रंभवतिमध्यस्थोमित्रं शत्रुर्मध्यस्थइति धनादिवर्जितेष्वन्येषुस्थितोनैसर्गसुहृन्मध्यस्थोभवति मध्यस्थःशत्रुः शत्रुरधिशत्रुरिति
अ स्तुनाग्रहाणांचतुर्विधंबलम् स्थान दिक् चेष्टा कालबलाख्यम् १८ छ छ छ छ छ

तत्रनावत्स्थानदिग्बलंदोधकेनाह स्वोच्चसुहृदिति स्व ग्रहणंमत्येकमभिसंबध्यते तत्रस्वोच्चेस्थितोग्रहोबलवान् भवतितात्कालिकस्यसुहृदोमित्रस्यक्षेत्रे-
स्थितोबलवानेव स्वत्रिकोणे आत्मीयेमूलत्रिकोणेस्थितः स्वनवांशेस्थितः स्वगृहेस्वराशावुपगतः प्राप्तोबलवानेवएतेषामन्यतमेप्यवस्थितोग्रहः स्थानब
लयुक्तोभवति अत्रार्कस्यसिंहःस्वत्रिकोणं तदेवगृहंक्षेत्रम् चंद्रस्यवृषउच्चः सएवत्रिकोणं भौमस्यमेषःत्रिकोणं तदेवस्वक्षेत्रं बुधस्यकन्याउच्चः सैवमू
लत्रिकोणंस्वक्षेत्रंच गुरोः धन्वीत्रिकोणंतदेवस्वक्षेत्रं शुक्रस्यतुलात्रिकोणंतदेवस्वक्षेत्रं सौरस्यकुंभस्त्रिकोणंतदेवस्वक्षेत्रं एतेषामाचार्येणविशेषोनोक्तः
अस्माभिरन्यहोराशास्त्रादानीयशिष्यहितायेहलिख्यते तथाचसारावल्याम् विंशतिरंशाःसिंहेत्रिकोणमपरेस्वभवनमर्कस्य उच्चंभागत्रितयंवृषभेंदोः
स्यात्त्रिकोणमपरेंशाः द्वादशभागामेषेत्रिकोणमपरेस्वभंतुभौमस्य उच्चफलं कन्यायांबुधस्यतिथ्यंशकैः सदाचिंत्यं परतस्त्रिकोणजाते पंचभिरंशैः

स्वोच्चसुहृत्स्वत्रिकोणनवांशैःस्थानबलंस्वगृहोपगतेच दिक्षुबुधांगिरसौरविभौमौसूर्यसुतःसितशीतकरौच १९

स्वराशिजंपरतः दशभिर्भागैर्जीवस्यत्रिकोणफलंस्वभंपरंचापे शुक्रस्यतुतिथयोंशास्त्रिकोणमपरेधटेस्वराशिश्च कुंभेत्रिकोणनिजभेरविज
स्यरवेर्यथासिंहे एतदार्याचतुष्टयम् दिक्षुबुधांगिरसावित्यादि प्राच्याद्यासुचतसृषुदिक्षुक्रमाद्बुधादयोबलिनोभवंति तत्रपूर्वस्यांबुधांगि
रसौज्ञजीवौबलिनौभवतः लग्नस्थावित्यर्थः दक्षिणस्यांरविभौमौसूर्यांगारकौदशमस्थावित्यर्थः पश्चिमायांसूर्यसुतःशनिः सप्तमस्थइ
त्यर्थः उत्तरस्यांसितशीतकरौशुक्रचंद्रौचतुर्थस्थावित्यर्थः योग्रहोयत्रबलीसतस्मात्सप्तमस्थानस्थोविबलोभवति मध्येनुपाततउत्थापित 22
सर्वत्रेयंपरिभाषा ग्रहाणामुच्चनीचप्रविभागैराशीनांदिग्बलप्रविभागेपि तथाचयवनेश्वरः गुर्वेंदवौपूर्वविलग्नसंस्थौनभस्थलस्थौच-

दिवाकरशशी सौरोऽथवाशुक्रोनिशाकरौ तुलेस्थितावन्यबलौ भवेतामिति अन्यबले ग्रहाणामंतरेऽनुपात्तन इत्येवमुक्तं एवमुक्तः एतद्ग्रहाणां दिग्बलमुच्यते १९ अधुनाचेष्टाबलं दोधकेनाह उदगयनेति मकरादिराशिषट्कमुत्तरमयनं कर्कादिराशिषट्कं दक्षिणमयनमिति उदगयनेउत्तरायणेरविशीतमयूखौ सूर्यचंद्रमसौ बलिनौभवतः परिशेषाः भौमबुधगुरुसितसौराः वक्रगाविपरीतगतयोबलिनोभवंति तथाच समागमगाश्चंद्रेणसहिताबलिनएव चंद्रेणसंयोगोग्रहाणां समागमशब्दवाच्यः रविणासहा॰ स्तमयोभौमादीनांपरस्परंयुद्धं उक्तंचाचार्यविष्णुचंद्रेण दिवसकरेणास्तमयः समागमः शीतरश्मिसहितानां कुसुतादीनांयुद्धं निगद्यतेन्योन्ययुक्तानामिति विपुलकराइति विपुलाः करायेषांतेविपुलकराः विस्तीर्णरश्मयोबलिनोभवंति शीघ्रकेंद्रेद्वितीयतृतीयपदस्थेग्र

उदगयनेरविशीतमयूखौवक्रसमागमगाः परिशेषाः विपुलकरायुधिचोत्तमसंस्थाश्चेष्टित
वीर्ययुताः परिकल्प्याः २०

हस्यविपुलकरत्वंप्रायः संभवति वक्रासन्नत्वात् युधिसंग्रामेचोत्तरसंस्थाबलिनएव कुसुतादीनांयुद्धमित्युक्तं तत्रयः उत्तरदिग्भागसंस्थितोजयीसचबलवान् उत्तरसंस्थत्वमत्रोपलक्षणार्थं यस्तेजयीसएवबलवान् तत्रैतज्जयलक्षणं दक्षिणादिक्स्थः पुरुषोवेपथुरप्राप्यसन्निवृत्तनतुः अधिरूढोविकृतोनिःप्रभोविवर्णश्चयः सजितः उक्तविपरीतलक्षणसंपन्नोजयगतोविनिर्दिष्टः विपुलः स्निग्धोद्युतिमान् दक्षिणादिक्स्थोपिजययुक्तइति एतच्चक्रस्यप्रायः संभवति यस्मात्पुलिशाचार्यः सर्वेजयिनउदक्स्थादक्षिणादिक्स्थोजयीशुक्रइति एतच्चेष्टाबलम् एषामन्यतमेनसंयुक्तश्चेष्टाबलसंयुक्तोभवति २० ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

अधुनाग्रहाणांकालबलंनैसर्गिकबलंचमालिन्याह निशीति शशिकुजसौराश्चंद्रभौमशनयः निशिरात्रौवीर्यवंतोबलिनः ज्ञोबुधः सर्वदा सर्वस्मिन्कालेनि-
शिदिनेचबली अन्येपरेरविगुरुसिताअह्निदिनेबलिनः क्रूराःपापाःप्रागुक्ताः बहुलपक्षेकृष्णापक्षेबलिनःसौम्याःशुभग्रहाः सितगताःशुक्लपक्षेबलिनः
कृष्णपक्षेचंद्रमाअपिक्रूरोबलवान्भवति यस्माद्यवनेश्वरः मासेतुशुक्लेप्रतिपत्प्रवृत्तेःपूर्वेशशीमध्यबलोदशाहे श्रेष्ठोद्वितीयेऽल्पबलस्तृतीयेसौम्यैस्तु
दृष्टोबलवान्सदैवेतिसितगताः शुक्लपक्षेस्थिताःसौम्याः बलिनः द्व्यायनेतिप्रमाणयस्यद्व्यायनंतत्तुवर्षस्ववर्षेआत्मीयवर्षेयोग्रहोयत्रवर्षेधिपतिः स
तत्रबलवान्स्वदिवसेआत्मीयवासरेस्वहोरायां कालहोरायाम् तथा स्वमासेयस्मिन्मासेयोऽधिपतिःसतत्रबली द्व्यायनदिवसहोरामासनाथैधिपतय-
स्तैर्यहैःकालबलोपेतैरुपलक्षणीयं तेकालबलोपेताइत्यर्थः केचिद्द्व्यायनदिवसहोरामासपैरितिपठंति अन्येस्वदिवससमहोरामासगैरितिपठंति

निशिशशिकुजसौराःसर्वदाज्ञोह्निचान्येबहुलसितगताःस्युःक्रूरसौम्याःक्रमेण द्व्यायनदिवसहोरामासपैःकालवीर्यंशकुबु-
गुशुचसाद्याद्वृद्धितोवीर्यवंतः २१

एषःसापराधःपाठः एतेषुकालेषुसर्वएवबलिनोभवंति एतद्ग्रहाणांकालवीर्यं एषामन्यतमेनसंयु-
क्तः कालबलसंपन्नोभवति शकुबुगुशुचशाद्याइति शादयोवर्णाः येषांशकारआद्यस्तेशाद्याः शकाराद्यः शनैश्चरः सर्वेभ्योबलहीनः कुकाराद्योकु-
धिरःभौमः शनैश्चराद्बलवान् बुकाराद्योबुधः सभौमाद्बलवान् गुकाराद्योगुरुः सबुधाद्बली शुकाराद्यःशुक्रःसजीवाद्बली चकाराद्यश्चंद्रः स
शुक्राद्बली सकाराद्यःसविता सचंद्राद्बलीति एतद्ग्रहाणांनैसर्गिकंबलं यस्मादनेनैवस्वल्पजातकेउक्तम् मंदारसौम्यवाक्पतिसितचंद्रार्काययथोत्तरं
बलिनःनैसर्गिकबलमेतद्बलसाम्येस्यादधिकचिंतेति यत्रग्रहाणांग्रहयोर्वाबलसाम्यंभवति तत्रस्माद्बलाधिक्यम् अधिवीर्यवत्ताज्ञेयेति अत्राचार्ये

पञ्चधःप्रकारस्यग्रहाणांबलस्यतच्चास्माभिःशिष्यहितहेतवेऽन्यशास्त्राल्लिख्यते तथाचसारावल्यांउच्चबलेनसमेतःपरांविभूतिंग्रहःप्रसाधयति
स्वत्रिकोणबलःपुंसांसावित्तं बलवतिलंवा स्वर्क्षबलेनचसहितः प्रमुदितधनधान्यसंपदाक्रांतं मित्रभबलसंयुक्तोजनयतिकीर्त्यान्वितंपुरुषं
तेजस्विनमतिसुखिनंसुस्थिरविभवंनृपाच्चलब्धधनं स्वनवांशकबलयुक्तःकरोतिपुरुषंप्रसिद्धंच सूक्ष्मजातकेउक्तं बलवान्मित्रस्वग्रहोच्चन
वांशकेष्वीक्षितः शुभैश्चापिचंद्रसितौस्त्रीक्षेत्रेपुरुषक्षेत्रोपगाः शेषाइति तत्रशुभदृष्टस्यफलंतावत् शुभदर्शनबलसहितःपुरुषंकुर्याद्धनान्वितं
ख्यातं सुभगंप्रधानमखिलंसुरूपदेहंचसौम्यंच पुंस्त्रीभवनबलेनचकरोतिजनपूजितंकलाकुशलं पुरुषंप्रसन्नान्वितंकल्पंपरलोकभीरुंच
आज्ञाबलसमवेतोनयतिस्वदिशंनभश्चरःपुरुषं नीत्वावस्त्रविभूषणवाहनसौख्यान्वितंकुरुते क्वचिद्राज्यंक्वचित्पूजांक्वचिद्द्रव्यंक्वचिद्यशःददा-
तिविहगश्चित्रंचेष्टावीर्यसमन्वितः वक्रिणस्तुमहावीर्याःशुभाराज्यप्रदाग्रहाः पापाव्यसनदाःपुंसांकुर्वंतिचवृथाटनं स्वस्थशरीरसमागमसु-
खमाहवजयबलेनविदधाति शुभमतुलंविहगेंद्रोराज्यंचविनिर्जितारातिं रात्रिंदिवाबलपूर्णैर्मृगजलाभेनशौर्यपरिवृद्ध्या मलिनयतितेत्रैप
संभुंक्तेयोनरःप्रकटः द्विगुणंद्विगुणंदद्युर्वर्षाधिपमासदिवसहोरेशाः कुर्युर्वृद्ध्यासौख्यंस्वदशासुधनंचकीर्तिंच पक्षबलाद्रिपुनाशंरत्नांबर -
हस्तिसंपदंदद्युःस्त्रीकनकभूमिलाभंकीर्तिंचशशांकधवलतरां सकलबलभारभरितानिर्मलकरजालभासुराःसततं राज्यंग्रहाविदध्युःसौख्यं
चमनोरथातीतं आचारसौख्यशुभशौच युताःसुरूपाःतेजस्विनःकृतविदोद्विजदेवभक्ताः सद्वस्त्रमाल्यजनभूषणसंप्रियाश्चसौम्यग्रहैर्ब
लयुतैःपुरुषाभवंति लुब्धाःकुकर्मनिरतानिजकार्यनिष्ठाःपापान्विताःसकलहाश्चतमोभिभूताः क्रूराःशठावधरतामलिनाःकृतघ्नाःपापग्रहैर्बलयु
तैःपिशुनाःकुरूपाःपुंराशिग्रहेंद्रैर्धीराःसंग्रामकांक्षिणोबलिनः निस्नेहाःसुकठोराःक्रूरामूर्खाश्चजायंते युवतिभवनेषुचमृदवःसंग्राम-

भीरवः पुरुषाः जलकुसुमवस्त्रनिरताः सौम्याः कलहैः सुसंयुक्ताइति एनलसर्वसुगमं इतिभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौग्रहयोनिभे- दाध्यायोद्वितीयः २ अथातोवियोनिजन्माध्यायोव्याख्यायते कःपुनःसवियोनिजन्मेत्युच्यते विविधवियोनिजन्मनांतिर्यक्पक्षिस्थावरादी नामुत्पत्तिर्वियोनिजन्मेत्युच्यते तत्रपृष्टुःसकाशाज्जातककालंप्रश्नकालंवाविज्ञायवियोनिजन्मनिश्चयज्ञानंभवति तत्रवसंततिलकेनाह क्रूरग्रहैःसुबलिभिरिति चंद्रोपगद्विरसभागेसमानरूपमिति चंद्रमाउपगतोव्यवस्थितोयस्मिन्द्विरसभागेद्वादशभागेतत्समानरूपंतत्सदृशं रूपंसत्वंप्राणिनंवियोनिजन्मानंवदेत् सचाद्विरसभागोयदिवियोनिसंज्ञोभवति सचंद्राक्रांतोद्वादशभागोयदिवियोनिसंज्ञस्तदेवंवदेन्नान्यथेति

क्रूरग्रहैःसुबलिभिर्विबलैश्चसौम्यैःक्लीबेचतुष्टयगतेतदवेक्षणाद्वा
चंद्रोपगद्विरसभागसमानरूपंसत्वंवदेद्यदिभवेत्सवियोनिसंज्ञा १

तत्रमेषद्वादशभागव्यवस्थितेचंद्रमसिमेषाख्यस्यवियोनिजन्मज्ञातव्यं अजादेःछागादेः एवंवृषद्वादशभागव्यवस्थितेवृषाख्यस्यमाहिषादेश्च कर्कटद्वादशभागव्यवस्थितेकुळीरादेः सिंहद्वादशभागव्यवस्थितेसिंहद्वीपिसृगालश्वानमार्जारादिसत्वानांजन्म वृश्चिकद्वादशभागव्यवस्थिते सर्पकीटादेः धनुर्धरद्वादशभागेद्वितीयार्धेव्यवस्थितेऽश्वगर्दभजन्म मकरद्वादशभागेपूर्वार्धेव्यवस्थितेमृगजन्म अपरेमंडूकादेर्जलचरप्राणिन इच्छंति मीनेमीनस्यैव किमेतावतेवंवियोनिजन्मनिश्चयेनेत्याह क्रूरग्रहैरित्यादि क्रूरग्रहैरादित्यांगारकशनैश्चरैर्बुधेनचतदैकतमेनयुक्तेनक्षीणे नचंद्रमसाएतैःसुबलिभिरितिबलसंयुक्तैः सौम्यैःशुभग्रहैःक्रूरैरपरिशिष्टैर्विबलैर्वीर्यरहितैःक्लीबेशनैश्चरेबुधेवाचतुष्टयगतेकेंद्रस्थेएकोवि

योनिजन्मयोगः तदवेक्षणाद्वा चंद्रमसिप्रदर्शितवियोनिजन्मद्वादशभागव्यवस्थिते क्रूरैर्बलयुक्तैः सौम्यैः विबलैर्हीनबलैर्यत्रतत्रावस्थितैनबुधेनशनै श्चरेण वालग्नेदृष्टे वियोनिजन्मज्ञाने द्वितीयोयोगः अर्थादेवद्विपदद्वादशभागव्यवस्थितेचंद्रमसिपूर्वोक्तयोगाभावेद्विपदजन्मतथाचसारावल्याम् क्रू रैःसबलसमेतैर्विबलैःसौम्यैर्वियोनिभागगते चंद्रेज्ञशनिकेंद्रेतद्वीक्षितेचोदयेवियोनिःस्यात् मेषेशशीतदंशेछागादिप्रसवमाहुराचार्याः गो महिषाणाम् गोंशेनररूपाणांतृतीयेंशे तत्रचतुर्थेभागेकूर्मादीनांभवेदुदकजानां व्याघ्रादीनांपरतः परतोज्ञेयंनराणांच वणिगंशेनर रूपाद्वृश्चिकभा गेनथाभुजंगाद्याः खरतुरगाद्यानवमेमृगशिखिनांस्यात्तथादशमेज्ञेयाश्चतत्रविविधावृक्षास्तृणजातयश्चित्राः एकादशेचपुरुषाजलजानांविधाश्चां

पापाबलिनःस्वभागगाःपारक्येविबलाश्चशोभनाः लग्नंचवियोनिसंज्ञकंदृष्ट्वात्रापिवियोनिमादिशेत् २ क्रियः
शिरोवक्त्रगलेवृषोन्येपादांसकंपृष्ठमुरोथपार्श्वे कुक्षिस्त्वपानांघ्र्यथमेढ्रमुष्कौस्फिक्पुच्छमित्याहचतुष्पदांगे ३

त्ये श्वमार्जारमूषकादीनांसंख्याज्ञानं श्वप्रभृतीनांप्रसवेयावंतोद्वादशांशाःकालग्ने तावंतिवदेत्प्राज्ञः पुंस्त्रीसंज्ञान्यपत्यानि १ अथवियोनिजन्मज्ञानयोगां तरंवैतालीयेनाह पापाइति चंद्रोपगद्विरसभागसमानरूपमित्यनुवर्तते पापाःक्रूराग्रहाःप्रागुक्ताबलिनः सबलाः नकेवलंयावत्स्वभागगाः स्वनवां शस्थाः भागग्रहणेनेहनवांशकएवज्ञातव्यः शोभनाःसौम्यग्रहाः प्रागुक्ताःपारक्ये परनवांशकेविबलावीर्यरहिताव्यवस्थिताः लग्नंतात्कालिकं-चयदिवियोनिसंज्ञकंभवति तदात्राप्यस्मिन्नपियोगेचंद्रोपगद्विरसभागसमानरूपंसत्वंजातमितिवदेत् २ अथवियोनावपिचतुष्पदानांप्राधान्ये नोपयोगित्वात्तदंगविभागंराश्यात्मकमुपजातिकयाह क्रियइति क्रियोमेषश्चतुष्पदानांशिरस्तदुपलक्षितमित्यर्थः वृषोवक्त्रगलेवक्त्रंमुखंगलंकं-

बलंवृषः अन्येमिथुनादयोयथाक्रमंपादादिमिथुनः पादांसकंपादौपूर्वपादावंसौस्कंधौपृष्ठंकर्कटः उरोवक्षः सिंहः अथशब्दआनंतर्येपार्श्वे पार्श्वहृ-
यंकन्या कुक्षिहृयंतुला अपानंगुदोवृश्चिकः अंघ्रीपश्चिमपादौधन्वी अथशब्दोपादपूर्णे मेंढ्रंलिंगमुष्कौवृषणौमकरः स्फिजौकुंभः पुच्छंलांगूलं
मीनइतिशब्दः प्रकारेकेचिच्चतुष्पदांगेराशिविभागमाहुः आहेतिब्रुवंत्याचार्याइतिवाक्याध्याहारः चतुष्पदग्रहणमुपलक्षणार्थं पक्षिणामप्ये
वं तेषांपूर्वपादस्थानेपक्षपालीशेषंसामान्यं प्रयोजनं राश्युपलक्षितेंगेवर्णोपघातादेर्विज्ञानमिति ३ अथवियोनिवर्णज्ञानंवैश्वदेव्याह लग्नां
शाइति लग्नेयेनग्रहेणयोगोयस्तत्रव्यवस्थितस्तस्ययोवर्णः आगुक्तः वर्णास्ताम्रसितातिरक्तहरिताइत्याद्याः तद्वर्णावियोनौसत्वजातेवदेत्

लग्नांशकाद्ग्रहयोगेक्षणाद्वावर्णान्वदेद्बलयुक्ताद्वियोनौ दृष्ट्यासमानान्प्रवदेत्स्वसंख्ययारेखांवदेत्स्मरसंस्थैश्चपृष्ठे

त्ततनष्टदौवा ईक्षणाद्वेति अथलग्नेनकश्चिद्ग्रहोभवति तदायेनग्रहेणलग्नमीक्ष्यतेदृश्यतेतस्ययोवर्णस्तंवदेत् अथलग्नंनकेनचिद्युतंदृष्टंभवति
तदालग्नांशकात् लग्नेयद्राशिनवांशकोदयोभवतितद्राशिवर्णोरक्तः श्वेतइत्यादिकंवावदेत् दृष्ट्यासमानानिति अथबहुभिर्ग्रहैर्लग्नंयुतंदृष्टंच
भवतितदाबहूनेववर्णान्वदेत् तत्रापियोवीर्यवान्प्रबलस्तद्वर्णबाहुल्यं यदुक्तं बलयुक्तात्इति अथस्वस्वामिनायुतदृष्टस्यराशेः संबंधिनवांश
कोदयोलग्नगतोभवति तदातद्वर्णमेववदेत् यत्रयोग्रहोवियोनौयस्मिन्नंगेव्यवस्थितस्तत्रात्मीयवर्णंकरोति एतत्कुतोलब्धं सप्तमस्थानगतैः
ग्रहैर्बलवद्ग्रहवर्णं पृष्ठेवियोनौरेखांवदेत् तथाचसारावल्याम् मेषादिभिरुदयस्थैरंशैर्वाग्रहयुतैश्चदृष्टैर्वा स्वगृहांशकसंयोगाद्विद्याद्वर्णान्
पराशकेन्द्रक्षान् १ सप्तमसंस्थाःकुर्युः पृष्ठेरेखांस्ववर्णसमां वीक्षंतेयावंतोवियोनिवर्णाश्चतावंतः २ बलदीप्तोगगनचरः करोतिवर्णंवियो-

नीनाम् पीतंकरोतिजीवः शशीसितंभार्गवोविचित्रंच ३ रक्तौदिनकररुधिरौरविजः कृष्णंबुधः शबलं स्वेराशौपरभागेपरराशौस्वेनवांशकेतिष्ठन् ४
पश्यन् ग्रहोविलग्नंस्ववर्णवर्णंनदाकुरुते ४ अधुनापक्षिणोजन्मज्ञानंवंशस्थेनाह खगेति खगेदृक्काणः पक्षिद्रेष्काणस्तत्रपक्षिद्रेष्काणो
मिथुनाद्वितीयः सिंहः प्रथमः तुलाद्वितीयः कुंभः प्रथमः एषामन्यतमद्रेष्काणेउदयतिशनैश्चरेंदीक्षणयोगसंभवाः यथाक्रमंविहगाः पक्षिणः स्थ
लांबुजाः संभवंति पक्षिद्रेष्काणेशनैश्चरेणयुतेदृष्टेवास्थलजपक्षिणांजन्मवक्तव्यं एवमिंदुनायुतेदृष्टेवाजलजानांपक्षिणांजन्मइति एकोयो
गः अत्रलग्नेप्रथमदशकभागेयोग्रहःस्थितः प्रथमद्रेष्काणस्थः ततःपरमन्यस्मिन्दशकेद्वितीयद्रेष्काणस्थः ततःपरन्यस्मिन्दशकेनृतीयद्रेष्का

खगेदृक्काणेबलसंयुतेनवाग्रहेणयुक्तेचरभांशकोदये बुधांशकेवाविहगाः स्थलांबुजाः शनैश्चरेंदीक्षणयोगसंभवाः ५

णस्थइति एवंत्रयोभागालिप्तास्त्रिंशतिक
लाश्चैकनवांशकप्रमाणंपरिकल्प्यं ग्रहस्थितिरन्वेष्यासर्वराशिषियंपरिभाषा बलसंयुतेनवाग्रहेणयुक्तेचरभांशकोदयेयस्यनस्यलग्नस्यच
रनवांशकोदयेबलसंयुतेनग्रहेणसंयुक्तेतथेतितेशनैश्चरयुतेदृष्टेस्थलजानांपक्षिणांजन्मचंद्रयुतदृष्टेजलजानांपक्षिणांजन्मज्ञानं द्विती
योयोगः बुधांशकेवेति बुधनवांशकेमिथुनकन्ययोरन्यतमेतात्कालिकस्यलग्नस्योदितेतस्मिंश्चबलवद्ग्रहसंयुक्तेशनैश्चरयुतदृष्टेस्थलजा-
नांजन्म चंद्रयुतदृष्टेजलजानामिति तृतीयोयोगः एतेशनैश्चरस्येंदोर्वासंयोगेक्षणेनवासंभवंतीति तथाचसारावल्याम् विहगोदितदृ
क्काणेग्रहेणबलिनायुतेथचरभांशे बौधांशेवाविहगाः स्थलांबुजाः शनिशशीक्षणायोगात् ५ ७ ७ ७ ७

अधुनावृक्षजन्मज्ञानंवसंततिलकेनाह होरेति होरालग्नंइंदुश्चंद्रः सूरिर्जीवः रविरादित्यः एतैर्विबलैर्वीर्यरहितैः मष्टानरूणांवृक्षाणांजन्मवक्त
तिइतिवक्तव्यम् तत्रायंविशेषः तोयस्थलइतितत्रतरुभवोवृक्षजन्मकिं तोयेजलेस्थलेनिर्जलेचेति तत्प्रभेदस्तद्विकल्पोंशकृतोनवांशकविहितः
तत्रपरराश्यंशकोदयेतोयसमीपजानवृक्षान्नूपजान्तोयराशयः कर्कटमकरपश्चार्द्धमीनाः एतैरनूपजवृक्षजन्मेतिज्ञानं इतरराश्यंशकोदये-
स्थलवृक्षजन्मज्ञानं तत्रापिसंख्येयं लग्नाद्ग्रहइति उदितांशेः स्थलचारीजलचारीवाभवति तदधिपतिर्यावत्संख्यराशौलग्नाद्व्यवस्थितस्ता
वंतएवसंख्यास्तरवोवृक्षाः स्थलजाजलजावावक्तव्याः अत्राप्यंशकपतिवशाद्वक्ष्यमाणायुर्दायविधिनाद्वित्रिगुणत्ववाच्यं स्वतुंगवक्रोपग

होरेंदुसूरिरविभिर्विबलैस्तरूणांतोयस्थलेतरुभवोंशकृतःप्रभेदः लग्नाद्ग्रहःस्थलजलर्क्षपतिस्तुयावां
स्तावंतएवतरवःस्थलतोयजानाः ६ तैस्त्रिसंगुणांद्विरुत्तमस्वांशकभागगैरिति अत्राद्वित्रिगुणत्वेमासेयावंत्योगणनाभ

वंति तावंत्यःकार्यइत्यागमविदः तथाचसारावल्याम् लग्नार्कजीवचंद्रैरबलैःशेषैश्चमूलयोनिःस्यात् स्थलजलभवनविभागाद्वृक्षादीनां
प्रभेदकराः स्थलजलयोगोलग्नाद्यावतिराशौतुतेपिनावंतः द्वित्रिगुणत्वंतेषामायुर्दायप्रकारोक्तं ६ अधुनास्थलजलजानामंशस्वामिव
शाद्वृक्षाणांविशेषज्ञानंमंदाक्रांतयाह अंतःसारानिति रविःसूर्योंशकपतिरंतःसारान् मध्यदृढान् शिंशपादीन्वृक्षान्जनयतिउत्पाद
यति सूर्यसूनुरार्किर्दुर्भगान्दृढ्ञ्नसौरभ्यानकुशप्रभृतीन्जनयति तुहिनकिरणश्चंद्रः क्षीरोपेतान्सक्षीरान्इक्षुप्रभृतीन्जनयति
भौमःकुजःकंटकाढ्यान्कंटकबहुलान्खदिरप्रभृतीन्जनयति वागीशज्ञाविति वागीशोबृहस्पतिः ज्ञोबुधः एतौद्वौयथासंख्येनसफ

लविफलान्वृक्षान्जनयतः तत्रबृहस्पतिः सफलानाम्रवृक्षप्रभृतीन् बुधोविफलान् येषांलोकेपुष्पमेवोपयुज्यतेनफलानितान्जनयति शुक्रः
पुष्पवृक्षान् मालत्यादीन्जनयति इंदुश्चंद्रः भूयःपुनः स्निग्धान् सचिक्कणान् धवदेवदारुप्रभृतीन्जनयति भूमिपुत्रोंगारकः कटुकविटपा
न् भल्लातकप्रभृतीन्जनयति अत्रोपभयजनितृत्वनिर्देशाच्चंद्रभौमयोर्विकल्पनादेशः ७ अथभूतरुशुभाशुभज्ञानंसंख्याचवंशास्थेना
ह शुभोशुभर्क्षेति सएवस्थलजलांशापतिर्ग्रहः शुभस्तत्कालमशुभर्क्षेपापग्रहराशौव्यवस्थितोभवति तदारुचिरतरुंशोभनंवृक्षंकु
भूमिजमशोभनभूमिजातंवदेत् अन्यथाविपर्ययेविपरीतंवृक्षंकरोति अंशपतिरशुभस्तत्कालंशुभग्रहराशिस्थोभवति तदाअशोभ-

अंतःसारान्जनयतिरविर्दुर्भगान्सूर्यसूनुः क्षीरोपेतान्तुहिनकिरणःकंटकाढ्यांश्चभौमः वागीशज्ञौसफलविफलान्पुष्प
वृक्षांश्चशुक्रः स्निग्धानिंदुःकटुकविटपान् भूमिपुत्रश्चभूयः ७ शुभोशुभर्क्षेरुचिरंकुभूमिजंकरोतिवृक्षंविपरीत-
मन्यथा परांशकेयावतिविच्युतःस्वकाद्भवंतितुल्यास्तरवस्तथाभिधाः ८ तंवृक्षंशोभनभूमिजातंवदेत् अर्थादेवशुभग्र

हे शुभक्षेत्रस्थेशुभंवृक्षंशोभनभूमिजातंवदेत् अशुभग्रहे अशुभक्षेत्रस्थेअशोभनवृक्षमशोभनभूमिजातंवदेत् परांशकेयावतीति-
स्वस्थलजलांशपतिर्ग्रहः स्वकादात्मीयादंशकाद्विच्युतश्चलितोयावत्संख्येपरनवांशकेव्यवस्थितःस्वमंशमतिक्रम्ययावत्संख्येपरनवांशके
वर्तते तत्तुल्यास्तत्संख्यास्तथोक्तस्तज्जातीयाश्चतरवोवृक्षाभवंतितावंतएवस्थलजाजलजावातरवःप्राक्संख्ययालभ्यन्चेति तत्रपुनःसंख्या
करणाद्विकल्पेनादेशइति तथाचसारावल्याम् स्वांशात्परांशगामिषुयावत्संख्याभवंतितावंतः स्थलजावाजलजावातरवःप्राक्संख्ययाप्रव

देदिति ८ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायां बृहज्जातकविवृत्तौ वियोनिजन्माध्यायस्तृतीयः ३ अथातोनिषेकाध्यायोव्याख्यायते तत्रादावृतौस
निगर्भाधानमित्यतः ऋतुनिरूपणामृतावपिस्त्रीपुरुषसंयोगज्ञानंवंशस्थेनाह कुजेंदुहेतुरिति कुजोभौमः इंदुश्चंद्रः तौहेतूकारणंनिमित्तं
यस्यरजसः तत्कुजेंदुहेतुप्रतिमासंमासेमासेप्रतीतिर्भातिमासंस्त्रीणांप्रतिमासमार्तवंकुजेंदुहेतुप्रतिमासग्रहणेनप्रथमोद्भूतरजोनिवृत्तिंद
र्शयन् गर्भग्रहणक्षममार्तवंप्रदर्शयति ऋतौभवमार्तवंकथमित्याह गतेतुपीडर्क्षमनुष्णदीधिताविति अनुष्णदीधितौशीतमयूखे
चंद्रेपीडर्क्षगतेप्रवृत्तत्वात्स्त्रीणामनुपचयगृहाश्रितेआर्तवकारणंभवति अर्थादेवयदिचंद्रःकुजसंदृष्टोभवति एतदुक्तंभवति स्त्रियो

इतिश्रीभट्टोत्पलवि॰ बृहज्जा॰ विवृत्तौवियो॰ तृतीयः ३ कुजेंदुहेतुप्रतिमासमार्तवंगतेतुपीडर्क्षमनुष्णदी
धितौ अतोन्यथास्थेशुभपुंग्रहेक्षितेनरेणसंयोगमुपैतिकामिनी १

केणदृश्यतेतदागर्भग्रहणक्षममार्तवहेतुर्भवति अन्यत्रबालवृद्धातुरवंध्याभ्यः अत्रचबादरायणः स्त्रीणांगतोनुपचयर्क्षमनुष्णरश्मिः
संदृश्यतेयदिधरातनयेनतासां गर्भग्रहार्तवमुशंतितदानवंध्यावृद्धातुराल्पवयसामपिचैतदिष्टं १ तथाचसारावल्याम् अनुपचय
राशिसंस्थेकुमुदाकरबंधवेरुधिरदृष्टे प्रतिमासंयुवतीनांभवतिहरजोब्रुवंत्येके इंदुर्जलंकुजोग्निर्जलमस्रंत्वग्निरेवपित्तंस्यात्
एवंरक्तेक्षुभितेपित्तेनरजःप्रवर्ततेस्त्रीषु एवंयद्भवति रजोगर्भस्यनिमित्तमेवकथितंतत् उपचयसंस्थेविफलंप्रतिमासंदर्शनंतस्य
एवंगर्भग्रहणयोग्यमार्तवंप्रदर्श्यस्त्रीपुरुषसंयोगसंभवासंभवौप्रदर्शयति अतोन्यथास्थइति अतोन्यथा अस्मादुक्तप्रकारादन्यथास्थे

विपर्ययस्थेचंद्रमसि तत्रोक्तविपर्ययस्थः पुरुषजन्मराशेरुपचयस्थश्चंद्रमायदिभवतितस्मिन्शुभेनसौम्येनपुंग्रहेणगुरुणेक्षितेदृष्टेकामिनी स्त्रीनरेणपुरुषेणसहसंयोगंमैथुनमुपैतिगच्छतीतिवक्तव्यम् नन्वत्रातोन्यथास्थइतिस्त्रियाउपचयस्थः कस्मान्नव्याख्यायते अयुक्तमेतत् प्राधान्यात्पुरुषस्यैव यस्माद्बादरायणः पुरुषोपचयगृहस्थोगुरुणायदिदृश्यतेहिममयूखः स्त्रीपुरुषसंयोगंतदावदेदन्यथानैवमिति सारावलीकारेणसामान्येनोक्तं तद्यथा उपचयभवनेशशभृतदृष्टोगुरुणासुहृद्भिरथवासौपुंसांकरोतियोगंविशेषतः शुक्रसंदृष्टः कस्मिन्कालेयंविचारः उच्यते चतुर्थदिनेस्नातायां तथामणित्थः ऋतुविरमेस्नातायांयद्युपचयस्थः शशीभवति बलिनागुरुणादृष्टोभर्त्रासह-संगमश्चतदा राजपुरुषेणरविणावीटेनभौमेनवीक्षितेचंद्रे सौम्येनचपलमतिनाभृगुणाकांतेनरूपवता भृत्येनसूर्यपुत्रेणायातिस्त्रीसंगमं-

यथास्तराशिर्मिथुनंसमेतितथैववाच्योमिथुनप्रयोगः असद्ग्रहालोकित संयुतेस्तेसरोषइष्टैःसविलासहासः २

हितदा एकैकेनफलंस्याद्दृष्टेनान्यैःकुजादिभिःपापैः सर्वैःस्वगृहंत्यक्त्वागच्छतिवेश्यापदंयुवतिः १ अथमैथुनप्रकारज्ञानमिंद्रवज्रयाह यथास्तराशिरिति आधानलग्नात्सप्तमलग्नाद्वायोस्तराशिः सप्तमोस्तलग्नंस्तत्संज्ञकोयोजंतुस्तन्मिथुनं स्त्रीपुमांसौयथायेनप्रकारेणसमेतिसंयोगंस्मरतंयाति तथानेनैवप्रकारेणतस्यनरस्यमिथुनप्रयोगः संयोगोवाच्योवक्तव्यः तस्मिन्नेवास्तेसप्तमेस्थानेअसद्ग्रहालोकितसंयुतेपापग्रहैर्दृष्टेयुक्तेवासरोषः सकलहोमिथुनप्रयोगोवा-च्यः इष्टैःसौम्यैर्युतदृष्टेसविलासहासः सीत्कारादिसंयुक्तोमिथुनप्रयोगोवाच्यः अर्थादेवनकेनचिद्युतदृष्टेनसरोषोनापिसविलासहासइति

मिथ्यस्तुतहृष्टेसरोषोसविलासहासस्त्वेति तथाचसारावल्याम् । द्विपदादयोविलग्नात्स्मरनंकुर्वंतिससमेयद्वत् तद्वत्पुरुषाणामपिगर्भाधानंसमादे
श्यं अस्तेशुभयुतदृष्टेसरोषकलहंभवेन्नत्र सौम्यैःसौम्यंस्मरनंवात्स्यायनसंभयोगकारव्यातं २ अथगर्भसंभवासंभवज्ञानंवंशस्थेनाह र
वीति रविःसूर्यः इंदुश्चंद्रः शुक्रःसितःअवनिजोंगारकः एतैःस्वभागगैर्यत्रराशौस्वनवांशकस्थितैरपत्यंभवति गर्भसंभवोभवतीत्यर्थः य
दिचसर्वेस्वभागगानस्युस्तदापुरुषापचयर्क्षगाभ्यांसूर्यसिताभ्यांस्वनवांशकस्थाभ्यामेवंगर्भसंभवोवाच्यः एवंभौमचंद्राभ्यांनार्युपचयर्क्षगा
भ्यांस्वनवांशकस्थाभ्यामाधानकालेऽवश्यमेवापत्यंभवति गर्भसंभवोभवतीत्यर्थः यस्मादनेनैवस्वल्पजातकेउक्तम् बलयुक्तौस्वगृहांशो

रवींदुशुक्रावनिजैःस्वभागगैर्गुरौत्रिकोणोदयसंस्थितेपिवा भवत्यपत्यं-
हिविबीजिनामिमेकराहिमांशोर्विदृशामिवाफलाः ३ ७ ७

ष्वर्कसितावुपचयर्क्षगौपुंसां स्त्रीणांवाकुजचंद्रौयदातदागर्भसंभवोभवति गुरौत्रिकोणोदयसंस्थितेपिवेति गुरौबृहस्पतौत्रिकोणयोर्नवपं
चमयोरुदयेलग्नेपिवासंस्थितेएषामन्यतमस्थानस्थेपिअपत्यंभवति गर्भग्रहणं विबीजिनामिमेइति हियस्मादर्थे इमेहियोगाः विबी
जिनांषंढानांविगतंबीजंवीर्यंयेषांस्त्रीपुरुषाणांतेषामफलाविद्यमानाअपिनसंभवंति अत्रोदाहरणं कराहिमांशोर्विदृशामिवाफलाइति य
थाहिमांशोःशीतरश्मेः चंद्रस्यकरारश्मयोविद्यमाना अपिविदृशामंधानामफलानिष्फलाविगतादृशोयेषांतेविदृशः तेषामिवेति ३ अ
धुनास्त्रीपुंसयोराधानकालवशादामसवावधियावच्छुभाशुभज्ञानंवंशस्थेनाह दिवाकरेति दिवाकरात्सूर्यात्स्मरगौससमस्थानस्थौकुजा

र्कजौकुजोंगारकोर्कजः सौरिः यदि भवतः तदापुंगलस्यमनुष्यस्यगदमदोरोगमदोभवतः एतदुक्तंभवति आधानकालेयत्रार्कस्थितस्तस्मा
त्सप्तमेस्थानेयदांगारकोभवतिसौरोवातदापुंसोरोगमदोभवति स्वमासेएवमिंदोः चंद्रात्सप्तमोभौमः सौरोवाभवतितदायोषितः स्त्रियोरो
गमदोभवति स्वमासेएव व्ययस्वगौमृत्युकराविति तावेवकुजसौरौव्ययस्वगौद्वादशद्वितीयगौतयोर्दिवाकरेंद्वोः सकाशादुभयत्रपार्श्व
स्थितयोस्तदापुंगलयोषितोः स्त्रीपुरुषयोर्मृत्युकरौभवतः एतदुक्तंभवति सूर्यादेकोद्वादशेद्वितीयोद्वितीयेतदानयोर्मध्येयोबलवान्स-
स्वमासेमृत्युकरोनरस्यभवति चंद्रादप्येवंव्यवस्थिते चंद्रादेकोद्वादशेद्वितीयोद्वितीयेतदानयोर्मध्येयोबलवान्सस्वमासेमृत्युकरोस्त्रियाभ

दिवाकरेंद्वोःस्मरगौकुजार्कजौगदप्रदौपुंगलयोषितोस्तदा व्ययस्वगौमृत्युकरौयुतोतथातदेकदृष्ट्यामरणायकल्पि
तौ ४ दिवार्कशुक्रौपितृमातृसंज्ञितौशनैश्चरेंदूनिशितद्विपर्ययात् पितृव्यमातृष्वसृसंज्ञितौचतावथौजयुग्मर्क्षग
तौतयोःशुभौ ५

वति युतोतथेति तदितिकुजसौरयोःपरामर्शः तयोःकुंजसौरयोर्मध्याद्यदेकेनादित्योयुतः सहितोभवत्यन्येन-
दृश्यतेतदानरस्यमरणायकल्पितोनिश्चितः एवंचंद्रमायद्येकेनयुक्तोभवत्यपरेणदृष्टः तदास्त्रियोमरणायकल्पितः द्वयोर्मध्येयोबलवान्त-
स्यमासेज्ञेति ४ अथनिषिक्तस्यपितृमातृपितृव्यमातृस्वसृणांशुभाशुभज्ञानंवंशस्थेनाह दिवार्कशुक्राविति दिवादिनेनिषिक्तस्यजात
स्यवाजंतोर्यथाक्रमंपितृमातृसंज्ञितावर्कशुक्रौभवतः पितृसंज्ञकोर्कोमातृसंज्ञकःशुक्रः एवमेवनिशिरात्रौनिषिक्तस्यजातस्यवाशनैश्चरें
दूसौरचंद्रौशनैश्चरोपितृसंज्ञकः चंद्रोमातृसंज्ञकः तद्विपर्ययादिति तद्विपर्ययाद्दिवारात्रिव्यत्ययात्तावेवपूर्वोक्तौग्रहौपितृव्यमातृस्वसृसं-

ज्ञितोभवतः तत्रदिवानिषिक्तस्यजातस्यवाशनैश्चरोपितृव्यसंज्ञः चंद्रोमातृष्वसृसंज्ञः रात्रौनिषिक्तस्यजातस्यवार्कः पितृव्यसंज्ञकः शुक्रोमा तृष्वसृसंज्ञः तत्संज्ञयोः प्रयोजनं तावर्थौजयुग्मर्क्षगतौतयोःशुभाविति तावेवयथोक्तौग्रहौतयोराजयुग्मर्क्षगतौशुभौज्ञेयौ ओजाविष-मराशयोयुग्माःसमराशयः तत्रदिवार्कोविषमर्क्षगोमेषमिथुनसिंहतुलाधन्विकुंभानामन्यतमस्थः पितुःशुभकृत् रात्रौपितृव्यस्यतथादि वाशुक्रः समर्क्षगोवृषकर्कटकन्यावृश्चिकमकरमीनानामन्यतमस्थोमातुःशुभकृत् रात्रौमातृष्वसुः शनैश्चरोरात्रौविषमर्क्षगतःपितुः शुभकृद्दिवापितृव्यस्यतथाचंद्रोरात्रौसमर्क्षगोमातुःशुभकृत् दिवामातृष्वसुःसामर्थ्यादेवोक्तविपर्ययस्थः सएवोक्तयोरशुभः यथादि वासमक्षेत्रगतोर्कः पितुरशुभोरात्रौपितृव्यस्य दिवाविषमर्क्षगतः शुक्रोमातुरशुभोरात्रौमातृष्वसुःरात्रौसमक्षेत्रगतः शनैश्चरःपितुर

अभिलषद्भिरुदयर्क्षमसद्भिर्मरणमेतिशुभदृष्टिमयाते उदयराशिसहितेचयमेस्त्रीविगलितोडुपतिभूसुतदृष्टे ६

शुभोदिवापितृव्यस्यरात्रौविषमर्क्षगतश्चंद्रमामातुरशुभोदिवामातृष्वसुरिति ५ अथाधानप्रश्नमध्येआधानकालवशात्मातुर्मरणयो गद्वयमाह उदयर्क्षमुदयलग्नमसद्भिःपापग्रहैरभिलषद्भिः तत्रोदयलग्नाभिलाषिभिःकश्चिल्लग्नाद्द्वितीयस्थग्रहोव्याख्यातः तेषामभि-मतंयथोदयलग्नादनंतरंतदुभयस्यप्रत्यासन्नतयाभिलषत्युदयर्क्षमिति अन्येपुनर्लग्नाद्द्वादशस्थानस्थग्रहस्योदर्क्षाभिलाषंकथयंति यस्मा त्तद्विहायोदयराशिगमनंग्रहःकरोति एवंलग्नाद्द्वादशस्थैःपापैर्लग्नेचयदिशुभदृष्टिंसौम्यग्रहदर्शनमयातेअप्राप्तेसौम्यग्रहैरदृश्यमानेस्त्री २९
योषिद्गर्भिणीमरणमेतिमृत्युंप्राप्नोति अत्रचभगवान्गार्गिः अशुभैर्द्वादशर्क्षस्थैः शुभदृष्टिविवर्जितैः आधानलग्नेमरणंयोषितःप्रव-

देत् बुधइति योगांतरमाह उदयराशिसहितेचयमेत्यादि यमेशनैश्चरेउदयराशिसहितेलग्नस्थेतस्मिंश्चविगलितेनोडुपतिनानक्षत्रस्वामिना क्षीणचंद्रेणभूसुतेनांगारकेणचदृष्टेवलोकितेस्त्रीगर्भिणीमरणमेति ६ अथयोगांतरंवैतालीयेनाह लग्नमुदयराशिरिंदुश्चंद्रएतौलग्नेंदू पापद्वयमध्यसंस्थितौलग्नस्थेचंद्रमसियद्येकः पापग्रहोद्वादशस्थोभवति द्वितीयस्थोपरः तदालग्नेंदूयुगपत्तुल्यकालेपापद्वयमध्यगावुच्य ते अथालग्नेंदूविप्रकृष्टांशकान्वितौभवतस्तत्रैवेकः पापस्तावदप्राप्यस्थितो ; परस्तावदतिक्रम्यस्थितस्तथापिलग्नेंदूपापद्वयमध्यगा वुच्येते अथवाद्वादशस्थानेएकः पापो ; परोद्वितीयेतृतीयेचंद्रश्चतुर्थेचपापोभवति तदापिलग्नेंदूपापद्वयमध्यगावुच्येते एवंलग्नेंदूय-

पापद्वयमध्यसंस्थितौलग्नेंदूनचसौम्यवीक्षितौ युगपत्पृथगेववावदेन्नारीगर्भयुताविपद्यते ७
क्रूरैः शशिनश्चतुर्थगेलग्नाद्वानिधनाश्रितेकुजे बंध्वंत्यगयोः कुजार्कयोः क्षीणेंदौनिधनायपूर्ववत् ८

दियुगपत्पापद्वयमध्यगतौनचसौम्यर्वीक्षितौसुभग्रहावलोकितौनभवतस्तदानारीस्त्रीगर्भयुताविपद्यते म्रियते पृथगेवेति अथवा पृथक्रस्थौ लग्नेंदूभवतस्तयोर्मध्यादेकनमोपिपापद्वयमध्यगोभवति सौम्यगृहदृष्टश्चनभवति तदानारीगर्भयुताविपद्यते म्रियतेइति पृथगेवेति अथवा लग्नात्तृतीयेचंद्रोद्वितीयचतुर्थद्वादशस्थाः पापाः तथापिलग्नेंदूपापमध्यगौभवतः अथवालग्नादेकादशेचंद्रोद्वितीयतृतीयद्वा दशगाः पापास्तथापिलग्नेंदूपापद्वयमध्यगौभवतः युगपद्ग्रहणंपादपूर्णार्थंविस्पष्टार्थंवा तदर्थस्यपृथगेवसामर्थ्याल्लब्धत्वादत्रयोगकर्तृणांग्र हाणांमध्याद्योबलीतन्मासिगर्भिणीमरणंभवतीतिसर्वत्रपरिभाषा ७ अथान्ययोगांतराणिवैतालीयेनाह क्रूरैरिति शशिनश्चंद्राल्क्रू

रैः पापग्रहैः चतुर्थस्थानस्थैर्निधनाश्रिते ऽष्टमस्थानस्थे कुजे भौमे एकोयोगः अथवा लग्नाच्चतुर्थैः पापैरष्टमे भौमे चैवं द्वितीयोयोगः बंध्वंत्यग
योः कुजार्कयोरिति लग्नाद्बंधुगते चतुर्थस्थे भौमेंत्यगते द्वादशस्थानस्थेऽर्के सूर्ये यत्र तत्रस्थे क्षीणेन्दौ परिक्षीणे चंद्रे तृतीयोयोगः एषामाधानका
ले कतमस्य संभवे मरणाय पूर्ववन्नारीगर्भयुताविपद्यत इति अधुनामातुः शस्त्रनिमित्तं मरणयोगं गर्भस्रावं चाधानलग्नवशाद्वैतालीयेनाह उ
दयास्त इति निषेककाले कुजार्कयो भौमसूर्ययोर्यथासंख्यमुदयास्तगयोर्लग्नसप्तमस्थयोर्लग्ने भौमे सप्तमस्थेऽर्के गर्भयुतायाः भार्यायाः स्त्रि
यः शस्त्रकृतं शस्त्रहेतुकं मरणं निधनं वदेत ब्रूयात् तथा तेनैव प्रकारेणेति नारीगर्भयुता विपद्यत इत्यर्थः मासाधिपताविति गर्भमासेषुमा

उदयास्तगयोः कुजार्कयोर्निधनं शस्त्रकृतं वदेत्तथा मासाधिपतौ निपीडिते तत्कालं स्रवणं समादि
शेत् ९ शशांकलग्नोपगतैः शुभग्रहैस्त्रिकोणजायाऽर्थसुखास्पदस्थितैः तृतीयलाभर्क्षगतैश्च
पापकैः सुखी तु गर्भो रविणा निरीक्षितः १०

साधिपान्वक्ष्यति कललघनेत्यादिना तत्र निषेककाले यो ग्रहो भौमादिर
न्येन ग्रहेण युद्धे विजितो भवति पराजितो भवति यतः कुसुतादीनां युद्धमित्युक्तम् केतुना वाभिधूमित उल्कया वाभिहतः सोपि निपीडितग्रह इत्यु
च्यते सूर्याचंद्रमसौ क्रूरयुक्तौ दृष्टौ वा राहुणा ग्रहणे पीडितावित्युच्येते तस्यापि निपीडितस्य ग्रहस्य यो भवति मासो यस्मिन्मासे मासाधिपत्यं तस्य भव
ति तत्कालं तस्मिन्काले गर्भस्य स्रवणं च्युतिं समादिशेत् वदेत् ९ अधुना गर्भपुष्टिज्ञानं वंशस्थेनाह शशांकेति यत्र राशौ शशांकश्चंद्रः स्थि
तस्तत्रैव शुभग्रहैर्व्यवस्थितै र्बुधगुरुसितैरित्यर्थः अथवा लग्नस्थैः शुभग्रहैः लग्ने व्यवस्थितैः अथवा केचिच्छशांकोपगतैः केचिल्लग्नोपगतैः

एवंशशांकोपगतैः शुभग्रहैरुदयोपगतैर्वा अथवात्रिकोणजायार्थसुखास्पदस्थितैः त्रिकोणंनवपंचमेजायास्थानंसप्तमं अर्थस्थानंद्वि तीयं सुखस्थानंचतुर्थं आस्पदस्थानंदशमं एतेषुत्रिकोणजायार्थसुखास्पदेषु यथासंभवंचंद्राल्लग्नाद्वाद्वयोर्वासमवस्थितैस्तथा पापकैः क्रू रग्रहैश्चंद्राल्लग्नाद्वातृतीयलाभर्क्षगतैः तृतीयैकादशस्थानस्थैस्तैर्यथासंभवंद्वयोर्वास्थितैरविणासूर्येणयादिनिरीक्षितोदृष्टः शशीलग्नंवाभव ति यस्मादेवंयोगः सचदृश्यतेतदागर्भस्थः सुखीपुष्टिमान्भवति केचिद्गुरुणानिरीक्षितइतिपठंति तदप्युक्तं यस्मात्सारावल्यामुक्तं होरेंदुयुतैः सौम्यैस्त्रिकोणजायार्थसुखांबरस्थैर्वा पापैस्त्रिलाभयातैः सुखीचगर्भोनिरीक्षितोरविणा १० अथनिषिक्तस्यनिषेककालाज्जातस्यजन्मकालाद्

ओजर्क्षेपुरुषांशकेषुबलिभिर्लग्नार्कगुर्विंदुभिः पुंजन्मप्रवदेत्समांशकगतैर्युग्मेषुतैर्योषितः
गुर्वर्कौविषमेनरंशशिसितौवक्रश्चयुग्मे स्त्रियंद्व्यंगस्थाबुधवीक्षणाच्चयमलौकुर्वंतिपक्षेस्वके ११

भयोरपिप्रश्नकालाद्वापुंस्त्रीविभागज्ञानंशार्दूलविक्रीडितेनाह ओजर्क्षेति ओजर्क्षेपुरुषांशकेष्विति लग्नमुदयलग्नं अर्कः आदित्यः गुरुर्जीवः इं दुश्चंद्रः एतैर्लग्नार्कगुर्विंदुभिरोजर्क्षस्थैर्विषमराशिव्यवस्थितैर्नकेवलं यावद्विषमराशिव्यवस्थितैर्विषमनवांशगतैर्बलिभिश्चपुंसोजन्मवदेत् न त्वत्रविषमनवांशग्रहणंनास्तिकथंव्याख्यातंविषमनवांशकगैरिति उच्यते पुरुषांशकेष्वितिवचनात्पुरुषराशीनामंशकेष्वित्यर्थः यएवंविषम राशयस्तएवपुरुषराशयः समांशकगतैर्युग्मेष्विति तैरेवलग्नार्कगुर्विंदुभिर्युग्मेषुसमराशिषुव्यवस्थितैर्नकेवलंयावत्समांशकगतैर्युग्मराशि

नवांशकस्थैर्बलिभिश्चयोषितः स्त्रियोजन्मवदेत् अथैषांयथाभिहितानांलग्नग्रहाणामुभयविकल्पकानांबाहुल्यात्पुंस्त्रीनिर्देशः साम्येबलाधि
कत्वात् गुर्वर्कौविति गुरुर्जीवः अर्कआदित्यः एतावुभावपिविषमेविषमराशौगतौयत्रतत्रनवांशकस्थौनरंमनुष्यंकुरुतः बलग्रहणमप्यत्रा
नुवर्तते शशीचंद्रः सितःशुक्रः वक्रोंगारकः एतेयदिसबलाःयुग्मसमराशौगतायत्रतत्र नवांशकस्थास्त्रियंजनयंति द्व्यंगस्थाइति एत-
एवग्रहाद्व्यंगस्थायत्रतत्रराशौद्विशरीरनवांशकस्थाः बुधर्वाक्षणाश्चबुधदृष्टायमलौद्वौस्वपक्षेकुर्वंति स्वपक्षेआत्मीयपक्षे आत्मीयपक्षेपु
रुषनवांशकेस्त्रीनवांशकेचेत्यर्थः एतदुक्तंभवति चत्वारोद्विस्वभावामिथुनकन्याधन्विमीनाः तत्रमिथुनधन्विनौपुरुषांशकौक
न्यामीनौस्त्र्यंशकौ तेनयथासंभवंमिथुनधन्वंशगतावादित्यजीवौयदिबुधेनयत्रतत्रावस्थितेनदृश्येते तदायमलौद्वौपुरुषौवाच्यौ एवं
यथासंभवंकन्यामीनांशकगताः शशिशुक्रभौमाः यत्रतत्रावस्थितेनबुधेनदृश्यंते तदायमलेद्वेकन्येवाच्ये अथद्वावेववर्गौयथादर्शित-
स्थोबुधःपश्यति तदेकःपुरुषोद्वितीयाचकन्या नन्वत्रांशकग्रहणंनास्तितत्कथंव्याख्यातं द्विशरीरांशकेस्थितइति अनेनैवस्वल्पजा
तकेउक्तं बलिनौविषमेऽर्कगुरूनरंस्त्रियंसमग्रहेकुजेंदुसिताः यमलौद्विशरीरांशेष्विंदुजदृष्टास्स्वपक्षसमाविति अन्यथापुन
रुक्ततास्यात् ओजर्क्षेपुरुषांशकेष्वित्यनेनैवगतार्थत्वात् बलग्रहणमत्रानुवर्तनीयमिति ११ अथपुंजन्मयोगांतरमुपेंद्रवज्रयाह विहा
यलग्नमिति उक्तयोगाभावस्यावसरेनान्यथा आधानलग्नंपृच्छाकालिकंलग्नंवा लग्नंविहायत्यक्त्वासौरः शनैश्चरोलग्नाद्विषमर्क्षगतस्तृ
तीयपंचमसप्तमनवमैकादशस्थानानांमन्यतमस्थःपुन्जन्मकरःपुरुषजन्मकरोभवति प्रोक्तग्रहाणामिति प्रोक्तगृहाणांकथितयोगकर्तृ ३१
णांग्रहाणांवीर्यबलमवलोक्यविचार्यप्रसूतौप्रसवकालेपुरुषोनरोंगनास्त्रीवावक्तव्या एतदुक्तंभवति यत्रपुरुषजन्मसंभवस्तत्रपुरुषोवा—

च्यः एवंस्त्रीयोगसंभवेस्त्रीवाच्या यत्रपुरुषजन्मयोग संभवः स्त्रीयोगजन्मसंभवश्चदृश्यतेतदायोयोगोबलवत्ग्रहाभिनिर्मितस्तद्वशात्पुंस्त्री
जन्मवक्तव्यं १२ अथक्लीबजन्मयोगान्शार्दूलविक्रीडितेनाह अन्योन्यमिति शशीचंद्रःरविरादित्यः एतौशशिरवीयथाक्रमंयुग्मौजर्क्ष
गतौसमविषमराशिस्थावन्योन्यंपरस्परंयदिपश्यतः समराशिस्थश्चंद्रोविषमराशिगतमर्कंपश्यत्यर्कःशशिनंपश्यतितदाक्लीबजन्मयोग
एकः यद्यार्किसौम्यावपि आर्किः सौरः सौम्योबुधः एतावार्किसौम्यौयथाक्रमंयुग्मौजर्क्षगतौ अन्योन्यंयदिपश्यतस्तदाद्वितीयोयोगः व
क्रोवासमग मिति वक्रोंगारकोविषमर्क्षगः समगसमराशिस्थादिनेशंसूर्यंपश्यतिसूर्यश्चांगारकंपश्यतितदातृतीयोयोगःअसमेचंद्रोद

विहायलग्नंविषमर्क्षसंस्थःसौरोपिपुन्नजन्मकरोविलग्नात् प्रोक्तग्रहाणामवलोक्यवीर्यंवाच्यःप्रसूतौपु –
रुषोंगनावा १२ अन्योन्यंयदिपश्यतःशशिरवीयद्यार्किसौम्यावपिवक्रोवासमगंदिनेशमसमेचंद्रोदयौचेत्स्थि
तौ युग्मौजर्क्षगतावपींदुशशिजौभूम्यात्मजेनेक्षितौपुंभागेसिततग्नशीतकिरणाःस्युःक्लीबयोगाःस्मृताः १३

यौचेदिति चंद्रःशशीदयोलग्नमेतावसमेविषमराशाववस्थितौभूम्यात्मजेनांगारकेणसमराशिगेनेक्षितौदृष्टौतदाचतुर्थयोगः युग्मौजर्क्षग
तावपीति इंदुश्चंद्रः शशिजोबुधोएतौयथासंख्यंयुग्मौजर्क्षगतौसमविषमराशिगौभूमिजेनभौमेनयत्रतत्रावस्थितेनवीक्षितौदृष्टौतदापं
चमोयोगःपुंभागइतिसितःशुक्रः लग्नंउदयलग्नंशीतकिरणश्चंद्रःएतेसि तलग्न शीतकिरणाः यत्रतत्रराशौपुंभागेविषमनवांशकेव्य
वस्थिताभवंति तदाक्लीबजन्मयोगःषष्ठःतथाचबादरायणः अन्योन्यंरविशशिनौविषमाविषमर्क्षगौनिरीक्ष्येते इंदुजरविपुत्रौवातथैवच

पुसकंकुरुतः वक्रोविषमेसूर्यः समगश्चैवंपरस्परान्लोकान् विषमर्क्षेलग्नेंदूसमराशिगः कुजोवलोकयति बुधचंद्रौकुजदृष्टौविषमर्क्षसमर्क्षगौ नथैवोक्तौ ओजनवांशकस्थालग्नेंदुसितास्तथैवोक्ताइति एतेयोगाः पूर्वयोगानामभावेवक्तव्याः तेषांयोगानामेतेषाञ्चसंभवेतेषामेवबल- वत्वं १३ अधुनाद्विगर्भसंभवयोगान्शार्दूलविक्रीडितेनाह युग्मेचंद्रसितावित्ति चंद्रसितौराशिशक्रौयुग्मेसमराशौव्यवस्थितौतथाते नैवप्रकारेणज्ञारजीवोदयाः ज्ञोबुधः आरोंगारकः जीवोबृहस्पतिः उदयोलग्नं एतेसर्वेएवौजभवनेविषमराशौस्युर्भवेयुः एवमेतेमिथुनंकु र्युः दारिकादारकस्य लग्नेंदूउदयचंद्रौसमगौयुग्मराशिव्यवस्थितौनृनिरीक्षितौनरग्रहेणयेनकेनचित् दृष्टौभवतस्तथापिमिथुनंगर्भ

युग्मेचंद्रसितौतथौजभवनेस्युर्ज्ञारजीवोदया लग्नेंदूनृनिरीक्षितौचसमगौयुग्मेषुवाप्राणिनः कु
र्युस्तेमिथुनंग्रहोदयगतान्द्व्यंगांशकान्पश्यतिस्वांशेज्ञेत्रितयंज्ञगांशकवशाद्युग्मंत्वमिश्रैःसमं १४

संस्थंवाच्यम् युग्मेषुवाप्राणिनः नएवपूर्वोक्ताज्ञारजीवोदयाः सर्वएवयुग्मेषुसमराशिषुस्थिताः प्राणिनोबलिनोभवंति तथापिमिथुनंकुर्युः ग्रहोदयगतानित्यादि ग्रहाः सर्वएवद्व्यंगांशकेषुद्विस्वभावनवांशकेषुगताः प्राप्ताः उदयोलग्नंच द्व्यंगांशकेषुगतः तान्ग्रहोदयगतान्द्व्यं- गांशकान् स्वांशेस्वनवांशकस्थेज्ञेबुधेपश्यतिसतितदात्रितयंवक्तव्यं तत्रायंविशेषः ज्ञगांशकवशाद्युग्मंतुइतिज्ञोबुधोगतोव्यवस्थितो यस्मिन्नवांशकेस्थितः तद्वशाद्युग्मं बुधोयस्मिन्नवांशकेव्यवस्थितः सयल्लिंगांशकस्तल्लिंगंतत्रगर्भेयुग्मंवक्तव्यं एकस्तद्विपरीतः एतदु कंभवति मिथुनांशकस्थोबुधोयदाग्रहोदयगतान् द्व्यंगांशकान्पश्यति तदागर्भेदारकद्वयंदारिकाचैकावक्तव्या अथोकन्यानवांशकस्थो

बुधोद्व्यंगांशकव्यवस्थितान् ग्रहोदयान्पश्यति तदागर्भेदारिकाद्वयंएकंचदारकंवक्तव्यं अभिश्रैः सममिति तैर्ग्रहोदयबुधैरमिश्रस्थितोर्द्वि
स्वभावसमानलिंगस्थितैस्त्रिनयंसममेकलिंगवक्तव्यम् एतदुक्तंभवति मिथुननवांशकव्यवस्थितोबुधोमिथुनधन्वंशकव्यवस्थितान् ग्रहो
दयान्पश्यति तदागर्भेदारकत्रितयंवक्तव्यं अथकन्यांशकव्यवस्थितोबुधःकन्यामीनांशकव्यवस्थितान् ग्रहोदयान्पश्यति तदागर्भेदारिकात्रित
यंवाच्यमिति तथाचसारावल्याम् समराशौशशिसितयोर्विषमेगुरुवक्रसौम्यलग्नेषु योगेस्मिन् गर्भगतंनूनंमिथुनंतुविज्ञेयम्
लग्नेंदूवासमगौपुंग्रहदृष्टौचमिथुनजन्मकरौ उदयलग्नज्ञवक्रगुरवोबलिनः समराशिगास्तथैवोक्ताः द्विशरीरांशकयुक्तान् ग्रहान्
विलग्नंचपश्यतौ ज्ञस्फुतेकन्यांशेद्वेकन्येपुरुषश्चानिषिच्यतेगर्भे मिथुनांशेकन्यैकाद्वौपुरुषौत्रितयमेवंस्यात् मिथुनधनराशिग

धनुर्धरस्यांत्यगतेविलग्नेग्रहैस्तदंशोपगतैर्बलिष्ठैः ज्ञेनार्किणावीर्ययुतेनदृष्टेसंतिप्रभूताअपिकोशसंस्थाः १५

तान् ग्रहान्विलग्नंचपश्यतौ ज्ञस्फुतः मिथुनांशस्थश्च यदापुरुषत्रितयंतदागर्भे कन्यामीनांशकस्थान्विहगानुदयंयुवतिभागगताः पश्यतिशशी
तद्गुननयः कन्यात्रितयंतदागर्भे १४ अधुनाभ्यधिकगर्भसंभवयोगज्ञानमुपजातिकयाह धनुरिति धन्विलग्नेधनुर्धरांशकेवोदयंलग्नमुपग
ते धनुर्धरस्यधनुषोंत्यगतेविलग्नेधन्व्यंशकेचोपगतेग्रहैः सर्वैरेवतदंशोपगतैर्यत्रतत्रराशौधन्विनवांशकस्थैर्नकेवलंयावद्बलिष्ठैर्वीर्यवद्भि
स्तस्मिंश्चलग्नेज्ञेनार्किणाचदृष्टेज्ञेनबुधेन आर्किणाशनैश्चरेणचवीर्ययुतेनबलवतादृष्टेवलोकितेप्रभूताबहवः कोशसंस्थाजरायुवेष्टित
विग्रहागर्भेसंतिभवंतीति पंचसप्तदशयावत्पूर्वमुक्तंमासाधिपतौनिपीडितेतत्कालंस्रवणंसमादिशेदिति १५ तदधुनागर्भस्यमासा-

धिपानन्नोटकेनाह कललइति सिताद्यायहागर्भस्यप्रथममासात्प्रभृतिकललादीनिभवंतिवर्तयंति तद्यथा गर्भस्यप्रथमेमासिकललंभवति शुक्रशोणितेघनेसंमिश्रीभूते तत्रगर्भस्यतस्मिन्मासेसितः शुक्रोधिपतिः द्वितीयेघनताकाठिन्यंभवति तत्रतस्यकुजोंगारकोभौमोधिपतिः तृतीयेंकुरोत्पत्तिर्हस्तपादाद्यवयवजन्म तत्रजीवोबृहस्पतिरधिपतिः चतुर्थेस्थिसंभवः तत्रसूर्योरविरधिपतिः पंचमेचर्मसंभवस्तत्रचंद्रोधिपतिः षष्ठेंगजसंभवो लोमजन्मतत्रार्किःसौरोधिपतिः सप्तमेचेतनतासंभवोभवतिचेतनतास्वभावःतत्रबुधोधिपतिःबुधमासात्परतोयेन्येशेषामासास्तेगर्भस्यशनोद्वेगप्रसवक- रास्तेषुचोदयपतिश्चंद्रसूर्यनाथाःस्वामिनः क्रमशोगदिताः उक्ताः तत्राष्टमेमासिगर्भस्थोजंतुरशनंकरोति मात्राभुक्तंपीतंरसादिः तस्या

कललघनांकुरास्थित्वर्मांगजचेतनताः सितकुजजीवसूर्यचंद्रार्किबुधाःपरतः उद
यपचयसूर्यचंद्रनाथाःक्रमशोगदिताःभवंतिशुभाशुभंचमासाधिपतेःसदृशं १६

नाभिलग्ननालिनंसंक्रमतेतत्रगर्भाधानलग्नाधिपतिर्योग्रहःसमासाधिपतिः नवमेगर्भस्थस्योद्वेगोभवति तत्रचंद्रोधिपतिर्भवति दशमेगर्भस्य प्रभवोप्रसूतिर्भवति तत्रसूर्योरविरधिपतिः तथाचस्वल्पजातके कललघनावयवास्थित्वग्रोमस्मृतिसमुद्भवाः क्रमशः मासेषुशुक्रकुज जीवसूर्यचंद्रार्किसौम्यानाम् अशनोद्वेगप्रसवाःपरतोलग्नेशचंद्रसूर्याणामिति अत्रप्रथमद्वितीय मासाधिपयोर्यवनेश्वरेणसहमतभे- दः तथाचतद्वाक्यम् कुजास्फुजिज्जीवरवींदुसौरशशांकलग्नेंदुदिवाकराणाम् मासाधिपत्यप्रभवोनचैषांजयोपघातैर्ग्रहवद्भवंति आद्येतु मासेकललंद्वितीयेपेशिस्तृतीयेपिभवंतिशाखाः १ अस्थीन्यथस्नायुशिराश्चतुर्थेमज्जात्वचर्माण्यपिपंचमेतु षष्ठेत्वसृग्रोमनखोपहृत्व

चेतःस्थिताः सप्तममासचेष्टाः तृष्णाशनास्वादनमष्टमेस्यात्पूर्वापरार्धोनवमेरतिश्च स्रोतोभिरुद्घाटितपूर्णदेहोगर्भोर्कमासेदशमेप्रसूते आ चार्यस्यबहुमतमासानामभिमताभिनिभवति शुभाशुभंच मासाधिपतेः सदृशंगर्भस्थस्यमासाधिपतिसदृशंशुभमशुभंफलंभवति एतदुक्तंभवति आधानकालेयोग्रहोनिपीडितोभवतितन्मासिगर्भस्यपतनंकलुषेमंदरश्मौ विवर्णोपीडनंनिर्मलेंशुजालसंपन्नेबलवतिपुष्टि- रिति तथाचसूक्ष्मजातके कलुषैःपीडापतनंनिपीडितैर्निर्मलैःपुष्टिरिति अथचान्यैः शास्त्रकारैर्विशेषउक्तः तत्किंचित्प्रदृश्यते तथाचसा रावल्याम् तत्रशुभाशुभमिश्रैः कर्मभिरधिवासितात्विषयवृत्तिः गर्भावासेनिपतनिसंयोगेशुक्रशोणितयोः मिथुनस्यमनोभावोयादृक्

त्रिकोणगेज्ञेविबलैस्तथापरैर्मुखांघ्रिहस्तैर्द्विगुणास्तदाभवेत् अ
वाग्गवींदावशुभैर्भसंधिगैः शुभेक्षितेश्चेत्कुरुतेगिरंचिरात् १७

प्रबलस्यसंभवति श्लेष्मादिभिश्चदोषैस्तत्तुल्यगुणोनिषिक्तस्य यादृक्पश्यतिसौम्यस्तत्तुल्यबलगुणांसुतंसमाधत्ते पितृजननीसादृश्यंरवेःश शांकस्यबलयोगात् सुबोधमेतत् १६ अथाधिकांगमूकचिरलब्धगिरांसंभवयोगान्वंशस्थेनाह त्रिकोणगेति ज्ञेबुधेत्रिकोणगेलग्नान्न वमस्थेपंचमस्थेवातस्माद्बुधादपरैरन्यैःसर्वैर्ग्रहैर्यत्रतत्रावस्थितैर्विबलैर्वीर्यरहितैर्मुखांघ्रिहस्तैर्द्विगुणोगर्भस्थोवाच्यः द्विशिरश्चतुष्पाच्चतु र्भुजइत्यर्थः त्रिकोणगेज्ञइत्यत्रकेचिन्मूलत्रिकोणगेबुधेकन्यागतइत्याहुः तच्चायुक्तं यस्माद्भगवान्गार्गिः बलहीनैर्ग्रहैः सर्वैर्नवपंचमगेबुधे द्विगुणांघ्रिशिरोहस्तोभवत्येकोदरस्तथा १ अवागिति गाविवृषेस्थितेइंदौचंद्रेः शुभैःपापैर्भसंधिगैः कर्कटवृश्चिकमीनानामंत्यनवांश

कस्थेर्यथासंभवंतदाअवाङ्मूकोगर्भस्थोवाच्यः शुभेक्षितइतिचेच्छब्दोप्यर्थेएवंविधेयोगेयदिशुभेक्षितः सौम्यग्रहदृष्टश्चंद्रोभवतितदाजा तस्यचिराद्बहुनाकालेनगिरंवाचंकुरुते अर्थादेव पापवीक्षितेवाग्धीनइति एवंयोगेमिश्रग्रहवीक्षितेयदासौम्याबलिनस्तदाचिरेणकालेन लब्धवाग्भवतियदापापाबलिनस्तदानैवेति अत्रचभगवान्गार्गिः कुलीरालिझषांतस्थैः पापैश्चंद्रे वृषोपगे मूकःपापेक्षितैः सौम्यैश्चिरेण लभतेगिरं मिश्रदृष्टैर्ग्रहैर्हीनैर्मूकोबालश्चवाक्किरादिति १७ अधुनासदन्तकुब्जजडजन्मयोगान्मंदाक्रांतयाह सौम्येति रविजः शनैश्वरः रुधिरोंगारकः यत्रतत्रराशौशनैश्चरांगारकौ सौम्यर्क्षांशेबुधनवांशकेमिथुनांशकेकन्यांशकेवाभवतः अथवाबुधर्क्षेमिथुनकन्ययोरन्यतमे

सौम्यर्क्षांशेरविजरुधिरौचेत्सदंतोत्रजातः कुब्जःस्वर्क्षेशशिनितनुगेमंदमाहेयदृष्टे पंगु-
र्मीनेयमशशिकुजैर्वीक्षितेलग्नसंस्थेसंधौपापेशशिनिचजडःस्यान्नचेत्सौम्यदृष्टः १८

राशौस्थितौभवतः चेच्छब्दोयद्यर्थेयद्येवंतदात्रास्मिन्योगेसदंतोदंतसहितोगर्भस्थोवाच्यः केचित्सौम्यर्क्षांशेमिथुनेमिथुनांशकेकन्यायांक न्यांशकेचेतीच्छंति ऋक्षांशयोर्युगपद्ग्रहणात् अंशशब्देनकेवलेनैवसिद्धिः स्यात्तदृक्षग्रहणमतिरिच्यतइति एवंविधेयोगेगर्भस्थः सदं तोभवतिजातोवा कुब्जःस्वर्क्षइति शशिनिचंद्रेस्वर्क्षेआत्मीयराशौकर्कटस्थितेतथाभूतेचतनुगतेतथाभूतेमंदमाहेयदृष्टे मंदेनशनैश्च रेणमाहेयेनांगारकेणचदृष्टेवलोकितेचंद्रेगर्भस्थोकुब्जोवाच्यः पंगुर्मीनइति मीनेलग्नसंस्थेयमशशिकुजैः दृष्टेपंगुर्गर्भस्थोभवति यमः शनैश्चरः शशिश्चंद्रः कुजःभौमः एतैर्वीक्षितेदृष्टेपंगुःपादविकलोगर्भस्थोवाच्यः संधौपापेइति पापेआदित्यकुजसौराणामन्यतमेशशि ३४

निचचंद्रेसंधौकुर्कटवृश्चिकमीनांत्यनवांशगतेर्यथासंभवंगर्भस्थोजंतुर्जडः श्रोत्रेंद्रियहीनोवाच्यः नचेत्सौम्यदृष्टइति एतेयोगकर्तारोग्रहायथादर्शि तानचेद्यदिसौम्यैः शुभग्रहैर्दृष्टानभवंति नदैतद्योगचतुष्टयंपूर्णंवक्तव्यं सौम्यैर्बलिभिर्निरीक्षितायोगानभवंति मध्यबलैर्हीनबलैर्वादृष्टास्तदा असमग्रफलाभवंतीइति १८ अधुनावामनहीनांगौदोधकेनाह सौरशशांकइति मकरांत्यविलग्ने मकरस्यांत्यनवांशकेविलग्नस्थे नवमनवां शकोदयमानःसचमकरस्यभवतिइत्यर्थः तस्मिंश्चसौरशशांकदिवाकरदृष्टे सौरःशनैश्चरः शशांकश्चंद्रः दिवाकरःसूर्यः एतैरवलोकितेर्वा मनकोगर्भस्थोवाच्यः धीनवमोदयगैरिति अत्रकेचिदेवंव्याचक्षते यदालग्नेद्वितीयेद्रेष्काणोदयोभवति तदातस्यपंचमराशिसंबंधित्वाद्धीद्रे

सौरशशांकदिवाकरदृष्टे वामनकोमकरांत्यविलग्ने धी
नवमोदयगैश्चदृक्काणैःपापयुतैःभुजांघ्रिशिरःस्यात् १९

ष्काणइत्याख्यातस्मिन्द्वितीयेद्रेष्काणेपा पग्रहयुतेउदयमनुप्रासेनवमेतस्मिन्सौरशशांकदिवाकरदृष्टेगर्भस्थोऽभुजोभुजहीनोवाच्यःए वंयदालग्नेतृतीयस्यद्रेष्काणस्यउदयोभवति तदातस्यनवमराशिसंबंधित्वान्नवमद्रिक्काणइत्याख्या तस्मिन्नुदयेपापयुतेसौरशशांकदिवाक रदृष्टेऽनंघ्रिःपादहीनोगर्भस्थोवाच्यःएवंप्रथमद्रेष्काणस्यलग्नसंबंधित्वादुदयद्रेष्काणइत्याख्यातस्मिन्नुदयगतेपापयुतेसौरशशांकदिवा करदृष्टेऽशिराःशिरहीनोगर्भस्थोवाच्यः एतेषुयोगेषुसौरशशांकदिवाकराणांदर्शनयोगात्पापयुक्तइति केवलेनांगारकेणयुक्तेयोगोभवति अथाप्यन्येषांनवमोदयगैर्द्रेष्काणैःपापयुतैःकेवलमेवाभुजांघ्रिशिरसांसंभवंव्याचक्षते सौरशशांकदिवाकरदृष्टइत्यस्यानुवृत्तिंनेच्छंति अ

ः विभुजोवानंधिर्वाविशिरावेति अन्येएवंव्याचक्षते य नि.षे.
एवनत्तद्रेष्काणत्रयंयदिपापयुतंभवतितदाभुजहीनो ४
थएवएतद्रेष्काणत्रयंयदापःपयुतंभवति तदापादहीनोग-
एतद्रेष्काणत्रयंयदिपापयुतंभवतितदाशिरोविहीनोग-
नेनगर्भस्थस्यसंभवमाहुः वयंपुनर्वाब्रूमः निषेक
विभुजोभवति एवंनवमेस्थानेद्रेष्काणोनवमद्रे

. सौम्यैःसबुद्बुदलोचनः

शांकदिवाकरदृष्टश्चभवति तदाअनंधिर्भवति तथानिषेककालेल
दाअशिरागर्भस्थोवाच्यः एषैवव्याख्यासाध्वी यस्माद्भगवा
पंचमेबाहुवर्जितं १ त्रिपदंनवमस्थानेयदिसौम्यैर्नवीक्षितइति
कःस्याच्छनिरविचंद्रैर्वदेद्गर्भे १९ अथविकलजन्मज्ञा ३५
संयुतेतथाभूतेकुजार्किनानिरीक्षितेभौमसौराभ्यांदृष्टेनयन

रहितो भवति नेत्ररहितोंधोगर्भस्थोवा [illegible] युक्ते सौरेंगारकेण दृष्टे दक्षिणाक्षिकाणः एवं सिंहलग्ने केवले
नचंद्रेणयुक्ते सौरेंगारकेण दृष्टे वामाक्षि [illegible] वन इति तस्मिन्नेव सिंहलग्नेऽर्कचंद्राभ्यां युक्ते सौम्यासौम्यैः शुभ
पापग्रहैर्दृष्टे गर्भस्थः सबुद्बुदलोचनः पु [illegible] तमयुक्ते प्रागवत्पुष्पिताक्षित्वं वाच्यं व्ययगृहगत इति निषेककाल
लग्नाज्जन्मलग्नाद्वा यस्य चंद्रमा व्ययगृहग [illegible] स्य वामं चक्षुर्हिनस्ति वामाक्षिकाणः संभवतीत्यर्थः एवं रविरादित्यो
लग्नाद्द्वादशोऽपरं दक्षिणं चक्षुर्हिनस्ति [illegible] गा इति यएते योगाः प्रागभिहितास्त्रिकोणगेज्ञे इत्यादिना ग्रंथेन शुभाशुभफ

व्ययगृहगतश्चं [illegible] स्त्यपरं रविर्न शुभगादिता योगा याप्या भवंति शुभेक्षिताः २०

लदास्तेषां सर्वेषामेव योगानां यदा योग [illegible] हाः शुभग्रहैः सौम्यग्रहैः दृष्टा भवंति तदा ते योगा याप्या भवंति पूर्णं यथोक्तं फलं न प्रयच्छं
ति किंतु किंचित्प्रयच्छंतीत्यर्थः २० [illegible] थ प्रश्नाधानकाले योगवशात्प्रसवकालज्ञानं वसंततिलकेनाह तत्कालमिंदुसहितोति तत्का
लमिंदुः तत्कालेप्रश्नकाले आधानकाले वा यस्मिन्राशौ चंद्रमा वर्तते तत्र च यस्मिन्द्वादशभागे व्यवस्थितः स तत्कालमिंदुसहितो द्वि
रसांशकः केचित्तु तत्कालिकेंदुसहितो द्विरसांशक इति पठंति तत्कालिकेंदुना यावत्संख्यो द्वादशभागसहितः तत्तुल्यस्तावत्संख्यो मे
षादौ गणनया यो राशिस्तत्रस्थे चंद्रमसि प्रसूतोऽपतो दशमे मासि गर्भस्य प्रसवो वाच्य इति केचित् तथा च सारावल्याम् यस्मिन्द्वाद

न्येविभुजादिसंभवेयथासंख्यंत्यक्त्वा द्रेष्काणत्रयेपिप्रतिद्रेष्काणंतदुद्भवविकल्पमाहुः विभुजोवानंध्रिर्वाविशिरावेति अन्येएवंव्याचक्षते य
थालग्नेयदाप्रथमद्रेष्काणोदयोभवति तदापंचमराशौप्रथमद्रेष्काणोनवमोपिप्रथमएवतत्रद्रेष्काणत्रयंयदिपापयुतंभवतितदाभुजहीनो
गर्भस्थोवाच्यः अथलग्नेद्वितीयद्रेष्काणोदयोभवति तदापंचमनवमयोरपिद्वितीयएवएतद्रेष्काणत्रयंयदापःपयुतंभवति तदापादहीनोग-
र्भस्थोवाच्यः अथलग्नेतृतीयद्रेष्काणोदयोभवतितदापंचमनवमयोरपितृतीयएव एतद्रेष्काणत्रयंयदिपापयुतंभवतितदाशिरोविहीनोग-
र्भस्थोवाच्यः अत्राप्यन्येयथासंख्यंत्यक्त्वात्रिप्रकारेपि योगेभुजांघ्रिशिरोहीनानांविकल्पेनगर्भस्थस्यसंभवमाहुः वयंपुनर्वाब्रूमः निषेक
कालेयः पंचमराशौयोद्रेष्काणः सयद्यंगारकेणयुक्तः सौरशशांकदिवाकरदृष्टश्चभवति तदाविभुजोभवति एवंनवमेस्थानेद्रेष्काणोनवमद्रे

रविशशियुतेसिंहेलग्नेकुजार्किनिरीक्षितेनयनरहितःसौम्यासौम्यैःसबुद्बुदलोचनः

ष्काणः तथानिषेककालेनवमराशौयोद्रेष्काणःसयद्यंगारकेणयुक्तः सौरशशांकदिवाकरदृष्टश्चभवति तदाअनंध्रिर्भवति तथानिषेककालेल
ग्नस्थोद्रेष्काणःसयद्यंगारकेणयुक्तःसौरशशांकदिवाकरदृष्टश्चभवतितदाअशिरागर्भस्थोवाच्यः एषैवव्याख्यासाध्वी यस्माद्भगवा
न्गार्गिः लग्नद्रेष्काणगोभौमः सौरसूर्येंदुवीक्षितः कुर्याद्विशिरसंतद्वत्पंचमेबाहुवर्जितं १ विपदंनवमस्थानेयदिसौम्यैर्नवीक्षितइति
तथाचसारावल्याम् भौमयुतोद्रेष्काणस्त्रिकोणलग्नेषुसंदृष्टाविभुजांघ्रिमस्तकःस्याच्छनिरविचंद्रैर्वदेद्गर्भे ११ अथविकलजन्मज्ञा
नार्थहरण्याआह रविशशियुतेति सिंहेलग्नेरविशशियुतेअर्कचंद्राभ्यांसंयुतेतथाभूतेकुजार्किनानिरीक्षितेभौमसौराभ्यांदृष्टेनयन ३५

रहितोभवति नेत्ररहितोंधोगर्भस्थोवाच्यः अर्थादेवकेवलेसिंहलग्ने॰ र्केणयुक्तेसौरेंगारकेणदृष्टेदक्षिणाक्षिकाणः एवंसिंहलग्नेकेवले नचंद्रेणयुक्तेसौरेंगारकेणदृष्टेवामाक्षिकाणः सौम्यासौम्यैः सबुद्बुदलोचनइति तस्मिन्नेवसिंहलग्ने॰ र्कचंद्राभ्यांयुक्तेसौम्यासौम्यैः शुभ पापग्रहैर्दृष्टेगर्भस्थः सबुद्बुदलोचनः पुष्पिताक्षोवाच्यः अत्राप्येकतमयुक्तेप्राग्वत्पुष्पिताक्षित्वंवाच्यं व्ययगृहगतइति निषेककाल लग्नाज्जन्मलग्नाद्वायस्यचंद्रमाव्ययगृहगतोद्वादशस्थोभवति तस्यवामंचक्षुर्हिनस्तिवामाक्षिकाणः संभवतीत्यर्थः एवंरविरादित्यो लग्नाद्वादशो॰ परंदक्षिणंचक्षुर्हिनस्ति अशुभगदितायोगाइति यएतेयोगाः प्रागभिहितास्त्रिकोणगेज्ञेइत्यादिनाग्रंथेनशुभाशुभफ

व्ययगृहगतश्चंद्रोवामंहिनस्त्यपरंरविर्नशुभगदितायोगायाप्याभवंतिशुभेक्षिताः २०

लदास्तेषांसर्वेषामेवयोगानांयदायोगकर्तारोग्रहाः शुभग्रहैः सौम्यग्रहैः दृष्टाभवंति तदातेयोगायाप्याभवंति पूर्णंयथोक्तंफलंनप्रयच्छं ति किंतुकिंचित्प्रयच्छंतीत्यर्थः २० अथप्रश्नाधानकालेयोगवशात्प्रसवकालज्ञानंवसंततिलकेनाह तत्कालमिंदुसहितेति तत्का लमिंदुः तत्कालेप्रश्नकाले आधानकालेवायस्मिन्राशौचंद्रमावर्ततेतत्रचयस्मिन्द्वादशभागेव्यवस्थितः सतत्कालमिंदुसहितोद्वि रसांशकः केचित्तुतत्कालिकेंदुसहितोद्विरसांशकइतिपठंति तत्कालिकेंदुनायावत्संख्योद्वादशभागसहितः तत्तुल्यस्तावत्संख्योमे षादौगणनयायोराशिस्तत्रस्थेचंद्रमसिपुरतो॰ यतोदशमेमासिगर्भस्यप्रसवोवाच्यइतिकेचित् तथाचसारावल्याम् यस्मिन्द्वाद

शभागेगर्भाधानेव्यवस्थितश्चंद्रः तत्तुल्यस्तेऽप्रसवोगर्भस्यसमादिशेत्याह ः १ अन्येपुनरेवंव्याचक्षते आधानकालेयत्रराशौचंद्रमाव्य-
वस्थितस्तत्रयावत्संख्योद्वादशभागोवर्तते तस्माद्द्वादशभागराशेस्तावत्संख्योयएवपुरतोराशिस्तत्रस्थेचंद्रमसिदशमेमासिप्रसवोव-
क्तव्यः एषैवसाध्वीव्याख्या यस्माद्भगवान्गार्गिः यावत्संख्येद्वादशांशेशीतरश्मिर्व्यवस्थितः तत्संख्योयस्ततोराशिर्जन्मेंदुस्तु ह्रतोव
देत् १ अत्रापिनक्षत्रानयनेयमनुपातोपायः यदिचंद्राक्रांतद्वादशभागप्रमाणेनसकलचंद्रराशिरष्टदशशतलिप्ताप्रमाणंलभ्यते
तदनेनभुक्तद्वादशराशिप्रमाणेनकिमितिलब्धंचंद्रराशिभुक्तंलभ्यते ततोऽष्टशतलिप्तापरिकल्पनयानक्षत्रमूल्यं अत्रापिदिनरात्रि

तत्कालमिंदुसहितोद्विरसांशकोयस्तत्तुल्यराशिसहितेपुरतः शशांके या
वानुदेतिदिनरात्रिसमानभागस्तावद्गतेदिननिशोः प्रवदंतिजन्म ॥ २१ ॥

कालज्ञानमाह यावानुदेतिदिनरात्रिलग्नाः पूर्वंव्याख्याताः गोजाश्विककर्किमिथुनाइत्यादि आधानकालेप्रश्नकालेवायल्लग्नंतस्ययः अविभा-
गः दिनसंज्ञोरात्रिसंज्ञो वायावानुदेतिस्वमानात् यावत्कालभागोगतस्तावत्येवदिननिशोः स्वमानाद्गतेकालेजन्मभविष्यतीतिवाच्यमेवं
दिनस्यरात्रेर्वागतकालंबुध्वाप्रसवकालेलग्नमहोरात्रेद्रेष्काणनवांशकद्वादशभागत्रिंशांशकावाच्या अत्रयेप्रवदंतिकथयंति तेषांतद्वाक्यंसा
रावल्यां तत्कालंदिवसनिशासंज्ञः समुदेतिराशिभागोयः यावानुदयस्तावान्वाच्योदिवसस्यरात्रेर्वा इत्याधानेप्रथमंसूतिकालंस्फुटनिश्चि
तंकृत्वा जातकविहितंचविधिंविचिंतयेत्तत्रगणितज्ञः २१ अधुनाधृतस्यगर्भस्यवर्षत्रयवर्षद्वादशज्ञानमालिन्याह उदयतीति मृदोः

सौरस्य भांशेमृदुभांशेनिषेककालेयस्यतस्यलग्नस्योदयेमृदुभांशेशनैश्चरराशिनवांशकेमृगांशकेकुंभांशकेवोदयइति तथाभूतेनतस्मादे
वलग्नान्मंदेशनैश्चरेतत्कालेसप्तमस्थेद्यूनगतेएवंविधेयोगेयदिनिषेकोआधानंभवतितदाधृतस्यगर्भस्याब्दत्रयेणवर्षत्रयेणसूतिकायाः
प्रसवोवक्तव्यः शशिनीति एषएवविधिर्यदाशशिनिचंद्रेभवतितदाद्वादशेब्देद्वादशेवर्षेसूतिः प्रसवंकुर्यात् एतदुक्तंभवति यस्यतस्यल
ग्नस्योदयेयदाकर्कटांशकोदयोभवति तस्माल्लग्नात्सप्तमश्चंद्रोभवतितदाधृतस्यगर्भस्यद्वादशेब्देप्रसवोवाच्यः निगदितमिहेति इहा
स्मिन्नाधानाध्यायेआधानकालयोगवशात्यथाहीनाधिकामादीनांगर्भसंभवति तथाप्रसूतिकालेपिताद्दग्योगवशात्तथाभिधानामेवज-

उदयतिमृदुभांशेसप्तमस्थेचमंदेयदिभवतिनिषेकः सूतिरब्दत्रयेण शशिनित्वाव
धिरेषद्वादशेब्देप्रकुर्यान्निगदितमिहचिंत्यंसूतिकालेपियुक्त्या २२ इतिनिषेकाध्यायःस॰

न्मवक्तव्यम् पितृमातृपितृव्यमातुलमातृस्वसृणामपिशुभाशुभंजन्मकालवशात्तदनंतरमपिवक्तव्यं युक्त्येति यत्रसंभवति तत्रवक्तव्यं
यथागर्भस्रावादिगर्भप्रसवकालनिर्देशादिचएवमाधानकालात्प्रसवकालाच्चयथैवोद्देशः कृतः तथाप्रश्नकालादपिवक्तव्यः उक्तंच ज-
न्माधानेप्रश्नकालेवेति इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौनिषेकाध्यायश्चतुर्थः अथातोजन्मविधिर्नामाध्यायो-
व्याख्यायते तत्रादावेवपितुःसन्निधावसन्निधौवाजातइत्यनुष्टुभाह पितुर्जातइति इंदोश्चंद्रेप्रसवलग्नमपश्यतिसतिपितुः परो-
क्षस्यजनकस्यासन्निधौजातः तत्रपितुरसन्निधानेस्वदेशपरदेशास्थितिज्ञानमाह विदेशस्थस्येति दिवाकरेसूर्येचरभेचरराशिस्थि

तेमध्याद्भ्रष्टेमध्याद्दशमस्थानाद्भ्रष्टेपतिते एकादशद्वादशस्थेनवमाष्टमस्थानस्थेपितुर्विदेशास्थस्य अन्यदेशगतस्यजानः चंद्रमसिभस
बलग्नमपश्यत्येषयोगोनान्यथेति चंद्रेमसवलग्नमपश्यति अर्केस्थिरराशिस्थेमध्याद्भ्रष्टेस्वदेशास्थस्यपितुःपरोक्षेजानः अस्मिन्ने
वयोगेद्विस्वभावस्थेर्के मध्याद्भ्रष्टेस्वदेशापरदेशयोर्मध्यापस्थितस्यपरोक्षेजातः मार्गमध्येइत्यर्थः अर्थादेवचंद्रेमसवलग्नमपश्य
त्यर्केचरराशिस्थेस्थिरराशिस्थे वाद्विस्वभावराशिस्थेवामध्याद्भ्रष्टे पिवापितुःस्वदेशास्थस्यैव परोक्षेसन्निधौजातइति वक्तव्यम् तथा-
चसारावल्याम् होरामनीस्यमाणोपितारिनगेहस्थितेशशिनिजातः मेषूरणात्च्यूनेवाचरगेभानौविदेशगते १ अथान्यानपियोगानतुष्टु

पितुर्जातःपरोक्षस्यलग्नमिंदावपश्यति विदेशास्थस्यचरभेमध्याद्भ्रष्टेदिवाकरे १ उद-
यस्थेपिवामंदेकुजेवास्तसमागते स्थितेवातःक्षपानाथेशशांकसुतशुक्रयोः २

भाह उदयस्थइति मंदेसौरेउदयस्थेलग्नगतेपितुःपरोक्षस्यजातः वाशब्दःप्रकाराय अथवाकुजेभौमेजन्मलग्नादस्तंसप्तमंस्थानंसमा
गतेप्राप्तेपितुःपरोक्षस्यजातइति स्थितेवांतइति क्षपानाथेचंद्रेशशांकसुतशुक्रयोर्मध्यस्थेशशांकसुतोबुधः शुक्रोभार्गवः अनयोर्मध्यस्थि
तेचंद्रेचंद्राद्वेकोद्वादशेन्योद्वितीये अर्थेवैकस्मिन्राशौमध्यभागेषुचंद्रःस्थितः आद्यंतभागयोर्बुधशुक्रौतथापिमध्यस्थः एवंविधेयोगेपितुः
परोक्षस्यजातः तथाचस्वल्पजातके चंद्रेलग्नमपश्यतिमध्येवासौम्यशुक्रयोश्चंद्रे जन्मपरोक्षस्यपितुर्यमोदयेवाकुजेचास्तेइति २

अधुनासर्पवेष्टितजन्मज्ञानंचातुष्टुबाह शशांकेति वृश्चिकेशोभौमः वृश्चिकस्वामीत्यर्थः शशांकेचंद्रेवृश्चिकेशत्रिभागगेभौमद्रेष्काणस्थेचंद्रेन त्रभौमद्रेष्काणः मेषेप्रथमः कर्कटेद्वितीयः सिंहेतृतीयः वृश्चिकेप्रथमः धनेद्वितीयः मीनेतृतीयः एषामन्यतमस्थस्यचंद्रमसः शुभैः शुभग्रहैः स्वायस्थितैर्द्वितीयैकादशस्थानस्थितैः सर्पउरगोजातइत्येवोक्तं पापलग्नेति एवंपापग्रहसंबंधिलग्नोदयेयदाभौमद्रेष्काणोभवति तत्रपापल- ग्नेभौमद्रेष्काणः मेषेप्रथमः कर्कटेद्वितीयः सिंहेतृतीयः वृश्चिकेप्रथमः धनुषिद्वितीयः मीनेतृतीयः एषामन्यतमस्योदयेलग्नाद्यदिशुभग्रहैर्द्व्ये कादशस्थैस्तद्वेष्टितः सर्पवेष्टितोजंतुर्जातइतिवक्तव्यं अन्येपुनरेवंव्याचक्षते चंद्रेपापलग्नेवाभौमद्रेष्काणस्थेतस्मादेवशुभग्रहैः स्वायस्थितैः

शशांकेपापलग्नेवावृश्चिकेशत्रिभागगे शुभैःस्वायस्थितैर्जातःसर्पस्तद्वेष्टितोपिवा ३
चतुष्पदगतेभानौशेषैर्वीर्यसमन्वितैः द्विततुस्थैश्चयमलौभवतःकोशवेष्टितौ ४

विकल्पेनसर्पोवासर्पवेष्टितोवाजातइतिवक्तव्यम् अत्रपूर्वव्याख्यासाध्वी यस्माद्भगवान्गार्गिः भौमद्रेष्काणगेचंद्रेसौम्यैरायधनस्थितैः सर्पस्तद्वे ष्टितस्तद्वत्पापलग्नेविनिर्दिशेत् १ तथाचसारावल्याम् भौमद्रेष्काणगेचंद्रेलग्नेवासंस्थितेवतज्जातम् द्व्येकादशगैःसौम्यैरहिवेष्टितकोभुजंगोवा ३ अधुनैकजरायुवेष्टितयोर्जन्मज्ञानमनुष्टुबाह चतुष्पदेति भानौसूर्येचतुष्पदराशिगतेमेषवृषसिंहधन्विपरार्धमकरपूर्वार्धानामन्यतमस्थेशे षैरन्यैः सर्वग्रहैर्द्वितनुस्थैर्द्विस्वभावराशिस्थितैःस्ववीर्यसमन्वितैर्बलिभिश्चकोशवेष्टितौएकजरायुवेष्टितौयमलौजायेते ४ ७ ७ ७

अथुनानालवेष्टितजन्मज्ञानमनुष्टुभाह छागेति छागोमेषः सिंहः प्रसिद्धः वृषोवृषभः एतैः छागसिंहवृषैर्लग्नस्थितैः एषामन्यतमोयदिलग्नगतो भवतिनतत्स्थेसौरेऽथवाकुजेतस्मिन्छागसिंहवृषाणामन्यतमेलग्नगतेतत्स्थेतत्रस्थेसौरेशनैश्चरेऽथवाकुजेभौमेतत्रस्थेनालवेष्टितोजंतुर्जायते नालशब्देननाड्योभिधीयंते कस्मिन्नंगेवेष्टितइत्याह राश्यंशसदृशेगात्रेति राशेरंशोराश्यंशः राशेः लग्नस्ययोनवांशकस्तत्कालमुदितः सचयद्राशिसंबंधीसचराशिर्यस्मिन्नंशेकालपुरुषस्य व्यवस्थितः कालांगानीत्यादिनाग्रंथेननिरूपित स्तत्सदृशेगात्रेतस्मिन्नेवांगेनाड्यावेष्टितइतिवक्तव्यम् तथाचसारावल्याम् सिंहाजगोभिरुदयेसूतेनालेनवेष्टितोजंतुः लग्नेकुजेथसौरेराश्यंशसमानगात्रेषु ५ अथुनाजारजातकज्ञानंवंशस्थेनाह नलग्नमिति गुरुर्जीवोलग्नमुदयमिंदुंचंद्रंचयदिननिरीक्षतेनपश्यति लग्नचंद्रावेकराशिस्थौपृथक्स्थौवायदोभा

छागेसिंहेवृषेलग्नेतत्स्थेसौरेथवाकुजे राश्यंशसदृशेगात्रेजायतेनालवेष्टितः ५ नलग्नमिंदुंचगुरुर्निरीक्ष
तेनवाशशांकंरविणासमागतम् सपापकोर्केणयुतोथवाशशीपरेणजातंप्रवदंतिनिश्चयात् ६ ७

वापिगुरुणानदृश्यतेतदापरेणजारेणजातइतिनिश्चयात्प्रवदंतिकथयंतिमुनयः अत्रयदिलग्नचंद्रौजीवभागस्थौजीवनवांशकस्थौभवतः तदानपरजातइतिवक्तव्यं यस्माद्यवनेश्वरः अजीवभागेप्यनवीक्षितेवाजीवेथचंद्रेणविलग्नभेवा जातंपरोद्भूतमितिब्रुवंतिवाच्योजनेनाथबलावलोकादिति १ नवाशशांकमिति शशांकंचंद्रंरविणासूर्येणसमागतंसंयुक्तंगुरुर्ननिरीक्षतेचंद्रार्कावेकराशिस्थौयदिचबृहस्पतिनानदृश्येतेतदापरेणजातः अथवाशशीचंद्रःसपापश्चपापग्रहेणभौमेनसौरेणवायुक्तः तथाविधोर्केणसूर्येणयदियुक्तोभवतितथापिपरेणजातइति अत्राप्यन्येजीवदृस्यानुवर्णि ३८

व्याख्यानंकुर्वंतितदयुक्तं यस्माच्चंद्रार्कावेकराशिगतौपापयुक्तावयुक्तौवाजीवेनदृश्यमानौवाजारजातजन्मकरौ तत्रचंद्रार्कयोर्योगःपापेनसमेत्यकिंह
तंभवति तस्माच्चंद्रार्कावेकराशिगतौअपापौजीवेनादृश्यमानौसपापौजीवेनदृश्यमानौअदृश्यमानौवाजारजातजन्मकरौनिश्चयात्सवदंति अत्रच
द्रमायदिगुरुबृहस्पतिगृहेतद्रेष्काणतन्नवांशकद्वादशभागत्रिंशद्भागस्थोभवति अन्यत्रवाराशौगुरुणायुक्तस्तदानजारजातइति यस्माद्भगवान्गा
र्गिः गुरुक्षेत्रगतेचंद्रेतद्युक्तेवान्यराशिगे तद्रेष्काणेतदंशेवानपरैर्जातइष्यते ६ अधुनाजातस्यपितृबंधनयोगज्ञानंवैतालीयेनाह क्रूरर्क्षगतावि
ति क्रूरर्क्षाणिक्रूरग्रहराशयः मेषसिंहवृश्चिकमकरकुंभाः कृष्णपक्षस्थेक्षीणचंद्रेकर्कटः पापयुक्तेबुधेपिकन्यामिथुने अशोभनौपापौ शनिभौमौ

क्रूरर्क्षगतावशोभनौसूर्याद्यूननवात्मजस्थितौ बद्धस्तुपिताविदेशगःस्वेवाराशिवशादथोपथि ७
पूर्णेशशिनिस्वराशिगेसौम्येलग्नगतेशुभेसुखे लग्नेजलजेस्तगेपिवाचंद्रेपोतगताप्रसूयते ८ छ

क्रूरर्क्षगतौपापक्षेत्रस्थितौसूर्याद्द्वेद्यूननवात्मजस्थितौ द्यूनंसप्तमंनवमंप्रसिद्धंआत्मजस्थानंपंचमंएषामन्यतमस्थौभवतस्तदाजातस्यपिताजन
कोबद्धोवाच्यः तस्यादित्याक्रांतराशिवशाद्बंधनदेशज्ञानमाह स्वेवाराशिवशादथोपथीति चरराशिस्थेर्केपरदेशेबद्धः स्थिरराशिस्थेर्केस्वदेशे
द्विस्वभावेपथिमार्गेएवंराशिवशात्स्थानपरिज्ञानं अथोइत्ययंनिपातोविकल्पेनकेचित्स्वेवाचरराशिवशात्तथापथीतिपठंति ७ अधुनापोतग-
ताप्रसवज्ञानंवैतालीयेनाह पूर्णेति शशिनिचंद्रेपूर्णेपरिपूर्णमंडलेतस्मिंश्चस्वराशिगेकर्कटस्थितेतथासौम्येबुधेलग्नगतेउदयस्थेशुभेजीवे-
एवंसुखेचतुर्थस्थेपोतगतानौस्थाप्रसूयतेइतिवक्तव्यम् तत्रान्यशुभैःसुखइतिपठंति पठित्वात्वेवंव्याचक्षते शुभैःसुखेचतुर्थभवनेशुभैर

निबहुवचनंनयत्नेलग्नेबुधउक्तः शुक्रबृहस्पतीशेषौशुभाशुभमित्येवंशमोति यच्छियतेशुभैरिति तस्मादेवमवसीयतेपूर्णश्चंद्रमाः शुक्रबृहस्पति
भ्यांयुक्तोभवति तदाशुभैरितिभवति एतच्चमेषलग्नेतत्रस्थेबुधेपूर्णचंद्रेशुक्रबृहस्पतिभ्यांसमायुक्तेकर्कटव्यवस्थितेसर्वयुज्यतइति अयंपाठोम
व्याख्यातेनयुक्तः यस्मान्मकरावस्थितेऽर्केकर्कटस्थश्चंद्रमाः पूर्णोभवति मकरव्यवस्थितेचार्केमकराच्च तुर्थभवनेमेषेबुधस्यसंभवोनास्ति
किंपुनर्मकरात्ससमराशौकर्कटकेशुक्रस्याप्यवस्थानमिति तस्माच्छुभैस्मरेवइतिसमस्येकवचनांतएवपाठोन्याप्यशुभैस्मरवइति तत्कथं-
जीवोव्याख्यातः उच्यते बुधोलग्नगतस्तस्माच्चतुर्थेशुक्रस्यावस्थानंनभवति अतोजीवइतिव्याख्यातं केचित्पूर्वशास्त्रानुसारेणतिशुक्रइछं
ति अथपोतगतामसवयोगोद्वितीयः लग्नेजलजइति लग्नेजलजेजलराशौकर्कटमकरपश्चिमार्द्धमीनानामन्यतमेतस्मादस्तगेससमस्थानस्थे

आप्योदयमाप्यगःशशीसंपूर्णःसमवेक्षतेथवा मेषूरणबंधुलग्नगःस्यात्सूतिःसलिलेनसंशयः ९

चंद्रेपूर्णेवाऽपूर्णेचपोतगतेवप्रसूयतइतिवाशब्दःप्रकारार्थः ८ अथोदकमध्यप्रसवज्ञानंवैनालीयेनाह आप्योदयइति आप्यराशयोमकरपश्चा
र्द्धकर्कमीनास्तेषामन्यतमस्योदये आप्योदयेजलराशिर्लग्नेभवतिशशीचंद्रश्चाप्यगोजलराशिस्थः तदासूतिः प्रसवः सलिलेजलसमीपेनसंशयः
निश्चयाद्वाच्यः अथवासंपूर्णः शशीलग्नगमाप्योदयंसमवेक्षतेपश्यति तथापिसलिलेजलसमीपेप्रसूतिः मेषूरणबंधुलग्नइति अथवाप्यराशाव
लग्नेचंद्रोजलराशौवास्यतेथवापूर्णः मसवंसलिलेविंद्याद्बुधूदयदशगश्चयदा १ ७ ७ ७ ७ पगतेमेषूरणबंधुलग्नगेमेषूरणेदशमेबंधुस्थानेचतुर्थेलग्नेप्राग्लग्नगेस्थितःस्याद्भवेत्तथापिसलिलेप्रसूतिरितिवदेत् तथाचसारावल्याम् सलिलप्र

अधुनाबंधनागारावटयोःप्रसवज्ञानंवैतालीयेनाह उदयेति उदयोलग्नंउडुपश्चंद्रः तयोरुदयोडुपयोरेकराशिस्थयोर्यमेसौरेव्ययस्थितेद्वादशस्थेतस्मिं
श्चपापनिरीक्षितेगुप्त्यांबंधनागारेप्रसूयतेइतिवक्तव्यं सौरेशनैश्चरेअलिकर्किंयुतेवृश्चिककुलीरयोरन्यतमस्थेविलग्नगेतस्मिंश्चशीतकरेक्षितेचंद्रदृष्टे०वटे
श्वभ्रेप्रसूतिर्वक्तव्या १० अथक्रीडागृहदेवालयसोरवरभूमिप्रदेशेषुप्रसवज्ञानंवैतालीयेनाह मंदेति मंदेशनैश्चरे०अगतेजलराशिस्थेतथाभूतेविल
ग्नगेमान्लग्नस्थेक्रमात्सारिपाट्याबुधसूर्येंदुनिरीक्षितेबुधक्रीडाप्रभवनेसुरालयेसोरवरभूमिषुचप्रसूयतइतिवदेत एतदुक्तंभवति शनैश्चरेजलरा-
शिस्थेलग्नगतेबुधनिरीक्षितेबुधदृष्टेक्रीडाप्रभवनेरतिगृहेप्रसूयते एवंसूर्येणार्केणनिरीक्षितेसोरवरभूमिषुसबालुकास्ववनिषुप्रसूयतेइति ११

उदयोडुपयोर्व्ययस्थितेगुप्त्यांपापनिरीक्षितेयमे अलिकर्किंयुतेविलग्नगेसौरेशीतकरेक्षितेव
टे १० मंदेऽजगतेविलग्नगेबुधसूर्येंदुनिरीक्षितेक्रमात् क्रीडाप्रभवनेसुरालयेसोरवरभूमिषुचप्रसूयते ११

अथश्मशानरम्यप्रदेशाग्निशालानृपदेवगृहगोकुलशिल्पालयप्रसवज्ञानमेवोपजातिकयाह नृलग्नगमिति पूर्वश्लोकान्मंदइत्यनुवर्तते प्रत्यासन्नत्वा
त् नृलग्नगंनरराशिलग्नेस्थितंनरराशयोमिथुनकन्यातुलाधन्विपूर्वार्धकुंभाः तत्रगतंशनैश्चरंकुजोंगारकःप्रेक्ष्यदृष्ट्वाभौमोयदिपश्यति तदाश्मशा
नेप्रसवंजन्मकरोति केचिन्नृलग्नदर्शीक्षितिजइतिपठंति नृलग्नगंपश्यतितच्छीलोनृलग्नदर्शीक्षितिजः रम्येसितेंदूइति नरराशिलग्नगतंशनैश्चर
मुक्तंसितःशुक्रः इंदुश्चंद्रोवापश्यतितदारम्येरमणीयप्रदेशेजन्म०एवंविधंसौरं गुरुर्जीवःपश्यतितदा ऽ अग्निहोत्रे ऽ ग्निशालायां एवंविधं

सौरिंरविः पश्यति तदानरेंद्रामरगोकुलेषुनरेंद्रगृहेराजवेश्मनिअमरगृहेदेवागारेवागोकुलेवागोशालायांप्रसूतिः जन्मएवमेवबुधेनदृष्टेसौरेशि
ल्पालयेशिल्पिगृहेचित्रपुस्तककरवर्धकिप्रभृतीनांशिल्पिनांप्रसिद्धानामन्यतमस्यगृहेप्रसूतिरिति तथाचसारावल्याम् रविजेजलजविलग्नेक्रोडो-
द्यानेबुधेक्षितेप्रसवः रविणादेवागारेतथोरवरेचैवचंद्रेण १ आरण्यभवनलग्नेगिरिवनदुर्गेतथानरविलग्नेरुधिरेक्षितेश्मशानेशिल्पिकनिलयेच
सौम्येनतथाचबादरायणः सूर्येक्षितेगोनृपदेववासेशक्रेंडजाभ्यांरमणीयदेशे सुरेज्यदृष्टेद्विजवह्निहोत्रेनरोदयेसंप्रवदंतिसूतिं १२ अथप्र-
सवदेशज्ञानंवैवाडीयेनाह राश्यंशेति राशिश्चअंशश्चतद्राश्यंशंराशिर्लग्नराशिरंशोनवांशकः लग्नराशेस्तन्नवांशकस्यवायः समानः सदृ-

नृलग्नगंप्रेक्ष्यकुजःश्मशानेरम्येसितेंदूगुरुरग्निहोत्रे रविर्नरेंद्रामरगोकुलेषुशिल्पालयेज्ञःप्रसवंकरो
ति १२ राश्यंशसमानगोचरेमार्गेजन्मचरेस्थिरेगृहे स्वर्क्षांशगतेस्वमंदिरेबलयोगात्फलमंशकर्क्षयोः १३

शस्तात्मीयगोचरोविषयः स्वचराश्चसर्वइत्यनेनप्रदर्शितः तत्रयस्मिन्यस्मिन्प्रदेशेयोयोराशिरूपः प्राणीसंचरतितत्रयोमार्गः पंथास्तस्मिन्जन्मय
दिचरलग्नस्तन्नवांशकोवायदिचरोभवति अथलग्नराशिस्तन्नवांशकोवास्थिरस्तदाराशिरूपतुल्यस्यप्राणिनः यस्मिन्गृहेयत्रप्रसवेसतितत्स्थानेश
शिस्वरूपतुल्यस्यप्राणिनोयद्गृहंसमीपस्तत्रप्रसवइत्यर्थः स्वर्क्षांशगतइति चरस्यस्थिरस्यद्विस्वभावस्यवाराशेर्लग्नगतस्यस्वर्क्षांशआत्मीयन
वांशकोदयोयदाभवतितदास्वमंदिरेआत्मीयगृहेएवजन्मवक्तव्यं तत्रराश्यंशसमानगोचरेमार्गेजन्मइत्यादिसामान्येनोक्तं तत्रज्ञायतेकिंलग्नरा
शिसमानगोचरेकिमंशसमानगोचरेप्रसवोदेशःक्रियतांतदर्थमयंनिश्चयः बलयोगादिति अंशकोनवांशकः ऋक्षंराशिः अनयोर्बलयोगात्फलंप्र- ५०

सवस्थानज्ञानं एतदुक्तंभवति लग्नराशेर्नवांशकराशेश्चयोबन्धवांस्तत्समानगोत्रेमार्गेगृहसमीपेषुमसवोवक्तव्यः अत्रपूर्वोक्तयोगाभावेराश्यंशसमान गोत्रमार्गादिषुमसवोवक्तव्यः तेषांसंभवेयोगोक्तप्रदेशेषेवप्रसवोवक्तव्यः १३ अथयस्मिन्योगेजातोमात्रात्यज्यतेयस्मिंश्चयोगेजातस्त्यक्तोपिमात्रा दीर्घायुःसुखीचभवति तद्योगद्वयंवैतालीयेनाह आरार्केति चंद्रेशशिन्यारार्कजयोर्भौमसौरयोरेकराशिगतयोस्त्रिकोणगेनवमस्थेपंचमस्थेवाऽ स्तेचसप्तमेस्थानेस्थितेजातोंबयामात्राविसृज्यतेत्यज्यते एवंविधेयोगेचंद्रमसिअमरराजमंत्रिणागुरुणादृष्टेमात्रात्यक्तोपिपरहस्तगतोपिदीर्घायुः चिरजीविसुखभाक्चपक्षविभोगीभवति १४ अथयस्मिन्योगेजातोमात्रात्यक्तोविनश्यतितद्वसंततिलकेनाह पापेक्षितइतितुहिनगौचंद्रेपापेक्षिते पापग्रहदृष्टेसौरेणार्केणवेत्यर्थः तथाभूतेउदयेलग्नेस्थितेकुजेभौमेस्तेसप्तमस्थानस्थेजातोमात्रात्यक्तोविनश्यतिम्रियतइत्यर्थः कुजार्कजयोरिति

आरार्कजयोस्त्रिकोणगेचंद्रेऽस्तेचविसृज्यतेंबया दृष्टेमरराजमंत्रिणादीर्घायुःसुखभाक्चसस्मृतः१४

तथातेनैवप्रकारेणलग्नगतेचंद्रमसिपापेक्षितेसूर्येदृष्टेकुजार्कजयोर्भौमशनैश्चरयोरायेएकादशस्थितयोर्जातोमात्रात्यक्तोपिविनश्यतिम्रियतइत्यर्थः सौम्येपिपश्यतीति पूर्वोक्तयोगस्थेचंद्रमसिपापदृष्टेसौम्येशुभग्रहेपिपश्यति सतुजातोमात्रात्यज्यतेत्यक्तोपियादृग्वर्णप्रभुणासौम्यग्रहेणचंद्रमादृ ष्टस्तथाविधस्यहस्तमेतितादृग्वर्णस्यब्राह्मणादेर्हस्तंगच्छतितेनउत्थापितोजीवतिच अथास्मिन्नवयोगेस्थितश्चंद्रमापापेनकुजेनसूर्येणसौरेणवादृ- श्यतेऽन्येनसौम्यग्रहेणचदृश्यतेतदाजातोतयोर्दृष्टग्रहयोर्योबलवान्तादृग्वर्णस्यब्राह्मणादेर्हस्तंगतोपिविनश्यति यदुक्तं सौम्येतरेषुपरहस्तगतोप्य नायुरिति ननुयथायोगस्थेचंद्रमसिसौम्यैः पापैश्चदृश्यमानेमात्रात्यक्तोविनश्यतीत्यभिहितंतत्रक्षत्रियवैश्यशूद्रवर्णसंकरादिषुहस्तगतः सर्वएव-

विनाशमाप्नोति बहवश्चमात्रात्यक्ताः क्षत्रियादिवर्णसंकरगताश्चजीवमानादृश्यंते तस्मात्पूर्वश्लोकादृष्टेःमरराजमंत्रिणादीर्घायुःस्वरवभाकृत्वमस्मृतइत्येनदिह शेषभूतमवगंतव्यं तस्माद्बुधेनशुक्रेणवायथादर्शितयोगस्थश्चंद्रमादृश्यते जीवेननदृश्यतेतदापरहस्तगतोपिम्रियते यदापापेनसौम्येनवादृश्यमानोपि जीवेनदृश्यतेतदादृष्टग्रहबलवशात्तद्वर्णस्यब्राह्मणादेर्हस्तगतोजीवति तथाचसारावल्याम् म्रियतेपापैर्दृष्टःशशिनिविलग्नेकुजेस्तगेत्यक्तः उग्रा न्वलाभगतयोर्वसुधासुतमंदयोरेवम् पश्यतिसौम्योबलवान्यादृग्गृण्हातितादृशोजातं शुभपापग्रहदृष्टेपरैर्गृहीतोप्यसौम्रियते सर्वेष्वेतेषुयदा योगेषुशशिसुरेज्यसंदृष्टः भवतितदादीर्घायुर्हस्तगतःसर्ववर्णेषु १५ अधुनाप्रसवगृहज्ञानंवैतालीयेनाह पितृमातृइतिपितृमातृग्रहादिवार्क शुक्रावित्यादिनोक्ताः तद्बलात्पितृमातृग्रहवीर्यात्पितृमातृगृहेषुप्रसूयतइतिवदेत् तदार्कशनैश्चरयोरन्यतमेबलवतिपितृगृहेपितृष्वसृपितृव्या

पापेक्षितेतुहिनगावुदयेकुजेऽस्तेत्यक्तोविनश्यतिकुजार्कजयोस्तथाये सौम्येपिपश्यतितथाविधहस्तमेतिसौ
म्येतरेषुपरहस्तगतोप्यनायुः १५

दिसंबंधिगृहेप्रसूतिः एवंमातृग्रहयोश्चंद्रशुक्रयोरन्यतमेबलवतिमातृगृहेमातृष्वसृमातुलादिगृ हेप्रसूतिः तरुशालादिषुनीचगैःशुभैरिति बहुवचनात्सर्वएवशुभग्रहाः यदानीचस्थाभवंतितदातरुषुवृक्षेषुशालासुप्राकारसमीपेषुप्रसवोवा च्यः आदिग्रहणान्नदीकूपारामपर्वता दिप्रदेशोवनाद्यंतेषुइति यदिनैकगतैरिति नीचगैःशुभैरित्यनुवर्तते सर्वेशुभग्रहाःनीचगताःस्तैर्लग्नेंदू उदयचंद्रावुभावप्येकराशिगतौग्रहैर्बहुवचनात्त्रिप्रभृतिभिर्यदानदृश्येतेतदाविजनेजनरहितस्थानेऽटव्यांप्रसूतिरिति यदापुनरेकस्थैर्बहुभि- र्ग्रहैर्यदालग्नेंदूदृश्येतेतदाजनाकीर्णेप्रसूतिरिति तथाचसारावल्याम् पितृमातृग्रहेवर्गेतत्स्वजनगृहेषुबलयोगात् प्राकारतरुनदीषुचप्रसूतिर्नीचा

श्रितैः सौम्यैः नेष्टेतेलग्नेंदूयद्येकस्थाग्रहास्तदाटव्याम् १६ अधुनादीपसंभवासंभवभूप्रदेशेप्रसवज्ञानंगर्भमोक्षमातुःक्लेशज्ञानंमंदाक्रांतयाह मंदर्क्षांश
इति शशिनिचंद्रेयत्रतत्रराशौमंदर्क्षांशेशनैश्चरस्यनवभागेमकरकुंभयोरन्यतमांशकस्थेतमस्यंधकारेसूतिकाशयनंवक्तव्यं हिबुकेलग्नाच्चतुर्थस्थे-
चंद्रेंधकारएवशयनं यत्रतत्रावस्थितेचंद्रेमंदेनसौरेणदृष्टेंधकारएव अब्जगेवाअब्जराशौअत्रकर्कटमीनौद्वौविज्ञेयौमकरकुंभयोरुक्तत्वात् मंदर्क्षां
शेत्यादिनेति तेनयत्रतत्रराशौकर्कटनवांशकस्थेचंद्रेमध्यंधकारएवमीननवांशकस्थेवातमस्यंधकारएव तद्युक्तेवेति तदितिसौरःपरामृश्यते यत्रत
त्रावस्थितेचंद्रेसौरयुक्तेंधकारएव एवंनिषेककालेनशयनमपिसर्वेष्वेतेषुयोगेषुयदार्कदृष्टःचंद्रमाभवतितदांधकारएव यस्माद्यवनेश्वरः सौरांशक

पितृमातृगृहेषुतद्बलात्तरुशालादिषुनीचगैःशुभैः यदिनैकगतैस्तुवीक्षितौलग्नेंदूविजनेप्रसू
यते १६ मंदर्क्षांशेशशिनिहिबुकेमंददृष्टेऽब्जगेवातद्युक्तेवातमसिशयनंनीचसंस्थैश्चभूमौ

स्थेशशिनिमलग्नेजलेजलाख्यांशकमाश्रितेवा स्वांशास्थितेकेंद्रगतेर्कजेवाजातस्तमिस्त्रेयदिनार्कदृष्टः १ अन्येषांमतंयथा सूर्येबलवतिभौमेनदृष्टे
सत्त्वपियोगेष्वंधकाराभावः तथाचसारावल्याम् बलवतिसूर्येदृष्टेबहुप्रदीपांधराक्कपुत्रेण अन्यैर्व्यपगतवीर्यैःसूतोज्योतिस्तृणेभवति सौरांशेज
लजांशेचंद्रेःकयुतेथवाहिबुके तद्दृष्टेवाकुर्यात्तमसिप्रसवंनसंदेहः नीचसंस्थैश्चभूमौशयनमित्यनुवर्तते बहुवचनाद्यथासंभवंत्रिप्रभृतिभिर्ग्रहै
नीचस्थैर्भूमौशयनंवाच्यम् भूशब्देनात्रतृणास्तृताभूर्ज्ञेया केचिल्लग्नस्थेचतुर्थस्थेवानीचगतेचंद्रेभूशयनमिच्छंति यथासारावल्याम् नीचस्थे
भूशयनंचंद्रेप्यथवास्तरेर्वाबलमेवा पद्मादिति प्रसवलग्नराशिर्यद्द्येनप्रकारेणहरिजंव्रजत्युदयलेखांपरित्यजतितद्वत्तेनैवप्रकारेणनार्यागर्भमो

क्षोवाच्यः यत्राकाशंभूम्यामहासत्कंसमंतादृश्यतेनेनद्धरिजं उक्तंच हरिजमिति गगनमवनौसंदृक्तमिवलक्ष्यतेयथोक्तेषु तद्यथा शीर्षोदयेषुलग्नेषू त्पन्नस्यशिरदर्शयतोगर्भस्यमोक्षोवाच्यः पृष्ठोदयेषधोमुखस्यपृष्ठंदर्शयतः मीनोदयेपार्श्वंदर्शयतः तथाचसारावल्याम् शीर्षोदयेविलग्नेमूर्ध्नाप्रसवो न्यथोदयेचरणैःउभयोदयेचहस्तैः शुभदृष्टेशोभनोन्यथाकृष्टः केचिदेवंव्याचक्षते यथालग्नाधिपोनवांशकाधिपोवा लग्नस्थोवाग्रहोवक्रोभवतितद्वै दावैपरीत्येनगर्भमोक्षोभवति तथाचमणित्थः लग्नाधिपेंशकपतौलग्नस्थेवक्रिनेग्रहेप्यथवा विपरीतगतोमोक्षोवाच्योगर्भस्यसंक्लेशः पापैरिति पापग्रहैश्चंद्रगतैः शशिनासहव्यवस्थितैः स्मरगतैर्लग्नात्सप्तमस्थैर्वा स्वखगतैश्चतुर्थस्थैर्वाप्रसवकालेजनन्याःमातुःक्लेशमाहुः कष्टंकथयंतिसूर यः तथाचसारावल्याम् क्लेशोमातुःक्रूरैर्बंधस्तगतैः शशांकयुक्तैर्वा १७ अथदीपगृहद्वारज्ञानमिंद्रवज्रयाह स्नेहःशशांकादिति शशांकाच्चं

यद्वद्राशिर्व्रजतिहरिजंगर्भमोक्षस्तुतद्वत्पापैश्चंद्रात्स्मरसुखगतैःक्लेशमाहुर्जनन्याः १७

द्रात्स्नेहोवाच्यः जन्मकालेपूर्णेचंद्रमसिस्नेहेनपूर्णंदीपभाजनंवक्तव्यं क्षीणेक्षीणस्नेहात्कमिति तथाचसारावल्याम् दीपःपूर्णःपूर्णेशशिनि- क्षीणेक्षयस्तुतैलस्य यद्येवंतदामावास्यायांसर्वेषामंधकारेप्रसवोभवति तस्मादयुक्तमेतत् तेनयत्रराशौचंद्रमाव्यवस्थितस्तत्रयदिराशिप्रारंभे स्थितोभवतितदादीपभाजनंस्नेहेनपूर्णंवक्तव्यं यत्रराश्यवसानेस्थितस्तत्रस्नेहांतंदीपंस्नेहरहितं मध्यंमध्येऽर्धम् अन्यत्रानुपातादिति उद याच्चवर्तिः उदयाल्लग्नाद्दीपवर्तिरादेश्या लग्नारंभेतत्क्षणदत्तावर्तिरादेश्या मध्येअर्धदग्धावर्तिः लग्नावसानेवर्तिदाहोवाच्यः अंतरेनुपातः तथा चसारावल्याम् यावल्लग्नादुदितंवर्तिर्दग्धातुतावतीभवति दीपोर्कयुक्तर्क्षवशादिति अर्कोरविस्तद्युक्तराशिवशाच्चराद्योदीपोवाच्यः तत्रचरराशि ४२

व्यवस्थितेऽर्के संचार्यमाणो दीपआदेश्यः स्थिरराशिस्थेऽर्के एकदेशस्थः दीपः द्विस्वभावस्थेऽर्के चालितः प्रतिष्ठितइति केचिद्वदंति यथा यस्मिन्राशावर्कः स्थितः सराशिर्यस्यां दिशि स्थितः प्रागादीशाः क्रियवृषनृयुक्कर्कटेत्यादिना प्रदर्शितस्तस्यां दिशि दीपआदेश्यः अन्येएवं वदंति यथा यस्यां दिशि अर्कोऽष्ट प्रवेशेनाष्टप्रहरकल्पनया शस्तदिक्षु परिभ्रमति तेनैव क्रमेण यस्यां दिशि व्यवस्थितः तस्यां दिशि गृहस्य दीपस्थानमिति तथा च सारावल्याम् द्वादशभागविभक्ते वासगृहे व्यवस्थिते सहस्रांशौ दीपश्चरस्थिरादिषु तथैव वाच्यः प्रसवकाले अत्र प्राच्यादिगृहं द्वादशधा विभज्य मेषादिगणनयार्कराशिर्यत्र भवति तत्र दीपस्थानमिति केचित्तु लग्नस्य यादृशो वर्णस्तादृग्वर्णो दीपवर्तिमिच्छंति तथा च भणित्थः लग्नस्य योऽत्र वर्णो निर्दिष्टः स्तेन वर्ति

स्नेहः शशांकादुदयाच्च वर्तिर्दीपोऽर्कयुक्तर्क्षवशाच्चराद्यः द्वारं
च तद्वास्तुनि केंद्रसस्थैर्ज्ञेयं ग्रहैर्वीर्यसमन्वितैर्वा १८

रादेश्यः द्वारं च द्वास्तुनीति तद्वास्तुनि सूतिकागृहे लग्नात्केंद्रस्थैर्ग्रहैर्द्वारादेशः कार्यः तस्य ग्रहस्य यादिक् प्राच्याद्यारविशुक्रलोहितेत्यादिनोक्ता तद्दिगभिमुखं सूतिकागृहं वक्तव्यं बहुषु केंद्रेषु बलवद्ग्रहवशात् शून्येषु केंद्रेषु लग्नराशिवशात् लग्नस्य यादिक् तदभिमुखं यस्मादनेनैव स्वल्पजातके उक्तं द्वारं वास्तुनि केंद्रोपगताद्ग्रहाद्वा सतिवा विलग्नर्क्षात् अन्ये वदंति यथा लग्नद्वादशभागराशिदिगभिमुखं सूतिकागृहद्वारं तथा च भणित्थः लग्नेयोद्रेकसस्तदभिमुखं सूतिकागृहे द्वारं एतच्च संवादेनापि दृष्टमिति वीर्यसमन्वितादित्युत्तरत्र संबध्यते केचिद्वदंति यथा वीर्यसमन्वितात् ग्रहाद्गृहद्वारं वदेत् तथा च सारावल्याम् वासगृहोद्यानगतं द्वारं दिक्पालकाद्बलोपेतादिति १८ ७ ७ ७

अधुनासूतिकागृहस्वरूपज्ञानंशार्दूलविक्रीडितेनाह जीर्णसंस्कृतमिति वीर्यसमन्वितादित्यनुवर्तते सर्वग्रहेभ्योर्कजसौरे वीर्यवतिसबले जीर्णमितिचिरंतनम् भूयःसंस्कृतंसूतिकागृहंवक्तव्यं क्षितिसुते भौमेबलवत्यग्निनादग्धं शीतगौचंद्रेनवं शुक्लपक्षेउपलिप्तंवदेत् यस्माद्यवनेश्वरः संवर्धताचंद्रमसोपलिप्तमिति काष्ठाद्यंनदृढंरवावितिरवावादित्येकाष्ठाढ्यं दारुबहुलं नदृढमसारं शशिसुतेबुधेनदृढं अनेकशिल्प्युद्भवं बहुविधशिल्पिरचितं रम्यंचित्रयुतमिति भृगुजेशुक्रेरम्यंरमणीयंमनोरमंचपरं नवंनूतनंचित्रयुतंचित्रकर्मयुक्तं जीवेगुरौदृढंचिरकालस्थायि चक्रस्थेभचक्राधिरूढेग्रहदात्गृहसमीपस्थैरन्यग्रहैः सामंतपूर्वंसमंतात्सर्वदिक्षुयथोपदिष्टंवदेद्ब्रूयात् सामंतपूर्वमिति वेश्मिकवेश्मनां

जीर्णसंस्कृतमर्कजेक्षितिसुतेदग्धंनवंशीतगौकाष्ठाढ्यंनदृढंरवौशशिसुतेलनैकशिल्प्युद्भवम्
रम्यंचित्रयुतंनवंचभृगुजेजीवेदृढंमंदिरंचक्रस्थैश्चयथापदेशरचनासामंतपूर्वंवदेत् १९ छ

सामंतात्क्रमेणेत्यर्थः यथागृहदात्गृहस्यपुरतः पश्चाद्वापार्श्वयोर्वाऽन्येग्रहाव्यवस्थितास्तेनैवक्रमेणसूतिकागृहस्यान्यानिप्रतिवेश्मगृहाणिवाच्यानि अन्येसामंतपूर्वमितिपठंति सामंतात्गृहपर्यंतपूर्विकारचनामिति तथासारावल्याम् भवनग्रहसंयोगैःप्रतिवेश्माश्रितनीयाश्च देवालयांबुपावककोशविहाराद्यवस्करस्थानं निद्रागृहंचभास्करशशिकुजगुरुभार्गवार्किबुधयोगात् अत्राचार्येणभूमिकाप्रमाणंनोक्तं त्रिशालद्विशालज्ञानंचतदुच्यते बृहस्पतौकर्कटस्थेपरमोच्चात्कृष्टेलग्नात् दशमगेद्विभूमिकमुच्चभागेष्वर्वाक्स्थितेत्रिभूमिकंउच्चभागस्थेचतुर्भूमिकं धनुषिसबलेदशमस्थानस्थेगुरौत्रिशालंतद्दृढंहर्म्यं मिथुनकन्यामीनस्थेद्विशालं उक्तंचस्वल्पजातके गुरुरुच्चेदशमस्थे ४३

द्वित्रिचतुर्भूमिकंकरोतिगृहं धनुषिसबलेत्रिशालंद्विशालमन्येष्वमलेधिनि १९ अथसमस्तवास्तुनिष्कसूतिकागृहमितितद्विज्ञानंदोधकेनाह मेषे ति मेषःप्रसिद्धः कुलीरः कर्कटः तुलातुलएव अलिर्वृश्चिकः घटःकुंभः एषामन्यतमेलग्नेवास्तुनिप्राग्भागेसूतिकास्थानंवक्तव्यं अंशेवा उत्तरतो गुरुसौम्यगृहेषुगुरुगृहेधन्विमीनौ सौम्यगृहेमिथुनकन्येएतेषुलग्नेषुतदंशकेचोत्तरतोवास्तुनिसूतिकागृहंवाच्यम् वृषेणतदंशकेनचगृहपश्चिम भागेसूतिकागृहं मृगसिंहौमकरकेसरिणौदक्षिणभागकराविति दक्षिणभागेसूतिकागृहंकुरुतः २० अथसूतिकागृहेक्वशयनमितितज्ज्ञानंवे तालीयेनाह प्राच्यादिगृहेति गृहेसूतिकावेश्मनिप्राच्यादिदिशिपूर्वाद्यास्वष्टसुदिक्षुक्रियादयोमेषादयोराशयः द्वौद्वौचतस्रषुदिक्षुको-

मेषकुलीरतुलालिघटैः प्रागुत्तरतोगुरुसौम्यगृहेषु प
श्चिमतश्चवृषेणनिवासोदक्षिणभागकरौमृगसिंहौ २०

णगताविदिक्स्थाद्विमूर्तयोद्विस्वभावाः तद्यथा मेषवृषयोर्लग्नयोर्गृहस्यप्राग्विभागेसूतिकाशयनं मिथुनेआग्नेयां कर्कसिंहयोर्दक्षिणे कन्यायांनैर्ऋत्येतुला वृश्चिकयोःपश्चिमे धनुषिवायव्ये मकरकुंभयोःउत्तरे मीनेऐशानेइति एषएवविधिःशय्यास्वपिवक्तव्यः अतउक्तंशय्यास्वपिवास्तुवद्वदेदिति किंत्व यंविशेषःपादैःषट्त्रिनवांत्यसंस्थितैरीरित इहखट्वापादाःषट्त्रिनवांत्यराशयः लग्नात्षष्ठतृतीयनवमद्वादशराशयःपादाःपरिकल्प्याः तत्रैतज्ज्ञातं येनलग्नेनप्रसवस्तदुक्तदिशिशय्यायाःशिरस्तस्मादेवषट्त्रिनवांत्याःपादाःतत्रद्वादशतृतीयौपूर्वपादौ तत्रापितृतीयोदक्षिणःपादोद्वादशोवामः षष्ठनवमौ पश्चिमपादौ तत्रापिषष्ठोदक्षिणोनवमोवामः लग्नद्वितीयौशीर्षभागः चतुर्थपंचमौदक्षिणमंगंसप्तमाष्टमौपादांतभागः दशमैकादशौवामांगंप्र-

योजनंविनतत्वंयमलर्क्षैः क्रूरैस्तुतुल्यउपघातइति यत्राहिस्वभावराशयः स्थितास्तत्रविनतत्वं यत्रपापास्तत्रनतत्सदृशोवोपघातः एवंसदैवानुपपन्न-
खट्वांगमसंगः यस्मादवश्यंक्वचिदपियमलर्क्षेणापापग्रहैर्भावितव्यं तस्माद्यत्रयमलर्क्षेसौम्यग्रहस्वामियुतदृष्टंतत्रविनतत्वंपापग्रहोपिस्वोच्चराशि
त्रिकोणमित्रक्षेत्रस्थोशुभफलकरोनभवतीति २१ अधुनोपसूतिकासंख्यामनुष्टुभाह चंद्रलग्नेति लग्नादारभ्ययत्रराशौचंद्रमाव्यवस्थितस्त-
दंतरेतयोर्मध्येयावंतोग्रहाव्यवस्थितास्तेचंद्रलग्नांतरगताग्रहास्तैरुपसूतिकाः स्युः तावत्संख्याउपसूतिकाः समीपवर्तिन्यः स्त्रियः स्युर्भवेयुः
ताश्चग्रहजातिवयोवर्णरूपाः तथाचसारावल्याम् शशिलग्नविवरयुक्ताग्रहतुल्याः सूतिकाश्चविज्ञेयाः अनुदितचक्रार्धयुतैरंतर्बहिरन्यथा
वदंत्येके लक्षणरूपाविभूषणायोगास्तासांशुभैर्योगात् क्रूरैर्विरूपदेहालक्षणहीनाः श्चरौद्रमलिनाश्च मिश्रैर्मध्यमरूपाबलसहितैः सर्वमेत

प्राच्यादिगृहक्रियादयोद्वौद्वौकोणगताद्विमूर्तयः शय्यास्वपिवास्तुवद्वदेत्पादैःषट्त्रिनवांत्यसंस्थितैः २१
दवधार्यं बहिरंतश्चेति तत्र
यावंतोग्रहादृश्यंतेचक्रार्धेव्यवस्थितास्तावत्संख्याउपसूतिकागृहबाह्येवक्तव्याः यावंतश्चदृश्येचक्रार्धेव्यवस्थितास्तावत्संख्याआभ्यंतरेवक्तव्याः तत्रलग्न
स्ययावंतउदिताभागास्तथाद्वादशैकादशदशमनवमाष्टमाराशयस्तथासमराशेर्लग्नोदितभागतुल्यांशादृश्यमर्धंशेषमदृश्यमिति अन्यथापरेअपरेअ
न्येआचार्याअन्यथाऽन्येनप्रकारेणदृश्यचक्रार्धेअभ्यंतरगतावर्णयंति अदृश्येबाह्यस्थाज्ञेयाः तथाचजीवशर्मा उदयशशिमध्यस्थैर्ग्रहैः स्युरुपसूतिका
स्तत्र उदगर्धस्थैर्बाह्येदक्षिणगैरंतरेज्ञेयाः एतदाचार्यस्यनाभिप्रेतं यतोनेनैवस्वल्पजातकेउक्तं शशिलग्नांतरसंस्थाग्रहतुल्याः सूतिकाश्चवक्तव्याः उदग
र्धेभ्यंतरगाबाह्याश्चक्रस्यदृश्यर्धे अत्रचायुर्दायविधिनास्वतुंगवक्रोपगतैस्त्रिसंगुणमित्यादिनाद्वित्रिगुणत्वंकृत्वाग्रहस्थानवशादुपसूतिकानिश्चयः कार्यः

यदिबहुजनप्रसूतियोगानभवंति तथापिग्रहसंख्यासूतिकासंभवायत्रबहुजनप्रसूतियोगेनभवितव्यमिति २२ अथजातस्यस्वरूपादिज्ञानंदोष केनाह लग्नेति जन्मकालेलग्नेयोनवांशकउदितस्तस्ययःस्वामीसलग्ननवांशपः तत्तुल्यतनुस्तदाकारोजातोवक्तव्यः यथामधुपिंगलदृगित्यादि अथवाजातकालेसर्वग्रहेभ्योयोग्रहोवीर्ययुतोबलवांस्तत्तुल्यतनुर्वावक्तव्यः यदिलग्ननवांशकस्योराशिर्बलवान्भवतितदातदीशतुल्यातनुर्भवति अथसर्वग्रहेभ्योयोवीर्यवान्ग्रहस्तत्तुल्यतनुरिति चंद्रसमेतइतियोनवांशः शशिनाचंद्रेणसमेतश्चंद्रोयस्मिन्नवांशकेस्थितइत्यर्थः तस्यनवांशराशेर्योधिपतिःसचंद्रसमेतनवांशपतिः तस्ययोवर्णस्तद्वर्णोजातोभवति अत्रचवर्णोरक्तःश्यामोभास्वरोगौरइति अन्येचंद्राक्रांतराशिवर्ण-

चंद्रलग्नांतरगतैर्ग्रहैःस्युरुपसूतिकाः बहिरंतश्चचक्रार्धेदृश्यादृश्येन्यथापरे २२

मेवाहुःयथारक्तःश्वेतःशक्रंतज्ञुनिभइत्यादि अत्रशक्रवर्णस्यासंभवादयुक्तमेतत् एतच्चवर्णादिजातिकुलदेशान्बुध्वावक्तव्यं उक्तंच बलिनःसदृशीमूर्तिर्बुध्वाजातिकुलदेशान्इति कादिविलग्नविभक्तभगात्रइति आधानविधिनाशीर्षादीनामवयवानांह्रस्वदीर्घत्वंनिरूपयति का-दिभिर्विलग्नैर्लग्नराशिभिःविभक्तानिगात्राणि यस्यसःकादिविलग्नविभक्तभगात्रः तत्रलग्नाद्योराशयःकादिषुशिरःप्रभृतिकालगात्रेषुपरिकल्प्याः यथाकालांगानि तत्रलग्नंशिरःद्वितीयोराशिर्वक्त्रं तृतीयउरः चतुर्थोहृत् पंचमःक्रोडःषष्ठःकटिः सप्तमोबस्तिः अष्टमःशिश्नगुदे नवमोवृषणौ दशमऊरू एकादशोजानुनी द्वादशोजंघापादौ अत्रचराशीनांप्रमाणमुक्तं पूर्वार्द्धविषयादयइति तत्रयत्रांगस्थेदीर्घराशौदीर्घराश्यधिपोग्रहोव्यवस्थितोभवतिसदीर्घत्वं तदंगतस्यदीर्घवक्तव्यम् तथाचसत्यः दीर्घाधिपतिर्दीर्घोग्रहःस्थितोवयवदीर्घत्वंकुर्वति अर्थादे

वाल्पप्रमाणराशौव्यवस्थितस्तदंगाल्पत्वंभवति दीर्घराश्यधिपोऽल्पराशिव्यवस्थितः समध्यमत्वं अल्पराश्यधिपोदीर्घराशौव्यवस्थितोंगमध्यमत्वं यत्रांगराशौबहवोव्यवस्थितास्तत्रबलवद्ग्रहवशात्वाच्यं यत्रनकश्चिद्व्यवस्थितः तत्रराशिप्रमाणतएवांगंवाच्यं २२ इतिसूतिकाप्रकरणं अत्रैवसूतिकाध्यायेजातस्यव्रणमशकादिनिरूपणार्थमंगप्रकरणमारभ्यते तत्रलग्नप्रथमद्वितीयतृतीयद्रेष्काणवशेनप्रथमद्वितीयतृतीयशरीरभागपरिच्छेदः तत्रशिरःप्रभृतियावद्वक्त्रंप्रथमोंगविभागः शिरोधस्ताद्यावन्नाभिःतावद्द्वितीयः तदधस्तात्तृतीयः तेषामंगविभागानांराशिविभागंशार्दूलविक्रीडितेनाह कंदृगिति त्रिभिःप्रकारैस्त्रिधा त्रिभिर्द्रेष्काणभागैस्त्रिधाशरीरप्रविभागः तत्रलग्नस्यप्रथमद्रेष्काणेउदयति प्रथमोमूर्धाद्यंगविभागः द्वितीयेद्रेष्काणेउदयति कंठपूर्वकोद्वितीयोंगविभागः तृतीयेद्रेष्काणेउदयति बस्तिपूर्वकःतृतीयः तत्राप्यंगवि

लग्ननवांशपतुल्यतनुःस्याद्वीर्ययुतग्रहतुल्यतनुर्वा चंद्रसमेतनवांशपवर्णःकादिविलग्नविभक्तभगात्रः २३

भागेवामदक्षिणवर्त्यवयवज्ञानंकथमित्याह वामसुदितैरिति राशिभिरुदितैःदृश्यभागावस्थितैर्वामोंगविभागः लग्नस्योदितभागाः तथाद्वादशैकादशदशनवमाष्टमाः तथासप्तमस्यराशेर्लग्नोदिततुल्यभागाः एषभागोदितः शेषोनुदितः अर्थादनुदितैरदृश्यैर्दक्षिणइति तत्रलग्नानुदितभागास्तथाद्वितीयतृतीयचतुर्थपंचमषष्ठाः सप्तमराशेर्लग्नोदिततुल्यभागाः एवंस्थितेलग्नप्रथमद्रेष्काणोदयोलग्नराशिःकंशिरःकल्पनीयं लग्नाद्द्वितीयद्वादशेदृक्चक्षुषी तत्रद्वितीयोदक्षिणमक्षि द्वादशोवामं तृतीयेकादशौश्रोत्रे तत्रतृतीयोदक्षिणं एकादशोवामम् चतुर्थदशमौनासापुटौ चतुर्थोदक्षिणं दशमोवामं पंचमनवमौकपोलौ पंचमोदक्षिणः नवमोवामः षष्ठाष्टमौहनू षष्ठोदक्षिणं अष्टमोवामं

सप्तमोवक्त्रंमुखं एवंराश्याद्युपलक्षितः प्रथमोंगविभागः तेकंगंशकइति अथद्वितीयेद्रेष्काणोदयः कंगाद्येद्वितीयेंगविभागेपरिकल्प्यः तद्यथा लु
ग्नंकंठेगलकः द्वितीयद्वादशौस्कंधौ तत्रद्वितीयोदक्षिणस्कंधोद्वादशोवामः तृतीयैकादशौबाहू तत्रतृतीयोदक्षिणएकादशोवामः चतुर्थदशमोपा-
र्श्वे तत्रचतुर्थोदक्षिणंदशमोवामं पंचमनवमौहृद्भागौ तत्रपंचमोदक्षिणः नवमोवामः षष्ठाष्टमौक्रोडउदरभागौषष्ठोदक्षिणः अष्टमोवामः
सप्तमोनाभिरिति नाभिग्रहणमुदरोपलक्षणार्थं एवंद्वितीयोंगविभागः वस्तिःशिश्नगुदेति लग्नद्रेष्काणेतृतीयेउदयातितेएवंहोरादयस्तृतीयेंग
विभागेपरिकल्प्याः तद्यथा लग्नंवस्तिः नाभिलिंगयोर्मध्यभागः द्वितीयद्वादशौशिश्नगुदे तत्रद्वितीयोदक्षिणभागः द्वादशोवामः ततोनंतरं

कंदृक्श्रोत्रनसाकपोलहनवोवक्त्रंत्वहोरादयस्तेकंठांसकबाहुपार्श्वहृदयंक्रोडानिनाभिस्ततः ब
स्तिःशिश्नगुदेततश्चवृषणावूरूततोजानुनीजंघेंघ्रित्युभयत्रवाममुदितैर्द्रेष्काणभागैस्त्रिधा २४

तृतीयैकादशौवृषणौतृतीयोदक्षिणः एकादशोवामः चतुर्थदशमोऊरूचतुर्थोदक्षिणः दशमोवामः पंचमनवमौजानुनीपंचमोदक्षिणः नवमोवामः
षष्ठाष्टमौजंघेषष्ठोदक्षिणजंघाअष्टमोवामजंघा सप्तमःपादद्वयमिति २४ अथअंगज्ञानप्रयोजनंशार्दूलविक्रीडितेनाह तस्मिन्पापयुतइति
तत्रप्रथमद्रेष्काणेजातस्यशिरोंगविभागोद्वितीयद्रेष्काणेजातस्यकंठाद्यंगविभागः तृतीयद्रेष्काणेजातस्यबस्त्याद्यंगविभागः तस्मिन्पापयुते-
ति यत्रांगराशौपापग्रहसंयुक्तेतत्रांगेव्रणविस्फोटकादिच्छिद्रंमशकादिचिह्नमादिशेत् तस्मिन्पापयुतेंगराशौपापग्रहसंयुतेशुभसंयुतेदृष्टे
सौम्यग्रहसंयुक्तेऽवलोकितेवातद्राश्युपलक्षितेंगेलक्ष्मादिशेत् मशकादिचिह्नंवाच्यं स्वर्क्षांशइति सएवग्रहोव्रणमशकादिकर्तास्वर्क्षेस्वराशौ

स्वनवांशकेवास्थितोभवति स्थिरराशौस्थिरांशकेवास्थितस्तदाव्रणंमशकादिकंसहजोत्पन्नंतस्यजंतोर्भवति अन्यथोक्तविपर्यस्थेआगंतुकोजातस्योत्त
रकालेकेनचिन्निमित्तेनवक्ष्यमाणेनस्वदशाकालेएववक्तव्यं आगंतुकस्यव्रणादेर्ग्रहवशेनतस्मिन्निमित्तमाह मंदेश्मानिलजइति मंदेशनैश्चरे व्रण-
कर्तृत्वेप्राप्तेसतिदृषणाद्यश्मनापाषाणहेतुकोऽनिलजोवातव्याधिहेतुकोवावक्तव्यः भौमस्यव्रणस्यकर्तृत्वेप्राप्तेऽग्निशस्त्रविषजोऽग्निहेतुकः शस्त्रहेतुको
विषहेतुकोवावक्तव्यः बुधेभूभवःभूस्थितपतनादुच्छ्रितपतनाद्भूम्यभिपातहेतुकोलोष्टप्रहारहेतुकोवासूर्येरवौकाष्ठप्रहारहेतुकश्चतुष्पदप्राणिहेतुको
वावक्तव्यः हिमगौचंद्रेशृंग्यब्जजः शृंग्यभिघातहेतुकः शृंगेविद्यतेयस्यप्राणिनः सशृंगी तज्जातोअब्जः जोवाजलप्राणिहेतुकोवावक्तव्यः अन्यैः

तस्मिन्पापयुतेव्रणंशुभयुतेदृष्टेचलक्ष्मादिशेत्स्वर्क्षांशेस्थिरसंयुतेषुसहजःस्यादन्यथागंतुकः मंदे
श्मानिलजोग्निशस्त्रविषजोभौमेबुधेभूभुवः सूर्येकाष्ठचतुष्पदेषुहिमगौशृंग्यब्जजोन्यैःशुभं २५

शुभं अन्येग्रहायत्रांगदेशस्थाभवंति तत्रशुभाव्रणादिकरानभवंति तत्रावशेषौगुरुसितौतत्किंबहुवचनंउच्यते बुधःपापयुक्तोव्रणकरः क्षीणश्चंद्रमास्तथा
ततोन्यैःशुभमित्युक्तं २५ अथव्रणज्ञानंहारिण्याह समनुपतिताइति यस्मिन्भागेवामेदक्षिणेवात्रयःसबुधाग्रहाः अथोन्येग्रहाश्चतुर्थेनबुधेनस
हिताःसमनुपतिताःसमाश्रितास्तत्रांगेपूर्वोक्तव्रणादेर्नियमान्निश्चयादवश्यंप्राप्तिर्भवति शुभेवाशुभेषुवा तेग्रहाःसबुधाःशुभाःसौम्याः अशुभाः
पापावाभवंति तथापितत्रांगेतस्यव्रणावाप्तिर्वक्तव्या तेषांमध्याद्योबलीसस्वदशामवाप्यकरोति व्रणहृदिति लग्नात्षष्ठेस्थानेअशुभःपापोग्रहोव्यव
स्थितोदेहेशरीरेव्रणकृद्भवति कस्मिन्स्थानेततोभेसमाश्रिते तनोर्लग्नात्सषष्ठस्थोराशिःकालांगानीत्यनेनदर्शितांगविभागेयस्मिन्भवतितस्मिन्

भसमाश्रितेराशियुक्तेदेहेशरीरेभवति अत्रापिस्वर्क्षांशास्थिरसंयुतेषुसहजःस्यादन्यथागंतुकइत्यनुवर्तनीयं सएवषष्ठस्थानस्थः पापः सौम्येनशुभग्र
हेणयदादृष्टोभवतितदातन्त्रांगेतिलकमशकौभवति तिलकः कृष्णोबिंदुः मशकोर्बुदः अथशुभग्रहेणसएवपापोयुतस्तदासलक्ष्मवान्भवति राश्युप-
लक्षितमंगंसचिह्नंभवति अत्रस्थानेधनोलोमनिचयोलक्ष्मइति २८ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृतौजन्मविधिनामाध्यायः पं
चमःसमाप्तः ५ अथारिष्टाध्यायोव्याख्यायते तत्रतावज्जातस्यारिष्टसंभवेसत्यायुर्दायाष्टकवर्गादेशःकर्तव्यः तस्मात्प्रथमारिष्टाध्यायंव
क्ष्यति तत्रारिष्टद्वयंविद्युन्मालयाह संध्यायामिति संध्यायालक्षणंसंहितायामुक्तं अर्धास्तमयात्संध्याव्यक्तीभूतानतारकायावत् तेजःपरिहानि

समनुपतितायस्मिन्भागेत्र्यःसबुधाग्रहाभवतिनियमात्तस्यावाप्तिःशुभेष्वशुभेषुवा व्रणकृदशुभःषष्ठे
देहेतनोर्भसमाश्रितेतिलकमसकृद्दृष्टःसौम्यैर्युतश्चसलक्ष्मवान् २८ इतिजन्मविधिनामाध्यायःसमाप्तः

मुखाद्भानोरर्धोदयोयावत् अस्मिन्संध्याकालइति तत्रजन्मनियस्यसंध्याकालोभवतितत्काललग्नगताहिमदीधितेश्चंद्रस्यहोराभवति यथासंभवं
पापैर्भांतगतैः यत्रतत्रराशिस्थानवमांशगताःपापाभवंति तदैतद्योगोजातस्यनिधनायमरणायभवति प्रत्येकमिति एकमेकमितिप्रत्येकंशशांच्चं
द्रःपापाःत्रयश्चतुर्षुकेंद्रेषुव्यवस्थिताभवंत्येकैकंप्रतियथासंभवंतत्वार्यपिकेंद्राण्याक्रांतानिभवंति तथापियस्यजन्मभवतिसविनाशमुपैति
म्रियतइत्यर्थः१अथान्यानरिष्टयोगानिंद्रवज्रयाह चक्रस्येति यावंतोभागालग्नस्योदितास्तावंतएवभागालग्नचतुर्थराशेःपरित्यज्यशेषभा-
गमारभ्यपंचमषष्ठसप्तमाष्टमनवमराशयोदशमराशिलग्नोदितभागतुल्यांशाश्चक्रेपरार्धं तत्रचक्रस्यपूर्वभागेक्रूराःपापाः इतरभागेपश्चिमेसौ

म्याः शुभग्रहाः कीटलग्ने वृश्चिकराशावुदये कर्कटे चोदयस्थिते जातः शिशुः क्षिप्रमाश्वेव विनाशमुपैति मरणं प्राप्नोतीत्यर्थः नन्वत्र पूर्वं वृश्चिकः कीटसंज्ञ उक्तः पुनरपि द्विपदादयो ह्निनिशि च प्राप्ते च संध्याद्वये इत्यत्र कर्कटवृश्चिकमकरमीनानां कीटत्वमभ्युपगतं तदत्र वृश्चिककर्कटावेव कथं व्याख्यातावित्यत्रोच्यते मकरमीनयोर्जलत्वादपि समर्क्षत्वादपि सपक्षत्वात्कीटसंज्ञा नाभ्युपगम्यते यस्माद्बादरायणः पूर्वापरभागगतैः शुभैः शुभैरलिनि कर्कटे लग्ने जातस्य शिशोर्मरणं सद्यः कथयन्ति यवनेन्द्राः पापैर्विलग्नास्तमयाभितश्चेति पापैः क्रूरग्रहैः विलग्नाभितः अस्तमयाभितश्च स्थितैश्च सद्यो जातः क्षिप्रं शीघ्रमेव विनाशं समुपैति अत्र केचिदेवं योगद्वयं व्याचक्षते अभित उभयतः लग्नात्पापैरुभयत इत्येको योगः

संध्यायां हिमदीधितिहोरा पापैर्भान्तगतैर्निधनाय प्रत्येकं शशिपापसमेतैः केन्द्रैर्वा स विनाशमुपैति १

चक्रस्य पूर्वापरभागगेषु क्रूरेषु सौम्येषु च कीटलग्ने क्षिप्रं विनाशं समुपैति जातः पापैर्विलग्नास्तमयाभितश्च २

अस्तमयाच्चादभित इति द्वितीयः तत्र लग्नात् द्वादशद्वितीयस्थयोः पापयोर्जातो म्रियते तथा लग्नषष्ठाष्टमयोश्च पापयोर्जातो म्रियते तथा लग्नसप्तमाच्चाये द्वादशद्वितीये तत्स्थयोश्च पापयोर्जातो म्रियते अन्ये पुनरभिशब्दो आभिमुख्ये वर्तते इत्यनुवर्णयन्ति तत्र लग्नाद्यो द्वितीयराशौ ग्रहः स्थितः स उदयमभिलषते लग्नस्याभिमुखो भवति यश्च लग्नादष्टमराशौ भवति सोऽस्तमयमभिलषतीत्यतः सप्तमराशेरभिमुखो भवति तेनैतज्ज्ञातम् लग्नाद्द्वितीयाष्टमगतैः सर्वैः पापैर्जातो म्रियते वयं पुनरभिशब्द आभिमुख्य व्याप्त्योरिति ब्रूमः यस्माद्यवनेश्वरः पापेषु ग्रहेषु लग्नाभिमुखेषु सर्वेष्वेवासव्येषु शुभर्क्षगेष्वपि किंतु यो लग्नाद्द्वादशस्थाने स्थितः स उदयमभिलषति लग्नाभिमुखो भवति यश्च षष्ठे स्थितः लग्नात्सोऽस्ताभिमुखो भवति यस्मा

द्ग्रहाणांभाद्भुरवींगतिः उक्तंच भागतास्तुल्यजवाग्रहाश्चस्वस्वमंडलगाइति तत्रपूर्वाभिमुखंव्रजतोगच्छतोलग्नाद्द्वितीयस्थस्यतदाभिमुख्यंनसंभवति तत्राष्टमस्थस्यास्ताभिमुख्यंनैवैतज्ज्ञातं लग्नाद्द्वादशषष्ठाश्रितैःपापैर्यस्यजन्मसम्भियतेइति भगवतागार्ग्येणसर्वाण्येवव्याख्यातान्यभिमुखानीति तथाचतद्वाक्यम् रिपुव्ययगतैःपापैर्यदिवाधनमृत्युगैः लग्नेवापापमध्यस्थेध्रुनेवामृत्युमाप्नुयादिति २ अथयोगांतरमनुष्टुभाह पापाविति एकःपापउदयेलग्नेस्थितोन्योऽस्तेसप्तमेगतः शशीचंद्रमाः यत्रतत्रस्थःक्रूरेणपापेनयुतोभवति सचसौम्यैःशुभग्रहैःयदिनदृष्टःतदाजातस्यमृत्युरचिराच्छीघ्रमेवभवेत् ३ अथयोगांतरमनुष्टुभाह क्षीणेति हिमगौचंद्रेक्षीणेलग्नाद्व्ययगेद्वादशस्थेतथापापैः क्रूरग्रहैरुदयाष्टमगैः लग्नस्थैरष्टमगतैश्चकेंद्रेषुकंटकेषुचेद्यदिशुभानभवंति

पापावुदयास्तगतौक्रूरेणयुतश्चशशी दृष्टश्चशुभैर्नयदामृत्युश्चभवेदचिरात् ३ क्षीणेहिमगौव्ययगेपापैरुदयाष्टमगैः केंद्रेषुशुभाश्चनचेत्क्षिप्रंनिधनंप्रवदेत् ४ क्रूरेणसंयुतःशशी स्मरांत्यमृत्युलग्नगः कंटकाद्बहिःशुभैरवीक्षितश्चमृत्युदः ५

तदाजातस्यक्षिप्रमाश्वेवनिधनंमरणंप्रवदेद्ब्रूयात् अत्रकेचित्पापैरुदयाष्टमगैरितिनेच्छंति तदयुक्तं यस्माद्भगवान्गार्गिः क्षीणेचंद्रेव्ययगतेपापैरष्टमलग्नगैः केंद्रबाह्यगतैःसौम्यैर्जातस्यनिधनंवदेत् ४ अथारिष्टांतरमनुष्टुभाह क्रूरइति शशीचंद्रःक्रूरेणग्रहेणसंयुतस्तथाभूतःस्मरांत्यमृत्युलग्नगः सप्तमद्वादशाष्टमलग्नानामन्यतमस्थस्तथा शुभैःशुभग्रहैःकंटकबाह्यस्थैःकेंद्रवर्जअन्यस्थानस्थैःअवीक्षितःनदृष्टोयदिभवतितदाजातस्यमृत्युदोमरणदोभवति अर्थादेवसौम्यैःकेंद्रस्थैस्तदारिष्टाभावः तथाचसारावल्यां व्ययाष्टमलोदयगेशशांकेपापैःसमेतैःशुभदृष्टिहीने केंद्रेषुसौम्यग्रहवर्जितेषुजातस्य

सद्यः कुरुतेप्रणाशं ५ अथारिष्टांतराणि पृथ्व्याह शशिनिइति शशिनिचंद्रे अरिविनाशगे लग्नात्षष्ठस्थानस्थे ऽष्टमस्थेवा तत्रचपापानांक्रूराणांमध्याद-
न्यतमेनेक्षिते दृष्टेसौम्यग्रहेणादृष्टेतस्यनिधनंमरणमाशुक्षिप्रमेवभवति शुभैरिति अथलग्नात्षष्ठाष्टमगेचंद्रेसौम्यैर्ग्रहैर्दृष्टेपापेनादृश्यमानेजातस्यसमाष्ट
कंवर्षाष्टकंस्थितिः जीवितंवक्तव्यं ततोनंतरंमरणमिति समशब्दोवर्षपर्यायः दलमतइति लग्नात्षष्ठाष्टमगेचंद्रेमिश्रैः पापैः सौम्यैश्चदृष्टे अतोस्मात्समाष्ट-
काद्वर्षाष्टकाद्दलमर्द्धंवर्षचतुष्टयंस्थितिर्वदेत्ततोमरणमिति अर्थादेवषष्ठाष्टमस्थेचंद्रमसिनकेनचिद्दृश्यमाने ऽरिष्टयोगाभावः चंद्रमायदिषष्ठाष्टमस्थः
सौम्यक्षेत्रगतोभवत्यथवापापक्षेत्रगतः सौम्ययुक्तोभवति तदानमरणप्रदः यस्माद्यवनेश्वरः लग्नाच्छशीनैधनगोशुभर्क्षेषष्ठेथवापापनिरीक्षितश्च

शशिन्यरिविनाशगेनिधनमाशुपापेक्षितेशुभैरथसमाष्टकंदलमतश्चमिश्रैः स्थितिः असद्भिरवलोकितेबलिभिरत्रमासंशुभेकलत्रसहितेचपापविजितेविलग्नाधिपे ६ श्रीसांब

सर्वायुराहन्तिशुभैर्विमिश्रस्तदीक्षितोब्दाष्टकमर्धकंवा तथायस्यकृष्णपक्षेदिवाजन्मनिशुक्लपक्षेरात्रौजन्मनिलग्नात्षष्ठाष्टमगः शशीशुभाशुभदृष्टो
पिभवति तस्यनमरणप्रदः यस्मान्मांडव्यः पक्षेसितेभवति जन्मयदिक्षपायांकृष्णेथवाहनिशुभाशुभदृश्यमानः तच्चंद्रमारिपुविनाशगतोपिलग्ना-
दापत्सुरक्षतिपितेवशिशुंनहंति असद्भिरिति अत्रास्मिन्नेवषष्ठेष्टमेवास्थानेशुभेसौम्यग्रहे बुधगुरुसितानामन्यतमेस्थितेतस्मिंश्चासद्भिः पापैः
बलिभिः वीर्ययुक्तैरवलोकितेदृष्टेजातस्यमासंस्थितिः जीवितंवक्तव्यं ततोमरणमिति अत्रनिर्दिष्टयोगस्थेचंद्रमसिशुभदृष्टे ऽरिष्टयोगाभावः यस्मा
दनेनैवस्वल्पजातकेउक्तम् शशिवत्सौम्याः पापैर्वक्रिभिरवलोकितानशुभदृष्टाः मासेनमरणदाः स्युः पापजितोलग्नपश्चास्ते कलत्रसहितेइति

विलग्नाधिपेजन्मलग्नपतौकलत्रसहितेसप्तमस्थानस्थेवापापविजितेक्रूरग्रहेणयुद्धेसंग्रामेविजिते विजितलक्षणम् दक्षिणदिक्स्थः पुरुषोवेपथुरप्राप्यसन्नि वृत्तोणुः अधिरूढोविकृतोनिःप्रभोविवर्णश्चयः सजितः भौमादीनांआकाशेयुद्धंभवति यः दक्षिणाशास्थः सग्रहः जितः कुसृतादीनायुद्धमित्युक्तत्वाच्च द्दीपिकायां परुषोरूक्षः वेपथुः कंपायमानः अन्यग्रहमप्राप्यसंनिवृत्तः विपरीतगतिमापन्नः अणुः सूक्ष्मः अधिरूढः अन्येनाक्रांतः विकृतः विकारस हितःनिष्प्रभोदीप्तिरहितः विवर्णःवर्णरहितःसजितइति चशब्दान्मासंस्थितिस्ततोमरणमिति ६ अथारिष्टांतराणिमंदाक्रांतयाह लग्नेक्षीणइति क्षीणेशशिनिचंद्रेक्षीणेलग्नेजन्मलग्नस्थितेतथारंध्रकेंद्रेषष्टमकेंद्रेषुपापेःक्रूरेःस्थितैर्यथासंभवमेवंविधेयोगेजातस्यनिधनंमरणंवक्तव्यम् तथाच

लग्नेक्षीणेशशिनिनिधनंरंध्रकेंद्रेषुपापैः पापांतस्थेनिधनहिबुकद्यूनयुक्तेचचंद्रे एवंल
ग्नेभवतिमदनच्छिद्रसंस्थेश्चपापैर्मात्रासार्द्धंयदिचनशुभैर्वीक्षितःशक्तिभृद्भिः ७

द्रेशशिनिपापांतस्थेपापमध्यगतेनिधनहिबुकद्यूनयुक्तेऽष्टमचतुर्थसप्तमस्थानानामन्यतमस्थेजातस्यमरणंवक्तव्यम् एवमिति एवमनेनैवप्रकारेण लग्नगेपापांतस्थेशशिनितथामदनछिद्रसंस्थेसप्तमाष्टमस्थानयोरन्यतमस्थेपापेक्रूरेयदिशुभैः सौम्यग्रहैः शक्तिभृद्भिः सबलैः चंद्रमानवीक्षितोन दृष्टोभवति तदाजातस्यमात्रासार्धंजनन्यासहमरणंवदेत् अथनिर्दिष्टयोगस्थश्चेच्चंद्रमाशुभैर्दृश्यतेबलिभिस्तदाजातस्यैवमरणंनतन्मातुरि ति ७ अथारिष्टांतराणिइंद्रवज्रयाह राश्यमिति चंद्रेशशिनिराश्यंतगेयत्रतत्रराशौनवमनवांशकगेतथाभूतेसद्भिःशुभग्रहैरवीक्ष्यमाणेनसंदृष्टेपापैः क्रूरैस्त्रिकोणोपगतैःनवपंचमस्थानस्थैः जातःशिशुःबालकः आशुक्षिप्रमेवप्राणैरसुभिः वियोगंप्रयातिगच्छतिम्रियतइत्यर्थः अस्तेचपापैरिति तुहिनां

शीतांशौचंद्रेलग्नगे अस्तेसप्तमेसप्तमस्थानस्थितेः पापैश्चशब्दाच्छिशुनाशवेक्ष्यमाणेः वियोगंप्रयाति अन्नतुहिनांशुलग्नइति कर्केटलग्नेकैश्चिद्व्याख्यातंतदयुक्तम् य
स्मादनेनैवस्वल्पजातकेउक्तम् उदयगतोवाचंद्रः सप्तमराशिस्थितः पापैरिति ८ अथारिष्टांतराणिहारिण्याह अशुभसहितइति चंद्रेशशिन्यशुभ
सहितेयद्यपिसामान्येनोक्तं तथाप्यशुभेनपापेनशनैश्चरेणैवयुक्तेतथाभूतेलग्नगतेनकेवलंयावत् लग्नगतेग्रस्तेराहोराशिगतेलग्नाच्चकुजेंगारकेनिधनाश्रि
ते ऽष्टमस्थानस्थेजननिसूतयोः मातृपुत्रयोः मृत्युर्भवति रवौतुसशस्त्रजइति एवंविधेयोगेरवावादित्येस्थितेजननिसूतयोर्मृत्युः शस्त्रजः शस्त्रेणायुधेन-
जातोभवति एतेनैतदुक्तंभवति शनैश्चरेणबुधेनवायुक्तेर्केग्रस्ते लग्नगतेकुजेचाष्टमगेजातस्यमात्रासहशस्त्रहेतुकंमरणंवाच्यम् नन्वशुभइतिसामान्ये-

राश्यंतगेसद्भिरवीक्ष्यमाणेचंद्रेत्रिकोणोपगतैश्चपापैः प्राणैःप्र
यात्याशुशिशुर्वियोगमस्तेचपापैस्तुहिमांशुलग्ने ८ ९

नोक्तं तत्केवलेनशनैश्चरेणयुक्तेचंद्रेशशिनिइतिकिंव्याख्यातं शनैश्चरेणबुधेनवायुक्ते ऽर्केतिनोक्तम् अत्रोच्यते असंभवादेव पौर्णमास्यांचंद्रग्रहणंभवति
तत्रतावदर्कसहितेनचंद्रमसानभ वितव्यंबुधेनचार्कसमीपवर्तिनासदैवभ वितव्यं अष्टमस्थानत्वाद्भौमेनापिचंद्रसहितेननभवितव्यं शनैश्चरंविनाव्यव
स्थितेनबुधेनसौम्येनैवभावितव्यं तस्माच्चंद्रग्रहेणशनैश्चरेणेतिव्याख्यातं अर्कग्रहणेतुपुनः बुधेनयदियुक्तो ऽर्कोभवति तदार्कसहितत्वात्तस्यपापताभव-
तीत्यतोर्कस्यबुधसहितत्वमितिव्याख्यातं क्षीणेंदुयोगादर्कस्यपापयोगएवायंनगण्यते यस्मादवश्यममावास्यांते ऽर्कग्रहणेनभावितव्यम् तत्रचावश्य
मर्केणक्षीणचंद्रसहितेनभावितव्यम् यद्यर्कः क्षीणेंदुनायुक्तइति आचार्यस्याभिमेतः स्यात्तदाग्रस्तेर्केनिधनाश्रितेकुजेइति केवलमकरिष्यत् उदयांतरवा ४९

वित्यादि रवावादित्येउदयविलग्नगतेशीतांशो-चंद्रेवालग्नगतेतथाअशुभैः पापैस्त्रिकोणविनाशगैः नवपंचमाष्टमस्थैःसवैरेवयथासंभवमेवंविधयोगस्थेरवौचंद्रेवाशु-
भैः सौम्यग्रहैः वीर्योपेतैः बलवद्भिः नयुक्तेक्षिते नसंयुक्ते नापिदृष्टेजातस्यनिधनंमरणंवदेत् अर्थादेवोक्तयोगस्थेरवौचंद्रेवाबलिभिः शुभैःयुतेदृष्टेचारिष्टयोगाभा
वः ९ अथारिष्टांतरमपवक्त्रेणाह असितइति असितःसौरः रविरादित्यः शशांकश्चंद्रः भूमिजोंगारकः एतैः शनिरविचंद्रभौमैर्यथाक्रमंव्ययनवमोदय
नैधनाश्रितैः द्वादशनवमलग्नाष्टमस्थानस्थैः तदैतज्जातं शनैश्चरेद्वादशेअर्केनवमे-चंद्रेलग्नेभौमेष्टमस्थे एतेसर्वएवयोगकर्तारोग्रहायदिबलिनावीर्यव
तागुरुणानदृष्टास्तदाजातस्यजंतोराशेवमरणंप्रवदेत् अत्रयदायोगकर्तृनग्रहान्सर्वान्बलवान्गुरुः पंचमस्थः कांश्चित्पश्यति कांश्चिन्नपश्यति अथवा

अशुभसहितेग्रस्तेचंद्रेकुजेनिधनाश्रिते जननिसुतयोर्मृत्युर्लग्नेरवौतुसशस्त्रजः उदयतिरवौशीतांशौवा
त्रिकोणविनाशगेनिधनमशुभैर्वीर्योपेतैः शुभैर्नयुतेक्षिते ९

बलहीनः सर्वानेवपश्यतितदाजातस्यमरणायप्रवदेत्
किंतुआशुशीघ्रंनवदेत् अर्थादेवसर्वानेवगुरुः पंचमगःपश्यतितदारिष्टयोगाभावः १० अथारिष्टांतरंपुष्पिताग्रयाह सुतइति शीनरश्मिःचंद्रः
सचक्षीणः अशुभयुतः पापग्रहेणसंयुक्तः सुतमदननवांत्यलग्नरंध्रेषुस्थितः पंचमसप्तमनवमद्वादशोदयाष्टमगतः अथवासुतमदननवांशारं
ध्रेस्थितइतिपाठः एतेषांअन्यतमस्थानस्थः भृगुसुतशुक्रेणशशिपुत्रबुधेनदेवपूज्यबृहस्पतिनाबलिभिःवीर्यसंयुक्तैर्नयुतोनाप्यवलोकितः
एषांत्रयाणामध्येएकतमेनापिसंयुतोनापिदृष्टस्तदाजातस्यमरणायभवति अर्थादेवभृगुसुतशशिपुत्रदेवपूज्यानामन्यतमेनबलवतादृष्टोयुक्तो
वाभवतितदारिष्टयोगाभावः अत्रक्षीणचंद्रग्रहणंनास्तितत्कथंव्याख्यातउच्यते आगमांतरदृष्टत्वात् तथाचसारावल्याम् निधनास्तव्ययलग्न-

त्रिकोणगाः क्षीणचंद्रसंयुक्ताः पापाबलिनः शुभदैरदृश्यमानागतायुषांप्राय: ११ अथानुक्तमरणकालानामरिष्टयोगानांकालपरिज्ञानंभ्रमरविलासितेनाह
योगेस्थानमिति यस्मिन्नरिष्टयोगेजातस्यमरणकालावधिर्नोक्तस्तस्मिन्नरिष्टयोगेजातस्ययोगकर्तारोयेग्रहास्तेषांमध्याद्योबलवान्सयस्मिन्राशौजन्मकाले
व्यवस्थितः सराशिर्बलिनः तत्स्थानंतत्रचारक्रमाच्चंद्रमसिप्राप्तेजातस्यमरणंवक्तव्यं अथवाचंद्रेस्वमात्मीयस्थानंगतेजन्मकालेयत्रराशौचंद्रमाव्यवस्थितस्तमे
वराशौपुनरपिचंद्रेगतेतत्रतस्यमरणंवक्तव्यं ननुग्रहमथवा ननुग्रहंलग्नंवाचारक्रमाद्गतेचंद्रमसिजातस्यमरणंवक्तव्यं कदेत्युच्यते वर्षस्यांतःसंवत्सराभ्यं
तरे एतदुक्तंभवति अनुक्तकालारिष्टजातोवर्षनातिक्रमतीति नन्वत्रप्रतिमासंचंद्रमसासर्वाण्येवस्थानानिगंतव्यानितत्किमित्युक्तंवर्षस्यांतः उच्यते पापैर्दृष्टे

अभिमतरविशशांकप्रभूमिजैर्व्ययनवमोदयनैधनाश्रितैः भवतिमरणमाशुदेहिनांयदिबलिनागुरुणानवी
क्षिताः १० स्मृतमदननषांत्यलग्नरंध्रेषशुभयुतोमरणायशीतरश्मिः भृगुसुतशशिपुत्रदेवपूज्यैर्य
दिबलिभिर्नयुतोवलोकितोवा ११

बलवतीति एषुनिर्दिष्टस्थानेषुमध्याद्यत्रगतश्चंद्रमाबलवान्भवति पापैश्चदृश्यतेतदाजातस्यमर
णंवक्तव्यं नकेवलंगतमात्रएवचंद्रे किलमुनिगदितं किलेत्यागमसूचने निश्चयेनमुनिगदितमिदमरिष्टलक्षणमित्यागमपारंपर्येणश्रूयतइति अत्रान्येश
चार्यैररिष्टभंगाउक्तास्तेचसत्यरूपाः यतोबहवोजाताअपिसत्स्वपियोगेषुजीवंतोदृश्यंतेतोस्माभिः किंचिल्लिख्यते सर्वानिमाननिबलःस्फुरदंशुजालोलग्न
स्थितःप्रशमयेत्सुरराजमंत्री एकोबहूनिदुरितानिसुदुस्तराणि भक्त्याप्रयुक्तइवशूलधरप्रणामः १ लग्नाधिपोतिबलवानशुभैरदृष्टः केंद्रस्थितैःशुभफ
लैरवलोक्यमानः मृत्युंविधूयविदधातिसुदीर्घमायुः सार्धंगुणैर्बहुभिरूर्जितयाचलक्ष्म्या २ लग्नादष्टमवर्त्यपिगुरुबुधशुक्रद्रेष्काणगश्चंद्रः मृत्युप्राप्तम

पिनरंपरिरक्षत्येषनिर्व्याजम् ३ चंद्रःसंपूर्णतनुः सौम्यर्क्षगतः स्थितःशुभस्यांतः प्रकरोतिरिष्टभंगंविशेषतःशुक्रसंदृष्टः ४ बुधभार्गवजीवानामेकतमःकें
द्रमागतोबलवान् यद्यपिक्रूरसहायःसद्योरिष्टस्यभंगाय ५ रिपुभवनगतोपिशशीगुरुसितचंद्रात्मजदृक्काणस्थः गरुडइवभोगिदुष्टंपरिरक्षत्येवनिर्व्या
जं ६ सौम्यद्वयांतरगतःसंपूर्णःस्निग्धमंडलःशशभृत् निःशेषरिष्टहंताभुजंगलोकस्यगरुडइव ७ शशभृतिपूर्णशरीरेशुक्लेपक्षेनिशाभवेका
ले रिपुनिधनस्थेरिष्टंभवतिनैवात्रजातस्य ८ प्रस्फुरितकिरणजालेस्निग्धामलमंडलेबलोपेते सुरमंत्रिणिकेंद्रगतेसर्वारिष्टंशमंयाति ९ सौम्यभवनो
पयाताःसौम्यांशकसौम्यदृक्काणस्थाः गुरुचंद्रकाव्यशशिजाःसर्वेरिष्टस्यहंतारः १० चंद्राध्यासितराशेरधिपःकेंद्रेशुभग्रहोवापि प्रशमयतिरिष्टयोगं

योगेस्थानंगतवतिबलिनश्चंद्रेस्वंवानवनुग्रहमथवा पापैर्दृष्टे
बलवतिमरणंवर्षस्यांतेकिलमुनिगदितं १२ इत्यरिष्टाध्या०ष०

पापानियथाहरिस्मरणं ११ पापायदिशुभवर्गेसौम्यैर्दृष्टाःशुभेशवर्गस्थैः निघ्नंतितदारिष्टंपतिंविरक्तायथायुवतिः १२ राहुस्त्रिषष्ठलाभेलग्नात्सौम्यैर्नि
रीक्षितःसद्यः नाशयतिसर्वदुरितंमारुतइवतूलसंघातं शीर्षोदयेषुराशिषुसर्वेगगनाधिवासिनःसूतौ प्रकृतिस्थैश्चारिष्टंविलीयतेघृतमिवाग्निस्थं १४
तत्कालेयदिविजयीशुभग्रहःशुभनिरीक्षितोवश्यं नाशयतिसर्वरिष्टंमारुतइवपादपान्प्रबलः १५ सर्वैर्गगनभ्रमणैर्दृष्टश्चंद्रोविनाशयतिरिष्टं आपू
र्यमाणमूर्तिर्यथानृपःस्वन्नयद्वेषीति १६ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौरिष्टाध्यायः षष्ठःसमाप्तः ६ अथायुर्दाया
ध्यायोव्याख्यायते तत्रपूर्वोक्तरिष्टाध्यायेऽरिष्टवर्जितस्यायुर्दायःकर्तव्यः तत्रादावेवमयवनमणित्थपराशरमतेनप्रत्येकस्यग्रहस्यपरमायुःप्रमा

णंपुष्पितायाह मययवनेति मयनामादानवः सूर्यलब्धवरप्रसादः यवनाम्लेंछजातीयोहोराविदः मणित्थआचार्यः शक्तिपूर्वःपराशरः शक्तिःपूर्वोयस्यस
शक्तिपूर्वः पूर्वशब्देनपिताउच्यते तैःमयययवनमणित्थशक्तिपूर्वैः दिवसकरादिषादित्यादिषुग्रहेषुवत्सराःसंवत्सराः परमायुःप्रमाणाब्दाः प्रदिष्टाःउक्ताः
नवोतिथिविषया श्वी त्यादि अत्रनवादिभिर्दशसहिताइति सर्वत्रैवविशेषणभूतंतेननवभिः दशसहिताएकोनविंशतिः परमायुः प्रमाणवत्सरादिवसकरस्या
दित्यस्यतिथिभिः पंचदशभिः सहितादशपंचविंशतिश्चंद्रस्य विषयैःपंचभिःसहितादशपंचदशभौमस्य अश्विभ्यांद्वाभ्यांदशसहितादशद्वादश
बुधस्य भूतैःपंचभिःसहितादशपंचदशगुरोः रुद्रैरेकादशभिःसहितादशएकविंशतिः शुक्रस्यदशभिःसहितादशविंशतिःसौरस्य एतानिग्रहाणां

मयययवनमणित्थशक्तिपूर्वैर्दिवसकरादिषुवत्सराःप्रदिष्टाः
नवतिथिविषयाश्विभूतरुद्रैर्दशसहितादशभिःस्वतुंगभेषु १

परमायुःप्रमाणंवर्षाणि स्वतुंगभेषु स्वपरमोच्चांशस्थितेषुभवंति तत्रेदृशाःपरमोच्चस्थिताग्रहाआदित्यादयोभवंतितेयथानिर्दिष्टवर्षाणिप्रयच्छंति १९।
२५।१५।१२।१५।२१।२०। अंकेनापिएतान्यर्कादीनांपरमायुःप्रमाणवर्षाणि १ अथपरमनीचावस्थितानामायुर्दायज्ञानंमंदाक्रांतयाह नीचे
ति एतएवदिवसकरादयोनीचेपरमनीचेप्राप्ताअर्धपरमायुःप्रमाणवर्षेभ्योऽपहरंति अतएवोक्तंनीचेऽतोस्मात्पूर्वोक्तात्परमायुषोर्धदलंह्रसतिक्षी
यते अथेदृशारव्यादयःपरमनीचस्थाभवंति परमनीचस्थास्तएवपूर्वोक्तायुषोर्धदलंप्रयच्छंति तद्यथा रविः नवसार्धानिवर्षाणिप्रयच्छति चंद्रोद्वाद
शसार्धानिवर्षाणिप्रयच्छति एवंभौमःसप्तसार्धानि एवंबुधःषट् एवंबृहस्पतिःसप्तसार्धानि एवंशुक्रोदशसार्धानि एवंशनैश्चरोदशअंकेनापिवर्ष ९ मास ६

अयंसूर्यस्य चंद्रस्यवर्ष १२ मास ६ भौमस्यवर्ष ७ मास ६ बुधस्यवर्ष ७ मास ६ गुरोः वर्ष ७ मास ६ शुक्रस्यवर्ष १० मास ६ शनेः वर्ष १० मास ० ततस्त्वां तरस्थेनुपातइति ततः तस्मादुच्चान्नीचाच्चांतरस्थेमध्यवर्तिनिग्रहेनुपातः त्रैराशिकः कर्तव्यः सर्वेषांनीचानिअंकतयैवलिख्यंते तत्रतावत्सर्वस्यैवग्रहस्यपर मोच्चपरमनीचांतरालंतावदेवलिप्तापिंडीकृत्यदशसहस्राण्यष्टौचशतानिभवंति तत्रस्वोच्चादधिकंग्रहेणयदाभुक्तंभवतितदातत्रस्वोच्चंविशोध्यशेषस्यलि प्तापिंडीकार्यं अथस्वनीचादधिकंग्रहेणभुक्तंभवति तदातत्रस्वनीचमपास्यावशेषंलिप्तापिंडीकार्यं तासांग्रहलिप्तानांग्रहभुक्तलिप्तागताइत्याख्या तस्यैवग्रह स्यपरमनीचोक्तानिवर्षाणिमासयुतानिकार्याणि कथमुच्यते वर्षाणिद्वादशभिः संगुण्यतत्रमासान्योजयेत्तानिचमासीकृतान्यादित्यादीनांलिख्यते तद्यथा

नीचेतोर्ध्वं हसंतिहितनत्स्वांतरस्थेनुपातोहोरात्वंशमानिममपरेराशितुल्यंवदंति हित्वाव

र्कारिगुग्रहगतेर्हीयतेस्वत्रिभागःसूर्योच्छिन्नद्युतिषुचदलंप्रोज्झ्यशुक्रार्कपुत्रौ २ ७

चतुर्दशाधिकंशतंरवेः मासवृद्धिभज्य सार्धशतंचंद्रस्य नवतिर्भौमस्य द्विसप्ततिर्बुधस्य नवतिर्जीवस्य षड्विंशत्यधिकंशतंशुक्रस्य विंशत्यधिकंशतंसौर स्य अंकेनापि ११४ सू १५० चं ९० भौ ७२ बु ९० जीव १२६ शुक्रस्य १२० शनेः तत्रत्रैराशिकंयदिभगणार्धलिप्ताभिः खखवाष्टदिक्सं ख्याभिरेताभिः १०८०० इष्टग्रहपरमनीचमासालभ्यंते तद्ग्रहभुक्तलिप्ताभिः क्रियंतइति अत्रेदंसूत्रं त्रैराशिकेप्रमाणंफलमिच्छाद्यंतयोः सदृशरा शी इष्टफलेनगुणितापमाणभक्ताफलंभवतितदर्थंग्रहभुक्तिलिप्ताएवग्रहपरमनीचमासैः संगुण्यभगणार्धलिप्ताभिर्विभज्यावाप्तंमासाः मासशेषंत्रिं शद्गुणितं ३० मासवृद्धिभज्यावाप्तंदिवसाः दिनशेषंषष्ट्यासंगुण्य मासवृद्धिभज्यावाप्तंघटिकाः घटिकाशेषंषष्ट्यासंगुण्यमासवृद्धिभज्यावाप्तंविकलापलानि

एवंमासादिस्थवकातः कालआगतः मासानांद्वादशभिः भागमपहृत्यचावाप्तंवर्षाणिलभ्यंते तदेवशेषंमासाः एवमागतंवर्षादिपरमोच्चायुः दर्शितवर्षेभ्यः संशोध्या
वशेषंग्रहेणवर्षादिरायुषः कालोदत्तोभवति एवमुच्चाद्विच्युतस्यनीचमभागस्यकर्तव्यं नीचाद्विच्युतस्योच्चभागस्यप्रागवत्कालमानीयतस्यचग्रहस्यपरमनीचायुषिसं-
योज्यग्रहस्यायुषः कालोवर्षादिर्भवति अथवायदिराशिषट्कलिप्ताभिरर्धायुर्वर्षाण्यपचीयंते तदेताभिः ग्रहभुक्तलिप्ताभिः किमित्यंतमध्यमराशिसवर्णीकृत्यतेनां
केनग्रहभुक्तलिप्तागुणयेत् ततःपरिवर्त्यभागहारछेदांशौः छेदसंगुणच्छेदांशांशगुणोभाज्यस्यभागहारःसवर्णितयोरित्यत्रवर्षाणामेवमस्त्वच्छेदापिकेनभग
णार्धेनलिप्ताःसंगुण्यखखषट्घनलिप्ताभवंति २१६०० एताभिर्भागमपहृत्यवर्षाणिलभ्यंतेशेषंद्वादशभिःसविकलंसंगुण्याधस्थस्याविकलस्यषष्ठ्याभा
गमपहृत्योपरितनराशौसंयोज्यप्राग्वद्विभाज्यमासालभ्यंतेएवंशेषंसविकलंत्रिंशताषष्ठ्यासंगुण्यदिनघटिकाविघटिकाश्चानयितव्याः शेषंप्राग्वत्कर्म अ
थलघुनोपायेनपिंडायुषआनयनंप्रदर्श्यते तद्यथेष्टग्रहादस्मात्प्रागुक्तमुच्चध्रुवकंविशोध्यावशेषंकर्मभूमौस्थापयेत् अथोच्चध्रुवकंनशुध्यतितदाग्रहरा
शिद्वादशकंदत्वातस्मादुच्चमपास्यावशेषंस्थापयेत् ततस्तदवशेषंराशिषट्कादूनंभवतितदाराशिद्वादशकादपास्यशेषंस्थाप्यम् अथराशिषट्कादधिकंभ-
वतितदातदेवग्राह्यम् तत्कर्मभूमौराश्यादिकंविलिप्तांतंस्वपरमायुर्वर्षैःसंगुण्यस्वच्छेदैर्विभज्यलब्धमुपर्युपरियोजयेत् अवशेषंस्थापयेत् विलिप्तास्था-
नेपिषष्ठ्याभागानांत्रिंशताराशीनांद्वादशभीराशिभ्योलब्धंवर्षाणितदवशेषंमासाः भागशेषंदिवसाःलिप्ताशेषंघटिकाःविलिप्ताशेषंचषकाइति एतावतैवकर्मणा
स्फुटंभवति तथाचसारावल्याम् स्वोच्चशुद्धोग्रहःशोध्यःषड्भाश्यूनोभमंडलात् स्वपिंडगुणितोभक्तोराशिमानेनवत्सराः १।१२।३०।६०।६०। इतिहोरा
लंशप्रतिममिति होरालग्नम् सार्वांशप्रमाणानिवर्षाणिददाति यावंतोनवांशकालग्नेनभुक्तास्तावंत्येववर्षाणिददाति तत्करणम् यथातात्कालिकलग्नस्यरा
शीनपास्यशेषंलिप्तापिंडीकार्यम् तत्रशतद्वयेनभागमपहृत्यावाप्तंभक्तनवांशकास्तावंत्येववर्षाणिलग्नमायुर्दायंप्रयच्छति अवशेषेणसहत्रैराशिकंकृत्वाव

र्षाणामधस्तान्मासाद्यंस्थापयितव्यं तद्यथा यदिलिप्ताशतद्वयेनद्वादशमासालभ्यंते तदवशेषलिप्ताभिः कियंतइति तेनावशेषलिप्ताद्वादशभिः संगुण्यशतद्वये नविभाज्यावाप्तंमासास्तेचवर्षाणामधः स्थाप्यमासशेषंत्रिंशतासंगुण्यशतद्वयेनभागवद्विभाज्यावाप्तांचदिवसाः तान्मासानामधःस्था पयेत् दिनशेषंषष्ट्यासंगुण्यभा गवद्विभाज्यावाप्तंघटिकादिवसानामधः स्थाप्याः घटिकाशेषंषष्ट्यासंगुण्यभागवद्विभाज्यावाप्तंचशेषकाघटिकानामधः स्थाप्याः एवंलग्नायुर्दायः अपरेराशितु ल्यंवदंति अपरेन्येमणित्यादयः आचार्यालग्नस्यराशितुल्यंआयुर्दायमिच्छंति लग्नेयावंत्योराशयोभुक्तास्तावंत्यएववर्षाणिलग्नायुः लग्नस्यभुक्तभागादि कंलिप्तापिंडीकृत्यमासाद्यानयनेत्रैराशिकंकर्तव्यं यद्यष्टादशभिर्लिप्ताशतैर्द्वादशमासालभ्यंते तदेताभिःलग्नभुक्तलिप्ताभिः कियंतइति भागवद्वर्षाणामधस्ता मासाद्यास्थापितव्याः तथाचमणित्थः लग्नराशिसमाश्चाब्दामासाद्यमनुपाततः लग्नायुर्दायमिच्छंतिहोराशास्त्रविशारदाइति तदेवमतंशोभनमित्यस्माकम भिप्रेतम् अन्येप्येवमिच्छंति यथा लग्नांकपतौबलवतिअंशतुल्यराश्यधिपेबलवतिराशितुल्यंवदंतिकथयंती त्यर्थः तथाचसारावल्याम् लग्नाद्व्यंशतु- ल्यस्यादंतरेचानुपाततः तत्पदेबलसंयुक्तेराशितुल्यंचभाधिपे हित्वावक्रमिति येनग्रहेणयावत्संख्ययायुर्दायोदत्तस्तत्तस्यसंभवति तस्मात्स्वादायुषोभौमा दिकस्यवक्रं विपरीतांगतिंहित्वा वर्जयित्वायोग्रहोरिपुगृहगतः शत्रुक्षेत्रावस्थितोभवतितेनस्वादायुषस्त्रिभागोहीयते सग्रहस्त्रिभागमपहरतीत्यर्थः वक्रितःपुनः शत्रुक्षेत्रगतोपिनापहरति तथाच वक्रचारंविनात्र्यंशंशत्रुराशौहरेद्ग्रहः एतद्बहूनांमतं आचार्यस्यपुनः एषएवपक्षोऽभिप्रेतः अन्य थाहित्वाभौमंरिपुगृहगतेर्हीयतेस्वत्रिभागइत्येवावक्ष्यत् वक्रंहित्वायोग्रहोरिपुराशिगतएवजायते यथावक्रगोग्रहोंशायुर्दायंबलवत्वात्त्रिगुणंददा ति तथात्रापिनापहरतीतिनिश्चयः अन्येपुनरेवंव्याचक्षते यथा वक्रमंगारकंहित्वायोग्रहोरिपुराशिगस्तेनस्वादायुषस्त्रिभागोहीयते भौमः शत्रुक्षे त्रगतोपिनापहरति अत्रबादरायणः भूम्याःपुत्रंवर्जयित्वारिभस्थाहन्युः स्वस्वादायुषस्तेत्रिभागमिति सूर्योच्छिन्नद्युतिषुसूर्येणरविणाउच्छिन्ना

कर्तिताद्युतिर्येषांतेसूर्याच्छिन्नद्युतयः आदित्यमंडलेअस्तमितेषुग्रहेषुदलमर्धंहीयते किंतुशक्रार्कपुत्रौसितशनैश्चरौमोऽङ्घ्रवर्जयित्वा तावस्तंगतावपिनापहर
नः तथाचबादरायणः अस्तंयाताः सर्वएवार्धहानिंकुर्युर्हित्वादैत्यपूज्यार्कपुत्रौ २ अथग्रहाणांस्वादायुषश्चक्रपातेनापहानिमहर्षिण्याह सर्वार्धमिति अ
सत्सुपापग्रहेषुव्ययभवनादारभ्यद्वादशस्थानात्प्रभृतिसप्तमांतं यावद्व्यवस्थितेषुवामव्युत्क्रमेणयथाक्रमंसर्वार्द्धादयोभागाः क्षीयंते तत्रलग्नाद्द्वादशस्थः
पापग्रहः सर्वमायुरात्मीयमेवापहरति एकादशस्थोऽर्द्धं दशमस्थस्त्रिभागं नवमस्थश्चतुर्भागं अष्टमस्थः पंचमभागं सप्तमस्थः षड्भागमिति सत्स्वर्द्धमि
ति एतेष्वेवव्ययादिषुस्थानेषुसत्सुशुभग्रहेषुव्यवस्थितेषशुभग्रहोक्तस्यार्द्धंक्षीयते तत्रलग्नाद्द्वादशस्थः शुभग्रहः स्वादायुषोऽर्द्धमपहरति एकादशस्थ

सर्वार्द्धत्रिचरणपंचषष्ठभागाः क्षीयंतेव्ययभवनादसत्सुवामम् स
त्स्वर्द्धंसतितथैकराशिगानामेकोंशंहरतिबलीतथाहसत्यः ॥ ३ ॥

श्चतुर्भागम् दशमस्थः षड्भागं नवमस्थोष्टमभागं अष्टमस्थोदशमभागं सप्तमस्थोद्वादशभागमिति तथैकराशिगानामिति उक्तस्थानेषुयदाग्रहद्व
यंभवतिबहवोवास्युस्तदातेषामेकसंस्थितानांमध्यादेकएवयोबलीवीर्यवान् सएवैकोंशंभागंयथापठितमपहरतिनान्येतत्रस्थापहरंतिएतत्सत्यआह
सत्याचार्यः कथयति अंशग्रहणंयथासंभवंभागप्रदर्शनार्थम् तथाचसत्यः एकादशोत्क्रमात्सप्तमादितिप्राहहरणकर्माणि एकर्क्षगेषुवीर्या-
धिकः स्वभागंहरेदेकम् अर्धंतृतीयमथचतुस्तथापंचमंचषष्ठंच आयुःपिंडात्पापाहरंतिसौम्यास्तथार्धानि द्वादशसंस्थः पापः स्वादायंशोभनस्त-
दर्धंतु अपहरतिसर्वमायुर्यथाचयोगस्तमपिवक्ष्येइति वराहमिहिरस्याप्येवंमतम् इहसत्यमतोपन्यासआगमानुस्मृतिप्रदर्शनार्थः ३ ७

अथलग्नस्थःपापश्चक्रपातवदायुषोंशमपहरतितस्यांशप्रमाणज्ञानंवसंततिलकेनाह सार्द्धोदितइति उदितायेनवांशास्तेउदितनवांशाःसहार्द्धोदितेननवां शेनवर्त्ततइतिसार्द्धोदितोदितनवांशाः तात्कालिकस्यस्फुटलग्नस्ययेभुक्ताभागाःतेषांलिप्ताःपिंडीकृत्यशतद्वयेनभागमपहृत्यावाप्तंतस्मिन्कालेभचक्र-स्यचयावंतोनवांशकाउदिताः पश्चादर्द्धोदितोनवांशकः सतत्रउदितनवांशसमूहेयोज्यः एवंकृतेसार्द्धोदितोदितनवांशसमूहोभवति तेनगणितागतं समस्तमेवायुःपिंडंगुणनीयम् एवंकृतेसार्द्धोदितोदितनवांशहतंसमस्तमायुःपिंडंभवति तस्मादष्टाधिकशतेनभागेहृतेयदवाप्यतेवर्षादितन्ना-शमुपैतिक्षयंगच्छति किंसर्वेषांनेत्याह क्रूरेविलग्नसहितइति यदाविलग्नस्थःक्रूरःआदित्यांगारकशनैश्चराणामन्यतमोभवतितदेवआगतंवर्षादि

सार्द्धोदितोदितनवांशहतात्समस्ताद्भागोष्टयुक्तशतसंख्यमुपैतिनाशम्
क्रूरेविलग्नसहितेविधिनात्वनेनसौम्येक्षितेदलमतःप्रलयंप्रयाति ॥ ४ ॥

समस्तायुःपिंडात्संशोध्यएवंकृतेतत्कालजातस्यजंतोरायुर्वर्षादिस्फुटंभवति किंतुप्रत्येकस्यग्रहस्यैतत्कर्मकर्तव्यंयेनायुःसंशुद्धानिदशावर्षाणिसर्वे षांभवंति विधिनात्वनेनसौम्येक्षितइति अनेनविधिनासएवलग्नस्थःक्रूरग्रहोयदासौम्येक्षितःशुभग्रहेणदृश्यते तदाविधिनात्वनेनयत्फलमायुः पिंडात्सार्धोदितोदितनवांशहतात्समस्तायुःपिंडादष्टोत्तरशतेनभागेत्हृतेयत्फलंलब्धंअतोदलमर्धंप्रलयंप्रयाति तदर्द्धीकृत्यायुःपिंडात्पातयदेवंकृ तेआयुःप्रमाणंस्फुटंभवति अन्येएवंव्याचक्षते तात्कालिकेनलग्नेनभुक्तायेनवांशकास्तेसार्द्धोदितनवांशेनसहयात्याः अयमर्थः तात्कालिकस्यल ग्नस्यराशीनपास्यभागाल्लिप्ताःपिंडीकृत्यशतद्वयेनभागमपहृत्यावाप्तमुदितांशकस्तैःकर्मप्राग्वत्कार्यंएतदपिस्थूलम् तेनलग्नभागाल्लिप्तीकृत्यताभिः

प्रत्येकग्रहदत्तवर्षादिरायुर्दायंसंगुण्याथःस्वच्छेदेभागमपहृत्योपर्युपरियोजयेत् वर्षस्थानेभागणकलाभिर्भागमपहरेल्लब्धंवर्षादि तस्यभाग्वलाननंकार्यं
तथाचसारावल्यां लग्नांशलिप्तिकाहत्वाप्रत्येकंविहगायुषा भाज्यमंडललिप्ताभिर्लब्धंवर्षादि शोधयेत् १ स्वायुषोलग्नगेक्रूरेसौम्यदृष्टेचतद्दलमिति एत
देवशोभनमस्माकंप्रतिभाति नकेवलमत्र यावच्चक्रपातेप्येवंविधिः लग्नादिष्टग्रहंविशोध्यावशेषंयदिषड्भागादूनंतदातस्यग्रहस्यचक्रपातोस्तिनान्य
थेति तेनावशेषेणायुः पिंडस्यभागमपहृत्यलब्धंमाग्वदायुषः पातयेत् अथरूपादूनोभागहारोभवति तदारूपाद्भागहारंसंशोध्यशेषेणायुर्दायंसंगुण्य
रूपेणभागमपहृत्यलब्धमेवायुः शुद्धंभवतिउक्तंच लग्नग्रहोनकंषड्भादूनकंयद्यसौहरः आयुःपिंडंभजेत्तेनलब्धंवर्षादिशोधयेत् रूपाद्यदोनोहारः
स्याद्रूपाच्छुद्धेनताडयेत् रूपेणविभजेल्लब्धंतदेवायुःस्फुटंभवेत् अस्मिन्सार्धोदितेतिक्रमेणिलग्नेयदापापसौम्योभवतस्तदायोलग्नोदितांशकसमीप
वर्तीसएवग्राह्योनेतरइति तत्रक्रूरशब्देनक्षीणश्चंद्रमानग्राह्यः तथाचबादरायणः सूर्यांगारकशनीनामेकस्मिन्लग्नगेभवतिहानिः विधिनात्वनेनसौम्ये
क्षितेदलंपातयेल्लब्धम् ४ अथपुरुषादीनांपरमायुःप्रमाणज्ञानंशिखरिण्याह समाःषष्टिर्द्विघ्नाइति समाशब्देनवर्षमुच्यतेसमानांवर्षाणांषष्टिर्द्वि
घ्नाद्विगुणीकृताविंशत्यधिकंवर्षशतंभवति एवंविंशत्यधिकंवर्षशतंपंचनिशापंचरात्रयोऽहोरात्राणीत्यर्थः मनुजकरिणांमनुजानांमनुष्याणांकरि-
णांहस्तिनांचपरमायुः हयानांअश्वानांद्वात्रिंशद्वर्षाणिपरमायुः खरोगर्दभः करभउष्ट्रः अनयोःपंचककृतिः पंचकस्यकृतिः पंचानांवर्गःपंचविंशतिः
परमायुःविरूपासाप्यायुरितिसापंचककृतिः विरूपाविगतोरूपोएभ्यःएकोनाचतुर्विंशतिर्वर्षाणिवृषमहिषयोः वृषाणांमहिषाणांचपरमायुः गोमहि
ष्योरित्यर्थः शुनांसारमेयानांद्वादशवर्षाणिपरमायुः श्वग्रहणंसर्वेषांनखीनामुपलक्षणार्थंतेनसिंहमार्जारादीनामप्येतदेवस्मृतं छागादीनामितिद
शकसहिताषट्षोडशवर्षाणिपरमायुःछागादीनां आदिग्रहणाद्दवयमृगयोरपिपरमायुरिति सर्वेषांशेषभूतं परमायुर्दायप्रयोजनं अश्वादीनां ५४

जातानामायुः प्रमाणज्ञानार्थमिति तद्यथा अश्वादेर्जातस्यपुरुषवदायुः प्रमाणमानीयततस्त्रैराशिकंकर्तव्यंयदिविंशत्यधिकवर्षशतंपंचदिना-
धिकंयस्यपुरुषस्यायुःप्रमाणंतस्येदमायुस्तद्वात्रिंशद्वर्षायुःप्रमाणस्याश्वस्यकिंस्यादितिएवमागतमायुःप्रमाणमश्वस्यतत्कालजातस्यवाच्यं
एवंसर्वेषामभिहितप्राणिनांस्वायुषामपरेणत्रैराशिकंकृत्वातत्कालजातस्यस्वायुषःप्रमाणनिर्देशःकार्यः अन्येएवंवदंति यथापठितंपरमायुषः
प्रमाणंनकश्चिज्जीवतितदयुक्तम् यस्माद्विंशत्यधिकाद्वर्षशतादभ्यधिकमप्यायुर्गणितकर्मणाभवति यस्मात्परमायुःप्रमाणपठनंत्रैराशिक
कार्थमेवज्ञातव्यमिति ५ अथयस्मिन्योगेजातस्यपरमायुर्भवतितद्योगज्ञानंपुष्पिताग्रयाह अनिमिषपरमांशकेति अनिमिषोमीनः त

समाःषष्टिर्द्विघ्नामनुजकरिणांपंचचनिशाहयानांद्वात्रिंशत्खरकरभयोःपंचककृतिः वि
रूपासाप्यायुर्वृषमहिषयोर्द्वादशशुनांस्मृतंछागादीनांदशकसहिताःषड्वपरमम् ॥५॥

स्यपरमांशकोनवमनवांशकः तस्मिन्ननिमिषपरमांशकेविलग्नेशशितनयेबुधेगविवृषेचपंचवर्गलिप्तेस्थिते लिप्ताःपंचविंशतिःकृत्वाबुधोवृषेस्थितःसक
लाःसमस्ताग्रहाअन्येसर्वएवयदिस्वतुंगभेषुस्थिताःपरमोच्चगताभवंतितथाजातस्यपरमायुःप्रमाणंविंशत्यधिकंवर्षशतंपंचदिनाधिकमायुर्भवति
तत्रचकर्म तद्यथा आदित्यादयोग्रहाःसलग्नाईदृशाःअत्रादित्यानांबुधवर्जितानांयथापठितानिपरमायुःप्रमाणवर्षाणिभवंतिबुधस्यपुनःक्रियते
तत्रतावद्बुधोनीचान्मीनाद्विच्युतःतस्मात्तात्कालिकादस्माद्बुधात् १।०।२५ बुधपरमनीचध्रुवकमिदं ११।१५।०० संशोध्यजातमेतालिप्ता १।१५
।२५ एताल्लिप्ताःपिंडीकृतं ३७।२५ एताभिस्त्रैराशिकंयदि भगणार्धलिप्तानांएताःसंगुण्य १०८०० बुधपरमनीचवर्षाणिषट् भवंति –

लग्न ११।२७

सू·१ शु· ११ चं·२५ बु·२ १२ मं·१· ३ ९ गु·४ ६ ८ ५ ७ श·

तदास्तांसांनीचाक्रांतलिप्तानां २७।२५ किंस्यादिति अत्रप्रागवत्फलंवर्षादि १।६।५। –
एतद्बुधपरमनीचगतेष्वेतेषुदत्वाजातं ७।६।५।एतद्बुधस्यपरमायुः तत्रलग्नादेकादशस्थानत्वाद्भौमस्यचक्रपातात्परमायुः
प्रमाणं वर्षपंचदशकादर्धंपातयित्वासार्धानिसप्त ७।६। वर्षाणि सौरस्याष्टमस्थानस्थत्वात्परमायुःप्रमाणाद्वर्षविं-
शतिः पंचमभागेचत्वारिवर्षाणिपातयित्वाजातानिषोडशवर्षाणि १६ आदित्यचंद्रबृहस्पतिशुक्राणांपरमायुः लग्न
स्यनवमनवांशकस्थत्वान्नववर्षाणिभवंति सर्वेषांस्थापनं सूर्यवर्ष १९ चंद्रवर्ष २५ भौमवर्ष ७ मास ६ बुधवर्ष
७ मास ६ दिन ५ जीववर्ष १५ शुक्रवर्ष २१ शनिवर्ष १६ लग्नवर्ष ९ सर्वेषांयोगः वर्ष १२० दिन ५ एवंदर्शितयो
गेपरमायुःप्रमाणमागतमिति अत्रचादित्येमेषस्थेकन्यास्थत्वंबुधस्यनसंभवतितेनषड्भिर्ग्रहैरुच्चस्थैर्बुधेचवृषस्थेयोगोयंप्रदर्शितः अत्रचप
रमोच्चगतेसूर्येबुधस्यवृषाद्भागचतुष्टयंमुक्त्वास्थितिर्भवतिनास्मादधिकं यतोमध्यमार्कोदयराशिस्थानेशून्योभवति भागाः षट्पंचाशल्लिप्ता-
भवंति तदातस्यस्फुटस्यपरमोच्चताभवति एषएवसूर्योमध्यमबुध अत्रचयदापरमार्कफलंपरमंचशीघ्रफलंधनगतंभवतितदाबुधोवृषेभागच
तुष्केस्फुटोभवति तत्रयथादर्शितलग्नेयथावस्थितग्रहसंस्थायांवृषेचतुर्थभागेईदृशोबुधोभवति १।४ अस्मान्नीचध्रुवकमिदं ११।१५। संशो
ध्यजातं १।१९ बुधोएतल्लिप्तापिंडीकृतं २९।४० एताभिस्त्रैराशिकंयदिभगणार्धलिप्तानामेतासाम् १०८०० षड्वर्षाणितदेताभिः सांका
२० ४० नीतिलब्धंवर्ष १ मास ७ दिन १८ एतद्बुधपरमनीचवर्षेषुदत्वाजातानिवर्षाणि ७ मास ७ दिन १८ एतदाद्येषुयथादर्शितवर्षेषुसंयोज्य
जातवर्षाणांशतं १२० मास १ दिन २३ एतद्दर्शितपरमायुःप्रमाणादधिकमप्यायुःसंभवतिइति तस्मात्परमायुःप्रमाणपठनंत्रैराशिकार्थमेव –

व्याख्यातम् अन्येपुनः अनिमिषपरमांशकेविलग्नेयोगएवामुंव्याचक्षते यथामीनेवर्गोत्तमगतेलग्नेवृषभस्थेनबुधेनपंचविंशतिलिप्ताभुक्ताभवंत्यन्येचग्रहाःस्वोच्च राशिषुपरमोच्चभागव्यतिरेकेणापियदिस्थितास्तदायोगशक्त्यैवपरमायुःप्रमाणंजातोजीवति अथबुधस्यपरमनीचध्रुवकर्मेदं ११।१४ पूर्वंप्रदर्शितंसांप्रतं कर्मकालेकथमिदं ११।१५।० प्रदर्शितमित्यत्रोच्यते चतुर्दशभागान्भुक्त्वापंचदशेपठितेपरमनीचभागेव्यवस्थितोभवति अतश्चतुर्दशभागाः परमनीचस्थ-स्यप्रदर्शिताः तत्रस्थस्यपरमनीचप्रदर्शितमायुर्भवति तस्माद्यावत्पंचदशोभागोनभुक्तोबुधेनतावत्त्रैराशिकोत्पत्तिर्नकर्तव्येत्यतः कर्मकालेपंचदशभागाःप्रद र्शिताः इत्येतत्सर्वेषामेवग्रहाणांत्रैराशिककालेपठितैर्भागैर्भुक्तैःप्रदर्शयितव्यानि तत्रत्रैराशिकार्थमुच्चध्रुवकाः तथात्रैराशिकार्थंपरमनीचध्रुवकाः एतैःकर्म

अनिमिषपरमांशकेविलग्नेशशितनयेगविपंचवर्गलिप्ते भवतिहिपरमायु
षःप्रमाणंयदिसकलाःसहिताःस्वतुंगभेषु ॥ ६ ॥ ॥ श्रीकृष्णायनमः ॥

सू·	चं·	मं·	बु·	बृ·	शु·	श·	ल·
०	१	९	१	३	११	६	११
२	२	२७	२४	४	२६	१९	२९

कर्तव्यमिति ६ अथास्यापरमतायुर्दायस्यदूषणार्थंशालिन्याह आयुर्दायमिति एतदायुर्दायंनकेवलंमयययवनमणित्थशक्तिपूर्वैरुक्तंयावद्विष्णुगुप्तेनापिचा णक्यापरनाम्नैवमुक्तम् आचार्यदेवस्वामीतथासिद्धसेनश्चैवंचक्रेकृतवानित्यर्थः तथाचविष्णुगुप्तः परमोच्चगतैःसर्वैर्मीनेमीनांशसंस्थिते सौम्येचवृषगे जातःपरमायुःसजीवति तथाचदेवस्वामी सूर्याद्यैरुच्चगतैर्मीनेमीनांशसंस्थितेलग्ने सौम्येवृषभंयातेजातःपरमायुराप्नोति तथाचसिद्धसेनः मीनेप-रमांशगतेसौम्येगविपंचवर्गलिप्तास्थे सर्वैःपरमोच्चगतैर्जातःपरमायुराप्नोति यद्येवंबहुभिराचार्यैरुक्तंतत्कोस्यदोषः तत्रोच्यते वक्ष्यमाणंसत्याचार्यमते प्रदर्शितमायुर्दायंबहुतराणामाचार्याणांमतमिति यस्मादाचार्यवराहमिहिरस्यप्रतिज्ञेयं ज्योतिषमागमशास्त्रंविप्रतिपत्तौनयोग्यमस्माकं स्वयमेववि

कल्पयितुंकिंतुबहूनांमतंवक्ष्ये अस्यपरमतस्य बहुतरविरुद्धत्वंतावदास्ताम् विवादसंभवोदोषोप्यस्ति दोषश्चैषामित्यादि एषामाचार्याणांमते दोषोजायते की
दृशइत्याह अष्टावरिष्टमित्यादि वर्षाष्टकंयावज्जातानामरिष्टमुक्तंतद्वर्षाष्टकंहित्वात्यक्त्वावर्षविंशतेरधस्ताद्दर्शितप्रकारेणायुर्नस्यात्तन्नागच्छति एवंवर्षाष्टका
दूर्ध्वमरिष्टंनास्तितस्माद्वर्षाष्टकादूर्ध्वं वर्षविंशतेरधस्तान्नकस्यचिन्मरणमापद्यते यावद्दृश्यंतेम्रियंतइति अयंतेषांप्रत्यक्षोदोषः ७ अधुनातेषामेवाचार्याणा
मायुर्दूषणंशालिन्याह यस्मिन्योगेति अनिमिषपरमांशकेविलग्नइत्यस्मिन्योगेविंशत्यधिकंवर्षशतंसपंचदिनंपरमायुःपूर्णमादिष्टंतस्मिन्योगेषड्ग्रहाःपरमो
च्चगताभवंति षड्भिश्चपरमोच्चगतैश्चक्रवर्तीभवतीतिप्रोक्तमभिहितमन्यैराचार्यैः तथाचबादरायणः षड्भिःस्याच्चक्रवर्तीत्रिभुवनमखिलंशास्तिसर्वैर्ग्रहैः-

आयुर्दायंविष्णुगुप्तोपिचैवंदेवस्वामीसिद्धसेनश्चचक्रे
दोषश्चैषांजायतेष्टावरिष्टंहित्वानायुर्विंशतेःस्यादधस्तात् ७

र्भेरिति यवनेश्वरश्च षड्राजराजर्धिबलोपकर्षमदानमानेष्वभिजातशक्तिः तत्रपरमोच्चगतायावंतःषड्ग्रहानभवंति तावत्परमोच्चायुर्नप्राप्नोति यदापरमोच्चगता
भवंतितदाजातेनचक्रवर्तिनाभवितव्यम् एवंपूर्णमायुःविंशत्यधिकंवर्षशतमर्थैर्धनैर्विनावर्जयित्वाबहवःपुरुषाजीवंति तस्मादयमपितेषपरोदोषः एतच्चपर
मतायुर्दायदूषणंशालिनीद्वयमसंबंधत्वाद्वराहमिहिरकृतमेवनभवतीति नप्रतिभाति तत्रतावद्यदत्रप्रथमशालिन्यादूषणमुक्तं तस्यदूषणस्यासंबंधत्वमुच्य
ते सार्द्धोदितोदितनवांशहतात्समस्तादिति न्यायेनयत्क्रूरेविलग्नगतेआयुषःपातनंक्रियते तस्यप्रतिलग्नमत्यंशकवशादियत्तन्नसंभवतीति तच्चपातयित्वाय
दायुर्विशिष्यतेतस्यापीयत्तानास्तीति तस्माद्यदुक्तं नायुर्विंशतेःस्यादधस्तात्तदयुक्तं अत्रोदाहरणम् यथाकुंभलग्नस्याद्यंशकोदयेआदित्यचंद्रशुक्राःप

रमोच्चेबुधजीवशनैश्वराः परमनीचेभौमश्चकुंभस्याप्यष्टाविंशतिमंभागंभुक्त्वास्थितस्तदातात्कालिकाग्रहाःसलग्नाः अत्रलग्नेनकिंचिदुक्तमिति लग्नायुर्दायो-
नास्ति परमोच्चगतानांपरमनीचगतानांचज्ञातएवभौमस्यक्रियते तात्कालिकाद्भौमादस्मात् १०।२८ भौमस्यपरमोच्चध्रुवकमिदं १।२८ संशोध्यजातं १।०एत

स्‌ू·	चं·	मं	बु·	बृ·	शु·	श·	ल·
०	१	१०	११	९	११	०	१०
९	२	२८	१४	४	२६	१९	६
०	०	०	०	०	०	०	०

ल्लिप्तापिंडीकृतं १८०० अथत्रैराशिकंयदिभगणार्द्धलिप्तानामेतासाम् १०८०० भौमनीचमासाःनवतिर्भ
वंति ९० तदेतासांकियंतइति लब्धामासाः १५ एतैर्वर्षसत्रिमासंजातंवर्ष १ मास ३ एतद्भौमपरमोच्चवर्षे
ष्वेतेषु १५ संशोध्यजातंवर्ष १३ मास ९ एषभौमायुर्दायः अथजीवस्यलग्नाद्द्वादशस्थत्वाच्चक्रपाते
नार्द्धंपातयित्वाजातजीवायुर्दायः वर्ष ३ मास ९ परमोच्चगतानांपरमनीचगतानांचशत्रुक्षेत्रत्वात्त्र्यंशंअस्त

यस्मिन्योगेपूर्णमायुःप्रदिष्टंतस्मिन्प्रोक्तंचक्रवर्तित्वमन्येः

गतानामर्द्धंचनपात्यते यस्मादनिमिषपरमांशकेविलग्नेइत्यत्रयोगेचंद्रमसोवृषभस्थत्वादयथायुषःत्रिभागःपात्यते तदापूर्णमायुर्नभवतीति यस्मादन्याचार्यम
तमिति तात्कालिकमित्रामित्रविधावुक्तं मूलत्रिकोणाद्धनधर्मबंधुपुत्रव्ययस्थानगताग्रहेंद्राः तात्कालिकाःस्युःसुहृदोग्रहस्यस्वोच्चेवयोयस्यविदुष्टवीर्यः१
जामित्रषष्ठाष्टमशत्रुमूर्तिर्यूनत्रिकोणेकगृहेनिविष्टाः तात्कालमेतेरिपवोभवंतित्येतानिमित्राणिरिपूंश्चवक्ष्ये२अनेनापिशुक्रश्चंद्रमसः तात्कालिकंमित्रंनभ
वति तस्मान्मीनस्थेशुक्रेवृषस्थश्चंद्रमाः शत्रुगृहगोभवति तस्यचशत्रुक्षेत्रस्थत्वाद्यथायुषस्त्रिभागःपात्यतेतदा अनिमिषपरमांशकइत्यत्रयोगेपूर्णमायु
र्नप्राप्नोतीति तच्चाचार्येणश्रृंगग्राहिकयैवप्रदर्शितं तेनैतत्ज्ञापयति परमोच्चगतानांपरमनीचगतानांचशत्रुक्षेत्रेत्र्यंशमस्तंगतानांचार्द्धंचनपात्यते तेनय-

थादर्शितयोगं पृथक् पृथक् ग्रहायुर्दायवर्षाणिलिख्यंते सूर्यस्यवर्ष १९ चंद्रस्यवर्ष २५ भौमस्यवर्ष १३ मास ९ बुधस्यवर्ष ६ जीवस्यवर्ष ३ मास ९ शु
क्रस्यवर्ष २१ शनेःवर्ष १० लग्नेननकिंचिद्भुक्तमिति लग्नायुर्दायोनास्ति अथैतेषांयोगः वर्ष ९८ मास ६ अथांगारकस्यलग्नगतत्वात्सार्द्धोदितेतिकर्मक्रिय
ते तत्रचलग्नेकुंभारंभत्वान्नवति ९० नवांशकाभुक्ताभवंति तेचनवांशकाचक्रस्योदिताउदयगतएकनवतिसमाः ९१ तेनैकनवत्यासर्वायुः पिंडमिदंवर्ष
९८ मास ६ संगुण्यजातं ८९६३६ अस्याष्टाधिकशतेनभागमपहृत्यावाप्तंवर्षाणि ८२ मास ११ दिन २८ घटी २० अस्मात् ९८। ६ संशोध्यजातंवर्ष १५
मास ६ दिन १ पल ४० एवमष्टम्यऊर्ध्वविंशतेरधस्तादायुरुत्पन्नमिति तस्मादयुक्तमुक्तंनायुर्विंशतेःस्यादधस्तादिति अत्रान्येवदंति यथाक्रूरंहीनंमीन
लग्नंत्वहिदृक्त्वेतद्दराहोमिहिरेणोक्तं अनिमिषपरमांशकइति अनेनापिप्रकारेणनवक्तव्यम् यथानायुर्विंशतेःस्यादधस्तादित्यत्रधन्विलग्नेक्षीणेचंद्रेविंशा-
नितमेभागेबुधस्तत्रास्तमितः सर्वेष्वन्येषुपरमनीचस्थेषुयस्यजन्मभवति तस्यचक्रपातेनैवायुर्दायोबहुःपततीति तस्यैवतावत्प्रदर्श्यते तत्रतात्कालिका-
ग्रहाःसलग्नाः तत्रबुधस्यप्राग्वत्कृत्वाजातंवर्ष १० मास १० अन्येषांपरमनीचस्थत्वात् ज्ञापयते लग्नेननकिंचिद्भुक्तमितितस्यायुर्दायोनास्ति चंद्रस्यक्षीण-
स्यपापत्वाल्लग्नाद्द्वादशस्थत्वाच्चक्रपातेनसर्वंपतति तदातस्यायुर्दायोनास्ति आदित्यस्यलग्नेकादशत्वाच्चक्रपातेनार्द्धंपातयित्वाजातंवर्ष ४ मास ९ बुधस्या
स्तमितत्वादर्द्धंपातयित्वाजातंवर्ष ५ मास ५ दशमस्थत्वाच्छुक्रःस्वादायुषस्तृतीयमंशमपहरतीति सौम्यत्वात्तदर्द्धमस्मात्षड्भागाद्वर्षमेकंनवमासान्पा
तयित्वाजातान्यष्टौवर्षाणिनवमासाश्चशुक्रस्यवर्ष ८ मास ९ भौमस्यलग्नाष्टमस्थत्वात्पंचमभागंसार्द्धंवर्षंपातयित्वा जातानिवर्षाणिषट् इति एवंसर्वेषां
वर्षाणि वर्ष ४ मास ९ सूर्यस्यवर्ष० मास० चंद्रस्यवर्ष ६ मास० भौमस्यवर्ष ५ मास ५ बुधस्यवर्ष ७ मास ६ जीवस्यवर्ष ८ मास ९ शुक्रस्यवर्ष १०
मास० शनेश्चरस्यवर्ष० मास० लग्नस्यवर्ष० मास० सर्वेषांयोगः वर्ष ४२ मास ५ अत्रासंभवेप्यभिगम्यापिब्रूमः एवंविधायुर्दायः सर्वेप्यस्तंगतायदिभ

वंतितदासूर्योच्छिन्नद्युतिषुचंद्रेऽंशेोऽस्य्नशत्रार्कपुत्राविति कृत्वा तथापि पंचत्रिंशत् वर्षाणि मासोनानि यतो बुधस्य पूर्वमेवाऽर्द्धं पातितं एवं द्विचत्वारिंशतोऽधस्ता दायुर्नागच्छतीति तथापि विंशतेरधस्तादित्यसंबद्धं अत्राप्यन्ये एवं वदंति क्रूरहीने विलग्नेजाता अशीत्यऊर्ध्वं विंशतेः अधस्तान्म्रियमाणादृश्यंते तेनान्याचा र्यमतमसंबद्धं अत्रोच्यते अन्याचार्यमतं पूर्वापर्येणाविचार्यैतद्वदंति यैरेवाचार्यैरनेन मार्गेणायुर्दायः प्रदर्शितः तैरेवायं मृत्युयोगोभिहितः स चेह लिख्यते तथा च बादरायणः षष्ठाष्टमस्थोरिपुदृष्टमूर्तिः पापग्रहः पापगृहे यदिस्यात् स्वांतर्दशायां मरणाय जंतोर्ज्ञेयः सयुद्धे विजितोयदान्यैः १ तथा च यवनेश्वरः षष्ठाष्टमस्थोरिपुदृष्टरौद्रोपापेः सुहृत्स्थानगतश्च दृष्टः स्वांतर्दशायां प्रकरोति मृत्युं पाशाध्वबंधादि परिक्षया द्वा १ तथा च सारा वल्याम् क्रूरदशायां क्रूरः प्रविश्य चांतर्दशां यदाकुरुते पुंसां स्यात्संदेहस्तदारियोगो हि सदैव महान् १ रवितनयस्य दशायां क्षितिजस्यांतर्दशा यदा भव ति बहुकालजीविनामपि मरणां निःसंशयं पुंसाम् १ क्रूरराशौ स्थितः पापः षष्ठे वा निधने पि वा तत्स्थेन वारिणा दृष्टः स्वपाके मृत्युदो ग्रहः १ योल ग्नाधिपतेः शत्रुर्लग्नस्यांतर्दशां गतः करोत्यकस्मान्मरणं सत्याचार्यः प्रभाषते १ एवं क्रूरहीने लग्ने ये जा तास्तेषां वर्षाष्टकादूर्ध्वं दर्शितकालादधस्तान्मरणं संभवत्येव तेचापि मृत्युयोगेनानेन मृता इति ज्ञेयाः यस्मात्स्यांतर्दशाद र्शितग्रहसंबंधिनी कदाभवति अत्रायं नियमः तस्मादन्याचार्यमतेनैवाष्टा भ्यऊर्ध्वं दर्शितकालादधस्तान्मरणं संभवत्येव तस्मादेतद्दूषणमसंबद्धं प्रथमं अथ द्वितीयस्य दूषणस्यासंबद्धत्वमुच्यते अत्र चक्रवर्तित्वयोगोपि विना दीर्घमायुः संभवति अत्रोदाहरणम् यत्र तात्कालिका ग्रहाः सलग्नाः वृषेर्को दशभागान्भु क्त्वा स्थितः एवं मिथुने चंद्रमास्त्रीन् भागान् कुंभे भौमो ष्टाविंशतिभागान् मेषे बुधः पंचदशभागान् सिंहे जीवः पंचभागान् मेषे समविंशतिः

सू·	चं·	मं·	बु·	गु·	शु·	श·	लग्न·
६	७	३	५	९	५	०	८
९	२	२७	१४	४	२६	१९	०

सत्रिभागान् शुक्रः कुंभेविंशतिभागान् सौरः धन्विलग्नमंत्यंशे नद्यथा ईदृशाग्रहाःअत्रपूर्वप्रदर्शितक्रमेणागतानिग्रहायुर्दायवर्षाणिलिख्यंते
वर्ष १७ मास ५ सूर्यस्यवर्ष २२ मास ११ चंद्रस्यवर्ष १३ मास ८ भौमस्यवर्ष ७ मास ० बुधस्यवर्ष १४ मास ७ जीवस्यवर्ष १८ मास ३
शुक्रस्यवर्ष १५ मास ० शनेः वर्ष ८ मास ० लग्नस्यअथबृहस्पतेर्वर्षाणांत्रिकपातादष्टभागमपास्यजातंवर्ष १२ मास ८ चंद्रस्यषड्भागमपास्य
जातंवर्ष १८ मास ८ रवेः गुरुर्मित्रमतोन्यथान्यइति शुक्रः शत्रुःसचार्कमूलत्रिकोणात्सिंहान्नवमेस्थानेस्थितः तस्मात्तात्कालिकंमित्रीभूतः
तेनवृषस्थः शत्रुक्षेत्रमध्यस्थितस्तेनतस्यायुर्दायंनकिंचित्पततीति चंद्रश्चमिथुनेमित्रक्षेत्रेस्थितः तस्यापियथाप्रदर्शितान्येवायुर्दायवर्षाणि य
स्मादुक्तम् इंदोर्बुधंदेवगुरुंचविद्यात् अंगारकः कुंभेशत्रुक्षेत्रेस्थितः यस्मादुक्तम् भौमस्यशुक्रः शशिजश्चमित्रमिति शेषान्रिपून्शेषखाच्छ
नैश्चरस्तस्यशत्रुस्तात्कालिकश्चैकगृहेनिविष्टत्वाच्छनैश्चरोधिशत्रुः किंत्वंगारकस्यशत्रुक्षेत्रस्थस्यापिनपततियस्मादुक्तम् हित्वावक्रंरिपुगृ
हगैर्हीयतेस्वत्रिभागइति तस्मादंगारकस्ययथागतमेवायुः चांद्रेरनर्कादितिवचनाद्भौमोबुधस्यामित्रम् तेनतस्यमेषस्थत्वान्यथागतमेवायु
र्बुधस्य बृहस्पतेरप्यादित्योमित्रं यस्मादुक्तं गुरोश्चभौमंपरिहृत्यसर्वइति तस्मात्सिंहस्थस्य बृहस्पतेः यथागतमेवायुः शुक्रस्य मेषस्तत्रमित्र
क्षेत्रे यस्मादुक्तम् भृगुनंदनस्यतर्कंदुवर्ज्याः सुहृदःप्रदिष्टाः तस्मात्तस्यापियथागतमेवायुः शनैश्चरस्यापिकुंभेस्वक्षेत्रेस्थितत्वाद्यथागत
मेवायुः लग्नस्यपातचारहीनत्वात्यथागतमेवायुः एवमायुर्दायवर्षाणिपृथक्पृथक्लिख्यंते वर्ष १७ मास ५ सूर्यस्यवर्ष १८ मास ८ चंद्र
स्यवर्ष १३ मास ८ भौमस्यवर्ष ७ मास ० बुधस्यवर्ष १२ मास ८ गुरोः वर्ष १८ मास ३ शुक्रस्यवर्ष ९ मास ० शनेः वर्ष १५ मास ० लग्नेएवं
विधेचतुर्दशाधिकंवर्षशतमप्यायुः संभवति ११३ मास ११ यदाचंद्रवर्ष २२ मास ९ तदासर्वेषांयोगः ११५ मास ११ एवंविधेयोगेषोडशाधि

कंवर्षशतमप्यायुःसंभवति केमद्रुमाख्यश्चायंयोगः यस्माद्वक्ष्यति हित्वार्कंसुनफानफादुरधराःस्वांत्योभयस्थैर्ग्रहैः शीतांशोः कथितोन्यथात्रबहुभिःकेमद्रुमोन्यैस्त्वसौ तस्मादेवंविधेयोगेजातोदीर्घमायुःप्राप्नोति केमद्रुमत्वाच्चदरिद्रोभवति वक्ष्यतिच केमद्रुमेमलिनदुःखितनीचनिःस्वाः प्रेष्याःखलाश्चनृपतेरपिवंशजाताः केवलंदरिद्रादीर्घायुषोदृश्यंते नकेनचित्कस्यचिद्दरिद्रस्यायुःप्रमाणंज्ञातं यथायंदरिद्रोविंशत्यधिकेनवर्षशतेनसपंचदिनेनमृतः तस्मात्सोद्रमेवदूषणंज्ञातव्यम् एवमस्यदूषणस्यासंबद्धत्वंप्रदर्शितमिति असंभाव्यत्वाद्वराहमिहिरकृतमेतत्श्लोकद्वयंनसंभाव्यते यच्चदर्शिताचार्यमतेनायुर्दायंत्यक्त्वासत्यमतायुर्दायमंगीकरिष्यत्याचार्यस्तत्रचसत्यमतस्यबहुतराणामाचार्याणांमतांगीकरणमेवप्रयोजनं यस्मात्पूर्वमेवाचार्यमतेनायुःप्रतिज्ञाव्याख्याता ज्योतिषमागमशास्त्रंविप्रतिपत्तौनयोग्यमस्माकं स्वयमेवविकल्पयितुंकिंतु

प्रत्यक्षोयंतेषुदोषःपरोपिजीवत्यायुःपूर्णमर्थैर्विनापि ८

बहूनांमतंवक्ष्ये अथकश्चिदाह ननुयोगं योगस्त्वयाप्रदर्शितःसकेमद्रुमएवनभवति यस्मादाचार्यएववक्ष्यति केंद्रेशीतकरेथवा ग्रहयुतेकेमद्रुमोनेष्यतइति लग्नात्सप्तमस्थःकेंद्रस्थश्चंद्रमास्तस्मादयंकेमद्रुमोनभवति अत्रचब्रूमः अत्रचंद्रमानगण्यते यस्माच्चंद्रमसःसकाशाद्ग्रहेणान्येनयोगःकर्त्तव्यइति यद्येवंतल्लग्नात्केंद्रस्थःकथंकरोतीत्यत्रोच्यते चंद्रलग्नयोस्तुल्यत्वात् तथाचयवनेश्वरः मूर्त्तिंचहोरांशशिनंचविंद्यात् अत्रचगार्गिः व्ययार्थकेंद्रगश्चंद्राद्विनाभानुंभवेद्ग्रहः कश्चित्स्याद्वाविनाचंद्रंलग्नात्केंद्रगतोथवा योगःकेमद्रुमोनामतदास्यात्तत्रगर्हितः भवंतिनिंदिताचारादरिद्याभयसंयुताइति तस्माल्लग्नात्सप्तमस्थेचंद्रमस्यस्ययोगस्यकेमद्रुमनासिद्धैवेति ८

अथजीवशर्ममतेनसत्याचार्यमतेनचायुर्दायमोपछंदसिकेनाह स्वमतेनेति जीवशर्मानामाचार्यः स्वमतेनात्मीयमतेन परमायुषोविंशत्यधिक
स्यवर्षशतस्यसपंचादिनस्यस्वरांशंससमभागंप्रत्येकस्यग्रहस्यायुर्दायमाहकथयति किलशब्दस्तथानामप्रदर्शनार्थः तद्यथापरमायुः १२०।०५
अस्यसप्तभिर्भागमपत्हत्यावाप्तंवर्षादि १७।१।२२।८।३४। यथान्याचार्यैर्नवतिथिविषयेत्येवमादीनिपरमोच्चगतानामादित्यादीनांवर्षाणिपठि
तानि तथैतानिपरमायुः स्वरांशवर्षाण्येकैकस्यजीवशर्मपठितानि नीचेर्द्धन्हसतीत्यत्रापिस्थितमेवतत्रार्द्धमेतत् ८।६।२६।४।१७। एतानि
परमनीचस्थस्यैकैकस्यग्रहस्य एतैः प्राग्वदेवत्रैराशिकंकृत्वैकैकस्यग्रहस्यायुर्दायः कर्तव्यः अत्रापिचक्रेविनाशात्तुक्षेत्रस्थस्यग्रहस्यत्र्यंशा
यहानिः शुक्रशनैश्चरौविनाभौमंविनाचबलवक्रूरहस्यास्तंगतस्यार्द्धोपहानिः सर्वार्द्धत्रिचरणेत्यादिकाचक्रपातापहानिः क्रूरेविलग्नेसार्द्धोदि
तेविहानिः एतत्सर्वंजीवशर्मणोप्यन्याचार्यैः समानम् तथाचजीवशर्मा सप्तदशै १७ को १ द्वियमौ २२ वसवो ८ वेदाग्नयो ३४ ग्रहेंद्रा
णांवर्षाण्युच्चस्थानांनीचस्थानांअतोर्द्धस्यात् मध्येत्वनुपाततः स्यादानयनम् शेषमत्रयत्किंचित्पिंडायुषइवकार्यं तत्सर्वंगणिततत्वज्ञैरिति अ
त्रानयनंसुखोपायेनप्रदृश्यते स्वोच्चशुद्धोग्रहः शोध्यषड्भाद्दूनोभमंडलात् तद्भागाःक्वब्धिषड्नाग ८६४१ हतावेदाभ्रसायकैः ५०४ भक्ता
दिनादियल्लब्धंतदायुर्जीवशर्मजम् दिनैस्तुत्रिंशतामासामासैष्यारविभिःसमाः नकेवलंग्रहदायंपरमायुषः स्वरांशमेनमतेनोक्तं यावत्स्वमते
नेति अनेनैवंप्रतिपादयति यथैतन्मयाकृषिकृतेष्वाचार्यकृतेषुवानकेचिच्छास्त्रेषुदृष्टमिति तस्मादस्यायुर्दायस्यजीवशर्मणःस्वमतकरणमे
षदोषः एवंसर्वाचार्यमतेनायुर्दायोव्याख्यातः अत्राचार्येणयवनमतेनोपन्यस्तंमययवनमणित्यशक्तिपूर्वैरिति ननुयवनेश्वरकृतेशास्त्रेत-
थाविधआयुर्दायोदृष्टः यस्माद्यवनेश्वरेणोक्तम् आयुंषिराश्यंशकराशियोगादिति अत्रोच्यते यवनेश्वरेणास्फुजिध्वजेनान्यच्छास्त्रं ५९

कृतम् शककालस्यार्वाक्ज्ञायते तथाचस्फुजिध्वजः गतेनसाप्यर्धशतेनयुक्ताथंकेनकेषांनगताब्दसंख्याकालःशको १०४४ नांशाविंशोध्यतस्मा
दतीतवर्षाद्युगवर्षजातम् एवंचेत्स्फुजिध्वजकृतंशककालस्यार्वाक्ज्ञायते अन्यच्च यवनाचार्यैःपूर्वैःकृतमिति तदर्थंस्फुजिध्वजोप्याह यवनाउ
क्तः येसंग्रहेदिग्गजनजातिभेदाःप्रोक्ताःपुराणैःक्रमशोग्रहस्य तदेतज्ज्ञायते यथावराहमिहिरेणपूर्वयवनाचार्यमतमेवोपन्यस्तं अस्माभि-
स्तन्नदृष्टम् स्फुजिध्वजकृतमेवदृष्टा पराशरस्यापीयमेववार्तापाराशरीयासंहिताकेवलमस्माभिर्दृष्टानजातकंश्रूयतेस्कंधत्रयमितिपाराशरस्ये
ति तदर्थंवराहमिहिरः शक्तिपूर्वैरित्याह चित्रंप्रोक्तंपाराशरः कथयतेदौर्भाग्यदंयोषितामित्येवमादिमयमणित्थयोर्होराशास्त्रेविधेते तथाच
एकोनविंशतिःसूर्यश्चंद्रमाःपंचविंशतिः तिथिसंख्याकुजःसौम्योद्वादशोच्चगतोगुरुः कुजवद्दैत्यपूज्यस्तुवर्षाणामेकविंशतिः एकोनसूर्यपुत्रस्य
परमोच्चगतस्यच आयुर्दायमिदंप्रोक्तमर्धंनीचगतस्यतु अंतरेत्वनुपाताच्चकारयेदायुःसंग्रहम् तथाचमणित्थः नवरूपाःशरयमलास्तिथ-
योर्काःपंचरूपाःक्रमशः रूपयमाकृतिसंख्याःसूर्यादीनांस्वतुंगभेषब्दाः नीचेष्वस्माद्दलमन्यत्रानुपाततःकार्यम् आयुर्दायविधानंहोरारा-
शितुल्यमपि अथवराहमिहिरस्यस्वमतायुर्दायोयवनेश्वरसत्यमतानुसारीव्याख्यायते ग्रहभुक्तनवांशराशितुल्यमिति यत्रतत्रराशौयस्मि
न्नवांशकेग्रहोव्यवस्थितः सचनवांशकोमेषादेरारभ्ययावत्संख्याराशेःसंबंधीभवति तावंतिएववर्षाणिग्रहःस्वायुर्दायंप्रयच्छति एवंभुक्त
नवांशराशितुल्यंभवति यस्मिंश्चनवांशकेवर्तते तस्माद्यद्भुक्तंग्रहेणतेनसहत्रैराशिकंकृत्वामासाद्यानयनमपिकर्तव्यं त्रैराशिककरणंचवक्ष्य-
ति एवमायुर्दायानयनंचसत्याचार्येणोक्तम् तथाचतद्वाक्यम् राश्यंशकसंयोगादायुरिहसमासतोग्रहाद्द्युः एतच्चसत्यवाक्यं बहुसा
म्यंसमुपैति बहुसंमतंबहूनामाचार्याणांसंमतं तथाचयवनेश्वरः आयूंषिराश्यंशकचारयोगादिति अत्रतावत्सत्ययवनेश्वरवाक्यव्याख्याने

किंचिद्विप्रतिपन्नं राशेरंशकचारयोगादितिव्याचक्षते यथायस्मिन्राशौग्रहोवर्त्तते तत्रतेनयावंतोनवांशकाभुक्तास्तावंत्येववर्षाण्यायुःसग्रहोददा
ति अत्रचव्याख्यानेपरमंग्रहदायसाध्यमानेनवर्षाणिभवंति एतच्चव्याख्यानंबादरायणादिभिरंगीकृतम् तथाचबादरायणः राश्यंशकालागु
पिताद्वादशनवभिर्ग्रहस्यभगणेभ्यः द्वादशहृतावशेषेब्दमासदिननाडिकाःक्रमशः इयमाचार्यवाराहमिहिरेणाविनष्टैवस्वल्पजातकेभिहि-
ताएतदनुसारेणसत्ययवनेश्वरेणव्याख्यानंक्रियते आयूंषिराश्यंशकचारयोगादिति राशीनामंशकाराश्यंशकाः तेषुचारयोगादिति यत्रत
त्रराशौमेषांशकस्थोग्रहोवर्षएकंप्रयच्छति वृषनवांशकस्थोग्रहोवर्षद्वयंप्रयच्छति एवमुत्तरोत्तरांशकवृद्ध्यावर्षवृद्धिर्यावन्मीनांतेद्वादशइ
ति पूर्वव्याख्यानेनयवनेश्वरसत्यवाक्ययोराशिग्रहणमनर्थकंभवति अवश्यमेवराश्यंशकैर्भवितव्यमिति १ अथानेनैवव्याख्यानानु

स्वमतेनाकिलाहजीवशर्माग्रहदायंपरमायुषःस्वरांशम् ग्रहभुक्तनवांशराशितुल्यंबहुसाम्यंसमुपैतिसत्यवाक्यं १

सारेणाचार्यःसएवायुर्दायानयनमार्ययाह सत्योक्तेति सत्योक्ते सत्यमतायुर्दायकरणेतात्कालिकमिष्टमभिमतं ग्रहंलिप्तीकृत्यालिप्तापिंडं
कृत्वातस्यशतद्वयेनभागमपहृत्ययदवाप्तंनदवाप्ताख्यंस्थाप्यम् अवशेषमधःस्थाप्यम् अवाप्तमंडलभागविशुद्धेऽब्दाःस्युः मंडलभा
गशब्देनद्वादशभागउच्यते तेनावाप्तस्यद्वादशभिर्भागमपहृत्यावाप्तंत्याज्यम् यदवशिष्यतेतेब्दाःस्युस्तावद्वर्षाणितेनग्रहेणायुषोदत्तानि
भवंति शेषात्तुमासाद्याःयदवशेषंस्थापितं तस्माद्द्वादशगुणितात्तेनैवच्छेदेनविभक्तान्मासालभ्यंते तच्छेषात्त्रिंशद्गुणिताद्दिनानि तच्छेषा
त्षष्टिघ्नाद्घटिकाः पुनरपिषष्टिघ्नात्प्राग्वत्भक्ताच्चविकलाः लभ्यंतेइति एवमागतंग्रहस्यायुर्दायंभवति तत्रोदाहरणम् तात्कालिकोग्रहः१।८।४५

लिप्ताःपिंडीकृताः २३२५ अस्यशतद्वयेन २०० भागमपहृत्यावाप्तं ११ जातंअवशेषं १२५ अवाप्तस्यास्यद्वादशभिर्भागंनप्रयच्छति इतिएतदेवाव
शेषंतस्माद्द्वादशैकादशवर्षाणिदत्तानिभवंति अवशेषं १२५ द्वादशभिर्गुणितंजातं १५०० अस्यशतद्वयेनभागमपहृत्यावाप्तं ७ जातंएवंसप्त
मासाःअथमासशेषम् १००जातंएतत्त्रिंशता ३० गुणितंजातं ३००० अस्यशतद्वयेनभागमपहृत्यावाप्तं १५ दिवसाःपंचदशइति शेषस्याभा
वात् घटिकाभावः एवमागतमेवंविद्यात्ग्रहाद्वर्षादिवर्ष ११ मास ७ दिन १५ घटिका ० अथैतदेवराश्यंशकलागुणितेतिन्यायेनप्रदर्श्यते
तद्यथा राश्यादिग्रहः १।८।४५। अस्यशशिभागलिप्ताः पृथक्पृथक्द्वादशहताः अथभूयोनवाहताः १२।८६।५४०।१०८।८६४।४८६
अत्रलिप्तानामेतासां ४८६० षष्ट्याभागेहृतेलब्धं ८१ अवशेषं ० एताघटिकालब्धमिदं ८१ भागेलब्धे ८६४ संयोज्यंजातं ८४५ अस्यात्रिं

सत्योक्तेग्रहमिष्टंलिप्तीकृत्वाशतद्वयेनाप्तं मंडलभागविशुद्धेब्दाःस्युःशेषात्तुमासाद्याः १०

शताभागेहृतेलब्धं ३१ अवशेषं १५ एतेदिवसाः अथलब्धमिदं ३१ राशिघ्नेतेषु १८ संयोज्यंजातं १३८ अस्यद्वादशभिर्भागेहृतेलब्धं ११ शेषं ७
एतेमासाःलब्धस्यास्य ११ द्वादशभिर्भागंनप्रयच्छतीत्यतएतदेवात्रशेषं ११ एतानिग्रहायुर्दायवर्षाणि एवंवर्ष ११ मास ७ दिन १५ घटी ० एत-
त्पूर्वकृतायुर्दायेसंविहितमिति एवंयवनेश्वरसत्याचार्यबादरायणवराहमिहिरेणायुर्दायःप्रदर्शितइति १० एवमागतस्यायुर्दायस्यसत्याचा
र्यमतेनैववक्ष्यमाणविशेषार्थंवंशस्थेनाह स्वतुंगवक्रेति स्वतुंगस्थैःस्वोच्चगतैर्ग्रहैः वक्रोपगतैः विपरीतगत्याश्रितैश्चयत्स्वदत्तमायुःस्तत्त्रिंशत्सं
गुणंकार्यं उत्तमांशोपगतैः वर्गोत्तमांशस्थितैः स्वांशकस्थितैः स्वनवमभागगतैः स्वभस्थैः स्वराश्युपगतैः स्वत्रिभागगैः स्वद्रेष्काणस्थैःए

नैः यदुक्तमायुः तद्द्विसंगुणं कार्यं इयान्विशेष इति भदन्तशब्देन सत्याचार्योऽभिधीयते यस्मात्तन्मतमिह प्रमाणीक्रियते पूर्वोक्तविधिना मयययवनमणित्थ-शक्तिपूर्वैरित्यादिमतेनायुर्दायः कृतः तस्मात्सत्यभाषिते सत्याचार्यकृते इयानेतावान्विशेषः यदेतत्स्वतुंगवक्रोपगतैः त्रिसंगुणमिति तत्सत्योक्तमेव समानमन्यदिति अन्यद्यच्छेषं तत्प्रथमेप्युदीरितं प्रथमे मयययवनादिमते यदुदीरितमुक्तं तत्समानमन्यत्रापि तत्तुल्यं एतदुक्तं भवति सत्याचार्यमते नायुर्दायं कृत्वा वक्रवर्ज्यं शत्रुक्षेत्रगतस्य त्र्यंशः पातनीयं शुक्रसौरौ वर्ज्यं अस्तगतस्यार्द्धं पातनीयं सर्वार्धत्रिचरणेत्यादि चक्रपातोपहानिः कार्या ११ एवं सत्याचार्यमतेन ग्रहायुर्दायमुक्त्वाधुना लग्नायुर्दायकरणं क्रूरोदयेपापहानिः प्राप्ता न दपवादार्थमिन्द्रवज्रयाह किमिति अत्रास्मिन्सत्यमतेनायुर्दाये होरालग्नं भांशप्रतिमं ददाति मेषादेरारभ्य यावत्संख्यास्य राशेः संबंधि नवांशकोलग्नेन भुक्तस्तावतिसंख्यानि वर्षाणि लग्नायुर्दायो ददाति शेषाद्भा

स्वतुंगवक्रोपगतैस्त्रिसंगुणं द्विरुत्तमस्वांशकभत्रिभागगैः ।
इयान्विशेषस्तु भदन्तभाषिते समानमन्यत्प्रथमेप्युदीरितं ॥ ११ ॥

गादिकात्त्रैराशिकेन मासाद्यानयनमपि कर्तव्यं एतदुक्तं भवति सत्योक्ते ग्रहामिष्टं लिप्तीकृत्येति न्यायेन लग्नायुर्दायः कर्तव्यः एवं कृत्वा यदि वीर्यान्विता होरा भवति तदा राशिसमानानि राशितुल्यानि वर्षाणि प्रयच्छतीति होरास्वामिगुरुज्ञवीक्षितयुता नान्यैरिति न्यायेन यदि वीर्यान्विता बलवती होरा लग्नं भवति तदा राशिसमं ददाति तत्तुल्यानि वर्षाणि प्रयच्छति भागादिकात्त्रैराशिकेन मासाद्यानयितव्यं कथमुच्यते भागाश्च लिप्ताः पिंडीकृत्य द्वादशभिः संगुण्याष्टादशभिः शतैः भागमपहृत्यावाप्ता मासाः अवशेषं त्रिंशता संगुण्य तेनैव च्छेदेन भागमपहृत्यावाप्ता दिवसाः तदवशेषं षष्ठ्या संगुण्य तथैव घटिकाः पुनरपि शेषं षष्ठ्या संगुण्य तथैव च पलकाः लब्धं मासादि तत्रैव योजयेदेवं लग्नायुर्दायो भवति वीर्यान्वितस्य लग्नस्य

यत्कर्मतद्वीर्यवर्जितस्यचनकर्तव्यम् अत्रचबादरायणः होरादयोप्येवंबलयुक्तान्यानिराशितुल्यानिवर्षाणिसंप्रयच्छत्यनुपाताच्चांशकादिफलं एतच्चाचार्यवराहमि
हिरेणस्वल्पजातके ७ विनष्टेवाभिहितम् क्रूरोदयइति मयथवनादिमतायुर्दायेक्रूरोदयेक्रूरेलग्नगतेसाद्ध्येदितोपिनवांशहतात्समस्तादितिन्यायेनयदायुषोपच
यःक्रियते तदत्रास्मिन्सत्यमतायुर्दायेनकर्तव्यम् अन्यत्सर्वंकर्तव्यं कार्यंचनाब्दैरिति प्रथमोपदिष्टेः पूर्वकथितैरब्दैः नवतिथिविपर्ययेतियेब्दायवनबादराय
णाचार्यमतेनपठिता जीवशर्ममतेनचग्रहदायंपरमायुषः स्वरांशमिति नैरब्दैस्त्रैराशिकमुक्तंनदिहनसंभवति यथादित्यस्यद्वादशकानामंशकानामेकोनविं
शत्यब्दंभवंति तदेकस्मिन्नंशकेकिमितिसत्यायुर्दायेनकर्तव्यम् १२ अथमयादिमतमुपन्यस्यजीवशर्म मतंचोपन्यस्यसत्यमतस्यैवांगीकरणमिंद्रवज्र
याह सत्योपदेशइति अत्रास्मिन्मतत्रयेसत्योपदेशोवरंश्रेष्ठइत्यर्थः किंतुत द्रूप्यन्येबहुवर्गिणाभिः बह्वाभिः गुणनाभिरयोग्यंकुर्वंतिविनाशयंति

किंत्वत्रभांशप्रतिमंददातिवीर्यान्वितांराशिसमंचहोरा क्रूरोदयेचोपचयःसनात्रकार्यंचनाब्दैःप्रथमोपदिष्टैः १२

कास्ताः गुणनाः स्वतुंगवक्रोपगतैस्त्रिसंगुणमित्यादिकाः तत्रयदिस्वगृहेग्रहोभवतितदाद्विगुणमायुःकुर्वंति सएवस्वगृहांशकेयदिभवतितदाभूयोपिद्वि
गुणंकुर्वंति सएवस्वद्रेष्काणेयदाभवतितदाभूयोपिद्विगुणंवर्गोत्तमांशेसएववक्रीयदिभवतितदाभूयस्त्रिगुणंकुर्वंतिसएवस्वोच्चस्थोभवतितदाभूयो-
पित्रिगुणंकुर्वंति एवमनवस्था अनेनानवस्थाप्रसंगेनसत्योक्तमप्यायुर्दायमयुक्तंबहुवर्गणाभिःकुर्वंति तथाचमयः वर्गोत्तमेस्वराशौद्रेष्काणेस्वेन
वांशकेद्विगुणं वक्रोच्चगतेत्रिगुणंद्विगुणंकार्यंयथासंख्यं तथाचसारावल्यां बहुताडनसंप्राप्तोयांकरोत्येकवर्गिणाम् वराहमिहिराचार्यःसानदृष्ट-
चिरंतनैरिति एतदयुक्तम् तदत्रकिंकार्यइत्याह आचार्यकत्वंतुबहुघ्नतायामिति एतदाचार्यकत्वमत्रागमः बहुघ्नतायांप्राप्तायामेकंतुयद्भूरिबहुतरं

गुणनंतदेवकार्यमिति बहुषुगुणनाग्रामास्वेकैवक्रियतेइति बहुवारंयत्रद्विगुणंमासंतत्रसकृदेवद्विगुणमायुःकर्तव्यम् यत्रद्विगुणत्वंत्रिगुणत्वंचमासंतत्रसकृदेव
त्रिगुणंकर्तव्यं यत्रवारद्वयंत्रिगुणत्वंमासंतत्रसकृदेवत्रिगुणंकर्तव्यं एकंतुयद्भूरितदेवकार्यमितिवचनात् स्वल्पजातकेप्युक्तमाचार्येण वर्गोत्तमेस्वगृहेंशेस्व
द्रेष्काणेस्वनवांशकेस्वकेसकृद्वद्विगुणं वक्रोच्चयोस्त्रिगुणितं द्वित्रिगुणत्वेसकृत्त्रिगुणमिति चक्रपातंवर्जयित्वाबहुवर्गणान्यायेनैतदेवकर्म शत्रुक्षेत्र
स्थोनीचस्थश्चयदाग्रहोभवति अस्तंगतोवातदासकृदेवार्द्धापहानिःकार्या नीचेतोर्द्धक्रमतीत्यत्रापिअनुवर्तनीयं उक्तंचस्वल्पजातके शत्रुक्षेत्रेत्र्यंशं-
नीचेर्द्धंसूर्यलुप्तकिरणाश्च क्षपयंतिस्वादायान्नास्तंयातोरविजशुक्राविति एवंकृतस्यसत्याचार्यमतस्यस्पष्टताभवतीत्याचार्यस्यमतं यत्रापहानिःमासा

सत्योपदेशोवरमत्रकिंतुकुर्वंत्ययोग्यंबहुवर्गिणाभिः
आचार्यकत्वंचबहुश्रुतायामेकंतुयद्भूरितदेवकार्यं १३

गुणनाचमासातत्रसकृदेवापहानिंकृत्वासकृदपिगुणनाकार्या किंत्वपहानौकर्तव्यांयाचक्रपातापहानिंकृत्वाततःशत्रुक्षेत्रस्थस्यापहानिःसकृदेवकर्तव्या ततः
सकृदेवगुणनाकार्या अत्रचभगवान्गार्गिः राशितुल्यांशासंख्यानिग्रहोब्दानिप्रयच्छति लग्नश्चसबलोन्यानिभुक्तराशिसमानितु मासाद्यानयनंका-
र्यमनुपातादतःपरं सर्वार्धत्रिचतुर्थांशान्वामंपंचचतुःसमित् हरंतिपापाःस्वादायात्तदर्धमितरेग्रहाः व्ययाच्चक्रापहानिस्तुकथितेयंतथाध्रुवं एकस्त्वेक
र्क्षगेष्वेवकरोतिबलवान्ग्रहः शत्रुक्षेत्रगतस्त्र्यंशंनीचेर्द्धंसूर्यगस्तथा हंतिस्वाद्दायाद्दविगावसितादित्यनंदनौ नचावनिसुतश्चांशांशत्रुक्षेत्रगतस्तथा
ध्रुवापहानिःकर्तव्याततोन्यासुबहुष्वपि ग्रामास्वेकैवकर्तव्यायास्याताऽसुमहत्तरा ततोपिगुणनाकार्याप्येकैवमहतीसकृत् द्वाभ्यांवर्गोत्तमेस्वांशेस्वद्रे ६२

कोणेस्वके गृहे त्रिभिर्वक्रगतस्याथस्वोच्चराशिगतस्यच ग्रहदायोभवत्येवंशोध्यक्षेपकृतस्तुयः अत्रयद्यप्याचार्येणांशायुःप्रमाणीकृतम् तथापिलग्नेयदि-
सम्यग्बलीभवतितदांशायुःकर्तव्यम् अथार्कोबलवांस्तदापिंडायुः तथाचमणित्थः विलग्नेतिबलोपेतेंशजं भट्टैश्चेंशसंभवः रवौपिंडोद्भवंकुर्यादितिब्रूमश्चिरंतनाः
तथाचसारावल्याम् अंशोद्भवंविलग्नात्सिंड्यंभानोर्निसर्गजंचंद्रादिति अन्येप्येवमाहुः यथांशायुःपिंडायुषीद्वेअपिकार्ये द्वाभ्यामपिदशांतर्दशाविभागपरिक
ल्पनाकार्या तत्रयदल्पंतस्यायांतिमंतर्दशासैवयद्यपिकस्यचित्तत्कालंवर्तते तदाधिकमायुर्जीवति शत्रुदशाचेत्तदातत्रैवमरणंमित्रदशाचेत्तदापिजीवति मध्यम
दशाचेत्तदापीडाभवतिततोपिजीवति अस्माकंसत्याचार्यमभिमतमिति १३ अथयस्मिन्योगेजातस्यायुःप्रमाणंनज्ञायतेतद्योगज्ञानंपुष्पिताग्रयाह गु

गुरुशशिसहितेकुलीरलग्नेशशितनयेभृगुजेचकेंद्रयाते भवरिपुसहजोपगैश्चशेषैरमि
तमिहायुरनुक्रमाद्विनास्यात् १४ इतिश्रीभ० विरचि० बृहज्जातकवि० आयु० स० ७

रुरिति कुलीरलग्नेकर्कटोदयेगुरुशशिसहितेजीवचंद्रयुक्तेतथाशशितनयेबुधेभृगुजेचशुक्रेकेंद्रयातेकंटकगतेशेषैःपरिशिष्टैःरविभौमसौरैः भवरिपुसह-
जोपगैः भवस्थानमेकादशंरिपुस्थानंषष्ठंसहजस्थानंतृतीयं एतेषुभवरिपुसहजेषुउपगतैःस्थितैः इहास्मिन्योगेजातस्यानुक्रमाद्विनागणितकर्मांतरे-
णापिविनामितंअपरिमितायुःस्याद्भवेत् एतदुक्तंभवति यदाकर्कटलग्नंभवतितत्रैवचंद्रजीवौव्यवस्थितौभवतः बुधशुक्रौसहितौपृथक्स्थौवालग्नच
तुर्थसप्तमदशमस्थानानामन्यतमेयथासंभवंभवतः परिशेषाः आदित्यांगारकशनैश्चराः पृथक्सहितावायथासंभवमेका दशषष्ठतृतीयगाः भवंतितदा-
ईदृग्योगेयोजातः तस्यामितप्रमाणमायुर्भवति अनुक्रमाद्गणितानीतंविनेवअयमर्थः एवंविधेयोगेदृष्टेआयुर्दायगणनानकर्तव्या यस्मात्तस्यासंभवइति

अतोन्यथाजातस्ययथागतेनायुषावश्यमेवभवितव्यं नायुःपिंडस्यार्वाकृतस्यमृत्युर्भवति नचायुःपिंडमतिक्रम्यते नजीवितव्यमिति यस्मिन्योगेजातस्यानाचारस्ये
वायुषोध्वंसोभवतिइति तथाचस्मृत्युक्तम् पारदारनायुष्यं इत्येवमादिकेर्दोषैर्नजीवति एतद्योगेजातस्यायुर्वेदोक्तैर्विधिसेवितेरसायनैःप्रयोगैर्यथाभिहिते
दीर्घमायुरवाप्नोतीति १४ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायां बृहज्जातकविवृत्तौआयुर्दायाध्यायःसप्तमः ७ अथातोदशांतर्दशाध्यायोव्याख्यायते
परिज्ञातसमस्तायुषःपुरुषस्यजीविताभ्यंतरेस्थितयोःसुखदुःखयोःपरिच्छेदःक्रियते तत्रचशोध्यक्षेपविशुद्धमायुर्यावत्प्रमाणंयेनग्रहेणदत्तंतावत्प्र
माणेवतस्यसंबंधिनीदशाभवति तत्रदशाक्रमोनज्ञायतेतज्ज्ञानंमालिन्याह उदयोलग्नंतनुः रविरादित्यआत्मा शशांकश्चंद्रोमनः एषामुदयरविशशांकानां
मध्याद्यःप्राणीबलवान्तद्बलवशात्तस्यसंबंधिनीप्रथमादशाभवति प्राधान्याद्देहवतां तथाचयवनेश्वरः निशाकरादित्यविलग्नमध्येतत्कालयोगादधिकं
बलंयः बिभर्तितस्यादिदशेष्यतेसाशेषास्ततःशेषबलक्रमेणेति उदयश्चरविश्चशशांकश्चोदयरविशशांकाः उदयरविशशांकानांप्राणीउदयरविश
शांकप्राणीउदयरविशशांकप्राणीचकेंद्रादिसंस्थाश्चोदयरविशशांकप्राणिकेंद्रादिसंस्थाः एवमेषांमध्याद्येनप्रथमादशादत्तातस्यैवकेंद्रादिसंस्थाःकेंद्र
पणफरापोक्लिमेषुस्थिताग्रहाः वीर्योपचयक्रमेणदशादद्युः एवंलग्नार्कशशांकानांमध्यादेकस्यबलवतोदशाआदौपरिकल्प्या ततस्तस्यकेंद्रस्थास्तेषांद
शाःपरिकल्प्याः तैःकेंद्रस्थैःप्रथमेवयसिफलंदत्तंभवति यदुक्तम् प्रथमवयसिमध्येत्येचदद्युःफलानीति तथाचयवनेश्वरः पूर्वेतुकेंद्रोपगताःफलं
तिमध्येवयःपणफरंनिविष्टाः आपोक्लिमस्थाःफलदावयोंत्येयथाबलंस्वंसमुपैतिपूर्वम् अथयदिकेंद्रस्थाग्रहाःनभवंति तदाकःप्रथमेवयसिफलं
प्रयच्छतीत्याह नहिनफलविपाकइत्यादि केंद्रस्थाद्यभावेकेंद्रस्थानांग्रहाणामभावेअसंभवेसतिप्रथमेवयसियःफलविपाकः सनहिनयतोद्वेनयोप्र-
कृत्यर्थंगमयतःपणफरस्थानामप्यभावेमध्येवयसिफलविपाकोनहिनएतदुक्तंभवति यदाकेंद्रस्थाग्रहानभवंतितदापणफरस्थाःपूर्वंफलंप्रयच्छंति

ततआपोक्लिमस्थाः अथकेंद्रस्थाः पणफरस्थाश्चनभवंति तदासर्वस्मिन्नेववयसिआपोक्लिमस्थाःफलंप्रयच्छंति यतउक्तंभवतिहिफलपक्तिः पूर्वमापोक्लिमेपि इति एवमापोक्लिमस्थानामभावेप्रथमंकेंद्रस्थाः फलंप्रयच्छंति ततःपणफरस्थाः आपोक्लिमस्थान भवंति नचपणफरस्थास्तदासर्वस्मिन्नेववयसिकेंद्रस्थाः फलंप्रयच्छंति एतदुक्तंभवति लग्नार्कशशांकानांयोबलवांस्तद्दशाभवेत्प्रथमा प्रथमांदशांकल्पयित्वाततस्तत्केंद्रगानांसर्वेषांकल्पनीया तेषांपरिकल्प्यपणफरस्थानांपरिकल्पनीया स्ततःपरमापोक्लिमस्थानां केंद्रस्थानामभावेप्रथमंदशापतेरनंतरंपणफरस्थानांकल्पनीयास्ततः आपोक्लिमस्थानांकेंद्रस्थानामभावेपणफरस्थानामप्यभावेआपोक्लिमस्थानामेवकल्पनीयाः अथकेंद्रस्थाभवंतिपणफरस्थानभवंति आपोक्लिमस्थाएवभवंति तदाकेंद्रस्थानांकल्पयित्वा

उदयरविशशांकप्राणिकेंद्रादिसंस्थाःप्रथममवयसिमध्येंत्येचदद्युःफलानि नहि
नफलविपाकः केंद्रसंस्थाद्यभावेभवतिहिफलपक्तिःपूर्वमापोक्लिमेपि ॥१॥

आपोक्लिमस्थानामेवकल्पनीयाः अथकेंद्रस्थाएवकेवलंभवंतितदातेषामेवकल्पनीयाः अथपणफरस्थाभवंतितदापणफरस्थानामेवकल्पनीयाः अथापोक्लिमस्थाभवंतितदातेषामेवकल्पनीयाः तथाचस्वल्पजातकेउक्तं लग्नार्कशशांकानांयोबलवांस्तद्दशाभवेत्प्रथमा तत्केंद्रपणफरापोक्लिमोपगानांबलाच्छेषाः १ अथदशाकालप्रमाणंकेंद्रस्थानानामपिदशाक्रमज्ञानमिंद्रवज्रयाह भायुःकृतमिति शोध्यक्षेपविशुद्धमायुर्यावद्वर्षप्रमाणंयेनग्रहेणदत्तंतस्यग्रहस्यसंबंधिनीदशाकल्पयापरिकल्पनीया तत्रलग्नार्कशशांकानांयोबलवांस्तद्दशाभवेत्प्रथमेतिन्यायेनतद्दशांप्रथमंकल्पयित्वाततस्तत्केंद्रगानांमध्यात्तैकदशाप्रबलस्यातिबलस्यपूर्वंप्रथमंकल्प्या अनंतरंतस्मादूनबलस्यएवंक्रमेणयथायथाऊनबलाभवंतितथातथापश्चात्तदीयदशाःकल्पनीयाः

एवंकेंद्रस्थानां दशाः परिकल्प्या ततः पणफरस्थानां अनेनैवक्रमेणपरिकल्प्याः ततः आपोक्लिमस्थानां अनेनैवक्रमेणेति साम्येबहूनामिति केंद्रस्थानांबहू
नांग्रहाणांबलसाम्येसतिबहुवर्षदस्यबहूनिवर्षाणियेनदत्तानितस्यप्रथमंदशापरिकल्प्यानन्वत्रकथंग्रहाणांबलसाम्यंभवति यदिद्वावपिस्वत्रिकोणोच्च
गतोभवतस्तदानैसर्गिकेनबलेनयोधिकः सएवबलीस्यात् किंतुस्थानदिक्चेष्टाकालबलग्रहदर्शनादिबलानियावद्गणितविधिनेकीक्रियंते तावद्बलसाम्यं
भवति ग्रहाणांयथासामान्येनोदाहरणं यदिशनैश्चरोबलत्रयेणसंयुक्तोभवति भौमोबलद्वयेनतदातत्रभौमस्यनिसर्गबलवत्वात्बलसाम्यंभवत्येवं स
र्वेषामपिज्ञेयं तेषांचसाम्येप्रथमोदितस्येति तेषांवर्षाणांसाम्येवर्षदानतुल्येपिप्रथमोदितस्यदशापरिकल्प्या प्रथममादावर्कमंडलाद्यउदितउद्गतस्त

आयुःकृतंयेनहियत्तदेवकल्प्यादशासाप्रबलस्यपूर्वम् साम्येबहूनांब
हुवर्षदस्यतेषांचसाम्येप्रथमोदितस्य ॥ २ ॥ छ ॥ छ ॥

स्ययदाबलसाम्यंनभवतितदाबहुवर्षदोपिग्रहेस्थितेनतदाप्रथमोदितेपिस्थितेबलाधिकस्यैवपूर्वंदशापरिकल्प्यातेषांचबलसाम्येप्रथमोदितस्येत्यत्राद्विविध
उदयः प्रत्यहंचक्रभ्रमवशादेकः आदित्यविप्रकर्षणापरः तत्रेहादित्यविप्रकर्षणउदयोगणितस्कंधोक्तकालांशकवशाज्ज्ञेयः अत्रचभगवान्गार्गिः बलिनो
मेंदुसूर्याणांदशामाद्यांप्रयच्छति तस्मात्ततःप्रयच्छंतिकेंद्रादिस्थाःक्रमेणतु तत्रापिबलिनःपूर्वंतत्साम्येबहुदायकाः तत्साम्येपिप्रयच्छंतियेपूर्वंरविविच्यु
ताः २ एवंदशाव्यवस्थायां जातायामंतर्दशापाकग्रहज्ञानंवसंततिलकेनाह एकर्क्षगोर्द्धमिति दशापतिनासहैकर्क्षगोग्रहः एकस्मिन्राशौव्यव
स्थितः दशापतिः दत्तांतर्दशाकालस्ययदर्द्धंतदपहृत्यस्वैरात्मीयैर्दशागुणैःपरिपाचयति त्र्यंशमिति त्र्यंशंत्रिकोणगृहगः दशापतेस्त्रिकोणगृहगोनव ६४

पंचमस्थानयोरन्यतमस्थितोदशापतिर्दत्वांतर्दशाकालात्त्र्यंशंतृतीयभागमपहृत्यस्वैरात्मीयैः दशागुणैः परिपाचयति स्मरगः स्मरांशमिति दशापतेः स्मरगः सप्तमस्थानस्थः दशापतिः दत्वांतर्दशाकालात्स्वरांशंसप्तमभागमपहृत्य स्वैर्दशागुणैः परिपाचयति पादंफलस्यचतुरस्रगतः दशापतेः चतुरस्रगोऽष्टमचतुर्थस्थानस्योदशापतिः दत्वांतर्दशाकालात्पादंचतुर्थभागमपहृत्यस्वैर्दशागुणैः परिपाचयति सहोराः होरालग्नंतयासहिता परस्परमन्योन्यमनेनप्रकारेणव्यवस्थिताः स्वैः स्वैर्दशागुणैः परिपाचयति एतदुक्तंभवति यथादशापतेः सकाशादेकर्क्षादिस्थोग्रहोयथास्वंपठितमंशंपरिपाचयति तथालग्नमपिपाचयति अत्रदशापतेः प्रथममंशपरिकल्पनांकृत्वापश्चादेकर्क्षादिस्थितानांकर्तव्याः यस्माद्दशापतेर्योभागआगच्छतितदनुसारेणान्येद्वादयो भागाः परिशेषाणांभवंति अथैकस्मिन्स्थानेयदाबहवोग्रहाभवंतितदातेषांमध्ये योबलवान्सएवैकः परिपाचयतिनान्ये कथमेत-

एकर्क्षगोऽर्द्धमपहृत्यददातितुस्वंत्र्यंशंत्रिकोणगृहगः स्मरगः स्वरांशं

दवगम्यते उच्यते एकवचननिर्देशात् एकर्क्षगोर्धमपहृत्यददातितुस्वमित्याद्येकवचनात् नकेवलंमिहिराचार्येणैकवचननिर्देशः कृतोयावत्स्वल्पजातकेपि तथाचोक्तम् एकर्क्षगोऽर्द्धंत्र्यंशंत्रिकोणयोः सप्तमेतुसप्तांशंचतुरस्रयोस्तुपादंपाचयतिगतोग्रहः स्वगुणैरिति गर्गादीनामप्येकवचननिर्देशोस्ति तथाचभगवान्गार्गिः एकर्क्षसंस्थितश्चार्द्धंत्रिभागंतुत्रिकोणगः सप्तमस्थः स्वरांशंतुपादंतुचतुरस्रगः लग्नेनसहिताः सर्वेत्वन्योन्यंफलदायकाः यवनेश्वरस्याप्येवम् कालोर्धभागेकग्रहाश्रितस्यतदर्धभागंलभतेचतुर्थे त्रिभागभागीचत्रिकोणसंस्थस्तदर्धभाक्स्याच्चपृथक्त्रिकोणे स्यात्सप्तमेसप्तमभागभागी-स्थितोग्रहश्चारवशात्ग्रहस्य एवंसर्वत्रैकवचननिर्देशः तस्मादेवंज्ञायते यतएकएवांशहारोभवतिनसर्वइति तथाचसत्यः अर्धंतृतीयमर्धान्तथार्द्धं

लदशापतेः दायः ८।०।० अस्यैकगुणस्याष्टभिः भागमपहृत्यावाप्तं १।०।० इयंमूलदशापतेःसप्तमस्थानस्थस्यांतर्दशा एवंमूलदशापत्यंतर्दशाक्रान्तस्सप्तमो भागः
सप्तमस्थेनग्रहेणपाचितोभवति अस्यांतर्दशाकालद्वयस्ययोगः ८।०।० जातासैवमूलदशेतिएवमेकस्मिन्दशाविकल्पाः अत्रादौमूलदशापतेरंतर्दशाभवति तद
नंतरमंशहरस्य अथदशापतिनासहैकस्मिन्नाशेकश्चिद्ग्रहोभवत्यपरश्चनवमपंचमयोर्मध्यादेकस्मिन् भवतिनद्वितीयेनान्येषुस्थानेषुनचतुरस्रयोः नससमेन-
दान्यासः १।१।१ एतेराशयःपरस्परछेदहताजाताः ६।३।२ छेदहीनाः ६।३।२ एतेगुणकाराः एकीकृताः ११ एषभागहारः अथदशापतिदायः ११।०।० अ
स्यषड्गुणस्यैकादशभिः भागमपहृत्यावाप्तं ६।०।० एवंमूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपिमूलदशापतिदायस्यास्य ११।०।० त्रिगुणस्यैकादशभिः भागमपहृत्यावाप्तं
३।०।० इयमर्द्धपाचकस्यांतर्दशा पुनरपिमूलदशापतिदायस्यास्य ११।०।० द्विगुणस्यैकादशभिः भागमपहृत्यावाप्तं २।०।० इयंत्रिकोणावस्थितस्यांतर्दशा
अत्रदशापतेः यदर्द्धंतदेकगृहावस्थितः पाचयतित्रिभागंचत्रिकोणगः अंतर्दशात्रयस्यास्ययोगः ११।०।० जातासैवमूलदशेति अथदशापतिनासहैकस्मिन्रा
शौकश्चिद्भवत्यपरश्चतुरस्रयोः मध्यादेकस्मिन्नद्वितीयेनचान्येषुस्थानेषुनत्रिकोणयोः नससमेतदान्यासः १।१।१ एतेपरस्परछेदहताजाताः ८।४।२ छेदही
नाः ८।४।२ एतेगुणकाराःएकीकृताः १४ एषभागहारः अथदशापतिदायस्यास्य १४।०।० अष्टगुणस्यचतुर्दशभिः भागमपहृत्यावाप्तं ८।०।० इयंमूलद
शापतेरंतर्दशा पुनरपिमूलदशापतिदायस्यास्य १४।०।० चतुर्गुणस्यचतुर्दशभिः भागमपहृत्यावाप्तं ४।०।० इयमर्द्धपाचकस्यांतर्दशा पुनरपिमूलदशाप
तिदायस्यास्य १४।०।० द्विगुणस्यचतुर्दशभिः भागमपहृत्यावाप्तं २।०।० इयंचतुर्थभागपाचकस्यांतर्दशा अत्रदशापतेःयदर्द्धंतदेकगृहावस्थितःपाचयति चतुर्भागंचतु
रस्रगतः अंतर्दशात्रयस्यास्ययोगः १४।०।० जातासैवमूलदशेति अथयत्रदशापतिनासहैकस्मिन्राशौकश्चिद्भवत्यपरश्चसप्तमेनान्येषुस्थानेषुनदान्यासः १।१।१ एतेपरस्पर
छेदहताजाताः १४।७।२ छेदहीनाः १४।७।२ एतेगुणकाराःएकीकृताः २३ एषभागहारः अथदशापतिदायस्यास्य २३।०।० चतुर्दशगुणस्यत्रयोविंशत्याभागमपहृत्यावाप्तं १४।०।० ६६

इयंमूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपि मूलदशापतिदायस्यास्य २३।०।०।० सप्तगुणस्यत्रयोविंशत्याभागमपह्त्यावाप्तं ७।०।०।० इयंपाचकस्थेनसहावस्थ
स्यांतर्दशापुनरपिमूलदशापतिदायस्यास्य २३।०।०।० द्विगुणस्यत्रयोविंशत्याभागमपह्त्यावाप्तं २।०।०।० इयंसप्तमभागपाचकस्यांतर्दशा अस्यां
तर्दशात्रयस्ययोगः जातः २३।०।०।० सैवमूलदशेति अथदशापतेस्त्रिकोणयोःअपिग्रहोव्यवस्थितः नान्येषुस्थानेषुतदान्यासः [१।१।१ / १।३।३] एतेरा
शयः परस्परछेदहताजाता [९।३।३ / ९।९।९] छेदहीनाः ९।३।३ एतेगुणकाराः एकीकृताः १५ एषभागहारः दशापतिदाय
स्यास्य ५।०।०।० नवगुणस्यपञ्चदशभिः भागमपह्त्यावाप्तं ३।०।०।० इयंमूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपिमूलदशापतिदायस्यास्य ५।०।०
।० त्रिगुणस्य १५।०।०।० पंचदशभिः भागमपह्त्यावाप्तं १।०।०।० इयंत्रिकोणस्थस्यांतर्दशाद्वितीयस्यैषेव अस्यांतर्दशात्रयस्ययोगः ५।०।०।०
जातासैवमूलदशेति अथदशापतेस्त्रिकोणयोः मध्यादेकस्मिन् कश्चिद्ग्रहोव्यवस्थितः चतुरस्रयोःमध्यादेकस्मिन्नपिनान्येषुस्थानेषुतदान्यासः
[१/१ । १/३ । १/४] एतेपरस्परछेदहताजाताः [१२।४।३ / १२।१२।१२] छेदहीनाः १२।४।३ एतेगुणकाराः एकीकृताः १९ एषभागहारः अथदशापतिदायस्या
स्य १९।०।०।० द्वादशगुणस्यैकोनविंशत्याभागमपह्त्यावाप्तं १२।०।०।० इयंमूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपिदशाप-
तिदायस्यास्य १९।०।०।० चतुर्गुणस्यैकोनविंशत्याभागमपह्त्यावाप्तं ४।०।०।० इयंत्रिकोणभागपाचकस्यांतर्दशापुनरपिदशापतिदायस्यास्य
१९।०।०।० त्रिकोणस्यैकोनविंशत्याभागमपह्त्यावाप्तं ३।०।०।० इयंचतुर्भागपाचकस्यांतर्दशाअस्यांतर्दशात्रयस्ययोगः १९।०।०।० जातासै
वमूलदशेति अथयत्रदशापतेस्त्रिकोणयोर्मध्यादेकस्मिंस्थानेकश्चिद्ग्रहोऽन्यः सप्तमेतदान्यासः [१/१ । १/३ । १/७] एतेराशयः परस्परछेदहता-
जाता [२१।७।३ / २१।२१।२१] छेदहीनाः २१।७।३ एतेगुणकाराःएकीकृताः ३१ एषभागहारः दशापतिदायस्यास्य ३१।०।०।०एक

विंशत्यासं गुणितस्यैकत्रिंशताभागमपल्हत्यावासं २१।०।०। इयंमूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपिदशावर्षाणि ३१।०।०।०ससभिःसंगुण्यैकत्रिंशताभागमपल्हत्या वासम् ७।०।०।० इयंत्रिभागपाचकस्यांतर्दशापुनरपिदशावर्षाणि ३१।०।०। त्रिभिःसंगुण्यैकत्रिंशताभागमपल्हत्यावासं ३।०।०।० इयंसप्तम भागपाचकस्यांतर्दशा अस्यांतर्दशात्रयस्ययोगः ३१।०।०।० जातासैवमूलदशेति यत्रदशापतेः चतुरस्रयोः द्वयोरेवग्रहोस्थितोनान्यत्रतदान्यासः १।१।१ / १।४।४ एतेराशयःपरस्परछेदहताजाताः १६।४।४ / १६।१६।१६ छेदहीनाः १६।४।४ एतेगुणकाराःएकीकृताः २४ एषभागहारः मूलदशापतिवर्षाण्येतानि षोडशभिःसंगुण्य ९६।०।०।०च तुर्विंशत्या २४ भागमपल्हत्यावासं ४।०।०।० इयंमूलदशापतेरंतर्दशापुनरपिदशापतेःदायस्यास्य- ६।०।०।० चतुर्गुणस्यचतुर्विंशत्याभागमपल्हत्यावासं १।०।०।० इयंचतुर्थभागपाचकस्यांतर्दशा द्वितीयस्याप्येषैव अस्यांतर्दशात्रयस्ययोगः ६।०।०।० सैवमूलदशेति अथयत्रदशापतेश्चतुरस्रयोः मध्यादेकस्मिन्कश्चिद्ग्रहोभवतिससमेन्यस्तदान्यासः १।१।१ / १।४।७ एतेराशयः परस्परछेदहताजाताः २८।७।४ / २८।२८।२८ छेदहीनाः २८।७।४ एतेगुणकाराःएकीकृताः ३९ एषभागहारः अथमूलदशापतिवर्षाणि ३६।०।०।० एतान्यष्टाविंशत्यासंगुण्यैकोनचत्वारिंशताभागमपल्हत्यावासं २५।१०।४।३६ इयंमूलदशापतेरंतर्दशा पुनरपिदशावर्षाणि ३६ ससभिः संगुण्यैकोनचत्वारिंशताभागमपल्हत्यावासं ६।५।१५।८ इयंचतुर्भागपाचकस्यांतर्दशापुनरपिदशावर्षाणि ३६ चतुर्भिःसंगुण्यैकोनचत्वारिंशताभागमपल्हत्यावासं ३।८।९।२५ इयंसप्तमभागपाचकस्यांतर्दशा अस्यांतर्दशात्रयस्ययोगः ३६।०।०।० जातासैवमूलदशेति एवंत्रिविकल्पाः अथ यत्रदशापतिनासहैकराशौकश्चिद्ग्रहोव्यवस्थितोद्वयोरपित्रिकोणयोः तदान्यासः १।१।१।१ / १।२।३।३ एतेराशयःपरस्परछेदहताजाताः १८।९।६।६ / १८।१८।१८।१८ छेदहीनाः १८।९।६।६ एतेगुणकाराःएकीकृताः ३९ एषभागहारः अथमूलदशापतिवर्षाणि १३।०।०।०

अतः प्राग्वदंतर्दशान्यासः ६।०।० ३।०।० २।०।० २।०।० अस्यांतर्दशाचतुष्टयस्ययोगः १३।०।०।० जातासैवमूलदशेति अथयत्रदशापतिनासहैकराशौकश्चिद्व्यवस्थितः त्रिको
णयोः मध्यादेकस्मिन्क श्चित्व्यवस्थितश्चतुरस्रयोर्मध्यादेकस्मिन्नेव नान्यत्रतदान्यासः १/१ १/२ १/३ १/४ एतेराशयः परस्परछेदहताजाताः
२४/२५ । १२/२४ । ८/२४ । ६/२४ छेदहीनाः २४।१२।८।६ एतेगुणकाराःएकीकृताः ५० एषभाग हारः मूलद शा ३६।०।०।० अतः प्राग्वच्चत-
स्रोंतर्दशाः १७।३।१०।४८ । ८।७।२०।२४ । ५।८।३।३६ । ४।३।२५।१२। अस्यांतर्दशाचतुष्टयस्ययोगः ३६।०।०।०
जातासैवमूलदशेति अथदशापतिनासहैकस्मिन्राशौकश्चित् व्यवस्थितस्त्रिकोणयोः मध्यादेकस्मिन्नन्यः सप्तमेव्यवस्थितोनान्यत्रतदान्यासः १/१ १/२ १/३ १/७ एतेराशयः परस्परछेदहताजाताः ४२/४२ । २१/४२ । १४/४२ । ६/४२ छेदहीनाः ४२।२१।१४।६ एतेगुणकाराःएकीकृताः ८३ एषभागहारः मूलदशावर्षाणि १६।०।०।० अतः प्राग्वच्चतस्रोंतर्दशाः आनीताः ८।०।०।० ४।०।०।० २।०।०।० २।०।०।० अस्यांतर्दशाचतुष्टयस्ययोगः १६।०।०।०
जातासैवमूलदशेति अथदशापतिनासहैकस्मिन्राशौकश्चिद्व्यवस्थितः अन्योद्वयोश्चतुरस्र योस्तत्रन्यासः १/१ । १/२ । १/४ । १/४ एतेप
रस्परछेदहताः ३२/३२ । १६/३२ । ८/३२ । ८/३२ छेदहीनाः ३२।१६।८।८ एतेगुणकाराःएकीकृताः ६४ एषभागहारःमूलदशा ३६।०।०।०
अतः प्राग्वच्चत स्रोंतर्दशाः १८।०।० ९।०।० ४।६ ४।६ अस्यांतर्दशाचतुष्टयस्ययोगः ३६।०।०।० जातासैवमूलदशेति अथयत्रद
शापतिनासहैकस्मिन्राशौकश्चिद्व्यवस्थितोन्यश्चतुरस्र योःमध्यादेकस्मिन्नन्यः सप्तमेतदान्यासः १/१ १/२ १/४ १/७ एतेपरस्परछेदहताजाताः
५६/५६ । २८/२६ । १४/५६ । ८/५६ छेदहीनाः ५६।२८।१४।८ एतेगुणकाराः एकीकृताः १०६ एषभागहारः मूलदशा ३६।०।०।०
अतः प्राग्वच्चतस्रोंतर्दशाः १९। ६। ४८ । ९। ६। ३। २४ । ४। ९। १। ४२ । २। ८। १८। ६। अ

स्यांतर्दशाच्चतुष्टयस्ययोगः जातासेवमूलदशेति ३६।०।०।० अथयत्रत्रिकोणयोः द्वयोःकश्चिद्ग्रहःस्थितः चतुरस्रयोःमध्यादेकस्मिन्तदान्यासः

१	१	१	१
१	३	३	४

एतेपरस्परच्छेदहताजाताः

३६	१२	१२	९
३६	३६	३६	३६

छेदहीनाः ३६।१२।१२।९ एतेगुणकाराःएकीकृताः ६९ एषभागहारः मूलदशा २३।०।०।० अतःप्राग्वच्चतस्रोंतर्दशाः

१२।०।०।०	४।०।०।०	४।०।०।०	३।०।०।०।०

अस्यांतर्दशाच्चतुष्टयस्ययोगो-जातः२३।०।०।० सैवमूलदशेति अथयत्रदशापतेस्त्रिकोणयोर्मध्यादेकस्मिन्स्थितः कश्चिद्द्वयोश्चतुरस्रयोश्चतदान्यासः

१	१	१	१
१	३	४	४

एतेपरस्परच्छेदहताजाताः

४८	१६	१२	१२
४८	४८	४८	४८

छेदहीनाः ४८।१६।१२।१२ एतेगुणकाराःएकीकृताः ८८ एषभागहारः मूलदशा २२।०।०।० अतःप्राग्वच्चतस्रोंतर्दशाः

१२।०।०।०	४।०।०।०	३।०।०।०	३।०।०।०

अस्यांतर्दशाच्चतुष्टयस्ययोगः जातासेव२२।०।०।०मूलदशेति अथयत्रदशापतेस्त्रिकोणयोर्मध्यादेकस्मिन्कश्चित्स्थितः चतुरस्रयोरप्येकस्मिन्सप्तमेचकश्चित्स्थितस्तदान्यासः

१	१	१	१
१	३	४	७

एतेराशयःपरस्परच्छेदहताजाताः

८४	२८	२१	१२
८४	८४	८४	८४

छेदहीनाः ८४।२८।२१।१२ एतेगुणकाराः एकीकृताः१४५ एषभागहारः मूलदशा ३६।०।०।० अतःप्राग्वच्चतस्रोंतर्दशाः

२०	६	५	२।।
१०	११	२	११
७	१२	१६	२२
५१	३८	५८	३३

अस्यांतर्दशाच्चतुष्टयस्ययोगः ३६।०।०।० जातासेवमूलदशेति अथयत्रदशापतेश्चतुरस्रयोः द्वयोरपिग्रहस्थितः सप्तमेचस्तदान्यासः

१	१	१	१
१	४	७	४

एतेपरस्परच्छेदहताजाताः

११२	२८	२८	१६
११२	११२	११२	११२

छेदहीनाः ११२।२८।२८।१६ एतेगुणकाराःएकीकृताः१८४ एषभागहारः मूलदशा ३६।०।०।० अतःप्राग्वच्चतस्रोंतर्दशाः

२१।१०।२८।४२	५।५।२२।११	५।५।२२।१०	३।११।१६।५७।

अस्यांतर्दशाच्चतुष्टयस्ययोगः ३६।०।०।०

जातोसेवमूलदर्शेति एवंचतुर्विकल्पाः अथपंचविकल्पेषुन्यासादेवग्रहावस्थानंबोद्धव्यं न्यासः [१।१।१।१।१ / १।२।३।३।४] छेदेनानेन २४ हताजाताः गुणकाराः २४।
१२।८।८।६ भागहारः ५८ न्यासः [१।१।१।१।१ / १।२।३।३।७] छेदेनानेनगुणकाराः ४२।२१।१४।१४।६। भागहारः ९७ न्यासः
[१।१।१।१।१ / १।२।३।४।४] छेदेनानेन २४ गुणकाराः २४।१२।८।६।६ भागहारः ५६ न्यासः [१।१।१।१।१ / १।२।४।४।७] छेदेनानेन५६
गुणकाराः ५६।२८।१४।१४।८ भागहारः १२० न्यासः [१।१।१।१।१ / १।२।३।४।७] छेदेनानेन ८४ गुणका
राः ८४।४२।२८।२१।१२ भागहारः १८७ न्यासः [१।१।१।१।१ / १।३।३।४।४] छेदेनानेन १४४ गुणकाराः १४४।४८
४८।३६।३६ भागहारः ३१२ न्यासः [१।१।१।१।१ / १।३।३।४।७] छेदेनानेन ८४ गुणकाराः ८४।२८।२८।२१।१२ भागहारः१७३
एवंपंचविकल्पाः अथषड्विकल्पाः न्यासः [१।१।१।१।१।१ / १।२।३।३।४।७] छेदेनानेन २५२ गुणकाराः२५२।१२६।८४।८४।६३।३६ भाग
हारः ६४५ न्यासः [१।१।१।१।१।१ / १।२।३।४।४।७] छेदेनानेन १६८ गुणकाराः १६८।८४।५६।४२।४२।२४ भागहारः
४१६ न्यासः [१।१।१।१।१।१ / १।२।३।३।४।४] छेदेनानेन ९६ गुणकाराः ९६।४८।३२।३२।२४।२४ भागहारः२५६
न्यासः [१।१।१।१।१।१ / १।३।३।४।४।७] छेदेनानेन८४ गुणकाराः ८४।२८।२८।२१।२१।१२ भागहारः १९४ इतिजाताः ष
ड्विकल्पाः चत्वारः अथसप्तविकल्पाः न्यासः [१।१।१।१।१।१।१ / १।२।३।३।४।४।७] छेदेनानेन १६८ गुणकाराः १६८।८४।५६।
५६।४२।४२।२४ भागहारः ४७२ एवंयावंतोदायहारा भवंति तावदेवतत्कर्मउपपद्यते यावंतोनभवंतितावत्क
र्मनोपपद्यतइति एकविकल्पोनास्ति द्विविकल्पाश्चत्वारः ४ त्रिविकल्पाः ७ सप्त चतुर्विकल्पानव ९ पंचविकल्पाःसप्त ७ षड्विकल्पाश्चत्वारः ४ सप्तविकल्पएकः

एवंद्वात्रिंशद्विकल्पाः ३२ यत्रबहवःपाचकाभवंतितत्रप्रथमंमूलदशापतिरेवांतर्दशापाचकोभवति ततःपरंयएवदशाविभागक्रमः सएवांतर्दशाविभागक्रमः
यस्यादौदशापाचकत्वंतस्यैवांतर्दशापाचकत्वंयस्यपश्चात्तस्यपश्चादितिदशाक्रमपाचनेयस्यांतर्दशापाचकत्वंनप्राप्तंतस्यनवक्तव्यं तदनंतरंयस्यप्राप्तंतस्यैव
वक्तव्यं अत्रान्येमूलदशापतेरंतर्दशांदत्वाततःपरंएककर्क्षगस्यददाति ततस्त्रिकोणगतस्य ततश्चतुरस्रगतस्य ततःसप्तमगस्य त्रिकोणचतुरस्रयोर्य-
दाग्रहोतदातयोर्बलाधिकस्तस्यादौतच्चायुक्तं यस्माद्भगवान्गार्गिः आदावंतर्दशापाकोभवत्येवदशापतेः ततःपरंतुवक्तव्यंदशापकक्रमेणतु ४ एवं
दशांतर्दशाविभागेज्ञातेकस्यसंबंधिनीदशांतर्दशावाशुभफलाभवति कस्याशुभफलेत्येतन्नज्ञायते तदर्थंदशादेःस्वफलानुरूपाःसंज्ञावैतालीयेनाह

सम्यग्बलिनःस्वतुंगभागेसंपूर्णाबलवर्जितस्यरिक्ता
नीचांशगतस्यशत्रुभागेज्ञेयानिष्टफलादशाप्रसूतौ ५

सम्यग्बलिनइति प्रसूतौपुरुषस्यजन्मकालेयोग्रहःसम्यग्बलवान्भवति पूर्वोक्तैःबलैःसर्वैःयुक्तोभवतितत्संबंधिनीसंपूर्णानाम्नीदशाभवति नकेव
लंयावत्स्वतुंगभागेऽवस्थितस्यपरमोच्चभागगतस्यैवसंपूर्णानाम्नीदशाभवति सम्यग्बलिनइत्युक्त्वा पुनःस्वतुंगभागइत्यनेनैतज्ज्ञापयति यथापरमो
च्चगतोग्रहोऽन्यैःबलकारणैःयुक्तोनभवति तथापितस्यसंबंधिनीदशासंपूर्णैव संपूर्णायांदशायामंतर्दशायांचकालेशरीरारोग्यधनवृद्धिभिःपुरुषो-
भिवर्द्धते अथसमस्तबलैःयुक्तोनभवतिकिंचिदूनबलस्तदातस्यसंपूर्णनाम्नीदशाभवति अथपरमोच्चगतोनभवति केवलमेवोच्चराशिगतोभवति
तदातस्यदशापूर्णैवभवति पूर्णायांचदशायां कालेधनलाभमवाप्नोति नत्वारोग्यं बलवर्जितस्यग्रहस्यारिक्तानाम्नीदशाभवति यश्चनीचराशौस्थितः

तस्यारिष्टैकेवरिक्तादशाकालेंतर्दशाकालेधनहानिमवाप्नोति नीचांशगतस्येतिनीचांशेनीचराशिनवभागेयोग्रहोगतः स्थितोभवति यच्चशत्रुभागेशत्रुनवांशेचस्थित-स्तस्यदशानिष्टफलाज्ञेयाज्ञातव्या अनिष्टफल दशांतर्दशाकालेधनहानिमनारोग्यंचप्राप्नोति अत्रचभगवान्गार्गिः सर्वैर्बलैरुपेतस्यपरमोच्चगतस्यच संपूर्णारव्या दशाज्ञेयाधनारोग्यविवर्धिनी सर्वैर्बलैर्विहीनस्यनीचराशिगतस्यच रिक्तानामदशाज्ञेयाधनारोग्यविनाशिनी स्वोच्चराशिगतस्याथकिंचिद्बलयुतस्यच पूर्णानामदशाज्ञेयाधनवृद्धिकरीशुभा यःस्यात्परमनीचस्थस्तथाचारिनवांशके तस्यानिष्टफलानाम व्याध्यनर्थविवर्द्धिनी ५ अथदशांतर्दशासंज्ञापुनरपींद्रवज्ञयाह भ्रष्टस्येति तुंगात्परमोच्चाद्भ्रष्टस्यच्युतस्यावरोहिसंज्ञा अवरोहिणीनाम्नीदशाज्ञेया दशापरमोच्चभागादारभ्ययावत्परमनीचभागादिअत्रांतरेयद्रा

भ्रष्टस्यतुंगादवरोहिसंज्ञामध्याभवेत्सासफलदुच्चभागे
आरोहिणीनिम्नपरिच्युतस्यनीचारिभांशेष्वधमाभवेत्सा ६

शिषड्कंतत्रावस्थितेनग्रहेणयादत्तादशांत र्दशायासावरोहिणीसंज्ञाभवति यस्मात्परमोच्चाद्भ्रष्टः प्रत्यहमधोवतरतीतिविकल्प्यते यावत्परमनीचमिति अवरोहिसंज्ञादशाःधमफलाभवति यस्माद्भ्रष्टस्येति संज्ञानुरूपाणिफलान्येषामिति मध्याभवेत्सासफलदुच्चभागइति सेवारोहिणी यत्रतत्रराशौव्यवस्थितेनस्फलदुच्चभागेनमित्रांशकस्थेनदत्तादशामध्यानाम्येवभवति एवंयत्रतत्रराशौ अर्थादेवस्वांशकस्थेनदशामध्येव एवंयत्रतत्रराशौस्वोच्चनवांशकस्थेनदशामध्येव आरोहिणीति निम्नान्नीचात्परिच्युतस्यचलितस्यग्रहस्यारोहिणीनाम्नीदशाभवति परमनीचांतभागादारभ्ययावत्परमोच्चभागादिरत्रांतरेयद्राशिषड्कंतत्रावस्थितेनग्रहेणयादत्तादशांतर्दशावासारोहिणीनाम्नीदशाभवति यस्मात्परमनीचाद्भ्रष्टःप्रत्यहंतावदारोहतीतिग्रहःपरिकल्प्यते यावत्परमोच्चमिति आ

रोहिणीश्रेष्ठफलाभवति नीचारिभांशइति सैवारोहिणी यत्रतत्रराशौस्वनीचराश्यंशोपगतेनदत्ताधमानाम्नीदशाभवति एवंयत्रतत्रराशावरिभांशकस्थेनशत्रुनवां
रोहिणीश्रेष्ठफलाभवति नीचारिभांशइति सैवारोहिणी यत्रतत्रराशौस्वनीचराश्यंशोपगतेनदत्ताधमानाम्नीदशाभवति एवंयत्रतत्रराशावरिभांशकस्थेनशत्रुनवांशकस्थेनदत्तापिअनि
शकस्थेनदत्ताधमैवदशाभवति पूर्वंशत्रुनवांशकस्थेनदत्तानिष्टफलेत्युक्तमधुनासैवाधमेति तत्किमेतदित्यत्रोच्यते अवरोहिणीशत्रुनवांशकस्थेनदत्तापिअनि
ष्टफलाज्ञेया आरोहिण्यधमा अनयोःकःफलभेदः अत्रोच्यते अनिष्टफलाफलमशुभंप्रयच्छति अधमाशुभमेवाल्पमिति एवमवरोहिणीसंज्ञायदाधमसं
ज्ञाभवति तदासैवानिष्टफलसंज्ञांलभते आरोहिण्यायदामध्यसंज्ञाभवति तदासैवपूर्णेतिसंज्ञाज्ञेया अत्रचभगवान्गार्गिः उच्चनीचांतरस्थस्यदशास्यादव
रोहिणी तस्यामल्पमवाप्नोति फलंक्लेशाच्छुभंनरः मित्रोच्चान्यांशकस्थस्यमध्यामध्यफलातुसा नीचोच्चमध्यगस्योक्ताश्रेष्ठाचारोहिणीदशा सैवाधमाख्याभ

नीचारिभांशेसमवस्थितस्यशस्तेगृहेमिश्रफलाप्रदिष्टा
संज्ञानुरूपाणिफलान्यथैषांदशासुवक्ष्यामियथोपयोगं ७

वतिनीचराश्यंशगस्यतु अवरोहिणीचेदधमाभवेत्कष्टफलातदा आरोहिणीमध्यफलासंपूर्णापरिकीर्तितेति ६ अथदशांतर्दशासंज्ञाःपुनरप्युपजातिकयाह
वतिनीचराश्यंशगस्यतु अवरोहिणीचेदधमाभवेत्कष्टफलातदा आरोहिणीमध्यफलासंपूर्णापरिकीर्तितेति अथदशांतर्दशा
नीचाइति शस्तानिगृहाणिस्वोच्चमूलत्रिकोणात्मक्षेत्रमित्रक्षेत्राणि तेष्ववस्थितेननीचराश्यंशकेरिभागेशत्रुनवांशकेसमवस्थितेनवाग्रहेणदत्तायादशांतर्दशा
वासामिश्रफलानाम्न्येव मिश्रफलाशुभमशुभंचफलंप्रयच्छति व्याधिसमेतमर्थागममेवमादिशेत् अर्थादेवाशस्तराशिगेनअशस्ताअशस्ताःशत्रुनीच
राशयः तत्स्थेनस्वोच्चमित्रमूलत्रिकोणात्मवर्गोत्तमनवांशकस्थेनापिदत्ता मिश्रफलैवभवति संज्ञानुरूपाणिस्वनामसदृशानिफलानिस्वांतर्दशासुचज्ञेयानि
तद्यथा संपूर्णात्यंतश्रेष्ठफलप्रदा पूर्णाश्रेष्ठफलदा अधमाशुभाल्पफलदा रिक्तार्थापहारिणी अनिष्टफलदात्यंतमशुभकारिणी मिश्रफलाशुभमशु- ७०

पंचफलंप्रयच्छति अथैषांदशास्थितिः अथशब्दआनंतर्ये एषामादित्यपूर्वाणांग्रहाणांदशास्फयथोपयोगमुत्तरत्रवक्ष्यामि यथायेनैवप्रकारेणैवयुज्यते तथातत्कथ-यिष्यामि कस्यांतर्दशायांकिंफलमुपयुज्यतइति ७ अथलग्नदशायांशुभाशुभज्ञानंवैतालीयेनाह उभयेति उभयेद्विस्वभावेराशौलग्नगतेद्रेष्काणक्रमेणा धममध्यपूजितादशाज्ञेया: प्रथमद्रेष्काणेजातस्याधमाऽशोभनानिष्टफला द्वितीयेद्रेष्काणेमध्यमामिश्रफला तृतीयेद्रेष्काणेपूजिताश्रेष्ठफला चरभेच राशावुत्क्रमेणवैपरीत्येनतेनप्रथमद्रेष्काणेजातस्यपूजिताद्वितीयेमध्यमा तृतीयेधमानिष्टफला अशुभेष्टसमाः स्थिरेक्रमादिति स्थिरेस्थिरराशौप्र थमद्रेष्काणेशुभा द्वितीयेद्रेष्काणेइष्टाश्रेष्ठा तृतीयेद्रेष्काणेसमामध्यफला एवंहोरायाःलग्नस्यदशाः परिकल्पिताउक्ताइति ८ अथनैसर्गिकाणांग्र-

उभयेधममध्यपूजिताद्रेष्काणेश्वरभेषुचोत्क्रमात् अ
शुभेष्टसमाः स्थिरेक्रमाद्धोरायाःपरिकल्पितादशा ८

हाणांदशाकालंशार्दूलविक्रीडितेनाह एकमिति एकाद्याःसमाःएकादीनिवर्षाणिचंद्रादीनांयथाभिहितानिनैसर्गिकाणि तद्यथा जन्मसमयादारभ्यै-काःसमाःसंवत्सरः एकश्चंद्रस्यततः परंद्वावारस्यांगारकस्य एवंत्रयः ततःपरंनवेंदुजस्यबुधस्य एवंद्वादशततःपरंविंशतिःशुक्रस्य एवंद्वात्रिंशत् ततःपरंधृतयोष्टादशजीवस्यगुरोः एवंपंचाशत् ततःपरंकृतिसंख्याविंशतिः दिनकृतःसूर्यस्य एवंसप्ततिः ततःपरंपंचाशत् दैवाकरेःसौरस्य एवं विंशत्यधिकंवर्षशतं १२० एतेषुनिसर्गदशाधिपेषुग्रहेषुबलवत्सूपचयस्थितेषुचनद्दशासुशोभनानि दशाफलानिभवंति हीनबलेष्वनुपचयस्थेष्वशोभ-नानि एतच्चसर्वदाचिंत्यंयतोनिसर्गदशास्वितिसंवादइति तथाचयवनेश्वरः स्तन्योपभोगःशशिनोवयस्तंभौमस्यविद्यादशनानुजन्म बोधंतुशिक्षा

पदकालमाहुरामेथुनेच्छाकुलितमवृत्ति शोत्रंसुवलंविधिपूर्वंदृष्टमामध्यमाह्वगुरोर्वदंति रवेर्वयोर्द्धांत्परमन्यदस्मात्सौरेर्जराडु र्भगकालमाहुरिति नैसर्गिकस्य
दशाकालस्यप्रयोजनमाह स्वैस्वैरिति तत्रयस्यग्रहस्यसंबंधिनी पूर्वविधिनाक्तादशांतर्दशावासायादिनैसर्गिकसमाप्तिः निसर्गकथितवर्षैः स्वैःस्वैः
आत्मीयैःयुज्यतेस्वदशाकालेनसमकालंभवति तदायावत्कालंतस्यदशायुक्ताभवति निसर्गवर्षसमयंयदिप्राप्नोतीत्यर्थः कालद्वयस्यैक्यमुद्दति तदा
यावत्कालंतस्यसंबंधिनी दशांतर्दशाभवति तस्याःपुष्टफलापत्तिःभवति तस्याःपुष्टपरिपूर्णफलापत्तिःपाकोभवति क्रमात्प्रतिपाद्यायावदुक्तंतेनावच्छुभफले
त्यर्थः अत्रकेचिद्वदंति पूर्वविधिनाजाताशुभातदाशुभफलमत्यर्थंप्रयच्छत्यन्यथाशुभातदाशुभमत्यर्थमिति एतच्चायुक्तं यस्माद्यवनेश्वरः श्रेष्ठादशा
स्वैवर्यासग्रहस्येति तथाच्चसत्यः एकाब्दिकःशशी व्यब्दिकः कुजोद्वादशाब्दिकःसौम्यः द्वात्रिंशद्भृगुपुत्रोगुरुस्तुकथितः शतस्यार्द्धं ५० सप्तत्यब्दःसू
र्योविंशत्यधिकः शनैश्चरोब्दशतः वयसोंतराणिचैषांस्वदशानैसर्गिकः कालःस्वंस्वंवयसःसदृशाग्रहाःसमासाद्यदेहिनांकालं रक्षणपोषणचेष्टास्वभाव
दाःस्युर्यथासंख्यं अथलग्नदशानैसर्गिककालंपुराणयवनमतेनाहअंतेलग्नदशाइति विंशत्यधिकाद्वर्षशतादूर्ध्वंयदिकस्यचिदायुषःकालोभवति तदास
कालःसर्वएवलग्नस्यनैसर्गिकोभवति तस्मिन्कालेपुराणयवनानांमतेनलग्नदशाशोभनाभवति विंशत्यधिकाद्वर्षशतादूर्ध्वमित्येतत्कुतोवगम्यते उच्यते
तदर्वाक्कालस्यान्यग्रहपरिगृहीतत्वात् लग्नस्यानवकाशादेव अथान्यःकश्चिदाह यथानन्तुविंशत्यधिकाद्वर्षशतादधिकंयस्यायुर्नास्ति किंतस्यलग्ननैस
र्गिकोदशाकालोनास्ति उच्यते नास्त्येवनकेवलंयावद्वर्षसप्ततेरभ्यधिकंयस्यायुर्नास्तितस्यशनैश्चरसंबंधीनैसर्गिकोदशाकालोनास्ति यस्यपंचाशतो-
धिकंनास्तितस्यादित्यस्यकिमपिनास्ति एवमन्येषामपियोज्यम् ननुविंशत्यधिकंवर्षशतंपरमायुरतऊर्ध्वंजीविताभावात्कोलग्नस्यनैसर्गिकोदशाकालः ७१
उच्यते पूर्वमेवव्याख्यातं यथाविंशत्यधिकंवर्षशतंपरमायुः त्रैराशिकार्थमश्वादीनामायुर्ज्ञानार्थंप्रदर्शितं ततःतावत्प्रमाणादायुषःपरंसंभवतीति तथाच

यदामीनलग्नेबलवतिमीनांशकांतेनचकश्चिज्जातोभवति सर्वेचग्रहाः यत्रतत्रराशौमीनांशकावस्थिताभवंति केचिदुच्चगताः केचिच्चवक्रितास्तदामीनलग्नोद्वादशवर्षाणिद
दाति सएवबलयुतस्तदान्यानिद्वादशवर्षाणिग्रहश्चैकैकोमीनांशकांतस्थलाद्वादशवर्षाणिददाति तानिचवक्रोच्चस्थत्वात्त्रिगुणानिषट्त्रिंशद्भवंति आदित्यवर्ज्यं आदि
त्यस्यमेषमध्यमांशकस्थितस्यसप्तविंशतिवर्षाणिभवंति एवंचंद्रादीनांषण्णांशतद्वयंषोडशाधिकंभवति आदित्यस्यसप्तविंशतिः लग्नस्यचतुर्विंशतिः एवमेकी
कृतंशतद्वयंसप्तषष्ट्यधिकंभवति नन्वेतावत्प्रमाणंकालंकश्चिज्जीवमानोनदृश्यते योगस्यातिदुर्लभत्वात् उच्यते कश्चित्दृश्यतएववजंत्वादिकः नेच्छंति केचित्
र्थंति तांलग्नदशामंतेकेचिदाचार्याः श्रुतकीर्तिप्रभृतयः तथानेनैवप्रकारेणशुभांप्रीतिनेच्छंति नोवांछंतीत्यर्थः यस्मादबलत्वेलग्नस्यवयोंतेतद्दशाभवति साच्च

एकंद्वौनवविंशतिर्धृतिकृती पंचाशदेषांक्रमाच्चंद्रारेंदुजशुक्रजीवदिनकृद्दैवाकराणांसमाः स्वैःस्वैः
पुष्टफलानिसर्गजनितैः पक्तिर्दशायाःक्रमादंतेलग्नदशाशुभेतियवनानेच्छंतिकेचित्तथा ॥ ९॥

भा आचार्येणलग्नदशायांशुभाशुभत्वंबलवशात्नोक्तं द्रेष्काणवशादुक्तं उभयेधममध्यपूजिताइति यस्माद्बलहीनस्यापिलग्नस्यवयोंतेदशाद्रेष्काणवशाच्छुभाभवति
तस्माद्येऽप्याचार्याअंतेलग्नदशांनेच्छंति तेनिष्कारणमेवनेच्छंति ननुकिमागमग्रंथानांकारणेन उच्यते यएवाचार्याअंतेलग्नदशांनेच्छंति तएवागमान्स्वंत्यक्त्वा —
यथादर्शितकारणंउपन्यस्यनेच्छंति तेनकारणेनदोषउक्तः तथाचश्रुतकीर्तिः अंतेलग्नदशाशुभेतियवनानैतद्बहूनांमतं तस्मिन्हीनबलेयतोंत्य
समयेसाम्यात्ततोनेष्यते एतच्छ्रुतकीर्तिनाकारणमुपन्यस्तं तच्चदुष्टमतेनैसर्गिकेलग्नदशाकालेंतर्दशानांभावेत्यवगंतव्यं ९ अथदशांतर्दशाशुभाशुभज्ञानंशार्दू
लविक्रीडितेनाह पाकस्वामीति सौरसावनचांद्रनाक्षत्राणिचत्वारिमानानि तत्रसौरमानं रविभगणभोगः यावताकालेनार्कोभमेकंभुंक्तेतत्सौरंदिनं यावता

कालेनराशिद्वादशकंभुंक्तेतत्सौरंवर्षं तच्चपंचषष्ट्यधिकैस्त्रिभिःशतैःदिनानांचतुर्थांशपंचदशकेनसार्द्धेनभवति सावनमुदयादुदयः अर्कोदयात्पुनरेवार्कोदयःसावनमहोरात्रं तच्चषष्टिघटिकमहोरात्रं अहोरात्रैस्त्रिंशन्मासः मासाद्द्वादशवर्षं एवंषष्ट्यधिकैस्त्रिभिःशतैः दिनानांसावनंवर्षंचान्द्रंतिथिभोगः तच्चस्वमानेनषष्ट्यधिकंशतत्रयंभवति सावनेनमीयमानंशतत्रयंचतुःपंचाशदधिकंदिनानांतच्चवर्षंभवति एवंसौरसावनचान्द्राणित्रीणिमानानिप्रत्येकंस्वमानेनषष्ट्यधिकंशतत्रयंभवति नाक्षत्रंचंद्रनक्षत्रभोगः तच्चदिनानांसप्तविंशत्यामासोभवति शतत्रयेणचतुर्विंशत्यधिकेनदिनानांवर्षमुक्तं रव्यंशभोगोहोरात्रः सौरश्चान्द्रमसस्तिथिः चंद्रनक्षत्रभोगस्तुनाक्षत्रःपरिकीर्तितः सप्तसावनोग्रहर्क्षाणामुदयादुदयावधि नाक्षत्रमानेमासस्यात्सप्तविंशतिवासराः शेषमानेषुनिर्दिष्टोमासस्त्रिंशदह्न

पाकस्वामिनिलग्नगेसकृदहर्दिवावर्गस्यसौम्योपवामारब्धाशुभदादशार्त्रिदशषड्लाभेषुवापाकपे मित्रो
च्चोपचयस्त्रिकोणमदनेपाकेश्वरस्यस्थितश्चंद्रःसत्फलबोधनानिकुरुतेपापानिचातोन्यथा॥ १०॥

नात्मकइति तस्मात्सावनमानेनायुर्दायगणनाकार्या यस्माच्छोध्यक्षेपविशकलमायुःकर्तव्यं तच्चसावनमानं सौरमानेनसंक्रान्त्यवधिकोमासः सावनस्त्रिंशदहः चान्द्रोमानास्यान्तिकः नाक्षत्रोरेवत्यंतिकः सौरमधिमासयुतंचान्द्रंभवति चान्द्रमूनरात्रोनंसावनंभवति चान्द्रशब्देननाक्षत्रंउक्तंच युगवर्षमासाद्यंरविमानंसाधिमासकंचान्द्रं अवमविहीनंसावनमेंदवमब्दान्वितंवर्षमिति एवंशोध्यक्षेपविशकलंसावनमानेनायुर्दायविधिः तथाचमयूरचित्रकेभगवान्गार्गिः आयुर्दायविभागश्चप्राणश्चित्तक्रियास्तथा सावनेनैवकर्तव्यासत्राणामेवुपासनं नन्वर्कोदयादारभ्यार्कोदयंयावदहोरात्रं तत्पुलिशतंत्रेसौरमहोरात्रंपठ्यते वसुसससरूपनवमुनिनगातथयः शतगुणाश्वसौरेणेति एतच्चपुलिशएवजानाति यस्मात्पुलिशतंत्रंवर्जयित्वा सर्वसिद्धांतेषुतंत्रेषुसौरमानेनरविभगणभोगः

सौरमानमधिमासयुक्तंचांद्रंभवति चांद्रमवमरात्रोनंसावनंभवति एवंशोध्यक्षेपविशुद्धंसावनमानंसर्वसंहितास्वचार्कोदयादारभ्यार्कोदयंयावदहोरात्रंतत्सा
वनमहोरात्रमितिसंज्ञा तथाचभगवान्पराशरः सावनमहोरात्रं गार्गिश्च सावनेनस्मृतोमासस्त्रिंशदुष्णकरोदयः तथाचश्रीभट्टब्रह्मगुप्तः सावनमुद
यादुदयइति एवंपुरुषस्यजन्मसमयेसावनमहर्गणंकृत्वातस्मात्तिथिनक्षत्रछेदंतात्कालिकंग्रहलग्नादिकंकृत्वातथादशांतर्दशाकर्तव्याः ततआगामिदशाफ
लंवक्तव्यं तत्रप्रथमजन्मनि अहर्गणंतात्कालिकंकृत्वा ततस्तत्रांतर्दशाकालंवर्षादिकंदिनीकृत्ययोजयेद्वर्षाणि द्वादशभिःसंगुण्यतेषुमासान्संयोज्यात्रिं
शतापुनःसंगुण्यतेषुदिनानिक्षिपेत् एवंकृतेदशाकालोदिनरूपोभवति तच्चतात्कालिकेजन्माहर्गणेसविकलेसविकलंसंयोज्याहर्गणोभवति तत्रा-
द्योयद्गुटिकादिःकालोभवति तस्यातीतार्द्धरात्रात्परतोगणनाकार्या तस्मादिष्टदिनमानमानयेदनेनाचार्यसूत्रेण द्युगणोधोभवगुणितोद्विनवरसासावमा
धिकस्त्वांद्रः चांद्रोधरर्तुवेदानागासाअधिमासदिनैर्हीनाइति एतत्खंडखाद्यकरणेनैवभवति कोसौरविद्युगणइत्याह शाकोगवसूशरोनोर्कगुणःचैत्रादिमा
ससंयुक्तः त्रिंशद्गुणःतिथियुतइति अस्यषष्ट्यधिकेनशतत्रयेणभागमपहृत्यावाप्तं करणाब्दाः शेषास्त्रिंशद्भक्ताश्चैत्रसिताद्यामासाः शेषावर्तमानमासे
सिताद्यास्तिथयः करणाब्देवगवसूशरान्संयोज्यातीतःशककालोभवति तस्मिन्शाकेतस्मिन्मासेतस्मिन्दिनेसोहर्गणइति तत्रैवदशाप्रवेशःपुनरप्यन्यमंत
र्दशाकालंदिनीकृत्यतस्मिन्योजयेत् एवंयावंत्योंतर्दशा भवंतितावंत्योनेनैवप्रकारेणयोजनीयाः ततोग्रहान्लग्नंचगणयेत् अथवान्येनप्रकारेणकाला
नयनं आदित्येक्रियमाणेयावंतोगतभगणाभवंति तावंतःकरणप्रारंभादारभ्यगताब्दाः तेषुकरणपरिणतशककालंसंयोज्येष्टशककालोभवति वर्त-
मानेवर्षेयावंतोराशयःस्फुटार्केभवंतितावंतोमासाः सूर्यभोगानीताः शुक्लपक्षंकृष्णपक्षंवातिथिनक्षत्रंचंद्रार्काभ्यांज्ञायतएवपाकस्वामिनीत्यादि य
स्यग्रहस्यांतर्दशाप्रवेशः सपाकस्वामीतावच्चासौपाकस्वामीयावत्तस्यांतर्दशामेवसचपाकस्वाम्यंतर्दशाप्रवेशकालेग्रगोयदिभवति तदातस्यसंबंधि

न्यंतर्दशाप्रारब्धाशुभदाशोभनफलदाभवति अथवातात्कालंपाकस्वामिनोयत्क्रूरग्रहिमित्रंतस्मिन्नपिदशाप्रवेशकालेलग्नगेशोभनादशावक्तव्या अथवास्यदशा
पतेः पूर्वव्याख्यातोयोवर्गः तस्मिन्नपिलग्नगेशोभना अथवान्यस्मिन्सौम्येशुभग्रहेतत्काललग्नगेदशाप्रारब्धाशोभनैव अथवापाकपेदशाधिपतौग्रह
तात्कालिकलग्नात्त्रिदशषड्लाभेषु तृतीयषट्दशमैकादशस्थानानामन्यतमस्थेशोभनैवदशावक्तव्या यद्यप्यत्रसामान्येनोक्तंप्रारब्धाशुभदादशा
तथापि शत्रुअधिशत्रुदशायांप्राप्तानिष्टफलप्रदा अधिमित्रोपिमित्रस्यदशांप्राप्नोतिशोभनः समःसमदशामेत्ययथोक्तफलदोहिसः एतदपिचिं
तनीयम् अनेनप्रकारेणयदिशुभफलदांतर्दशाभवति तदाशुभैव अन्यथाऽशुभैव अथशुभफलायामंतर्दशायांकिमप्यनवरतमेव सर्वकालं
शुभफलावाप्तिर्भवति किंवाकस्मिंश्चित्कस्मिंश्चिद्दिवसेएवमशुभायामंतर्दशायामशुभफलावाप्तिरित्युभयत्रसंदेहव्युदासार्थमाह मित्रोच्चोपचये
त्यादि पाकेश्वरस्यदशापतेःप्रतिराशौसंचरतः तत्कालेयोग्रहोमित्रंतत्क्षेत्रस्थितश्चंद्रमायदाभवति तदासत्फलबोधनानिकुरुते शुभफलानिप्रक-
टीकरोति अत्रयस्मिन्नहनियस्मिन्गृहेचारवशात्चंद्रमाभवति तस्यगृहस्ययोधिपतिर्भवति सचेत्तस्मिन्नहनिपाकपतेस्तात्कालिकमित्रंभवति
तदाचंद्रमापाकपतेर्मित्रक्षेत्रस्थोज्ञेयः तथापाकपतेःस्वोच्चस्वराशिस्थःसत्फलबोधनानिकुरुते नकेवलंयावत्पाकपतेरुपचयस्थानगतोपित्रिषडे
कादशदशमस्थानानामन्यतमस्थानस्थस्त्रिकोणगोपिनवपंचमस्थानगतोपितथामदनस्थःसप्तमेचस्थितः एतेषुनिर्दिष्टस्थानेष्वन्यतमस्थानस्थश्चं
द्रमाःशुभफलायांदशायांसत्फलबोधनानिकुरुते नज्ञायतेतेषांफलानामित्यत्रोच्यते मित्रोच्चोपचयत्रिकोणमदनेयस्मिन्स्थानेपाकेश्वरश्चंद्रमाः
स्थितःसराशिःजन्मनियोभावआसीत्तदुद्भूतंसत्फलंबोधयति विशेषेणतथादशापाठितमिति अतोस्मादुक्तप्रकारादन्यथापाकपतेस्तत्कालंशत्रुगृ
हेनीचराशौवादशापतिनासहैकराशौस्थितस्तथाद्वितीयचतुर्थाष्टमद्वादशस्थानानामन्यतमस्थानस्थोभवतितदाशुभफलायांदशायांपापानिफलानि ७२

प्रकटीकरोति स्वराशिर्योभावआसीत्तदुत्कृतंफलंबोधयति विशेषणादशापठितमिति अनिष्टमप्यष्टवर्गोत्कृतंचांप्रथ्यदशायांमित्रोत्पोपन्नयादिषुसत्फलबोध-
नानिकुरुते शत्रुनीचादिषुअशुभफलानामिति तथाच्चभगवान्गार्गिः यद्राशिसंस्थशीतांशुः शुभकृत्परिकीर्तितः सराशिर्जन्मकालेतुयोभावस्तत्कृतंचत
त् शरीरादिकृतंसौख्यंवक्तव्यंबलयोगतः अनिष्टराशिसंस्थंतुतद्भावानामशोभनइति १० अथांतर्दशाकालेचंद्राक्रांतराशिवशेनशुभज्ञानंशार्दूलविक्री
डितेनाह मारब्धाहिमगाविति यस्यतस्यग्रहस्यांतर्दशाप्रवेशसमयेहिमगौचंद्रेस्वगृहगे आत्मीयक्षेत्रस्थेकर्कटेमारब्धाप्रविष्टातदासौख्यार्थमानाव
हाभवतीति सौख्यंसुखभावः अर्थोधनंमानंपूजामावहतिकरोति कौजेभौमक्षेत्रेमेषवृश्चिकयोरन्यतमेव्यवस्थितेचंद्रेप्रवृत्तांतर्दशास्त्रियंदूषयति पर-

मारब्धाहिमगौदशास्वगृहगेमानार्थसौख्यावहाकौजेदूषयतिस्त्रियंबुधगृहेविद्यासुहृद्धीतदा दु
र्गारण्यपथालयेकृषिकरीसिंहेसितर्क्षेन्नदाकुस्त्रीदामृगकुंभयोर्गुरुगृहेमानार्थसौख्यावहा ११

पुरुषकृतंस्त्रीदोषमुत्पादयति बुधगृहे मिथुनकन्ययोरन्यतमस्थेचंद्रेप्रवृत्तांतर्दशाविद्यासुहृद्धीतदा विद्याशास्त्रानुरतिःसुहृदोमित्राणि वित्तंधनंददाति
सिंहस्थेचंद्रेदुर्गेष्वरण्येषुपथिचमार्गे आलयेचगृहसमीपेएतेषुस्थलेषुकृषिंकरोति सितर्क्षेशुक्रराशौवृषतुलयोरन्यतमस्थेचंद्रेन्नदा मिष्टभोज्यप्रदाभव
ति मृगकुंभयोर्मकरघटयोरन्यतमस्थेचंद्रेप्रवृत्तांतर्दशाकुस्त्रीदा कुत्सितांस्त्रियंददाति गुरुगृहेजीवक्षेत्रेधन्विमीनयोरन्यतमस्थेचंद्रेप्रवृत्तांतर्दशा
मानार्थसौख्यावहा मानंपूजा अर्थोधनं सौख्यंसुखभावः एतान्यवहतिददाति एवंशुभदशाशुभकालप्रवृत्ताशुभतराभवति एवंशुभाशुभका
लप्रवृत्तामध्या अशुभाशुभकालप्रवृत्तामध्या अशुभाशुभकालप्रवृत्ता अशुभतरामध्याशुभकालप्रवृत्ताशोभनामध्या अशुभकालप्रवृत्ताअशो

भना एवंशुभाशुभलक्षणानियान्युक्तानितानिविरव्यातांतर्दशानांशुभाशुभं व्यामिश्रफलंपरिकल्पनीयमिति ११ अथार्कदशायांसुभाशुभफलम् दर्शनंशार्दूलविक्रीडितेनाह सौर्यामिति सूर्यस्येयंदशासौरीनस्यांदशायामंतर्दशायांवानरवदंतचर्मकनककोर्याध्वभूपाहवैः कारणभूतैः स्वंधनंप्राप्नोति नरवस्रुगंधिद्रव्यंप्राणिकरजंवादंतोहस्तिदंतादिः चर्मव्याघ्रादीनांकनकंसुवर्णंकौर्यंक्रूरता अध्वामार्गः भूपोराजा आहवः संग्रामः एतैः धनंप्राप्नोति तैक्ष्ण्यंउग्रस्वभावता धैर्यंशुभाशुभफलप्राप्तोहर्षविषादेः अनभिभवः अजस्रंमनवरतं उद्यमरतिः उत्थानपरत्वंख्यातिः कीर्तिः प्रतापोन्नतिः प्रतापेनशौर्येणोन्नतिः शत्रूणामन्यशत्रुनिग्रहजनिताभीतिः एतान्यादित्यस्शुभदशायांपुरुषस्यभवंति अथाशुभदशायांभार्यापुत्रेति भार्याजायापुत्राः सुताः धनंवित्तंअरिःशत्रुः

सौर्यांस्वन्नरवदंतचर्मकनककौर्याध्वभूपाहवैस्तैक्ष्ण्यंधैर्यमजस्रमुद्यमरतिःख्यातिःप्रतापोन्नतिः
भार्यापुत्रधनारिशस्त्रहुतभुग्भूपोद्भवाव्यापदस्त्यागीपापरतिःस्वभृत्यकलहोत्हृत्क्रोडपीडामयाः१२

शस्त्रमायुधादिहुतभुगग्निः भूपोराजाएभ्यउद्भूताउत्पन्नाव्यापदोविशेषेणापदोभवंति त्यागीत्यागशीलताभवति शुभदशायांशुभस्थानेत्यागी अशुभदशाचास्शुभत्वादशुभस्थानेत्यागीभवति पापरतिःपापासक्तस्र्चभवति स्वभृत्यकलहः आत्मीयैर्भृत्यैःसहकलहोभवति हृत्क्रोडपीडनेभवतः हृत्हृदयंक्रोडंउदरं हृदयोदरपीडा आमयाः रोगास्र्चास्यभवंति मिश्रायांसुभयमपि इति ———————————————— सूर्यदशांतर्दशाफलं १२ अथचंद्रदशायांसुभाशुभफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह इंदोरिति इंदोः चंद्रमसोदशांवयोवस्थांप्राप्यलब्ध्वा मंत्रद्विजात्युद्भवानिफलानिलभते मंत्रशैववैष्णवादिस्थाणक्यविहितोवावैदिकोवा द्विजातयोब्राह्मणाः एभ्यउद्भूतानिउत्पन्नानि नकेवलंयावदिक्षविकाराद्भु-

ड्डादिकात्क्षीरविकाराद्दध्यादिकाद्वस्त्रेभ्योंबरेभ्यः कुसुमेभ्यः पुष्पेभ्यः क्रीडायाः क्रीडाभ्यः तिलेभ्यः अन्नात् श्रमाच्चव्यायामात् एतैः शुभदशायांस्तु भानिफ
लानिप्राप्नोति अथाशुभायामशुभदशायांनिद्रालस्यमृदुद्विजामररतिरिति निद्रायामालस्येचरतिरासक्तिर्भवति मृदुद्विजामररतिर्भवति मृदुःक्षमावान्
द्विजानांब्राह्मणानाममराणांदेवानांचाराधनेरतिरासक्तिर्भवति स्त्रीजन्मकन्याप्रसूतिः मेधाविनाबुद्धिवृद्धिः कीर्तिः यशसः अर्थानांधनानामुपचय
क्षयो शुभदशायामुपचयः प्राप्तिरशुभायांक्षयः नाशः अशुभायांबलवृद्धिः वीर्यवृद्धिः स्वपक्षेणात्मीयबंधुवर्गेणचसहवैरंभवति मिश्रायामुभयम-
पि इतिचंद्रदशांतर्दशाफलं १२ अथभौमदशायांशुभाशुभफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह भौमेति भौमस्यक्षितिजस्यदशायांकेः धनंभवति अरि

इंदोःप्राप्यदशांफलानिलभतेमंत्रीद्विजाप्त्युद्भवानीक्षुक्षीरविकारवस्त्रकुसुमक्रीडातिलान्नश्रमैः
निद्रालस्यमृदुद्विजामररतिःस्त्रीजन्ममेधाविताकीर्त्यर्थोपचयक्षयोचबलिभिर्वैरंस्वपक्षेणच १३
भौमस्यारिविमर्दभूपसहजक्षित्याविकाजैर्धनंप्रद्वेषःसुतमित्रदारसहजैर्विद्वद्गुरुद्वेष्टिता ॥ ॥

विमर्दनेनशत्रुप्रमथनेन भूपोराजासहजाः भ्रातरःक्षितिः भूःआविकजैःऊर्णविकारसंभूतैः अजैःछागसंभूतैः एतैःअरिविमर्दादिभिः धनंप्राप्नोति एत
च्छुभदशायां अथाशुभायांदशायांसुताःपुत्राः मित्राणिसुहृदः दाराःकलत्रं सहजाःभ्रातरः एतैःसहप्रद्वेषः वैरं विद्वद्भिःपंडितैः गुरुभिःगौरवस-
हितैश्चसहद्वेष्टिता अप्रीतिः तृष्णातृट् अस्रग्रुधिरं ज्वरःप्रसिद्धोरोगः पित्तंधातुप्रसिद्धं भंगःअवयवादेःस्फोटनं एतैःजनिताउत्पादितारोगाभवंति
परस्त्रीणामिष्टताबाहुल्यं अन्येरोगाःपरस्त्रीकृताइतिपठंति परस्त्रीकृतारोगाः अन्यस्त्रीप्रसंगेनप्रहारादिकाः अतिप्रसंगाद्धातुक्षयकृतावा-

अथवातत्स्कृतमूलकर्मोद्भवाभवंति तथापापरतेः अयसंक्तेः सहप्रीतिर्भवति अधर्मेनिरतिः आसक्तिर्भवति पारुष्यंवचनपरुषता कर्कशता तैक्ष्ण्यंउग्रस्वभावता मिश्रायाशुभयमपि इतिभौमदशांतर्दशाफलं १४ अथबुधदशायांशुभाशुभफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह बौध्यामिति बुधस्येयंदशाबौधीतस्यां दौत्येन दूतत्वेन सुहृद्भ्योमित्रेभ्यः गुरुभ्यःपूजार्हेभ्यः द्विजेभ्योब्राह्मणेभ्यः धनंप्राप्नोति विद्वद्भ्यःपंडितेभ्यः प्रशंसास्तुतिः यशश्चकीर्तिर्भवति युक्तिद्रव्यं रीतिकांस्यादि सुवर्णंकनकं वेसरःअश्वविशेषः महीभूः सौभाग्यंसर्वजनवाल्लभ्यं सौख्यंसुखभावः योगानुसेवनं एषामासयोलाभाभवंति हास्यंपरोपहासः उपासनासेवा अनयोःकौशलंतज्ज्ञता मतिचयःबुद्धिवृद्धिः धर्मक्रियासिद्धयः धर्मयुक्तानांक्रियाणांसिद्धयोभवंति एतच्छुभदशा

तृष्णासृक्रुज्ज्वरपित्तभंगजनितारोगाःपरस्त्रीहृता प्रीतिःपापरतेरधर्मनिरतिःपारुष्यतैक्ष्ण्यानिच १४
बौध्यांदौत्यसुहृद्गुरुद्विजधनंविद्वत्प्रशंसायशोयुक्तिद्रव्यसुवर्णवेसरमहीसौभाग्यसौख्यासयः हा
स्योपासनकौशलंमतिचयोधर्मक्रियासिद्धयःपारुष्यंश्रमबंधमानसशुचःपीडाचधातुत्रयात् ॥१५॥

यां अथाशुभदशायांपारुष्यंइत्यादि पारुष्यंपरुषवचनता श्रमःखेदः बंधःबंधनं मानसशुचः शोकश्चित्तदौस्थ्यंएतेभवंति धातुत्रयात्पीडा वातपित्तश्लेष्मणांत्रयाणांदोषाणांप्रकोपात्पीडाव्याधिश्चजायतेमिश्रायाशुभयमपि इतिबुधदशांतर्दशाफलं १५ अथजीवदशायांशुभाशुभफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह जैव्यामिति जीवस्येयंदशाजैवीतस्यांजैव्यां मानगुणोदयः मानःपूजा गुणाविद्याशौर्योदयः एषामुदयःप्रादुर्भावः मतिचयःबुद्धिवृद्धिः कांतिःकमनीयता प्रतापोन्नतिः प्रतापेनपुरुषार्थेनउन्नतिः प्रभावःशत्रूणांभीतिः माहात्म्यंपरोपकारशीलता केचिद्गर्वमाहुः उद्यमःउत्थान

शीलता मंत्रैर्वैदिकैरन्यैर्वा नीतिनृपतिस्वाध्यायमंत्रैर्धनं नीत्याचाणाक्योक्तयान्येननीतिशास्त्रेणवा नृपतीराजातदाराधनेन स्वाध्यायेनपाठेन मंत्रेण मंत्रजाप्येनए
तैः धनंवित्तंप्राप्नोति हेमसुवर्णं अश्वःतुरगः आत्मजाःपुत्राःकुंजरःहस्ती अंबराणिवस्त्राणि एषांचयोबाहुल्यं सद्भूमिपैः गुणवद्भिःनृपैःसहप्रीतिःस्ने-
हंप्राप्नोति एतच्छुभदशायां अथाशुभमायां सूक्ष्म्योहेत्यादि सूक्ष्म्यंवस्तुगहनात्मकंचोहयतस्तर्कयतः श्रमःखेदोभवति यत्सूक्ष्ममतिखेदसहंगहनंगूढं तदूह
यतइत्यर्थः श्रवणरुक्कर्णरोगः वैरंविधर्माश्रितैः धर्मबाह्यैःपुरुषैःसहवैरं मिथ्यायासुभयमपिइति गुरोर्दशांतर्दशाफलं १६ अथशुक्रदशायांशुभाशुभ
फलंशार्दूलविक्रीडितेनाह शौक्र्यामिति शुक्रस्येयंदशाशौक्रीतस्यांशौक्र्यां गीतरतेःगीतासक्तेः प्रमोदस्यहर्षस्यसुरभिद्रव्याणांसुगंधद्रव्याणांअन्न

जैव्यांमानगुणोदयोमतिचयःकांतिःप्रतापोन्नतिर्माहात्म्योद्यममंत्रनीतिनृपतिस्वाध्यायमंत्रैर्धनम्
हेमाश्वात्मजकुंजरांबरचयःप्रीतिश्चसद्भूमिपैःसूक्ष्म्योहागहनाश्रमःश्रवणरुग्वैरंविधर्माश्रितैः१६
शौक्र्यागीतरतिप्रमोदसुरभिद्रव्यान्नपानांबरस्त्रीरत्नद्युतिमन्मथोपकरणज्ञानेष्टमित्रागमाः॥ ॥

स्यभोजनस्यपानस्यासवस्यांबरणांवस्त्राणांस्त्रीणांयोषितांरत्नानांमणीनांद्युतेःकांतेःमन्मथोपकरणानांकामोपभोग्यानांशय्यादीनांविज्ञानस्ययोगशास्त्रस्येष्टा
नांप्रियाणांमित्राणांसुहृदामागमालब्धयोभवंति कुशलःशिक्षितःकुशलस्यभावः कौशल्यंकुशलः श्रेयोवाकौशल्यमभीष्टक्रियास्वभ्रेष्ठत्वं क्रयविक्रये
क्रयोयदिच्छातिक्रेतुंतत्क्रयः विक्रयोयदिच्छातिविक्रेतुंतद्विक्रयः कृषिःकर्षणं निधिःनिधानं परैर्यद्वित्तंभूमावधःस्थाप्यते सनिधिस्तत्प्राप्तिर्लाभःएतेभवंति
एतच्छुभदशायां अथाऽशुभदशायांहंदोर्वीशेति वृंदेनबहुभिःसहउर्वीशेनराज्ञानिषादानामन्यजीविनांप्राणिघातिनांधर्मरहितैःपापासक्तैःएतैःसहवैरं

प्राप्नोति शुचः स्नेहतः स्नेहाच्छुचः शोका भवंति यत्रस्नेहस्तदुद्भवान्शोकान्प्राप्नोति मिश्रायामुभयमपि इतिशुक्रदशांतर्दशाफलमिति १७ अथशनैश्चरद-
शायांशुभाशुभफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह सौरीमिति सौरींशनैश्चरदशांप्राप्य खराः गर्दभाः उष्ट्राः करभाः पक्षिणः श्येनादयः महीषीप्रसिद्धा वृद्धां
गनावृद्धास्त्री एषामप्तयः लाभा भवंति बहुसमानजातीयानांसंघ श्रेणीतस्या मधिकारे नियुज्यते ग्रामेपुरेवाश्रेणी ग्रामपुराधिकारजनितां तदुत्प-
न्नांपूजांमानतांप्राप्नोति कुधान्यानांकोद्रवादीनामागमः लाभः एतत्शुभदशायां अथा ऽ शुभदशायां श्लेष्मेर्ष्येति श्लेष्मणाकफेन ईर्ष्ययामत्स
रतेन अनिलेनवायुना कोपनक्रोधेन मोहेनचित्तभ्रमेण मलिनतया मलीमसत्वेन व्यापत्तिःविपत् तंद्रानिद्रालस्ययोरंतरे वर्त्तते तस्यालक्षणं

कौशल्यंक्रयविक्रये कृषिनिधिप्राप्तिर्धनस्यागमो वृंदोर्वीशानिषाद् धर्मरहितैर्वैरं शुचस्नेहतः १७
सौरींप्राप्यखरोष्ट्रपक्षिमहिषीवृद्धांगनावाप्तयः श्रेणीग्रामपुराधिकारजनितापूजाकुधान्यागमः

हृदये व्याकुलीभावोवाचश्चेंद्रियगौरवं मनोबुध्यप्रसादश्चतंद्रायालक्षणंविदुः श्रमः खेदःएतान्प्राप्नोति भृत्येभ्यःकर्मकरेभ्यः अपत्येभ्यःपुत्रदुहि
तृभ्यः कलत्रेभ्योभार्याभ्यः भर्त्सनं तर्जनंप्राप्नोतिव्यंगतामंगच्छेदं व्याधिनातद्वारणंवा मिश्रायामुभयमपि इतिशनिदशांतर्दशाफलं १८ अथैक
स्मिन्वृत्ते दशासुशुभान्यशुभानिचफलान्युक्तानितेषांविषयविभागंलग्नदशाफलंचोपजातिकयाह दशाइति शुभाशुभंव्यामिश्रत्वंदशासुपूर्वमेवो
क्तं तथाजन्मकालेउपचयराशिस्थानिर्मलमूर्तयः स्पष्टगतयश्चयेग्रहास्तेषामपिदशाः शुभाः येचोपचयस्थाहतारूक्षाः स्वल्पमूर्तयस्तेषामपिदशा
अशुभाः तथाचयवनेश्वरः निशाकरादित्यविलग्नभानांतत्कालयोगादधिकंबलंयः बिभर्तितस्यादिदशोप्यतेसाशेषास्ततः शेषबलक्रमेण वयोधि

कोयः प्रथमोद्गतोवाग्रहः सपूर्वंपगितोदशेशः बलाधिकश्चेद्यदिकेंद्रसंस्थः पूर्वंसशेषास्तयथाप्रदिष्टः श्रेष्ठादशास्तेवयसिग्रहस्यस्वोच्चमित्रिताकालजबलाश्रि तश्चेत् मूलत्रिकोणात्स्वगृहाच्चमध्यामित्राश्रिताजन्मगृहाश्रितावा नीचारिभांशोपगताज्जिताद्वाग्रहात्परिध्वस्तविवर्णरूक्षात् जन्मेशशत्रोर्निधनारिभे शाद्यावाद्यतेसाबहुदोषदास्यात् एवंशस्ताःशोभनाःदशास्वग्रहाः शुभान्येवफलानिकुर्वंति दशाफलवृत्तेयानिशुभान्यशुभान्यभिहितानितान्येवभवं ति नेतराणि अनिष्टसंज्ञास्त्वशुभदशाःअशुभान्यनिष्टानिएवभवंति मिश्राःदशाःमिश्राण्येवदशाफलानिभवंति एतच्चमतस्त्रमस्माभिश्चव्या स्यातं तथाचसत्यः जन्मत्युपचयभवनेषुसंस्थिताःसव्यगाः स्मूर्तिधराः श्रेष्ठंफलंविदध्युर्ग्रहाःक्रमात्स्वांदशांप्राप्य अन्येर्निहितारूक्षाल्पमूर्तयोह्युप

श्लेष्मेर्ष्यानिलकोपमोहमलिनव्यापत्तितंद्राश्रमान्मृत्यापत्यकलत्रभर्त्सनमपिप्राप्नोतित्वव्यंगताम् १ दशास्तशस्ता
स्तशुभानिकुर्वंत्यनिष्टसंज्ञास्त्वशुभानिचैवं मिश्राःमिश्राणिदशाफलानिहोराफलंलग्नपतेःसमानम् ॥ १९ ॥

चयर्क्षसंस्थाश्च स्वदशाभिहितंनेष्टंग्रहाःप्रयच्छंतिलोकेषु होराफलंलग्नपतेः लग्नाधिपस्यसमानंतुल्यमुवक्तव्यं यथामेषलग्नजातस्यभौमदशाफलं वृषलग्नजातस्यशुक्रदशाफलं एवमन्येष्वपिवक्तव्यं किंतु द्रेष्काणवशाच्छुभायांलग्नदशायांशुभफलमशुभायामशुभम् मिश्रायांसुभयमपि अथये पूर्वदशारिष्टाउक्तास्तेषामिमेभंगाःप्रोक्ताः तथाचसारावल्याम् प्रवेशेबलवान्खेटःशुभैर्वासन्निरीक्षितः सौम्याधिमित्रवर्गस्थोमृत्युहन्नभवेत्तदा अंतर्दशाधिनाथस्यविबलस्यदशायदा विबलस्यात्तदाभंगोनबाध्यातस्यचध्रुवं युद्धेचविजयीतस्मिन्ग्रहयोगेशुभोयदि दशायांनभवेत्कष्टंस्वो च्चादिषुचसंस्थितेइति १९ अथान्येषामपिफलानांदशास्वतिदेशार्थंशालिन्याह संज्ञाध्येति यस्यग्रहस्यसंज्ञाध्यायेयद्द्रव्यंतास्त्रंस्यान्मणिहेम-

त्यादिनाग्रंथेनोक्तंकथितंतस्यतद्द्रव्यस्यशुभदशायांप्राप्तिः योज्या अशुभदशायांहानिः तथा यश्चकर्माजीवोयस्यग्रहोपदिष्टोजातकेभिहितः अर्थाप्तिः पितृपितृपत्नीरित्यादि तस्यग्रहदत्तस्यकर्माजीवस्यतदंतर्दशायामेवाप्तिर्भवति भावफलंवक्ष्यति शूरस्तब्धइत्यादितथाप्रथितश्चतुरोटनइत्यादि तथा मेषेस्थस्तिमिरनयनइत्यादि आलोकनफलंदृष्टिफलं चंद्रेभूपबुधौइत्यादि योगोद्भवंनाभसयोगान्मुक्त्वासर्वयोगेषु योगकर्तृभ्योग्रहेभ्योमध्याद्यो बलीयावसस्वदशायामेवफलंददातिनाभसयोगाः सकलदशास्वपिफलप्रदाः वक्ष्यतिच इतिनिगदितायोगाः सार्द्धंफलैरिहनाभसाः नियतफलदाश्चेत्यात्यंतसमस्त दशास्वपीति एवमादियद्युक्तंतत्सर्वंमसवशेषं तस्यग्रहस्यदशायांयोज्यमिति २० अथयस्यजातस्यजातकमप्यगणितंतस्यशरीरछायांदृष्ट्वाग्रहदशाज्ञानमिदंव

संज्ञाध्यायेयस्ययद्द्रव्यमुक्तंकर्माजीवोयश्चयस्योपदिष्टः
भावस्थानालोकयोगोद्भवंचतत्तत्सर्वंतस्ययोज्यंदशायाम् २०

ज्याह छायांमहाभू-
तकृतामिति पूर्वमुक्तं शिखिभूखपयोमरुद्गणानांवशिनोभूमिसुतादयःक्रमेणेति तत्रादित्यचंद्रौवन्त्यंबुप्रसिद्धावेव यःकश्चिद्ग्रहः स्वदशामात्मीयद शामवाप्यमहाभूतकृतांछायांअभिव्यंजयति प्रकटीकरोति छायाशब्देनशरीरशोभाभिधीयते शरीरकांतिरित्यर्थः तथाचसच्छायोयं विछायोयं- वर्ततइत्यभिधीयते एवमात्मीयदशायांपृथिव्यादिमहाभूतकृतांशरीरछायांव्यंजयतिप्रकटीकरोति साच कंबुग्निवाय्वंबरजान्गुणानूकुःपृथिवीअं बुवरूणः अग्निः हुताशनः वायुः अनिलः अंबरंआकाशं एभ्योजातोत्पन्नासाछायातद्गुणान्करोति तांश्चयथासंख्यनासास्यदृक्त्वक् श्रवणानु मेयान् पार्थिवंगुणंगंधमभिव्यंजयति नासानुमेयंघ्राणेनोपलभ्यते अथाप्यगुणंरसमभिव्यंजयति तच्चास्यानुमेयं आस्यशब्देनेहजिह्वाज्ञेया त ७७

यारसस्योपलब्धेः आस्यग्रहणंचाभवृत्तानुरोधीन्नूतं आग्नेयीआग्नेयंगुणंरूपमभिव्यंजयति दृष्यानुमेयंवायवी वायव्यंस्पर्शगुणमभिव्यंजयति त्वगनुमेयंस्पर्शेनोपल भ्यते नाभसी नाभसंगुणंशब्दमभिव्यंजयति श्रवणानुमेयंकर्णोपलभ्यं एतदुक्तंभवति यदाशुभगंधः पुरुषोभवति तदास्यबुधन्नूतापार्थिवीछायाज्ञेया यदामि ष्टरसभोजीभवतितदास्यचंद्रशुक्रन्नूताछायाज्ञेया यदातीवरूपवान्सुकांतःपुरुषोभवति तदासूर्यभौमन्नूताआग्नेयीछायाज्ञेया यदास्पर्शेनमृदुर्भवति त- दाशनैश्चरन्नूतावायवीछायाज्ञेया यदास्यवचनंकर्णयोःसुखकरंभवतितदाजीवन्नूतानाभसीछायाज्ञेया छायाविशेषलक्षणमाचार्येणसंहितायामभिहितं तथाच छायाशुभाशुभफलानिनिवेदयंतीलक्ष्यामनुष्यपशुपक्षिषुलक्षणज्ञैः तेजोगुणान्बहिरपिप्रविकाशयंतीदीपप्रभास्फटिकरत्नघटस्थितेव स्निग्धद्विज

छायांमहाभूतन्नूतांचसर्वेभिव्यंजयंतिस्वदशामवाप्य क्ष्मांबुवह्नि
वाय्वंबरजान्गुणांश्चनासास्यदृक्त्वक्श्रवणानुमेयान् ॥२१॥

त्वग्नखरोमकेशाछायासुगंधाचमहीसमुत्था तुष्ट्यर्थलाभाभ्युदयान्करोति धर्मस्यचाहन्यहनिप्रवृद्धिं स्निग्धासिताचहरितानयनाभिरामासौभाग्यमार्दवसुखाभ्यु दयान्करोति सर्वार्थसिद्धिजननीजननीवचाप्याछायाफलंतनुभृतांशुभमाददाति चंडाधृष्याप‌द्महेमाग्निवर्णायुक्तंतेजोविक्रमैःसप्रतापैः आग्नेयीतिप्राणि नांस्याज्जयायक्षिप्रंसिद्धिंवांछितार्थस्यधत्ते मलिनपरुषकृष्णापापगंधानिलोत्थाजनयतिवधबंधव्याध्यनर्थार्थनाशं स्फटिकसदृशरूपाभाग्ययुक्तात्युदारा निधिरिवगगनोत्थाश्रेयसांस्वच्छवर्णा २१ अत्रचवायव्यांछायांवर्जयित्वासर्वास्वेवछायासु शुभमशुभंफलमुक्तंतत्कथं शुभफलेयमशुभफलेयमिति तद्दशाज्ञायते तदज्ञानमंतरात्मनःस्वरूपंमालिन्याह शुभफलमिति शुभफलंददातियःसशुभफलदः शुभफलदस्यग्रहस्ययादशातस्यांअंतरात्मा

स्वदेहस्थः परमात्माचित्स्वरूपः तादृगेवशुभोभवति पुरुषस्यतस्यच्छायादर्शितग्रहदशाकालेबहुविधमनेकप्रकारंसौख्यंसुखभावमर्थागमंधनलाभंचजनयत्युत्पा दयति अर्थादेवाशुभदशायांपुरुषस्यांतरात्माप्यशुभोभवति तत्रच्छायादर्शितग्रहजालातादृगेवफलदा सावासौख्यमनर्थागमंचबहुप्रकारंजनयति मिश्रायांमि श्राच यात्रायांचवक्ष्यति निमित्तानुचरंसूक्ष्मंदेहेंद्रियमहत्तरं तेजोत्थेनच्छरीरस्थंत्रिकालफलनिर्णयं प्रीतयेनमनोनार्थेनासिद्धावभिनंदति तस्मात्सर्वा- त्मनायातुरनुमेयंयस्यामनः शुभाशुभानिसर्वाणिनिमित्तानिस्युरेकतः एकतश्चमनः शुद्धिःस्तच्छुद्धिर्जयावहाइतिकथितफलविपाकेरिति ग्रहाणांदशा- सुयानिफलानिशुभान्यशुभानिवाकथितान्युक्तानितानियःपुरुषोभुंक्ते तस्यपुरुषस्यतद्ग्रहदशावर्ततइतिज्ञेयं एतदुक्तंभवति यादृशंफलंशुभमशुभंवापुरु

शुभफलददशायांतादृगेवांतरात्माबहुजनयतिपुंसांसौख्यमर्थागमंच
कथितफलविपाकैस्तर्कयेद्वर्त्तमानापरिणमतिफलोक्तिःस्वप्नचिंतास्ववीर्यैः २२

षस्योपलभ्यते तत्तद्यस्यग्रहस्यदशायांपठितं सातस्यदशानरस्यवर्ततइतिज्ञेयं एवंवर्त्तमानांदशांतर्कयेल्लक्षयेदित्यर्थः एवंछायावशेनांतरात्मावशेनफलप क्तिवशेनवागणितस्यजातकस्यवर्तमानांदशांवदेत् अथसौरदशायामशुभायांव्यंगत्वमुक्तंनचशुभायांअशुभायामथैनेकेषांव्यंगत्वंदृष्टं शुक्रदशायांशुभा यांनिधिप्राप्तिरुक्तानचसापिदृष्टातदर्थमाह परिणमतिफलोक्तिरिति अवीर्यैःबलहीनैःग्रहैःफलानियानिशुभान्यशुभानिवादत्तानितत्फलोक्तिःफलप्राप्तिः स्वप्नेस्वप्नावस्थायांपरिणमत्यनुभूयते चिंतायांमनोरथेनवेति केचिच्छुभफलददशायांतादृगेवांतरारव्याइतिपठंति पंक्तिंत्वेवंव्याचक्षते यथाशुभायांद शायामंतरारव्यांतर्दशाशुभायदिभवति तदाबहुजनयतिपुंसांसौख्यमर्थागमिति अर्थादेवाशुभायांदशायामशुभांतर्दशाअसौख्यमनर्थागमंचबहु ७८

जनयति अनेनव्याख्यानेनशुभायामशुभायांचशुभाशुभानि भवंति मिश्रफलंप्रयच्छंति नचैतदिष्यते यस्मादुक्तं एकर्क्षगोर्द्धमपहृत्यददातितुस्वमिति अत्रदशा पतेः फलमपहृत्यांतर्दशापतिरेवस्वंफलंददातीतिज्ञेयं अन्यथापहृत्येतिनिरर्थकंस्यादिति तस्मात्पूर्वपाठःश्रेयान् द्वितीयःप्रमादपाठः प्रथमपाठेनविनाछायां शुभाशुभत्वमनुमातुंनशक्यतइति २२ अथैकग्रहदत्तयोः फलयोः सदृशयोर्नाशोभवति भिन्नदत्तानांबहूनामपिपक्तिरेवभवतीत्येतद्वसंततिलकेनाह एकग्रहस्येति सर्वाण्येवफलानि नाभसवर्ज्यंस्वदशायांग्रहः प्रयच्छतीत्युक्तं तत्रैकेनग्रहेणयदासदृशंविरुद्धंफलद्वयंदत्तंभवति तस्मिन्सदृशेतुल्येद्वयोःफलवि रोधेसतिनाशोभवति तस्यफलद्वयस्यवदेद्ब्रूयात् कीदृशंतद्विरुद्धमित्यत्रोच्यते यथा कश्चिद्ग्रहः कयापियुक्त्यादशाफलादिनासुवर्णदोभवति सएवा-

एकग्रहस्यसदृशेफलयोर्विरोधेनाशंवदेद्यदधिकंपरिपच्यतेतत् ना
न्योग्रहः सदृशमन्यफलंहिनस्तिस्वांस्वांदशामुपगताः स्वफलप्रदाः स्युः २३

न्ययायुक्त्याअष्टवर्गफलयोगफलदृष्टिफलभावफलानामन्यतमेनसुवर्णापहारीभवति तदाफलद्वयेपिसुवर्णसंबंधोस्तीतिसादृश्यंस्वर्णदानापहारिणाविति विरोधः एवमेकस्यग्रहस्यसदृशेफलयोःविरोधेनाशंवदेत् नसुवर्णलाभोनचापहानिरिति यदधिकंपरिपच्यते ततएकेनापिग्रहेणफलद्वयंदत्तमन्यरूपंतयोः मध्याद्यदधिकंतत्परिपच्यतेभवति यथाकश्चिद्ग्रहोनिर्दिष्टप्रकारद्वयेनसुवर्णदः सएवप्रकारेणैकेनसुवर्णापहारी तदाद्वयोरधिकत्वात्तद्दानस्यसुवर्णं ददात्येव नापहरति अथवाप्रकारद्वयेनसुवर्णापहारी प्रकारेणैकेनसुवर्णदः तदापहरणस्याधिकत्वादपहरत्येव अथवासुवर्णापहारीरूप्यदश्च तथापिद्वेअसदृशेअसदृशत्वादधिकंपरिपच्यते सुवर्णापहारीरूप्यदश्चभवतिइतिकेचित् नान्योग्रहइति अन्येनग्रहेणदत्तंसदृशंविरोध्यपिफलंना

न्योग्रहोपिहिनस्त्यपहरति यथाकश्चिद्ग्रहः सुवर्णदोभवत्यन्यश्चसुवर्णापहारी तदात्रसुवर्णदः स्वदशायांसुवर्णंददाति स्वदशायांसुवर्णापहारीचापहर
ति अनेनैतदुक्तंभवति यथैकग्रहस्यसदृशाफलयोः विरोधेसमग्रजन्मांतरेपिफलनाशंवदेत् अन्यत्रविरुद्धयोरपिफलयोः नाशंनवदेत् यतः सुवर्णदोग्र
हः स्वामात्मीयांदशामुपगतः प्राप्तः सुवर्णलाभंकरोति सुवर्णापहारीस्वदशामुपगतः प्राप्तः सुवर्णमपहरति एतदष्टकवर्गफलंविनाशयत स्तत्रैकस्य
ग्रहस्यफलसदृशायोरपितुल्यसंख्ययोः फलयोर्नाशोभविष्यति तथाचभविष्यति तथातत्रैवप्रतिपादयिष्यामइति २३ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचि
तायांबृहज्जातकविवृत्तौदशांतर्दशाध्यायोष्टमः ८ अथाष्टकवर्गाध्यायोव्याख्यायते तत्रांतर्दशाफलमिति पूर्वमेवोक्तंतत्प्रदर्श्याधुनास्थि

इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातक
विवृत्तौदशांतर्दशाध्यायोऽष्टमः समाप्तः॥

रस्याष्टकवर्गफलस्यावसरः लग्नाष्टमाः सर्वेएवग्रहास्तेभ्यः सकाशादेकैकस्यग्रहस्यचारवशाद्राशौविचरतः शुभाशुभंफलमष्टकवर्गेनिरूप्यते तत्रा
दावेवार्काष्टकवर्गंशार्दूलविक्रीडितेनाह स्वादर्कइति यत्रराशौजन्मसमयेपुरुषस्यादित्यः स्थितः सएवतस्यस्वस्थानमुच्यते एवमन्येषामपिग्र-
हाणांज्ञेयम् योयत्रव्यवस्थितः सएवतस्यस्वस्थानंतस्मात्स्वादर्कः प्रथमायबंधुनिधनद्व्याज्ञातपोद्यूनगः प्रथमैकादशचतुर्थाष्टमद्वितीयदशमनव
मसप्तमेषु १ ११ ४ ८ २ १० ९ ७ एतेषांस्थानानांसंज्ञाः प्रागेवव्याख्याताः अतः पुनर्नोच्यंते एषामंकन्यासएवव्याख्यानमितिसर्वत्रज्ञेयम् एते- ७९
षुस्थानेषुगतः स्वात्स्थानादर्कः सूर्यः शुभः इष्टफलदः अर्थादेवान्यस्थानेषुशुभअनिष्टफलदः यतोवक्ष्यति इतिनिगदितमिष्टंनेष्टमन्यादित्येवं-

सर्वत्रज्ञेयं वक्रात्स्वादिव वक्रादंगारकात्स्वादात्मीयस्थानादिवशुभः येष्वेवस्वस्थानात्तेष्वेवांगारकात् १।११।४।८।२।१०।९।७ एतेष्वर्कोभौमाच्छुभः त द्वदेवरविजाव रविजात्सूर्यपुत्रात्तद्वदेवयेष्वेवस्थानेषुस्वाच्छुभस्तेष्वेवसौरात् १।११।४।८।२।१०। ९।७ एतेषुसौरादर्कः शुभइति सर्वत्रानुवर्तते शुक्रात्स्मरात्यारिषुसएवार्कः स्मरात्यारिषुसप्तमद्वादशषष्ठेषुशुक्रात्शुभः ७।१२।६। जीवाद्धर्मसुतायशत्रुषु जीवाद्बृहस्पतिस्थानात् धर्मसुतायशत्रुषु नवमपंचमैकादशषष्ठेषुशुभः ९।५।११।६ दशत्र्यायारिगःशीतगोः शीतगोश्चंद्राव दशत्र्यायारिगः दशात्तृतीयैकादशषष्ठगःशुभः १०।३।११।६ एतेष्वेवांत्यतपः सुतेषुचंबुधात्शुभः एष्वेवप्रागुक्तेषुचंद्रस्थानेषुदशत्र्यायारिषुच शब्दात्तयांत्यनपः सुतेषुद्वादशनवपंचमेषुबुधाच्छुभः १५२

अथाष्टकवर्गाध्यायप्रारंभः स्वादर्कःप्रथमायबंधुनिधनद्व्याज्ञातपो द्यूनगोवक्रात्स्वादिवतद्वदेवरविजा च्छुक्रात्स्मरात्यारिषुजीवाद्धर्मसुतायशत्रुषुदशत्र्यायारिगःशीतगोरेष्वेवांत्यतपःसुतेषुचबुधाल्लग्नात्सबंध्वंत्यगः१

१।११।६।१२।९।५ लग्नात्स बंध्वंत्यगः सहशब्देनप्रागुक्तानिचंद्रस्थानान्यनुकृष्यंते तेनांत्यतपः सुतस्थानानीति सर्वत्रपरिभाषातेनैतेषु चंद्रस्थानेषुदशत्र्यायारिषुसबंध्वंत्येषु चतुर्थद्वादशसहितेषु गतोलग्नादुदयाच्छुभः १०।३।११।६।४।१२ तथाचसत्यः स्वात्स्थानाद्दिवसकरस्तृतीयषष्ठांत्यपंत्रिकोणानिहित्वेष्टः ३।६।१२।५ एतानिवर्जयित्वानान्यववराहमिहिरदर्शितानिस्थानानिजातानि १।११।४।८।२।१०।९।७ सौरस्यतुसहजारिसुतांत्यसंज्ञानिहित्वेष्टइत्यनुवर्तते ३।६।५।१२। एतानिवर्जयित्वातान्यववराहमिहिरदर्शितानिस्थानानिजातानि १।११।४।८।२।१० ।९।७। चंद्राद्दशमैकादशतृतीयषष्ठोपगः शुभःसूर्यः १०।११।३।६ जीवात्त्रिकोणयोःषष्ठस्तथैकादशश्चेष्टः ९।५।६।११ प्रथमद्वितीयस

समचतुर्थैनेधन ग तान्विनाराशीन्सौम्यादिष्टःसूर्यः १।२।७।४।८ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरप्रदर्शितानिस्थानानिजानानि १०।३।११।६।१२।९।५
कुजस्तुसदशोर्कप्रभेण १।११।४।८।२।१०।९।७ दशमैकादशषष्ठतृतीयगोत्यश्चतुर्थगोलग्नात् १०।११।६।३।१२।४ शुक्रस्थानाद्रविःषट्सप्तम
द्वादशेषु भवतीष्टः ६।७।१२ नथाचसूक्ष्मजातके केंद्रायाष्टद्विनवस्वर्कः स्वादार्किभौमयोश्चशुभः षट्सप्तांत्येषुसितात्षडायधीधर्मगोजीवात् उप
चयगोर्कश्च द्याद्युपचयनवमांत्यधीयुतः सौम्यात् लग्नादुपचयबंधुव्ययस्थितः शोभनःप्रोक्तः इतिआदित्याष्टकवर्गः १ अथचंद्राष्टकवर्गंशार्दूलवि-
क्रीडितेनाह लग्नात्षडिति लग्नात्षट्त्रिदशायगः शशीचंद्रः लग्नादुदयात्षडित्यादिगः षष्ठतृतीयदशमैकादशेषुस्थानेषुशुभः ६।३।१०।११

लग्नात्षट्त्रिदशायगः सधनधीधर्मेषुचाराच्छशी स्वात्सास्त्यादिषुसाष्टसप्तमस्फुरवेः षट्त्र्यायधी
स्थोयमात् धीत्र्यायाष्टमकंटकेषु शशिजाज्जीवाद्व्ययायाष्टगःकेंद्रस्थश्चसितात्तुधर्म-
स्फुरवधीत्र्यायास्पदानंगगः २

सधनधीधर्मेषुचाराच्छशीसहशब्देनप्रागुक्तान्येवस्थानान्यनुक्षिप्यंते शशीचंद्रः आ-
राद्भौमादेवेवषट्त्रिदशायेषुधनधीधर्मसहितेषुद्वितीयपंचमनवमयुक्तेषुशुभः ६।३।१०।११। २।५।९ स्वात्सास्त्यादिषुआत्मीयस्थानादेवेवषट्
त्रिदशायेषुसास्त्यादिषुसप्तमप्रथमसहितेषुशुभःशशी ६३।१०।११।७।१ साष्टसप्तस्फुरवेरादित्यादेवेवस्थानेषुसाष्टसप्तस्फु अष्टमसप्तमसं
युक्तेषु ६।३।१०।११।८।७ शुभःषट्त्र्यायधीस्थोयमात् यमात्सौरात् षट्त्र्यायधीस्थः षष्ठतृतीयैकादशपंचमस्थानस्थःशुभः ६।३।११।
।५ धीत्र्यायाष्टमकंटकेषु शशिजात् शशीजाद्बुधाद्बुधस्थानाद्धीत्र्यायाष्टमकंटकेषुपंचमतृतीयैकादशाष्टमकेंद्रेषुशुभःशशी ५।३।११।८।१।४ ८०

७।१० जीवाद्व्ययायाष्टगःकेंद्रस्थश्च जीवाद्गुरुस्थानाद्व्ययायाष्टगः केंद्रस्थश्च द्वादशैकादशाष्टमकेंद्रस्थश्चशुभश्चंद्रः १२।११।८।१।४।७।१० सितात्तुधर्मसुतखधीव्यायास्पदःनंगगः सिताच्छुक्रात्धर्मसुतखधीव्यायास्पदानंगगेषु नवमचतुर्थपंचमतृतीयैकादशदशमसप्तमेषुशुभः ९।४।५।३। ११।१०।७ तथाचसत्यः षष्ठैकादशसप्तमतृतीयदशमादिसंस्थितश्चंद्रःस्वादिष्टः ६।११।७।३।१०।१ सौरस्यतुसहजारिसुतायसंस्थितश्चशुभः ३।६।५।११ रिपुनिधनसहजास्तसप्तमदशमैकादशसंस्थितःसूर्यात् ६।८।३।७।१०।११ लग्नात्तृतीयदशमारिलाभसंस्थितः शुभश्चंद्रः ३।१०।६।११ भ्रातृसुतकर्मधनलाभधर्मारिपुराशिगःकुजादिष्टः ३।५।१०।२।११।९।६ जीवात्तृतीयषष्ठद्विनवमसुतवर्जिते

वक्रस्तूपचये़ष्विनात्सुतनयेष्वाद्यादिके़षूदयाच्चंद्राद्द्विगिवफलेषुकेंद्रनिधनप्रास्यर्थगःस्याच्छुभः
धर्मायाष्टमकेंद्रगोर्कतनयाज्ज्ञात्षट्त्रिधीलाभगःशुक्रात्षड्व्ययलाभमृत्युषुगुरोःकर्मान्त्यलाभारिषु ३

ष्विष्टः ३।६।२।९।५ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि १२।११।८।१।४।७।१० प्रथमद्वितीयषष्ठाष्टमान्त्यवर्जेषु भार्गवादिष्टः १।२।६।८।१२ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि ३।४।५।७।९।१०।११ षष्ठधननवमपश्चिमवर्ज्येषुबुधात्प्रशस्तश्च ६।२।५।९।१२ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि १।३।४।७।८।१०।११ तथाचसूक्ष्मजातके शश्युपचयेषुलग्नात्साद्यमुनिःस्यात्कुजात्सनवधीस्थःसूर्यात्साष्टस्मरगस्त्रिषडायसुतेषुसूर्यसुतात् ज्ञात्केंद्रत्रिसुतायाष्टमगस्तुरोर्व्ययभवाष्टकेंद्रेषु त्रिचतुःसुतनवदशसप्तमायगश्चंद्रमाः शुभःशुक्रात् इतिचंद्राष्टकवर्गः २ अथभौमाष्टकवर्गंशार्दूलविक्रीडितेनाह वक्रस्तू

बृ.टी. पचयेष्विनादीति वक्रोंगारकः इनादादित्यादुपचयेषुत्रिषडेकादशदशमेषुसततनयेषु पंचमस्थानसहितेषुस्तुभः ३।६।१०।११।५ आद्याधिकेषूदयाद्वक्रः शु- अ.व.
८१ भः उदयाल्लुग्नादेष्वेवोपचयेषाद्याधिकेषुप्रथमस्थानयुक्तेषुशुभः ३।६।१०।११।१ चंद्राद्दिग्विफलेषुचंद्रस्थानादेष्वेवोपचयेषुदिग्विफलेषुदशम- ९
स्थानफलवर्जितेषुतेनदशमस्थानेनशुभंनाप्यशुभंफलंकरोतीत्यर्थः ३।६।११ एतेषुशुभः केंद्रनिधनप्राप्त्यर्थगः स्वाच्छुभः स्वादात्मीयस्थानात्के-
द्रनिधनप्राप्त्यर्थगः केंद्राष्टमैकादशद्वितीयगः शुभः १।४।७।१०।८।११।२ धर्मायाष्टमकेंद्रगोर्कतनयात् सौराद्धर्मायाष्टमकेंद्रगः नवमैकाद-
शाष्टमकेंद्रगतः शुभः ९।११।८।१।४।७।१० ज्ञात्षट्त्रिधीलाभगः ज्ञात्बुधात् षट्त्रिधीलाभगः षष्ठतृतीयपंचमैकादशगतः शुभः ६।३।
५।११ शुक्रात् षट्व्ययलाभमृत्युषुशुक्रस्थानात् षष्ठद्वादशैकादशाष्टमेषुशुभः ६।१२।११।८ गुरोःकर्मान्त्यलाभारिषुगुरोःजीवाद्दशमद्वाद-
शैकादशषष्ठेषुशुभः १०।१२।११।६ तथाचसत्यः द्वादशपंचमनवमतृतीयषष्ठान्विनाकुजस्त्विष्टः स्वस्थानात् १२।५।९।३।६ एतान्विवर्जयि-
त्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि १।४।७।१०।८।११।२ सौरस्यतुनवमाभ्यधिकेषुअनर्थेषुएष्वेवद्वितीयस्थानंविनानवमाभ्यधिकेषु
११।८।९।१।४।७।१० भौमस्तृतीयपंचमदशमैकादशारिपुस्थितः सूर्यादिष्टः ३।५।१०।११।६ चंद्रान्मध्यमोदशमषष्ठसहजलाभेषु१०।३।६।११
दशमैकादशषष्ठांत्यगःकुजः भूमिजः पूजितोगुरुस्थानात् १०।११।६।१२ षष्ठैकादशपंचमतृतीयगश्शुभःसौम्यात् ६।११।५।३ अंत्यायाष्टमषष्ठ-
गःकुजःपूजितोशुक्रात् १२।११।८।६ प्रथमैकादशदशरिपुसहजोपगतश्चहोरायाः १।११।१०।६।३ तथाचस्वल्पजातके भौमःस्वादायस्वा-
ष्टकेंद्रगःश्चायषट्सूक्तेषुबुधात्जीवाद्दशायशत्रुव्ययेष्विनादुपचयसूक्तेषु दयादुपचयतनुषुत्रिषडायेष्विंदुतःसमोदशमः चंद्रस्थानादुपचयेषुदश- ८१
मवर्जितेषुशुभःदशमेस्थुभोपिनभवति ३।६।११ भृगुनोत्यषडायेषु १२।६।११ असितात्केंद्रायनववसूषु १।४।७।१०।११।९।८ इतिभौमाष्टकवर्गः १

अथबुधस्याष्टकवर्गंशार्दूलविक्रीडितेनाह द्व्याद्यायाष्टतपइति इंदुजोबुधः भृगुजाच्छुभात् द्व्याद्यायाष्टतपःस्मरेषु द्वितीयप्रथमैकादशाष्टमनवमचतुर्थेषु सप्तात्मजेषुतृतीयपंचमयुक्तेषुशुभः २।१।११।८।९।४।३।५ साज्ञास्तेषुयमारयोः एष्वेवद्व्याद्यायाष्टतपःस्मरेषुसाज्ञास्तेषु दशमसप्तमसहितेषुयमार योः शनैश्चरांगारकयोः यमात् २।१।११।८।९।४।१०।७ आराच्छुभः २।१।११।८।९।४।१०।७ व्ययरिपुप्राप्त्यष्टगोवाक्पतेः वाक्पतेःजीवात् द्वाद शषष्ठैकादशाष्टमगतःशुभः १२।६।११।८ धर्मायारिसुतव्ययेषुसवितुःसूर्यान्नवमैकादशषष्टपंचमद्वादशेषुशुभः ९।११।६।५।१२ स्वात्सा द्यकर्मत्रिगः स्वादात्मीयस्थानादेष्वेवधर्मादिषुस्थानेषुसाद्यकर्मत्रिकेषु प्रथमदशमतृतीयसहितेषुगतःशुभः ९।११।६।५।१२।१।१०।३ षट्स्वाया

द्व्याद्यायाष्टतपःस्मरेषुभृगुजात्सप्तात्मजेष्विंदुजः साज्ञास्तेषुयमारयोर्व्ययरिपुप्राप्त्यष्टगोवाक्पतेः
धर्मायारिसुतव्ययेषुसवितुःस्वात्साद्यकर्मत्रिगःषट्स्वायाष्टस्मरवास्पदेषुहिमगोःसाद्येषुलग्नाच्छुभः ४

ष्टस्मरवास्पदेषुहिमगोश्चंद्रात् षष्ठद्वितीयैकादशाष्टमचतुर्थदशमेषुशुभः ६।२।११।८।४।१०। साद्येषुलग्नाच्छुभः एष्वेवषष्ठादिषुस्थानेषुसाद्येषुप्रथमस्थानसहि तेषुलग्नाच्छुभः ६।२।११।८।४।१०।१ तथाचसत्यः स्वात्स्थानाच्छशितन योद्वितीयसप्तमचतुर्थनिधनानिहित्वेष्टः २।७।४।८ एतानिवर्ज यित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि १।३।५।६।९।१०।११।१२ सूर्यस्यतुलाभारिसुतांत्यनवमस्थः ११।६।५।१२।९ सुतसहजष ष्ठपश्चिमवर्जितेषुमंडलेषुबुधस्त्विष्टः सौराराप्त्यांस्थानादविकल्पाच्छास्त्रनियमेन ५।३।६।१२ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानि- जातानि १।११।४।२।८।९।१०।७ लग्नाच्छुक्रोयेषुप्रशस्यतेतेषुचंद्रजस्तस्य येषुस्थानेषुलग्नाच्छुक्रः शुभस्तेष्वेवस्थानेषुशुक्रस्थानाद्बुधःशुभोभवति शुक्रा

ष्टकवर्गः पठ्यते लग्नादिष्टस्थुक्रोरिपुसप्तमदशमपश्चिमान्हित्वा ६।७।१०।१२ एतानिस्थानानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि १।२।३।४।५।८।९।११ एतेषुस्थानेषुशुक्रस्थानाच्छुभोबुधः अंत्योयांत्याष्टमशत्रुभेषुजीवाद्बुधःश्रेष्ठः १२।११।८।६ दशमस्वलाभषष्ठाष्टमेषुचंद्राद्बुधश्चतुर्थेच १०।२।११।६।८।४ लग्नाच्चेशेद्यूनांत्यनवमस्रूतसहजवर्ज्येषु ७।१२।९।५।३ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि २।६।१०।११।८।४।१ एतेषुलग्नाच्छुभः तथाचस्वल्पजातके सौम्योंत्यषट्नवायात्मजेधिना १२।६।९।११।५ स्वान्त्रितनु ३।१ दशयुतेषु १० चंद्राद्विरिपुदशायाष्टस्रूरवगतः २।६।१०।११।८।४ सादिषुविलग्नात् प्रथमसूरवायद्विनिधनधर्मेषु १।४।११।२।८।९ सितान्त्रिधीसमेतेषु ३।५ साशास्मरेषु १०।७ सोरारयोर्व्ययायारिपुवसूषु १२।११।६।८ गुरोः इतिबुधस्याष्टकवर्गः ४ अथजीवस्याष्टकवर्गंशार्दूलविक्रीडितेनाह दिगिति दिक्स्वाद्याष्टमदायबंधुषुकुजादंगिराइति अंगिराजीवः कुजादंगारकाद्दशमद्वितीयप्रथमाष्टमसप्तमेकादशचतुर्थेषु शुभः १०।२।१।८।७।११।४ स्वात्सत्रिकेष्वंगिराः स्वादात्मीयस्थानादंगिराः गुरुः पूर्वोक्तेषुदिक्स्वाद्यादिषुसत्रिकेषुतृतीयस्थानसहितेषुशुभः १०।२।१।८।७।११।४।३ सूर्यात्सत्रिनवेषुगुरुः शुभः सूर्यादादित्यादेषुवस्थानेषुमागुक्तेषुसतपस्तृतीयेषुतृतीयनवमस्थानाधिकेषुशुभः १०।२।१।८।७।११।४।३।९ धीस्वनवदिग्लाभारिगोभार्गवात् भार्गवाच्छुक्रात्पंचमद्वितीयनवमदशमैकादशषष्ठेषुशुभः ५।२।९।१०।११।६ जायायार्थनवात्मजेषुहिमगोः हिमगोश्चंद्रात् सप्तमैकादशद्वितीयनवमपंचमेषुशुभः ७।११।२।९।५ मंदात्रिषट्धीव्ययेमंदात्सोराव् तृतीयषष्ठपंचमद्वादशेषुशुभः।३।६।५।१२ दिग्धीषट्स्वसूरवायपूर्वनवगोज्ज्ञाद्गुरुः ज्ञाद्बुधाद्दशमपंचमषष्ठद्वितीयचतुर्थैकादशप्रथमनवमेषुशुभः १०।५।६।२।४।११।१।९ सस्मरश्चोदयात् उदयाल्लग्नादेष्वेव स्थानेषुसस्मरेषुसप्तमस्थानसहितेषुशुभः १०।५।६।२।४।११।१।९।७ तथाचसत्यः येषुबुधस्यशशांकस्तेषुगुरुःपुष्कलस्वकात्स्थानात् चंद्राष्ट

कवर्गः पठ्यते षष्ठथननवमपश्चिमवर्ज्येषुबुधात्मशस्तस्य ६।२।९।१२ एतानिस्थानानिवर्जयित्वाजातानि १।३।४।५।७।८।१०।११ अत्रपंचमद्वितीययोः स्थान
योः वराहमिहिरेणसहभेदः अत्रचवराहमिहिरेणयवनेश्वरमतमंगीकृत्यद्वितीयस्थानस्यशुभत्वमंगीकृतं तथाचयवनेश्वरः स्वस्थानगः स्थानसुवर्णमानमा
प्तिंद्वितीयेचगुरुः करोति एवंद्वितीयेचशुभः विवादैदैन्याध्वगदस्त्रिकोणेतस्मात्पंचमेनशुभः एवंवार्कादिष्टोनवमाप्त्यथिकेषुभवनेषु १।३।४।५।७।८।९।
१०।११ अत्रापिपंचमद्वितीययोः वराहमिहिरेणयवनेश्वरमतमंगीकृतं तथाचयवनेश्वरः स्थानेरवेर्बुद्धिसत्वद्धनाप्तिंकरोति जीवोधनदोद्वितीयेएवंद्वितीये
शुभत्वाद्वराहमिहिरेणांगीकृतं रुजापीडाध्वदारिद्र्यसूरिःस्यात्पंचमेतस्मात्पंचमेनशुभः आत्मसहजेषु सहजभवनंविनाकुजाच्चगुरुरिष्टः १४

दिक्स्वाद्याष्टमदायबंधुषुकुजात्स्वात्सत्रिकेष्वंगिराः सूर्यात्सत्रिनवेषुधीस्वनवदिग्लाभारिगोभार्गवात्
जायाधीर्यनवात्मजेषुहिमगोर्मंदात्त्रिषट्धीव्ययेदिग्धीषट्स्वसुखवाचपूर्वनवगोज्ञात्सस्मरस्त्वोदयात ५

५।७।१०।११ अत्रापिपंचमद्वितीययोः वराहमिहिरेणसहभेदः अत्रापियवनेश्वरः गुरुः कुजस्थानगतोऽरिहंताद्वितीयगस्तुद्युतिहर्षदाता तस्माद्व
राहमिहिरेणद्वितीयस्थानमंगीकृतं जामित्रगोव्याध्यरिशोककारीएवंसप्तमस्थानंनांगीकृतम् द्वादशारिपुपंचमतृतीयसंज्ञेशुभः सौरात् १२।६।५।३
दशमैकादशनवमद्वितीयषट्पंचमेषुभृगोः जीवदृष्टः १०।११।९।२।६।५ चंद्राज्जामित्रनवमसुतलाभकोशर्क्षेषुगुरुः शुभः ७।९।५।११।२
प्रथमद्वितीयपंचमचतुर्थधर्मारिलाभदशमस्थः सौम्याद्गुरुरिष्टः १।२।५।४।९।६।११।१० जीवोलग्नादेवमिष्टः सजामित्रः १।२।५।४।९।६।११।
१०।७ तथाचस्वल्पजातके जीवोभौमाद्व्यायाष्टकेंद्रगो २।११।८।१।४।७।१० कात्सधर्मसहजेषु २।११।८।१।४।७।१०।९।३ स्वात्सत्रिकेषु —

२ । ११ । ८ । १ । ४ । ७ । १० । ३ शुक्रान्नवदशलाभस्वधीरिपुषु ९ । १० । ११ । २ । ५ । ६ शशिनः स्मरत्रिकोणार्थलाभगः ७ । ९ ५ । २ । ११ स्त्रिरिपुधीव्ययेषुयमात् ३ । ६ । ५ । १२ नवदिक्सुखायधीस्वायशत्रुषुज्ञा ९ । १० । ४ । १ । ५ । २ । ११ । ६ स्वकामगोलग्नात् ९ । १० । ४ । १ । ५ । २ । ११ ६ । ७ इतिजीवाष्टकवर्गः ५ अथशुक्रस्याष्टकवर्गंशार्दूलविक्रीडितेनाह लग्नादिति सितःशुक्रः लग्नादासुतलाभरंध्रनवगः शुभः लग्नात्प्रभृति सुतस्थानंपंचमं यावत्तथालाभरंध्रनवगःसितःशुभः तेषुप्रथमद्वितीयतृतीयचतुर्थपंचमेकादशाष्टनवमेषुलग्नाच्छुक्रः शुभः १ । २ । ३ । ४ । ५ । ११ । ८ । ९ सांत्यः शशांकात्सितः शशांकाच्चंद्रादेषेवस्थानेषुसांत्येषुसव्ययेषुद्वादशस्थानाधिकेषुशुभः १ । २ । ३ । ४ । ५ । ११ । ८ । ९ । १२ स्वात्साज्ञेषुस्वा

लग्नादासुतलाभरंध्रनवगःसांत्यःशशांकात्सितःस्वात्साज्ञेषुसुखाभिधानवदशच्छिद्राप्तिगःसूर्यजात् रं
ध्रायव्ययगोरवेर्नवदशप्राप्त्यष्टधीस्थोगुरोर्ज्ञाद्धीत्र्यायनवारिगस्त्रिनवषट्पुत्रायसांत्यःकुजात् ॥ ६॥

दात्मीयस्थानादेष्वेवस्थानेषुसाज्ञेषुदशमस्थानाधिकेषुशुभः १ । २ । ३ । ४ । ५ । ११ । ८ । ९ । १० सुखत्रिधीनवदशच्छिद्राप्तिगः सूर्यजात् सौराच्चतुर्थतृतीयपंचमनवमदशमाष्टमैकादशेषुशुभः ४ । ३ । ५ । ९ । १० । ८ । ११ रंध्रायव्ययगोरवेः रवेरादित्यादष्टमैकादशद्वादशेषुशुभः ८ । ११ । १२ नवदशप्राप्त्यष्टधीस्थोगुरोः जीवान्नवमदशमैकादशाष्टमपंचमेषुशुभः ९ । १० । ११ । ८ । ५ ज्ञाद्धीत्र्यायनवारिगः ज्ञात्बुधात्पंचमतृतीयैकादशनवमषष्ठेषुशुभः ५ । ३ । ११ ९ । ६ त्रिनवषट्पुत्रायसांत्यः कुजात् कुजाद्भौमात्तृतीयनवमषष्ठपंचमैकादशेषुसांत्येषुअंत्येनद्वादशेनसहितेषुस्थानेषुशुक्रः शुभः ३ ९ । ६ । ५ । ११ । १२ तथाचसत्यः स्वस्थानाद्भृगुतनयः षट्सप्तमपश्चिमेतरेष्विष्टः ६ । ७ । १२ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजा- ८३

तानि १।२।३।४।५।८।९।१०।११ रिपुपत्निकर्मवर्ज्येषुसितश्चंद्रात्तुपुष्कलोनृणां ६।७।१० एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिजातानि १।२।३। ४।५।९।८।११।१२ अंत्योपांत्याष्टमगः सूर्यादिष्टस्तुभार्गवःकथितः १२।११।८ भौमादंत्योपांत्य तृतीयनवमस्थतरिपु शशिगश्चैवं १२।११।३।९।५।६ दशमैकादशनिधनत्रिकोणसंस्थोभृगुर्जीवात् १०।११।८।५।९. सौम्यात्स्थ नधर्मलाभसहजारिसंज्ञेषु ५।९।११।३।६ लग्नादिष्टः शुक्रोरिपुसप्तमदशमपश्चिमान्हित्वा ६।७।१०।१२ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि १।२।३।४।५।८।९।११ आद्यद्वितीयरिपुसप्तमांत्यवर्ज्येषुसौराच्च १।२।६।७।१२ एतानिवर्जयित्वातान्येववराहमिहिरपठितानिस्थानानिजातानि ३।४।५।८।९।१०।११

मंदः स्वात्त्रिसुतायशत्रुषुशुभः साज्ञांत्यगो भूमिजात्केंद्रायाष्टधनेष्विनादुपचयेष्वाद्येसुरवेश्चोदयात्
धर्मायारिदशांत्यमृत्युषुबुधाच्चंद्रात्त्रिषड्लाभगः षष्ठायांत्यगतः सितात्सुरगुरोःपान्त्यत्यधीशत्रुषु ७

तथाचस्वल्पजातके शुक्रोलग्नादासुतनवाष्टलाभेषु १।२।३।४।५।९।८।११ सव्ययश्चंद्रात् स्वात्साज्ञेषुर्विसुताग्निधीसुरवाप्तिनवकर्मरंध्रेषु व स्वत्यायेष्वर्कान्नवदिग्लाभाष्टधीस्थितोजीवात् ज्ञात्त्रिसुतनवायारिष्वायसुतापोक्लिमेषुकुजादिनिशुक्राष्टकवर्गः ६ अथसौरस्याष्टकवर्गंशार्दूल-विक्रीडितेनाह मंदः स्वात्त्रिसुतायशत्रुषुशुभइति मंदः सौरः स्वादात्मीयस्थानात्तृतीयपंचमैकादशषष्ठस्थानेषुशुभः साज्ञांत्यगोभूमिजात् भूमिजाद्भौमादेषुएवमागुक्तेषुसाज्ञांत्येषुगतः दशमद्वादशसहितेषुशुभः ३।५।११।६।१०।१२ केंद्रायाष्टधनेष्विनात् इनात्सूर्यात्केंद्रैकादशाष्टमद्वितीयेषुशुभः १।४।७।१०।११।८।२ उपचयेष्वाद्येसुरवेश्चोदयात् उदयाल्लग्नात्तृतीयषष्ठदशमैकादशमध्यमचतुर्थेषुशुभः ३।६।१०।११

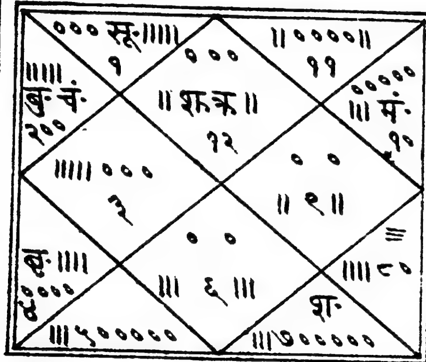
११४ धर्मार्थारिदशांत्यमृत्युषुबुधात् बुधाद्बुधस्थानान्नवमेकादशषष्ठदशमद्वादशाष्टमेषुशुभः ९।११।६।१०।१२।८ चंद्रात्रिषड्लाभगः चंद्रस्थानात्तृतीय
षष्ठैकादशेषुशुभः ३।६।११ षष्ठांत्यायगतःसितात् शुक्रस्थानात् षष्ठद्वादशेकादशेषुशुभः ६।१२।११सुरगुरोःप्रास्यंत्यधीशत्रुषु सुरगुरोःजीवादे
कादशद्वादशपंचमषष्ठेषुशुभः ११।१२।५।६ तथाचसत्यः एकादशपंचमषष्ठगोर्कजःस्याच्छुभस्तृतीयेच ११।५।६।३ स्थानान्निशाकरस्यतुपंचमवर्ज्यंषष्ठेषेव
१।३।६ येषात्मनोरविस्तेषुभास्करि स्याद्दशोरविस्थानात् आदित्याष्टकवर्गेपठ्यते स्वात्स्थानाद्दिवसकरस्तृतीयषष्ठांत्यभात्रिकोणानि हित्वेष्टः ३।६
१२।५।९ एतानिहित्वाजातानि १।२।४।७।९।१०।११।८ अत्रवराहमिहिराद्भ्यधिकंनवमस्थानंतच्चयवनेश्वरविरोधित्वाद्वराहमिहिरेण-
त्युक्तं तथाचयवनेश्वरः पापप्रवृत्तिंनवमेविधत्तइति जीवाद्दिष्टः षट्पंचमपश्चिमेकादशस्थश्च ६।५।१२।११ भ्रात्सुतविजयलाभांत्यकर्मगः
पुष्कलोनृणां भौमस्थानात्सौरिः ३।५।६।११।१२।१० षष्ठांत्योपांत्यगः शुक्राव् ६।१२।११ दशमेकादशषष्ठाष्टमांत्यनवमोर्कजः सौम्यात् १०।११
६।८।१२।९ स्थानादिष्टोलग्नाच्छुभस्तुलग्नाद्यथासूर्यः आदित्याष्टकवर्गेपठ्यते दशमेकादशषष्ठतृतीयगोलग्नगश्चतुर्थश्चलग्नात् १०।११।६।३
१।४ तथाचस्वल्पजातके स्वात्सौरस्त्रिसुतायारिगः ३।५।११।६ कुजादंत्यकर्मसहितेषु ३।५।११।६।१२।१० स्वायाष्टकेंद्रगोर्कात् २।११
८।१।४।७।१० शुक्रात्षष्ठांत्यलाभेषु ६।१२।११ त्रिषडायगःशशांका ३।६।११ उदयात्ससुखाद्यकर्मगो ३।६।११।४।१।१० थगुरोःसुतष
ड्व्ययायगो ५।६।१२।११ ज्ञाद्व्यायारिपुदिङ्नवाष्टस्थः १२।११।६।१०।९।८ इतिसौरस्याष्टकवर्गः ७ अथाष्टकवर्गफलनिरू
पणार्थमालिन्याह इतिनिगदितमिति इत्यनेनोक्तेनप्रकारेणयन्निगदितमुक्तंतदिष्टंनेष्टमन्यत् यदन्यंनिगदितंतत्सर्वमनिष्टमशोभनं एतदु-
क्तंभवति स्वादर्कःप्रथमायबंधुनिधनइत्यनेनपाठेनयान्युक्तानिस्थानानितेषांश्रेष्ठंफलं विशेषादधिकफलविपाकमेवमिष्टानिष्टयोःफलयोःविशे ८४

पात्संशोधनादधिकमिष्यते तत्फलविपाकंभवति एतज्जन्मभात् जन्मकालेयत्रस्थानेग्रहाः स्थिताः तस्मात्स्थानाच्छुभाशुभानिफलानिभयच्छंति
नतथातत्कालाक्रांतराशितः एतदुक्तंभवति यानिशुभस्थानान्याचार्येणपठितानि तानिबिंदूपलक्षितानिकार्याणि यान्यशुभानितानिरेखोपलक्षिता
नि ततइष्टानिष्टयोः विशेषमंतरंकृत्वा ऽवशिष्टस्यफलस्यपक्तिरिति यत्रबिंद्वष्टकंजातंतत्रशुभफलंसंपूर्णं यत्रचषड्बिंदवस्तत्रपादोनंफलं यत्र-
चबिंदुचतुष्टयंतत्रार्द्धफलं यत्रबिंदूद्वौतत्रपादफलं अशुभफलस्यैवंरेखाभिः कल्पनाकार्या तत्रचानिमिषपरमांशकेविलग्नइत्यत्रप्रयोगेजातस्यांगा
रकस्याष्टकवर्गउदाहियते तत्राचार्यपठितानिस्थानानिबिंदूपलक्षितानिकार्याणि अपठितानिअशुभानिस्थानानिरेखोपलक्षितानिकार्याणि तद्यथा

इतिनिगदितमिष्टंनेष्टमन्यद्विशेषादधिकफलविपाकंजन्मभात्तत्रदद्युः उपचय
ग्रहमित्रस्वोच्चगैःपुष्टमिष्टत्वपचयग्रहनीचारातिगैर्नेष्टसंपत् ८ इत्यष्टकवर्गः

ग्रहसंस्थामीनलग्नगतः शुक्रः मेषेद्वितीयस्थानस्थोर्कः तृतीयेवृषेचंद्रबुधौपंचमस्थानेकर्कटस्थोजीवः अष्टमेतुलायांशनैश्चरः एकादशेमकरस्थो
भौमः अनयाग्रहसंस्थयाप्रदर्श्यतेन्यासः वक्रस्तूपचयेष्विनात्सुतनयेष्वाद्याधिकेषूदयाच्चंद्राद्विग्विफलेषुकेंद्रनिधनप्राप्त्यर्थगःस्वाच्छुभः धर्माया
ष्टमकेंद्रगोर्कतनयाज्ज्ञात्षट्त्रिधीलाभगः शुक्रात्षड्व्ययलाभ १२ मृत्युषुकुरोः कर्मांत्यलाभारिषु १ अष्टकुंडलिकान्यासः अथशुभाशुभफलवि-
शेषःक्रियते तत्रमेषेरेखापंचकंबिंदुत्रयंचजातं रेखात्रयंबिंदुत्रयंचापास्यद्वेरेखेजाते तस्मादेवंविधेयोगेजातस्यसदैवचारवशात्मेषस्थोंगारको
ष्टभागद्वयेनाशुभः वृषेरेखापंचकं बिंदुत्रयंजातं रेखात्रयंबिंदुत्रयंचापास्यद्वेरेखेजाते तस्माद्वृषस्थोभौमोष्टभागद्वयेनाशुभोभवति मिथु

नेरेरवापंचकंबिंदुत्रयंचजातं रेरवात्रयंबिंदुत्रयंचापास्य द्वेरेरवेजाते तस्मिन्मिथुनस्थोभौमो ष्टभागद्वयेनाशुभः कर्कटेबिंदुचतुष्टयंरेरवाचतुष्टयंचजातम्
तत्रनकिंचिदवशिष्यते तेननतत्स्थानंनशुभंनाप्यशुभं समत्वान्मध्यमः सिंहेबिंदुपंचकंरेरवात्रयंचजातं रेरवात्रयंबिंदुत्रयंचापास्यबिंदुद्वयंजातंच

तस्मात्तस्यसदैवसिंहस्थोभौमोष्टभागद्वयेनशुभोभवति कन्यायांरेरवाषट्कंबिंदुद्वयंचजातं बिंदुद्वयंरेरवाद्व
यंचापास्यरेरवाचतुष्टयंजातं तस्मात्कन्यास्थोभौमोष्टभागचतुष्टयेनाशुभः तुलायांरेरवात्रयंबिंदुपंचकं
चजातं तत्ररेरवात्रयंबिंदुत्रयंचापास्यबिंदुद्वयंजातं तेनतुलास्थोभौमोष्टभागद्वयेनसदैवशुभः वृश्चिकेरे
रवासप्तकमेकोबिंदुःजातः तत्रबिंदुरेरवांचापास्यरेरवाषट्कंजातं तस्माद्वृश्चिकस्थोभौमोष्टभागषट्केनाशु
भः धनुषिरेरवाषट्कंबिंदुद्वयंचजातं तत्ररेरवाद्वयंबिंदुद्वयंचापास्यरेरवाचतुष्टयंचजातं एवमष्टभागचतुष्ट
येधन्विस्थोभौमोसदैवाशुभः मकरेरेरवात्रयंबिंदुपंचकंचजातं तत्ररेरवात्रयंबिंदुत्रयंचापास्यबिंदुद्वयंजातं
तेनमकरस्थोभौमोष्टभागद्वयेनशुभः कुंभेरेरवाचतुष्टयंबिंदुत्रयंचजातं अत्रचंद्रस्थानात् दशमस्थानं —
भौमस्यसमत्वादष्टमोबिंदुर्नजातस्तस्माद्रेरवात्रयंबिंदुत्रयंचापास्य एकारेरवाजातातस्मात्कुंभस्थोष्टमभा-
गेनैकेनाशुभः मीनेरेरवापंचकंबिंदुत्रयंचजातं रेरवात्रयंबिंदुत्रयंचापास्यरेरवाद्वयंचजातं तस्मान्मीनस्थो
भौमोष्टभागद्वयेनाशुभः अस्यतोशुद्धोस्थापना एवंशुभाशुभान्येकीकृत्याष्टेफलानिभवंति तेषांसंशोधनंकृत्वायदवशिष्यतेतदादेश्यं यत्र
रेरवाचतुष्टयंबिंदुचतुष्टयंचभवति तत्रसममध्यस्थोग्रहोभवति यत्ररेरवाष्टकंतत्रातीवाऽशुभः यत्रबिंद्वष्टकंतत्रातीवशुभः एवंजन्मकाला

क्रांतराशिवशेनसर्वग्रहाणामष्टकवर्गः कार्यः तथाच बादरायणः एकेनयः शुभः स्यात्षड्भिः स्थानैः सपापदो भवति यस्तुचतुर्भिर्नेष्टः सर्वफलेकल्पनाप्येवं ननुपू
र्वमुक्तं एकग्रहस्यसदृशेफलयोर्विरोधेनाशंवदेद्यदधिकंपरिपच्यतेनत् इतिनिगदितमिष्टेनेष्टमन्यद्विशेषादितिपुनरुक्तं उच्यते नैतत्पुनरुक्तं अष्टक
वर्गविनायदुक्तमेकग्रहस्यसदृशफलयोर्विरोधइति तत्रसदृशयोः फलयोर्विरोधेनाशोविज्ञेयः यथासएवग्रहः कयापियुक्त्यास्ववर्णदोभवति सएवयु
क्त्यंतरेणस्ववर्णापहारीतदानस्ववर्णदोभवति नस्ववर्णापहारीचेति यदधिकंपरिपच्यतेतत्रतत्रापि यदिकारणद्वयेनस्ववर्णापहारीभवति कारणेनैकेन
स्ववर्णदस्तथापिस्ववर्णापहारीभवति नस्ववर्णदः अथकारणद्वयेनस्ववर्णदः कारणेनैकेनस्ववर्णापहारि तथापिकारणद्वयस्याधिक्यात्स्ववर्णदए
व एवंतत्रसदृशेफलयोर्विरोधेनाशंवदेन्नाशसदृशयोः इहतुपुनः सदृशेपिफलयोर्विरोधेन्नाशएवेति तद्यथा बादरायणयवनेश्वरादिभिरष्टकवर्गे-
भिहितं अस्यग्रहस्यस्थानादयंग्रहः स्वस्मिन्स्थानेतिष्ठमानइमानिशुभान्यशुभानिफलानिप्रयच्छतीति तत्रासदृशान्यपियदितानिफलानिभवंति
तथापितेषांशुभाशुभविरोधादेवनाशंवदेत् विशेषादधिकफलविपाकंजन्मपातन्नदधुरिति यथाकश्चिद्ग्रहः केनचित्कारणेनस्ववर्णदोभवत्य-
परेणरूप्यापहारीच तथाप्यसदृशयोरपिफलयोर्विरोधेदानहरणात्मकेनशुभोनाप्यशुभइतिकल्पनीयः एवंस्थानाष्टकायत्रस्थानेबहुभिः शु-
भोभवत्यल्पेनाशुभः तत्रशुभाशुभफलविशेषकृताच्छुभमेवकल्पनीयं अनेनेवप्रकारेणस्थानसंज्ञामात्रेणस्थानशुभाशुभलमेवोक्तं नपृथ
क्फलनिर्देशोयवनेश्वरादियावत् यद्येवंचाष्टकवर्गप्रधानंनतत्संहितायांगोचरफलेचंद्रस्थानात् किमितिपृथक्फलनिर्देशोवराहमिहिरेणकृतः
जन्मन्यायासदोर्क इत्येवमादि अत्रोच्यते तस्मादष्टकवर्गफलविशेषाद्यदतिरिच्यतेतदेववक्तव्यमिति तदेवपूर्वप्रत्ययनार्थमतिप्रसिद्धत्वाद्गोच
रस्यान्यमतमेवांगीकृत्योक्तं तथाच यात्रायांतेनैवोक्तं यस्यगोचरफलप्रमाणतातस्यवेधफलमिष्यतेनवा प्रायशोबहुषुसंमतंत्विदंस्थूलमार्ग

फलदोहिगोचरइति यवनेश्वरेणापिपृथक् पृथक् फलनिर्देशंकृत्वेनदेवाष्टकवर्गमंगीकृतं तथाचतद्वाक्यं फलाष्टवर्गेशुभपापलक्षेसमानकल्पावफलोप्रदि
ष्टो ज्यायांस्तुयस्तस्यफलंविधार्ययात्राविधानेन्नसमुद्भवेच पृथक् फलनिर्देशंकृत्वाबादरायणोप्यष्टकवर्गमेवाह कष्टेष्वेष्टेतुल्यसंख्येफलेचेत्स्या
तान्नाशः फलयोस्तत्रवाच्यः वाच्यापत्तिर्योतिरिक्तस्तयोः स्यात्स्थानेस्थानेकल्पनेयंप्रदिष्टा उपचयगृहमित्रस्वोच्चगैः पुष्टमिष्टमिति लग्नाच्चंद्राद्वा
यान्युपचयस्थानानि तथामित्रक्षेत्राणिस्वोच्चंच एतानिशुभस्थानानि शुभस्थानोपलक्षणानि उपलक्षणत्वात्स्वक्षेत्रंमूलत्रिकोणंचगृह्यते त
त्रलग्नाच्चंद्राद्वोपचयतोग्रहः स्वक्षेत्रस्थः स्वोच्चस्थोमित्रक्षेत्रस्थोमूलत्रिकोणस्थश्चयदाशुभंफलंप्रयच्छति तदातीवपुष्टंफलंप्रयच्छति अत्र
चश्रीदेवकीर्तिः लग्नादुपचयसंस्थश्चंद्राद्वास्वगृहमूलतुंगस्थः मित्रक्षेत्रगतोवाफलमतिशयितःशुभंदद्यात् लग्नाच्चंद्राद्वान्यान्यपचयस्था
नानि तथाशत्रुक्षेत्रनीचानिचतान्यशुभानि तेषुस्थितोग्रहोयदाशुभफलंप्रयच्छति तदप्यतिनिकृष्टमिति अर्थादेवशुभग्रहः शुभंफलं
प्रयच्छति अशुभग्रहस्यश्चाशुभमल्पं किमेवंविधेषुग्रहस्यजन्मकालेस्थितिरन्वेष्या किंवाचारवशात्फलकल्पनेति उच्यते जन्मकालेक
थमेतत् उच्यते तत्रांतर्दर्शनतः तथाचदेवकीर्तिः अपचयराशौजीवेशत्रुक्षेत्रेचजन्मकालेस्याव् यस्तुसदद्यात्पापंफलमतिशयितोरक्षा
कालं यवनेश्वरश्च यस्तुस्वनीचारिगृहोपगोन्यैर्जितोरिदृष्टोल्पतनुर्विवर्णः सूतौप्रभूज्जन्मपतौबलस्थेसजन्मगोवंध्यफलोनिरूक्षः ईष-
त्फलत्स्वोच्चप्रदिष्टदृष्टोमित्रर्क्षजन्मोपचयेबलीयान् योजातकेभूत्सतुजन्मसंस्थोदद्याच्छुभंनत्वशुभोप्यनिष्टं तथाचसत्यः जन्मन्युप
चयभवनेएकोग्रहोप्युपचयेषुपुष्टफलः अपचयभवनोपेताः पीडास्थानेत्वपचयायफलकालेतुपुनश्चंद्रवर्ज्यमन्योग्रहोबलवानेवशुभमशुभं
वापुष्टफलंप्रयच्छतीति चंद्रःशुभोपिबलरहितः पापफलोभवति अत्रचश्रीदेवकीर्तिः पुष्टमपुष्टंस्वफलंदद्यात्सबलोबलेनहीनस्तु ग्रहइ

वसर्वस्वंद्रः कष्टफलोबलविहीनश्च तथाचसत्यः स्नेहवपुरंशबलैर्विवर्जितः शत्रुभैरिसंदृष्टः ग्रहइवफलमनुदयाच्चंद्रस्तुयदीदृशःकष्टः
वराहमिहिरोप्यबलानांग्रहाणांफलदाने असमर्थानांयात्रायामाह नीचस्थाग्रहाविजितारव्यभिभूताविरश्मयोन्हस्वाः भुजगाइवमंत्रहताभ
वंतिकार्याक्षमालग्ने यात्रायांयवनेश्वरोपि स्ववर्गसंस्थाबलिनोविशेषाग्रहायथोदिष्टफलप्रदाःस्युः नीचेजितास्त्वारिगृहेल्पवीर्यास्तेप्यंत्य
निष्टिष्टफलप्रवृत्तिं तत्रशास्त्रेषुयानिचान्यान्युच्चादिसंस्थानांशुभाशुभफलप्रवृत्तिप्रदर्शकानिनीचारिस्थानामशुभफलप्रदर्शकानि तानिज
न्मसमयेज्ञेयानि यानिचशुभानामशुभानांवाफलानिग्रहवशेनेवपुष्टिप्रदर्शकानितानि चारवशात्फलदानकालेग्रहस्यज्ञेयानीति ८ इतिश्री
भट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृतावष्टकवर्गोध्यायोनवमःसमाप्तः ९ अथातःकर्माजीवाध्यायोव्याख्यायते अनेनपुरुषेणकथंध
नमर्जयितव्यमित्यध्यायेस्मिन्निरूप्यते अत्रचप्रकारद्वयेनधनदाताग्रहोभवति लग्नाच्चंद्रमाच्चयोदशमस्थोग्रहःसधनदाताभवति अथल
ग्नचंद्रयोर्दशमस्थानेशून्येभवतस्तदालग्नचंद्रादित्यानांयेयेदशमराशयस्तेषांयेऽधिपतयस्तेषुनवांशकेषुपुरुषस्यजन्मकालेस्थितास्तेषां-
नवांशकानांयेग्रहाअधिपतयस्तेग्रहाःधनदातारोभवंति किंतुलग्नाच्चंद्राच्चयेदशमाग्रहाः तेअनेनप्रकारेणधनदातारोभवंति किंतुभेंद्वर्कास्प
दपतिगांशनाथाअनेनप्रकारेणेति तत्रादावेवलग्नाच्चंद्राच्चदशमस्थोग्रहोयेनप्रकारेणधनंददाति तथाभेंद्वर्कास्पदपतिगांशनाथायेनप्रका
रेणधनप्रदास्तत्प्रकारद्वयप्रदर्शनंप्रहर्षिण्याह अर्थाप्तिरिति होरेंद्वोःलग्नचंद्रयोःदिवाकराद्यैःसूर्याद्यैःग्रहैःदशमगतैःदशमस्था-
नाश्रितैः पित्रादिभ्योर्थाप्तिभिः धनप्राप्तिःविकल्पनीयाविचिंत्या तत्रपुरुषस्यजन्मसमयेलग्नाच्चंद्राद्वायद्यादित्योदशमस्थोभवतितदापितृतोर्थाप्ति-
र्भवति एवंचंद्रेलग्नाद्दशमगतेपितृपत्नितः मातुःसकाशात् भौमेलग्नचंद्रयोर्दशमेसतिशत्रुतःरिपुतःबुधेमित्रात् सुहृत्तः गुरोर्भ्रातृतःसहजात् शुक्रे-

स्त्रीनः योषितः सौरेर्भृतकजनात्कर्मकरात् सेवकादित्यर्थः अथकश्चिल्लग्नाद्दशमे भवत्यपरश्चंद्रा त्तदास्वस्यांस्वस्यामंतर्दशायांद्वावपिस्वाभिहितफल प्रदौभवतः नकेवलं यावच्चंद्राल्लग्नाच्चबहवोपियदिदशमस्थाभवंति तदासर्वएवस्वस्यांस्वस्यामंतर्दशायांस्वस्वप्रकारेणधनप्रदाभवंति अथलग्ना च्चंद्राद्वानकश्चिद्दशमोभवति तदाकोर्थप्रदोभवति अतउक्तं भेंद्वर्कास्पदपतिगांशनाथवृत्त्या भंलग्नंइंदुश्चंद्रः अर्कः आदित्यः भंचेंदुश्चार्कश्च भेंद्वर्काः तेभ्यः प्रत्येकस्यास्पदाख्योयोराशिः दशमइत्यर्थः तस्ययोधिपतिः ग्रहःसः यस्मिन्नवांशकेगतः स्थितस्तस्ययोनाथः स्वामीतस्ययाव क्ष्यमाणावृत्तिः तयावृत्त्यातस्यधनप्रदोभवति एवंलग्नाच्चंद्रादर्कादपिकर्तव्यं केचिदेवंव्याचक्ष्यते यथालग्नाच्चंद्राच्चयदादशमस्थाग्रहाभवंतिन

अथकर्माजीवाध्यायोव्याख्यायते अर्थाप्तिःपितृपितृपत्निशत्रुमित्रभ्रातृस्त्रीभृत
कजनाद्दिवाकराद्यैःहोरेंद्वोर्दशमगतैर्विकल्पनीयाभेंद्वर्कास्पदपतिगांशनाथवृत्त्या ॥१॥

दालग्नचंद्रयोःयोबलवान्तस्ययोदशमः सएवार्थप्रदोभवति भेंद्वर्काणांयोबलीतस्यास्पदपतिगांशनाथवृत्त्याएकएवार्थप्रदोभवतीति तदयुक्तं यस्मा- द्बलग्रहणंनास्तितस्मादेवंज्ञायते सर्वेभ्यएवभवति पुरुषस्यबहुप्रकारधनागमदर्शनादिति तथाचभगवान्गार्गिः उदयाच्छशिनोवापियेग्रहाद शमस्थिताः तेसर्वेर्थप्रदाज्ञेयाःस्वदशासुयथोदिताः लग्नार्कशशिनाथेभ्योदशमाधिपतिर्ग्रहः यस्मिन्नवांशेतत्कालंवर्ततेतस्ययःपतिः तद्वृत्त्याप्र वदेद्वित्तंजातस्यबहवोयदा भवंतिवित्तदास्तेपिस्वदशासुविनिश्चितमिति १ भेंद्वर्कास्पदपतिगांशनाथवृत्त्याइतियदुक्तमधुनातांवृत्तिंमहर्षि र्गोह्ययेनाह अर्कांशइति भेंद्वर्कास्पदपतिगांशनाथोर्कःयदाभवतितदातृणैःसुगंधैः कनकेनसुवर्णेनच ऊर्णयाआविकलोम्नाभेषजेन

औषधेन आदिशब्दात् भिषक्क्रियया रोगिणां परिचर्यया च धनमाप्नोति अथ चंद्रांशो भवति तदा कृष्याकर्षणेन जलजैः शंखमुक्ताप्रवालादिभिः अंगनाभिः स्त्रीभिः जलजानां क्रयविक्रयैः अंगनानां समाश्रयणैः एतैः धनमाप्नोति अथ कुजांशो भौमनवांशो यदा भवति तदा धातुभिः मृत्तिकादिभिः पक्वाभिः सुवर्णरूप्यताम्रादीनि भवंति ताभिः प्राप्नोति अथवा धातुभिः मनःशिलाहरितालहिंगुलकांजनप्रभृतिभिः अग्निनाग्निक्रियया प्रहरणैः खड्गचक्र-कुंतचापतोमराद्यैः साहसैः असमीक्षितकार्यकरणैः अथवा स्वबलक्रियारंभैः धनमाप्नोति अथ सौम्यांशो बुधनवांशको यदा भवति तदा लिपिगणितादि काव्यशिल्पैः धनमाप्नोति लिप्यक्षरविन्यासेन गणितेन आदिग्रहणात् व्याख्यानेन यंत्रादिप्रयोगैः काव्यक्रियया शिल्पैः चित्रपुस्तकपत्रछेदवाणमाल्य

अर्कांशे तृणकनकोर्णभेषजाद्यैश्चंद्रांशे कृषिजलजांगनाश्रयाच्च
धात्वग्निप्रहरणसाहसैः कुजांशे सौम्यांशे लिपिगणितादिकाव्यशिल्पैः२

रचनागंधयुक्तिप्रभृतिभिः धनमाप्नोति २ अथ जीवांशो द्वितीयमहर्षिण्याह जीवांशेति जीवांशो द्विजविबुधाकराद्धर्मैरिति अथ जीवांशको यदा भवति तदा द्विजेभ्यो ब्राह्मणेभ्यः विबुधेभ्यो देवेभ्यः पंडितेभ्यो वा आकरेभ्यः सुवर्णादीनां लवणादीनां अंजनादीनां गजादीनां च समुत्पत्तिस्थाने भ्यः आदिग्रहणात् क्रियावादेन धर्मैः यज्ञदानोपवासतीर्थगुरुसेवनादिभिः धनमाप्नोति अथ शुक्रनवांशको यदा भवति तदा मणिभिः वज्रप्र रक्तवपद्मरागेंद्रनीलप्रभृतिभिः रजतेन रूप्येण आदिग्रहणात् सर्वलोहैः गोभिः तथा महिषकर्मणि महिषेभ्यो वा साधुः महिष्यः श्रेष्ठमहिष्यैः धनमाप्नोति अथ सौरांशको यदा भवति तदा श्रमेण अध्वगमनादिकेन वधेन वधप्रपातितया अथवा स्वशरीरताडनाद्येन भारवाहनेन

नीचशिल्पैः स्वकुलानुचितैः कर्मभिः धनमाप्नोति एवंजातककालवशात्पुरुषस्य धनागमंज्ञात्वा कालानुकालंकर्मेशचारवशात् कर्मसिद्धिमाह कर्मेशा ध्युषितनवांशकर्मसिद्धिः कर्मणिईशः कर्मेशः लग्नाद्दशमराशिः तदधिपः कर्मेशः सचारवशाद्यस्मिन्नवांशके अध्युषितोभवति अवस्थितो गावति तस्ययः स्वामी तस्य यानिकर्माणि अर्कांशेतृणकनकोर्णभेषजाद्यैरित्यादीनि तत्समानानांसिद्धिर्भवति तानिप्रारब्धानिसिध्यन्तीति अत्रकेचित्कर्मेशाध्युषितसमानकर्मसिद्धिरितिपठंति अत्रचनवांशग्रहणंनास्तिमहत्तत्वात्प्रागनुवृत्तेः नवांशकोव्याख्यायते तथाच भगवान्गार्गिः लग्नकर्माधिपोयस्मिन्नवांशे वर्ततेग्रहः चारक्रमेणतत्तुल्यांकर्मणांसिद्धिमादिशेत् ज्ञातजातकस्येदंक्रियाश्रयंकर्मकर्मेशाध्युषितनवांशकपतिकर्मणांयथादर्शि

जीवांशेद्विजविबुधाकरादिधर्मैः काव्यांशेमणिरजतादिगोमहिष्यैः सौरांशेश्रमवधभारनीचशिल्पैः कर्मेशाध्युषितनवांशकर्मसिद्धिः ॥ ३॥

तानांप्रारब्धानांकालानुकालंसिद्धिर्वक्तव्यानान्येषामिति ३ अथधनागमज्ञानंप्रहर्षिण्याह मित्रारिस्वगृहगतैरिति चंद्रलग्नयोः येदशमगाग्रहास्तद्भावेचयेप्रेंद्दक्कास्पदपतिगांशनाथाः तेचयदिजन्मकालेमित्रगृहस्थिताभवंतितदास्वांतर्दशाकालेमित्रग्रहेस्थिताभवंति ततस्तस्मादेवमित्रात् मित्रतः धनप्रदाभवंति अथारिगृहस्थाः शत्रुगृहगाभवंति तदारितएव अथस्वगृहस्थास्तदास्वगृहादेवधनप्रदाभवंति तुंगस्थेबलिनीति यस्यपूर्वविधिनाभास्करः सूर्योधनप्रदोज्ञातः तस्मिंस्तुंगस्थेउच्चगेमेषप्राप्तेतद्बलिन्यन्यैर्बलैः कालबलाद्यैर्युक्तैस्तदासपुरुषः स्ववीर्याद्धनमर्जयति स्वविक्रमार्जितधनोभवतीत्यर्थः आयस्थैरिति सौम्यैः शुभग्रहैः जन्मन्यायसंस्थैरेकादशस्थानगतैः उदयधनाश्रितैश्चलग्नगैः ८८

द्वितीयस्थानगतैर्वानैश्चबलसहितैः वीर्यवद्भिः जातःअनेकधाबहुभिःप्रकारैः स्वंधनंप्राप्नोतीति संचिंत्यनिश्चयःकार्योयेनयेनप्रकारेण धनार्जन-
माकांक्षतेतेनतेनप्रकारेणयत्नादवाप्नोतीत्यर्थः तथाचभगवान्गार्गिः धनदाजन्मसमयेमित्रारिस्वगृहोपगाः यस्यतस्यधनंदद्युर्मित्रारिस्वगृहोद्भवम्
धनदोभास्करोयस्यतुंगेबलसमन्वितः भवेज्जन्मनियस्यस्याद्वित्तमात्मोद्यमार्जितं लाभार्थलग्नगैःसौम्यैर्येनयेनैवकर्मणा धनार्जनंप्रार्थयतेतेनय
त्नात्समश्नुतइति ४ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौकर्माजीवाध्यायोदशमः १० अथातोराजयोगाध्यायोव्याख्यायं
ते तत्रादावेवयवनानांजीवशर्मणश्चमतंवैतालीयेनाह त्रिप्रभृतिभिरुच्चस्थैर्नृपवंशभवाभवंतिराजानः इतिसर्वजातकेप्रसिद्धं तत्रैताव-

मित्रारिस्वगृहगतैर्ग्रहैस्ततोर्थां तुंगस्थेबलिनिचभास्करेस्ववीर्यात् आयस्थैरुदय
धनाश्रितैश्चसौम्यैः संचिन्त्यबलसहितैरनेकधास्वम् ४ इतिकर्माजीवाध्यायः॥

द्यवनानांमतभेदः यस्यजन्मसमयेक्रूरैःपापग्रहैःस्वतुंगगैः स्वोच्चस्थैर्जातोमहीपतीराजांभवति किंतुक्रूरमतिः पापबुद्धिरिति प्राहुःकथयंति
अर्थादेवसौम्यैरुच्चगतैः महीपतिर्धर्मात्माचभवति मिश्रैरुच्चगतैर्मिश्रस्वभावोराजाइति एषएवार्थोमणित्थेनाभिहितः तथाचतद्वाक्यं पापैः
पापमतिः स्वोच्चगतैर्धर्मवांस्तथासौम्यैः व्यामिश्रैर्मिश्रमतिः पृथ्वीशोजायतेमनुजः क्रूरैस्त्विति जीवशर्मणः[illegible]क्रूरैस्तूच्चगतैः क्षित्य
धिपोनराजाप्रजायते किंतुराज्ञातुल्योधनवान्भवति तथाचतद्वाक्यं पापैरुच्चगतैर्जाताभवंति नृपानराः किंतुवित्तान्वितास्तेस्युः क्रोधिनः
कलहप्रियाइति वराहमिहिरस्ययवनेश्वरमतमभिप्रेतं यतस्तेनसामान्येनैवस्वल्पजातकेभिहितं त्रिप्रभृतिभिरुच्चस्थैर्नृपवंशभवाभवंति

राजानः पंचादिभिरन्यकुलोद्भवास्वतद्वत्रिकोणगैतैरिति १ अथद्वात्रिंशद्राजयोगान्वसंततिलकेनाह वक्रार्कजाइति वक्रोंगारकः अर्कजःसौरः
अर्कःसूर्यः गुरुर्जीवः एतैः वक्रार्कजार्कगुरुभिः भौमशनिसूर्यजीवैः सकलैःसर्वैश्चतुर्भिरपिस्वोच्चेषुस्थितैः कथितेकलग्नेएषांकथितग्रहाणां
चतुर्णांमध्यादेकैकस्मिल्लग्नगतेचत्वारोराजयोगाभवंति तथात्रिभिश्च एषामेवमध्यात्रिभिः स्वोच्चगतैः कथितेकलग्नेद्वादशराजयोगाभवंति ए
वंषोडशद्व्येकाश्रितेष्विति एतेषांमध्याद्वाभ्यामुच्चगताभ्यामनयोर्मध्यादेकस्मिन्लग्नगतेशशिनिचदेस्वक्षेत्रगेकर्कटस्थेतेषामेववक्रार्कजार्कगुरू
णांमध्याद्ग्रहद्वयेस्वोच्चाश्रितेतदेकतमेविलग्नगेद्वादशराजयोगाभवंति एकाश्रितेषुच तेषामेवमध्यादेकस्मिन्नुच्चाश्रितेतस्मिन्नेवविलग्नगेचत्वा

अथराजयोगाध्यायप्रा॰ प्राहुर्यवनाःस्वतुंगगैःक्रूरैःक्रूरमतिर्म
हीपतिःक्रूरैस्तुनजीवशर्मणःपक्षोक्षित्यधिपःप्रजायते ॥१॥

रोराजयोगाभवंति एवंषोडशश्लोकैः पूर्वोक्तैःसहद्वात्रिंशत् तद्यथा मेषेर्कः कर्कटेजीवः तुलेसौरः मकरेकुजः शेषायथेष्टं ईदृश्यांग्रहसंस्थायां
मेषलग्नगतेएकोयोगः १ कर्कटेद्वितीयः २ तुलेतृतीयः ३ मकरेचतुर्थः ४ एवंवक्रार्कजार्कगुरुभिःसकलैः स्वोच्चेषुतदेकतमेलग्नेचत्वारोराजयो
गाः अथत्रिभिः तद्यथा मेषेर्कः कर्कटेजीवः तुलेसौरः शेषायथेष्टं ईदृश्यामपिग्रहसंस्थायांमेषलग्नेएकोयोगः कर्कटेद्वितीयः तुलेतृती
यः पूर्वैःसहसप्त ७ अथमेषेर्कः कर्कटेजीवः मकरेभौमः शेषायथेष्टम् ईदृश्यांचग्रहसंस्थायांमेषलग्नेएकोयोगः कर्कटेद्वितीयः मकरेतृतीयः पू
र्वैःसहदश १० अथमेषेर्कःतुलेसौरःमकरेभौमः शेषायथेष्टम् ईदृश्यांचग्रहसंस्थायांमेषलग्नेएकः तुलेद्वितीयः मकरेतृतीयः ३ एवंत्रयोदश १३

अथकर्कटेजीवः तुलेसौरः मकरेभौमः शेषायथेष्टम् ईदृश्यांचग्रहसंस्थायांकर्कटेएकः तुलेद्वितीयः मकरेतृतीयः ३ एवंषोडशराजयोगाः १६ चतुर्भिः त्रिभिःस्वोच्चगतैः तदेकतमेविलग्नेइतिगतम् द्व्येकाश्रितेष्वित्यादियोगेषुयावत्कर्कटेचंद्रमानभवति तावद्योगाएवनभवंति तद्यथा द्व्याश्रितेषुग्रहेषु स्वक्षेत्रगतेचचंद्रेद्वादशराजयोगाव्याख्यायंते तद्यथा मेषेर्कः कर्कटेचंद्रजीवौशेषायथेष्टं ईदृश्यांचग्रहसंस्थायांमेषलग्नेएकोयोगः कर्कटेद्वितीयः २ अथमेषेर्कः कर्कटेचंद्रः तुलेसौरः शेषायथेष्टम् तदामेषेतृतीयः ३ तुलेचतुर्थः ४ अथमेषेर्कः कर्कटेचंद्रः मकरेभौमः शेषायथेष्टं तथामेषेपंचमः ५ मकरेषष्ठः ६ अथकर्कटेचंद्रजीवौ तुलेसौरः शेषायथेष्टम् तथाकर्कटेसप्तमः ७ तुलेऽष्टमः ८ अथकर्कटस्थौचंद्रजी

वक्रार्कजार्कगुरुभिःसकलैस्त्रिभिश्चस्वोच्चेषुषोडशनृपाःकथितैकलग्ने
द्व्येकाश्रितेषुचतथैकतमेविलग्नेस्वक्षेत्रगेशशिनिषोडशभूमिपाःस्युः २

वौ मकरेभौमः शेषायथेष्टम् तदाकर्कटेनवमः ९ मकरेदशमः १० अथतुलेसौरः मकरेभौमः कर्कटेचंद्रः शेषायथेष्टं तदातुलेएकादश ११ मकरेद्वादश १२ द्व्याश्रितेष्वितिगतं अथैकाश्रितेषुकर्कटस्थेचंद्रेमेषस्थेर्केमेषलग्नेएकः १ कर्कलग्नेतद्गतयोश्चंद्रजीवयोः द्वितीयः २ कर्कटस्थेचंद्रे तुलास्थेसौरेतस्मिन्नेवलग्नेतृतीयः ३ कर्कटस्थेचंद्रेमकरस्थेभौमेतस्मिन्नेवलग्नेचतुर्थः ४ एवंपूर्वैर्द्वादशभिःसहषोडशश्लोकपूर्वोक्तैःषोडशभिः सहद्वात्रिंशद्राजयोगाव्याख्याताः ३२।२ अथचतुश्चत्वारिंशद्राजयोगाननुष्टुभाह वर्गोत्तमगतेलग्नइति लग्नेजन्मकालिकेलग्नेवर्गोत्तमगतेस्वनवांशकस्थइत्यर्थः तस्मिंश्चंद्रवर्जितैरन्यग्रहैश्चतुराद्यैः दृष्टेचतुर्भिःपंचभिः षड्भिर्वावलोकितेद्वाविंशतिराजयोगाः स्मृताः उक्ताः अत्रलग्नेचं

दृष्टेनयोगभंगः किंतुपश्यतांमध्येनगण्यते सतुपश्यतुमावापश्यतु अन्यैश्चतुरादिभिः ग्रहैर्दृष्टेराजयोगोभवति एवंवर्गोत्तमगतेलग्नेद्वाविंशतियोगाः २२ एवंचंद्रेवर्गोत्तमांशस्थेचतुराद्यैर्ग्रहैः दृष्टेद्वाविंशतियोगाभवंति एवंचतुश्चत्वारिंशत् ४४ अत्रलग्नेचंद्रेवाचतुर्भिर्दृश्यमानेपंचदश १५ विकल्पाभवंति पंचभिःदृश्यमाने ६ षड्विकल्पाभवंति षड्भिरेकः १ एवंद्वाविंशतिः २२ तद्यथा लग्नेचंद्रेवारविभौमबुधगुरुभिः दृश्यमानेएकोयोगः रविभौमबुधसितैः द्वितीयः २ रविभौमबुधसौरैः तृतीयः ३ रविभौमजीवसितैश्चतुर्थः ४ रविभौमजीवसौरैः पंचमः ५ रविभौमशुक्रसौरैः षष्ठः ६ रविबुधजीवशुक्रैः सप्तमः ७ रविबुधजीवसौरैरष्टमः ८ रविबुधशुक्रसौरैर्नवमः ९ रविजीवशुक्रसौरैर्दशमः १० भौमबुधजीवशुक्रैरेकादशः ११ भौ

वर्गोत्तमगतेलग्नेचंद्रेवाचंद्रवर्जितैः चतु
राद्यैर्ग्रहैर्दृष्टैर्नृपाद्वाविंशतिःस्मृताः ॥३॥

मबुधजीवसौरैर्द्वादशः १२ भौमबुधशुक्रसौरैस्त्रयोदशः १३ भौमजीवशुक्रसौरैश्चतुर्दशः १४ बुधजीवशुक्रसौरैः पंचदशः १५ एवंचतुर्भिरपिविकल्पैः पंचदश अथपंचविकल्पाः रविभौमबुधजीवशुक्रैरेकः १ रविभौमबुधजीवसौरैर्द्वितीयः २ रविभौमबुधशुक्रसौरैस्तृतीयः ३ रविभौमजीवशुक्रसौरैश्चतुर्थः ४ रविबुधजीवशुक्रसौरैः पंचमः ५ भौमबुधजीवशुक्रसौरैः षष्ठः ६ एवंपंचविकल्पैः षट् पूर्वोक्तैः पंचदशभिः सहैकविंशतिः २१ रविभौमबुधजीवशुक्रसौरैः षड्भिरेकः १ एवंद्वाविंशतिः २२ लग्नाच्चंद्राच्चैवमेवंचतुश्चत्वारिंशत् ४४ परमार्थेनैतद्योगद्वयमेवतद्यथा वर्गोत्तमगतेचंद्रेचतुराद्यैर्दृष्टेएकः लग्नेद्वितीयः संख्याप्रदर्शनंगणितप्रदर्शनार्थं अत्रैवचंद्रमसोयदिराशौवर्गोत्तमावस्थितिर्निरू

प्यगणितंक्रियेततदेतेषामेवयोगानांचतुःषष्ठ्यधिकंशतद्वयंसंभवति एवंप्रत्येकस्मिन्वर्गेवर्गोत्तमस्थेचतुःषष्ठ्यधिकमेवयोगशतद्वयं एवंचंद्रलग्नयोर्योगा नामेकीकृतानांपंचशतान्यष्टाविंशत्यधिकानिभवंति तथाचमांडव्यः विलग्नभवनंगतेबलयुतेचवर्गोत्तमेचतुःप्रभृतिभिर्ग्रहैः शशिनिवासमालोकि तेससंभवति पार्थिवः खलुकृपाणपाणीरणेकदाचिदपिवीक्ष्यतेरिपुजनोनयस्याननम् १ । २ अथशिखरिण्यापंचयोगानाह यमेइति यमे- सौरेकुंभस्थे अर्केसूर्ये ऽजेमेषस्थेसति शशिनिचंद्रेगविवृषस्थितेतेरेवतनुगेः तेषांग्रहाणामेकतमेतनुगेलग्नस्थेनकेवलंयावच्छशिजगुरुवक्रैः बु धजीवभौमैः नृयुक्सिंहालिस्थैः मिथुनहारिवृश्चिकस्थैः जातानृपतयोराजानोभवंति चकारोत्रलुप्तोद्रष्टव्यः तत्रैनज्जातं सौरः कुंभे रविर्मेषे

यमेकुंभेर्केजेगविशशिनितैरेवतनुगैर्नृयुक्सिंहालिस्थैःशशिजगुरुवक्रैर्नृपतयः य
मेदूतुंगेसवितृशशिजोषष्ठभवनेतुलाजेंदुक्षेत्रैःससितकुजजीवैश्चनरपो ॥ ४ ॥

चंद्रोवृषे बुधोमिथुने जीवःसिंहे भौमोवृश्चिके ईदृश्यांग्रहसंस्थायांकुंभलग्नेएकोयोगः १ मेषेद्वितीयः २ वृषेतृतीयः यमेदूइति सौरश्चंद्रो तुं गेउच्चेनकेवलंयावदंगेतनौलग्नेइत्यर्थः सवितृशशिजोसूर्यबुधौषष्ठभवने कन्यायां तुलाजेंदुक्षेत्रैः तुलाप्रसिद्धः अजोमेषः इंदुक्षेत्रंकर्कटः ए तैःयथासंख्यंससितकुजजीवैः शुक्रभौमगुरुयुक्तैः नरपोद्वौराजयोगाविति तत्रैनज्जातं तुलेसौरः वृषेचंद्रः कन्यायामर्कबुधौतुलेशुक्रः मे षेभौमः कर्कटेजीवः ईदृश्यांग्रहसंस्थायांतुलालग्नेएकोयोगः १ वृषेद्वितीयः २ पूर्वैस्त्रिभिःसहपंच ५ अत्रषष्ठभवनेषष्ठराशौलग्नात्केचिदि च्छंति एतदुक्तं यस्मात्तुलस्थेशुक्रेमीनस्थस्यार्कस्यासंभवः तथाचबादरायणः तुलालग्नेसितसौरौमेषेभौमोगुरुः कुलीरगतः कन्यायांरविश

शिजोजातोनृपतिर्वृषेसचंद्रेवा ४ अथान्यद्राजयोगत्रयंशिखरिण्याह कुजेतुंगेऽर्केंद्वोरिति कुजेभौमेतुंगस्थेउच्चस्थेमकरगतेइत्यर्थः अर्केंद्वोः सू र्यशशिनोः धनुषिचापेस्थितयोः यमलग्नेयत्रतत्रराशौलग्नेशनैश्चरेलग्नगगतेमकरस्थइत्यर्थः एवंविधेयोगेजातः कुपतिः भूमीशः नृपतीराजाभवति य मलग्नेइति मकरकुंभयोः अन्यतमेलग्नेइतिव्याख्यातं यमस्यलग्नेयम लग्नइति केचित् यत्रतत्रराशाववस्थितेसौरेलग्नगेइतिव्याख्यानम् तच्चायुक्तं यस्माद्बादरायणः लग्नेसौरस्तुंगेभौमश्चंद्रादित्यौचापमामाविति अस्माकंप्रथमाव्याख्यासाध्वीप्रतिभाति यस्मान्मांडव्यः आदि त्यश्चनिशाकरश्चभवतोवागीशराशौयदासार्द्धंभास्करिणास्वराशिसहितः प्राप्तोमृगेमंगलः प्राप्नोतिप्रभवंतदा सस्कृतीक्ष्मापालचूडामणि

कुजेतुंगेर्केंद्वोर्द्धनुषियमलग्नेचकुपतिः पतिर्भूमेश्चान्यः क्षितिसुतविलग्नेशशिनि सचंद्रेसौरेस्तेसुरपतिगुरौचापधरगे
स्वतुंगस्थेभानावुदयमुपयातेक्षितिपतिः ५ स्वस्यंतिमातिपंथिनोरणमुखेयस्मात्कृतांतादिवपतिभूमेश्चान्यइति अस्मिन्नेवयोगेक्षिति

सुतविलग्नेभौमेशशशिनिचंद्रयुक्तेलग्नगेक्षितिसुतोंगारकः तस्मिन्स्वोच्चस्थेशशिनिचंद्रमसायुक्तेर्केधनुर्धरस्थेराजयोगः तत्रैतज्जातंमकरलग्नेचंद्रांगारकयुतेधनु धरगतेऽर्केऽन्योद्वितीयोभूमेः पतिर्भवतिराजाइत्यर्थः अत्रचबादरायणः भानुश्चापेसेंदुर्भौमस्तुंगमाप्तोलग्नेवास्यात् सचंद्रेसौरेस्तइति सौरेश- नैश्चरे सचंद्रेशशिनियुक्तेतथाभूतेस्तेसप्तमस्थानगते तथासुरपतिगुरौजीवेचापधरगेधनुर्धरस्थेभानौ आदित्येस्वतुंगस्थेस्वोच्चेमेषप्राप्ते उद यंलग्नमुपयातेप्राप्तेजातः क्षितिपतीराजाभवति तत्रैतज्जातं मेषेलग्नस्तत्रैवार्कः धन्विनीजीवः तुलागतौशशिसौरौ एवंविधेयोगेजातोराजा भवत्येवंराजयोगास्त्रयः ५ अथशिखरिण्याराजयोगद्वयमाह वृषेसेंदौलग्नइति वृषगविसेंदौचंद्रयुक्तेलग्नेस्थिते सवितृगुरुतीक्ष्णां

शुक्रतनये: सूर्यजीवसौरे: यथासंख्यं स्वतुंगजायारवस्थै: चतुर्थसप्तमदशमस्थितै: नियमान्निश्चयात् मानवपतिःराजाभवति तत्रैतज्जातं वृषेलग्नस्थे तत्रैवचंद्र: सिंहे ऽर्कोवृश्चिकेजीव: कुंभेसौर: एवंविधेयोगेजातोऽवश्यंराजाभवति मृगेमंदइति मृगेमकरेलग्नेतत्रस्थेमंदेसौरे सहजारिपुधर्मव्यय गतै: तृतीयषष्ठनवमद्वादशस्थै: शशांकाद्यै: चंद्रांगारकबुधजीवै: एवंविधेयोगेजात:ख्यात:सर्वत्रविदित: पृथुगुणयशा:गुणा:शौर्यादय: विस्तीर्णगुणकीर्ति: पुंगलपति: मनुष्यनाथोभवति ननुशशांकाद्यैरित्युक्ते शुक्र: क्कगच्छतु उच्यते यथासंख्यात्पंचमस्थानस्याविद्यमानत्वात् शुक्रस्यादित्यपंचमत्वादनवकाश: तत्रैतज्जातम् मकरेलग्नस्तत्रैवसौर: मीनेचंद्र: मिथुनेभौम: कन्यायांबुध: धन्विनिजीव: शुक्रार्कौयत्रतत्र

वृषेसेंदौलग्नेसवितृगुरुतीक्ष्णांशुतनयै: स्वतुंगजायारवस्थैर्भवतिनियमान्मानवपति:
मृगेमंदेलग्नेसहजरिपुधर्मव्ययगतै:शशांकाद्यै:ख्यात:पृथुगुणयशा:पुंगलपति: ६
हयेसेंदौजीवेमृगमुखगतेभूमितनयेस्वतुंगस्थौलग्नेभृगुजशशिजावत्रनृपती ॥

त्रस्थोएवंविधेयोगेजातोराजाभवति पृथुगुणयशा:एवमत्रराजयोगौद्वौ तथाचमांडव्य: मृगेलग्नेसौरस्तिमियुगगत: शीतकिरण:कुजोयुग्मेनार्यां शशभृतसुतश्चापधरग: गुरुर्दैत्येज्याकावभिमतगतोचारवशत: प्रसूतोयस्यासौभवतिनरप: शुक्रसदृश: १। ६ अथशिखरिण्याराजयो-गत्रयमाह हयेसेंदावित्ति हयेधनुषिजीवेगुरौसेंदौसचंद्रेस्थिते भूमितनयेंगारकेमृगमुखगतेमकरस्थे मृगार्द्धपूर्वोमकरोमृगार्द्धइतिवच नात् भृगुजशशिजौशुक्रबुधौस्वतुंगस्थौस्वोच्चप्राप्तौयदिलग्नेभवतस्तदात्रास्मिन्योगद्वयेएतत् तत्रैतज्जातं बृहस्पतौसचंद्रेधन्विगतेमकर

गतेभौमेएवंविधायांग्रहसंस्थायांमीनलग्नेसशक्रेएकोयोगः कन्यालग्नेद्वितीयोयोगः स्वतस्थाविति वक्रार्कीभौमसौरौस्वतस्थौपंचमस्थानगतौ त थागुरुशशिसिता जीवचंद्रशुक्राहिबुकेचतुर्थस्थानेबुधेकन्यागतेलग्नेजातोऽन्योपरोपिनृपोराजागुणवान्भवति तत्रैतज्ज्ञातं कन्यालग्नंतत्रैवबु धः मकरस्थौशनिभौमौधनुर्धरस्थाजीवचंद्रशुक्राः यदाभवंतितदाजातोराजागुणवांश्चभवति एवंराजयोगास्त्रयः ७ अथशिखरि ण्याराजयोगत्रयमाह झषेसंदाविति झषेमीनेसेंदौसचंद्रेलग्नेमीनलग्नेसचंद्रे घटमृगमृगेंद्रेषुसहितैर्यमारार्कैः घटः कुंभः मृगोमकरः

स्वतस्थौवक्रार्कीगुरुशशिसिताश्चापिहिबुके बुधेकन्यालग्नेभवतिहिनृपोन्योपिगुणवान् ७
झषेसेंदौलग्नेघटमृगमृगेंद्रेषुसहितैर्यमारार्कैर्योभूत्सखलुमनुजःशास्तिवसुधाम् अजे
सारेमूर्तौशशिगृहगतेचामरगुरौस्फुरज्ज्येवालग्नेधरणिपतिरन्योपिगुणवान् ॥ ८ ॥ ७॥

मृगेंद्रःसिंहः तेषुयथासंख्यंयमारार्कैः स्थितैः तत्रैतज्ज्ञातं मीनोलग्नस्तत्रैवचंद्रः स्थितः कुंभेसौरः मकरेभौमः सिंहेऽर्कः एवंविधेयोगेजातः यः उ त्पन्नः समनुजोमनुष्योशास्तिवसुधां भूमिंपरिपालयति राजाभवतीत्यर्थः खलुशब्दोवाक्यालंकारः अजेसारइति अजेमेषसारेसभौमे मूर्तौलग्न- स्थितेतथाचामरगुरौ जीवेशशिगृहगतेकर्कटस्थे जातोनृपोराजागुणवान्भवति अथवास्फुरज्ज्येबृहस्पतौकर्कटस्थेलग्नगतेभौमेमेषस्थेजातोन्यो- परोराजागुणवांश्चभवति एवमत्रराजयोगास्त्रयः ८ ७ ७ ७ ७ ७ ७ ७

अथराजयोगंविद्युन्मालयाह कर्किणीति कर्किणिलग्नेकर्कटकेलग्नेतत्स्थेतत्रैवव्यवस्थितेजीवेगुरौ चंद्रसितज्ञैः शशिशुक्रबुधैः आयप्राप्तैरेकादश
स्थानस्थैः मेषगतेर्के आदित्येमेषस्थेजातंसंभूतंपृथ्वीनाथं भूमिपतिं विक्रमयुक्तं प्रतापसहितंविंद्याज्जानीयात् ९ अथद्रुतविलंबितेनरा
जयोगमाह मृगमुखेति अर्कतनयःसौरः मृगमुखेमकरगतः सचतनुसंस्थोलग्नप्राप्तः तथाक्रियकुलीरहरयः मेषकर्किसिंहाः अधिपैः स्व
नाथैः युक्ताःसहिताः तथामेषेभौमः कर्कटेचंद्रः सिंहेसूर्यइत्यर्थः तथाबुधशुक्रौज्ञसितौयथासंख्यंमिथुनतौलिसहितौ तथामिथुनेबुधः तु
लेशुक्रः एवंविधोयदियोगोभवति तदाजातः पृथुयशाः विस्तीर्णकीर्तिः ।पृथिवीशोराजाभवति तत्रेतज्जातं मकरोलग्नस्तत्रैवसौरः मेषेभौमः

कर्किणिलग्नेतत्स्थेजीवेचंद्रसितज्ञैरायप्राप्तैः मेषगतेर्केजातंविंद्याद्विक्रमयुक्तंपृथ्वीनाथं ९
मृगमुखेर्कतनयस्तनुसंस्थःक्रियकुलीरहयाऽधिपयुक्ताः मिथुनतौलिसहितौबुधशुक्रौय
दितदापृथुयशाःपृथिवीशः १० स्वोच्चसंस्थेबुधेलग्नेभृगौमेषूरणाश्रिते सजीवेस्तेनिशानाथे
राजामंदारयोःसुते ११

कर्कटेचंद्रः सिंहेऽर्कः मिथुनेबुधः तुलेशुक्रः एवंविधायांग्रहसंस्थायांयत्रतत्रस्थेजीवेयदिजातो
भवति तदापृथिवीशः पृथुयशाभवति १० अथराजयोगमनुष्टुभाह स्वोच्चेति बुधेस्वोच्चसंस्थेकन्यागतेलग्नेगभृगौशुक्रेमेषूरणाश्रितेदशम
स्थानस्थिते निशानाथेचंद्रेसजीवेबृहस्पतिसंयुक्तेऽस्तेसप्तमस्थानगतेमंदारयोः शनिभौमयोःसुतेपंचमेस्थितयोः जातोराजाभवति तत्रेतज्जा
तं कन्यालग्नेसबुधेमिथुनगतेशुक्रेगुरोसचंद्रेमीनस्थेमकरस्थयोः शनिभौमयोःजातोराजाभवति एतेराजयोगाः प्रोक्ताः ११ ॐ ॐ

एतेषवराजवंशतोऽपिजातोराजाभवति वक्ष्यमाणेषुतुराजवंशजएवराजाभवति तच्चयालिन्याह अपीति अपिशब्दःसंभावनायांप्रोक्तभूपालयोगैः कथितराजयोगैः खलकुलजातानीचवंशोद्भवाअपिमानवाःपुरुषाः राज्यभाजः नृपाःभवंति किमुतकिंपुनः नृपकुलोत्थाः राजवंशसंभूताः तेऽवश्यंराजानोभवंति वक्ष्यमाणैःपुनःयोगैःनृपतिकुलसमुत्थाः राजवंशजाः पार्थिवाःराजानोभवंति तेषुवक्ष्यमाणेषु अभूपालवंशजःअराजपुत्रः नृपतितुल्योभवति राजसमइत्यर्थः नराजाकिमुतसंभावनायाम् १२ अथराजयोगमोपछंदसिकेनाह उच्चस्वत्रिकोणगैरिति त्र्याद्यैः त्र्यादिभिर्ग्रहैः स्वोच्चगतैः स्वत्रिकोणगतैः बलस्थैः कालादिबलोपेतैः जाताभूपतिवंशजाः नृपकुलजातानरेंद्राराजानोभवंति आ

अपिखलकुजजातामानवाराज्यभाजःकिमुतनृपकुलोत्थाःप्रोक्तभूपालयोगैः नृपतिकुलसमुत्थाःपार्थिवावक्ष्यमाणैर्भवतिनृपतितुल्यस्तेष्वभूपालपुत्रः १२ उच्चस्वत्रिकोणगैर्बलस्थैस्त्र्याद्यैर्भूपतिवंशजानरेंद्राः पंचादिभिरन्यवंशजाताहीनैर्वित्तयुतानभूमिपालाः १३

दिग्रहणाच्चतुर्भिरपिपंचादिभिरन्यवंशजाताइति पंचादिभिःग्रहैः स्वोच्चस्थैः मूलत्रिकोणगैर्वा अन्यवंशजाता हीनकुलजाअपिराजानोभवंति आदिग्रहणात्षड्भिःसप्तभिरपिहीनैर्वित्तयुताइति त्रिभिरुच्चस्थैः मूलत्रिकोणस्थैर्वाहीनबलैः कालादिबलरहितैः राजकुलजाअपिराजानोनभवंति किंतुराजतुल्याभवंति एतेऽयथोक्तैःहीनैःवित्तयुताःसधनाभवंति नभूमिपालाः राजानः एतदुक्तंभवति एकेनग्रहेणद्वाभ्यांवास्वोच्चगाभ्यांमूलत्रिकोणस्थाभ्यांवाराजकुलजोऽपिराजानभवति किंतुधनवान् एवंत्रिभिश्चतुर्भिर्वाऽन्यवंशजाताविक्त्तयुताभवंति नराजानःअत्रयदिग्रहाः यथाभिहितसंख्याउच्चस्थाःनभवंति स्वोच्चगामूलत्रिकोणस्थैःसहसंख्यांसंपादयंति तथापियथोक्तफलदाभवंति अथोच्चगताःकेंद्रबलाःस्वत्रिकोणगतावा तथापि १३

अथान्यद्राजयोगंविद्युन्मालिन्याह लेखास्थेइति लेखायांतिष्ठतीतिलेखास्थः तस्मिन् लेखाशब्देनोदयउच्यते अर्केसूर्येनतस्थेलेखास्थेभूहृत्ता दर्धादि तेनकेवलंयावदजेमेषस्थेतत्रैवमेषलग्नेइंदौचंद्रेस्थिते भौमेकुजेस्वोच्चेमकरस्थेमंदेसौरेकुंभस्थे जीवेगुरौचापभासेधनुर्धरगतेएवंविधेयोगेजातोराज्ञः पु त्रोनृपसुतोयदिभवति तदातंभूमेर्नाथंविद्याज्जानीयात् अन्यकुलजोधनवान् अत्रकेचित्लेखास्थेर्के ःजेंदौलग्नेइतिपठंति आदित्येलेखास्थेसति सिंह गतेसूर्येचंद्रेमेषस्थेलग्नेतदापिनकश्चिद्विरोधोराजयोगएवभवति १४ अन्यद्राजयोगंविद्युन्मालिन्याह स्वर्क्षेइति स्वर्क्षेसितेआत्मीयराशौस्थिते वृषतुलयोरन्यतमस्थेनकेवलंयावत्पातालस्थेलग्नाच्चतुर्थे चंद्रेधर्मस्थानमासेनवमगतेशेषैरन्यग्रहैः रविभौमबुधगुरुसौरैः दुश्चिक्यागमप्राप्तिप्राप्तैः

लेखास्थेर्केजेंदौलग्नेभौमेस्वोच्चेकुंभेमंदे चापप्राप्तेजीवेराज्ञःपुत्रंविंद्यात्पृथ्वीनाथं १४
स्वर्क्षेशुक्रेपातालस्थेधर्मस्थानप्राप्तेचंद्रे दुश्चिक्यागमप्राप्तिप्राप्तैःशेषैर्जातःस्वामीभूमेः १५

तृतीयलग्नएकादशस्थानस्थैः जातोभूमेः पृथिव्याः स्वाम्यधिपतिर्भवति तत्रैतज्जातं कुंभेलग्ने वृषेशुक्रः तुलेचंद्रः शेषाग्रहायथासंभवंमेषकुंभध- न्विस्थाः एवंविधेयोगेजातोराजपुत्रोराजाभवति अन्यकुलजोधनवान् अथवाकर्कटेलग्नः तुलेशुक्रः मीनेचंद्रः शेषाग्रहायथासंभवंकन्याकर्कट वृषस्थाः एवंविधेयोगेजातोराजपुत्रोराजाभवत्यन्यकुलजोपिधनवान् १५ अथान्यद्राजयोगंनवमालिकयाह सौम्येबुधेवीर्ययुक्ते कालादिबले- युक्तेतथाभूतेतनुयुक्तेलग्नस्थेशुभेशुभयाते शुभेशुभग्रहेगुरुसितयोरन्यतमेयथासंभवंवीर्याढ्येच सबलेशुभयातेधर्मस्थानगतेनवमगतइत्यर्थः शुभेसुखयातइतिपठंति चतुर्थस्थानस्थइत्यर्थः अवशेषैः परिशिष्टग्रहैः यथासंभवंधर्मार्थोपचयेषु नवमद्वितीयत्रिषडेकादशादशमानांअन्यतम-

स्थानस्थितैः एवंविधेयोगेजातोनृपजोराजपुत्रोराजाभवति धर्मात्मान्व अन्यकुलोधनवान्१६ अथान्यद्राजयोगद्वयंवंशस्थेनाह वृषोदयइति वृषोदयेवृ
षलग्ने तथाशशांकजीवार्कसुतापरैः चंद्रगुरुसौरैरपरैश्चरविकुजबुधसितैः यथासंख्यंमूर्तिधनारिलाभगैः लग्नद्वितीयषष्ठैकादशस्थैः जातोनृपोरा
जाभवति तत्रैतज्ज्जातं वृषलग्नेसचंद्रेमिथुनस्थेजीवे तुलास्थेसौरेमीनस्थैः रविकुजबुधसितैः जातोराजपुत्रोराजाभवति अन्यकुलजोपिधनवान्
खरवेगुराविति गुरौजीवेखरवेचतुर्थस्थानस्थेरवेदशमेशशितीक्ष्णदीधितौ चंद्रार्कौयमोदयेशनैश्चरेलग्नगते अपरैरन्यैर्भौमबुधशुक्रैः लाभगतै
रेकादशस्थैः जातोनृपोराजाभवति तत्रैतज्ज्जातं शनैश्चरोलग्ने चतुर्थेजीवः दशमेसूर्यचंद्रौ भौमबुधशुक्राएकादशे एवंविधेयोगेजातोरा-

सौम्येवीर्ययुतेतनुयुक्तेवीर्याढ्येचशुभेशुभयाते धर्मार्थोपचयेष्ववशेषैर्धर्मात्मानृपजः पृथिवीशः १६
वृषोदयेमूर्तिधनारिलाभगैःशशांकजीवार्कसुतापरैर्नृपः खरवेगुरौखेशशितीक्ष्णदीधितौयमोदयेलाभगतैर्नृपापरैः १७

जपुत्रोराजाभवति अन्यकुलजोपिधनवान्भवति १७ अथान्यद्राजयोगद्वयंवसंततिलकेनाह मेषूरणायतनुगाइति शशिमंदजीवाः चंद्रसौ
रगुरवः यथासंख्यं मेषूरणायतनुगाः दशमैकादशलग्नस्थाः ज्ञारौबुधभौमौ धनेद्वितीयस्थाने सितरवीशुक्रार्कौहिबुके ४ चतुर्थे एवंविधे
योगेजातोनरेंद्रोनृपोभवति तत्रैतज्ज्जातं दशमेचंद्रः एकादशेसौरः लग्नेजीवः द्वितीयेबुधभौमौ चतुर्थेशुक्रार्कौ एवंविधेयोगेजातोराजपु
त्रोराजाभवत्यन्यकुलजोधनवान् वक्रासितावित वक्रासितौभौमसौरौशशिसुरेज्यसितार्कसौम्याः चंद्रगुरुशुक्रसूर्यबुधाः यथासंख्यं होरा
खवास्तशुभखाभिगताः लग्नचतुर्थसप्तमनवमदशमैकादशस्थाः भवंति तदाजातः प्रजेशोराजाभवति तत्रैतज्ज्जातं भौमसौरौलग्नगतौ चतु ९४

र्थेचंद्रः सप्तमेजीवः नवमेशुक्रः दशमेसूर्यः एकादशेबुधः एवंविधेयोगेजातोराजपुत्रोराजाभवत्यन्यकुलजोधनवान् १८ अथराजयोगजातस्यकस्मि
न्कालेराज्यावाप्तिर्भविष्यतीतितज्ज्ञानंस्वागतयाह कर्मलग्नयुतपाकदशायामिति राजयोगकर्तॄणांग्रहाणांमध्याद्योग्रहः कर्मणिलग्नाद्दशमेस्थितः यश्च
राजयोगकर्तॄणांग्रहाणांमध्याद्योग्रहः लग्नयुतोजन्मलग्नस्थः तत्पाकदशायांतस्यसंबंधिनीयापाकदशांतर्दशाभवति तत्रतस्यराज्यलब्धिर्भव
ति अथलग्नदशमयोः द्वयोरपिग्रहोभवतः तदातयोर्योबलवान्तस्यदशायामंतर्दशाकालेराज्यलब्धिः अथतत्रबहवोयदाभवंतितदाप्रबलस्य
सर्वोत्तमबलस्यांतर्दशाकाले अथवाप्रबलस्येति अथलग्नदशमौयदाशून्यौभवतस्तदाजन्मनियःप्रबलः सर्वोत्तमबलस्तस्यांतर्दशाकालेएवरा

मेषूरणायतनुगाःशशिमंदजीवाज्ञारौधनेसितरवीहिबुकेनरेंद्रं वक्रासितौशशिसुरेज्यसितार्कसौम्याहोरासुरवास्तप्रभ
प्रभवास्त्रिगताःप्रजेशं १८ कर्मलग्नयुतपाकदशायांराज्यलब्धिरथवाप्रबलस्य शत्रुनीचगृहयातदशायांछिद्रसंश्रयदशा

ज्यदःस्यात् बहुधंतर्दशासुयस्मिन्नंतर्दशाकालेचारवशादतिबलवत्वंसंभवति तस्यामेवांतर्दशायांराज्यप्रदोभवति शत्रुनीचगृहेति लब्धराज्यस्यापि-
जन्मकालेशत्रुक्षेत्रस्थेननीचक्षेत्रस्थेनचग्रहेणयांतर्दशावर्तातस्यांतस्मिन्बलवतिराज्यहरणंवाच्यं यतःसाछिद्रदशाविबलेऽपितस्मिन्नापद्भव
ति सावसंश्रयदशापरिकल्प्या तस्यामंतर्दशायांसंश्रयंकार्यं दैवयुक्तनृपसंश्रयगुणात्तन्मोक्षोपि वक्ष्यतितद्यात्रायां अरिकोपहतदशायांज-
न्मोदयनाथशत्रुपाकेच स्वदशेशकारकदशाः संश्रयणीयोनरेंद्रइति अत्रचभगवान्गार्गिः लग्नगःकर्मगोवास्यादथवाप्रबलोपियः सःस्या
त्स्वांतर्दशाकालेराज्यदःप्रबलोयदा १ नीचारिगृहसंस्थस्यदशायांप्रबलस्यच च्युतिर्बलविहीनस्यतन्मोक्षःपरसंश्रयादिति १९

अथभोगिनांशबरदस्युस्वामिनांचजन्मज्ञानंमालिन्याह गुरुसितबुधलग्नेति गुरुसितबुधाः जीवशुक्रसौम्याः एषामन्यतमेषलग्नगते अर्कपुत्रेसौरे सप्तमस्थेदिवसनाथेसूर्ये वियतिदशमस्थानगते एवंविधेयोगेभोगिनांभोगवतांजन्मविंद्याज्जानीयात् एवंविधेयोगेजातोसदैवभोगवान् भवति तस्यार्थविहीनस्यापियतः कुतश्चिद्भोगावाप्तिर्भवति रविबुधसितलग्नेइत्यत्रकेचित् रविबुधसितानांसंबंधिलग्नइतिव्याख्यातं सिंहवृषतुलामिथुनकन्यालग्नेष्विति यतोदशमस्थेर्केलग्नेबुधसितयोरवस्थानंनसंभवति आचार्येणवराहमिहिरेणपूर्वशास्त्रानुसारेणायंयोगः कृतः जीवज्ञभार्गवैर्लग्नेसप्तमस्थेर्कनंदने दशमस्थेरवौजातोभोगवान्पुरुषोभवेत् शुभबलयुतकेंद्रैरिति शुभग्रहसंबंधिनोराशयः तेचस

परिकल्प्या १९ गुरुसितबुधलग्नेसप्तमस्थेर्कपुत्रेवियतिदिवसनाथेभोगिनांजन्मविंद्यात् शुभबलयुतकेंद्रैः क्रूरभस्थैश्चपापैर्व्रजतिशबरदस्युस्वामितामर्थभाक्‌च २० इतिराजयोगाध्यायएकादशः ११

बलायस्यकेंद्रगताभवंति तैःतथाभूतैः तथापापैः क्रूरग्रहैः क्रूरभस्थैः पापराश्याश्रितैः यस्यजन्मभवति सशबराणांपुलिंदानांदस्यूनांचोराणांस्वामित्वंव्रजतिगच्छति अर्थभाग्भाग्यवान्धनवांश्चभवति शुभबलयुतकेंद्रैरिति अत्रशुभग्रहैः बलयुतैः केंद्रगतैरितिकेचिद्व्याख्यातं तच्चायुक्तं यस्माद्भगवान्गार्गिः पापक्षेत्रगतैः पापैः केंद्रस्थैः सौम्यराशिभिः सबलैर्यस्यजन्मस्यात्स्यादसौदस्युनायकइति २० इति श्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृतौराजयोगाध्यायएकादशः ११ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀

अथातोनाभसयोगाध्यायोव्याख्यायते नाभसयोगानांचत्वारोविकल्पाः तत्राकृतियोगाएकोविकल्पः आकृतियोगाः संख्यायोगाश्चेविकल्पद्वयम्
आकृतियोगाः संख्यायोगाआश्रययोगाश्चविकल्पत्रयं आकृतियोगाः संख्यायोगाआश्रययोगादलयोगोश्चेतिविकल्पचतुष्टयं तत्रविंशतिराकृति
योगाः सप्तसंख्यायोगाः त्रयआश्रययोगाः द्वौदलयोगौ तत्रद्वित्रिचतुर्विकल्पजानांयोगानांसंख्याज्ञानमौपच्छंदसिकेनाह १ नवदिगिति नव
प्रसिद्धादिक्शब्देनदशउच्यंते वसवोष्टौ एतेयथासंख्यंत्रिकाग्निवेदैः गुणिताः त्रिकशब्देनत्रय एवउच्यंते अग्निशब्देनत्रयः वेदाश्चत्वारः ४
एतैःगुणिताः तद्यथा नवदिग्वसवः ९।१०।८ एतेयथासंख्यंत्रिकाग्निवेदैः ३।३।४ एतैर्गुणिताजाताः २७।३०।३२ एतेयथासंख्यंद्वित्रि

अथनाभसयोगाध्यायप्रारंभः ॥ नवदिग्वसवस्त्रिकाग्निवेदैर्गुणिताद्वित्रिचतुर्विकल्पजाः स्युः
यवनैस्त्रिगुणाहिषट्शतीसाकथिताविस्तरतोत्रतत्समाःस्युः ॥ १ ॥ छ ॥ छ

चतुर्विकल्पजाभवंति एतदुक्तंभवति आकृतियोगाविंशतिः संख्यायोगाःसप्त एवमाकृतिसंख्याविकल्पद्वयेनसप्तविंशतियोगाः भवंति आश्रययोगा
स्त्रयः आकृतिसंख्याआश्रयकृतेनविकल्पत्रयेणत्रिंशत् ३० दलयोगौद्वौ आकृतिसंख्याआश्रयदलयोगकृतेनविकल्पचतुष्टयेन द्वात्रिंशत् ३२
एवंद्वित्रिचतुर्विकल्पजायोगाःस्युः भवेयुरिति यवनैस्त्रिगुणाहीति पुराणयवनैः त्रिगुणाहिषट्शतीकथिता षण्णांशतानांसमाहारः षट्शतीसाच
त्रिगुणा अष्टादशयोगशतान्यभिहितानीत्यर्थः १८०० ननु स्फुजिध्वजेनकिमुक्तं उच्यते नाभसयोगानामानंत्यं तथाचतद्वाक्यं संस्थान
सादृश्यमनंतकंस्याद्द्रव्याणिनानाप्रकृतीनिदृष्ट्वेति कथंपुराणयवनैरष्टादशशतान्यभिहितानि उच्यंते आकृतियोगास्त्रयोविंशतिस्तैरभिहिताः

संख्यायोगानांसप्तविंशत्यधिकंशतंभवति एवंसार्द्धशतंभवति तच्चैकैकराशिलग्नगतमधिकृत्योक्तं तस्माल्लग्नद्वादशकेनाष्टादशयोगशतानिभवंति यस्मात्
सार्द्धशतंद्वादशाहतंअष्टादशशतानिभवंति एतेषामुत्पत्तिरध्यायांतेप्रदर्शयिष्यामः विदिताध्यायार्थस्यसुखावबोधत्वात् एवंयवनेरैश्वर्यगुणाधद्विश
तीविस्तरतःकथितोक्ता अत्रास्मिन्शास्त्रेतत्समासः तत्संक्षेपः क्रियतेविस्तरस्यसमासोभिधीयतइति पूर्वंप्रदर्शिताद्वात्रिंशदेवाभिधीयंते त-
त्फलेष्वन्यफलानांसमानत्वात् द्वात्रिंशत्स्वेवयोगेष्वष्टादशयोगशतान्यंतर्भवंतीति १ अथाश्रययोगत्रयंदलयोगद्वयंचोपच्छंदसिकेनाह रज्जुर्मु
शलमिति चराद्यैः चरस्थिरद्विस्वभावराशिग्रहसंयुक्तैः यथासंख्यंरज्जुर्मुशलंनलश्चेतियोगत्रयंभवति तद्यथैकस्मिन्चरराशौचरराशिद्वयेच
राशित्रयेचरराशिचतुष्केवायदासर्वेग्रहाः भवंति स्थिरराशयोद्विःस्वभावराशयश्चसर्वेशून्याभवंति तदारज्जुर्नामयोगोभवति एवमेकस्मिन्स्थिर
राशौराशिद्वयेराशित्रयेराशिचतुष्टयेवायदासर्वेग्रहाःभवंति चरराशयोद्विस्वभावराशयश्चशून्याभवंति तदामुशलंनामयोगोभवति एवमेकस्मि
न्द्विस्वभावराशौराशिद्वयेराशित्रयेराशिचतुष्केवासर्वेग्रहाःभवंति चरराशयःस्थिरराशयश्चशून्याभवंति तदानलाख्योयोगोभवति एतानाश्र
यजान्त्रीन्योगान्सत्याचार्योजगादउक्तवान् केचित्सत्यस्ताश्रयजानिहाहइतियोगानितिपठंति इहास्मिन्प्रकरणेआहोक्तवानिति तथाचसत्यः
सर्वेचरेषुराशिषुयदास्थितायोगमाहतं रज्जु अनयमियस्यसततंविदेशवासार्थयुक्तस्य सर्वेस्थिरेषुराशिषुयदास्थितामुशलमाहतंयोगं जन्मानिक
मकरणाद्युक्तानामर्थमानाभ्यां द्विशरीरेषुनलइतियोगोहीनातिरिक्तदेहानां निपुणानांपुरुषाणांधनसंचयभोगिनांभवति अत्रकेचिद्व्याख्यातं
चरराशिचतुष्केयदासर्वेग्रहाः भवंतितदारज्जुः स्थिरराशिचतुष्केमुशलं द्विःस्वभावराशिचतुष्केनलइति तच्चायुक्तं यस्माद्भगवान्गार्गिः ए
कोद्वौवात्रयःसर्वेसर्वैर्युक्तायदाग्रहैः चरयोगस्तदारज्जुःशीर्षाणांजन्मदोभवेत् स्थिरश्चेन्मुशलंनाममानिनांजन्मकृन्नृणां द्विस्वभावेनलाख्यस्तु

निनांपरिकीर्तितः एवमाश्रययोगत्रयंव्याख्यातंसत्यमतेन तथाचसत्यः चरराशिगैर्ग्रहैर्द्रैरज्जुःस्थिरराशिगैस्तथामुशलं द्विशरीरगतैर्योगोनलसंज्ञोमु निभिरुद्दिष्टः अथदलयोगद्वयमुच्यते केंद्रैःसदसद्युतैरिति केंद्रैःयथासंख्यंसदसद्युतैः सद्ग्रहैः सौम्यैर्युतैः दलाख्योदलोयोगः स्रग्माल्नाम भवति तथाकेंद्रैरसद्ग्रहैःपापग्रहयुक्तैः दलयोगः सर्पोनामयोगोभवति एतदुक्तंभवति येषुतेषुत्रिषुकेंद्रेषुसौम्यग्रहाः बुधगुरुशुक्राः यदाभवं ति नकस्मिन्कश्चित्केंद्रेपापोभवतितदास्रङ्नामयोगोभवति अथयेषुतेषुत्रिषुकेंद्रेषुपापाः सूर्यभौमसौराः भवंति नकस्मिंश्चित्केंद्रेभवति सौ- म्यग्रहः तदासर्पोनामयोगोभवति नन्वत्रयोगद्वयेकेंद्रैःसदसद्युतैर्दलाख्यावित्युक्तात्रिषुकिमितिव्याख्यातं यस्माच्छुक्लपक्षकृष्णपक्षयोश्चंद्रस्यसौ

रज्जुर्मुशलंनलश्चराद्यैःसत्यश्चाश्रयजान्जगादयोगान्
केंद्रैःसदसद्युतैर्दलाख्यैःस्रक्सर्पौकथितौपराशरेण २

म्यत्वंपापत्वंचसंभवति एवंस्थितेयदासौम्याक्रांतेषुत्रिषुकेंद्रेषुक्षीणश्चंद्रमायदाचतुर्थोभवति अथवापापाक्रांतेषुत्रिषुकेंद्रेषुक्षीणश्चंद्रमायदाचतु र्थोभवति तदापिस्रक्सर्पौयोगौभवतः तच्चतुर्षुकेंद्रेषुकिमितिनव्याख्यातंउच्यते नैवम् यस्मादनेनैवस्वल्पजातकेउक्तं केंद्रत्रयगैःपापतरै र्दलाख्यावहिश्चमालाच अत्रसौम्यास्त्रयः पापास्त्रयइतिकथंज्ञायते यथानयोर्द्वयोर्मध्येचंद्रमास्तृतीयोनभवति उच्यते भगवतागार्गि णोक्तं ।त्रेकेंद्रगैर्यमारार्कैःसर्पोदुःखितजन्मदः भोगिजन्मप्रदामालातद्वज्जीवसितेदुजैः स्रग्योगः पापवर्जितकेंद्रेषुसर्पः सौम्यवर्जितेष्वितिक थंज्ञायते उच्यते बादरायणोक्तं केंद्रेषपापेषुसितज्ञजीवैः केंद्रत्रिसंस्थैःकथयंतिमालाम् सर्पस्त्वसौम्यैश्चयमारसूर्यैर्योगाविमौद्वौकथितौ

दलाख्यौ एतौदलयोगौद्वौस्त्रकृसर्पौकथितौपराशरेणोक्तौ नत्वन्यैरप्युक्तौ उच्यते अन्यैरुक्तौ अन्यैर्नोक्तौपराशरेणोक्ताविति स्वशास्त्रेवराहमिहिरेणोक्तौ तथाच्चमणित्थः केंद्रत्रयगैःपापैःसौम्यैर्वादलसंज्ञितौ द्वौयोगौसर्पमालाख्यौविनष्टेष्टफलप्रदौ एवमाश्रययोगत्रयमपियोगद्वयमाह अन्यैरुक्तमन्यैर्नोक्तं अन्यैरुक्तत्वाद्वराहमिहिरेणशास्त्रसंगृहीतं एवंदलयोगद्वयंव्याख्यातं २ अथान्यैराचार्यैर्येनकारणेनाश्रययोगत्रयंदलयोगद्वयंचनाख्यातंतत्कारणमुपजातिकयाह योगाव्रजंतीति आश्रयजायोगारज्जुमुशलनलाख्याआकृतियोगैः यवाब्जवज्राण्डकगोलकाद्यैः यवपद्मवज्रविहंगगोलकैः आदिग्रहणाद्दाशकटाभ्यांचतथासंख्यायोगैः गोलकाद्यैःगोलकयुगशूलकेदारैःसं-

योगाव्रजंत्याश्रयजाःसमत्वंयवाब्जवज्राण्डजगोलकाद्यैः
केंद्रोपगैःप्रोक्तफलौदलाख्यावित्याहुरन्येनपृथक्फलौतौ ३

योगैः आश्रयजायोगाःतुल्यतांसमत्वंव्रजंतीत्यतोन्यैर्नोक्ताः तद्व्यतिरेकेणाप्याश्रययोगानामवकाशोनास्तीतिवराहमिहिरेणोक्ताःयेश्वयोगैःसमतांयास्यंति यत्नश्चैतेषामनवकाशस्तदध्यायेतेव्याख्यास्यामः केंद्रोपगैःप्रोक्तफलाविति दलाख्यौदलयोगौद्वौकेंद्रोपगैःप्रोक्तफलौकथितफलौ केंद्रोपगतैःग्रहैःप्रोक्तफलयोः केंद्रत्रयगैःकेंद्रस्थानांशुभग्रहाणांशुभंफलमुक्तं अशुभानामशुभमिति अतएवैमौप्रोक्तफलौकथितफलौ उक्तंचवराहमिहिरेणकेंद्रत्रिकोणेषुशुभाःप्रशस्तास्तेष्वेवपापानशुभप्रदाःस्युःकेंद्रत्रिकोणगैःशुभैःशुभंफलंभवतीति मालानोक्ता एवंकेंद्रत्रयगैःपापैःपापफलंभवतीति सर्पेणोक्तः एवमन्येअपरेआहुःकथयंतितथातौनपृथक्फलावुक्तार्थत्वात् यद्येवंतर्हिकिमर्थंवराहमि

हिरेणोक्तावित्यत्रोच्यते नाभसयोगांतर्भूतत्वात्समस्तदशास्वपिफलदोभवतः यदाकेंद्रोपगानांयोगंविनाफलमंगीक्रियते तदास्वदशास्वेवफलंप्रयच्छंति
एतच्चपराशरादीनांमतं तेषांमतंयथानाभसयोगावेतौ समस्तदशास्वपिफलप्रदौ तेनवराहमिहिरेणोक्तौ ३ अथाकृतियोगान्पंचगदाशकटविहं
गशृंगाटकहलाख्यान्वसंततिलकेनाह आसन्नेति आसन्नेनिकटवर्तिनिकेंद्रभवनद्वयेकंटकराशियुग्मेयदासर्वेग्रहाः भवंतितदागदाख्योयोगो
भवति सचचतुःप्रकारः लग्नचतुर्थस्थैः सर्वग्रहैरेकः चतुर्थसप्तमस्थैर्द्वितीयः सप्तमदशमस्थैस्तृतीयः दशमलग्नस्थैश्चतुर्थः तन्वस्तगे
ष्विति तन्वस्तगेषु लग्नसप्तमगेषुसर्वग्रहेषुशकटंभवति खबंध्वोः दशमचतुर्थयोःस्थितेषुसर्वग्रहेषुविहगाख्योयोगः नवमपंचमलग्नस्थैः

आसन्नकेंद्रभवनद्वययेगैर्गदाख्यस्तन्वस्तगेषुशकटंविहगःखबंध्वोः शृं
गाटकंनवमपंचमलग्नसंस्थैर्लग्नान्यगैर्हलमितिप्रवदंतितज्ज्ञाः ॥ ४ ॥

सर्वग्रहैः शृंगाटकाख्योयोगोभवति लग्नान्यगैर्हलमिति लग्नंवर्जयित्वायथासंभवमन्येसर्वेग्रहाः परस्परंत्रिकोणगताभवंति तदाहलमितियोगः
तज्ज्ञाःहोराशास्त्रपंडिताः प्रवदंतिकथयंति सचत्रिप्रकारः द्वितीयषष्ठदशमस्थैः सर्वग्रहैरेकः तृतीयसप्तमैकादशस्थैर्द्वितीयःप्रकारः चतु
र्थाष्टमद्वादशस्थैस्तृतीयःप्रकारइति ४ अथवज्रयवकमलवापीसंज्ञयोगचतुष्टयंवैतालीयेनाह शकटांडमिति शकटवच्छुभैः व्यव-
स्थितैरंडजवदशुभैश्चवज्रंभवति एतदुक्तंभवति लग्नसप्तमयोः सौम्याश्चतुर्थदशमयोश्चपापाभवंति नान्यत्रकेचित्तदावज्राख्योयोगोभव
ति तद्विपरीतगैर्यवः तएवग्रहायदिविपरीतगताभवंति तदायवाख्योयोगोभवति शकटवदशुभाः अंडजवच्छुभाः एतदुक्तंभवति लग्न

सप्तमयोः पापाःस्थिताः चतुर्थदशमयोश्च शुभाःस्थितास्तदायवाख्योयोगोभवति कमलंत्विति एतैरेवसौम्यपापैःविमिश्रसंस्थितैश्चतुर्ष्वपिकेंद्रेषुस मवस्थितैः कमलाख्योयोगोभवति तदेवकमलंयदिकेंद्रबाह्यतोभवति तदावापीसंज्ञोयोगः एतदुक्तंभवति सर्वैरेवकेंद्रबाह्यतः स्थितैः केंद्राणि वर्जयित्वान्यत्रपणफरापोक्लिमेषुस्थितैस्तदेवकमलंवापीसंज्ञोभवतियोगः पणफरेषुचतुर्ष्वापोक्लिमेषुचतुर्ष्वेति ५ अथवज्रयवयोःसंभवो नभवति नौचमयापूर्वशास्त्रानुसारेणकृताविल्येतदनुष्टुभाह पूर्वशास्त्रानुसारेणेति पूर्वशास्त्रानुसारेण पूर्वाचार्यैः मययवनादिभिःवज्रा ख्योयोगः कृतःयवाख्यश्च तस्मान्मयापिकृतः वज्रादयइतिबहुवचननिर्देशोऽन्येषामपेवंप्रकाराणांप्रदर्शनार्थः वज्रादयोयोगाययपिनसंभ

शकटांडजवच्छुभाशुभैर्वज्रंतद्विपरीतगेर्यवः कमलंतुविमिश्र
संस्थितैर्वापीतद्यदिकेंद्रबाह्यतः ॥ ५ ॥ पूर्वशास्त्रानुसारेणमया
वज्रादयःकृताः चतुर्थेभवनेसूर्याज्ज्ञसितौभवतःकथम् ६

वंति तथापिपूर्वशास्त्रानुसारेणमयाकृताः नात्यनुसत्यदृष्टेत्यर्थः यतःसूर्यादादित्याच्चतुर्थेभवने चतुर्थराशौपूर्वेणपश्चिमेनवाज्ञसितौबुधशु क्रौकथंभवतः नकदाचिदर्कोदयेस्तसमयेवामध्याह्नार्द्धरात्रयोः बुधशुक्रौभवतः आदित्यमध्यात्स्थस्येऽर्धरात्रस्थेवातयोरुदयेस्तमयेवानभवत्ये व ६ अथयूपेषुशक्तिदंडाख्ययोगचतुष्टयमनुष्टुभाह कंटकादीति होरालग्नंतदाद्यैःकेंद्रैःक्रमात्परिभाव्य लग्नकेंद्रमादितःकृत्वाचतुर्षुग्र हेषुयथासंभवंसर्वग्रहाणामवस्थानंभवति तदायूपेषुशक्तिदंडाख्याश्चत्वारोयोगाभवंति तद्यथा लग्नद्वितीयतृतीयचतुर्थेषुचतुर्ष्वपियदासर्वग्रहाः

भवंति तदायूपाख्योयोगोभवति अथचतुर्थपंचमषष्ठसप्तमेषु चतुर्षुसर्वेएवग्रहाभवंति तदेषुःशराख्योयोगः अथसप्तमाष्टमनवमदशमेषु
चतुर्षुसर्वेएवग्रहाभवंति तदाशक्तियोगः अथदशमैकादशद्वादशलग्नेषुचतुर्षुसर्वेएवग्रहाभवंति तदादंडयोगइति ७ अथनौकूटछत्र
चापार्द्धचंद्राख्ययोगपंचकमनुष्टुभाह नौकूटछत्रेति तद्वत्तेनैवप्रागुक्तेनप्रकारेणलग्नकेंद्रादारभ्यैकैकस्मात्केंद्रात्सप्तभिर्ग्रहैः सप्तर्क्षसंस्थितैः
नौकूटछत्रचापसंज्ञंयोगचतुष्टयंभवति तद्यथा लग्नद्वितीयतृतीयचतुर्थपंचमषष्ठसप्तमेषुयदासर्वेग्रहाः भवंति तदानौनामयोगोभवति एवंचतु
र्थपंचमषष्ठसप्तमाष्टमनवमदशमेषुयदासर्वेग्रहाः भवंति तदाकूटाख्योयोगोभवति अथसप्तमाष्टमनवमदशमैकादशद्वादशलग्नेषुसर्वेग्रहाभवंति

कंटकादिप्रवृत्तैस्तुचतुर्गृहगतैर्ग्रहैः यूपेषुशक्तिदंडाख्याहोराद्यैःकंटकैःक्रमात् ७
नौकूटछत्रचापानितद्वत्सप्तर्क्षसंस्थितैः अर्द्धचंद्रस्तुनावाद्यैःप्रोक्तस्त्वन्यर्क्षसंस्थितैः ८

तदाछत्राख्ययोगं अथदशमैकादशद्वादशलग्नद्वितीयतृतीयचतुर्थेषुयदासर्वेग्रहाभवंति तदाचापश्चापाख्ययोगं अर्द्धचंद्रइति नावाद्यैरेवयो
गैरन्यर्क्षसंस्थितैः अपरराशिव्यवस्थितैरर्धचंद्राख्योयोगोभवति नावाद्याः कंटकेषूक्ताः तैश्चान्यर्क्षसंस्थितैः अपरराशिगतैः तेनपणफरे
भ्यः आरभ्यनिरंतरंसप्तस्वगृहेषुयदासर्वेग्रहाभवंत्यापोक्लिमेभ्योवातदर्द्धचंद्राख्यः सचाष्टप्रकारः तद्यथा द्वितीयतृतीयचतुर्थपंचमषष्ठ
सप्तमाष्टमेषुसप्तस्वसर्वेग्रहायदाभवंति तदेकः एवंतृतीयादिनवमांतेषुद्वितीयः पंचमादिष्वेकादशांतेषुतृतीयः षष्ठादिषुद्वादशांतेषुचतुर्थः
अष्टमादिषुद्वितीयांतेषुपंचमः नवमादिषुतृतीयांतेषुषष्ठः एकादशादिषुपंचमांतेषुसप्तमः द्वादशादिषुषष्ठांतेषुयदासर्वेग्रहाभवंतितदाऽष्टमइति ९

अथसमुद्रचक्राख्यौद्वौयोगावनुष्टुभाह अर्थाद्वितीयस्थानादारभ्यैकांतरगतैर्ग्रहैः षड्गृहाश्रितैः षड्राशिषुव्यवस्थितैः सप्तभिर्ग्रहैः समुद्राख्योयोगोभवति
तद्यथा द्वितीयचतुर्थषष्ठाष्टमदशमद्वादशेषुषट्सुयदासप्तग्रहाभवंतितदासमुद्राख्योयोगः विलग्नादिस्थितैरिति अनेनैवप्रकारेणविलग्नाल्लग्ना
त्प्रभृत्येकांतरस्थैः षड्गृहेषुसप्तभिर्ग्रहैः स्थितैः चक्राख्योयोगोभवति तद्यथा लग्नतृतीयपंचमसप्तमनवमैकादशेषुषड्गृहेषुयदासर्वेग्रहाः भवंति
तदाचक्राख्योयोगोभवति इत्येवंप्रकारेण आकृतिजानामाकारवशादुत्पन्नानांसंग्रहोव्याख्यातः ९ अथसंख्यायोगसप्तकंशालिन्याह संख्या
योगइति सप्तभिर्ग्रहैः सप्तर्क्षसंस्थैः सप्तसुराशिषुगतैरेकापायादेकापगमात्क्रमात्सप्तसंख्यायोगाःस्युः भवेयुः तेचवल्लक्याद्योगोलांताः

एकांतरगतैरर्थात्समुद्रः षड्गृहाश्रितैः विलग्नादिस्थितैश्चक्रमित्याकृतिजसंग्रहः ९
संख्यायोगाःस्युःसप्तसप्तर्क्षसंस्थैरेकापायाद्वल्लकीदामिनीच ॥ छ ॥

तद्यथा येषुतेषुसप्तसुगृहेषुयदासर्वेग्रहाभवंति तदावल्लकीनामयोगोभवति यदाषट्सुगृहेषुसप्तग्रहाभवंति तदादामिनीनामयोगोभवति ए
वंपंचसुसप्तग्रहाः पाशः पाशोयोगः चतुर्षुकेदारः केदारोयोगः त्रिषुशूलः शूलोयोगः द्वयोर्युग युगनामयोगः एकस्मिन्राशौसप्तग्रहाययदा
भवंति तदागोलः गोलनामायोगः अन्यान्पूर्वमुक्तान्विहाय पूर्वोक्तानन्यान्योगान्विहायवर्जयित्वा एतेयोगाः भवंति एतदुक्तंभवति यथोक्ता
नांयोगानांमध्याद्यदिसंख्यायोगस्यसादृश्यंभवति तदासंख्यायोगोनांगीकार्यः सएवयोगोग्राह्यइति १० अथाश्रययोगत्रयजातानांदलयो
गद्वयजातानांचफलंवसंततिलकेनाह ईर्ष्युरिति ईर्ष्युःसमत्सरः परर्द्धिमत्सरी विदेशनिरतः परदेशाध्यासनशीलः अध्वरुचिः सततमटनः

नन्नुविदेशनिरतएवाध्वरुचिः तत्किमनयोर्योग्रहणं उच्यते विदेशोप्यनेकप्रदेशाध्यासनशीलोभवतिसततमटनोनभवति एवंविधोरज्ज्वांरज्ज्वाख्ये योगेजातोभवति मानीगर्वितः धनीवित्तवान् बहुषुकृत्येषुकार्येषासक्तः बहुकर्मारंभशीलः एवंविधोमुशलाख्येयोगेजातोभवति व्यंगोंगही नः विगतमंगंयस्य स्थिरोदृढनिश्चयः आढ्योधनवान् निपुणःकार्येषु सूक्ष्मदृष्टिः एवंविधोनलजोनलाख्येयोगेजातोभवति एवमाश्रय- योगत्रयजातानांफलंव्याख्यातं स्रग्युत्थोभोगान्वितइति स्रग्युत्थः स्रग्योगेजातोभोगान्वितोभवति भुजगजोभुजगाख्येसर्पयोगेजातो ब हुदुःखभाक्स्यात् नानाप्रकाराणादुःखानांभोगीभवति केचिदत्रबहुवचनंपठंति व्यंगाःस्थिराढ्यानिपुणानलजाः स्रग्युत्थाः भोगान्विता

पाशःकेदारःशूलयोगोयुगंचगोलश्चान्यान्पूर्वमुक्तान्विहाय १० ईर्ष्युर्विदेश
निरताध्वरुचिश्चरज्ज्वांमानीधनीचमुशलेबहुकृत्यसक्तः व्यंगस्थिराढ्यनि
पुणोनलजःस्रग्युत्थोभोगान्वितोभुजगजोबहुदुःखभाक्स्यात् ॥ ११ ॥ ७

भुजगजाबहुदुःखभाजइतिनकश्चिद्विशेषः एवंदलयोगद्वयजातानांफलंव्याख्यातं ११ अथान्योयोगाश्रययोगश्चयदासमकालंयत्रदृश्यतेतत्रा श्रययोगस्यनिराकरणार्थमनुष्टुभमाह आश्रयोक्तास्त्विति यत्रान्योयोगआश्रययोगश्चभवति तत्राश्रययोगोन्येनयवादिनामिश्रोभवति मिश्रितलाञ्चाफलोभवति स्वफलंनप्रयच्छति एवमन्यैरपरैःविमिश्रितानिःफलाभवंति येश्चमिश्राः सादृश्यंगतास्तेतत्रफलंदद्युः के चिन्मिश्रायेस्तेफलंतेषामितिपठंति अमिश्राश्चान्यैःयदाभवंति तदास्वफलप्रदाआत्मीयंफलंददति तमचरराशौलग्नगतेस्थिराढ

स्वभावस्थैरमिश्राः स्थिरलग्नेचरादिस्वभावगतैरमिश्राः द्विस्वभावेलग्नेचरस्थिरगतैरमिश्राइति १२ अथगदाशकटविहगशृंगाटकहला
रव्येषुयोगेषुजातानांस्वरूपंवसंततिलकेनाह यज्वार्थभागिति यज्वायजनशीलः अर्थभाग्धनानांभाजनंसततंसर्वकालमर्थरुचिः अ
र्थार्जनोद्यमशीलः एवंविधोगदारव्येयोगेजातोभवति तद्वृत्तिभुगिति तदितिशकटपरामर्शः तद्वृत्तिभुक्शकटवृत्तिंभुंक्ते शाकटाजी
वीभवतीत्यर्थः सरुजोव्याध्यर्दितः कुदारः कुत्सितभार्यः एवंविधः शकटजः शाकटयोगेजातोभवति दूतोटनइति दूतः परसंदेशप्रापणा
र्थंपरसकाशगामी अटनः परिभ्रमणशीलः ननुदूतेनाप्यवश्यमटनेनभवितव्यं उच्यते परेच्छयागमनशीलोदूतः अयंपुनः स्वेच्छयाटनः

आश्रयोक्तास्तुविफलाभवंत्यन्यैर्विमिश्रिताः मिश्रायैस्तेफलंदद्युरमिश्राः स्वफलप्रदाः १२ यज्वार्थभाक्सतत
मर्थरुचिर्गदायांतद्वृत्तिभुक्शकटजःसरुजःकुदारः दूतोटनःकलहकृद्विहगेप्रदिष्टःशृंगाटकेचिरसुखीकृषिकृद्धलाख्ये

तदुभयभाग्भवति कलहकृत्कलहशीलः एवंविधोविहगारव्येयोगेजातोभवति प्रदिष्टःउक्तः चिरेणासुरवीचिरसुरवीवयोंतेसुरवीत्यर्थः
एवंविधोशृंगाटकारव्येयोगेजातोभवति अन्यैश्चिरंसुरवीचिरसुरवीशृंगाटकेव्यारव्यातः तच्चायुक्तं यस्माद्भगवान्गार्गिः लग्नपंचमधर्मस्थै
र्योगः शृंगाटकोमतः वयोंतेसुरिवनांजन्मतथस्यात्स्वादुभाषिणां कृषिकृद्धलारव्ये हलारव्येयोगेजातः कृषिकृद्भवति कृषिंकरोतीत्यर्थः १३
अथवज्रयवपद्मवापी जातानांस्वरूपंवसंततिलकेनाह वज्रेत्यपूर्वसुरिवनइति अंत्येवयोंत्येसुरिवनः पूर्वसुरिवनश्च बाल्येसुरवी यौवने
दुःरिवतोद्दृद्धत्वेपुनरेवसुरवीभवतीत्यर्थः सुभगः सर्वजनवल्लभः अतिशूरोतीवसंग्रामधीरः एवंविधोवज्रारव्येयोगेजातोभवति शौर्या

न्वितः पराक्रमयुक्तः अथशब्दः पादपूरणे वयोंतः वयोमध्ये सुखी अंतःशब्दोत्र मध्यपर्यायः एवंविधोयवाख्येयोगेजातोभवति विख्यातकी-
र्तिः सर्वजनप्रसिद्धकीर्तिः सानतुकिमत्रविख्यातकीर्तिरस्ति उच्यते अस्तिकश्चित्तसा यथाकीर्तिप्रापककर्मभिः शनैरपिपरंप्रख्यातकी
र्तिनप्राप्नोति अमितसौख्यगुणः अपरिमितसौख्योऽपरिमितगुणश्च गुणाः विद्याशौर्यादयः एवंविधःपद्माख्येयोगेजातोभवति ननुस्थिर
सुखं ननुस्वल्पंस्थिरंचिरकालस्थायिसुखं यस्यस्वल्पसुखंबहुकालंभवतीत्यर्थः निधिहृत् भूमावर्थस्थापनशीलः नदाताकदर्यः एवंवि
धोवापीसंज्ञेयोगेजातोभवति १४ अथयूपशरशक्तिदंडाख्येयोगचतुष्टयेजातानांस्वरूपंवसंततिलकेनाह त्यागात्मवानिति त्यागीदाता

वर्ज्येत्यपूर्वसुखिनः सुभगोतिशूरोवीर्यान्वितोप्यथयवेसुखितोवयोंतः विख्यातकीर्त्यमितसौख्य
गुणश्चपद्मेवाप्यांतनुस्थिरसुखोनिधिहृन्नदाता १४ त्यागात्मवान्क्रतुवरैर्यजतेचयूपेहिंस्रोथगुप्त्य
धिकृतःशरकृच्छराख्ये नीचोलसःसुखधनैर्वियुतश्चशक्तौदंडेप्रियैर्विरहितःपुरुषोंत्यवृत्तिः ॥१५॥

आत्मवानप्रमादी क्रतुवरैर्यज्ञश्रेष्ठैर्यज्ञैःयजते एवंविधोयूपाख्येयोगेजातोभवति हिंस्रेति हिंस्रोवधरुचिःगुप्त्यधिकृतः बंधनपालः शरकृ
त् शरकारः एवंविधश्चशराख्येयोगेजातोभवति नीचः अधमानामकुलोचितानांकर्मणांकर्ता अलसः क्रियास्वपटुः सुखधनैर्वियुतोभो
गवित्तविवर्जितः निःसुखोनिर्धनश्च एवंविधःशक्तौयोगेजातोभवति प्रियैः पुत्रादिभिः विरहितः वर्जितः अंत्यवृत्तिः दासवृत्तिः शूद्रवृत्तिरित्यर्थः
एवंविधोदंडाख्येयोगेजातःपुरुषोभवति १५ अथनौकूटछत्रकार्मुकजातानांस्वरूपंवसंततिलकेनाह कीर्त्यायुतश्चलसुखइति कीर्त्यायुतः ख्यात

यथाः चलसुखः कदाचित्सुखी कदाचिद्दुःखी कृपणः अदाता चशब्दोत्रसमुच्चयार्थे एवंविधोनोजः नावाख्येयोगेजातः प्राणीभवति कूटेनृतइति
अनृतेप्लवनामतिर्यस्यासावनृतप्लवनः असत्याभिधायीअसत्याभिभाषीच बंधनपः बंधनंपातीतिबंधनपः केचित्कूटे ऽनृतहृपबंधनपश्चजात
इतिपठंति एवंविधःकूटाख्येयोगेजातोभवति इतिकूटयोगः छत्रोद्भवइति स्वजनसौख्यकरः स्वजनेषुसुखंकरोतीति स्वजनसौख्यकरः
अंत्यसौख्योवृद्धत्वेसुखितः एवंविधः छत्राख्येयोगेजातोभवति इतिछत्रयोगः कार्मुकः शूरश्च संग्रामप्रियः प्रथमांत्यसौख्यः प्रथमेबा
ल्येसुखी अंत्येवृद्धत्वेसुखीच एवंविधः कार्मुकभवः चापाख्येयोगेजातोभवति इतिचापयोगः १६ अथार्द्धचंद्रसमुद्रचक्रवल्लकी-

कीर्त्याद्युतश्चलसुखः कृपणश्चनोजः कूटेनृतप्लवनबंधनपश्चजातः छ
त्रोद्भवःस्वजनसौख्यकरोंत्यसौख्यश्शूरश्चकार्मुकभवःप्रथमांत्यसौख्यः१६

जातानांस्वरूपंवसंततिलकेनाह अर्धेंदुजइति सुभगः सर्वजनप्रियः कांतवपुःप्रदर्शनीयः प्रधानः सर्वजनपूज्यः एवंविधोर्धेंदुजो ऽर्द्धचंद्राख्ये
योगेजातोभवति समुद्रयोगः नरपतिप्रतिमः राज्ञातुल्यः भोगीभोगवान् एवंविधस्तोयालयेसमुद्राख्येयोगेजातोभवति चक्रेति नरेंद्राराजानः
तेषांमुकुटाः किरीटाः चूडामणिरत्नानितेषांद्युतिःकांतिः तयारंजितोच्छुरितावंघ्रीपादौयस्यराजानः तस्यपादयोःपतंति महाराजाधिराजोभव
तीत्यर्थः तपोज्ञानादियोगाद्राज्ञांपूजनीयोवा एवंविधश्चक्राख्येयोगेजातोभवति आकृतियोगविंशतिजातानांफलंव्याख्यातं अत्रैवभूपालसं
ख्यायोगानांफलंव्याख्यायते वीणोद्भवश्चेति निपुणःसूक्ष्मदृष्टिः प्रियगीतनृत्यः गीतप्रियोनृत्यप्रियश्च एवंविधोवीणोद्भवोवीणाख्येयोग- १०१

जातोभवति १७ अथदामिनीपाशकेदारशूलजानांस्वरूपंवसंततिलकेनाह दातान्यकार्येति दाताउदारः अन्यकार्यनिरतः परोपकारासक्तः पशुपः पशुरक्षिता बहुपशुभाग्भवति अथवापशुपपाठेपशूनांपालयितारक्षयिता ग्रामाधिपतिरित्यर्थः एवंविधोदाम्नियोगेजातोभवति पाशइति धनार्जनेविशीलः धनार्जनविशीलः धनार्जनविशीलश्चासोसभृत्यबंधुश्च धनार्जनविशीलसभृत्यबंधुः स्वयमेवधनार्जनेविशीलः कुमार्गेणधनार्जनंकरोति तथाभृत्यास्यभृत्याः कर्मकराबांधवाश्च भवंति एवंविधःपाशाख्येयोगेजातोभवति केदारजइति कृषिकरः कृषिंकरोति सुबहूपयोज्यः सुष्ठुशोभनंकृत्वाबहूनामुपयुज्यते उपकरोति एवंविधःकेदारजः केदाराख्येयोगेजातोभवति शूरःसमरधीरः क्षतःप्रहारितः धनरुचिःअर्थप्रियः केचिद्ध

अर्धेंदुजःसुभगकांतवपुःप्रधानस्तोयालयेनरपतिप्रतिमस्तुभोगी चक्रेनरेंद्रमुकुटद्युतिरंजितांघ्री
वीणोद्भवश्चनिपुणःप्रियगीतनृत्यः १७ दातान्यकार्यनिरतःपशुपश्चदाम्निपाशेधनार्जनविशी
लसभृत्यबंधुः केदारजःकृषिकरःसुबहूपयोज्यःशूरःक्षतोधनरुचिर्विधनश्चशूले ॥ १८ ॥ छ

रुचिरितिपठंति विधनश्चदरिद्रः एवंविधःशूलाख्येयोगेजातोभवति १८ अथयुगगोलयोर्जातस्यस्वरूपंसर्वेषांचनाभसयोगानांसमस्तदशास्वपिफलप्रदर्शनंहरिण्याह धनविरहितइति धनविरहितः अर्थहीनःपाखंडी त्रयीमार्गव्यपेतः एवंविधोयुगाख्येयोगेजातोभवति केचिद्धनविरहितःपाखंडीचेतिपठंति वाशब्दोप्यचार्थे अर्थहीनःपाखंडीच अथशब्दआनंतर्ये विधनोर्थहीनः मलिनोमलोपेतशरीरः मलिनवासावा अज्ञानोपेतः मूर्खः कुशिल्पोलोकेनिंद्यशिल्पकर्ता अलसःक्रियास्वसमर्थः अटनोभ्रमणशीलः नन्वत्रालसोटनश्चेतिविरुद्धं उच्यते यद्यपिस्वरूपेणाल

कु.दी. सः तथाप्यतिदारिद्र्याद्भोजनक्रियामटनंविनासंपादयितुमशक्यत्वादटनः एवंवियोगेलाख्येयोगेजातोभवति एवंसमस्तसंख्यायोगेषुशुभफलंव्याख्यातम् ना.यो.
१०२ इतिनिगदितायोगाइति इत्येवंप्रकारान्नाभसयोगाः फलैःसार्द्धंसहनिगदिताउक्ताइहास्मिन्नध्यायेएतेसमस्तदशास्वपिनियतफलदाः सर्वकालफलप्र १२
दाः नित्याविज्ञातव्याः ननुवज्रादिषाद्यंतसुखितापदर्शितातत्कथंसमस्तदशास्वित्युक्तं उच्यते तेषांक्वचनाद्यथादर्शितकालः सुखदुःखयोर्भविष्य
ति येषांकालविभागोनोक्तस्तेषांसमस्तदशास्वपियथादर्शितसुखदुःखप्रदाभविष्यति ननुकस्यचित्समस्तंजन्मसुखेनदुःखेनचैकरूपेणगच्छति
यच्चभोगिनः तेविमानसैर्दुःखैरभितप्ताभवंति येपिभिक्षाशिनस्तेपिकदाचिद्धर्माभितप्ताभवंति शीतलासुद्रुमच्छायासुसुखितमित्यात्मानंमन्यंते तस्मा
देवमादिसुखंदुःखंसर्वेषांसंसारजातेनविपर्ययेणानुभूयते तत्कथंसमस्तदशास्वपियोगाः फलप्रदाभवंति उच्यते नैतेयोगादशाष्टकवर्गफलहंतारः
शुभमशुभंवाफलंदशापतिर्ददत्यष्टकवर्गाश्रितमपिफलंच अतोयथाकालंयोगाअपिसमग्रजन्मनिफलंददत्येवंमिश्रफलानुभवोभोगिनांदरिद्राणांच
संभवत्येव एवंतावन्नाभसयोगाध्यायोव्याख्यातः अस्मिन्नध्यायेयद्वक्तव्यंपूर्वंप्रतिज्ञातंतदुच्यते दलयोगाकृतियोगयोः समकालमुपस्थानंनास्ति
तथादलयोगैः सहाश्रययोगानांतुल्यकालमुपस्थानंनास्त्येव अथदलयोगैःसहसंख्यायोगायुज्यंते तदादलयोगफलमेवभवति अथाकृतियोगाआ
श्रययोगैर्युज्यंते तदाआकृतियोगफलंभवति अथाकृतियोगाःसंख्यायोगैर्युज्यंते तथाप्याकृतियोगफलंभवति यस्मात्संख्यायोगानामपवादःअ-
न्यान्पूर्वमुक्तान्विहाय आश्रययोगानामप्यपवादः आश्रययोगास्तुविफलाभवंत्यन्यैर्विमिश्रिताइति तस्मात्संख्यायोगाआश्रययोगाश्चआकृ-
तियोगैश्चाभिभूयंते अथाश्रययोगेनसहसंख्यायोगस्योपस्थानंभवति तदासंख्यायोगस्यावकाशएवनभवति अथाश्रययोगेनसंख्यायोग- १०२
स्यापवादशमनेकृतेनान्योवकाशः संख्यायोगस्यकिंत्वेकस्मिन्राशौयदासर्वेग्रहाःभवंति तदाआश्रययोगएवभवति नन्वाश्रययोगसंख्यायो

गानांतुल्येअपवादेआश्रययोगेनसंख्यायोगः कथमभिभूयते उच्यते यदिसंख्यायोगेनाश्रययोगापशमनंभवतितदाआश्रययोगोनभवति संख्यायो
गोभवति यत्रयदाआश्रययोगेनसंख्यायोगोभिभूयते तदागोलस्यावकाशएवनस्यात् परिभाषान्वेयं निरवकाशाहिविधयः सावकाशान्विधीन्बाधंते
इति अथैवेकंराशिलग्नगतमधिकृत्यपुराणयवनमतेनयत्सार्द्धयोगशतमुक्तं तदधुनाप्रदर्श्यते तेषांतावत्त्रयोविंशतिराहृतियोगाः विंशतिरेववरा
हमिहिरेणाभिहिताः किंतुतेषांमध्या हृदायोगेनचत्वारोयोगाअभिहिताः लग्नचतुर्थयोः यदासर्वेग्रहाभवंति तदागदायोगः चतुर्थसप्तमयोः शं-
खः सप्तमदशमयोः बभ्रुकः दशमलग्नयोः ध्वजः तत्रपूर्वोक्ताविंशतिः शंखबभ्रुध्वजैः सहत्रयोविंशतिः भवंति संख्यायोगानांसप्तविंशत्यधिकं

धनविरहितः पारकंडीवायुगेत्वथगोलकेविधनमलिनोऽज्ञानोपेतः कुशल्यलसोटनः इतिनिगदि
तायोगाः सार्द्धफलैरिहनाभसानियतफलदाश्चिंत्याह्येतेसमस्तदशास्वपि १९ इतिनाभसं० ध्या०

शतं एवंसार्द्धशतं १५० राशिद्वादशकेनाष्टादशशतानिभवंति १८०० तत्रसप्तविंशत्यधिकस्यसंख्यायोगशतस्योत्पत्तिः प्रदर्श्यते तद्यथैषांविक-
ल्पाः सप्त द्विविकल्पाएकविंशतिः त्रिविकल्पाः पंचत्रिंशत् ३५ चतुर्विकल्पाः पंचाग्निः ३५ पंचविकल्पाएकविंशतिः २१ षड्विकल्पाः सप्त सप्त
विकल्पाएकः एतदेकीकृतंसप्तविंशत्यधिकंशतंभवति १२७ एतदेववराहमिहिरेणविवाहपटलेउक्तम् द्व्यादियोगान्परिगृह्यकस्मान्नो
क्तंशतंसत्रिधनंविलग्नइति अथविकल्पगणितंप्रदर्श्यते तत्राचार्येणविकल्पगणितंसंहितायामुक्तं पूर्वेणपूर्वेणगतेनयुक्तंस्थानंविनांत्यंप्रवदं
तिसंख्या इच्छाविकल्पैःक्रमशोभिनीयनीतेनिवृत्तिःपुनरन्यनीतिरिति अत्रयावत्संख्यानांविकल्पाः क्रियंते तदंगानेकाद्यान्तुपर्युपरिस्थाप-

येत् तद्यथात्रसप्तग्रहैः एकाद्यानांससांतानांन्यासः ७।६।५।४।३।२।१ अत्रपूर्वेणगतेनयुक्तंस्थानंविनांत्यमिति पूर्वस्यासौगतश्चपूर्वगतः तेनपू
र्वेणगतेनयुक्तमंत्यमुपरिसंस्थानंविनानहूर्जयित्वेत्यर्थः प्रथममेकमधःस्थितंतयोर्द्वयोरुपरिस्थयोःक्षिपेत् एवंतत्रत्रीणिरूपाणिजातानि तानिच
स्वोपरित्रिषुक्षिपेत् एवंतत्रषड्जातानितानिस्वोपरिचतुर्षुक्षिपेत् एवंतत्रदशरूपाणिजातानितानिस्वोपरिपंचसुक्षिपेत् तत्रपंचदशजातानि
तानिस्वोपरिषट्सुक्षिपेत् तत्रैकविंशतिर्जातानि अतःपंचकर्मणोऽभावान्तदुपरिसप्तेवस्थिताः यदुक्तं स्थानंविनांत्यंपुनरप्यधःप्रभृत्येवंकृ
त्वापंचमेस्थानेपंचत्रिंशज्जाताः पुनरपिचतुर्थेपंचत्रिंशत् पुनस्तृतीयेएकविंशतिः पुनःद्वितीयेसप्तप्रथमेएकेन १।२१।३५।३५।२१।१।१
अथवान्येनप्रकारेणसंख्यानयनंप्रतिलोमंविनिक्षिप्यचानुलोममधःक्षिपेत् अनुलोमसमाहन्यादधस्थेनविभाजयेत् न्यासः अत्रसप्तानाम
धोरूपंच्छेदः

धोरूपंच्छेदः	७	६	५	४	३	२	१	०
स्यांभागम	१	२	३	४	५	६	७	०

अनेनभागमपलृत्यलब्धंसप्त ७ एतैःद्वितीयस्थानेषट्संगुण्याधःस्थितास्यांद्वा
पहरेत् लब्धमेकविंशतिः २१ एतैस्तृतीयस्थाःपंचसंगुण्यत्रिभिःभजेल्लब्धंपंच
त्रिंशत् ३५ एतैश्चतुर्थस्थानस्थाश्चत्वारिसंगुण्यचतुर्भिःभजेल्लब्धंपंचत्रिंशत् ३५ एभिःत्रीणिसंगुण्यपंचभिःविभाज्यावाप्तमेकविंश
तिः २१ एभिःद्वेसंगुण्यषड्भिःविभज्यावाप्तंसप्त एभिरेकंसंगुण्यसप्तभिःविभज्यावाप्तमेकएव एवमेकद्वित्रिचतुःपंचषट्सप्तविकल्पाः एवं
विकल्पगणितंकृत्वायथेष्टसंख्यानांव्याख्येयं अथैतेषांविकल्पानांलोष्ठकप्रस्तारेणोद्धारःकर्तव्यः इच्छाविकल्पैःक्रमशोभिनीयनीतेनिवृत्तिः
पुनरन्यनीतिरिति यथेष्टसंख्यानांविकल्पानामाद्याक्षराणिलिखेत् तत्रैकविकल्पेषुवैकैकंलोष्ठचिह्नंकृत्वाविकल्पानुत्पादयेत् द्विविकल्पेषा १०२
द्यंस्थिरंलोष्ठचिह्नंकृत्वाद्वितीयेनलोष्ठचिह्नितेनसहविकल्पानुत्पादयेत् एवंत्र्यादिषुविकल्पेष्वाद्यंस्थिरंलोष्ठचिह्नितंकृत्वान्यैःचरलोष्ठचिह्नि–

तैः सहान्यस्त्वाविकल्पान्नुत्पादयेत् एवंकृत्वाप्रथमस्यापासनंकार्यं नीतेनिवृत्तिरिति वचनात् ततोन्यस्थिरचिह्नंकृत्वान्यसेन् पुनरन्यनीतिरितिवचना त् उक्तंच भट्टश्रीशंकरेण वर्णसंख्याककोष्ठाख्यांस्तेपर्सोज्ञेयसंख्यकः ज्ञेयोन्त्यान्यत्रतत्पूर्वहान्पूर्वश्चाप्यनुक्रमात् नयेद्वामाद्यमंत्यक्षीद्येपूर्वेतानिरं- तरं ज्ञेयोंत्यःपुनराद्याश्चकोष्ठनिष्ठावधिर्विधिरिति तद्यथेकविकल्पाः रविः चंद्रः भौमः बुधः गुरुः शुक्रः शनिः एवमेकविकल्पाः सप्त ७ अथ द्विविकल्पना रविचंद्रौरविभौमौ रविबुधौ रविजीवौ रविशुक्रौ रविसौरौ एवमादित्येनसहषट् अथतृतीयविकल्पः शशिभौमौ शशि बुधौ शशिजीवौ शशिशुक्रौ शशिसौरौ एवंचंद्रेणसहपंच भौमबुधौ भौमजीवौ भौमशुक्रौ भौमसौरौ एवंभौमेनसहचत्वारः बुध जीवौबुधशुक्रौ बुधसौरौ एवंबुधेनसहत्रयः जीवशुक्रौ जीवसौरौ एवंजीवेनसहद्वौ शुक्रसौरौ एवंशुक्रेणसहएकः एवंद्विविकल्पः एकविं शतिः अथत्रिविकल्पाः रविचंद्रभौमाः रविचंद्रबुधाः रविचंद्रजीवाः रविचंद्रशुक्राः रविचंद्रसौराः एवमादित्यचंद्रयोःपंच रविभौमबुधाः रविभौमजीवाः रविभौमशुक्राः रविभौमसौराः एवमादित्यांगारकयोश्चत्वारः रविबुधजीवाः रविबुधशुक्राःरविबुधसौराः एवमादित्यबुध योस्त्रयः रविजीवशुक्राः रविजीवसौराः एवंद्वौरविशुक्रसौराः एवमेकः एवमादित्येनसहत्रिविकल्पाः पंचदश चंद्रभौमबुधाः चंद्रभौ मजीवाः चंद्रभौमशुक्राः चंद्रभौमसौराः एवंचंद्रभौमयोश्चत्वारः चंद्रबुधजीवाः चंद्रबुधशुक्राः चंद्रबुधसौराः एवंत्रयः चंद्रजीव शुक्राः चंद्रजीवसौराः एवंद्वौ चंद्रशुक्रसौराः एकः एवंचंद्रेणसहदश १० भौमबुधजीवाः भौमबुधशुक्राः भौमबुधसौराः एवंत्रयः भौमजीवशुक्राः भौमजीवसौराः एवंद्वौ भौमशुक्रसौराः एवंभौमेनसहषट् बुधजीवशुक्राः बुधजीवसौराः एवंद्वौ जीवशुक्रसौराः एकः एवंत्रिविकल्पाः पंचत्रिंशत् ३५ अथचतुर्विकल्पाः रविचंद्रभौमबुधाः रविचंद्रभौमजीवाः रविचंद्रभौमशुक्राः रविचंद्रभौमसौराः

एवंचत्वारः रविचंद्रबुधजीवाः रविचंद्रबुधशुक्राः रविचंद्रबुधसौराः एवंत्रयः रविचंद्रजीवशुक्राः रविचंद्रजीवसौराः एवंद्वौ रविचंद्रशुक्रसौराः ए
वमेकः रविभौमबुधजीवाः रविभौमबुधशुक्राः रविभौमबुधसौराः एवंत्रयः रविभौमजीवशुक्राः रविभौमजीवसौराः एवंद्वौ रविभौम
शुक्रसौराः एवमेकः रविबुधजीवशुक्राः रविबुधजीवसौराः द्वौ रविबुधशुक्रसौराः रविजीवशुक्रसौराः एवमादित्येनसहविंशतिः चं
द्रभौमबुधजीवाः चंद्रभौमबुधशुक्राः चंद्रभौमबुधसौराः एवंत्रयः चंद्रभौमजीवशुक्राः चंद्रभौमजीवसौराः एवंद्वौ चंद्रभौमशुक्र
सौराः चंद्रबुधजीवशुक्राः चंद्रबुधजीवसौराः चंद्रबुधशुक्रसौराः चंद्रजीवशुक्रसौराः एवंचंद्रेणसहदश भौमबुधजीवशुक्राः भौम
बुधजीवसौराः भौमबुधशुक्रसौराः भौमजीवशुक्रसौराः एवंभौमेनसहचत्वारः बुधजीवशुक्रसौराः बुधेनसहएकः एवंचतुर्विकल्पाः पं
चत्रिंशत् ३५ अथपंचविकल्पाः रविचंद्रभौमबुधजीवाः रविचंद्रभौमबुधशुक्राः रविचंद्रभौम बुधसौराः रविचंद्रभौमजीवशुक्राः र
विचंद्रभौमजीवसौराः रविचंद्रभौमशुक्रसौराः रविचंद्रबुधजीवशुक्राः रविचंद्रबुधजीवसौराः रविचंद्रबुधशुक्रसौराः रविचंद्रजीव-
शुक्रसौराः रविभौमबुधजीवशुक्राः रविभौमबुधजीवसौराः रविभौमबुधशुक्रसौराः रविभौमजीवशुक्रसौराः रविबुधजीवशुक्र
सौराः एवमादित्येनसहपंचदश १५ चंद्रभौमबुधजीवशुक्राः चंद्रभौमबुधजीवसौराः चंद्रभौमबुधशुक्रसौराः चंद्रभौमजीवशुक्र
सौराः चंद्रबुधजीवशुक्रसौराः एवंचंद्रमसासहषट् ६ भौमबुधजीवशुक्रसौराः एवंपंचविकल्पाः एकविंशतिः २१ अथषड्विकल्पाः
आदित्यचंद्रभौमबुधजीवशुक्राः रविचंद्रभौमबुधजीवसौराः रविभौमबुधजीवशुक्रसौराः चंद्रभौमबुधजीवशुक्रसौराः एवंषड्विकल्पाः
अथसप्तविकल्पाः रविचंद्रभौमबुधजीवशुक्रसौराः सप्तविकल्पएकएव एवंसप्तविंशत्यधिकंविकल्पशतं १२७ व्याख्यातं इ॰बृ॰नाभ॰यः

अथातश्चंद्रयोगाध्यायोव्याख्यायते तत्रादौवेवार्कात्केंद्रपणफरापोक्लिमस्थेचंद्रेजातस्यस्वरूपज्ञानंमालिन्याह अधमसमवरिष्ठानीति विनयोनीतिः
सुशीलता वित्तंधनंज्ञानंविज्ञानंशास्त्रावबोधः धीःबुद्धिः नैपुण्यंकार्येषुसूक्ष्मदर्शित्वं अर्कादादित्यात्केंद्रादिसंस्थेकेंद्रपणफरापोक्लिमसंस्थेशशिनि-
चंद्रेजातस्याविनयवित्तज्ञानधीनैपुणान्यधमसमवरिष्ठानिनिकृष्टमध्यमोत्तमानिभवंति एतदुक्तंभवति यस्यादित्याज्जन्मनिकेंद्रस्थश्चंद्रमाभवति त
स्यैतानिविनयादीन्यधमानिभवंति अधमत्वमेतेषामभावः यस्माद्यवनेश्वरः मूर्खान्दरिद्रांश्चपलान्विशीलांश्चंद्रःप्रसूतेर्कचतुष्टयस्थः यस्यजन्मस
मयेपणफरस्थश्चंद्रः सूर्याद्भवति तस्यैतानिमध्यमानिभवंति नत्वातिभवतीत्यर्थः यस्यजन्मनि आपोक्लिमस्थः –

अथचंद्रयोगाध्यायप्रारंभः अधमसमवरिष्ठान्यर्ककेंद्रादिसंस्थेशशिनिधिनयवित्तज्ञा
नधीनैपुणानि अहनिनिशिचचंद्रेस्वधिमित्रांशकेवासुरगुरुसितदृष्टेवित्तवान्स्यात्सुरवी
च ॥ १ ॥ श्रीगुरुचरणारविंदाभ्यांनमः ॥ ७ ॥ ७ ॥

श्चंद्रोभवति तस्यविनयादीनिवरिष्ठानिभवंति तथाचयवनेश्वरः कुर्याद्धितीयेधनिनांप्रसूतिमापोक्लिमस्थेकुलजाग्रजानामिति अहनीत्यादि चंद्रे
शशिनिस्वेधिमित्रांशकस्थे अहनिनिशिचयथासंख्यंसुरगुरुसितदृष्टेजीवशुक्राभ्यामवलोकितेजातोवित्तवान् धनीसुखीचभोगवांश्चस्याद्भवेत्
एतदुक्तंभवति यस्याहनिदिवाजन्मभवति चंद्रश्चयस्मिन्तस्मिन्नांशेस्वनवांशकस्थोभवति स्वस्याधिमित्रांशकेस्थितोवासुरगुरुणाजीवेनदृष्टः
तदासपुरुषोवित्तवान्सुखीचभवति अथयस्यनिशिरात्रौजन्मभवतिचंद्रमास्वनवांशकस्थोऽधिमित्रनवांशकस्थोवाभवति शुक्रेणदृश्यतेतदा
जातोवित्तवान्सुखीचभवति अत्राहनिनिशिचचंद्रेस्वाधिमित्रांशकेवास्थितेयथासंख्यंसुरगुरुसितदृष्टेकेचिद्व्याचक्षते अयुक्तमेतत् यस्मा

न्भगवान्गार्गिः स्वांशेधिमित्रस्यांशेवासंस्थितोदिवसेशशी गुरुणादृश्यतेतत्रजातोवित्तसुखान्वितः निश्येवंभृगुणादृष्टःशशीजन्मनिशस्यते विपर्यये यस्येशीतांशोजायंतेल्पधनानराःइति तथाचयवनेश्वरः स्वांशेशशीभार्गवदृष्टमूर्तिर्निशीश्वरोत्पत्तिकरःप्रदिष्टः तदुत्तमोद्भूतिकरःसतुस्याद्दृष्टोदिवादेवपुरोहितेन १ अथाधियोगाख्यंयोगंसफलंवसंततिलकेनाह सौम्यैरिति इंदोश्चंद्रात्सौम्यैः बुधगुरुसितैः स्मरारिनिधनेषु सप्तमषष्ठाष्टमेषुत्रिषुस्थानेषुद्वयोर्वास्थानयोरेकस्मिन्वास्थानेसर्वएवभवंति तदाधियोगाख्योयोगोव्याख्यातोभवति अत्रकेचित्षष्ठसप्तमाष्टमानांस्थानानांसौम्यग्रहत्रयस्यावस्थानादत्युन्नतायामभियोगोव्याख्यातः तच्चायुक्तं यस्माच्छ्रुतकीर्तिः निधनंद्यूनंषष्ठंचंद्रस्थानाद्यथाशुभैर्युक्तं अधियोगःसप्रोक्तोव्यासहृतोस-

सौम्यैःस्मरारिनिधनेष्वधियोगइंदोस्तस्मिंश्चभूपसचिवक्षितिपालजन्म सं
पन्नसौख्यविभवाहतशत्रवश्च दीर्घायुषोविगतरोगभयाश्चजाताः ॥ २ ॥

प्तधापूर्वैः व्यासहृतोविस्तरहृतोपूर्वैराचार्यैश्चिरंतनैः सचसप्तधासप्तप्रकारःप्रोक्तःकथितः तद्यथा षष्ठेराशौयदासर्वेसौम्यग्रहाःभवंतितदैकःसप्तमेद्वितीयः अष्टमेतृतीयः षष्ठसप्तमयोश्चतुर्थः षष्ठाष्टमयोःपंचमः सप्तमाष्टमयोःषष्ठः षष्ठसप्तमाष्टमेषुसप्तमइति एवमेवंस्थितेषुसौम्येष्वधियोगः अर्थादेवेवमस्थितेषुपापैः पापः मिश्रैर्मिश्रः तथाचश्रुतकीर्तिः षट्सप्तमाष्टमसंस्थैश्चंद्रात्सौम्यैःशुभोधियोगःस्यात् पापःपापैरेवंमिश्रैर्मिश्रस्तथैवोक्तः अधियोगजातानांफलमाह तस्मिंश्चभूपतिसचिवक्षितिपालजन्मेति तस्मिन्नधियोगेजातश्चभूपःसेनापतिर्भवति सचिवोमंभवति क्षितिपालोभूपालोराजावाभवति तेषांयुगपदसंभवात्पृथक्कृतंव्याख्यातम् तथाचबादरायणः शशिनःसौम्याः षष्ठेद्यूनेवानिध-

नसंस्थितावास्थुः जातोनृपतिर्ज्ञेयोमंत्रीवासैन्यनायकोवापि तेनैवदुक्तंभवति बुधगुरुसितैरुत्कृष्टवीर्यैः नृपोमध्यमवीर्यैः सचिवः हीनवीर्यैः सेनापतिः ए
षामन्यतमाअपि संपन्नसौख्यविभवाः अतिसौख्यैश्वर्यसंपन्नाः हतशत्रवः नष्टरिपवः दीर्घायुषः चिरजीविनः विगतरोगभयाः स्वस्थदेहानिर्भ
याश्च एवंविधेयोगेजाताभवंति केषांचिन्मतेराजयोगएव तथाचसारावल्यां द्यूनंषष्ठमथाष्टमंशिशिरगोः प्राप्ताःसमस्ताः शुभाः क्रूराणांयदिगो
चरेनपतिताः सूर्यालयाद्दूरतः भूपालःप्रभवेत्सयस्यजलधेर्वेलावनांतोद्भवैः सेनामत्तकरींद्रदानसलिलंभृंगैर्मुहुःपीयते १ तथाचमांडव्यः अभिवं
र्याभर्त्रंनिधनमथवाशीतरुच्चितोगताः सर्वेसौम्यास्तमिहजनयेयुर्नरपतिं धृतेनैवासेकंगतवतिविषादेतुपयसाप्रतापाग्निर्यस्य ज्वलतिहृदयेशत्रुषुभृ

हित्वार्कंसुनफानफादुरुधुराःस्वांत्योभयस्थैर्ग्रहैःशीतांशोःकथितोन्यथातुबहुभिःकेमद्रु
मोन्यैस्त्वसौ केंद्रेशीतकरेथवाग्रहयुतेकेमद्रुमोनेष्यतेकैश्चित्केंद्रनवांशकेषुचवदंत्युक्तिःप्रसिद्धानते २

शम् २।२ अथसुनफानफादुरुधुराकेमद्रुमाख्यंयोगचतुष्टयंशार्दूलविक्रीडितेनाह हित्वार्कमिति अथार्कमादित्यंहित्वात्यक्त्वायदान्यः कश्चिद्ग्रहोभौमा
दिकः शीतांशोश्चंद्रात्स्वांत्योभयस्थोभवति द्वितीयस्थोद्वादशस्थोवाद्वितीयद्वादशस्थौवाद्वौभवतस्तदासुनफाअनफादुरुधुराख्यंयोगत्रयंभवति एत-
दुक्तंभवति अर्कंहित्वायदान्योग्रहः कश्चिच्चंद्राद्द्वितीयस्थानेभवति तदासुनफानामयोगोभवति अथार्कंवर्जयित्वाचंद्रात्द्वादशेकश्चिद्ग्रहोभवति तदा
अनफानामयोगोभवति एवंचंद्रात्द्वितीयद्वादशगोग्रहोभवतस्तदादुरुधुरानामयोगोभवति अत्रयोगत्रयेप्यादित्योद्वितीयेद्वादशेवास्थानेभवति तदानफायोग
भंगहृद्भवति किंतुयोगकर्तृणांमध्येनगण्यते एतदुक्तंभवति आदित्योद्वितीयेद्वादशेवास्थानेभवतुमाभवतुवाभौमादिस्तत्रस्थोयथादर्शितयोगकर्ता

भवति एतेयोगाबहुभिराचार्यैः पठिताः अन्यथा केमद्रुमउक्तः अस्माद्योगत्रयाद्यद्येकोपियोगोनभवतितदाकेमद्रुमाख्योयोगोभवति एतदुक्तंभवति भौ
मादीनांकेंद्रेशीतकरेथवाग्रहयुक्तेकेमद्रुमोनेष्यते अन्येषांगर्गादीनामेवंमतं केंद्रेजन्मलग्नेकेंद्रेशीतकरेचंद्रेवाभौमादिग्रहयुतेभौमादिग्रहविरहितयो
रपिचंद्राद्द्वितीयद्वादशस्थानयोः केमद्रुमोनभवति केंद्रेग्रहयुतइत्यत्रकेचिच्चंद्रकेंद्रमेवकेवलंव्याख्यातं तच्चायुक्तं चंद्रकेंद्रेग्रहयुतेचंद्रमसोपियोगो
नभवति शीतकरेग्रहयुतेइत्येतदपार्थकंस्यात् अत्रचभगवान्गार्गिः व्ययार्थकेंद्रगश्चंद्राद्विनाभानुंनचेद्ग्रहः कश्चित्स्याद्धाविनाचंद्रंलग्नात्केंद्रगतो
थवा योगःकेमद्रुमोनामतदास्यात्सुगर्हिताः भवंतिनिंदिताचारादारिद्र्यापत्तिसंयुताः तथाचसारावल्याम् सुनफानफादुरुधुराःक्रमेणयोगाभवंति
रविरहितैः विनांत्योभयसंस्थैः केमद्रुमबाधवाद्विहगैः एतेनयदायोगाः केंद्रेग्रहवर्जितः शशांकस्य केमद्रुमोतिकष्टः शशिनिचसर्वग्रहादृष्टे एवंकें
द्रेशीतकरेऽथवाग्रहयुतेकेमद्रुमोनेष्यते अन्येआचार्यानेच्छंति वराहमिहिरस्तुपुनरिच्छत्येव यस्मिन्नर्थेतस्यैवतद्वाक्यं अन्यथाकेमद्रुमइत्येव-
मुक्त्वापरमतमुक्तं अन्यैरसोएवंकेंद्रशीतकरेथवाग्रहयुतेकेमद्रुमोनेष्यते स्वल्पजातकेपि तेनसुनफानफादुरुधुराभावेकेमद्रुमउक्तः तथाच रविवर्ज्यै
र्द्वादशगैरनफाचंद्राद्द्वितीयगैःसुनफा उभयस्थितैर्दुरुधुराकेमद्रुमसंज्ञकोतोन्यः सत्यस्यापि सुनफानफादुरुधुराभावेकेमद्रुमः तथाच सुनफाऽन
फायोगौदौरुधुरश्चंद्रसंस्थितःक्षेत्रात् प्राक्पृष्ठतोग्रहेंद्रैरुभयगतैस्तेषुरविवर्ज्यं केमद्रुमोत्रयोगोन्यथाभवेद्यत्रगर्हितंजन्म केचित्केंद्रनवांशकेष्वि-
ति केचिदाचार्याः केंद्रेषुकेचिन्नवांशकेष्वेतद्योगत्रयंवदंति यथाचंद्राद्द्वितीयद्वादशोभयस्थैर्ग्रहैःसुनफाद्यायोगाव्याख्याताः तथाकेचिच्छ्रुतकीर्ति-
जीवशर्मप्रभृतिभिः केंद्रवशान्नवांशकवशाच्चव्याख्याताः एतदुक्तंभवति ताराग्रहैश्चंद्राच्चतुर्थस्थानस्थैःसुनफा दशमस्थानस्थैरनफा चतुर्थद
शमस्थितैःदुरुधुराअतोन्यथाकेमद्रुमः तथाचश्रुतकीर्तिः चंद्राच्चतुर्थैःसुनफादशमस्थितैःकीर्तितोनफाविहगैः उभयस्थितैर्दुरुधुराकेमद्रुम

संज्ञितोऽन्यथायोगः केचित्कंद्रनवांशकेषुतुवदंति यत्रतत्रराशौयद्राशिसंबंधिनवांशकेचंद्रमाभवति तस्माद्राशेर्यौद्वितीयोराशिः तत्रयदितारायहोभवति तदासुनफा अथचंद्रनवांशकराशेः द्वादशेताराग्रहोभवति तदानफा अथचंद्रनवांशकराशेः द्वितीयेद्वादशेचयदाग्रहोभवतस्तदादुरुधुरा अतोन्य थाकेमद्रुमः तथाचचंद्रनवांशकराशितोद्वितीयद्वादशराशीयदिग्रहरहितौभवतः तदाकेमद्रुमः तथाचजीवशर्मा यद्राशिसंज्ञेशीतांशुर्नवांशेजन्मनिस्थि तेः तद्द्वितीयस्थितैर्योगः सुनफाख्यःप्रकीर्तितः द्वादशेऽनफाज्ञेयाग्रहैर्द्विद्वादशस्थितैः प्रोक्तोदुरुधुरायोगोन्यथाकेमद्रुमःस्मृतः उक्तिःप्रसिद्धानते ये षामेवंविधंमतंतेषामुक्ति र्लौकिकेनप्रसिद्धा तन्मतंतद्वृद्धज्योतिषिके नांगीकृतमित्यर्थः ३ अथसुनफानफादुरुधुराख्यप्रकारज्ञानमिंद्रवज्रयाह त्रिं

त्रिंशत्सरूपाःसुनफानफाख्याःषष्टित्रयंदौरुधुरेप्रभेदाः
इच्छाविकल्पैःक्रमशोभिनीयनीतेनिवृत्तिःपुनरन्यनीतिः ४

शत्सरूपाइति सरूपाः त्रिंशदेकत्रिंशत् एकत्रिंशत्सुनफाख्यायोगाः तावंतएवानफाख्याः षष्टित्रयमशीत्यधिकं शतंदुरुधुराप्रभेदानांएषांपूर्ववद्विक ल्पगणितं इच्छाविकल्पैरित्यादि एतत्श्लोकेलोष्ठकप्रस्तारंपूर्वमेवनाभसयोगाध्यायेव्याख्यातं इच्छाविकल्पैःक्रमशः परिपाट्यान्यत्रलोष्ठकमभिनीय नीतेनिवृत्तिः कार्या पुनःभूयोन्यनीतिरित्यत्रस्थानांतरेचालनं अथसुनफादयोभौमबुधगुरुसितासितैः पंचभिर्निष्पाद्यंते तस्मादिच्छाविकल्पाः पंच तेषांन्यासःअत्रप्राग्वत्पूर्वेणपूर्वेणगणितेनयुक्तस्थानंविनांत्यंप्रवदंतिसंख्यामितिद्वलाजातं ५।४।३।२।१ अथवाप्राग्वत्संख्येः स्वसंख्याजाता

५	४	३	२	१
१	२	३	४	५

एकमेकविकल्पाःपंच द्विविकल्पादश त्रिविकल्पादश चतुर्विकल्पाःपंच पंचविकल्पएकः एवमेकत्रिंशत् ५।१०।१०।५।१

तद्यथा द्वितीयेचंद्राद्भौमः बुधः बृहस्पतिः शुक्रः सौरः एवमेकाविकल्पाःपंच अथद्विविकल्पाः भौमबुधौ भौमजीवौ भौमशुक्रौ भौमसौरौ बुधजीवौ
बुधशुक्रौ बुधसौरौ जीवशुक्रौ जीवसौरौ शुक्रसौरौ एवंद्विविकल्पाःदश अथत्रिविकल्पाः भौमबुधजीवाः भौमबुधशुक्राः भौमबुधसौराः
भौमजीवशुक्राः भौमजीवसौराः भौमशुक्रसौराः बुधजीवशुक्राः बुधजीवसौराः बुधशुक्रसौराः जीवशुक्रसौराः एवंत्रिविकल्पादश १० अथ
चतुर्विकल्पाः भौमबुधजीवशुक्राः भौमबुधजीवसौराः भौमजीवशुक्रसौराः भौमबुधशुक्रसौराः बुधजीवशुक्रसौराः एवंचतुर्विकल्पाःपंच ५
अथपंचविकल्पाः भौमबुधजीवशुक्रसौराः एवंपंचविकल्पएकः १ एवमेकत्रिंशत् ३१ सुनफायोगाः उत्पादिताः अनेनैवप्रकारेणद्वादशस्थैः अन
फाभेदाः एकत्रिंशत् अथदुरुधुराविकल्पाः एषांलोष्टुकप्रस्ताराभावात्स्वबुध्येच्छाविकल्पैः क्रमशोभिनीयेति न्यायेनव्युत्पत्तिः एकोद्वितीये द्वि-
तीयोद्वादशे एकोद्वादशेद्वितीयोद्वितीये तद्यथा भौमबुधौ १ बुधभौमौ २ भौमजीवौ ३ जीवभौमौ ४ भौमशुक्रौ ५ शुक्रभौमौ ६ भौम
सौरौ ७ सौरभौमौ ८ बुधजीवौ ९ जीवबुधौ १० बुधशुक्रौ ११ शुक्रबुधौ १२ बुधसौरौ १३ सौरबुधौ १४ जीवशुक्रौ १५ शुक्रजीवौ १६ जीव
सौरौ १७ सौरजीवौ १८ शुक्रसौरौ १९ सौरशुक्रौ २० अथैकोद्वितीये द्वादशेद्वौ द्वितीयेद्वौ द्वादशेचैकः तद्यथा भौमः बुधजीवौ १ बु
धः जीवभौमौ २ जीवः शुक्रबुधौ ३ बुधः शुक्रभौमौ ४ भौमः बुधसौरौ ५ बुधः सौर भौमौ ६ भौमः जीवशुक्रौ ७ जीवः शुक्र भौमौ ८ भौ
मः जीवसौरौ ९ जीवः सौर भौमौ १० भौमः शुक्रसौरौ ११ शुक्रः सौरभौमौ १२ बुधः भौमजीवौ १३ जीवः भौमबुधौ १४ बुधः भौमशुक्रौ १५
भौमः शुक्रबुधौ १६ बुधः भौमः सौरौ १७ भौमः सौरबुधौ १८ बुधः जीवशुक्रौ १९ जीवः शुक्रबुधौ २० बुधः जीवसौरौ २१ जीवः सौर बुधौ २२
बुधः शुक्रसौरौ २३ शुक्रः सौर बुधौ २४ जीवः भौमबुधौ २५ भौमबुधजीवौ २६ जीवः भौमशुक्रौ २७ भौमः शुक्र जीवौ २८ जीवः भौ

मसौरौ २९ भौमसौरजीवौ ३० जीवः बुधशुक्रौ ३१ बुधःशुक्रौजीवौ ३२ जीवः बुधसौरौ ३३ बुधसौरजीवौ ३४ जीवः शुक्रसौरौ ३५ शुक्रःसौरजी
वौ ३६ शुक्रः भौमबुधौ ३७ भौमः बुध शुक्रौ ३८ शुक्रः भौमजीवौ ३९ भौमःजीवशुक्रौ ४० शुक्रः भौमसौरौ ४१ भौमः सौर शुक्रौ ४२शुक्रः
बुधजीवौ ४३ बुधः जीव शुक्रौ ४४ शुक्रः बुधसौरौ ४५ बुधःसौरशुक्रौ ४६ शुक्रः जीवसौरौ ४७ जीवः सौरशुक्रौ ४८ सौरः भौमबुधौ ४९
भौमबुधसौरौ ५० सौरः भौमजीवौ ५१ भौमःजीवसौरौ ५२ सौरः भौमशुक्रौ ५३ भौमःशुक्रसौरौ ५४ सौरः बुधजीवौ ५५ बुधः जीवसौरौ ५६
सौरः बुधशुक्रौ ५७ बुधःशुक्रसौरौ ५८ सौरःजीवशुक्रौ ५९ जीवः शुक्रसौरौ ६० एवमेकत्रजाताः ८० अथैकोद्वितीये द्वादशेत्रयः तद्य
था भौमः बुधजीवशुक्राः १ बुधजीवशुक्राः भौमः २ भौमः बुधजीवसौराः ३ बुधजीवसौराः भौमः ४ भौमःबुधशुक्रसौराः ५ बुध शुक्रसौराः भौ
मः ६ भौमः जीवशुक्रसौराः ७ जीवशुक्रसौराःभौमः ८ बुधः भौमजीवशुक्राः ९ भौमजीवशुक्राःबुधः १० बुधः भौमजीवसौराः ११ भौम
जीवसौराः बुधः १२ बुधः भौमशुक्रसौराः १३ भौमशुक्रसौराः बुधः १४ बुधःजीवशुक्रसौराः १५ जीवशुक्रसौराःबुधः १६ जीवः भौमबुधशुक्राः १७
भौमबुधशुक्राःजीवः १८ जीवः भौमबुधसौराः १९ भौमबुधसौराःजीवः २०एवमेकत्र १०० जीवः भौमशुक्रसौराः १ भौमशुक्रसौराः जीवः २
जीवः बुधशुक्रसौराः ३ बुधशुक्रसौराःजीवः ४ शुक्रः भौमबुधजीवाः ५ भौमबुधजीवाः शुक्रः ६ शुक्रः भौमबुधसौराः ७ भौमबुधसौराःशुक्रः ८
शुक्रः भौमजीवसौराः ९ भौमजीवसौराः शुक्रः १० शुक्रः बुधजीवसौराः ११ बुधजीवशुक्राःसौरः १२ सौरः भौमबुधजीवाः १३ भौमबु
धजीवाःसौरः १४ सौरः भौमबुधशुक्राः १५ भौमबुधशुक्राःसौरः १६ सौरः भौमजीवशुक्राः १७ भौमजीवशुक्राःसौरः १८ सौरः बुधजी
वशुक्राः १९ बुधजीवशुक्रसौरः २० एवमेकत्र १२० अथद्वितीयएकोद्वादशेचत्वारः चत्वारोद्वितीयेद्वादशेचैकः तद्यथा भौमःबुधजीवशुक्र

सौराः १ बुधजीवशुक्रसौराःभौमः २ बुधःभौमजीवशुक्रसौराः ३ भौमजीवशुक्रसौराः बुधः ४ जीवःभौमबुधशुक्रसौराः ५ भौमबुधशुक्रसौराः
जीवः ६ शुक्रः भौमबुधजीवसौराः ७ भौमबुधजीवसौराः शुक्रः ८ सौरः भौमबुधजीवशुक्राः ९ भौमबुधजीवशुक्राःसौरः १० एवमेकत्र १३०
अथद्वौद्वादशेद्वाववद्वितीये तद्यथा भौमबुधौजीवशुक्रौ १ जीवशुक्रौभौमबुधौ २ भौमबुधौजीवसौरौ ३ जीवसौरौभौमबुधौ ४ भौमबुधौशुक्र-
सौरौ ५ शुक्रसौरौभौमबुधौ ६ भौमजीवौशुक्रबुधौ ७ शुक्रबुधौभौमजीवौ ८ भौमजीवौबुधसौरौ ९ बुधसौरौभौमजीवौ १० भौमजीवौ
शुक्रसौरौ ११ शुक्रसौरौभौमजीवौ १२ भौमशुक्रौबुधजीवौ १३ बुधजीवौभौमशुक्रौ १४ भौमशुक्रौबुधसौरौ १५ बुधसौरौभौमशुक्रौ १६
भौमशुक्रौजीवसौरौ १७ जीवसौरौभौमशुक्रौ १८ बुधजीवौभौमसौरौ १९ भौमसौरौबुधजीवौ २० एवमेकत्र १५० भौमसौरौ
बुधशुक्रौ १ बुधशुक्रौभौमसौरौ २ भौमसौरौजीवशुक्रौ ३ जीवशुक्रौभौमसौरौ ४ बुधजीवौशुक्रसौरौ ५ शुक्रसौरौबुधजीवौ ६
बुधशुक्रौजीवसौरौ ७ जीवसौरौबुधशुक्रौ ८ जीवशुक्रौबुधसौरौ ९ बुधसौरौजीवशुक्रौ १० एवमेकत्र १६० द्वौद्वितीयेत्रयोद्वाद
शेद्वादशेद्वौत्रयोद्वितीयेच तद्यथा भौमबुधौ जीवशुक्रसौराः १ जीवशुक्रसौराः भौमबुधौ २ भौमजीवौबुधशुक्रसौराः ३ बुधशुक्र
सौराःभौमजीवौ ४ भौमशुक्रौबुधजीवसौराः ५ बुधजीवसौराः भौमशुक्रौ ६ भौमसौरौबुधजीवशुक्राः ७ बुधजीवशुक्राःभौमसौ
रौ ८ बुधजीवौभौमशुक्रसौराः ९ भौमशुक्रसौराःबुधजीवौ १० एवमेकत्र १७० बुधशुक्रौभौमजीवसौराः १ भौमजीवसौराः बुध
शुक्रौ २ बुधसौरौभौमजीवशुक्राः ३ भौमजीवशुक्राःबुधसौरौ ४ जीवशुक्रौभौमबुधसौराः ५ भौमबुधसौराःजीवशुक्रौ ६ जीव
सौरौभौमबुधशुक्राः ७ भौमबुधशुक्राःजीवसौरौ ८ शुक्रसौरौभौमबुधजीवाः ९ भौमबुधजीवाःशुक्रसौरौ १० एवमेकत्र १८० ए

वंदुरुधुरायोगभेदाः शतमशीत्यधिकंप्रदर्शितं ४ अथसुनफानफयोर्योगजातस्यस्वरूपविज्ञानंमालिन्याह स्वयमिति स्वयमात्मनाधिगतमर्जितं-
वित्तंयेनस्वबाहूर्जितधनः पार्थिवोराजाभवति तत्समोवा यदिराजानभवतितदाराजतुल्यः धीधनख्यातिमान् बुद्धिवित्तकीर्तिभिःयुक्तः एवंवि
धः सुनफायांयोगेजातोभवति प्रभुरिति प्रभुरप्रतिहताज्ञः अगदशरीरोनिरुजदेहः अविद्यमानागदारोगायस्य शीलवान् दमविनयादिभि
र्गुणैः युक्तः ख्यातकीर्तिः प्रथितयशाः जनविदितसद्गुणः विषयसुखः शब्दस्पर्शरसरूपगंधाविषयाः तत्सुखैःर्युक्तः ननुकिंविषयव्यतिरि
क्तसुखमस्ति उच्यते अस्ति यद्योगिनांमनःसुखं सुवेषः अनुलेपनालंकारमाल्यसद्वस्त्रधारणशीलः निर्वृतः मनोदुःखविनिर्मुक्तः एवंवि

स्वयमधिगतवित्तः पार्थिवस्तत्समोवाभवतिहिसुनफायांधीधनख्यातिमांश्च प्रभुरगदशरीरःशी
लवान्ख्यातकीर्तिर्विषयसुखसुवेषोनिर्वृतश्चानफायां ५ उत्पन्नभोगसुखभुग्धनवाहनाढ्यस्त्यागा-
न्वितोदुरुधुराप्रभवःसुभृत्यः केमद्रुमेमलिनदुःखितनीचनिःस्वाःप्रेष्याःखलाश्चनृपतेरपिवंशजाताः ६

धोनफायांयोगेजातोभवति ५ अथदुरुधुराकेमद्रुमयोगेजातयोःस्वरूपंवसंततिलकेनाह उत्पन्नभोगसुखभुगिति यत्रतत्रयथातथोत्पन्नैर्भोगैःसु
खानिभुंक्ते धनेनवित्तेनवाहनेनरश्वादिभिराढ्यो त्यागान्वितोदातासुभृत्यः शोभनभृत्यः एवंविधोदुरुधुराप्रभवोदुरुधुरायोगेजातोभवति केमद्रु
मइति मलिनः मलवासाः स्नानालसश्च दुःखितः शारीराद्यैःमानसाद्यैः दुःखैरन्वितः नीचः स्वकुलानुचिताधमकर्मकरः निःस्वः दरिद्रः प्रेष्यः दा
सकर्मकरः खलः दुर्जनस्वभावः एषामुक्तार्थानामन्यतमेनयुक्तोयदिनृपतेः राज्ञोपिवंशेकुलेजातः तथाप्येवंविधः केमद्रुमजातोभवति केचिदत्रबहु

वचनंपठंति केमद्रुमेमलिनदुःखितनीचनिःस्वाः प्रेष्याखलाश्चनृपतेरपिवंशजाताः तथापिनकश्चिद्दोषः ६ एवंतावत्सुनफानफादिषुसामान्येनफलमभि धायेदानींग्रहवशाद्विशेषफलंवसंततिलकेनाह उत्साहवान्बलीनित्योद्यमशीलः शौर्यवान्रणप्रियः धनवान्वित्तान्वितः साहवानसमीक्षितकार्यकरः यद्य त्कार्यंयद्वाकालेत्वविचार्यकरोतियः ससाहसिकः एवंविधोमहीजोंगारकोयदियोगकर्ताभवति तदाजातोभवति पटुःदक्षः सुवचनः शोभनवाक् कलासुनिपुणः गीतवाद्यनृत्यचित्रपुस्तककर्मादिषुसूक्ष्मदृष्टिः यदिसौम्योबुधोयोगकरः तदैवंविधोजातोभवति अर्थभाक् धनानांभाजनः धर्म भाक् धर्मक्रियास्वनुरतः सुखभाक् नित्यसुखितः नृपपूजितः राज्ञामान्यः यदिजीवोबृहस्पतिः योगकरः तदैवंविधोजातोभवति कामी कामुकः

उत्साहशौर्यधनसाहसवान्महीजः सौम्यःपटुःसुवचनोनिपुणःकलासु जीवोर्थधर्मसुखभाङ्नृ
पपूजितश्चकामीभृगुर्बहुधनोविषयोपभोक्ता ७ परविभवपरिच्छदोपभोक्तारवितनयोबहुका-
र्यकृद्गणेशः अशुभकृदुडुपोऽक्लिदृश्यमूर्तिर्गलिततनुश्चशुभोन्यथान्यदूह्यम् ॥ ८ ॥

स्त्रीलोलः बहुधनः प्रभूतार्थः विषयोपभोक्ता विषयानामिंद्रियार्थानामुपभोक्ताउपभोगशीलः तत्सुखान्वितः यदिभृगुः शुक्रोयोगकरस्तदै- वंविधोजातोभवति ७ अथशनैश्चरेयोगकर्तरिपुरुषस्यस्वरूपंचंद्रमसिचदृश्यादृश्येजातस्यस्वरूपज्ञानंपृथ्विवृत्तयाह परार्जितानांविभवाना मैश्वर्याणांपरिच्छदानांगृहवस्त्रवाहनपरिवाराणांउपभोक्ताभवति बहुकार्यकृन्नानाविधानांकार्याणांकर्त्ता गणेशः बहुगणस्वामी गणाःसंघाः तेषांप्रभुः एवंविधोरवितनयः शनैश्चरोयोगकरोयदिभवति तदाजातोभवति अत्रयोगत्रयेसुनफानफादुरुधुराख्येएकैकस्यग्रहस्यफलमुक्तंद्वा

दिसंभाविफलइत्यादिकंवाच्यं अशुभकृदिति उडुपश्चंद्रोह्निदिनेदृश्यमूर्तिः दृश्यमानशरीरः अशुभकृदनिष्टफलकर्ता एतदुक्तंभवति दिवाजन्मनिचंद्रमा दृश्येचक्रार्द्धेस्थितः अशुभंफलंकरोति सपुरुषोयारिथ्यादियुक्तोभवतीत्यर्थः गलितनुरदृश्यमूर्तिः शुभः एतदुक्तंभवत्यदृश्येचक्रार्द्धेस्थितः शुभकृल्लज्जा तऐश्वर्यादियुक्तोभवति अन्यथान्यदूह्यम् उक्तप्रकारादन्यथास्थेचंद्रमसिफलमन्यदूह्यम् स्वबुद्ध्याविकल्पनीयं एतदुक्तंभवति रात्रौजन्मन्यदृश्येचक्रार्द्धे यस्यचंद्रोभवति तस्याशुभंजन्म यस्यदृश्येचक्रार्द्धेचंद्रोभवतितस्यशुभंजन्म यस्यदृश्येभवतितस्यशुभंजन्मभवतीत्यर्थः ८ अथलग्नाच्चंद्राद्वाय-स्योपचयेसौम्यग्रहाभवंतितस्यफलंवसंततिलकेनाह लग्नादिति यस्यजन्मनिलग्नात्सौम्यग्रहाः बुधजीवभृगवउपचयगताभवंति सर्वएवसपुरुषोतीवव

लग्नादतीववसुमान्वसुमांछशांकात्सौम्यग्रहैरुपचयोपगतैःसमस्तैः द्वाभ्यांसमो ल्पवसुमांश्चतदूनतायामन्येष्वसत्स्वपिफलेष्विदमुत्कटेन ९ इतिचंद्रयोगाऽध्यायः

सुमानत्यर्थंधनवान्भवति यस्यशशांकाच्चंद्रादप्युपचयेसर्वएवसौम्यग्रहाःभवंति सोपिधनवान्भवति एवंसमस्तैःत्रिभिरेतत्फलं द्वाभ्यांसमः यस्यलग्ना च्चंद्राद्वाद्वौग्रहौसौम्यौउपचयगतौभवतः समोमध्यधनोभवति नातिबहुधनोभवतीत्यर्थः तदूनतायामिति तदूनतायांलग्नाच्चंद्राद्वायस्यैकःसौम्यग्रहः उपचयगतोभवति सोल्पवसुमान्किंचिद्धनान्वितोभवति अर्थादेवलग्नाच्चंद्राद्वायस्योपचयेनकश्चित्सौम्यग्रहोभवति सदरिद्रोभवति यस्यलग्नचंद्रयोर्द्व योरपिसौम्यग्रहाउपचयस्थाः कयापियुक्त्याभवंति सोप्यतीववसुमान्भवति अन्येष्वसत्स्वपिफलेष्विति अन्येष्वपरेष्वसत्स्वशोभनेष्वपिफलेषुसत्स्वि दंफलमुत्कटेनबाहुल्येनभवति एतदुक्तंभवति यस्यलग्नाच्चंद्राद्वाउपचयस्थाःसौम्यग्रहाःभवंति तस्यान्ययोगमशुभमपिकेमद्रुमादिफलमभिभू

येदंशकमेवफलमुक्तंतत्तेनप्राबल्येनभवतीति   इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृतौचंद्रयोगाऽध्यायस्त्रयोदशः समाप्तः १३ ॐ ॐ
अथद्विग्रहयोगाध्यायोव्याख्यायते तत्रादित्येचंद्रादियुक्तेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह तिग्मांशुरिति तिग्मांशुरादित्यः उपेशेनचंद्रमसासहि
तोयुक्तः उषारात्रिः उषायाईशः उपेशः रात्रिनाथः नरंमनुष्यंयंत्राश्मकारंजनयति यंत्राणिसहस्रघातिप्रभृतीन्यश्मानः पाषाणाः तत्क्रियासुतत्कर्मसु
निरतंसक्तंतंकरोति एवंभौमेनसहैकराशिगतोर्कःघरतणपापासक्तंजनयति बुधेनक्रियासुनिपुणंसूक्ष्मदृष्टिंधीकीर्तिसौख्यान्वितं धीर्बुद्धिः कीर्तिः
यशः सौख्यंसुखंसुखभावः एतैरन्वितंसंयुक्तंवाक्पतिनागुरुणाक्रूरंविषमस्वभावमन्यकार्यनिरतंपरकर्मतत्परं जनयति शुक्रेणरंगायुधेःरंगाव

अथद्विग्रहयोगाध्यायप्रारंभः   तिग्मांशुर्जनयत्युपेशसहितोयंत्राश्मकारंनरंभौमेनाघरतंबुधेननिपुणं
धीःकीर्तिसौख्यान्वितं क्रूरंवाक्पतिनान्यकार्यनिरतंशुक्रेणरंगायुधेलब्धस्वंरविजेनधातुकुशलंभांडप्रकारेषुवा १

तरणक्रियायामल्लादिकयाऽयुधैःखड्गादिभिर्लब्धस्वंप्राप्तार्थंजनयति रविजेनशनैश्चरेणधातुषुताम्राद्युत्पत्तिमृत्तिकासुगैरिकाद्यासुवाधातुषुकुशलंनिपुणं
भांडप्रकारेषुसामुद्रादयस्तेषुकुशलंवा १   अथभौमादियुक्तेचंद्रेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह कूटइति कूटंपण्यद्रव्याणांप्रतिरूपक्रियासक्तं
स्त्रीपण्यंनारीविक्रयकं आसवपण्यंपानविक्रयकं कुंभपण्यंघटविक्रयकं अशिवंअश्रेयस्करं मातुः जनन्याः एवंविधःशशी चंद्रमासवक्रोवक्रेणांगारके
णयुक्तोनरंजनयति सज्ञइति प्रसृतवाक्यं प्रियंवदं अर्थनिपुणमर्थेषुसूक्ष्मदृष्टिंसौभाग्येनसर्वजनवल्लभेनकीर्त्यायशसान्वितंसंयुक्तं सज्ञोबुधसहि ११०
तः शशीनरंजनयति विक्रांतंशत्रुजेतारं कुलमुख्यंबंधुप्रधानं अस्थिरमतिंचपलंवित्तेश्वरंधनस्वामिनं सांगिराः अंगिरसागुरुणासंयुक्तः शशीनरं

जनयति वस्त्राणांक्रियादिकुशलंतंतुवायः आदिग्रहणात्सीवनरंजनक्रयविक्रयेष्वपिकुशलंससितः शक्रेणसंयुक्तः शशीनरंजनयति द्विःसंस्कृतापुनर्भूः तस्याःसु
तंपुत्रंसार्किः अर्किणाशनैश्चरेणयुक्तः शशीनरंजनयति पुनर्भूलक्षणं परिणीतापतिंहित्वासवर्णकामतःश्रयेत् अक्षताचक्षतान्वैवपुनर्भूःसंस्कृतापुनः २
अथागारकेबुधादियुक्तेजातस्यस्वरूपंस्रग्धरयाह मूलादीति ससौम्येभूमिजेबुधयुक्तेंगारकेजातोवणिग्भवति सचवणिङ्मूलादिभिः व्यवहरतिमूलादीनि
मूलपुष्पवल्कलसारफलानि स्नेहास्तैलादयः एतैर्व्यवहरति कूटैश्चद्रव्यप्रतिरूपैःकृत्रिमैर्व्यवहरति बाहुयोद्धानियुद्धकुशलश्चभवति एवंविधःस

कूटस्त्र्यासवकुंभपण्यमशिवंमातुःसवक्रःशशीसज्ञःप्रसृतवाक्यमर्थनिपुणंसौभाग्यकीर्त्यान्वितं वि-
ख्यातंकुलमुख्यमस्थिरमतिंवित्तेश्वरंसागिरावस्त्राणांससितःक्रियादिकुशलंसार्किःपुनर्भूसुतं ॥२॥
मूलादिस्नेहकूटैर्व्यवहरतिवणिग्बाहुयोद्धाससौम्यपुर्यध्यक्षःसजीवेभवतिनरपतिःप्राप्तविद्योद्विजो
वा गोपोमल्लोथदक्षःपरयुवतिरतोद्यूतकृत्सास्फुरेज्येदुःखार्तोसत्यसंधःससवितृतनयेभूमिजेनिंदितश्च ३

सौम्येसौम्येनबुधेनयुक्तेभूमिजेजातोभवति पुर्यध्यक्षः नगराधिकृतः पुरिअध्यक्षः पुर्यध्यक्षःस्वामी अथवानरपतिः राजाभवति अथवाद्विजोब्राह्मणःप्राप्त
वित्तोलब्धधनः केचित्प्राप्तविद्यइतिपठंति सजीवेगुरुसंयुक्तेभौमेजातोभवति गोपः गोपालकः मल्लःबाहुयोद्धा अथशब्दःपादपूरणे दक्षःचतुरः प
रयुवतिरतः परस्त्रीसक्तः द्यूतकृत्कितवः सास्फुरेज्ये अस्फुरेशुक्रः अस्फुरेज्यः तेनअस्फुरेज्येनशुक्रेणयुक्तेभूमिजेजातएवंविधोभवति दुःखार्तःदुःख
पीडितः असत्यसंधः असत्येनसंधाप्रतिज्ञायस्य अनृतभाषीनिंदितःकुत्सितोसूयययायुक्तः ससवितृतनये सवितृतनयेनसौरेणयुक्तेभूमिजेजातोभवति ३

अथबुधेजीवादियुक्तेजीवेनशुक्रादियुक्तेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह सौम्येरंगचरइति रंगचरोमल्लादिकः गीतप्रियः गीतवल्लभः नृत्तविन्नृत्तज्ञः एवंविधः सौम्येबुधेबृहस्पतिनायुक्तेजातोभवति प्रशस्तावाग्यस्य सवाग्मी वचनक्रिययापरप्रत्यायनसमर्थः भूगणपः भुवश्चगणानांसंघानामधिपतिः एवंविधोबुधेसितेनशुक्रेणसहिते जातोभवति मायापटुः परवंचनदक्षः लंघकः गुरुवचनातिक्रामी एवंविधोमृदुनाशनैश्चरेणसहितेबुधेजातोभवति सद्विद्यइति सद्विद्यः शोभनविद्यः धनदारवान् वित्तकलत्रसंयुक्तः बहुगुणः प्रभूतगुणैः शौर्यादिभिर्युक्तः एवंविधोगुरौजीवेशुक्रेणयुक्तेजातोभवति श्मश्रुकरोनापितः अथवाघटकृत्कुंभकारः अथवान्नकारोसूपकारः एवंविधोऽसितेनसौरेणयुक्तेगुरौजातोज्ञेयोविज्ञातव्यः ४ अथशुक्र-

सौम्येरंगचरोबृहस्पतियुतेगीतप्रियोनृत्यविद्वाग्मीभूगणपःसितेनमृदुनामायापटुर्लंघकः सद्विद्योधनदारवान्बहुगुणःशुक्रेणयुक्तेगुरौज्ञेयःश्मश्रुकरोऽसितेनघटकृज्जातोऽन्नकारोपिवा ॥ ४ ॥

शनैश्चरयुक्तेजातस्यस्वरूपंग्रहयोगफलंचपुष्पिताग्रयाह असितइति अल्पचक्षुरल्पदृष्टिः युवतिसमाश्रयेणस्त्रीसंश्रयणेनसम्यक्प्रवृद्धंविभवंधनंयस्य सयुवतिसमाश्रयसंप्रवृद्धवित्तः लिपिरक्षरविन्यासः पुस्तकलेखकर्म चित्रमालेख्यं एषांवेत्तातज्ज्ञः एवंविधः असितसितसमागमेशनैश्चरस्यशुक्रेणसंयोगेजातः पुरुषएवंविधोभवति यदिराशिद्वयेद्वौग्रहयोगौभवतः तत्रापिद्विग्रहयोगद्वयस्यापिफलंवक्तव्यं अथराशित्रयेद्विग्रहयोगत्रयंभवति तदाद्विग्रहयोगत्रयस्यापिफलंवाच्यं कथितफलैरिति द्वाभ्यांपरतोऽपरेऽन्येत्रयोग्रहाः यदैकगताभवंति तदाकथितफलैरुक्तफलैरेवं विकल्पनीयाः तदाद्विग्रहयोगत्रयस्यफलंवाच्यम् यद्यर्कचंद्रभौमाएकराशिस्थाभवंति तदार्कचंद्रयोगेयत्फलमुक्तं यच्चादित्यांगारकयोगे

फलंयच्च चंद्रांगारकयोगेफलंतत्फलत्रयमपिवाच्यम् एवंयथासंभवमन्यत्रापिग्रहत्रयस्यैकराशिगतस्यफलंवक्तव्यं यद्येकराशौद्विग्रहयोगोऽन्यत्रत्रिग्रहयोगोवाभ वतस्तदासर्वाणिफलानिवाच्यानीति ५ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृतौद्विग्रहयोगाध्यायश्चतुर्दशः समाप्तः १४ अथातःप्रव्रज्या योगाध्यायोव्याख्यायते तत्रादावेवचतुरादिभिरेकस्थैः ग्रहैः जातस्यप्रव्रज्यायोगंशार्दूलविक्रीडितेनाह एकस्थैरिति एकस्मिन्यत्रतत्रराशौचतुरादि योग्रहाभवंति चत्वारःपंचषट्सप्तवाभवंति तैरेकस्थैश्चतुरादिभिः बलयुतैःवीर्यवद्भिः माहेयादिभिःजाताः संभूताःशाक्यादिकाः प्रव्राजकाःभवं

असितसितसमागमेल्पचक्षुर्युवतिसमाश्रयसंप्रवृद्धवित्तः भवतिचलिपिपुस्तचित्रवेत्ताकथितफ
लैःपरतोविकल्पनीयाः ५ इतिद्विग्रहयोगाध्यायःसमाप्तः १४ अथप्रव्रज्यायोगाध्यायप्रा
रंभः एकस्थैश्चतुरादिभिर्बलयुतैर्जाताःपृथग्वीर्यगैः शाक्याजीविकभिक्षुवृद्धचरकानिर्ग्रंथवन्या
शनाःमाहेयज्ञगुरुक्षपाकरसितप्राभाकरीनैःक्रमात्प्रव्रज्याबलिभिःसमाःपराजितैस्तत्स्वामिभिःप्रच्युतिः ॥१॥

ति किंतुचतुरादिभिःबलयुतैरेकाप्रव्रज्याभवति तदर्थमाह पृथग्वीर्यगैः तैश्चबलिभिः वीर्यगैः सबलैः पृथक्पृथक्प्रव्रज्याभवंति एतदुक्तंभवति-चतुरादीनामेकस्थानांमध्याद्यद्येकोबलवान्भवति तदाजातस्यैकैवप्रव्रज्याभवति अथचतुरादीनामेकस्थानांमध्यान्नकश्चिद्बलीभवति तदाजातस्यप्रव्रज्यानभवति अथद्वौबलिनौभवतस्तदाजातस्यप्रव्रज्याद्वयमेवभवति यदाबहवोबलिनस्तदालब्ध्यः प्रव्रज्याभवंति एवमेकस्थैश्चतुरा-दिभिर्बलयुतैः जाताःप्रव्रज्याभाजोभवंति यस्मादुक्तं प्रव्रज्याबलिभिःसमाः ताश्चपृथग्वीर्यगैः माहेयादिभिः भौमाद्यैः शाक्याद्याःभवंति

सू॰ टी॰ ११२ तद्यथा चतुरादीनामेकस्थानांमध्याद्यदाग्रहेयोसोमोबलवान्भवतितदाजातः शाक्योरक्तपटोभवति एवंज्ञेबुधेबलवतिभिक्षुःयतिर्भवति गुरौबलवतिआजीविकः क्षपाकरश्चंद्रो प्र॰ यो॰
यत्राद्वृद्धः वृद्धश्रावकः कापालिकः वृत्तभंगभयाच्छ्रावकशब्दोत्रलुप्तोद्रष्टव्यः सितेशुक्रेबलवतिचरकः चक्रधरः भास्करःसौरः तस्मिन्बलवतिनिर्ग्रं १५
थः नग्नः क्षपणकःप्रावरणरहितइत्यर्थः इनेआदित्येबलवतिवन्याशनः मूलफलाशनस्तपस्वीभवति एवंक्रमात्क्रमशः परिपाट्याएतेप्रव्रज्यापर्यायाः
एतेएवंकालकमताच्छ्यारव्याताः तथाचवंकालकाचार्यैः तावसिओदिणणाहेचंदेकावालिओ० तहाभणिओ० रत्तवडोभूमिसुवेसोम्मसुवेएअदंडीआय
देवगुरुशुक्रकोणाकवेणजईन्नरअरववणाई अस्यार्थः तावसिओतापसिकः दिणणाहेदिननाथेसूर्येचंदेवा कावालिओकापालिकः ल
हाभणिओतथाभणितः रत्तवडोरक्तपटः भूमिसुवेभूमिसुते सोम्मसुवेसोमसुतेबुधे एअदंडीआएकदंडी देवगुरुर्बृहस्पतिः शुक्रःशुक्रः कोणः
शनैश्चरः कवेणक्रमेण जईयतिः चरअचरकः खवणाईक्षपणकः अत्रवृद्धश्रावकग्रहणंसाहेश्वराश्रितानांप्रव्रज्यानामुपलक्षणार्थं आजीविकग्र-
हणंचनारायणाश्रितानां तथाचवंकलकेसंहितांतरेपठ्यते जलणहरसुगयकेसवसूईवह्मणणग्गमग्गेसु दिक्खवाणंणाअव्वासूराइगोहाकवे
णाहगआ जलणज्वलनः साग्निकइत्यर्थः हरईश्वरभक्तः भट्टारकः सुगअसुगतः बौद्धइत्यर्थः केसव केशवभक्तः भागवतइत्यर्थः सू
ईश्रुतिमार्गगतः मीमांसकः बह्मणब्रह्मभक्तः वानप्रस्थः णग्गोनग्नः क्षपणकः मग्गेसुमार्गेषु दिक्खणंदीक्षाणां णाअव्वाज्ञातव्याः सूराइग्ग
हासूर्यादिग्रहाः कवेणक्रमेण णाहगआनाथगताः एवंचतुरादीनामेकस्थानांमध्याद्यावंतोबलिनः तावंत्यएवप्रव्रज्याभवंति तत्रापिवी-
र्याधिकस्यप्रथमासंबंधिनीप्रव्रज्याभवति यस्मात्त्वल्पजातकेउक्तं चतुरादिभिरेकस्थैःप्रवज्यास्वांग्रहःकरोति बलीबहुवीर्यैस्तावच्चः प्रथमा- ११२
वीर्याधिकस्यैव तापसःवृद्धश्रावकरक्तपटाजीविभिक्षुचरकाणांनिर्ग्रंथानांचेति वीर्योपचयक्रमेणान्यासांक्रमः एवंबलिभिःसमाःप्रव्रज्याः बलिनोग्रहस्ययादृशेवतद्वृ –

त्वानुसारेणप्राप्नोतिपरिपालयति ऊनबलस्यमनाङ्नाप्नोतिपालयति पराजितैस्तत्स्वामिभिः प्रच्युतिरिति शाक्यादिप्रव्रज्यास्वामिभिर्ग्रहैः पराजितैरन्यैर्ग्रहैः
युद्धेविजितैः प्रच्युतिः प्रव्रज्यात्यागः तत्प्रव्रज्यांगृहीत्वापुनस्त्यजति एतदुक्तंभवति चतुरादीनांमध्याद्यद्येकोबलवान्भवति सचग्रहयुद्धेजा
तत्कालेनपराजितस्तदाप्रव्रज्यांगृहीत्वापुनस्त्यजति त्यक्त्वाचप्रव्रज्यामनाश्रित्यैवतिष्ठति अथचतुरादीनांमध्याद्बहवोवाबलिनोभवंति ते
चपराजितास्तदाअन्यस्यसर्वाभ्यः प्रव्रज्याभ्यः च्युतिः भवति यस्माद्बलवद्ग्रहसंख्यास्तेनप्रव्रज्याः कर्तव्याः अंत्यप्रव्रज्याधिपतिर्यद्यन्येनग्रहे
णजितोनभवति तदातामेवप्रव्रज्यामाश्रितोम्रियते अथप्रव्रज्यादायकोग्रहएकएवजितोनभवति तदायावज्जीवंतामेवप्रव्रज्यामाश्रयति अथ
द्वौग्रहौप्रव्रज्यादायकौतौचापराजितौ तदाप्रथमप्रव्रज्यादायकांतर्दशायां प्रथमांप्रव्रज्यांगृहीत्वातामेवाश्रित्यतावत्तिष्ठति यावद्द्वितीयप्रव्रज्या
दायकग्रहांतर्दशाप्रवेशः तत्रप्रथमांत्यक्त्वाद्वितीयामाश्रयति एवंबहुषुप्रव्रज्यासु संभवेयोज्यं अत्रचसत्याचार्यः तेष्वधिकबलीजीवस्त्रिदंडि
नंभार्गवश्चरकसुरव्यं नग्नश्रमणंसौरो बुधस्तदाजीविकाचार्यम् वृद्धश्रावकमिंदुर्दिवाकरस्तापसंतपोयुक्तं वक्रः शाठ्यः श्रवणंक्षेत्राश्रयजं
गुणांश्चैतान् वीर्योपेतत्यतनानदीक्षिताभक्तिवादिनस्तेषां अन्यैः पराजितश्चेत्तस्यप्रव्रज्याप्रच्युतिंकुर्यात् यावंतोवीर्ययुताःप्रव्रज्याभवंतितावंत्यः
एकर्क्षगेषुनियमात्तेषामाद्याबलोपेतात् १ अथास्तमितान्यजितान्यदृष्टानांग्रहाणामपवादंवैतालीयेनाह रविलुप्तकरैरिति चतुरादी
नामेकस्थानांमध्याद्यावंतोग्रहाबलिनस्तावंतः स्वप्रव्रज्यादायकास्तत्रापिबलिनांमध्येयावंतोरविलुप्तकराः सूर्यमंडलगाअस्तमिताभवंति -
तैरदीक्षिताजाताभवंति तावंतः स्वकीयाः प्रव्रज्यानप्रयच्छंतीत्यर्थः किंतुजातानराः तद्गतभक्तयः तद्गतानांतत्प्रव्रज्याप्रविष्टानांमध्येभ-
क्ताभवंति अत्ररविलुप्तकरत्वमुदयास्तमयंगणयित्वाऽन्वेष्यम् शक्रगुरुज्ञार्किकुजाः कलांशैःद्युत्तरोत्तरैः नवभिर्दृश्यादृश्याद्यकर्मणार

वेः द्वादशभिरिंदुरित्येवमादिकर्मणिकृते कदाचिदादित्येनसहैकराशिगतैरपि नास्तमितोभवति कदाचित्द्वितीयराशिस्थोप्यस्तमितोभवति एवमुदया-
स्तमयमन्वेष्यास्तमितफलंवाच्यं अभियाचितमात्रदीक्षिताइति बलिभिरित्यनुवर्तते बलिभिर्निहतैः ग्रहयुद्धेन्यग्रहविजितैरन्यैश्चग्रहैर्निरी-
क्षितैर्दृष्टैः अभियाचितमात्रदीक्षिताः दीक्षाप्रार्थनपराभवंति नचतांप्राप्नुवंति पूर्वमुक्तंपराजितैस्तत्स्वामिभिः प्रच्युतिरित्यस्यायमपवादः
तेनैतदुक्तंभवति बलीग्रहोग्रहयुद्धेन्येनविजितोभवति नकेनचिद्दृश्यतेतदा तत्प्रव्रज्यांगृहीत्वापुनस्त्यजति अथबलीग्रहः समागमनेन ग्रहेण
विजितोभवत्यन्येनचदृश्यते तदाप्रव्रज्यांप्रार्थ्यमानोपिनप्राप्नोति यस्यच प्रव्रज्याप्रच्युतिः जातातस्य तदवसाने बहुष्वंतर्दशासंचारवशा

रविलुप्तकरैरदीक्षिताबलिभिस्तद्गतभक्तयोनराः अ
भियाचितमात्रदीक्षितानिहतैरन्यनिरीक्षितैरपि ॥२॥

द्यस्मिन्नंतर्दशाकालेबलवान्भविष्यतितस्मिन्कालेप्रव्रज्यांदास्यति तथाचोक्तं दीक्षादानसमर्थोयोभवति तदाबलेनसंयुक्तः तस्यैवदशाका
लेदीक्षांलभतेनरोवश्यं यस्यचदीक्षाच्यवनंतस्यैवदशावसानेस्यात् एवंजातककालेसंचिंत्यबलाबलंवाच्यं २ अथचतुरादिभि
रेकस्थैर्विनाप्रव्रज्यायोगमालिन्याह जन्मेशइति जन्मनियस्मिन्राशौचंद्रः स्थितस्तस्ययोधिपतिर्ग्रहः सजन्मेशः सचयद्यन्यैर्ग्रहै
रदृष्टोनावलोकितः नकेनचिद्ग्रहेणदृश्यतेतथाभूतोसावर्कपुत्रंशनैश्चरंपश्यति तदाजातस्यप्रव्रज्याभवति साचशनैश्चरकृताशनैश्चरजन्मेशयोः
योबलवांस्तदीयांतर्दशाकाले उक्तंच यस्येक्षतेर्कपुत्रंजन्मभनाथोग्रहैर्नसंदृष्टः तस्यहिदीक्षालाभोतद्बलयोगाद्दशाकाले पश्यत्यार्किरिति अ

यथार्किः सौरः सबलो जन्मराश्यधिपं बलोनं वीर्यरहितं पश्यति तथापि शनैश्चरोक्तप्रव्रज्यां वदति उक्तंच शनिदृष्टे बलिहीने जन्माधिनाथे बदेत्त्वनिर्ग्रंथं दी-
क्षां प्राप्नोतीति यत्रतत्रराशौ चंद्रे शशिन्यार्किद्रेष्काणसंस्थे सौरद्रेष्काणव्यवस्थितेन केवलं यावद्दोमाकर्यंशो कुजसौरयोरन्यतमनवांशकस्थे तस्मिन्नसर्वग्रहा
दृष्टे शनैश्चरेणेक्षमाणे दीक्षां प्राप्नोति शनैश्चरोक्तेप्रव्रज्यां व्रजति तथाच सौरद्रेष्काणसंस्थो यदि भवनि शशी तदंशसंस्थश्च वक्रांशेवा दृष्टः सौरेणतु सर्वद
र्शनविमुक्तः निर्ग्रंथसंज्ञो योर्कपुत्रवीर्यानुसारेण जन्माधिपतिः पापैरपि निरीक्षितस्त्वेक ईक्षिते सौरः यस्य पुरुषस्य मूर्तौ नियता दीक्षिता भवंति तस्यज
न्माधिपतिं विबलं निरीक्षते यस्य सूर्यजाबलः सोपि खलु भाग्यहीनः प्रव्रज्यां प्राप्नुयाज्ज्ञातः मांद्रे कौजे वांशे शशी स्थितः दृष्टाजे द्रेष्काणे वा अंशाधिपात्तु

जन्मेशोन्यैर्यद्यदृष्टोर्कपुत्रं पश्यत्यार्किर्जन्मपं वाबलोनम् दी
क्षां प्राप्नोत्यार्किद्रेष्काणसंस्थे भौमार्क्यंशे सौरदृष्टे च चंद्रे ॥३॥

रूपेकाले दीक्षाप्रदो भवति अत्रयोगत्रयेपि पूर्वपद्यदनुवर्तनीयः ३ अथयेनयोगेनजातः शाक्यकरो भवति येन च राजापि दीक्षितो भवति तद्योगद्वयं
मालिन्याह सुरगुरुरिति सुरगुरुः जीवः शशी चंद्रः होरालग्नं एताः सुरगुरुशशिहोराः आर्किणा शनैश्चरेण दृष्टाः अवलोकिताः धर्मे नवमे स्था
नेगुरुः जीवो यदि भवति अथशब्दः पादपूरणे नृपतीनां योगजः कश्चिद्राजयोगो जातस्य भवति तदा स पुरुषः तीर्थकृच्छास्त्रकृत्स्याद्भवेत् काणा
दबुद्धपांचशिखवराहमिहिरब्रह्मगुप्तप्रभृतिमङ्गति सुरगुरुशशिहोरास्विति धन्विमीनकर्कटलग्ने कैश्चिद्व्याख्यातं तच्चायुक्तं यस्मान्मांडव्यः गतेमं
दलोकं गुरुशशिविलग्ने नवमगे गुरौ निष्पद्यते नह्यह नृपयोगेन्नृपतयः विजृंभंते येषां लटहवचनारंभसुभगा जगत्यां ये विहङ्कुणकथनपाषाणसदृशाः

तथाचोक्तं गुरुशशितलग्नाद्दृष्टाकोणेनतुनवमगोयदिगुरुः नरनाथजन्मजातः शास्त्रकरोभवतिनचनृपः अथद्वितीयोराजयोगस्तत्रोपस्थानंकरोति तदाराजा भवतितीर्थकरस्यजिनककाशिराजशाचिध्वजमतिमइति उक्तंच अस्मिन्योगेचान्योनृपयोगोभवति तत्रयोजातः सभवतिजिनेंद्रतुल्योनरनाथःशास्त्रकर्ता च नवमभवनसंस्थेमंदंगच्छतीतिमंदगः सौरः तस्मिन्मंदगेलग्नान्नवमभवनसंस्थे धर्मस्थानाश्रितेन्यैः सर्वैर्ग्रहैरदृष्टेनावलोकिते तथानरपयोगेराजयोगानांमध्यादन्यतमेराजयोगेसतिजातोदीक्षितः प्रव्रजितः पार्थिवेंद्रस्यराजाधिराजोभवति पश्चात्तत्कालंसर्वबलीतद्दीक्षायांदीक्षितस्यभवति

स्फुरद्गुरुशशिहोरास्वार्किदृष्टास्वधर्मेगुरुरथनृपतीनांयोगजस्तीर्थकृत्स्यात् नवमभवनसंस्थेमंदगेन्यैरदृष्टेभवतिनरपयोगेदीक्षितःपार्थिवेंद्रः ४ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौप्रव्र॰ योगाध्यायःसमाप्तः १५ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ शुभंभवतु ॥ ७ ॥ ७ ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ७

राजयोगंविनायमपिप्रव्रज्यायोगः योगेस्मिन् राजयोगजश्चेज्जातोराजादीक्षितस्यभवति अन्यथादीक्षितएवउक्तंच नवमस्थानेसौरोयदिस्थितः सर्वदर्शनविमुक्तः नरनाथयोगजातोनृपोपिदीक्षान्वितोभवति नृपयोगस्याभावेयोगेस्मिन् दीक्षितोनरोजातः निःसंदिग्धंभवेद्योगस्यास्यप्रभावेनेति ४ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौप्रव्रज्यायोगाध्यायःपंचदशः समाप्तः ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ शुभंभवतु ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७

अथर्क्षशीलाध्यायोव्याख्यायते ऋक्षंनक्षत्रंराशिश्च तत्राद्यावेवचंद्रभुज्यमाननक्षत्रशीलंभवति तत्राश्विनीभरण्योः जातयोः शीलविज्ञानमार्य
याह प्रियभूषणइति प्रियभूषणः अलंकरणवल्लभः सुरूपः शोभनरूपः वपुष्मान्सुभगः सर्वजनप्रियः दक्षः सर्वकार्यकरणपटुः मति
मान् बुद्धियुक्तः एवंविधोश्विनीषुजातोभवति तारकापेक्षयात्रसर्वत्रबहुवचननिर्देशः कृतः कृतनिश्चयइति कृतनिश्चयः प्रारब्धानांकर्मणा
मंतगः सत्यः सत्यवाक् अरुक् निरुजः दक्षः चतुरः सुखितः दुःखनिर्मुक्तः एवंविधोभरणीषुजातोभवति १ अथकृत्तिकारोहिण्यो
र्जातस्यस्वरूपमार्ययाह बहुभुक्प्रभूताहारः परदाररतः परस्त्रीष्वासक्तः तेजस्वीअसहिष्णुः विख्यातः सर्वत्रप्रसिद्धकीर्तिः एवंवि

अथर्क्षशीलाध्यायः प्रियभूषणः सुरूपः सुभगोदक्षोश्विनीषुमतिमांश्च कृतनिश्चयः सत्यारु
गदक्षः सुखितश्चभरणीषु १ बहुभुक्परदाररतस्तेजस्वीकृत्तिकासुविख्यातः रोहिण्यांसत्य
शुचिः प्रियंवदः स्थिरमतिः सुरूपश्च ॥ २ ॥

धः कृत्तिकासुजातोभवति सत्यः अवितथभाषी शुचिः परस्वाद्यलु
ब्धः शास्त्रोक्तशौचानुष्ठाता प्रियंवदः मधुरवाक् स्थिरमतिः एकमतिः सुरूपश्चवपुष्मान् एवंविधः रोहिण्यांजातोभवतीति २ अथमृ
गशीर्षार्द्रयोः जातस्यस्वरूपमार्ययाह चपलइति चपलः क्रियास्वनवस्थितः चतुरः दक्षः भीरुः भयानकः पटुः प्रवक्ता उत्साहीसो
द्यमः धनीवित्तवान् भोगीचसंभोगशीलः एवंविधोमृगेमृगशिरसिजातोभवति शठः परकार्यविमुखः उक्तंचग्रंथांतरेशठलक्षणं मनसावच-
सायश्चदृश्यतेकार्यतत्परः कर्मणाविपरीतश्चसशठः सद्भिरीर्यते गर्वितः मानी कृतघ्नः खलः कृतमुपकृतंहंतियः सकृतघ्नः हिंस्रः वधकः

पापः पापकर्मकर्ता एवंविधोरौद्रर्क्षेआर्द्रायांजातोभवतीति ३ अथपुनर्वसौजातस्यस्वरूपमार्ययाह दांतः शमपरः तपः क्लेशसहः सुखीसुखितः
सुशीलः शोभनशीलः विनयवान् दुर्मेधाजडप्रायः रोगभाक् पीडितदेहः पिपासुः तृषार्तः अल्पेनस्तोकेनैवार्थेन संतुष्टः एवंविधोमनुजोम
नुष्यः पुनर्वसौजायतेउत्पद्यते ४ अथपुष्याश्लेषयोः जातस्यस्वरूपमार्ययाह शांतात्माइति शांतात्माशमदमपरोजितेंद्रियः सुभगः
सर्वजनप्रियः पंडितः शास्त्रार्थवित् धनीवित्तवान् धर्मसंस्थितः धर्मनिरतः एवंविधः पुष्यजोभवति शठः परकार्यविमुखः सर्वभक्षः संचय

चपलश्चतुरो भीरुः पटुरुत्साही धनी मृगे भोगी शठगर्वितःकृतघ्नोहिंस्रः पापश्चरौद्रर्क्षे ॥३॥
दांतः सुखीसुशीलोदुर्मेधारोगभाक्पिपासुश्च अल्पेनचसंतुष्टः पुनर्वसौ जायतेमनुजः ४
शांतात्मासुभगः पंडितोधनीधर्मसंस्थितः पुष्ये शठः सर्वभक्षः पापः कृतघ्न धूर्तश्चभौजंगे ५
बहुभृत्यधनोभोगीसुरपितृभक्तोमहोद्यमः पित्र्ये प्रियवाग्दाताद्युतिमानटनोनृपसेवकोभाग्ये ६

नशीलः पापः पापकर्मरतः कृतघ्नः कृतमुपकृतं हंति सकृतघ्नः धूर्तः परवंचनदक्षः एवंविधोभौजंगेआश्लेषायांजातोभवति ५ अथमघापूर्वा
फाल्गुन्योः जातस्यस्वरूपमार्ययाह बहुभृत्यइति बहुभृत्यधनः प्रभूतपरिवारवित्तान्वितः भोगीभोगान्वितः सुरपितृभक्तः देवानांपितॄ
णांचभक्तः महोद्यमः महोत्साही एवंविधः पित्र्येमघायांजातोभवति प्रियवाक् अभिमतवक्ता दातादानशीलः द्युतिमान्सुकांतिः अटनः
परिभ्रमणशीलः नृपसेवकः राजसेवानुरतः एवंविधोभाग्येपूर्वाफाल्गुन्यांजातोभवति ६ ॐ श्रीः ॐ श्रीः ॐ

अथोत्तराफाल्गुनीहस्तयो जीतस्यस्वरूपमार्ययाह सुभगइति सुभगः सर्वजनप्रियः विद्यात्तधनः विद्ययाआप्तंधनंयेन भोगीभोगान्वितः सुखभाक्दुः खरहितः एवंविधोद्वितीयफाल्गुन्यांउत्तराफाल्गुन्यांजातोभवति उत्साहीसोद्यमः धृष्टः प्रतिभायुक्तः निर्लज्जोवा पानपः पानप्रियः आसवानुरक्तः अघृणीनिर्दयः तस्करः चोरः एवंविधोहस्तेजातोभवति ७ अथचित्रास्वात्योर्जातस्यस्वरूपमार्ययाह चित्रांबरमाल्यधरः चित्राणिनानाप्रकाराणिअंबराणिवस्त्राणिमाल्यानिचधारयति सुलोचनांगः शोभनानेत्रावयवायस्य एवंविधः चित्रायांजातोभवति दांतोविन

सुभगोविद्यात्तधनोभोगीसुखभाक्द्वितीयफाल्गुन्यां उत्साहीधृष्टःपानपोघृणीतस्करोहस्ते ७
चित्रांबरमाल्यधरःसुलोचनांगश्चभवतिचित्रायां दांतोवणिक्कृपालुःप्रियवाग्धर्माश्रितःस्वातौ ८
ईर्ष्युर्लुब्धोद्युतिमान्वचनपटुःकलहकृद्विशाखासु आढ्योविदेशवासीक्षुधालुरटनोऽनुराधासु ९

यान्वितः जितेंद्रियः वणिक्क्रयविक्रयज्ञः कृपालुः दयालुः केचित्तृषालुरितिपठंति तृषालुः तृषांनसहते प्रियवाक्अभिमतवक्ता धर्माश्रितः धर्मरतः एवंविधःस्वातौजातोभवति ८ अथविशाखानुराधयोर्जातस्यस्वरूपमार्ययाह ईर्ष्युरिति ईर्ष्युः परर्धिमत्सरी लुब्धः लोभाभिभूतः द्युतिमान्सुकांतिः वचनपटुः संभाषणदक्षः केचिदर्थपटुरितिपठंति अर्थार्जनेपटुः प्रवीणः कलहकृद्विरोधशीलः एवंविधोविशाखासुजातोभवति आढ्यः ईश्वरः विदेशवासी परदेशनिवसनशीलः क्षुधालुः क्षुधांनसहते अटनः परिभ्रमणशीलः एवंविधोऽनुराधासुजातोभवति ९

अथज्येष्ठामूलयोर्जातस्यस्वरूपमार्ययाह नबहुमित्रःस्वल्पसुहृत् संतुष्टः संतोषशीलः धर्मकृद्धर्मानुरतः प्रचुरकोपः अतिक्रोधी एवंविधोज्येष्ठा
सुजातोभवति मानीगर्वितः धनवान्प्रभूतवित्तः सुखीसुखितः नहिंस्रः सौम्यप्रकृतिः परविघातंनकरोति स्थिरः एकमतिः भोगी भोगान्वितः एवं
विधोमूलेजातोभवति १० अथपूर्वोत्तराषाढयोर्जातस्यस्वरूपमार्ययाह इष्टानंदकलत्रः इष्टोभिमतः सुलभः आनंदकरःतुष्टिकरः क
लत्रंभार्यायस्य मानीगर्वितः दृढसौहृदः स्थिरसुहृत् एवंविधोजलदेवेपूर्वाषाढायांजातोभवति विनीतःविनयसंयुक्तः धार्मिकः धर्मज्ञःब

ज्येष्ठासुनबहुमित्रःसंतुष्टोधर्मकृत्प्रचुरकोपः मूलेमानीधनवान्सुखीनहिंस्रःस्थिरोभोगी १०
इष्टानंदकलत्रोमानीदृढसौहृदश्चजलदेवे वैश्वेविनीतधार्मिकबहुमित्रःकृतज्ञःसुभगश्च ११
श्रीमान्श्रवणेश्रुतवानुदारदारोधनान्वितःख्यातः दाताआढ्यःशूरोगीतप्रियोधनिष्ठासुधनलुब्धः १२

हुमित्रः प्रभूतसुहृत् कृतज्ञःप्रत्युपकारशीलः सुभगश्चसर्वजनप्रियः एवंविधोवैश्वदेवे उत्तराषाढायांजातोभवति ११ अथश्रवणधनि
ष्ठयोर्जातस्यस्वरूपमार्ययाह श्रीमान्श्रियायुक्तः श्रुतवान्पंडितः उदारदारः शोभनस्त्रीकः धनान्वितः वित्तवान् ख्यातःजनविदितकीर्तिः
एवंविधः श्रवणेजातोभवति दातादानशीलः आढ्यः ईश्वरः शूरः रणप्रियः गीतप्रियः गीतवल्लभः धनलुब्धः अर्थरुचिः एवंविधोधनिष्ठा
सुजातोभवति १२ ७ ७ ७ ७ ७ ७ ७

अथशतभिषक्पूर्वाभाद्रपदयोर्जातस्यस्वरूपमार्ययाह स्फुटवाक्निष्ठुरभाषी सत्यवादी व्यसनीस्त्र्यादिव्यसनोपहतः रिपुहाशत्रुघातकः साहसि
कः असमीक्षितकार्यकृत् दुर्ग्राह्यः दुराध्यः एवंविधःशतभिषजिजातोभवति उद्विग्नः दुःखितमनाः स्त्रीजितः स्त्रीभिरभिभूतः धनीधन
वान् अथवास्त्रियाजितधनंयस्यपटुः प्रवक्ता अथवाधनपटुः धनार्जनेचतुरः अदाताकदर्यः एवंविधःपूर्वाभाद्रपदासुजातोभवति १२
अथोत्तराभाद्रपदारेवत्योर्जातस्यस्वरूपमार्ययाह वक्तावचनपटुःसंभाषणेदक्षः सुखीविद्यमानसुखः प्रजावान्बहुपुत्रपौत्रः जितशत्रुःजि
तारिः धार्मिकः धर्मशीलः एवंविधोद्वितीयासूत्तराभाद्रपदासुजातोभवति संपूर्णांगः परिपूर्णावयवः सुभगः सर्वजनप्रियः शूरः संग्रा

स्फुटवाग्व्यसनीरिपुहासाहसिकःशतभिषजिदुर्ग्राह्यः भाद्रपदासूद्विग्नःस्त्रीजितधनीप
टुरदाताच १३ वक्तासुखीप्रजावान्जितशत्रुर्धार्मिकोद्वितीयासु संपूर्णांगःसुभगःशू
रःशुचिरर्थवान्पौष्णे १४ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृ॰त्तौऋक्षशीलाध्यायःस॰१६

मधीरः शुचिःपरधनादिष्वलुब्धः अर्थवान् धनान्वितः एवंविधःपौष्णेरेवत्यांजातोभवति एतेयथोक्तानक्षत्रस्वभावाश्चंद्रस्यसबलत्वात्प-
रिपूर्णाभवंति १४ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौऋक्षशीलाध्यायः १६ अथातोराशिशीलाध्यायोव्याख्यायते
अथमेषस्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह वृत्तेति वृत्तेपरिवर्तुलेआताम्रे लोहितवर्णेदृष्टीचक्षुषीयस्यसवृत्ताताम्र
दृक् परिवर्तुललोहितनेत्रः उष्णंशाकंलघुचस्वल्पंभुंक्ते सउष्णशाकलघुभुक् उष्णभोजीशाकभोजीलघुभोजीक्षिप्रप्रसादःआश्वेवप्र-

सीदतिअटनः परिभ्रमणशीलः कामीसुरतिप्रियः दुर्बलजानुः निर्मांसलजंघासंधिः अस्थिरधनः अचिरवित्तः शूरः रणप्रियः अंगनावल्लभः स्त्रीप्रियः अंगनानांवल्लभोअंगनावल्लभायस्य सेवाज्ञः पराराधनकुशलः कुनखी कुत्सितनखः व्रणांकितशिराः सच्छिद्रमूर्द्धामानीगर्वितः सहोत्थाग्रजः सहोत्थानांसहजातानामग्रणीर्गणप्रधानः पाणितलेहस्ततलेशक्त्याचिह्नविशेषेणांकितः चिह्नितः अतिचपलः क्रियास्वनवस्थितः तोयेचजलेभीरुःसभयः एवंविधःक्रियेमेषस्थितेचंद्रमसिजातोभवति १ अथवृषस्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह कांतइति कांतःदर्शनीयःखेलग

अथराशिशीलाध्यायारंभः वृत्तात्ताम्रदृग्उष्णाशाकलघुभुक्क्षिप्रप्रसादोटनःकामीदुर्बलजानुरस्थिरध नःशूरोंगनावल्लभः सेवाज्ञःकुनखीव्रणांकितशिरोमानीसहोत्थाग्रजःशक्त्यापाणितलेंकितोऽतिचपलस्तो येचभीरुःक्रिये १ कांतःखेलगतिःपृथूरुवदनःपृष्ठास्यपार्श्वेंकितस्त्यागीक्लेशसहःप्रभुःककुदवान्कन्याप्रजः श्लेष्मलः पूर्वैर्बंधुधनात्मजैर्विरहितःसौभाग्ययुक्तःक्षमीदीप्ताग्निःप्रमदाप्रियःस्थिरसुहृन्मध्यांत्यसौख्योगवि २

तिः सविलासगामी पृथूरुवदनः पृथूविस्तीर्णावूरूवदनंमुखंयस्य पृष्ठपश्चिमभागः आस्यंवक्त्रंपार्श्वेप्रसिद्धे एषामन्यतमस्थानेंकितश्चिह्नितः त्यागीदाताक्लेशसहः कदर्थनासमर्थः प्रभुरप्रतिहताज्ञः ककुदवान् ककुदसंयुक्तः कन्याप्रजायस्यस्त्रीजनकः श्लेष्मलः कफाधिकः पूर्वैः प्रथमैः बंधुभिः कुटुंबैः धनैः वित्तैः आत्मजैः पुत्रैश्चविरहितः वियुक्तः सौभाग्ययुक्तः सर्वजनवल्लभः क्षमीक्षमावान् सहिष्णुरित्यर्थः दीप्ताग्निः बह्वाशी प्रमदाप्रियः स्त्रीवल्लभः स्थिरसुहृत्दृढमित्रः मध्यांतसौख्यः मध्येयौवनेंत्येवृद्धत्वेचसुखितः अर्थादेषबाल्येदुःखितः एवंविधोगाविवृषस्थेचंद्रेजातोभवति २

अथमिथुनस्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह स्त्रीलोलइति स्त्रीलोलः स्त्रीषभिलाषकरः सुरतोपचारकुशलः सुरतोपचारेसुरतक मणिकामशास्त्रेषुकुशलः शिक्षितः ताम्रेक्षणः लोहितनेत्रः शास्त्रविच्छास्त्रज्ञः पंडितः दूतः परेच्छयागमनागमनशीलः कुंचितमूर्द्धजः कुटिलशिरोरुहः पटुमतिश्चतुरधीः अतीवप्राज्ञः हास्यमुपहासं इंगितंपरचित्तज्ञानं द्यूतंएतानिवेत्तिजानाति चार्वंगः शोभनावयवः प्रि यवागभिमतवक्ता प्रभक्षणरुचिः बहुभुक् गीतप्रियः गीतरतिः नृत्यविन्नृत्तज्ञः क्लीबैः षंढैः सहरतिंयातिगच्छति समुन्नतनसउच्चनसः

स्त्रीलोलःसुरतोपचारकुशलस्ताम्रेक्षणःशास्त्रविद्दूतःकुंचितमूर्द्धजःपटुमतिर्हास्येंगितद्यूतवित् चार्वंगःप्रियवा
क्प्रभक्षणरुचिर्गीतप्रियोनृत्यवित्क्लीबैर्यातिरतिंसमुन्नतनसश्चंद्रेतृतीयर्क्षगे ३ आवक्रद्रुतगःसमुन्नतकटिः
स्त्रीनिर्जितःसत्सुहृद्दैवज्ञःप्रचुरालयःक्षयधनैःसंयुज्यतेचंद्रवत् ह्रस्वःपीनगलःसमेतिचवशंसाम्नासुहृ
द्वत्सलस्तोयोद्यानरतःस्ववेश्मसहितेजातःशशांकेनरः ४ एवंविधश्चंद्रेतृतीयर्क्षगेतृतीयराशौस्थितेमिथुनगेजातोभव-

तीत्यर्थः ३ अथकर्कटस्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह आवक्रेति आवक्रंकुटिलंद्रुतं सत्वरंगच्छतीति आवक्रद्रु तगःकुटिलसत्वरगामीसमुन्नतकटिःउच्चजघनः स्त्रीनिर्जितः प्रमदाजितः सत्सुहृच्छोभनमित्रः दैवज्ञः ज्योतिःशास्त्रार्थवेत्ता प्रचुरालयः प्रभूतगृह कर्ता क्षयधनैरपचयोपचयैश्चंद्रवच्छशीवत्संयुज्यते कदाचिद्विधनइत्यर्थः चंद्रक्षयवृद्धिवत् ह्रस्वः अदीर्घः पीनगलः मांसलकंठः साम्नाप्रीत्याव शंवश्यतांसमेतियाति सुहृद्वत्सलः मित्रवल्लभः तोयोद्यानरतः जलोपवन सक्तः तोयेनजलेनउपवनेनचरतः एवंविधः स्ववेश्मसहितेकर्कट

स्थेशशांकेचंद्रे नरः पुरुषः जातोभवति ४ अथसिंहस्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह तीक्ष्णइति तीक्ष्णः अमर्षशीलः स्थूलहनुः वृद्ध
हनुः बृहत्कपोलः विशालवदनोविस्तीर्णवक्त्रः पिंगेक्षणः कपिलनेत्रः अल्पात्मजः स्वल्पापत्यः स्त्रीद्वेषीप्रमदाद्विट् स्त्रीद्विष्टेतिकेचित्पठंति प्रियमांसकाननगः
मांसमामिषंकाननमरण्यंनगः पर्वतः एतेप्रियायस्य आमिषवनपर्वतानुरतः अकार्येअकरणीयेर्थे कुप्यतिक्रुध्यति चिरंबहुकालंकेचिदकांडेइतिपठंति
अकांडेअकालेक्षुत्प्रसिद्धा तृष्णापिपासाउदरंजठरंदंतादशनाः मनश्चित्तंएभ्योजातारुजः पीडास्ताभिःसंपीडितउपतप्तः त्यागवान्दाता विक्रांतःपरा-
क्रमशीलः स्थिरधीरेकमतिः गर्वितमनाः अभिमानसंयुक्तः मातुर्विधेयोजननीवश्यः भक्तइत्यर्थः विधेयोवचनग्राहीइत्यर्थः एवंविधोर्कभेसूर्य

तीक्ष्णःस्थूलहनुर्विशालवदनः पिंगेक्षणोल्पात्मजः स्त्रीद्वेषीप्रियमांसकाननगः कुप्यत्यकार्येचिरं
क्षुत्तृष्णोदरदंतमानसरुजासंपीडितस्त्यागवान्विक्रांतःस्थिरधीःसुगर्वितमनामातुर्विधेयोर्कभे ५

राशौ सिंहस्थेचंद्रेजातोभवति ५ अथकन्यागतेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह व्रीडामंथरचारुवीक्षणगतिरिति व्रीडालज्जातयायन्मंथ
रत्वंअलसत्वंतेनचारुशोभनंवीक्षणंदृष्टिपातोगतिः गमनंचयस्य स्रस्तावधः पतितौशिथिलांवंसौस्कंधौ बाहूभुजौयस्यसुखीसुखितः श्लक्ष्णः मृदुवा
कृतनुकायोवा सत्यरतः सत्यभाषी धार्मिकश्चपरमार्थवादी कलासुनिपुणः कलासुनृत्यगीतवाद्यपुस्तकचित्रकर्मसुनिपुणः सूज्ञः शास्त्रार्थवि
त्पंडितः धार्मिकः धर्मानुरतः मेधावीबुद्धिमान् सुरतप्रियः कामलोलुपः परगृहेः परवेश्मभिः वित्ते धनैश्चसंयुज्यते सम्यग्युक्तोभवति परदेश
गतः अन्यदेशनिवासशीलः प्रियवचाः प्रियभाषी कन्याप्रजः कन्याप्रजायस्यस्त्रीजनकः अल्पात्मजः स्वल्पपुत्रः एवंविधः कन्यायांस्थितेचंद्रेजा

नोभवति ६ अथतुलास्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह देवेति देवब्राह्मणसाधुपूजनरतः देवानांसुराणांब्राह्मणानांद्विजानांसाधूनां सज्जनानांच पूजनेरतः सक्तः प्राज्ञः मेधावी अत्रमेधाबुद्धिः प्रज्ञालक्षणं अतीतानुस्मृतिर्मेधाबुद्धिस्तत्कालग्राहिणी शुभाशुभविचारज्ञा प्रज्ञाधीरैरु दाहृता शुचिःपरधनाद्यलुब्धः श्रोत्रियोवा स्त्रीजितः योषितांवशगः प्रांशुरत्युच्चः उन्नतनासिकः अत्युन्नतनासः कृशश्चपलगात्रः दुर्बल शिथिलावयवः कृशंदुर्बलंचपलंबलहीनंगात्रंशरीरंयस्य अटनः परिभ्रमणशीलः अर्थान्वितःसधनः हीनांगः अपरिपूर्णावयवः क्रयेषुविक्रये

व्रीडामंथरचारुवीक्षणगतिःस्रस्तांसबाहुःसुखीश्लक्ष्णःसत्यरतःकलासुनिपुणःशास्त्रार्थविद्धा
र्मिकः मेधावीसुरतप्रियःपरगृहैर्वित्तैश्चसंयुज्यतेकन्यायांपरदेशगःप्रियवचाःकन्याप्रजोल्पात्मजः ६
देवब्राह्मणसाधुपूजनरतःप्राज्ञःशुचिःस्त्रीजितःप्रांशुश्चोन्नतनासिकःकृशचलद्गात्रोटनोर्थान्वितः
हीनांगःक्रयविक्रयेषुकुशलोदेवद्विनामासरुग्बंधूनामुपकारकृद्विरुषितस्त्यक्तस्तुतेःसप्तमे ॥ ७ ॥

षुचकुशलः शक्तः देवद्विनामासप्यपर्यायाद्वितीयाभिधानः द्वितीयनामदेवाख्यंचास्यभवति सरुक्पीडितदेहः बंधूनांस्वकुटुंबानामुपकारकृद्धितका रीतैश्चबंधुभिः विरुषितः भर्त्सितः पराभूतः त्यक्तः त्यजितश्चएवंविधः सप्तमेतुलास्थेचंद्रमसिजातोभवति ७ अथवृश्चिकस्थेचंद्रमसिजा तस्यस्वरूपंमालिन्याह पृथुलेति पृथुलनयनवक्षाः पृथुलेविस्तीर्णेनयनेनेत्रेवक्षउरोयस्य वृत्तेपरिवर्तुलेजंघेऊरूजानुनीचयस्य जनकैःमा तृपितृभिःगुरुभिश्चोपदेशकारिभिःगौरवयुक्तैश्चवियुक्तोरहितः शैशवेबाल्येव्याधितःपीडितः नरपतिकुलेराज्ञांवंशेपूज्यःआराध्यः पिंगलः

क्रूरचेष्टः विषमस्वभावः झषकुलिशखगांकः झषोमीनः कुलिशंवज्रंखगः पक्षी एते मत्स्यवज्रपक्षिसमानैरंकैश्चिह्नैरंकितश्चिह्नितः छन्नपापः गुप्ताशुभकृत् एवंविधोलिनिवृश्चिकस्थेचंद्रेजातोभवति ८ अथधनुर्धरस्थेचंद्रेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह व्यादीर्घास्येति व्यादीर्घास्यशिरोधरः व्यादीर्घमतिदीर्घमास्यंमुखंशिरोधराग्रीवाचयस्य पितृधनः जनकवित्तान्वितः त्यागीदाता कविः काव्यज्ञः वीर्यवान्बली वक्तासंभाषणेदक्षः स्थूलरदश्रवाधरनसः स्थूलामहत्प्रमाणारदादंताः श्रवणोकर्णौअधरओष्ठः नसः नासिकाघ्राणः एतेसर्वएवस्थूलायस्यकर्मोद्यतः सर्व

पृथुलनयनवक्षाः वृत्तजंघोरुजानुर्जनकगुरुवियुक्तः शैशवेव्याधितश्च नरपतिकुलपूज्यः पिंगलः क्रूरचेष्टोझषकुलिशखगांकछन्नपापोलिजातः ८ व्यादीर्घास्यशिरोधरः पितृधनस्त्यागीकविर्वीर्यवान्वक्तास्थूलरदश्रवाधरनसः कर्मोद्यतः शिल्पवित् कुब्जांसः कुनखीसमांसलभुजः प्रागल्भवान्धर्मविद्बंधुद्विट्नबलात्समेतिचवशंसाम्नैकसाध्योश्वजः ॥ ९ ॥ ७

कार्याणामुद्यमशीलः शिल्पवित्शिल्पज्ञः लिपिपुस्तकचित्रज्ञः कुब्जांसः अस्पष्टस्कंधः कुनखीकुत्सितनखः समांसलभुजः पीनबाहुः प्रागल्भवान् अतिप्रतिभायुक्तः धर्मवित् धर्मज्ञः बंधुद्विट् बंधूनामप्रीतिभाक् द्वेष्टाबलवान् हठादाक्रमणादसंविधेयतावशंचवश्यतांनसमेतिनायाति साम्नाप्रीत्या एकेनैवगुणेनसाध्यः स्वीक्रियते एवंविधोश्वजोधनुषिस्थितेचंद्रेजातोभवति ९ अथमकरस्थेचंद्रेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह नित्यंलालयतीति नित्यंलालयतिस्वदारतनयान्स्वकलत्रंतनयांश्चपुत्रान् लालयति आराधयति प्रीत्याभजते धर्मध्वजः दांभिकः ११९

मिथ्याधार्मिकः अधःकृशः अधोभागादतिदुर्बलः स्वक्षः शोभननेत्रः क्षामकटिः कृशजघनः गृहीतवचनः उक्तग्राहकः यदुच्यते तत्सहृदेव गृह्णाति सौभाग्ययुक्तः सर्वजनप्रियः अलसः क्रियास्वपटुः शीतालुः शीतं न सहते अटनः परिभ्रमणशीलः सत्वाधिकः उदारचेष्टः बलाधिको वा काव्यकृत् विद्वान् लुब्धः लोभाभिभूतः अगम्यास्वगमनीयासु कनिकृष्टजातिषु जरदंगनासु वृद्धस्त्रीषु निरतः संसक्तः संत्यक्तलज्जः विमुक्तव्रीडः अघृणः निर्दयः एवंविधो मनुजो मनुष्यो मकरस्थे चंद्रमसि जातो भवति १० अथ कुंभस्थे चंद्रे जातस्य स्वरूपं त्रोटकेनाह करभगल इति करभगलः उष्ट्रसम-

नित्यंलालयति स्वदारतनयाधर्मध्वजोधःकृशः स्वक्षः क्षामकटिर्गृहीतवचनः सौभाग्ययुक्तोल
सः शीतालुर्मनुजोऽटनश्च मकरे सत्वाधिकः काव्यकृल्लुब्धोगम्यजरांगनासु निरतः संत्यक्तल
ज्जोघृणः १० करभगलः शिरालुः खरलोमशदीर्घतनुः पृथुचरणोरुपृष्ठजघनास्यकटिर्जठरः ॥
परवनितार्थपापनिरतः क्षयवृद्धियुतः प्रियकुसुमानुलेपनसुहृत् घटजोध्वसहः ॥११॥

ग्रीवः शिरालुः शिरासंततः खरा कर्कशा लोमा यस्या सा लोमशा दीर्घा त्वचा तनुः शरीरं यस्य पृथू विस्तीर्णौ चरणौ पादौ तथा ऊरू जानूपरिभागौ पृष्ठं देहपश्चिमभागो जघनं नितंबस्थानम् आस्यं मुखं कटिश्च बस्तिः यस्य सः पृथुचरणोरुपृष्ठजघनास्यकटिः तथा जठरः मूर्खः परवनितासु परस्त्रीषु परार्थेषु पापेषु च निरतः सक्तः क्षयवृद्धियुतः उपचयापचयैर्युक्तः प्रियकुसुमानुलेपनसुहृत् कुसुमानि पुष्पाणि अनुलेपनं समालंभनं सुहृदो मित्राणि प्रियाणि यस्य अध्वसहः पथिक्षमः एवंविधो घटजः कुंभस्थे चंद्रमसि जातो भवति ११ ७ ७ ७

अथमीनस्थेचंद्रमसिजातस्यस्वरूपंमालिन्याह जलपरधनभोक्तेति जलपरधनभोक्ता जलधनानामुदकोत्पन्नवित्तानांमुक्ताफलानांक्रयविक्र यजातानांपरधनानांचभोक्तास्वामी दारवासोनुरक्तः दारेषुकलत्रेषुविषयेषुवाससावस्त्राणांचानुरक्तः समरुचिरशरीरः समंतुल्यंसर्वावयव परिपूर्णरुचिरंदीप्तिमच्छरीरंयस्य तुंगनासाअत्युच्चनासिकः बृहत्कः विस्तीर्णमूर्द्धा अभिभवतिसपत्नान् सपत्नान् शत्रून् अभिभवति पराभवति स्त्रीजितःप्रमदावशगः चारुदृष्टिः शोभनाक्षः द्युतिनिधिधनभोगी द्युतिःकांतिः निधिः भूमावधः स्थापितमर्थं निधि- शब्देनोच्यते धनंवित्तं एषांभोगीभोक्ता पंडितश्चशास्त्रार्थवित् एवंविधांत्यराशौमीनस्थेचंद्रमसिजातोभवति १२ अथोक्तराशि-

जलपरधनभोक्तादारवासोनुरक्तःसमरुचिरशरीरस्तुंगनासोबृहत्कः अ
भिभवतिसपत्नान्स्त्रीजितश्चारुदृष्टिर्द्युतिनिधिधनभोगीपंडितश्चांत्यराशौ १२

स्वरूपमपवादंचभ्रमरविलसितेनाह बलवतिराशाविति पुरुषस्यजन्मसमयेयस्मिन्राशौचंद्रमाव्यवस्थितस्तस्मिन्बलवतिसबलेतथातस्य चराशेर्योधिपतिस्तस्मिं स्तदधिपतौचबलवति तथातुहिनांशुश्चंद्रमासंचयदिस्वबलेनात्मीयेनवीर्येणपूर्वोक्तेनसंयुतोन्वितः स्याद्भवेत् ए वमेतेषुत्रिषुयदिसबलत्वंविद्यतेतदा यथोक्तराशिस्वरूपंजातःपुरुषोभवति यतउक्तं कथितफलानामविकलदातेति अनयासामथ्यासच्चंद्रः कथितफलानांउक्तस्वरूपाणामविकलानांपरिपूर्णानां दाताभवति एषांमध्याद्द्वयो र्बलवतोर्मध्येयुक्तंस्वरूपंप्राप्नोति एकस्मिन्बलवतिहीनं- किंचित् नकस्मिन्कांश्चिद्बलवतितदुक्तंस्वरूपंनाकिंचिद्भवति शशिवदतइति अतोस्माच्चंद्रादन्येपरिशिष्टायेग्रहाः रविभौमज्ञगुरुसितसौ

राः शशिवच्चंद्रवत् परिकल्प्याः यत्रराशौस्थिताभवंतिनदाश्रयेण वक्ष्यमाणंस्वरूपंदास्यंति तदपिचंद्रवत् एतदुक्तंभवति बलवतिराशौ तदधिपतौच बलवतियस्यग्रहस्यराशिस्वरूपंपठ्यते तस्मिन्नपिबलवतितदधिपतौचसंपूर्णंतत्पठितंराशिस्वरूपंभवति यद्येकयोश्चबलवतो मध्यमोनभितिनकस्मिंश्चिद्बलवति नैतत्किंचिदिति चंद्रराशिस्वभावइति १३ इतिबृहज्जातकेराशिशीलश्चंद्रस्यसप्तदशोऽध्यायः१७ अथमेषवृषगतेर्केजातस्यस्वरूपमोपच्छंदसिकेनाह प्रथितः प्रख्यातः चतुरः दक्षः अटनः परिभ्रमणशीलः अल्पवित्तः स्तोकार्थः आ युधभृत शस्त्रधारणजीवी एवंविधः क्रियगेमेषस्थेभानावादित्येजातोभवति एतच्च फलंवितुंगभागेयदितत्रैवमेषस्थः आदित्यः परमोच्च-

बलवतिराशौतदधिपतौचस्वबलयुतः स्याद्यदितुहिनांशुः कथितफलानामविकलदा
ताशशिवदतोन्यत्परिचिंत्याः १३ इतिबृ॰राशिशीलाध्यायः१७ प्रथितश्चतुरोट
नोल्पवित्तःक्रियगेत्वायुधभृद्वितुंगभागे गविवस्त्रसुगंधपण्यजीवीवनिताद्विट्कुशलश्च
गेयवाद्ये ॥ १॥ स्थोभवति तुंगभागंपरमोच्चंवर्जयित्वाअन्यत्रस्थितेर्केन्वे तत्फलंदोषभाग्जातोनभवति तद्यथा अ ल्पवित्तोबहुवित्तोभवति अटनोनभवति आयुधभृन्नभवति तस्यान्येआयुधभृतोनुयायिनोभवंति अन्येतुपुनः पूर्वोक्तागुणाः प्रथितश्चतु रोभवति गवीत्यादि वस्त्रैरंबरैः सुगंधद्रव्यैः पुष्पैश्चजीवति वनिताद्विट् स्त्रीषुद्वेष्टा गेयेगीतेवाद्येच वादनविधौकुशलः शिक्षितः एवं विधोगविवृषस्थेसूर्येजातोभवति १ अथमिथुनकर्कसिंह न्यास्थेसूर्येजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह विद्याज्योतिषवित्तवान्

विद्यावान्व्याकरणज्ञः ज्योतिषवान् ज्योतिषशास्त्रज्ञः वित्तवान्धनी एवंविधोमिथुनस्थेभानौजातोभवति तीक्ष्णःउग्रः अस्वः दरिद्रः - परकार्यकृदन्येषांकार्यकर्ताश्रमपथः श्रमेणखेदेनपथाध्वनाक्लेशैः दुःखैश्चसर्वकालसंयुज्यते एवंविधः कुलीरस्थेकर्कटगतेभानौजातोभवति सिंहस्थइति वनमरण्यं शैलःपर्वतः गोकुलः गोवाटः एतेषुस्थानेषुरतिः निवासशीलः तदासक्तइत्यर्थः वीर्यान्वितः बलीअज्ञःमूर्खः एवंविधः पुमान्पुरुषः सिंहस्थेर्केजातोभवति लिपिरक्षरविन्यासः लेख्यंचित्रकर्म काव्यंकवेःकर्म गणितंग्रहगणितादि ज्ञानंविज्ञानं एतैरन्वितोयुक्तः स्त्रीवपुः स्त्रीतुल्यशरीरः एवंविधः कन्यास्थेर्केजातोभवति २ अथतुलावृश्चिकधन्विमकरस्थेर्केजातस्यस्वरूपंशार्दू

विद्याज्योतिषवित्तवान्मिथुनगेभानौकुलीरेस्थितेतीक्ष्णोऽस्वःपरकार्यकृच्छ्रमपथःक्लेशैश्चसंयुज्यते
सिंहस्थेवनशैलगोकुलरतिर्वीर्यान्वितोऽज्ञःपुमान्कन्यास्थेलिपिलेख्यकाव्यगणितज्ञानान्वितःस्त्रीवपुः२

लविक्रीडितेनाह जातइति शौंडिकोमद्यविक्रयीभवति मद्यकरोवेतिकेचित् अध्वनिरतः पथिप्रसक्तः हैरण्यकः स्वर्णकारः नीचकृदनुचितकर्मकर्ता एवंविधः तौलिनितुलास्थेर्केजातोभवति क्रूरःउग्रस्वभावः साहसिकः असमीक्षितकार्यकृत् तथाच असमीक्षितकार्याणांकर्तासाहसिकःस्मृतः विषार्जितधनः विषप्रयोगैरर्जितंधनंसंचितंवित्तंयेन मत्यंतरेवृथार्जितधनः यद्धनमर्जिनितदस्यवृथानिःफलंभवति चौरादयोपहरंति शस्त्रांतगः शस्त्रनैपुण्यकः शस्त्रस्यायुधस्यांतगः एवंविधोलिस्थितेवृश्चिकगतेर्केजातोभवति सत्पूज्यः सतामर्चनीयः धनवान्वित्तयुक्तः तीक्ष्णःनिरपेक्षः भिषक् वैद्यः प्रयोगज्ञः कारुकः शिल्पिकर्मज्ञः एवंविधोधनुर्धरस्थेर्केजातोभवति नीचः

कुलानुचिताधर्मकर्मकृत् अज्ञः मूर्खः कुवणिक् कुत्सितवणिक् अल्पधनवान् स्तोकार्थः लुब्धः लोभाभिभूतः अन्यभाग्येरतः परकीयैर्भाग्यैः वित्तादिभिः रतः परार्थोपकारभोक्ता एवंविधोमृगेमकरस्थेर्केजातोभवति ३ अथकुंभमीनगतेर्केजातस्यस्वरूपंचंद्रार्कयोरेकराशिगतयोस्तुलक्ष्मज्ञानंवसंततिलकेनाह नीचइति नीचः कुलानुचिताधमकर्मकृत् तनयैःपुत्रैः भाग्यैश्चपरिच्युतः त्यक्तः पुत्रैः जनवाल्लुभ्येनचविरहितः अस्वः निर्धनः एवंविधोघटेकुंभस्थेर्केजातोभवति तोयोत्थंजलोत्पन्नंमुक्ताफलादिनातत्पण्येनतद्विक्रयेणविभवमैश्वर्यंयस्य वनिताहृतः स्त्रीपूज्यः

जातस्तौलिनिशौंडिकोध्वनिरतोहैरण्यकोनीचकृत्क्रूरःसाहसिकोविषार्जितधनःशस्त्रांतगोलिस्थिते सत्पूज्योधनवान्धनुर्द्धरगतेलीक्ष्ण्योभिषक्कारुकोनीचोऽज्ञःकुवणिग्मृगेल्पधनवांल्लुब्धोन्यभाग्येरतः ३ नीचोघटेतनयभाग्यपरिच्युतोस्वस्तोयोत्थपण्यविभवोवनिताहृतोंत्ये नक्षत्रमानवतनुःप्रतिमेविभागेलक्ष्मादिशेत्तुहिनरश्मिदिनेशयुक्ते ४

एवंविधोंत्येमीनस्थेर्केजातोभवति नक्षत्रमानवतनुरित्यादि नक्षत्रमानवकोराशिपुरुषः कालांगानीत्यादिनाप्रदर्शितः तुहिनरश्मिश्चंद्रः दिनेशआदित्यः एतौसमेतौयस्मिन्राशौस्थितौ सराशिनक्षत्रपुरुषस्ययस्मिन्नंगेस्थितस्तत्रपुरुषस्यजातस्यलक्ष्मचिह्नंमशकादिसमादिशेत् वदेत् यथामेषस्थयोः शिरसि वृषस्थयोःमुखइत्येवमूह्यम् आदित्यराशिस्वभावः ४ अथमेषवृश्चिकवृषतुलस्थेकुजेजातस्यस्वरूपंत्रोटकेनाह नरपतिसत्कृतः राजपूजितः अटनः परिभ्रमणशीलः चमूपः सेनापतिः वणिक्क्रयविक्रयज्ञस्सधनः वित्तान्वितः क्षततनुः विक्षतदेहः व्रणिन

शरीरः चौरस्तस्करः भूरिविषयः विप्रकीर्णेंद्रियः एवंविधान्स्वगृहेमेषष्टेश्चकस्थः कुजः भौमः जनयेत् युवतिजितः स्त्रीविधेयः सुहृत्सुमित्रेषुविषमः दुर्विधेयः सक्रूरस्वभावः परदाररतः परयोषितिप्रसक्तः कुहकज्ञः ऐंद्रजालिकः सुवेषःशोभनालंकारः भीरुः सभयः परुषःकर्कशः निस्नेहः एवंविधान्पुरुषान्सितभेशुक्रक्षेत्रेवृषेतुलेचस्थितोभौमोजनयेदुत्पादयेत् ५ अथमिथुनकन्याकर्कटस्थेभौमेजातस्यस्वरूपंवसंततिलकेनाह

अथमिथुनकन्यागतेभौमेजातस्यस्वरूपमाह बोधेति असहः तेजस्वी तनयवान् पुत्रयुक्तः विसुहृत् मित्ररहितः कृतज्ञःपरोपकारशीलः –

नरपतिसत्कृतोटनश्चमूपवणिक्सधनाःक्षततनुश्चोरभूरिविषयांश्चकुजःस्वगृहे युव
तिजितान्सुहृत्सुविषमान्परदाररतान्कुहकसुवेषभीरुपरुषान्सितभेजनयेत् ॥५॥
बोधसहस्तनयवान्विसुहृत्कृतज्ञोगांधर्वयुद्धकुशलःकृपणोभयोर्थी चांद्रेर्थवान्सलि-
लयानसमर्जितस्वःप्राज्ञश्चभूमितनयेविकलःखलश्च ॥ ६॥ श्रीकृष्णायनमः॥छ

गांधर्वयुद्धकुशलः गांधर्वेगीतेयुद्धेचसंग्रामेप्रवेशनिर्गमव्यूहरचनादिषुचकुशलः तज्ज्ञः कृपणः अदाता अभयःनिर्भयःअर्थीयाञ्चापरः एवंविधोबोधेमिथुनकन्यास्थेकुजेभौमेजातोभवति अथकर्कटस्थेभौमेजातस्यस्वरूपमाह चांद्रेति अर्थवान्सधनः सलिलयानसम-र्जितस्वः सलिलयानेनप्लवादिनासम्यगर्जितंस्वंधनंयेन अथवासलिलेनजलेनयानेनगमनेनाध्वनासमर्जितंस्वंधनंयेन प्राज्ञःमेधावी विकलोंगहीनः खलःदुर्जनः एवंविधश्चांद्रेकर्कटगतेभौमेजातोभवति ६ छ छ छ छ छ

अथसिंहधन्विमीनकुंभमकरस्थेभौमेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह निस्वइति निस्वः निर्धनः क्लेशसहः आपद्धीरः कदर्थनाक्षमः वनांतरच्चरः अरण्यमध्यचारी केचिदभयोवनचरइतिपठंति अभयोभयरहितः वनांतरच्चरोरण्यचारी अल्पदारात्मजोल्पकलत्रः अल्पापत्यः एवंविधःसिंह स्थेभौमेजातोभवति अनेकरिपुः बह्वरिः नरेंद्रसचिवः मंत्रीख्यातः विदितकीर्तिः अभयः निर्भयः अल्पात्मजः स्वल्पापत्यः एवंविधोध न्विमीनस्थेभौमेजातोभवति दुःखार्तः नित्यंदुःखसंतप्तः विधनः दरिद्रः अटनःपरिभ्रमणशीलः अनृतरतः असत्यभाषी तीक्ष्णःनिरपे क्षः क्रूरः एवंविधः कुंभस्थेभौमेजातोभवति भूरिधनात्मजः प्रभूतधनः प्रभूतपुत्रः भूपःराजा अथवातत्समः राजतुल्यः एवंविधोमृगगते

निस्वःक्लेशसहोवनांतरच्चरःसिंहेल्पदारात्मजोजेवेनेकरिपुर्नरेंद्रसचिवःख्यातोभयोल्पात्मजः दुःखार्तोविधनोऽट नोन्तरतस्तीक्ष्णश्चकुंभस्थितेभौमेभूरिधनात्मजोमृगगतेभूपोथवातत्समः ७ द्यूतर्णपानरतनास्तिकचौरनि- स्वाःकुस्त्रीककूटकृदसत्यरताःकुजर्क्षे आचार्यभूरिसुतदारधनार्जनेष्टाःशौक्रेवदान्यगुरुभक्तिरताश्चसौम्ये ॥८॥

मकरस्थेभौमेजातोभवति ७ अथमेषवृश्चिकतुलवृषगतेबुधेजातस्यस्वरूपंवसंततिलकेनाह द्यूतेति द्यूतेःक्षज्ञानेऋणेपरस्वहरणेपाने चनिरतःसक्तः नास्तिकः शास्त्रार्थादपेतः तार्किकः नास्तिपरलोकेमतिर्यस्यसनास्तिकः चौरस्तेस्करः निःस्वोदरिद्रः कुस्त्रीकः कुत्सि तभार्यः कूटकृत् कूटकर्तादांभिकः असत्यनिरतः अनृतभाषी एवंविधाजाताः सौम्येबुधेभौमर्क्षेमेषवृश्चिकस्थेभवति आचार्येत्या दि आचार्यः उपदेशकर्ताभूरिसुतः प्रभूतापत्यः भूरिदारोबहुकलत्रः धनार्जनेष्टः धनार्जनमिष्टंयस्य अर्थार्जनेनित्यमुद्यतः वदान्यः

दाता गुरुभक्तिरताः मातृपितृगुरूणांभक्ताः एवंविधाःपुरुषाः शौक्रे वृषतुलस्थेबुधेजाताभवंति ८ अथमिथुनकर्कटस्थेबुधेजातस्यस्वरूपमुपेंद्रव
ज्रयाह विकत्थनइति विकत्थनः वाचालः असत्यवादी शास्त्रकलाविदग्धः शास्त्रेकलासुचगीतवाद्यनृत्यलेपचित्रकर्मसुविदग्धः शिक्षितः
प्रियंवदोभिमतवक्ता सौख्यरतः सुखासक्तः एवंविधः शशांकजेबुधे तृतीयेमिथुनस्थेजातोभवति जलार्जितइति जलार्जितस्वः जले
नोदकेनार्जितंस्वंधनंयेनसः केचिद्बलार्जितस्वइति बलेनवीर्येणार्जितंस्वंधनंयेन स्वजनस्यात्मीयजनस्यचबंधुजनस्यशत्रुः रिपुः एवंवि-

विकत्थनःशास्त्रकलाविदग्धःप्रियंवदःसौख्यरतस्तृतीये जलार्जितस्वःस्वजनस्यशत्रुःशशांकजे
शीतकरर्क्षयुक्ते ९ स्त्रीद्वेष्योविधनसुखात्मजोऽटनोज्ञःस्त्रीलोलःस्वपरिभवोर्कराशिगेज्ञे त्या
गीज्ञःप्रचुरगुणःसुखीक्षमावान्युक्तिज्ञोविगतभयश्चषष्ठराशौ १०

धःशशांकजेबुधेशीतकरर्क्षेचंद्रराशौकर्क
टयुक्तेजातोभवति ९ अथसिंहकन्यागतेबुधेजातस्यस्वरूपंमहर्षिण्याह स्त्रीद्वेष्यइति स्त्रीणांद्वेष्यःस्त्रीद्वेष्यः विधनसुखात्मजः विधनो
धनरहितः विसुखः विगतसुखः विगतात्मजः पुत्ररहितः अटनः परिभ्रमणशीलः अज्ञः मूर्खः स्त्रीलोलः वनिताभिलाषी स्वपरिभवः
स्वेषामात्मीयानांसकाशात्परिभवोयस्य एवंविधोज्ञेबुधेऽर्कराशिगेसिंहस्थेजातोभवति त्यागीदाता ज्ञः पंडितः प्रचुरगुणः प्रभूत-
गुणैर्युतः गुणाः विद्याशौर्यादयः सुखीसुस्थितः क्षमावान्सहिष्णुः युक्तिज्ञः प्रयोगवेत्ता विगतभयः निर्भयःएवंविधःषष्ठराशौकन्यास्थेबु
धेजातोभवति १०
॥ ॥

अथमकरधन्विमीनगतेबुधेजातस्यस्वरूपमौपछंदसिकेनाह परकर्मकृदिति परकर्मकृत् परप्रेष्यकरः अस्वःदरिद्रः शिल्पबुद्धिः शिल्पकर्मस्वनुरतमतिः ऋणवान् परस्वग्रहणशीलः विष्टिकरः आज्ञाकरः एवंविधोर्कजर्क्षेमकरकुंभस्थेबुधेजातोभवति नृपसत्कृतः राजपूजितः नृपसमतोवा राजवल्लभः पंडितः विद्वान् आप्तवाक्यः व्यवहारार्थवेत्ता आप्तमनुकूलंवाक्यंयस्य एवंविधोनवमेधन्विस्थितेबुधेजातोभवति जितसेवकः जितासेवकायेन पराराधनदक्षः पराभिप्रायज्ञः अंत्यशिल्पः एवंविधोंत्येमीनस्थेबुधेजातोभवति इतिबुधराशिस्वभावः ११ अथमेषवृश्चिकतुषतुलमिथुनकन्यागतेजीवेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह सेनानीति सेनानीसेनानायकः बहुवित्तः प्रभूतधनः बहुदारः प्रभूतकलत्रः

परकर्मकृदस्वःशिल्पबुद्धिर्ऋणवान्विष्टिकरोबुधेर्कजर्क्षे नृपसत्कृतपंडितासवाक्योनवमेंत्येजि
तसेवकोंत्यशिल्पः ११ सेनानीबहुवित्तदारतनयोदातासुभृत्यःक्षमीतेजोदारगुणान्वितःसु
रगुरौख्यातःपुमान्कौजभे कल्यांगःसधनार्थमित्रतनयस्त्यागीप्रियःशौक्रभेबौधेभूरिपरिच्छदा
त्मजसुहृत्साचिव्ययुक्तःसुखी १२

बहुतनयः प्रभूतापत्यः दाता दानशीलः सुभृत्यः शोभनभृत्यः क्षमीक्षमावान् तेजसाकांत्यादारगुणैः कलत्रसौख्यैरन्वितोयुक्तः ख्यातः प्रख्यातकीर्तिः एवंविधः सुरगुरौजीवेकौजेकुजभे भौमक्षेत्रेमेषवृश्चिकस्थेजातोभवति कल्यांगः स्वस्थदेहः सधनार्थः सधनः समित्रः ससुहृत् सतनयः पुत्रान्वितः सुखधनमित्रपुत्रयुक्तः त्यागीदाता प्रियः सर्वजनवल्लभः एवंविधः शौक्रभे शुक्रक्षेत्रस्थेवृषतुलस्थेजीवेजातोभवति बौधेत्यादि भूरिपरिच्छदः बहुवस्त्रगृहपरिवारः भूर्यात्मजः बहुपुत्रः भूरिसुहृत्प्र

कृतभिद्धः साचिव्येमंत्रित्वेनियुक्तः सचिवस्यभावः साचिव्यंसुखीसुखितः एवंविधोबौधेबुधक्षेत्रेमिथुनकन्यास्थेजीवेजातोभवति १२ अथकर्क टसिंहधन्विमीनकुंभमकरस्थेजीवेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह चांद्रइति रत्नानिमणयः सुताःपुत्राः स्वंधनंदाराःकलत्रंविभवऐश्वर्यं प्रज्ञामेधासुखंसुखभावः एतैरन्वितःसंयुक्तः एवंविधः चांद्रेचंद्रक्षेत्रेकर्कटस्थेसुरगुरौजीवेजातोभवति बलनायकः सेनाप्रधानःअन्यच्च यच्चंद्रभेकर्कटस्थेउक्तम् रत्नसुतस्वदारविभवः प्रज्ञासुखैरन्वितः एवंविधःसिंहस्थेजीवेस्याद्भवेत् मांडलिकः मंडलाधिपतिः सेनानाथोवा अथवाधनीवित्तवान् एवंविधः स्वर्क्षेस्वराशौधन्विमीनस्थेजीवेजातोभवति कुंभेकर्कटवदिति यानिकर्कटस्थेजीवेफलान्यभिहितानि रत्नसुतस्व

चांद्रेरत्नसुतस्वदारविभवःप्रज्ञासुखैरन्वितःसिंहेस्याद्बलनायकःसुरगुरौप्रोक्तंचयच्चंद्रभे स्व
क्षेमांडलिकोनरेंद्रसचिवःसेनापतिर्वाधनीकुंभेकर्कटवत्फलानिमकरेनीचोल्पवित्तोसुखी ॥१३॥

दारविभवः प्रज्ञासुखैरन्वितइत्येतानिकुंभस्थेगुरौभवंति अत्रान्येनसहमतभेदः तेनानिष्टंफलमभिहितं तथाच नीचः कुंभेजनयति कर्मणि तोयाश्रयेसक्तं नीचः कुलानुचिताधमकर्मप्रवृत्त अल्पवित्तः स्तोकार्थःअसुखीदुःखितः एवंविधोमकरस्थेजीवेजातोभवति इतिबृहस्पतिराशि स्वभावः १३ अथशुक्रराशिः अथमेषवृश्चिकवृषतुलगतेशुक्रेजातस्यस्वरूपंपुष्पिताग्रयाह परयुवतिरतःपरस्त्रीप्रसक्तः तदर्थवादैस्तासां परस्त्रीणामर्थवादैरपराधानुवचनैः हृतविभवोपहृतार्थः कुलपांसनः कुलकलंकभूतः एवंविधःसितेशुक्रेकुजर्क्षेभौमक्षेत्रेमेषवृश्चिक- १२४
स्थेजातोभवति स्वबलेत्यादि स्वबलेनात्मीयवीर्येण स्वमत्याआत्मीयबुध्याचधनंयस्यासौस्वबलमतिधनः नरेंद्रपूज्यः राजवल्लभःस्वज

नविभुः बंधुप्रधानः प्रथितः विख्यातः अभयः निर्भयः एवंविधः स्वेस्वक्षेत्रे वृषतुलास्थे सिते शुक्रे जातो भवति १४ अथ मिथुनकन्यामकर कुंभस्थे शुक्रे जातस्य स्वरूपमौपच्छंदसिकेनाह नृपकृत्यकरः राजकर्मकर्ता अर्थवान् धनी कलावित् कलाज्ञः गीतवाद्यादिकवेत्ता एवंविधो मरारिपूज्ये दैत्यगुरौ शुक्रे मिथुनस्थे जातो भवति षष्ठगते कन्यास्थे शुक्रे ऽतिनीचकर्मा कष्टकार्यकरो जातो भवति सुभगः सर्वजनप्रियः स्त्रीविजितः प्रमदावशगः कुनार्यां कुत्सितस्त्रियां रतः सक्तः एवंविधः शुक्रे रविजर्क्षगते मकरकुंभस्थे जातो भवति १५ अथ कर्कटसिंहधन्विमीनस्थे

परयुवतिरतस्तदर्थवादैर्हृतविभवः कुलपांसनः कुजर्क्षे स्वबलमतिधनो नरेंद्रपूज्यः स्वजनविभुः प्रथितोऽभयः सितेस्वे १४ नृपकृत्यकरोऽर्थवान्कलावित् मिथुने षष्ठगतेऽतिनीचकर्मा रविजर्क्षगते मरारिपूज्ये सुभगः स्त्रीविजितो रतः कुनार्यां १५ द्विभार्योऽर्थी भीरुः प्रबलमदशोकश्च शशिभे हरौ योषाप्तार्थः प्रवरयुवतिर्मंदतनयः गुणैः पूज्यः सस्वस्तुरगसहिते दानवगुरौ झषे विद्वानाढ्यो नृपजनितपूजोऽतिसुभगः १६

शुक्रे जातस्य स्वरूपं शिखरिण्याह द्विभार्यः द्विस्त्रीकः अर्थी याञ्चापरः भीरुः सभयः प्रवरमदोऽतिदृप्तः प्रवरशोकोऽतिदुःखितः एवंविधो दानवगुरौ दैत्यपूज्ये शुक्रे शशिभे कर्कटस्थे जातो भवति योषाप्तार्थः स्त्रीप्राप्तधनः प्रवरयुवतिः प्रधानस्त्रीकः मंदतनयः अल्पापत्यः एवंविधो हरौ सिंहस्थे शुक्रे जातो भवति गुणैः पूज्यः मान्यः सस्वः सधनः एवंविधस्तुरगसहिते धन्विस्थे दानवगुरौ शुक्रे जातो भवति विद्वान्पंडितः आढ्यः ईश्वरः नृपजनितपूजः नृपेण राज्ञा जनिता उत्पादिता पूजा अर्हणं यस्य अतिसुभगः सर्वजनानामतिवल्लभः एवंविधो झषे मीनस्थे शुक्रे जातो भवति

इतिशक्रराशिस्वभावः १६ अथशनिः अथमेषवृश्चिकमिथुनकन्यागतेसौरेजातस्यस्वरूपंवसंततिलकेनाह मूर्खोज्ञानोपेतः अटनः परिभ्रमण शीलः कपटवान् दांभिकः विसुहृत् मित्ररहितः एवंविधोयमेसौरेअजेमेषस्थेजातोभवति बंधवधभाक् बंधोबंधनंवधस्ताडनंवधबंधौभ जते चपलः क्रियास्वनवस्थितः अघृणः निर्दयः एवंविधः कीटेवृश्चिकस्थेजातोभवति निर्ह्रीसुखार्थतनयः निर्गताह्रीर्लज्जायस्यसनिर्लज्जः निःसुखोदुःखितः निरर्थोदरिद्रः निस्तनयः पुत्ररहितः लेख्येआलेख्यकर्मणिस्खलितः अज्ञः रक्षापतिर्भवत्यारक्षिकः मुख्यपतिः प्रधाननाथः एवंविधोबोधेबुधक्षेत्रेमिथुनकन्यास्थेसौरेजातोभवति १७ अथवृषतुलाकर्कटसिंहस्थेसौरेजातस्यस्वरूपंमंदाक्रांतयाह वर्ज्यास्वगम्यासु

मूर्खोटनःकपटवान्विसुहृद्यमेऽजेकीटेतुबंधवधभाक्चपलोऽघृणश्च निर्ह्रीसुखार्थतनयःस्खलितश्चलेख्येर क्षापतिर्भवतिमुख्यपतिश्चबोधे १७ वर्ज्यस्त्रीष्टोनबहुविभवोभूरिभार्योवृषस्थेख्यातःस्वोच्चेगणपुरब लग्रामपूज्योर्थवांश्च कर्किण्यस्वोविकलदशनोमातृहीनोसुतोज्ञःसिंहेनार्योविसुखतनयोविष्टिकृत्सूर्यपुत्रे ॥१८॥

स्त्रीषुयोषित्सुइष्टः वल्लभः नबहुविभवः नप्रभूतैश्वर्ययुक्तः अल्पैश्वर्ययुक्तः भूरिभार्यः प्रभूतदारः एवंविधोवृषस्थेसूर्यपुत्रेशनैश्चरेजातोभव ति ख्यातः विदितकीर्तिः गणानांसमूहानांपुराणांनगराणांबलानांसैन्यानांग्रामाणांचपूज्योमान्यः अर्थवान्सधनः एवंविधः स्वोच्चेआत्मीयस्योच्चरा शौतुलास्थेसौरेजातोभवति अस्वः दरिद्रः विकलदशनः अल्पदंतः मातृहीनः जननीवियुक्तः असुतः पुत्ररहितः अज्ञः मूर्खः एवंविधः कर्कटस्थे १२५
सौरेजातोभवति सिंहेनार्यइति अनार्यः मूर्खः विसुखोदुःखितः वितनयः पुत्ररहितः विष्टिकृद्भारवाहकः एवंविधः सिंहस्थेसूर्यपुत्रेशनैश्चरेजा- तोभवति १८

अथधन्विमीनमकरकुंभगतेसौरेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह स्वंतःशोभनोंतःपर्यंतोयस्यसस्वंतः शुभेनकर्मणातस्यमृत्युर्भवति अथवांतेशोभनं
सुखादिकंयस्य नरेंद्रभवनेराजगृहेप्रत्ययितः संजातप्रत्ययः सत्पुत्रः शोभनापत्यः सज्जायः शोभनभार्यः सद्धनः सद्वित्तः पुरबलग्रामाग्रनेता पुरा
णांनगराणांबलस्यसेनायाः ग्रामाणांचअग्रनेताप्रधानोनायकः एवंविधोर्कजेसौरेजीवक्षेत्रेधन्विमीनस्थेजातोभवति अन्यस्त्रीधनसंवृतः परयोषिद्भिः
परधनैश्चसंवृतः संयुक्तः पुरबलग्रामाग्रणीःपुराणांबलानांग्रामाणांचअग्रणीः प्रधाननायकः मंददृगल्पचक्षुः मलिनः मलोपेतः स्नानालसः स्थिरार्थः
स्थिरवित्तः स्थिरविभवः स्थिरैश्वर्यः भोक्ताअसंचयशीलः एवंविधःपुमान् पुरुषः स्वक्षेत्रेमकरकुंभस्थेसौरेजातोभवति इतिशनैश्चरराशिस्वभा

स्वंतःप्रत्ययितोनरेंद्रभवनेसत्पुत्रजायाधनोजीवक्षेत्रगतेर्कजेपुरबलग्रामाग्रनेताथवा अन्यस्त्री
धनसंवृतःपुरबलग्रामाग्रणीर्मंददृक्स्वक्षेत्रेमलिनःस्थिरार्थविभवोभोक्ताचजातःपुमान् १९

वः एतेषुसर्वेषुग्रहराशिस्वभावेषुबलवतिराशौतदधिपतौचतस्मिंश्चग्रहेबलवतिजातस्ययथोक्तंराशिस्वरूपंभवति द्वयोर्द्वयोश्चबलवतोर्मध्येस
मानमिति नकस्मिंश्चिद्बलवतिनकिंचिदिति १९ अथमेषादिषुलग्नेषुचंद्राक्रांतराश्युक्तस्वरूपातिदेशंपुष्पिताग्रयाह शिशिरकरश्चंद्रमास्त-
स्यराशिभिः सहसमागमेयत्स्वरूपमुक्तंवृत्तानाम्रदृगित्यादिकंतन्मेषलग्नजातस्यापिवक्तव्यं एवमन्येष्वपिराशिषुवृषादिषुस्थितेचंद्रमसियद्
उक्तंतल्लग्नजातस्यापिवक्तव्यं यतोमुनयः सदृशंफलंवदंति कथयंति स्वरूपभेदाभावात् तथाचसत्यः मेषविलग्नेकुनखीरूक्षरोषणोमदस्त्व
स्वलितवाक्यः पितानिलप्रायिष्ठः कृपणोतिबहुव्ययश्चैव रहितोबाल्येगुरुभिर्मदस्कृतः स्वजनसहजाहितकर्ता धर्मस्थितोविदेशोपगश्च

कर्मारभत्यफलं नीचांवापिशत्रूनांवा विकलांलभतेन्यपूर्विकांभार्यां सहजसमान्यपिमित्राणिचास्यबंधुत्वमुपयांति शस्त्रेणवाविषेर्वामरणंपित्तोद्भवैर्विकारैर्वा स्वात्य
क्षाज्ज्वलनाद्वा वर्षाद्दुर्गात्प्रपतनाद्वा वृषभाविलग्नेस्थूलोष्ठगंडनासोमहाललाटश्च श्लेष्मानिलभूयिष्ठस्त्यागीबहुशोव्ययरतश्च कन्याप्रजोल्पपुत्रः पितुर्जन
न्याश्चदोषकृद्बहुशः कर्मणिसततंसक्तोविधर्मयुक्तोर्थभाक्चैव नित्यंकलत्रकांक्षीशत्रुविघातीसदा स्वजनहर्ता मृत्युः शस्त्रैः पाशैर्मृगैश्चलभतेन्यदेशेषुदेहः
श्चभेर्जलैर्वाशूलैर्वाप्यटनानिरसनैश्चैव पुरुषश्चतुष्पदैर्वाबलान्वितान्मृत्युमुपयाति पूर्वविलग्नेमिथुनेहीनांगः सूयतेधिकांगोवा प्रियवाग्विशिष्टकर्माभि-
श्चप्रकृतिर्हिजननीकः अल्पमतिरल्पकायः सतांचमहितोगुरूणांच अल्पसहजोल्पचेष्टः परावमर्दीगुणयुतश्च कर्मसुबहुषभिरतोधर्मसाधयति नचाथ
धर्मेण भासान्लाभान्विविधान्दोषैस्तैस्तैश्चनाशयति बह्वीः पत्नीर्लभतेरोगांश्चदारुणान्जयति व्यालाद्विषान्मृगाद्वाप्युदकाद्वामृत्युमुपयाति कर्किणिपू
र्वविलग्नेनैकाग्रोगुल्मरोगवान्भीरुः उरसिकृताभिज्ञानः कफानिलात्माद्दद्याही पापानहितान्भजतेपरस्वमपिनिक्षिपद्व्ययेनसकृत् स्वजनाद्दसः
स्वजनैर्विभर्त्सितोन्यस्थिरप्रसवः तीक्ष्णंकर्मविदेशेनित्यंत्यक्तोदितःपरस्वामी असदृशदारोरिपुनिर्जितश्चपूज्यः समूहानांकंठापीडाद्ज्वाकफोद्
याद्स्थिभंजनाद्दात् देहच्छेदादथवाजलोदरान्मृत्युमाप्नोति सिंहविलग्नेकठिनः प्रियामिषः पैत्तिकोविततनाशः बह्वारंभकुटुंबःकृपणस्त्वथसं
मतः ख्यातः सहजविषादीस्वजनस्यघातकोविक्रमैः स्वकैर्युक्तः अविषादीकर्मकरोविविधोपायैस्त्वधर्मिष्ठः भार्याबह्वीर्लभतेविंद्याद्विविधाः कुले
रूपेताश्च कट्यांरुजश्चबहुशोजान्वोर्दशनेषुचाप्नोति मृत्युः शस्त्रैः पापैर्विषैश्चकाष्ठैरथामयैश्चापि अंबुचरैर्वासततैर्बुभुक्षयाक्वासमुपयाति षष्ठ
विलग्नेप्रियवाक्नत्रुछविर्दीर्घकरचरणःमिश्रप्रकृतिश्चार्याकृतिर्व्रणीचार्थवान्कृपणः स्वजनस्येष्टः कन्याबहुप्रजोभ्रातृभिर्विरुद्धश्च धर्मप्रियोल्प
लाभः कर्मणिनिपुणःसमाचरति विविधाच्चतुष्पदगणाच्छस्त्रान् पित्तोद्भवाद्रोगात् शोकात्संपाताद्वामृत्युंचाप्नोति पाशाद्वाससमराशौलग्नेवि

षमांगः स्थूर्तैविषमशीलः कफवातिकः सुचपलोक्रस्वग्रीवः कृतज्ञश्च अर्थान्विपुलान्लभतेव्ययेनसंपूज्यतेयशः प्रायः गुरुसेवायांनिरतः पितान्यजन
महजपूज्यः अध्वरुचिर्धर्मिष्ठोविनाशमायातिपीडनैः स्वैः स्वैः मृतभार्यः कलहरुचिर्बहुशः शोकादिभिः क्लिष्टः मृत्युः ख्यातात्पुरुषात्स्वजनात्सौ
म्याच्चतुष्पदाद्वापि खेदाच्चविप्रयोगादुपवासान्मार्गयोगाद्वा अष्टमराशौलग्नेविशालरुग्वाननोदरः क्रूरः पित्तप्रकृतिः पिंगेक्षणोमृदुद्रुतगतिः परस्वा
मी स्फीतकुटुंबस्वजनोंतकश्चबहुव्ययोबहुप्रसवः स्वरवरहितोभ्रातृव्योद्वेषसेवीधर्महीनश्च भार्यानिमित्तविमुखीशत्रोरर्थान्नददातिबहुशश्च स्व
कुलोद्भूतांश्छन्नंलभतेरोगांश्चनेकविधान् गात्रच्छेदैः शत्रोर्वशंगतोबंधनैः प्रहारैश्च रोगैर्वापापहृतैर्ज्वलनाद्वाम्मृत्युमुपयाति स्थूलोष्ठदशननासान

शिशिरकरसमागमेक्षणानांसदृशफलंप्रवदंतिलग्नजातम् फलमधिकमिदंयदत्रभावाद्भव
नभनाथगुणैर्विचिंतनीयाः २० इतिबृहज्जातके० राशिशीलाऽध्यायोऽष्टादशः समाप्तः

वमेलग्नेकफानिलप्रकृतिः मांसलगुल्फोरुभुजः कुनखीकर्मोद्यतः शूरः क्षुद्रान्नीचान्भजते चौर्यादनलान्नृपाच्चनष्टधनः विज्ञानानांप्रसवोबहुपूज्योभ्रा
तृघातरुचिः कर्मविदेशोद्विष्टः कुरुतेचित्तानिचार्हतिनृपेभ्यः धर्मेतुमध्यममतिर्दारैश्चविरोधमुपयाति रोगान्वदनेलभतेचतुष्पदाच्चात्मनः समाप्तो
ति मृत्युंबिलेशयाद्वानृपाच्चबंधा ज्जनाद्वापि दशमविलग्नेतनुनासिकापुटोदीर्घवक्रकरचरणः स्थूलसूक्ष्मकोमृगास्योभीरुश्चपलोथबंधनभाक् क्ष्म
हकुटुंबोल्पधनः कृपणः कन्याप्रजोमृतस्वजनः सहजसमृद्धः शौर्यान्नृपादरण्याच्चलब्धधनः अवी शस्त्रोपजीवीनीचामिष्टामवाप्नुयाद्भार्यां बहुविघ्न

होल्पकेशोदुर्बलजानुश्चरोगार्तः बालादनिलाच्चशस्त्रान्नृपाद्द्विषात्प्रपतनात्कजाद्वापि पित्तोदयाद्जीर्णात्प्रपयाति शस्त्रेणविनष्टः एकादशेविलग्नेस्तब्धःक्रूरः
कुलाग्रजःपुरुषः पित्तानिलभूयिष्ठस्तिलपुष्पसमानमासश्च प्रासान्नाशयतेर्थान्बहुभृत्यःसाध्वसागीब्रश्चापि क्षीणःस्वगोत्रगुरुजनपरपक्षसक्त
स्वजनशत्रुःकर्मणिपापेसक्तःतनुश्चकांतानवाप्नुयाच्छुभान् धर्मध्वजप्रवृत्तोदैवतपूजश्चकारयतिभार्याम् विग्रहशीलांलभतेविविधान्रोगान्कफोद्भ
वान्तुरसि म्रियतेचजठररोगाद्भ्रमनात्क्षीणांप्रयोगाद्वा द्वादशगेप्राग्लग्नेस्थूलोष्ठोमीनदृङ्महानासः कफवातिकोमहात्मात्वग्दोषीनैकमतिश्चेष्टः
शिष्टायव्ययभृत्यैःस्वजनस्त्रीपूजितः सहजनाथः कर्मणिधर्मेयुक्तःपित्रोपचयः स्वदारश्च नीचाचारांभार्यांलभतेच्चारिपून्सदारुणान्क्रूरान् रोगास्स
शोणितोदान्मुयाद्भयंव्यालसिंहेभ्यः मृत्युंपुरुषैर्गणवृंदपूजितैर्गुत्यजैर्विकारैर्वा विद्योषधप्रयोगादुपवासान्मार्गदोषाद्वा एवंशिशिरकरसमागमसदृ
शंलग्नजातंफलं तथाच्चशिशिरकराश्रितराशेरीक्षणंदृष्टिफलंवक्ष्यमाणंतथातदेवतल्लग्नजातस्यापिवक्तव्यं चंद्रेभूपबुधावित्यादि किंतुलग्नेफलम
पिकिमिदं यदत्रभावइति चंद्रराशिवइदमत्रलग्नादिषुभावेष्वधिकंफलंयद्भावास्तन्वादयः भवनगुणैः राशिगुणैर्भवननाथगुणैस्तत्स्वामिगुणैर्विचिं-
तनीयाः विचार्याः भवनभनाथयोर्गुणःसबलत्वं एतदुक्तंभवति लग्नेबलवतिलग्नपतौच्चबलवतिजातस्यशरीरपुष्टिर्वक्तव्या लग्नाद्द्वितीयराशौबलव
तितदधिपतौच्चबलवतिजातस्यधनसमृद्धिर्वक्तव्या एवंशेषराशिबलेतदधिपबलेच्चजातस्यभ्रात्रादीनांवृद्धिर्वक्तव्या तथापिकिंचिद्विशेषःकथयति

विपरीतंरिःफषष्ठाष्टमेष्विइत्यादि एवंतन्वादिस्थेषुराशिष्वबलवत्सु तदधिपेषु बलवत्सुच भावहानिर्वक्तव्या भवनभना
थयोः यद्येकोबलवान्भवतितदामध्यस्थाभाववृद्धिर्वाच्येति तथाच्चयवनेश्वरः भावेशभाववशिभस्वभावप्रधानमध्याधमदर्शनाद्यैः तद्भावसंपत्ति-
विपत्त्युपायैर्नैर्याणिकंपाकमुपैतिपुंसाम् २० इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौराशिशीलाऽध्यायोऽष्टादशःसमाप्तः १८

अथातोदृष्टिफलाध्यायोव्याख्यायते तत्रमेषवृषमिथुनकर्कटस्थेचंद्रेभौमाद्यैर्ग्रहैः दृश्यमानेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह चंद्रेभूपबुधाविति कुजाद्याभौमादयः भौमबुधबृहस्पतिशुक्रशनैश्चराकीः तत्राजगेमेषस्थेचंद्रमसिभौमदृष्टेजातोभूपोराजाभवति बुधदृष्टेबुधःपंडितः जीवदृष्टे नृपोपमः राजतुल्यः शुक्रदृष्टेगुणीगुणवान्भवति केचिद्गुणीगितिपठंति शनैश्चरदृष्टेस्तेनश्चौरः सूर्यदृष्टेऽधनः दरिद्रइति एवमपिमेषलग्नेभौ मादिदृष्टेफलंवाच्यं गविस्थेति गविवृषस्थेचंद्रमसिभौमदृष्टेजातोनिःस्वः दरिद्रः भवति बुधदृष्टेस्तेनश्चौरः जीवदृष्टेनृमान्यः नृणांमा

अथदृष्टिफलाध्यायः चंद्रेभूपबुधौनृपोपमगुणीस्तेनोधनश्चाजगेनिःस्वः
स्तेनन्नृमान्यभूपधनिनःप्रेष्यःकुजाद्यैर्गवि नृस्थेयोव्यवहारिपार्थिवबुधा
भीस्तंतुवायोधनीस्वर्क्षेयोद्धकाविज्ञभूमिपतयोऽयोजीविदृग्रोगिणो ॥ १॥

न्यःपूज्यः केचिन्नृपाढ्यइतिपठंति नृपाढ्यः नृपोराजासचाढ्यः ईश्वरः शुक्रदृष्टेभूपः राजासौरदृष्टेधनी धनवान् सूर्यदृष्टेप्रेष्यः दासः एवं वृषलग्नेपि नृस्थेमिथुनस्थेचंद्रमसिभौमदृष्टेऽयोव्यवहारी शस्त्रविक्रयकः बुधदृष्टेपार्थिवःराजा जीवदृष्टेबुधःपंडितः शुक्रदृष्टेभीः नि र्भयः धीरःभयरहितः सौरदृष्टेतंतुवायः रविदृष्टेधनःदरिद्रः एवंमिथुनलग्नेपि स्वर्क्षेकर्कटस्थेचंद्रमसिभौमदृष्टेयोद्धाभवति युद्धकुशलः बुध दृष्टेकविःकाव्यकर्त्ताजीवदृष्टेज्ञःपंडितः शुक्रदृष्टेभूमिपतीराजा सौरदृष्टेयोजीवी आयुधजीवी शस्त्रोपजीवी सूर्यदृष्टेदृग्रोगीचक्षुर्व्याध्यर्दितः

एवंकर्कटलग्नेपि १ अथसिंहकन्यातुलावृश्चिकस्थेचंद्रेबुधादिदृष्टेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह ज्योतिरिति बुधादयः बुधगुरुशुक्रशनि-
सूर्यभौमाः हरिः सिंहस्तस्मिन्हरौसिंहस्थेचंद्रेबुधदृष्टेज्योतिर्ज्ञः ज्योतिःशास्त्रार्थवेत्ता जीवदृष्टेआढ्यः ईश्वरः शुक्रदृष्टेनरेंद्रः राजा सौ
रदृष्टेनापतः रविदृष्टेनृपः राजा भौमदृष्टेक्ष्मेशः भूपतिः एवंसिंहलग्नेपि तद्वदित्यादि तद्वद्बुधादिभिर्दृष्टेइत्यनुवर्तते सर्वत्रषष्ठेकन्यागतेचंद्रेबुधदृष्टेभूपः राजा जीवदृष्टेचमूपतिः सेनापतिः शुक्रदृष्टेनैपुणयुतः सर्वकार्येषुसूक्ष्मदृष्टिः अशुभेः सौररविभौमे दृष्टेस्त्र्याश्र
योभवति स्त्रियमाश्रित्यजीवतीत्यर्थः एवंकन्यालग्नेपि जूकेतुलास्थेचंद्रमसिबुधदृष्टेभूपोराजाभवति जीवदृष्टेस्वर्णकारः शुक्रदृष्टेव-

ज्योतिर्ज्ञाढ्यनरेंद्रनापितनृपक्ष्मेशाबुधाद्यैर्हरौतद्वद्भूपचमूपनैपुणयुताः षष्ठेशुभेस्त्र्याश्रयः जूकेभू
पस्वर्णकारवणिजः शेषाक्षितेनैकृतीकीटेयुग्मपितानतश्चरजकोव्यंगोधनोभूपतिः ॥ २ ॥ ७ ॥

णिजः क्रयविक्रयज्ञः शेषाः सौरसूर्यभौमाः एतैः दृष्टेनैकृतीनिकृतः माणियातकः एवंतुललग्नेपि कीटेवृश्चिकस्थेचंद्रमसिबुधदृष्टेयुग्मपिता
युग्मस्यजनकः द्वयोः पिताजातोभवति जातएवयुग्मपिता [illegible] जीवदृष्टेनतः नम्रः शुक्रदृष्टेरजकः वस्त्ररागकृ
त् सौरदृष्टेव्यंगोगहीनः सूर्यदृष्टेऽधनः दरिद्रः भौमदृष्टेभूपतिः राजा एवमेतेतरेवदृष्टेवृश्चिकेपि २ अथधन्विमकरकुंभमीनस्थेचंद्रमसि
बुधादिदृष्टेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह ज्ञात्युर्वीशेति तुरगोधन्वीतत्रस्थेचंद्रेबुधदृष्टेज्ञातीशः स्वजनभर्ता जीवदृष्टेउर्वीशोरा
जा शुक्रदृष्टेजनाश्रयः जनानामाश्रयस्थानं पापैःशनिरविभौमे दृष्टेसदंभः दांभिकः मिथ्याधर्मध्वजी शठः परकार्यविमुखश्चभवति

एवंधन्विलग्नेपि मृगोमकरस्तत्रस्थेचंद्रेबुधदृष्टेऽत्युर्वीशोराजाधिराजोभवति जीवदृष्टेनरेंद्रोराजा शुक्रदृष्टेपंडितः शनिदृष्टेधनीवित्तवान् सूर्यदृष्टेद्रव्योनः दरिद्रः भौमदृष्टेभूपोराजा एवंमकरलग्नेपि कुंभस्थेचंद्रमसि बुधदृष्टेभूपःराजाभवति जीवदृष्टेभूपसमः राजतुल्यः शुक्रदृष्टेन्यदारनिरतः परस्त्रीसक्तः चशब्दाच्छेषैः शनिसूर्यभौमैस्त्रिभिरप्यन्यदारनिरतएव एवंकुंभलग्नेपि झषगेमीनस्थेचंद्रमसिबुधदृष्टेहास्यज्ञः उपहासंकर्तुंजानाति जीवदृष्टेनृपतिःराजा शुक्रदृष्टेबुधः पंडितः पापाः शनिसूर्यभौमाः एतैर्दृष्टेचपापएवभवति एवंमीनलग्नेपि लग्नदृष्टिफलंचंद्रदृष्टिफलातिदेशेनोक्तं शिशिरकरसमागमेक्षणानांसदृशफलंप्रवदंतिलग्नजातमिति तत्रचंद्रमसादृष्टेलग्नेफ

ज्ञात्युर्वीशजनाश्रयश्चतुरगेपापैः सदंभः शतश्चात्युर्वीशनरेंद्रपंडितधनीद्रव्योनभूपो
मृगे भूपोभूपसमोन्यदारनिरतःशेषैश्चकुंभस्थितेहास्यज्ञोनृपतिर्बुधश्चझषगेपापश्चपा
पेक्षिते २ लंनोक्तं तस्मात्तत्रोच्यतेउक्तमेवयस्मादुक्तं होरास्वामिगुरुज्ञवीक्षितयुतानान्यैश्चवीर्योत्कटाः तत्रकर्कटवर्ज्यमन्योलग्नः चंद्रदृष्टोहीनबलोभवति हीनबलत्वादशोभनफलः उक्तंच मुत्क्वातुचंद्रभवनंलग्नगतंशिशिरकिरणसंदृष्टं अशुभफलंनिर्दिष्टंप्रश्नेजन्मसमयेवा ३ अथहोराद्रेष्काणव्यवस्थितस्यचंद्रस्यग्रहदृष्टिफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह होरेशेति होराशब्देनराश्यर्द्धमुच्यते होरेतिलग्नंभवनस्यचार्द्धमितिवचनात् होरायाईशोहोरेशः तस्यर्क्षदलंहोरेशर्क्षदलं तत्राश्रिताहोरेशर्क्षदलाश्रिताः तैर्ग्रहैः होरेशर्क्षदलाश्रितैः शशीचंद्रः तद्गतस्तद्धोरास्थोदृष्टः शुभकरोभवति एतदुक्तंभवति यत्रतत्रराशौयस्यांहोरायांचंद्रमाःस्थितः तद्धोरास्थैः

सर्वग्रहैः यदि दृश्यते तदा जन्मनि शुभकरो भवति तेनार्कहोरास्थश्चंद्रो यत्रतत्रराश्याश्रितैरर्कहोराश्रितैर्ग्रहैः दृष्टश्च शुभकरो भवति अर्थादे
वचंद्रहोरास्थैर्दृष्टोशुभकरः एवं यत्रतत्रराशौ स्वहोरास्थश्चंद्रहोरास्थैर्ग्रहैर्यत्रतत्रावस्थैर्दृष्टः शुभकरो भवति अर्थादेवार्कहोरास्थैर्दृष्टोः
शुभकरः एवं लग्नेपि होरेशेन फलं योज्यं त्र्यंशेतत्पतिभिरिति यत्रतत्रराशौ यस्मिन्द्रेष्काणे स्थितश्चंद्रस्तस्य यः पतिस्तेन द्रेष्काणपतिना
दृष्टश्चंद्रः शस्यते स्तूयते शुभकर इत्यर्थः पतिभिरिति बहुवचननिर्देशान्नवांशद्वादशांशत्रिंशांशकाधिपतयो गृह्यंते तैरपि दृष्टः चं
द्रः शुभकरो भवति एवं लग्नेपि यद्यपि सामान्येनोक्तं तथापि शुभग्रहे द्रेष्काणपतिभिर्दृष्टः शस्यते पापग्रहे मध्यमः यस्मादनेनैव स्वल्प

होरेशर्क्षदलाश्रितैः शुभकरो दृष्टः शशी तद्वतस्त्र्यंशे तत्पतिभिः सुहृद्भवनगैर्वा वीक्षितः शस्यते यच्चोक्तं
प्रतिराशिवीक्षणफलं तद्द्वादशांशे स्मृतं सूर्याद्यैरवलोकितेपि शशिनि ज्ञेयं नवांशेष्वतः ॥ ४ ॥ जातके उक्तं क्षेत्राधिपसंदृ
ष्टे शशिनि नृपस्तत्सुहृद्भिरपि धनवान् द्रेष्काणांशकपैर्वा प्रायः सौम्यैः शुभं नान्यैरिति सुहृद्भवनगैरित्यादि सुहृद्भवनगैः मित्रक्षेत्रस्थैः ग्रहैः
वीक्षितः दृष्टः चंद्रः शस्यते स्तूयते शुभकर एव अर्थादेव स्वभवनगतैर्दृष्टः शस्यते अर्थादेवारिभवनगतैः दृष्टः न शस्यते अशुभफलो भ
वति एवं लग्नेपि योज्यं यच्चोक्तं प्रतिराशिवीक्षणफलं तद्द्वादशांशे स्मृतमिति प्रतिराशिं राशौ राशौ मेषादिस्थे चंद्रमसि यद्वीक्षणफलं प्रोक्तं
कथितं तदेव मेषादिद्वादशांशकस्थे चंद्रमसि स्मृतमुक्तं तदेवं वाच्यमिति चंद्रे भूपबुधावित्यादि यदुक्तं एवं लग्नेपि तत्रापि कर्कटद्वादशांशं
विना चंद्रदृष्टिरशोभना सूर्याद्यैरित्यादि अतोस्मात्परं शशिनि चंद्रे सूर्याद्यैरर्कादिभिरवलोकिते दृष्टे नवांशेषु फलं ज्ञेयं ज्ञातव्यमिति ४

अथमेषवृश्चिकवृषतुलांशकस्थेचंद्रमसिसूर्यादिदृष्टेफलंवसंततिलकेनाह आरक्षिकइति क्षितिजोभौमः तन्नवांशकस्थे मेषनवांशकस्थे वृश्चि
कनवांशकस्थे चंद्रमसिसूर्यदृष्टे आरक्षिकोभवति आरक्षिकः नगररक्षाधिकृतः भौमदृष्टेवधरुचिः प्राणिघातकः बुधदृष्टेनियुद्धेकुशलः
नियुद्धेबाहुयुद्धेकुशलः शिक्षितः प्रवीणः जीवदृष्टेभूपःराजा शुक्रदृष्टेर्थवानीश्वरः सौरदृष्टेकलहकृदिति मूर्खइत्यादि सितांशेशुक्रनवां
शकेवृषनवांशकेतुलनवांशकेवास्थितेचंद्रमसिरविदृष्टेमूर्खोभवति भौमदृष्टेन्यदारनिरतः परदारसक्तः बुधदृष्टेकाव्यकृत् काव्यज्ञः के
चिदाद्यवदितिपठंति जीवदृष्टेसत्काव्यकृत्शोभनकाव्यकर्ता शुक्रदृष्टेसुखपरः सुखासक्तः सौरदृष्टेपरदारगः परकलत्राभिगामी ५

आरक्षिकोवधरुचिःकुशलोनियुद्धेभूपोर्थवान्कलहकृत्क्षितिजांशसंस्थे मूर्खोन्यदारनिरतः
सुकविःसितांशेसत्काव्यकृत्सुखपरोन्यकलत्रगश्च ५ बौधेहिरंगचरचौरकवीद्रमंत्रीगेयज्ञशि
ल्पनिपुणःशशिनिस्थितेंशे स्वांशेल्पगात्रधनलुब्धतपस्विमुख्यःस्त्रीपोष्यकृत्यनिरतश्चनिरीक्ष्यमाणे ६ अथमि

थुनकन्याकर्कटनवांशकस्थे चंद्रेर्कादिदृष्टेफलंवसंततिलकेनाह बौधेहीति शशिनिचंद्रे बौधेबुधनवांशकस्थे मिथुननवांशकस्थे कन्यानवांश
कस्थेवार्कणनिरीक्ष्यमाणेदृष्टेरंगचरः मल्लादिकोभवति भौमदृष्टेचौरः तस्करः बुधदृष्टेकवींद्रः कविराजःजीवदृष्टेमंत्रीसचिवः शुक्रदृष्टेगे
यज्ञः सौरदृष्टेशिल्पनिपुणः स्वांशेति स्वांशेआत्मीयनवांशकस्थेकर्कटनवांशस्थेशशिनिचंद्रेसूर्यदृष्टेऽल्पगात्रः कृशदेहोभवति भौमदृष्टे
धनलुब्धः कृपणः अल्पधनोवा बुधदृष्टेतपस्वी जीवदृष्टेमुख्यःप्रधानः सितदृष्टेस्त्रीपोष्यः स्त्रीभिरभिवर्धनीयः सौरदृष्टेकृत्यनिरतःकार्यासक्तः ६

अथसिंहधन्विमीननवांशस्थेचंद्रे सूर्यादिदृष्टेफलंमहर्षिणयाह सक्रोधइति सिंहांशकस्थेचंद्रमस्यर्कदृष्टेसक्रोधः क्रोधयुक्तोभवति भौमदृष्टेन रपतिसंमतः राजवल्लभः बुधदृष्टेनिधीशः निधिनाम्रासार्थः गुरुदृष्टेप्रभुरप्रतिहताज्ञः शुक्रदृष्टेऽसुतः पुत्ररहितः सौरदृष्टेतिहिंस्रकर्मा क्रूरकर्मणिरतः जीवांशइत्यादि जीवांशेबार्हस्पत्येनवांशकेधन्व्यंशकेमीनांशकगतेवास्थितेचंद्रमसिसूर्यदृष्टेप्रथितबलः प्रख्यातवीर्योभवति भौमदृष्टेरणोपदेष्टा संग्रामदेशकालव्यूहरचनाभिज्ञः बुधदृष्टेहास्यज्ञः उपहासवेत्ता जीवदृष्टेसचिवःमंत्री शुक्रदृष्टेविकामः कामहीनः पुंस्त्वहीनः सौरदृष्टेवृद्धशीलः धर्ममतिरिति ७ अथमकरनवांशकस्थेकुंभनवांशकस्थेवाचंद्रेसूर्यादिदृष्टेजातस्यफलंशा-

सक्रोधोनरपतिसंमतोनिधीशः सिंहांशेप्रभुरसुतोतिहिंस्रकर्मा जीवांशेप्रथि
तबलोरणोपदेष्टाहास्यज्ञः सचिवविकामवृद्धशीलः ॥ ७ ॥

लिन्याह अल्पापत्यइति आर्किः अर्कस्यापत्यमार्किः तस्यभागेशनैश्चरनवांशकेमकरनवांशकस्थेकुंभनवांशकस्थेवाचंद्रेसूर्यदृष्टेऽल्पापत्योऽल्पप्रसवोभवति भौमदृष्टेसत्यपिस्वेदुःखितः सत्यपिविद्यमानेपिस्वेधनेदुःखितोभवति बुधदृष्टेमानासक्तः गर्वितः जीवदृष्टेस्वेआत्मीयेकर्मण्यनुरक्तः कुलानुरूपकर्मकृत् शुक्रदृष्टेदुष्टस्त्रीद्विष्टः वल्लभः सौरदृष्टेकृपणः अदाता एवंतत्कालनवांशकवशात् ग्रहदृष्ट्यालग्नेपिवक्तव्यं किंतुतत्रापिकर्कटनवांशकंविनाचंद्रदृष्टिरशुभेति भानोस्तद्वदिंद्वादिदृष्टे भानावादित्येइंद्वादिदृष्टेचंद्राद्यैर्ग्रहैरवलोकितेतद्वत्तेनैवप्रकारेणदृष्टिफलं यत्रतत्रराशौ यत्रतत्रनवांशकस्थे चंद्रमस्यर्कादिदृष्टेयत्फलमुक्तंतद्वत् यत्रतत्रराशौ यत्रतत्रनवांशकेव्यवस्थितेऽर्केचंद्रदृष्टेतदेवफलंवाच्यं एतदुक्तंभवति नवांशकव्यव

स्थितस्यादित्यस्यचंद्रस्यचताराग्रहदृष्टिफलंतुल्यं किंतु यदादित्यदृष्ट्याचंद्रस्योक्तं तच्चंद्रदृष्ट्यासूर्यस्यवक्तव्यं तद्यथामेषवृश्चिकनवांशकस्थेर्केचंद्रदृष्टेआरक्षिकोभवति वृषतुलानवांशकस्थेमूर्खः मिथुनकन्यानवांशकस्थेरंगचरः सिंहनवांशकस्थेसक्रोधः धन्विमीननवांशकस्थेप्रथितबलः मकरकुंभनवांशकस्थेअल्पापत्यः कर्कनवांशकस्थेल्पगात्रः एवमादित्यस्यनवांशकावस्थितस्यग्रहदृष्ट्याचंद्रेणफलसमानमिति ८ अथास्येवनवांशकदृष्टिफलस्यविशेषंवसंततिलकेनाह वर्गोत्तमेति नवांशकव्यवस्थितेचंद्रेनवांशकदृष्टिफलंद्विःप्रकारमुक्तंशुभमशुभंच यथाआरक्षिकइतिशुभं वध

अल्पापत्योदुःखितःसत्यपिस्वेमानासक्तःकर्मणिस्वेनुरक्तः दुष्टस्त्रीष्टःकृपणश्चार्किभागेचंद्रेभानोतद्वद्दिष्टादिदृष्टे ८ वर्गोत्तमस्वपरगेषुशुभंयदुक्तंतत्पुष्टमध्यलघुताशुभमुत्क्रमेण वीर्यान्वितोंशकपतिर्निरुणद्धिपूर्वंराशीक्षणस्यफलमंशफलंददाति ९ इतिबृहज्जातकेविवृत्तोदृष्टिफलाध्यायः

समाप्तः १९ छ रुचिरित्यशुभंच तत्रवर्गोत्तमांशकगतेचंद्रेयत्र ग्रहदृष्टिजंफलंशुभमुक्तं तत्पुष्टमतीवशुभंभवति स्वांशकस्थेतुयच्छुभमुक्तंतन्मध्यमं परनवांशकव्यवस्थितेयच्छुभंतल्लघुस्तोकंविज्ञेयं एवंशुभफलस्यपुष्टतामध्यतालघुताच अशुभमुत्क्रमेण अशुभमनिष्टंयत्फलंतदुत्क्रमेणविपरीतंज्ञेयं परनवांशकस्थस्यचंद्रस्ययदशुभंदर्शनफलमुक्तं तदतीवाशुभंभवति स्वनवांशकस्थस्यमध्यमं वर्गोत्तमांशकस्थस्यलघुता एवंलग्नादित्ययोरपिदृष्टिफलंयोज्यं जातकेसर्वाण्येवफलानिभवंतीतिमासं यस्माद्यवनेश्वरः अन्योन्यराश्यंशकसंप्रयोगेरन्योन्यसंदर्शनसंगमेश्च अन्योन्यसंयोगविकल्पनाभिरिदंसमुद्राम्बुवदप्रमेयमिति अतःसंदेवराशिदृष्टिनवांशकदृष्टिफलयोरपिसंदेवपक्तिंमा

ग्नोति तत्रनवांशकपतोबलवतिराशिदर्शनफलबाधनार्थमाह वीर्यान्वितइति यस्मिन्नवांशकेव्यवस्थितश्चंद्रोलग्नंवाभवतितस्यनवांशकस्ययोधिप
तिः सचेद्वीर्यान्वितोबलवान्भवति तदानिरुणद्धि पूर्वंप्रथमंनिवारयति किंसर्वमेव नहिराशीक्षणस्यफलं नहोराद्रेष्काणद्वादशभागेक्षणस्य
तर्हिहत्वांशेक्षणफलमेवददाति अथांशकेपतिर्बलवान्नभवति तदाराशीक्षणांशकेक्षणफलेउभेअपिवाच्ये एवंचंद्रलग्नयोरुभयोरपि आदि-
त्यस्यतुनवांशकेक्षणफलमेववक्तव्यं यस्मात्तस्यराशीक्षणफलमिहनोक्तमिति ९ इति·दृष्टिफलाऽध्यायएकोनविंशतिः १९ अथातो
भावाध्यायोव्याख्यायते तत्रादित्यस्यलग्नगतस्यद्वितीयस्यस्यचफलंमंदाक्रांतयाह शूरइति शूरः संग्रामप्रियः स्तब्धःचिरकार्यकृत् वि

अथभावाऽध्यायप्रारंभः शूरस्तब्धोविकलनयनोनिर्घृणोर्केतनुस्थेमेषेसस्वस्तिमिरनयनःसिं
हसंस्थेनिशांधः नीचेंऽधोऽस्वः शशिगृहगतेबुद्बुदाक्षःपतंगेभूरिद्रव्योनृपहृतधनोवक्त्ररोगीद्वितीये १

कलनयनः हीनदृष्टिः निर्घृणः निर्दयः एवंविधोर्केरवौ तनुस्थेलग्नस्थे जातोभवति एतत्तावत्सर्वलग्नेषुसामान्यफलंभवति अथमेषसिंह
तुलाकर्कटानामन्यतमेलग्नगतेर्केतदापूर्वोक्तंफलंनभवति वक्ष्यमाणंचोक्तराशीनांप्रतिराशिफलंभवति मेषेसस्वइति मेषलग्नेतत्रस्थेचार्केस
स्वः सार्थः तिमिरनयनः चक्षूरोगीभवति तिमिरश्चक्षूरोगीतिप्रसिद्धः सिंहलग्नेतत्रस्थेचार्केनिशांधःरात्र्यंधोभवति आदित्यस्यनीचः
तुलातस्मिन्लग्नगतेतत्रस्थेचार्के सूर्येंधः नेत्रहीनोऽस्वः दरिद्रश्चभवति शशिगृहेकर्कटेलग्नेतत्रस्थेपतंगेचार्केबुद्बुदेक्षणःपुष्पिताक्षोभव
ति भूरिद्रव्यइति लग्नाद्द्वितीयेर्केभूरिद्रव्यःप्रभूतार्थः नृपहृतधनः राज्ञाहृतस्वोवक्त्ररोगीमुखपीडार्तश्चभवति १ छ छ

अथलग्नात् द्वितीयतृतीयचतुर्थपंचषष्ठस्थानस्थार्कफलमोपछंदसिकेनाह मतीतिमतिः बुद्धिः विक्रमः पराक्रमः एतौविद्येतेयस्य तथाविधस्तृतीयगेऽर्के रवौभवति विस्वरवोदुःखितः पीडितमानसः नित्योद्विग्नचित्तः एवंविधश्चतुर्थगेऽर्केजातोभवति असुतःविपुत्रः धनवर्जितोदरिद्रः एवंविधस्त्रि-कोणेपंचमस्थेरवौजातोभवति बलवान् बलयुक्तः शत्रुजितश्च शत्रुभिरारिभिः जितः एवंविधः शत्रुयातेषष्ठस्थानस्थेऽर्केजातोभवति केचिद्बलवा-न्नष्टरिपुश्चशत्रुयातइतिपठंति तथाचसत्यः षष्ठेरिपुरोगशोकघ्नः आचार्येणात्रयवनेश्वरमतमंगीकृतं यतःषष्ठस्थानस्थितानांपापानांयवने श्वरेणानिष्टफलमभिहितं तथाचशक्तिध्वजः षष्ठाश्रितोर्कोविषशस्त्रदाहक्षुद्रोगशत्रुव्यसनोपतप्तं काष्ठाश्मपातोच्चविशीर्णदंतान्यूनेटवीदंष्ट्रिनखि

मतिविक्रमवान्तृतीयगेऽर्केविस्वरवःपीडितमानसश्चतुर्थे असुतोधनवर्जितस्त्रिकोणेबल
वान्छत्रुजितश्चशत्रुयाते २ स्त्रीभिर्गतःपरिभवंमदगेपतंगेस्वल्पात्मजोनिधनगेविकलेक्षण
श्च धर्मसुतार्थसुखभाक्सुतशौर्यभाक्खेलाभेप्रभूतधनवान्पतितस्तुरिःफे ॥ ३ ॥ ७ ॥

क्षतांश्च कुजोगतस्तत्रपरिक्षतांगंहृद्व्याधितंधिक्कृनिकर्शितंच सौरःशिरोश्माशनिपातवातोद्भुमुष्टिघातोपहतंचकुर्यात् अनेनैवातिदेशंपापानामा चार्यःकरिष्यत्यर्कवत् २ अथलग्नात्सप्तमाष्टनवमदशमैकादशद्वादशस्थेऽर्केजातस्यस्वरूपंवसंततिलकेनाह स्त्रीभिर्गतइति पतंगेआदित्ये मदनगेसप्तमस्थानस्थेजातः स्त्रीभिःयोषिद्भिः परिभवंगतः प्राप्तोभवति केचिन्महतेपतगइतिपठंति निधनगेऽष्टमस्थेपतंगेसूर्येस्वल्पा त्मजः अल्पापत्यः विकलेक्षणश्च विकलेअक्षीणियस्य अहृष्टचक्षुर्भवति हीनदृष्टिर्भवतीत्यर्थः धर्मेनवमस्थेसुतार्थसुखभाक् सुताःपुत्राः

अर्थोधनंसुखंसुखभावः एवंभागीभवति केचिद्धर्मेसुतार्थरहितइतिपठंति तथाचसत्यः साध्वाचारविरोधंरुजः मदोदैन्यवृन्नवमसंस्थः खेदशमेसुखशो र्यभाक् सुखितोबलीचभवति लाभेएकादशेप्रभूतधनवान् बहुवित्तोभवति रिःफेद्वादशेपतितः स्वकर्मपरिभ्रष्टोभवति इत्यादित्यचारः ३

अथचंद्रेलग्नद्वितीयतृतीयचतुर्थपंचमषष्ठस्थेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह मूकइति मूकोवाग्घीनः उन्मत्तः धातुवैषम्याद्यथेष्टकारी जडः अप्रतिपन्नः अंधः नेत्रहीनः हीनः अनुचितकर्मकृत् बधिरः श्रोत्रेंद्रियहीनः प्रेष्योदासः एषामन्यतमोजातः शशांकोदयेशशांकेचंद्रेउदयगेलग्न स्थेजातोभवति एतन्मेषवृषकर्कटवर्ज्यंतेषांविशेषमाह स्वर्क्षाजोच्चगतइति स्वर्क्षःकर्कटकः तस्मिंल्लग्नेतत्स्थेचंद्रमसिधनीवित्तवान्भवति अ

मूकोन्मत्तजडांधहीनबधिरप्रेष्याःशशांकोदयेस्वर्क्षाजोच्चगतेधनीबहुसुतःसस्वःकुटुंबीधने हिंस्रोभ्रा
तृगतेसुखेसतनयेतत्प्रोक्तभावान्वितोनैकारिर्मृदुकायवह्निमदनस्तीक्ष्णोलसश्चारिगे ४

जेमेषलग्नेतत्स्थेचंद्रमसिबहु-
सुतः प्रभूतपुत्रोभवति चंद्रस्योच्चोवृषः तस्मिल्लग्नेचंद्रेसस्वः अर्थवान्भवति धनेलग्नात्द्वितीयेचंद्रेकुटुंबी बहुकुटुंबोभवति भ्रातृगतेतृ-
तीयस्थानस्थेहिंस्रः क्रूरोभवति प्राणिवधकोवा सुखेचतुर्थेसतनये तनयेनपंचमेनस्थानेनयुक्तेनतत्प्रोक्तभावान्वितस्तेनप्रोक्तेनकथितेनभावे
नान्वितोयुक्तोभवति तेनसुखेसुखितस्तनयेपुत्रान्वितइति नैकारिरित्यनेकारिः बहुशत्रुः मृदुकायः सुकुमारशरीरः मृदुवह्निः नाति १३२
प्रदीप्ताग्निःमृदुमदनः मैथुनशीघ्रगः तीक्ष्णउग्रस्वभावः अलसःक्रियास्वपटुः एवंविधोरिगेलग्नात्षष्ठस्थेचंद्रेजातोभवति ४ ५

अथलग्नात्सप्तमाष्टमनवमदशमैकादशद्वादशस्थेचंद्रेजातस्यस्वरूपंशार्दूलविक्रीडितेनाह ईर्ष्युरिति ईर्ष्युःपरर्द्धिमत्सरी तीव्रमदः अतिमदनः एवंविधोमदे सप्तमस्थेचंद्रेजातोभवति बहुमतिः बहुमज्ञः चपलबुद्धिरित्यर्थः व्याध्यर्दितः रोगपीडितः एवंविधोऽष्टमस्थेचंद्रेजातोभवति सौभाग्यंसर्वजनवाल्लभ्यं आत्मजाःपुत्राः मित्राणिसुहृदः बांधवाःस्वजनाः धनंवित्तंएषांभागीभवति शीतगौचंद्रेधर्मस्थेनवमस्थानाश्रितेजातोभवति निष्पत्तिः निष्पादनं सर्वकर्मसमुपैतिगच्छति धर्मधनधीशौर्यैर्युतः धर्मेणधनेनवित्तेनधियाबुध्याशौर्येणबलेनयुतः एवंविधः कर्मगेदशमस्थानस्थेचंद्रेजातोभवति — ख्यानइतिख्यानःसर्वत्रप्रसिद्धः भावगुणान्वितः भावोएकादशोलाभस्थानंतेनान्वितः सलाभइत्यर्थः एवंविधोभवगतेएकादशस्थेचंद्रेजातोभवति

ईर्ष्युस्तीव्रमदोमदे बहुमतिर्व्याध्यर्दितश्चाष्टमेसौभाग्यात्मजमित्रबंधुधनभाक् धर्मस्थितेशीतगौ नि
ष्पत्तिंसमुपैतिधर्मधनधीशौर्यैर्युतःकर्मगेख्यातोभावगुणान्वितोभवगतेक्षुद्रोंगहीनोव्यये ॥ ५॥

क्षुद्रोहिंस्रस्वभावः अंगहीनः अवयवरहितः एवंविधोव्ययेद्वादशस्थेचंद्रेजातोभवति इतिचंद्रचारः ५. अथलग्नादिस्थयोर्भौमबुधयोर्जातस्य स्वरूपंवसंततिलकेनाह लग्नइति लग्नस्थेकुजेप्रहारादिनाक्षततनुः विक्षतशरीरः धनगेद्वितीयस्थेकदन्नः कुत्सितान्नाशीभवति धर्मेनवमेऽघवान् पापरतोभवति अन्यसंस्थोदिनकरप्रतिमः अन्येषुपरिशिष्टस्थानेषुस्थितोदिनकरप्रतिमोर्कतुल्यफलः तृतीयचतुर्थपंचमषष्ठसप्तमाष्टमदशमैकादशद्वादशेषुयान्येवादित्यस्यफलान्यभिहितानितान्येवभौमस्यवाच्यानि तद्यथा तृतीयेमानविक्रमवांश्चतुर्थोधस्करवः पीडितमानसः पंचमेसुत धनवर्जितः षष्ठेबलवान् शत्रुजितः सप्तमेस्त्रीभिः परिभवंगतः अष्टमेस्वल्पात्मजः नवमेविकलेक्षणः दशमेसुखशौर्यवान् एकादशेप्रभूत

धनवान् द्वादशेपतितः इतिभौमचारः अथबुधचारः विद्वान्धनीत्यादि ज्ञेबुधेलग्नगतेविद्वान्पंडितोभवति द्वितीयेधनवान् तृतीयेप्रखलः प्रकर्षेणखलोदुर्जनः चतुर्थेपंडितः पंचमेमंत्री षष्ठेशत्रुः विगतरिपुः सप्तमेधर्मज्ञः अष्टमेविश्रुतगुणः प्रख्यातगुणः परतोऽनंतरान्यस्थानेऽर्केवत् सूर्यवत् नवमदशमेकादशद्वादशेषुयान्यर्कस्यफलान्यभिहितानितान्येवबुधस्यवाच्यानि तद्यथा नवमेसुकृतार्थसुखभाक् दशमेसुखशौर्यभाक् एकादशेप्रभूतधनवान् द्वादशेपतितइति इतिबुधचारः ७ अथलग्नादिस्थस्यजीवस्यफलमिंद्रवज्रयाह विद्वानिति जीवेगुरौविलग्नात्प्रभृतिस्थिते

लग्नेकुजेक्ष्मातनुर्धनगेकदर्त्र्योधर्मेभयवान्दिनकरप्रतिमोन्यसंस्थः विद्वान्धनीप्रखलपंडितमंत्र्य
शत्रुधर्मज्ञविश्रुतगुणःपरतोर्कवज्ज्ञः ६ विद्वान्सुवाक्यःकृपणःसुखीचधीमानशत्रुःपितृतोधिक
श्च नीचस्तपस्वीसधनःसलाभःखलश्चजीवेक्रमशोविलग्नात् ७ श्रीगजाननप्रस०

षु द्वादशेषुस्थानेषुक्रमशः परिपाट्येतानिफलानि तद्यथा लग्नस्थेगुरौविद्वान्पंडितोभवति द्वितीयेसुवाक्यः शोभनवचनः तृतीयेकृपणः अदाताचतुर्थेसुखी पंचमेधीमान् बुद्धिमान् षष्ठेशत्रुः विगतरिपुः सप्तमेपितृतोधिकः पितुः सकाशात्गुणाधिकः अष्टमेनीचः स्वकुलानुचितकर्मकृत् नवमेतपस्वी विद्यमानतपाः दशमेसधनः सवित्तः एकादशेसलाभः लाभयुक्तः द्वादशेखलः क्रूरचेष्टः इतिबृहस्पतिचारः ७ अथलग्नादिस्थस्यशुक्रस्यफलंचित्रतयाह स्मरनिपुणइति स्मरनिपुणः कामकुशलः सुखितः संजातसुखः एवंविधोविलग्नस्थेभृगुपुत्रेशुक्रेजातोभवति प्रियकलहः कलहवल्लभः सुरतेप्सुः सुरताभिलाषी एवंविधोऽस्तगतेसप्तमस्थेशुक्रेजातोभवति तनयगतेपंचमस्थे

शुक्रेसुरविनोभवति गुरुवदतो न्यगृहे अतोस्मात्स्थानत्रयादन्यस्मिन् गृहेस्थानेगुरुवत् जीववत्फलानिवक्तव्यानि द्वितीयतृतीयचतुर्थषष्ठाष्ट
मनवमदशमैकादशद्वादशेषुयान्येवगुरोः बृहस्पतेःफलान्यभिहितानि तान्येवशुक्रस्यवक्तव्यानि तद्यथा द्वितीयेसुवाक्योभवति तृतीयेकृपणः
चतुर्थेसुखी षष्ठेःशत्रुः अष्टमेनीचः नवमेतपस्वी दशमेसधनः एकादशेसलाभः द्वादशेखलः सधनोंत्येअंत्येमीने यत्रतत्रभावस्थेसधनः
वित्तवान्भवति स्थानोक्तंतत्फलंनभवति केचिद्गुरुवदन्यतस्तुझषेद्रविणीस्यादितिपठंति अतोनंतरंपरिशेषस्थानेषुगुरुवत् झषेमीनेद्र
विणीस्यात् भवेदिति इतिशुक्रचारः ८ अथलग्नादिस्थस्यसौरस्यफलंशिखरिण्याह अदृष्टार्थोरोगीति अदृष्टार्थः नित्यंदरिद्रः रो

स्मरनिपुणःसुरवितश्चविलग्नेप्रियकलहोस्तगतेसुरतेस्फुः तन
यगतेसुरवितोभृगुपुत्रेगुरुवदतोन्यझ्झषेद्रविणीस्यात् ॥ ८॥

रोगीव्याधितः मदनवशगः कामाधीनः अत्यंतमलिनः अतीवमलोपेतः शिशुत्वेबाल्येपीडार्तोव्याध्यर्दितः अलसवाक् अव्यक्तभाषीएवंविधः सवि-
तृसुतेसौरेलग्नस्थितेजातोभवति यदितुलधन्विमकरकुंभमीनानामन्यतमोराशिः लग्नगतोनभवति तदा तदेतदुक्तंफलंभवति एषामन्यतमेल
ग्नगतस्यसौरस्यफलमाह गुरुस्वर्क्षोच्चस्थइति गुरुक्षेत्रे धन्विमीनौ शनैश्चरस्यस्वर्क्षेस्वक्षेत्रेमकरकुंभौतस्यैवोच्चस्तुला एषामन्यतमोराशिःयदि
लग्नगतोभवति तत्रस्थितेचसौरेनृपतिसदृशः राजतुल्योभवति ग्रामपुरपः ग्रामाणांपुराणांचाधिपतिः सुविद्वान्पंडितः चार्वंगः शोभनावयवश्च
भवति केचित्सुतस्वर्क्षोच्चस्थइतिपठंति तदप्युक्तं यस्मात्सारावल्यामुक्तं स्वोच्चेस्वजीवभवनेक्षितिपालतुल्योलग्नेःर्कजेभवति देशनराधि

नाथः शेषेषुदुःखगदपीडितएवबाल्येदारिद्र्यकामवशगोमलिनोलसश्च १ दिनकरसमोन्यत्रकथितइति अन्यत्रद्वितीयादिषुस्थानेषुदिनकरसमोर्कतुल्यः
कथितउक्तः यान्यादित्यस्यफलान्यभिहितानितान्येवसौरस्यवाच्यानि तद्यथा द्वितीयेभूरिद्रव्योनृपहृतधनोवक्त्ररोगीचभवति तृतीयेमतिविक्र
मवान् चतुर्थेविसुखः पीडितमानसः पंचमेअसुतोधनवर्जितः षष्ठेबलवान् शत्रुनिर्जितः सप्तमेस्त्रीभिः परिभवंगतः अष्टमेस्वल्पात्मजोविकले
क्षणश्च नवमेसुतार्थसुखभाक् दशमेसुखशौर्यभाक् एकादशेप्रभूतधनवान् द्वादशेपतितइति इतिशनैश्चरचारः ९ अथलग्नादारभ्ययेत
न्वादयोभावास्तेषुभावेषुव्ययेस्थितानांसर्वेषामेवग्रहाणांफलविशेषंमालिन्याह सुहृदिति यदेतत्प्रतिगृहंलमात्प्रभृतिद्वादशसुस्थानेषुफल

अदृष्टार्थोरोगीमदनवशगोत्यंतमलिनः शिशुत्वेपीडार्तःसवितृसुतलग्नेत्यलसवाक्
गुरुस्वर्क्षोच्चस्थेनृपतिसदृशोग्रामपुरपःसुविद्वांश्चार्वंगोदिनकरसमोन्यत्रकथितः ९

मनुपरिचिंत्यं भावाः तनुकुटुंबसहोत्थादयः लग्नदेहादिभावैरिति लग्नंदेहः शरीरंपरिकल्प्यम् लग्नादारभ्यतनुकुटुंबसहोत्थादयोभावाः
परिकल्प्याः अत्रकाप्रमितिः तत्रोच्यते अस्त्येव यस्माद्यवनेश्वरः मूर्तिंचहोरांशशिभंचविंद्यादिति अत्रशशिभान्नपरिकल्प्यालग्ना
त्परिकल्प्याः तेषुशरीरादिभावेषुयोग्रहोव्यवस्थितः सतस्यभावस्यपुष्टिंह्रासंवाकरोति कथमित्याह सुहृदरिपरकीयःस्वर्क्षतुंगस्थितानांफ
लमनुपरिचिंत्यमिति सुहृत्क्षेत्रंमित्रर्क्षं अरिक्षेत्रंशत्रुभं परकीयमुदासीनभं स्वर्क्षमात्मीयक्षेत्रं तुंगमुच्चभं एतेषुस्थानेषुस्थितानांफलमनुप १३४
रिचिंत्यम् परिकल्प्य भावस्थोग्रहोयादृशेक्षेत्रेभवतितादृशंफलंप्रयच्छति नन्वत्रसुहृदादिक्षेत्राणांपरिगणनाकृता तत्रनशुभाशुभफलवि

भागउक्तः उच्यते अर्थादेवैतल्लभ्यते तथामित्रक्षेत्रस्थोभाववृद्धिंकरोति शत्रुक्षेत्रादिस्थश्चतद्धानिं तत्रचयेशुभाशुभक्षेत्रेणोक्तोत्रिकोणनीचभेतेपिग्रा
ह्ये मित्रादिक्षेत्रान्यक्षेत्रोपलक्षणानिज्ञेयानि कःपुनरपिअरिपरकीयोर्विशेषउच्यते उदासीनोत्रपरोभिप्रेतः अरिःशत्रुः परउदासीनः तत्रैतदुक्तंभ
वति पापःसौम्योवा नीचस्थः शत्रुक्षेत्रस्थोवा यस्मिन्भावेव्यवस्थितः तस्यभावस्यहानिंकरोति उदासीनक्षेत्रस्थोनहानिंनचवृद्धिं मित्रक्षेत्रे
स्वक्षेत्रेमूलत्रिकोणेस्वोच्चेव्यवस्थितोभावस्यवृद्धिमिति एतत्केषांचिन्मते तथाचभगवान्गार्गिः नीचर्क्षरिपुगेहस्थोग्रहोभावविनाशकृत् उ
दासीनगृहेमध्योमित्रर्क्षस्वत्रिकोणगः स्वोच्चगश्चग्रहोवश्यंभाववृद्धिकरःस्मृतइति सत्याचार्यस्तुपुनः समुपचयविपत्तीसौम्यपापेषुकथयति य

**सल्लदरिपरकीयस्वर्क्षतुंगस्थितानांफलमनुपरिचिंत्[illegible]देहादिभावैः समु
पचयविपत्तीसौम्यपापेषुसत्यः कथयतिविपरीतरिःफषष्ठाष्टमेषु ॥ १० ॥**

स्मिन्भावेसौम्याः स्थितास्तस्यभावस्यसमुपचयंवृद्धिंकुर्वंति यस्मिन्भावेपापाः स्थितास्तस्यभावस्यविपत्तिंहानिंनकुर्वंति किंतुरिःफषष्ठाष्टमेष्वेतद्वि-
परीतंकथयंति रिःफेद्वादशेस्थानेसौम्याः भावहानिंकुर्वंति पापाः वृद्धिंतेनरिःफेसौम्याव्ययहानिंकुर्वंति पापाः व्ययवृद्धिं षष्ठेसौम्याः शत्रुहानिं
कुर्वंति पापाःशत्रुवृद्धिं अष्टमेसौम्याः मृत्युहानिंकुर्वंति पापाःमृत्युवृद्धिमिति तथाचसत्यः सौम्याःपुष्टिंपापास्तद्धानिंसंस्थिताग्रहाः कुर्युः मूर्त्या
दिषुनिधनेंत्येषष्ठेचविपर्ययात्फलदाः ननुपूर्वंसौम्यानांपापानांचोपचयस्थानावस्थितानांशुभंफलंव्याख्यानंतत्कथं षष्ठस्थाःपापाः शत्रुवृद्धिंकुर्वंति
अत्रोच्यते पूर्वंसामान्येनोक्तं यत्रचवाचनिकीबाधाभवति तत्रसामान्यंभावफलंत्यक्त्वायथोक्तफलंवक्तव्यं यद्येवंकथंस्वल्पजातकेउक्तं पुष्णातिशु

भाभावान्मूर्त्यादौ ग्रंतिसंस्थिताः पापाः सौम्याः षष्ठेरिःफाः सर्वेनेशव्ययाष्टमगाइति अत्रोच्यते बृहज्जातके आचार्येणोक्तंस्वल्पजातकेन्याचार्यमतेन
प्रतिज्ञेयमाचार्येण ज्योतिषमागमशास्त्रंविप्रतिपत्तौनयोग्यमस्माकं स्वयमेवविकल्पयितुंकिंतुबहूनांमतंवक्ष्ये यत्राचार्याणांसमसंख्यानांमतभेद स
मत्वंभवति तत्रवराहमिहिरोमतद्वयमपिदर्शयति तथाचबृहद्यात्रायामन्यरूपंग्रहकुंडलिकांस्वल्पयात्रायांसामान्यरूपांपठेति एवंबृहदल्पयो
र्विवाहपटलयोरपि १० अथग्रहकुंडलिकाफलविशेषमनुष्टुभाह उच्चेति ग्रहकुंडलिकायांफलंद्विविधमुक्तं शुभमशुभंच तत्रयच्छुभंफ
लं तदुच्चत्रिकोणस्वसुहृच्छत्रुनीचगृहार्कगे ग्रहे दत्तेयथाक्रमंपादोनदलपादाल्पनिष्फलंभवति तेनोच्चस्थोग्रहः संपूर्णंप्रयच्छति मूलत्रिको

उच्चत्रिकोणस्वसुहृच्छत्रुनीचगृहार्कगैः शुभंसंपूर्णपादोनद
लपादाल्पनिष्फलम् ११ इतिबृह॰भावा॰ध्यायःसमाप्तः ॥२०॥

णस्थः पादोनंस्वक्षेत्रस्थोर्द्धं मित्रक्षेत्रस्थः पादफलं शत्रुक्षेत्रस्थः पादादप्यल्पम् नीचस्थोस्तमितश्चनकिंचिदपि एवंशुभफलं शुभग्रहणा
देवाशुभस्यग्रहस्यव्युत्क्रमोव्याख्येयः तत्रास्तमितोनीचस्थश्चाशुभंफलंसंपूर्णंप्रयच्छति शत्रुक्षेत्रस्थः पादोनंमित्रक्षेत्रस्थोर्द्धं स्वक्षेत्रस्थः
पादम् त्रिकोणस्थः पादादप्यल्पं उच्चस्थोनकिंचिदपि एवंजातककालेग्रहस्यावस्थानात्फलंवाच्यं दशाष्टकवर्गादिफलपक्तिकालेशुभम
शुभंवापुष्टफलंबलवानेवप्रयच्छति एतच्चपूर्वमेवव्याख्यातं उक्तंच तत्कालंबलयुक्तोभवति यदिदशाधिपस्तस्यशुभमशुभंवापिफलंव
क्तव्यंनित्यमेवपरिपूर्णं ११ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौभावा॰ध्यायोविंशतिःसमाप्तः २० श्रीरामचंद्रायनमः

अथातआश्रययोगाध्यायोव्याख्यायते तत्रादावेवैकादिसंख्योत्तरवृद्ध्यास्वगृहगतानांग्रहाणांमित्रक्षेत्रगतानांचफलंपुष्पिताग्रयाह कुलसमकुलेति
स्वभेषुस्वराशिष्वेकवृद्ध्यास्थितैःग्रहैर्जाताः कुलसमकुलमुख्यबंधुपूज्याधनिसुखिभोगिनृपाःपुरुषाभवंति यस्मिन्तस्मिन्ग्रहेस्वक्षेत्र
गतजातः कुलसमः स्वकुलतुल्योभवति एवंद्वयोः स्वक्षेत्रस्थयोःकुलमुख्यः स्वकुलप्रधानः स्वकुलाधिकः त्रिषुबंधूनांपूज्यः चतुर्षुधनीवित्तवा
न् पंचसुसुखी षट्सुभोगीनृपतुल्यः केचिद्भूपइतिपठंति सचोपमानाद्भूपतिरिवभूपस्तत्समलमेवमुक्तं स्वल्पजातकेप्युक्तं कुलतुल्यकुला-
धिकबंधुमान्यधनिभोगिनृपसमनरेंद्राः एवंषट्सुनृपसमः सप्तसुनृपोराजा एवंगुणः एकोत्तरवृद्ध्यास्वक्षेत्रगेषुजातोभवति परविभवेत्यादि

कुलसमकुलमुख्यबंधुपूज्याधनिसुखिभोगिनृपाःस्वभैकवृद्ध्या प
रविभवसुहृत्स्वबंधुपोष्यागणपबलेशनृपाश्चमित्रभेषु ॥ १ ॥

एकवृध्याइत्यनुवर्तते मित्रभेष्वेकवृद्ध्यास्थितेषु परविभवसुहृत्स्वबंधुपोष्यागणपबलेशनृपाश्चजाताभवंति तेनैकस्मिन्मित्रक्षेत्रस्थेग्रहेजातः
परविभवपोष्योभवति पराजीवीत्यर्थः द्वयोःसुहृत्पोष्यः त्रिषुस्वपोष्योज्ञातिपोष्योभवति चतुर्षुबंधुपोष्यः भ्रातृपोष्यइत्यर्थः पंचसुगणपः गण
स्वामी षट्सुबलेशोसेनापती सप्तसुनृपोराजा १ अथोच्चगतस्यैकस्यापिमित्रदृष्टस्यफलमेकोत्तरवृद्ध्यानीचशत्रुस्थानांचमालिन्याह
जनयतीति एकोप्युच्चगतोग्रहोमित्रदृष्टः सुहृदवलोकितः नृपंराजानंजनयति उत्पादयति एवमेकोप्युच्चगतोमित्रयोगान्मित्रयुक्तत्वात्प्रचुर
धनसमेतंसिद्धंचजनयति प्रचुरधनसमेतं पर्याप्तवित्तयुक्तंसिद्धंचसर्वत्रावाप्तपूजंजनयति विधनविसुखमूढेत्यादि एकवृद्ध्येत्यनुवर्तते एक

दृष्ट्याशत्रुनीचर्क्षगेषु शत्रुक्षेत्रस्थेषु नीचगेषुवाग्रहेषुविधनविसुखमूढव्याधिताबंधतप्तावधदुरितसमेताजाताः भवंति तेनयस्यजन्मन्येकोग्रहः शत्रुक्षेत्रगोनीचगोवाभवतिसविधनः विगतधनोभवति दरिद्रः यस्यद्वौ सविसुखोदुःखितः यस्यत्रयः समूढः विचित्तः यस्यचत्वारः सव्याधितः पीडितः यस्यपंचसबंधनतप्तोभवति यस्यषट्सतप्तोभवति बहुदुःखसंतप्तः यस्यसप्तसवधदुरितसमेतोभवति वधवध्योदुरितंदुष्कृतं वध एवदुरितंतेनसमेतोयुक्तोवा नीचैर्यद्यपिसप्तनसंभवंति तथापिवज्रादिवत्पूर्वशास्त्रानुसारेणतत्फलोपदेशः २ अथकुंभलग्नजातस्याशुभं फलमुपजातिकयाह नकुंभलग्नमिति सत्याचार्यः कुंभलग्नंजन्मनिनशुभमाह नशोभनमुक्तवान् तथाचसत्यः जन्मनिचंद्रः श्रेष्ठः प्रवदेद्धोरा

जनयतिनृपमेकोप्युच्चगोमित्रदृष्टःप्रचुरधनसमेतंमित्रयोगाच्चसिद्धं वि
धनविसुखमूढव्याधितोबंधतप्तोवधदुरितसमेतःशत्रुनीचर्क्षगेषु ॥२॥

रिनिधनवर्ज्यःस्यात् होराचभवेदिष्टाद्विपदेष्विहकुंभवर्ज्यैर्हि कुंभाविलग्नेजातोभवतिनरोदुःखशोकसंतप्तइति नभागभेदादिति पुराणयवना भागभेदाद्द्वादशभागभेदाज्जन्मनिकुंभलग्नमशुभमिति यस्यतस्यलग्नस्यकुंभद्वादशभागेजन्मनशुभमितितेषांमतंनकुंभलग्ने तथाच तन्म तानुसारिणाश्रुतकीर्तिनाप्युक्तं सर्वस्मिल्लग्नगतेकुंभाद्वरसांशकोयदाभवति ग्रशोनतदासुखितः परान्नभोजीभवेत् पुरुषइति अत्रविष्णु गुप्तचाणाक्यावाहतुः कस्मांशाभेदइति यदुक्तं भागभेदात्कुंभलग्नंजन्मनिनशुभं तत्कस्यराशेर्लग्नगतस्य कुंभद्वादशभागोनास्त्यपितुसर्व स्यैवास्तिविद्यते यस्माद्यदिकुंभस्यद्वादशभागोनशुभस्तदासर्वाण्येवलग्नोक्तानिफलानिनिरर्थकानिभवंति तस्मादतिप्रसंगः तेनकुंभलग्न

मेवाशुभंनतद्भागभेदइति तथाचतद्वाक्यम् कुंभद्वादशभागोलग्नगतोनप्रशस्यतेयवनैः यद्येवंसर्वेषांलग्नगतानामनिष्टफलंनस्यात् यदयोगाद्रा-
शीनांनचतत्सर्वशास्त्रकाराणां तस्मात्कुंभविलग्नेजन्मन्यशुभोनतद्भागइति ३ अधुनाहोरास्थानांग्रहाणांफलंवसंततिलकेनाह यातेष्विति
असद्ग्रहाः पापाः तेषसत्सु पापेषुसमभेषुविषमराश्यवस्थितेषुनकेवलंयावद्दिनेशहोरामादित्यहोरांयातेषुप्राप्तेषुविषमराशिषुपापाः प्रथ
मार्द्धस्थायदाभवंति तदाजातः ख्यातः सर्वत्रप्रसिद्धः महोद्यमबलार्थयुतः महत्सुकार्येषूद्यमरतोबलवान् वीर्यवान् अर्थयुतोधनवान्
अतितेजा अतितेजस्वीभवति चांद्रीशुभेष्विति युजियुग्मेशोशुभेषुसौम्यग्रहेषुचांद्रींहोरांयातेषुसमराशिषुप्रथमार्द्धस्थाः सौम्याः भवं

नकुंभलग्नंशुभमाहसत्योनभागभेदाद्यवनावदंति कस्यांशभेदोनतथास्तिराशेरतिप्रसंगस्त्वि
तिविष्णुगुप्तः ३ यातेष्वसत्स्वसमभेषुदिनेशहोरांख्यातोमहोद्यमबलार्थयुतोतितेजाः चां
द्रींशुभेषुयुजिमार्दवकांतिसौख्यसौभाग्यधीमधुरवाक्ययुतःप्रजातः ४

ति तदाजातोमार्दवयुतोमृदुस्वभावः
कांतियुतोद्युतिमान् सौख्ययुतः सुखान्वितः सौभाग्ययुतः सर्वजनप्रियः धीयुतः मतिमान् मधुरवाक्ययुतः प्रियंवदः एतैःगुणैर्युक्तो-
जातोभवति ४ अथपुनरपिहोरागतंफलमिंद्रवज्रयाह तास्वेवेति तास्वेवपूर्वोक्तासुहोरास्वपरर्क्षगेष्वन्यराश्याश्रितेषुजातानराः स
र्वेषुपूर्वोक्तगुणेषुमध्याःभवंति एतदुक्तंभवति समराशिषुरविहोरायांपापग्रहाणामवस्थानंभवति तदाजातानांपूर्वोक्तगुणामध्याभवंति
एवंविषमराशिषुचंद्रहोरायांसौम्यग्रहाणामवस्थानंभवति तदाजातानांपूर्वोक्तगुणामध्याभवंति व्यत्यस्तहोराभवनस्थितेष्विति व्यत्य

स्ताभ्र विपरीतस्थास्रहोरास्र व्यस्यस्तेषुच भवनेषुराशिषुस्थितेषुग्रहेषुजाता मर्त्यामनुष्या उक्तगुणेः प्रागुद्दिष्टैः गुणैः विहीनावर्जिताभवंति ए तदुक्तंभवति समराशिषुचंद्रहोरायांपापानामवस्थानंभवति तदाजातामहोद्यमबलार्थहीनाभवंति वितेजसश्च एवंविषमराशिषुआदित्य होरायांसौम्यानामवस्थानंभवति तदाजातामार्दवकांतिसौख्यसौभाग्यधीमधुरवाक्यविहीनाजाताभवंति अत्रचदर्शितिग्रहावस्थानेयथा यथाग्रहबहुलंभवति तथातथागुणबहुलंवक्तव्यं ५ अथद्रेष्काणावस्थानाच्चंद्रस्यफलंवसंततिलकेनाह कल्याणरूपगुणमिति आ त्मीयद्रेष्काणेयदाचंद्रःस्थितोभवति अथवासुहृद्द्रेष्काणेस्थितस्तदाजातः कल्याणरूपगुणः प्रशस्तरूपः प्रशस्तगुणश्चभवति आत्मी-

तास्वेवहोरास्वपरर्क्षगेषुज्ञेयानराःपूर्वगुणेषुमध्याः व्यत्य
स्तहोराभवनस्थितेषुमर्त्याभवन्त्युक्तगुणैर्विहीनाः ॥५॥

यद्रेष्काणमित्रद्रेष्काणावस्थानंविनान्यद्रेष्काणावस्थितेचंद्रमसिविचारः यस्मादुक्तान्यगस्तदधिनाथगुणंकरोति यस्मिन्द्रेष्काणेचंद्रमाव्यवस्थि तस्तस्ययोधिपतिः सयदिचंद्रस्यतत्कालमध्यस्थस्तदाजातस्यमध्यमोरूपगुणोभवतः अथद्रेष्काधिपतिश्चंद्रस्यतत्कालमरिस्तदाजातोरू पगुणहीनोभवति व्यालोद्यतायुधेति व्यालद्रेष्काणः सर्पद्रेष्काणस्तत्रस्थेचंद्रेजातः तीक्ष्णउग्रोभवति उद्यतायुधद्रेष्काणः सायुधस्तत्स्थे चंद्रेजातोतिहिंस्रोमारणात्मकोभवति प्राणियातरतइत्यर्थः चतुश्चरणः चतुष्पदद्रेष्काणः तत्रस्थेचंद्रेगुरुतल्परतोगुरुदाराभिगामीभ वति अंडजद्रेष्काणः पक्षिद्रेष्काणस्तत्रस्थेचंद्रेटनः परिभ्रमणशीलोभवति आत्मीयादिद्रेष्काणस्थेचंद्रमसिव्यालद्रेष्काणस्थेचंद्रेसप्रव १३७

तः फलद्वयमपिवक्तव्यं अत्रव्यालद्रेष्काणाः कर्कटद्वितीयः वृश्चिकाद्याः मीनतृतीयः उद्यतायुधद्रेष्काणः मेषाद्यः मेषतृतीयः मिथुनद्वितीयः सिंहाद्यः तुलद्वितीयः कुंभाद्यश्च अत्रापिगुणद्वयातभूतद्रेष्काणस्थेचंद्रेफलद्वयंवक्तव्यमिति ६ अधुनामेषादिनवांशकजातस्यस्वरूपंशालिन्याह स्तेनइति मेषवर्ज्यमन्यस्मिन् राशौमेषलग्नगते नवांशकेजातः स्तेनश्चोरोभवति वृषवर्ज्यवृषनवांशकेजातोभोक्ता असंचयशीलः एवं मिथुनवर्ज्यमिथुननवांशकेजातः पंडितोविद्वान्भवति कर्कटनवांशकेजातः आढ्यः ईश्वरः सिंहांशकेनरेंद्रोराजा कन्यांशकेक्लीबः पुरुषाकाररहितः तुलांशकेशूरः संग्रामभियः वृश्चिकांशकस्थेविष्टिकृद्भारजीवी धन्व्यंशकेदासवृत्तिः मकरांशकेपापः कुंभांशकेहिंस्रः क्रूरः मीनांशके

कल्याणरूपगुणमात्मसुहृद्दृकाणेचंद्रोन्यगस्तदधिनाथगुणंकरोति व्यालोद्यतायुधचतु
ष्पादजेषुतीक्ष्णोऽतिहिंस्रगुरुतल्परतोऽटनश्च ६ स्तेनोभोक्तापंडिताढ्योनरेंद्रः क्लीबः
शूरोविष्टिकृद्दासवृत्तिः पापोहिंस्रोऽभीश्चवर्गोत्तमांशेष्वेषामीशाराशिवद्द्वादशांशैः ॥ ७ ॥

भीः निर्भयः केचिदधीरितिपठंति अधीःबुद्धिरहितः आचार्यस्यचाभीरभिमतं तथाचस्वल्पजातके तस्करभोक्तृविचक्षणधनिनृपतिनपुंसकाभयदरिद्राः स्वलग्नेष्वग्रोत्कृष्टामेषाद्यानांनवांशभवाइति वर्गोत्तमांशेष्वेषामीशाः एष्वेवराशिषुवर्गोत्तमांशेषुजाताएषामेवपूर्वोक्तानामीशाः स्वामिनोभवंति एतदुक्तंभवति मेषलग्नेमेषनवांशकेजातश्चोरस्वामीभवति वृषलग्नेवृषनवांशकेजातोभ्रांतॄणामसंचयशीलानांस्वामीभवति एवंमिथुनेपंडितस्वामी कर्कटलग्नेईश्वराणांस्वामी महाधनिकः सिंहेनृपस्वामी महाराजाधिराजः कन्यायांक्लीबस्वामी तुलेशूर

राणांस्वामी वृश्चिके भारवाहानांस्वामी धन्विनिदासानांस्वामी मकरेपापानांस्वामी कुंभेक्रूराणांस्वामी मीनांशके ऽभयानांस्वामी राशिवद्द्वादशांशेरिति द्वादशांशेः राशिवत्फलानिवाच्यानि यानिमेषादिस्थेचंद्रमसिफलान्यभिहितानि वृत्तातामृर्द्दगित्येवमादीनितान्येवमेषादिद्वादशांशकजातस्यव क्तव्यानीति ७ अथभौमसौरयोः स्वत्रिंशांशकस्थयोः फलंवसंततिलकेनाह जायान्वितइति जायान्वितोभार्यायुक्तः बलंवीर्यंविभूषणान्यलं करणानि सत्वमौदार्यएतैर्युक्तः तथातितेजाः अतिसाहसेनासमीक्षितकार्यकरणेनचयुक्तः एवंविधः कुजेभौमेस्वभागेस्वत्रिंशांशकस्थेजातोभ वति रोगीव्याधितः मृतस्वयुवतिः मृतास्वाआत्मीयायुवतिर्भार्यायस्य विषमः क्रूरः अन्यदारोऽन्यसंबंधिनीदारायस्य परदारासक्तः दुःखी-

जायान्वितोबलविभूषणसत्वयुक्तस्तेजोतिसाहसयुतश्चकुजेस्वभागे
रोगीमृतस्वयुवतिर्विषमोन्यदारोदुःखीपरिछ्छदयुतोमलिनोर्कपुत्रे ८

नि स्मरवः परिछ्छदयुतः गृहवस्त्रपरिवारोपेतः मलिनः मलोपेतः एवंविधोर्कपुत्रेसौरेस्वत्रिंशांशकस्थेजातोभवति नन्वत्रत्रिंशांशकग्रहणंना स्ति तत्कथंज्ञायते त्रिंशांशकफलमेतत् उच्यते शक्रफलाभिधानेत्रिंशांशकग्रहणंभविष्यति ८ अथजीवबुधयोः स्वत्रिंशांशकस्थयोः जातस्यस्वरूपंवसंततिलकेनाह स्वांशइति धनेनवित्तेनयशसाकीर्त्यासुखेननिर्दुःखत्वेनबुद्ध्याप्रज्ञयाचयुक्तः तेजस्वीसोत्साहः पूज्यः लोकवंद्यः निरुक् स्वस्थदेहः उद्यमवान् उत्थानशीलः भोगवान् भोगसंयुक्तः एवंविधोगुरोजीवेस्वत्रिंशांशकस्थेजातोभवति मेधाबुद्धिः कलागीतवाद्यनृत्यपुस्तकचित्रकर्मादिकाः कपटः दांभिकत्वं काव्यंकवेःकर्म विवादः वाक्यकलहं शिल्पंतक्षकर्मादि शास्त्रार्थः सतामाचाराद्

ध्यानं साहसमसमीक्षितकार्यकरणशीलता अतिमान्योतिपूज्यः एवंविधाः शशिजेबुधेस्वत्रिंशांशकस्थेजाताः भवंति केचिदत्रसर्वत्रैकवचनमे वेच्छंति तथापिनकश्चिद्दोषः ९ अथशुक्रस्यस्वत्रिंशांशकस्थस्य भौमादित्रिंशांशकस्थयोश्चंद्रार्कयोश्चजातस्यस्वरूपंमंदाक्रांतयाह स्वेत्रिंशांशेति बहुसुतः प्रभूतपुत्रः बहुसुखोऽपरिमितसुखः आरोग्येणनिरोगतया भाग्यैःजनप्रियत्वेन अर्थेनधनेन रूपेणसुचारुतयासंयुक्तः केचिद्भार्यार्थरूपइतिपठंति भार्ययाकलत्रेण तथातीक्ष्णःक्रूरः सुललितवपुः शोभनशरीरः सुप्रकीर्णेन्द्रियः विक्षिप्तेंद्रियार्थः सुप्रकीर्णानि विक्षिप्तानींद्रियाणियस्य बहुस्त्रीगमनशीलः एवंविधः शुक्रेस्वत्रिंशांशकस्थेजातोभवति शूरस्तब्धावित्यादिआरपूर्वांशकेषुभौमप्रथमेषु-

स्वांशेगुरोधनयशःसुखबुद्धियुक्तास्तेजस्विपूज्यनिरुगुद्यमभोगवंतः मेधाकलाकपटकाव्यविवादशिल्पशास्त्रा र्थसाहसयुताशशिजेतिमान्याः ९ स्वेत्रिंशांशेबहुसुतसुखारोग्यभाग्यार्थरूपः शुक्रेतीक्ष्णःसुललितवपुःसुप्र कीर्णेद्रियश्च शूरस्तब्धौविषमवधकौसद्गुणाढ्यौसुखिज्ञौचार्वंगेष्टौरविशशियुतेष्वारपूर्वांशकेषु १० इति॰आ॰यो॰२१

भागेषुरविशशियुक्तेष्वर्कचंद्रसंयुक्तेषुयथासंख्यंफलानि तद्यथा भौमत्रिंशांशकस्थेर्के शूरःसंग्रामप्रियः चंद्रेस्तब्धश्चिरकारी सौरित्रिंशांशक- स्थेर्के विषमःक्रूरःभवति चंद्रमसिवधकः जीवत्रिंशांशकस्थेऽर्केसद्गुणोभवति चंद्रमस्याढ्यः ईश्वरः बुधत्रिंशांशकस्थेर्केसुखीभवति चंद्रेज्ञः पंडितः शुक्रत्रिंशांशकस्थेर्केचार्वंगः शोभनशरीरः चंद्रमसीष्टः सर्वजनप्रियः एवमारपूर्वेषुअंशेषुआरांगारकः पूर्वः प्रथमोयेषामंशकानांत्रिं- शद्भागानांतेषिति १० इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौआश्रययोगाऽध्यायएकविंशतिःसमाप्तः २१ श्रीसांबसदाशिवम्

अथातःप्रकीर्णकाध्यायोव्याख्यायते मिश्रःप्रकीर्णकइत्युच्यते तत्रग्रहाणांपरस्परंकारकसंज्ञांवैतालीयेनाह स्वर्क्षेति स्वर्क्षेस्वक्षेत्रेयोग्रहःस्थितः यश्चतुंगेस्वोच्चे यश्चमूलत्रिकोणेस्थितः साचयदिलग्नकंटकेषुकेंद्रेष्वाश्रितःस्थितोभवति एवंविधस्यग्रहस्यान्योप्येवंविधः केंद्रगोयदिभवति तदातौग्रहावन्योन्यंपरस्परंकारकाख्योभवतः अनेनप्रकारेणयः कर्मगःयोयस्मात् ग्रहान्दशमस्थानस्थः सविशेषतः विशेषेणतेषांग्रहाणामध्यात्कारकसंज्ञांलभते अतउक्तं कर्मगस्तुतेषांविशेषतइति १ अथास्यैवोदाहरणप्रदर्शनार्थंरथोद्धतयाह कर्कीति यथाकर्कटोदयेकुलीरलग्नेतत्स्थेचोडुपेचंद्रेकुजोंगारकः यमः सौरः अर्कःआदित्यः सूरिःबृहस्पतिः एतेकुजयमार्कसूरयः स्वोच्चगाः आत्मीयतुंगस्था

स्वर्क्षतुंगमूलत्रिकोणगाःकंटकेषुयावंतआश्रिताः स
र्वएवतेन्योन्यकारकाः कर्मगस्तुतेषांविशेषतः ॥ १ ॥

५	चं॰ बृ॰ ४	३	
६			२
शु॰ ७		सू॰ १	
	मं॰ १०		
८			१२
९		११	

यदिभवंति कुजोमकरेयमस्तुलेअर्कोमेषेसूरिःकर्कटे तदातेपरस्परमन्योन्यंकारकानिगदिताउक्ताः अनेनप्रकारेण यावंतोभवंतितावंतः परस्परकारकाख्याः अनेनोदाहरणेनैतत्प्रतिपादितंभवति यथापुरुषस्यजन्मलग्नेकेंद्रंविना स्वक्षेत्रउच्चत्रिकोणगाः अपिसंततंपरस्परंकंटकगास्तदाकारकसंज्ञामपिलभंते लग्नवास्येति लग्नगस्यग्रहस्यप्राग्लग्नेसमवस्थितस्यसकलः सर्वोग्रहोंबरगः दशमस्थानस्थश्चांबुगश्चतुर्थस्थानस्थश्चकारकसंज्ञोभवति अनेनैतदुक्तंभवति लग्नगोग्रहः स्वक्षेत्रगोच्चत्रिकोणेषुयद्यपिभवति तस्माद्योदशमस्थश्चतुर्थोवासोप्युच्चत्रिकोणस्वक्षेत्राणामन्यतमस्थोभवति त

थापिलग्नगतस्यसकारकाख्योभवति नतस्यलग्नगतइति अतउक्तं लग्नगस्यसकलोंबरांबुगइति २ अथपुनरपिअन्यत्कारकलक्षणमनुष्टुभाह
स्वत्रिकोणोच्चगइति स्वत्रिकोणोच्चगोग्रहः कारकत्वेहेतुः कारणंनकेंद्रस्थः यतोन्योस्यग्रहस्यलग्नेकेंद्रंविनाप्यवस्थितस्ययदिकश्चिद्ग्रहः
कर्मगोदशमस्थानस्थोभवतिसचस्वक्षेत्रोच्चमूलत्रिकोणानामन्यतमेनभवति तस्माच्चदशमस्थस्ययदिस्फुटत्वन्मित्रंनिर्गतोनकेवलंयावत्तद्गुणसंपन्न
स्तेनमित्रगुणेनसंयुक्तस्तात्कालिकेमित्रामित्रविधिनाधिमित्रत्वंप्राप्तास्तथाविधः सर्वग्रहः कारकाख्योभवति यस्यचदशमः सतस्यकारकाख्यो
नभवति कारकसंज्ञाचयात्रायामुपयुज्यते यतस्तत्रोक्तं रिक्तोपहतदशायांजन्मोदयनाथशत्रुपाकेच स्वदशेशकारकदशासंश्रयणीयोनरेंद्रपति

कर्कटोदयगतेयथोडुपेस्वोच्चगाःकुजयमार्कसूरयः कारकानिगदिताःपरस्परंलग्नगस्यसकलोंब
रांबुगः २ स्वत्रिकोणोच्चगोहेतुरन्योन्ययदिकर्मगः सत्त्वंत्तद्गुणसंपन्नःकारकश्चापिसस्मृतः ३
शुभंवर्गोत्तमेजन्मवेशिस्थानेचसद्ग्रहे अशून्येषुचकेंद्रेषुकारकाख्यग्रहेषुच ॥ ४ ॥

रिति तथाससखिवेशिग्रहयुक्तः कारकर्क्षेपिचंद्रःजयसुखधनदातातस्यहर्तान्यथेति ३ अथकारकसंज्ञाप्रयोजनमनुष्टुभाह शुभमिति यं
स्यलग्नंवांशेवर्गोत्तमास्थेजन्मभवति चंद्रोपिवावर्गोत्तमांशगतोभवति तस्यशुभंजन्मयस्मिन्राशौपुरुषस्यजन्मसमयेर्कःस्थितस्तस्माद्राशेः
योद्वितीयोराशिः सवेशिसंज्ञः यस्यचप्रागुक्तेवेशिस्थानेसद्ग्रहः सौम्यग्रहोज्ञगुरुसितानामन्यतमोभवति तस्यापिशुभंजन्म यस्यजन्मलग्नंकेंद्र
चतुष्टयादेकमप्यशून्यंकेंद्रंभवति तस्यापिशुभंजन्म अत्रसौम्यग्रहाधिष्ठितेकेंद्रेविशेषणशुभंजन्म यस्मादुक्तमनेनैव एकस्मिन्नपिकेंद्रेयदि

सौम्योमग्रहोस्तियात्रायां जन्मन्यथवाकर्मणिनतच्छुभंप्राहुराचार्याः यस्यजन्मनिकारकाख्याः कारकसंज्ञाग्रहा भवंति तस्यापिशुभंजन्म अत्रयथा
गुणाधिक्यंतथाशुभतरमेवजन्म ४ अथयेनयोगेनजातोयौवनेसुखी भवति दशापतिफलपाकंवैताडीयेनाह मध्येवयसइति गुरुर्जीवः जन्म
नियत्रराशौचंद्रमाः स्थितः तदधिपतिः जन्मपः यस्मिल्लग्नेजातः तदधिपोलग्नपः एषामन्यतमोयस्यलग्नकेंद्रे भवति तस्यवयोमध्येसुखभ-
दोभवति यौवनेसुखीभवतीत्यर्थः अत्रचयवनेश्वरः लग्नाधिपोलग्नपतिश्चयेषांचतुष्टयेस्याद्बलवान्गुरुर्वा चतुर्षु होरादिषुसंगतः स्याच्चतुर्व
यःकाडफलप्रदस्यात् पृष्ठोभयेत्यादिदशापतिर्दशाप्रवेशकाले पृष्ठोदयराशिगोमेषवृषधन्विमकराणामन्यतमस्थितोयदाभवति तदास्वदशां

मध्येवयसः सुखप्रदाः केंद्रस्थागुरुजन्मलग्नपाः पृ
ष्ठोभयकोदयर्क्षगास्त्वंतेंतः प्रथमेषुपाकदाः ॥ ५॥

तेफलप्रदोभवति अथोभयोदयेमीनेभवतितदांतर्दशामध्येफलप्रदोभवति अथकोदये शीर्षोदयेमिथुनसिंहकन्यातुलावृश्चिककुंभानामन्यत
मेयदाभवति तदाप्रथमदशाप्रवेशसमयेफलप्रदोभवति एवंशुभस्याप्यशुभस्यवापक्तिर्वाच्या दशाकालंत्रिधापरिकल्प्ययस्मिन्कालेत-
स्यफलपक्तिर्ज्ञायते आद्येमध्येंत्येवात्र चंद्रः सत्फलबोधनानिकुरुतेपापानिचातोन्यथेति एतत्त्रिधाविभक्तेदशाकालेज्ञेयं पूर्वोक्तंसर्वंद-
शाफलंयोज्यं दशापतिःप्रवेशकालेतिष्ठन्नेवतत्फलंददातीत्येतत्कथंगम्यते यवनेश्वरादिभिः सामान्येनचोक्तं उच्यते भगवतोगर्गवचनात्
तथाचभगवान्गार्गिः आद्यंतमध्यफलदः शिरःपृष्ठोभयोदये दशाप्रवेशसमयेतिष्ठन्वाच्योदशापतिरिति ५ ७ ७ ७

अथाष्टकवर्गफलस्यकालंपुष्पिताग्रयाह दिनकरेति चारवशात्तत्तिकालेयस्मिन्राशौशुभमशुभंवाष्टकवर्गफलंदिनकरआदित्यः प्रयच्छति तस्मि न्राशौप्रवेशकालेआद्येत्रिभागेतिष्ठन्नेवफलंप्रयच्छति एवमेवरुधिरोभौमः गुरुर्जीवः भृगुःशुक्रः एतौगुरुभृगुजौभतनुस्थराशेर्मध्ययातौ मध्यत्रिभागगतौफलप्रदौभवतः रविसुतःसौरः शशीचंद्रः एतौरविसुतशशिनौविनिर्गमस्थौराश्यंतत्रिभागस्थौफलप्रदौभवतः शशितनयोबुधः सर्वकालंफलदः सर्वभागस्थोफलप्रदोभवति सर्वस्मिन्नेवराशौयावत्तिष्ठतितावत्फलंशुभमशुभंवायथाप्राप्तंददातीति ६ इतिवृ॰श्रीभट्टोत्पल वि॰ वृ॰ प्रकीर्णा॰ध्यायोद्वाविंशतिः २२ अथातोऽनिष्टाध्यायोव्याख्यायते तत्रादावेववदारसुतहीनजन्मज्ञानंशार्दूलविक्रीडितेनाह लग्ना

दिनकररुधिरौप्रवेशकालेगुरुभृगुजौभुवनस्यमध्ययातौ रविसुतशशि
नौविनिर्गमस्थौशशितनयःफलदस्तुसर्वकालं ६ इतिप्रकीर्णोऽध्यायः२२

दिति यस्यजन्मनिलग्नात्पुत्रभंपंचमस्थानंशुभग्रहेणास्वपतिनाचप्राप्तंसंयुक्तंभवत्यथवाआलोकितंदृष्टंभवति तस्यापिपुत्रसंपत् अस्ती तिवक्तव्यं चंद्राद्वापंचमस्थानंयस्यशुभग्रहेणस्वपतिनावायुतदृष्टंभवति तस्यापिपुत्रसंपदस्ति यस्यलग्नचंद्रयोरुभयोरपिपंचमस्थानंशु भग्रहेणस्वपतिनावायुतदृष्टंनभवति तस्यपुत्रासंभवः अपुत्रत्वंवक्तव्यं अत्रकेचिद्द्वादशप्रकारंपुत्रंवर्णयंति औरसः क्षेत्रजः दत्तः कृत्रिमः अधमप्रभवः गूढोत्पन्नः अपविद्धः पौनर्भवः कानीनः सहोढः दासीप्रभवइति तथाचसारावल्याम् शुभभवनमथशुभयु तंशुभदृष्टंवासुतर्क्षमिहयेषां तेषांप्रभवःपुंसांभवत्यवश्यंनविपरीतं १ एकतमेगुरुवर्गेशुभराशावौरसोभवेत्पुत्रः लग्नाच्चंद्रादथवाब

लग्नुक्ताईक्षितेऽपिवासौम्यैः २ संख्यानवांशतुल्यासौम्यांशेतावतीसदादृष्टा शुभदृष्टेनद्विगुणाक्लिष्टापापांशकेनथादृष्टा ३ सारर्क्षेसौरगु-
णोबुधदृष्टेगुरुकुजार्कदृष्ट्यहीनः क्षेत्रजपुत्रंजनयतिबोधोपिगुणोरविजदृष्टः ४ मांदक्षेतस्मिन्निंदुर्निरीक्षतेयदिशनैश्चरेणयुतं दत्तकपुत्रो
त्पत्तिः क्रीतश्चबुधस्यचैवंस्यात् ५ सप्तमभागेकोजेसौरयुतेपंचमेसदाभवने कृत्रिमपुत्रंविंद्याच्छेषग्रहदर्शनान्मुक्ते ६ वर्गेपंचमराशौ-
सौरेसूर्येचतत्रसंयुक्ते लोहितदृष्टेवाच्योजातस्त्वक्षतोधमप्रभवः ७ चंद्रेभौमांशगतेधीस्थेमंदावलोकितेभवति गूढोत्पत्तिर्भवेत्पुत्रःशेष
ग्रहदर्शनीयाते ८ तस्मिन्नेवचभौमेशनिवर्गस्थेनिरीक्षितेरविणा पुरुषस्यभवतिपुत्रोऽपविद्धइतिचरकमुनिवचनात् ९ शनिवर्गस्थे
चंद्रेशनियुक्तेपंचमेसदासौरे शुक्ररविभ्यांदृष्टेपुत्रःपौनर्भवोभवति १० चूडायदार्कसत्वात्कलादृतस्येवपंचमेभवने रविदृष्टेप्यथसहि
तेकानीनःसभवतिपुत्रः ११ वर्गेरविचंद्रमसोःक्षतगेहेचंद्रसूर्यसंयुक्ते शुक्रेणदृष्टमात्रेपुत्रःकथितःसहोढश्च १२ पापैर्बलिभिर्युक्तेपा
पर्क्षेपंचमेसदाराशौ जातोपुत्रःपुरुषःसौम्यग्रहदर्शनातीते १३ शुक्रनवांशेतस्मिन्शुक्रेणनिरीक्षितेत्वपत्यानि दासीप्रभवानिवदेच्चंद्रे
पिकेचिदाचार्याः १४ सितशशिवर्गेधीस्थेताभ्यांदृष्टेथवापिसंयुक्ते प्रायेणदारिकास्युस्तद्राशिगणोपिवान्यथापुत्राइति १५ एवं
लग्नाच्चंद्राद्वाकलत्रभंसप्तमस्थानंयस्यशुभेनस्वपतिनावायुतदृष्टंभवति तस्यकलत्रसंपदस्तीतिवक्तव्यं एवंलग्नाच्चंद्राद्वायस्यसप्तमस्था
नंशुभग्रहेणस्वपतिनावायुतदृष्टंनभवतितस्यकलत्रसंपन्नभवतीतिवक्तव्यं भार्यातस्यनभवतीत्यर्थः यदुक्तं ज्ञेयोन्यथासंभवः अन्य
थातयोःपुत्रकलत्रयोरसंभवः अभावोज्ञेयोज्ञातव्यः अत्रपुत्रकलत्रग्रहणमुपलक्षणार्थं सर्वेषामपितन्वादीनांभावानांलग्नाच्चंद्राद्वास्थि-
तिरन्वेष्या यतोद्वावेतौमूर्त्तिसंज्ञौ तथाचयवनेश्वरः मूर्तिंचहोरांशशिभंचविंद्यादिति अत्रकलत्रस्थानेपिकेचिद्विशेषंवर्णयंति शु

र्केन्दुजीवशशिजैः सकलैस्त्रिभिश्च द्वाभ्यां कलत्रभवने च तथैककेन एषां ग्रहैरपि च गणेऽथ विलोकिते वा संति स्त्रियो भवनवर्गखगस्वभावाः १ एवं क्रूरे नीशे लग्नाच्चंद्राद् द्युदेच्च बलयोगात् शशिरविजयोः कलत्रे भार्या पुंसां पुनर्भूः स्यात् २ भवनाधिपांशतुल्या भवंति नार्यो निरीक्षणाद्वापि एकैव रविकुजांशे गुरुबुधयोश्चापि यामित्रे ३ प्रायेण चंद्रसितयोर्बलसंयुक्ते ऽथवापि यामित्रे दृष्टे वा बहुपत्न्यो भवंति शुक्रे विशेषेण ४ गुरुशुक्रयोः स्ववर्गे रविकुजशशिभानुजैर्भवंत्यूनाः शुक्रे वेश्या भार्याश्चेंद्रेऽपि वदंति केतुमालाख्याः ५ पाथेनेत्यादि पाथेनः कन्या तस्मिन्नुदये गते लग्नस्थे न

अथानिष्टाध्यायः लग्नात्पुत्रकलत्रभे शुभपतिप्राप्तेऽथवालोकिते चंद्राद्वा यदि संपदस्ति हि तयोर्ज्ञेयोऽन्यथासंभवः पाथेनोदयगे रवौ रविसुतो मीनस्थितो दारहा पुत्रस्थानगतश्च पुत्रमरणं पुत्रोऽवनेर्यच्छति १ उग्रग्रहैः सितचतुरस्रसंस्थितैर्मध्यस्थिते भृगुतनयेऽथवोग्रयोः सौम्यग्रहैरसहितसंनिरीक्षिते जायावधो दहननिपातपाशजः ॥ २ ॥

त्र चरवा वर्के स्थिते रविसुतः सौरः मीनस्थो यदि भवति तदा दारहा भवति दारान्कलत्राणि हंति घातयति तस्य पुरुषस्य जीवत एव भार्यामरणं वक्तव्यम् अस्मिन्नेव योगे पाथोनोदयगे रवौ अवनेः भूमेः पुत्रो भौमः पुत्रस्थाने गतः पंचमे स्थाने गतो मकरे स्थितो भवति तदा पुत्रमरणं कृत विपत्तिं यच्छति ददाति तस्य जीवत एव पुत्रमरणं वक्तव्यं १ अथ जीवत एव भार्यामरणयोगत्रयं महर्षिण्याह उग्रग्रहैरिति उग्रग्रहाः आदित्यभौमसौराः तैः सितात् शुक्राद्यथासंभवं चतुरस्रसंस्थितैः चतुर्थाष्टमगतैः यस्य जन्म भवति तस्य जायावधो भार्याविपत्तिः द

हनेनाग्निनाभवति तस्यजीवतएवभार्याग्निनात्मानंव्यापादयति अथवोग्रयोः पापयोः द्वयोर्मध्येशुक्रादेकोद्वादशेऽन्योद्वितीयेभृगुतनयेशुक्रे-
स्थितेजातस्यनिपातेनोच्छ्रितपतनाज्जायावधोभवति तस्यजातस्यजीवतएवपतनान्निपतिताभार्याम्रियतइति अथवैकस्मिन्राशावेकेनभु
क्तंस्थानमतिक्रम्यान्येनभुज्यमानमप्राप्ययदिशुक्रस्यावस्थानंतदापिपापद्वयमध्यस्थोभवति अथयस्यजन्मनिसौम्यग्रहयोरन्यतमेनसहि
तः संयुक्तः शुक्रोनभवति नचापितन्निरीक्षितोदृष्टस्तस्यपाशजोजायावधोभवति जीवतएवभार्योद्बंधनेनात्मानंव्यापादयति के-
श्चिद्योगद्वयमेतद्व्याख्यातं उग्रग्रहैःसितचतुरस्रसंस्थितैरेकःमध्यस्थितेभृगुतनयेथवोग्रयोः द्वितीयः सौम्यग्रहैरसहितः सन्निरीक्षित

लग्नाद्व्ययारिगतयोः शशितिग्मरश्म्योः पत्न्यासहैकनयनस्यवदंतिजन्म
द्यूनस्थयोनवमपंचमसंस्थयोर्वाशुक्रार्कयोर्विकलदारमुशंतिजातम् ३

इति योगद्वयविशेषभूतजा
यावधोदहननिपातपाशजः इतियोगद्वयेपिविकल्पः तच्चाप्युक्तं यस्माद्भगवान्गार्गिः चतुर्थाष्टमगैः शुक्रात्सौरारार्कैर्हुताशनात् तेषांद्वयोस्तुमध्यस्थेत
थाशुक्रेनिपातजः शुक्रेसद्योगदृष्टीनेपाशाज्जायावधोभवेत् २ अधुनाविकलनयनदारजन्मयोगज्ञानंवसंततिलकेनाह लग्नादिति शशीचंद्रः तिग्मर-
श्मिः सूर्यः एतयोः लग्नाद्व्ययारिगतयोः एकोव्ययेद्वादशेस्थानेद्वितीयोरिस्थानेषष्ठेपत्न्यासहैकनयनस्यएकाक्षस्यजन्मवदंतिकथयंति जातःकाणोभव
तिनकेवलंयावत् तद्भार्याकाणीभवतीत्यर्थः द्यूनस्थयोरिति शुक्रसूर्ययोर्द्यूनस्थयोः लग्नाद्द्वयोरपिसप्तमस्थयोः नवमयोः पंचमयोर्वाजातंविकलदार-
मुशंति कथयंति भार्याहीनांगाभवतीत्यर्थः अत्रद्यूनस्थयोःनवमपंचमसंस्थयोर्वाशुक्रार्कयोःकैश्चिद्यथासंभवमेवयोगोव्याख्यातः तच्चाप्युक्तम्

यस्माद्भगवान्गार्गिः पंचमेनवमेद्यूनेसमेतौसितभास्करौ यस्यस्यात्तांभवेद्भार्यातस्यैकांगविवर्जिता ३ अथासुतकलत्रवंध्यापतिजन्मज्ञानंमा
लिन्याह कोणोदयइति कोणःशनैश्चरस्तस्मिन्नुदयेलग्नगतेभृगुतनयेशुक्रे अस्तवक्रसंधौवृश्चिककर्कटमीनानामन्यतमोत्यनवांशकस्थेनकेव
लंयावदस्तेलग्नात्सप्तमस्थानस्थेएवमस्तस्थश्चवक्रसंधौयदिभवतितदाजातोवंध्यापतिर्भवति वंध्यानिःफलार्तवा एतन्मकरवृषकन्यालग्नेषु
संभवति अपुत्रइतिवक्तव्येवंध्यापतिग्रहणेनेत ज्ञापयति यथाकौमारभार्यादारेभ्यः पुत्रोत्पत्तिर्भवत्यविरुद्धकामेभ्योभवति पापग्रहैरिति
पापग्रहैः व्ययस्थानंद्वादशं मदस्थानंसप्तमं लग्नराशिरुदयः एतेषुद्वयोरेकस्मिन्वापापग्रहैःयथासंभवंस्थितैः शशिनिचंद्रेक्षीणेधीस्थे

कोणोदयेभृगुतनयेस्तचक्रसंधौवंध्यापतिर्यदिनसुतर्क्षमिष्टयुक्तं पापग्रहैर्व्ययमदलग्नराशिसंस्थैःक्षीणे
शशिन्यसुतकलत्रजन्मधीस्थे ४ असितकुजयोर्वर्गेस्तस्थेसितेतदवेक्षितेपरयुवतिगस्तौचेत्सेंदूस्त्रियासह
पुंश्चलः भृगुजशशिनोरस्तेभार्यानरोविसुतोपिवापरिणततनूनृस्त्र्योर्दृष्टौशुभैःप्रमदापती ॥ ५ ॥

लग्नपंचमगेअसुतस्यापुत्रस्याकलत्रस्यचस्त्रीवर्जितस्यपुत्रभार्यावर्जितस्यजन्मभवति जातस्यनभार्यानपुत्रोभवतीत्यर्थः ४ अथपरयुवतिगजन्मज्ञा
नंहरिण्याह असितेति असितकुजयोःसौरभौमयोः अन्यतमस्यवर्गेसितेशुक्रेस्थिते तस्मिंश्चास्तस्थेलग्नात्सप्तमगेतदवेक्षितेतयोरेवसौरारयो
रन्यतमेनावेक्षितेदृष्टेजातः परयुवतिगः परदारगामीभवति तौचेदित्यादि तौसौरारावस्तेसप्तमस्थानेएकराशिस्थितौसेंदूचंद्रसहितौभव
तः सितकुजयोःवर्गः तत्स्थःसितःतदवेक्षितः तदाजातः स्त्रियासहपुंश्चलोभवति सपुरुषःपरदारेषुगच्छति तद्भार्यापरपुरुषेषुगच्छति

भृगुजशशिनोरित्यादि भृगुजः शुक्रः शशीचंद्रः तयोः भृगुजशशिनोः एकराशिगतयोः यत्रतत्रावस्थितयोः तावेवसितकुजावस्तेसप्तमेस्थानेभवतः तदाजातोनरः अभार्योभवति विसुतोवा वाशब्दोऽत्रचार्थेनविकल्पने अभार्योभवत्यपुत्रश्च परिणततनूइति नाचस्त्रीत्वनृत्स्त्रियो नरस्त्रीग्रहयोरेकराशिगयोरस्तेसप्तमेतावेवासितकुजोभवतः तोच्चनोशुभदृष्टोसौम्यग्रहेणकेनचिन्नोदृश्येतेतदापरिणततनूसप्तमदापतीभवतः परिणततेतनूययोः एतदुक्तंभवति तस्यवृद्धत्वेवृद्धाभार्यापतिष्ठतइति ५ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्मंदाक्रांतयाह वंशछेत्तेति चंद्रः शशीदैत्येज्यः शुक्रः पापाः क्रूरग्रहाः आदित्यभौमसौराः एतैः खमदसुखगैः खसंज्ञंदशमं मदस्थानंसप्तमं सुखसंज्ञंचतुर्थं एतेषुस्थानेषुचंद्र

वंशछेत्तारवमदसुखगैश्चंद्रदैत्येज्यपापैःशिल्पीत्र्यंशेशशिसुतयुतेकेंद्रसंस्थार्किदृष्टे दा
स्याजातोदितिसुतगुरोरिःफगेसौरभागेनीचेकेंद्रोमदनगतयोर्दृष्टयोःसूर्यजेन ॥ ६ ॥७

दैत्येज्यपापैः गतैः समवस्थितैः जातोवंशछेत्ताभवति एतदुक्तंभवति यस्यजन्मनिचंद्रमादशमः शुक्रः सप्तमः पापाश्चतुर्थस्थाः सवंशच्छेत्ता तत्स्तुतोवंशउच्छिद्यते कुलविच्छित्तिर्भवति दुर्योधनप्रायः शिल्पीत्र्यंशइति शशिसुतेनबुधेनयुक्तोयः त्र्यंशोद्रेष्काणः सयस्यराशेः संबंधीतस्मिन्लग्नराशिः लग्नकेंद्रस्थेनार्किणासौरेणदृष्टेजातः शिल्पीभवति चित्रकर्मादिकर्मणाजीवतीत्यर्थः अत्रकेचिद्बुधयुक्तराशेः शनैश्चरदृष्टिंवर्णयंति यथाराशौदृष्टेद्रेष्काणोपिदृष्टःस्यात् यद्येषः पक्षः आचार्याभिप्रेतःस्यात् तदाबुधेकेंद्रस्थेनसौरेणदृष्टेशिल्पीभवत्येतदेवाचार्योवक्ष्यत् त्र्यंशग्रहणंनाकरिष्यत् कृतवांश्चातोवसीयतेनैतदाचार्यस्याभिप्रेतमिति तेनत्र्यंशग्रहणंकृतं तस्माद्रेष्काणराशे १४३

दृष्टिविचारः नकेवलंयावद्विलग्नांशः स्वनाथेनेत्यत्रैवोदाहार्यम् दास्यांजातइत्यादि । दितिसुतगुरौशुक्रेरिःफगेलग्नाद्द्वादशस्थेनकेवलंयावत्सौरभागे शनेस्वरनवांशकव्यवस्थितेदास्यांजातः दासीपुत्रोजातइतिवक्तव्यम् नीचैर्केंद्वाविति अर्केंद्वोः रविशशिनोः द्वयोरपिलग्नान्मदनगतयोः सप्तमस्थान स्थयोः सूर्यजेनसौरेणदृष्टयोरवलोकितयोःजातोनीचोभवति स्वकुलानुचिताधमकर्मकृदित्यर्थः ६ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्शार्दूलविक्रीडितेनाह पापालोकितयोरिति सितःशुक्रः अवनिजोंगारकः एतयोरस्तयोः लग्नात्सप्तमगतयोरपि पापालोकितयोः पापग्रहदृष्टयोर्जातस्यवाध्यरुक्भवति सचप्रसिद्धः यत्रतत्रराशौचंद्रेशशिनि कर्कटवृश्चिकांशकयोरन्यतमस्थेतत्रचान्येनपापेनयुतेजातोगुल्मरुग्भवति गुल्मरुक्पुरुषव्या

पापालोकितयोः सितावनिजयोरस्तस्थयोर्वाध्यरुक्केंद्रे कर्कटवृश्चिकांशकगते पापैर्युते गुल्मरुक् श्वित्री रिःफधन स्थयोरशुभयोश्चंद्रोदयेस्तेरवौचंद्रेखेऽवनिजेस्तगेचविकलोयद्यर्कजो वेशिगः ७ अतःशशिन्यशुभयोर्मृगगे पतंगे श्वासक्षयप्लीहकविद्रधिगुल्मभाजः शोषी परस्परगृहांशगयोरवींद्वोः क्षेत्रेऽथवा युगपदेकगयोः कृशोवा ८

धिः श्वित्रीत्यादि अशुभयोः सौरारयोः रिःफधनस्थयोः द्वादशद्वितीयगतयोः चंद्रेलग्नेउदयस्थेरवावादित्येस्तेसप्तमस्थे जातः श्वित्रीश्वेतकुष्ठयुक्तोभवति चंद्रेखेदशमस्थेःवनिजेभौमेउस्तगेसप्तमस्थेअस्मिन्योगेयद्यर्कजःसौरोवेशिस्थानस्थोभवति तदाजातोविकलोंगहीनोभवति ७ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्वसंततिलकेनाह अंतरिति यत्रतत्रस्थेशशिनिचंद्रेअशुभयोःसौरभौमयोरंतर्मध्येस्थितेपतंगेसूर्येचमृगगतेमकरस्थेजातः श्वासक्षयप्लीहकविद्रधिगुल्मभाजोभवंति श्वासःप्रसिद्धः क्षयःशरीरक्षयः प्लीहः प्रसिद्धः वामकुक्षिसं-

स्थोमांसरवंडः कविद्रधिगुल्मोरोगोऽभिद्धो एषामन्यतमेनरोगेणार्दितोभवंतीत्यर्थः केचिदत्रैकवचनंपठंति श्वासक्षयप्लीहकविद्रधिगुल्मभाक्स्यादि
ति शोषीति रवींद्वोश्चंद्रार्कयोः परस्परमन्योन्यगृहांशगयोः आदित्यः कर्कटेसिंहेचंद्रोथवायत्रतत्रराशौसिंहांशकेचंद्रः कर्कटांशेसूर्यः तदाजातः शोषी
भवति अत्रकेचित्परस्परगृहांशगयोरवींद्वोरिति सिंहेसिंहांशकेस्थितेचंद्रे कर्कटेकर्कटांशस्थेसूर्येचजातः शोषीक्षयीभवतीतिवर्णयंति तच्चा
युक्तम् यस्माद्भगवान्गार्गिः परस्परगृहेयातौयदिवापितदंशगौ भवेतामर्कशीतांशूतदाशोषीप्रजायते १ क्षेत्रेथवेति युगपत्तुल्यकालंतयोरेवपरस
रक्षेत्रेयदाद्वावपिभवतः सिंहेयदाभावपिअर्कचंद्रौस्थितौकर्कटेवाभवतः तदाजातः शोषीभवति कृशोवाकृशोदुर्बलः८ अथान्यानप्यनिष्टयोगा

चंद्रेब्धिमध्यझषकर्किमृगाजभागेकुष्ठीसमंदरुधिरेतदवेक्षितेवा यातेस्त्रि
कोणमलिकर्किवृषैर्मृगेचकुष्ठीचपापसहितैरवलोकितेवा ॥ ९ ॥ ७॥

न्वसंततिलकेनाह चंद्रइति अब्धिमध्ये धन्विपंचमनवांशकेचंद्रेस्थितेतत्रचसमंदरुधिरे मंदेनसौरेणरुधिरेणांगारकेणयुक्ते यथासंभवमन्यत
मेन तदवेक्षितेवाताभ्यामन्यतमेनदृष्टेजातःकुष्ठीभवति अथवायत्रतत्रराशौ झषकर्किमृगाजभागे झषोमीनः कर्कीकुलीरः मृगोमकरः
अजोमेषः एषामन्यतमेनवांशकस्थेचंद्रेतत्रमंदरुधिरयोरन्यतमेनयुतेदृष्टेवाजातः कुष्ठीभवति अत्रचंद्रोयदाशुभग्रहदृष्टोभवति तदाकं
डुविकारीभवति नकुष्ठी यस्माद्यवनेश्वरः मीनांशकेमेषमृगांशकेवाचंद्रस्थितोत्रैवहिपापदृष्टः किलासकुष्ठादिविनष्टदेहमिष्टेक्षितःकंडुविकारिणं
चै १ यातेस्त्रिकोणमिति अलिकार्किवृषैः वृश्चिककुलीरवृषभैः मृगेचमकरेएतेस्त्रिभिस्त्रिकोणयातैःप्राप्तैः तथाविधोलग्नोभवति यस्यैषामन्यतमेन १४४

वमे पंचमे वास्थाने भवति सच पापानामन्यतमेन युक्तो दृष्टो वा भवति तदा जातः कुष्ठी भवति ९ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्वसंततिलकेनाह निधनेति रविरादित्यः चंद्रः शशी आरः अंगारकः यमः सौरः एते रविचंद्रारयमाः यथातथा येनतेन प्रकारेण निधनारिधनव्ययस्थिताः अष्टमषष्ठद्वितीयद्वाद शगास्तदा जातानां मनुजानां मनुष्याणामनेत्रतामांध्यं जनयंत्युत्पादयंति यथातथेति क्रमनिवारणार्थः तांचानेत्रतां बलवद्ग्रहदोषकारणैः तेषांचतु र्णां ग्रहाणां मध्याद्यो बलवांस्तस्य यो वातपित्तश्लेष्मणां मध्याद्दोष उक्तः तेन दोषकारणेन तत्प्रकोपेन तस्याक्षिविनाशो भवति १० अथान्यानप्य निष्टयोगान्वैतालीयेनाह नवेति अशुभाः पापाः नवमायतृतीयधीयुताः नवमे एकादशे तृतीये धीस्थाने पंचमे एतेषु यथासंभवं युताः सम

निधनारिधनव्ययस्थितारविचंद्रारयमायथातथा बलवद्ग्रहदोषकारणैर्मनुजानांजनयंत्यनेत्रताम् १०
नवमायतृतीयधीयुतानचसौम्यैरशुभानिरीक्षिताः नियमाच्छ्रवणोपघातदारदवैकृत्यकराश्वसप्तमे ११
उदयत्युडुपेऽसुरास्यगेसपिशाचोऽशुभयोस्त्रिकोणयोः सोपप्लवमंडलेरवावुदयस्थेनयनापवर्जितः ॥ १२॥

वस्थिताः तेच सौम्यैः शुभग्रहैरनिरीक्षितानदृष्टाः तदा बलवद्ग्रहदोषकारणैनेव पुरुषस्य नियमान्निश्चयाच्छ्रवणोपघातदाः श्रोत्रयोः कर्णयोः उ पघातदा बाधिर्यकराः अत्राशुभग्रहणेनार्कचंद्रारसौराः प्रागुक्ता एव ज्ञेयाः रदवैकृत्यकराश्चसप्तमे इति तएवार्कचंद्रारसौराः लग्नात्सप्तमे स्थाने स्थिताः सौम्यैरदृष्टा रदानां दंतानां वैकृत्यकराः स्युः ११ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्वैतालीयेनाह उदयतीति उडुपे चंद्रे उदयति लग्नगते तस्मि न्नसुरास्यगे राहुग्रस्ते तस्माच्च लग्नादशुभयोः सौरभौमयोः त्रिकोणयोः नवमपंचमस्थयोः जातः सपिशाचो भवति पिशाचाधिष्ठितो भवती-

त्यर्थः एवंरवावादित्यमंडलेसोपप्लवे असृग्रास्यगेअर्केराहुग्रस्तेतस्मिंश्चोदयस्थेलग्नगेलग्नादशुभयोः सौरभौमयोः त्रिकोणगतयोः जातोनयनापवर्जि
तोभवति अंधइत्यर्थः १२ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्शार्दूलविक्रीडितेनाह संस्पृष्टइति यस्यजन्मनिमंदगः सौरोद्यूनेसप्तमेयुतःस्थितोभवति
विलग्नेचगुरुः बृहस्पतिः सपवनेनवायुनासंस्पृष्टोभवति वातरोगीभवतीत्यर्थः अवनिः भूः तस्याः जातोवनिजः तस्मिन्नस्तभवनेसप्तमेस्था
नेस्थितेविलग्नाश्रितेप्राग्लग्नगेचजीवेगुरौजातः सोन्मादोभवतिविचित्तइति तद्वदिति सूर्यसुतः सौरः तस्मिन्नुदयेलग्नेस्थितेअवनिसुतेभौमे

संस्पृष्टः पवनेनमंदगयुतेद्यूनेविलग्नेगुरौसोन्मादोवनिजेस्थितेऽस्तभवनेजीवेविलग्नाश्रिते तद्व
त्सूर्यसुतोदयेऽवनिसुतेधर्मात्मजद्यूनगेजातेवासुसहस्ररश्मितनयेक्षीणेव्ययेशीतगौ १३ रा
श्यंशपोष्णकरशीतकरामरेज्यैर्नीचाधिपांशकगतैररिभागगैर्वा एभ्योल्पमध्यबहुभिःक्रमशः
प्रसूताज्ञेयाःस्युरभ्युपगमक्रयगर्भदासाः १४ धर्मात्मजद्यूनगे नवमपंचमसप्तमस्थानानामन्यतमस्थानस्थेजातस्तद्व
त्सोन्मादएवभवति केचित्तद्वच्चाहुः यमोदयइतिपठंति अथवाक्षीणेशीतगौचंद्रे सहस्ररश्मितनयेनशनैश्चरेणसंयुक्ते व्ययंद्वादशस्थानंयातेप्रा
प्तेवाग्रहणात्सोन्मादएवभवति १३ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्वसंततिलकेनाह राश्यंशपेति यस्मिन्नवांशकेचंद्रोवर्त्ततेसराश्यंशकः तस्यपः
पतिः राश्यंशपः उष्णकरः सूर्यः शीतकरश्चंद्रः अमरेज्योजीवः एतैःराश्यंशपोष्णकरशीतकरामरेज्यैः आत्मीयादुच्चात्सप्तमराश्यधिपो
नीचाधिपस्तदीयेनीचाधिपतिनवांशकेव्यवस्थितैः अरिभागगैः शत्रुनवांशगतैर्वाजातादासोभवति एभ्योऽल्पमध्यबहुभिरिति एभ्योग्र

हेभ्यः एकोल्पः द्वौमध्यमौ यत्रचत्वारोवाबहवः एभ्यः प्रसूताः क्रमशोदासाभवंति यस्यैकोनीचाधिपांशकेशत्रुनवांशकेवागतोभवति सोऽभ्युपगमेनात्म
नाजीवितार्थोदासत्वमुपपद्यते यस्यद्वौसोन्येनक्रीतोविक्रीतः येनक्रीतस्तस्यदासोभवति यस्यत्रयश्चत्वारोवासगर्भदासोदासस्यपुत्रोदास्यावापु
त्रोत्क्रेस्वगृहदासइतिप्रसिद्धः १४ अथान्येषामनिष्टयोगानांज्ञानार्थंहारिण्याह विकृतेति वृषःप्रसिद्धः अजोमेषः हयोधन्वी एषामुदयेऽन्यत
मेलग्नेपापैर्दृष्टेऽवलोकितेविकृतदशनोविरूपदंतोभवति अशभक्षेत्राणि पापग्रहराशयः मेषसिंहवृश्चिकमकरकुंभाः एषामन्यतमेलग्नेहये
धन्विनिवावृषभेपिवालग्नेपापदृष्टेजातःखलइल खल्वाटोभवति खावादित्येनवमसुतगेलग्नान्नवमपंचमयोरन्यतमस्थानस्थेपापग्रहदृ

विकृतदशनःपापैर्दृष्टेवृषाजहयोदयेखलतिरशभक्षेत्रेलग्नेहयेवृषभेपिवा नवमसुतगेपापैर्दृष्टेरवाव
हृदेक्षणोदिनकरसुतेऽनेकव्याधिःकुजेविकलःपुमान् १५ व्ययसुतधनधर्मगैरसौम्यैर्भवनसमान-
निबंधनविकल्प्यम् भुजगनिगडपाशभृद्दृकाणैर्बलवदसौम्यनिरीक्षितेश्चतद्वत् ॥१६॥ ७७॥दृष्टेजातः

अहृदेक्षणोभवत्यसारनयनः एवंदिनकरसुतेसौरेलग्नान्नवमपंचमस्थेपापैःदृष्टेनेकव्याधिः बहुरोगोभवति एवमेवकुजेभौमेलग्नान्नवमपंचमस्थे
पापदृष्टेपुमान्पुरुषोजातोविकलोंगहीनोभवति अथान्यानप्यनिष्टयोगान्पुष्पिताग्रयाह व्ययसुतेति असौम्यैःपापैः व्ययसुतधनधर्मगैः द्वादश
पंचमद्वितीयनवमस्थानानांयथासंभवमन्यतमस्थानस्थैः जातस्यनिबंधनंभवति सबध्यतइत्यर्थः तच्चनिबंधनंभवनसमानंराशिसदृशंसप्रा
णीयेनप्रकारेणसराशिः बध्यतेतेनप्रकारेणेत्यर्थः तद्यथा मेषवृषधनुर्धराणामन्यतमेलग्नेतस्यरज्ज्वादिनाबंधनंभवति मिथुनकन्यातुलाकुंभा

नामन्यतमेलग्ने निगडैः बध्यते कर्कटमकरमीनानामन्यतमेलग्नेबंधनंविनादुर्गेस्थितोरक्ष्यते वृश्चिकलग्ने भूगृहेबध्यते भुजगनिगडपाशभृदिति
यस्मिन्द्रेष्काणेपुरुषोजातः सचेद्भुजगपाशभृद्भवति सर्पद्रेष्काणोनिगडपाशभृद्वाद्रेष्काणः सचप्रथमपंचमनवमानामित्यनयागणनयायस्यराशेः
संबंधीभवति सचेद्राशिः बलवताव्यवस्थितः असौम्येनपापग्रहेणान्यतमेनदृश्यतेतथाजातस्यतद्भवनसमानंनिबंधनंतदुक्तेनैवप्रकारेणाविकल्पं
भुजगद्रेष्काणः कर्कटाद्यः वृश्चिकाद्यः वृश्चिकद्वितीयः मीनांत्यश्च निगडस्यद्रेष्काणेमकराद्यः भुजगनिगडपाशभृदितिकैश्चिद्व्याख्यातं
तत्रपाशभृद्नेनद्रेष्काणोनपठितः तस्माद्भुजगनिगडपाशभृन्निगडपाशभृदितिव्याख्येयं भुजगपाशभृन्निगडपाशभृद्भुजंगादिभागे-

परुषवचनोऽपस्मारार्तः क्षयीचनिशापतौसरवितनयेवक्रालोकंगतेपरिवेषगे रवि
यमकुजैःसौम्यादृष्टैर्नभस्थलमाश्रितेमृतकमनुजः पूर्वोद्दिष्टैर्वराधममध्यमाः १७ इति-
बृहज्जातकविवृत्तावनिष्टा॰ ध्यायः समाप्तः २३ बलवद्सौम्यनिरीक्षितैश्चतद्वत् इतिस्पष्टोप्रभवेदित्यर्थः
अस्मिन्श्लोकेपठितइति १६ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्हरिण्याह परुषवचनइति निशापतौचंद्रेसरवितनयेसौरसहिते वक्रालोकगतेभौ
मेनदृष्टेपरिवेषगेतत्कालंपरिवेषयुक्तेजातः पुरुषः परुषवचनः सदाप्रियाभिधायी अपस्मारार्तः क्षयीचभवति अत्रचंद्रमसस्त्रयः प्र
काराव्याख्याताः त्रयश्चदोषाः यस्यैकप्रकारश्चंद्रमाभवति तस्यैकोदोषोभवति यस्यप्रकारद्वयं तेनचंद्रेसौरेणयुक्तेपरुषवचनः
सदेवाप्रियाभिधायीभवति सरवितनयेभौमदृष्टेअपस्मारार्तोऽपस्मारः मृत्युः सरवितनयेभौमदृष्टेतत्कालंपरिवेषगेक्षयीभवति रवि १४६

यमकुजैरिति रविरादित्यः यमः सौरः कुजोंगारकः एतैः नभस्थलमाश्रितैः दशमस्थानस्थैः सौम्यादृष्टैः शुभग्रहाणांमध्यान्नैकेनापिदृष्टैः
रवलोकितैः जातोमनुजोमनुष्योमृतकोभवति तैः पूर्वोद्दिष्टैर्ग्रहैः रवियमकुजैः वराधममध्यमोमृतकोभवति तेषांग्रहाणामेवंविधेनैकेनमृ
तकोपिवरः श्रेष्ठोभवति अजुगुप्सितांमृतिंकरोति द्वाभ्यामध्यमोभवति मध्यमांमृतिंकरोति त्रिभिरधमोजुगुप्सितांमृतिंकरोति १७
इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौअनिष्टाध्यायस्त्रयोविंशतिः २३ अथातस्त्रीजातकाध्यायोव्याख्यायते तत्रा
दावेवपुरुषजन्मोक्तफलातिदेशंतदधिकंचवसंततिलकेनाह यद्यत्फलमिति नरभवेपुंजन्मनियद्यत्फलमंगनानांस्त्रीणामक्षममसं

यद्यत्फलंनरभवेक्षममंगनानांतत्तद्वदेत्पतिषुवासकलंविधेयं तासांतुभर्तृमरणंनिधनेवपुस्तु
लग्नेंदुगंसुभगतास्तमयेपतिश्च १ युग्मेषुलग्नशशिनोःप्रकृतिस्थितास्त्रीसच्छीलभूषणयु
ताशुभदृष्टयोश्च ओजस्थयोश्चमनुजाकृतिशीलयुक्तापापाचपापयुतवीक्षितयोर्गुणोना २

भाव्यंतत्पतिषुतद्भर्तृषुवदेद्ब्रूयात् पुंजन्मोक्तंफलंयद्वृत्तातामृदंगित्यादि तत्रयत्स्त्रीणांक्षमंयोग्यं तत्तासामेववक्तव्यं यच्चाक्षमंनसंभवति
राज्यादितत्पतिषुतज्जातककालेदृष्ट्वावक्तव्यम् यच्चसंभवति सुनफादियोगानांफलंतदखिलंसकलमुभयोरेववक्तव्यं तानिचत्रिविधानिफ
लानिकानिचित्स्त्रीणांवक्तव्यानि कानिचित्पतिषु कानिचिद्द्वयोरपि वृत्तातामृदंगित्याकारप्रदर्शनानिस्त्रीणामेववक्तव्यानि राजयोगादिफ
लानितत्पतिषु तत्पतीनांसुनफादियोगफलानिसुखदुःखप्रदर्शकानिउभयोरपि अथवासकलंसमग्रंस्त्रीजातकफलंतत्पतिषुविधेयंवक्तव्यं

तासामित्यादि तासांस्त्रीणांनिधनेऽष्टमेस्थानेभर्तृमरणंयथावक्तव्यंतथोपरिष्टाद्वक्ष्यति वपुस्तुशरीरंलग्नेंदुगंलग्नचंद्रयोर्गतं तच्चापितासांयथा वक्तव्यं तथावक्ष्यति तासांसुभगत्वंसौभाग्यंयाद्दग्भाविपतिर्वाताद्दगस्तमयेसप्तमस्थानाद्वक्तव्यं तदपिवक्ष्यति यदुक्तं वपुस्तुलग्नेंदुगतव १ पतिदर्शनंवसंततिलकेनाह युग्मेत्यादि लग्नशशिनोरुदय चंद्रयोरपियुग्मेषुसमराशिषुस्थितयोः स्त्रीयोषित्प्रकृतिस्थिता स्त्रीस्वभावाभवति प्रकृतौस्वभावेतिष्ठति तयोरेवलग्नेंद्वोः शुभदृष्टयोः सौम्यग्रहावलोकितयोः सच्छीलभूषणयुताभवति सच्छीलशोभनचारित्रंतदेवभूषणमलंकरणंतेनयुता अथवाशोभनेनशीलेनभूषणेश्चयुता ओजस्थयोरिति तयोरेवलग्नेंद्वोरोजस्थयोर्वि

कन्येवदुष्टाव्रजतीहदास्यंसाध्वीसमायाकुचरित्रयुक्ता भूम्यात्मजर्क्षेक्रमशोंशकेषुवक्रार्किजीवेंदुजभार्गवानाम् ३

षमराशिगतयोः मनुजाकृतिशीलयुक्ता पुरुषाकारापुरुषशीलाचभवति तयोः लग्नेंद्वोः पापयुतवीक्षितयोः पापसंयुतयोः अवलोकितयोर्वापापापापशीलागुणोनासर्वगुणरहिताचभवति अर्थादेवैकस्मिन्समराशिगेअन्यस्मिन्विषमराशिगेपुंस्त्रियोर्मध्यस्वरूपाकाराभवति एवमेकस्मिन् शुभग्रहयुते अन्यस्मिन्पापयुते सच्छीलाभवति असच्छीलाचमिश्रेत्यर्थः एवमेकस्मिन् शुभग्रहदृष्टेअन्यस्मिन्पापदृष्टेपि एवमुभयोरपिसौम्यासौम्ययुतदृष्टयोश्च अनयादिशाशेषकल्पनाकार्या २ अथभौमर्क्षेलग्नगेचंद्रगेवाभौमादित्रिंशांशकजातायाःस्वरूपमिंद्रवज्रयाह कन्येवेति भूम्यात्मजर्क्षेभौमक्षेत्रेमेषवृश्चिकयोरन्यतमेलग्नगतेचंद्रगतेवातत्रच वक्रार्किजीवेंदुजभार्गवानां कुजयमजीवज्ञसितानामंशकेषुत्रिंशद्भागेषुक्रमेणफलनिर्देशोवक्तव्यः

तद्यथा भौमलग्ने भौमत्रिंशांशके लग्नगते चंद्रगते वा जाता कन्यैव दुष्टा भवत्यनूढापि सा पुरुषसंप्रयोगेन्व्रजति गच्छतीत्यर्थः सौरत्रिंशांशकजाता क
न्यैव दास्यं दासभावं व्रजति जनयति इहास्मिन्भौमक्षेत्रे जीवत्रिंशांशके साध्वी सच्छीला भवति बुधत्रिंशांशके जाता सामायायुक्ता भवति -
शुक्रत्रिंशांशके जाता कुचरित्रयुक्ता भवति दुर्वृत्ता इति एवं त्रिंशांशकफलं सर्वदा गुणनया परीक्षितव्यम् ३ अथ बुध
शुक्रक्षेत्रयोरन्यतमे लग्नगे चंद्रगे वा भौमादित्रिंशांशकजातायाः स्वरूपमिंद्रवज्रयाह दुष्टेति अंशकेषु वक्रार्किजीवेंदुजभार्गवानामिति सर्वत्रानु
वर्तते असुरपूजितः शुक्रस्तस्यर्क्षे वृषतुलयोरन्यतमे लग्नगे चंद्रगे वा भौमत्रिंशांशके जाता दुष्टा दुष्टशीला भवति शनित्रिंशांशके जाता पुनर्भूः

दुष्टा पुनर्भूः सगुणा कलाज्ञा ख्याता गुणैश्चासुरपूजितर्क्षे स्यात्का
पटी क्लीबसमा सती च बोधे गुणाढ्या प्रविकीर्णकामा ॥ ४ ॥

पाणिग्रहणादनंतरं अन्यस्य भार्या भवति जीवत्रिंशांशके जाता सगुणा गुणवती भवति बुधत्रिंशांशके जाता कलाज्ञा भवति गीतवाद्यनृत्यचित्रादिषु
कुशला शुक्रत्रिंशांशके जाता गुणैः शीलादिभिः ख्याता भवति स्यात्कापटीत्यादि बोधे मिथुनकन्ययोरन्यतमे लग्नगे चंद्रगे वा भौमत्रिंशांशके
जाता कापटी कपटासक्ता भवति सौरत्रिंशांशके जाता क्लीबसमा नपुंसकतुल्या भवति गुरुः बृहस्पतित्रिंशांशकजाता साध्वी भवति बुधत्रिंशांशक
जाता गुणाढ्या गुणबहुला भवति शुक्रत्रिंशांशकजाता प्रविकीर्णकामा विक्षिप्तमन्मथा सर्वपुरुषगामिनी भवतीति ४ ७ ७ ७

अथ चंद्रार्कजीवसौरस्य क्षेत्राणामन्यतमे लग्ने गे चंद्रे गे वा भौमत्रिंशांशकजातायाः स्वरूपं शार्दूलविक्रीडितेनाह स्वच्छंदेति इंदुभे कर्कटे लग्नेन गते तेन वा चंद्रे भौमत्रिंशांशकजाता स्वच्छंदा स्वैरिणी यथेष्टव्यवहारिणी भवति सौरत्रिंशांशकजाता पतिघातिनी भवति जीवत्रिंशांशकजाता बहुगुणा भवति बुधत्रिंशांशकजाता शिल्पिनी शिल्पकर्मनिरता भवति शुक्रत्रिंशांशकजाता असाध्वी दुःशीला भवति नराचारेति अर्कभे सिंहे लग्नेन गते वा चंद्रे भौमत्रिंशांशके जाता नराचारा पुरुषाचारा भवति नुरिवाचारो यस्याः केचिद्वाचाटा इति पठंति बहुभाषिणी सौरत्रिंशांशके जाता कुलटा असाध्वी भवति जीवत्रिंशांशके जाता नृपवधू राजभार्या भवति बुधत्रिंशांशके जाता पुंश्चेष्टिता पुरुषस्वभावा भवति शुक्रत्रिंशांशके जाता अगम्य

स्वच्छंदा पतिघातिनी बहुगुणा शिल्पिन्यसाध्वींदुभे नराचारा कुलटार्कभे नृपवधूः पुंश्चेष्टितागम्यगा
जैवे नैकगुणाल्परत्यतिगुणा विज्ञानयुक्ता सती दासी नीचरतार्किभे पतिरता दुष्टाप्रजा स्वांशकैः ५

गागम्यपुरुषगामिनी भवति जीवस्य क्षेत्रे धन्विमीनयोरन्यतमे लग्ने गते तद्गते वा चंद्रे भौमत्रिंशांशकजाता नैकगुणा बहुगुणा भवति सौरत्रिंशांशकजाता अल्परती शीघ्रवेगा भवति बृहस्पतित्रिंशांशकजाता अतिगुणा बहुगुणवती भवति बुधत्रिंशांशकजाता विज्ञानयुक्ता आश्चर्ययुक्ता भवति शुक्रत्रिंशांशके जाता असती असाध्वी भवति दासीति आर्किभे सौरक्षेत्रे मकरकुंभयोरन्यतमे लग्ने गे चंद्रे गे वा भौमत्रिंशांशकजाता दासी भवति सौरत्रिंशांशकजाता नीचरता नीचपुरुषसक्ता भवति जीवत्रिंशांशकजाता पतिरता भर्तृभक्ता भवति बुधत्रिंशांशके जाता दुष्टा भवति शुक्रत्रिंशांशके जाता ऽप्रजा भवति वंध्या ५ एतदंशके रिति तदर्थमनुष्टुभाह शशीति राशिं राशिमधिकृत्य यदेतत्त्रिंशांशके उक्तं फलं तच्छ

शिलग्नसमायुक्तेश्चंद्रलग्नयुक्तेस्त्रिंशांशके: यस्मिन्राशौयद्ग्रहः त्रिंशांशकेचंद्रमाभवति तद्ग्रहफलंवाच्यम् योवालग्नेभवति तस्ययस्त्रिंशांशः तद्वशाद्वा कथमुच्यते बलाबलविकल्पेनेत्यादि चंद्रलग्नयोः योबलवान्सयत्रराशौयत्रत्रिंशांशकेभवतिव्यवस्थितः तस्ययदुक्तंफलं तदेवंविचिंतयेत् एतदुक्तंभवति अन्यस्मिन्राशावन्यस्मिन्त्रिंशांशकेचंद्रमाभवति अन्यस्मिन्राशौअन्यस्मिंस्त्रिंशांशके लग्नात्तदातयोर्योबलवान्सयस्मिन्त्रिंशांशकेभवति तस्यैवफलंवदेत् योबलरहितस्तस्यफलंनभवतीति ६ अथयस्मिन्योगेजाताः स्त्रीभिः पुरुषाकारसंस्थाभिः सहमदनं शमयति तद्योगद्वयज्ञानमहर्षिणयाह दृक्संस्थाविति असितः सौरः सितः शुक्रः एतावसितसितौपरस्परांशे अन्योन्यांशगतो सौरः

शशिलग्नसमायुक्तेः फलंत्रिंशांशकैरिदं बलाबलविकल्पेनतयोरुक्तंविचिंतयेत् ६ दृक्संस्थावसितसितौपरस्परांशेशौक्रेवायदिघटराशिसंभवोंशः स्त्रीभिः स्त्रीमदनविषानलंप्रदीप्तंसंशांतिंनयतिनराकृतिस्थिताभिः ७

शुक्रांशगतः शुक्रः सौरांशगतस्तौच परस्परंदृक्संस्थौअन्योन्यंपश्यतः एकोयोगः अथवाशौक्रेराशौवृषतुलयोरन्यतमे लग्नगतेतत्कालंयदि घटराशिसंभवोंशः कुंभनवांशकोदयोभवतितदाद्वितीयोयोगः अस्मिन्योगद्वयेजाता स्त्रीअन्याभिरपराभिः स्त्रीभिः योषिद्भिः नराकृतिस्थिताभिः पुरुषसंस्थानाभिः पुरुषाकारयुताभिः मदनविषानलंप्रदीप्तंकामविषाग्निंप्रज्वालितंशांतिंनयति शमयति एतदुक्तंभवति अन्यास्त्रीस्वजघनेनपुरुषरूपेणचर्ममयंलिंगंबध्वापुंवत् तस्यारतिमभिजनयति यतोतिकामार्त्तत्वात् पुरुषयोगंगंतुंनशक्नोति ७ अथास्तमयेपतिश्चेतियदुक्तंतद्विज्ञानंशार्दूलविक्रीडितेनाह शून्येति लग्नाच्चंद्राद्वायः सप्तमोराशिः सयदिशून्यः सर्वग्रहवियुक्तोभवति अबलेबलहीन

श्चतस्मिन्नस्तभवनेशून्ये अबलेचबलरहितेतथासौम्यैः शुभग्रहैरनिरीक्षितेनकेनचिच्छुभग्रहेणदृश्यमानेनकेनचित्सौम्यग्रहेणयुतेजातायाः भर्त्ताकापुरुषः कुत्सितपुरुषोभवति अथवालग्नाच्चंद्राद्वायः सप्तमोराशिस्तत्रबुधमंदयोर्ज्ञसौरयोरन्यतमेस्थितेजातायाः भर्त्ताक्लीबः पुरुषाकारहीनोभवति यस्याश्चरगृहंचरराशिः सप्तमेभवति तस्याः नित्यंसर्वकालंभर्त्ताप्रवासान्वितः प्रवासशीलोभवति अर्थादेवंस्थिरेसप्तमेनित्यगृहेस्थितोभवति द्विःस्वभावेकिंचित्प्रवासेकिंचिद्गृहेस्थितोभवति उत्सृष्टारविणाकुजेनविधवेति तरणोरवावस्तस्थितेसप्तमगेजातापतिनोत्सृष्टाभर्त्रात्यक्ताभवति एवंकुजेसप्तमगतेतस्मिंश्चाशुभैः पापैःवीक्षितेबाल्येविधवारंडाविगतभर्तृकाभवति अर्कतनयेसौरेद्यूने

शून्येकापुरुषोबलेस्तभवनेसौम्यग्रहावीक्षितेक्लीबोस्तेबुधमंदयोश्चरगृहेनित्यंप्रवासान्वितः उ
त्सृष्टारविणाकुजेनविधवाबाल्येऽस्तराशिस्थितेकन्येवाशुभवीक्षितेर्कतनयेद्यूनेजरांगच्छति ८

सप्तमगेतस्मिंश्चाशुभैः पापैर्वीक्षितेदृष्टे कन्यैकजरामुपगच्छति कुमार्येववृद्धाभवति वृद्धत्वंप्राप्नोतीति विवाहंनकरोतीत्यर्थः अत्रचंद्रलग्नयोर्बलवशादेवैतद्वक्तव्यं ८ ननुचंद्रात्सप्तमस्थानादप्येतत्फलंकथमवगम्यते उच्यते सप्तमेस्थानेचंद्रमसः फलदर्शनाभावात् पुनरपिजाताकीदृशीभविष्यतीति तद्विज्ञानंशार्दूलविक्रीडितेनाह आग्नेयैरिति एकैकस्मिन्पापग्रहेसप्तमेफलमुक्तं यदिबहवः आग्नेयाः क्रूराः सप्तमस्थाभवंति तदाप्रतिग्रहोक्तंफलंत्यक्त्वातैराग्नेयैरस्तराशिसहितैः विधवेभवति मिश्रैःक्रूरैः सौम्यैश्चसप्तमस्थैः पुनर्भूर्भवेत् स्वपाणिग्राहिणंत्यक्त्वा अन्यस्यभार्याभवतीत्यर्थः द्विसंस्कृता तथाचग्रंथांतरे पुनर्भूलक्षणमुक्तं स्वैरिणीस्वपतिंहित्वासवर्णंकामतःश्रयेत् अक्षतंचप्रजाद्वारंपुनर्भूसंस्कृतापुनः क्रूरइति

क्रूरआदित्यंगारकशनैश्वराणामन्यतमे ऽस्तगेलग्नात्ससमस्थेतस्मिंश्चहीनबलेसर्वबलरहितेतथाभूतेसोम्येक्षितेशुभग्रहाणांबुधगुरुसितानामन्यतमेनदृ
ष्टेजातास्वपतिनाआत्मीयेनेवभर्त्राप्रोज्झितात्यक्ताभवति अन्योन्यांशगयोरिति सितः शुक्रः अवनिजोंगारकः एतयोः सितावनिजयोः अन्योन्यां
शगयोः परस्परनवांशकस्थितयोः यत्रतत्रराशौसितनवांशकेभौमो भौमनवांशकेशुक्रः तदासांगनास्त्री अन्यप्रसक्तापरपुरुषरताभवति अथ-
वाद्यूनेलग्नात्सप्तमेस्थानेतावेवयद्यंगारकशुक्रौशीतरश्मिसहितौ चंद्रसहितौभवतस्तथाप्यन्यपुरुषासक्ताभवति · किंतुभर्तुरनुज्ञयापत्युराज्ञये
ति नतुस्वातंत्र्येणेति ९ अथयेनयोगेनजातामात्रासहबंधकीभवति येनचरुगर्दितयोनिर्येनचसुभगातद्योगत्रयंमालिन्याह सौरारर्क्षइति

आग्नेयैर्विधवास्तराशिसहितैर्मिश्रैः पुनर्भूर्भवेत्क्रूरेहीनबलेस्तगेस्वपतिनासौम्येक्षितेप्रोज्झिता
अन्योन्यांशगयोःसितावनिजयोरन्यप्रसक्तांगनाद्यूनेवायदिशीतरश्मिसहितौभर्तुस्तदानुज्ञया ९
सौरारर्क्षेलग्नगेसेंदुशुक्रेमात्रासार्द्धंबंधकीपापदृष्टे कौजेस्तांशेसौरिणाव्याधियोनिश्चारुश्रोणीवल्लभासद्ग्रहांशे १०

सौरः शनैश्वरः तदृक्षेमकरकुंभौआरोभौमस्तदृक्षे मेषवृश्चिकौएषामन्यतमेलग्नगतेतस्मिंश्चसेंदुशुक्रेइंदुनाचंद्रेणशुक्रेणचसंयुक्तेतथाभूतेपापदृष्टेपा
पग्रहावलोकितेजाताबंधकीपरपुरुषगामिनीभवति नकेवलंयावन्मात्रासार्द्धंजनन्यासहबंधकीजातातन्मातापिबंधकीपरपुरुषगामिनीभवति अ
स्तांशेलग्नात्सप्तमेस्थानेयोराशिस्तत्कालेकौजोभौमनवांशकोभवति तस्मिंश्चकौजे ऽस्तांशेसौरिणारविजेनदृष्टेजाताव्याधियोनिः सरोग
भगाभवति यदुक्तं सुभगतास्तमयेतदर्थमाह चारुश्रोणीवल्लभासद्ग्रहांशइति यदा लग्नात्सप्तमेस्थानेसद्ग्रहस्यशुभग्रहस्यनवांशकोदयो

भवति तद्यचारुश्रोणीशोभनभगावल्लभापत्युः प्रियाच भवति १० अथयस्याः सप्तमंस्थानंशून्यंभवतितस्याः शनेश्वरांगारकशुक्रक्षेत्रेतदंशेवासप्त
मेयादृशीभवतितद्विज्ञानंमालिन्याह वृद्धइति यस्याजन्मनिलग्नात्सप्तमेस्थानेसूर्यजस्यसौरस्यर्क्षेमकरकुंभयोरन्यतमसंबंधीनवांशकोवासप्त
मेभवति तस्याः वृद्धः मूर्खश्चभर्ताभवति यस्याः आवनेयस्यांगारकस्यर्क्षेमेषवृश्चिकयोरन्यतमस्तदंशकोवासप्तमेभवति तस्याः स्त्रीलोलः
स्त्रीषुस्पृहयालुः क्रोधनः क्रोधशीलश्चभर्ताभवति एवंशौक्रेराशौवृषतुलयोरन्यतमेतदंशकेवासप्तमस्थेकांतातीवदर्शनीयोऽतीवसौभाग्ययुक्तो
वल्लभश्चभर्त्ताभवति बौधेमिथुनकन्ययोरन्यतमेतदंशकेवासप्तमस्थेजातायाः भर्त्ताविद्वान्पंडितोनैपुणज्ञश्चसर्वत्रसूक्ष्मदृष्टिर्भवति ११ अथच

वृद्धोमूर्खः सूर्यजर्क्षेंशकेवास्त्रीलोलः स्यात्क्रोधनश्चावनेये शौक्रेकांतोतीवसौभाग्ययुक्तोविद्वान्
भर्तानैपुणज्ञश्चबौधे ११ मदनवशगतोमृदुश्चचांद्रेत्रिदशगुरौगुणवान्जितेंद्रियश्च अतिमृदुरति
कर्मकृच्चसौर्ये भवतिगृहेस्तमयस्थितेंशकेवा १२ श्रीगजाननप्रसन्न् इराशौसप्तमेतन्नवांशकेजीवराशौ-
वादित्यराशौचतन्नवांशकेवातद्विज्ञानंपुष्पिताग्रयाह मदनेति यस्याःजातायाः सप्तमेस्थानेचांद्रोराशिः कर्कटस्तदंशकोवाभवति तस्याः भर्त्ता
मदनवशगतः कामातुरोमृदुश्चाकठिनश्चभवति त्रिदशगुरोः जीवस्यराशौधन्विमीनयोरन्यतमेसप्तमस्थेतदंशकेवाजातायाः भर्तागुणवान् शौ-
र्यादिभिर्गुणैर्युक्तोजितेंद्रियोदांतश्चभवति सौर्येराशौसिंहेतदंशकेवासप्तमस्थेजातायाः भर्त्ताऽतिमृदुरतीवाकठिनः अतिकर्मकृदतीवव्या
पारकृद्भवति व्यापारकरणशीलः केचिद्रतिकर्मकृदतिकामातुरोकामासक्तोभवति एवमस्तमयस्थितेसप्तमस्थानस्थेगृहेराशावंशकेवा १५०

फलमभिहितंयत्रान्यसंबंधीराशिः सप्तमेभवति अन्यसंबंधीनवांशश्चतत्रराश्यंशपयोः योबलवांस्तदीयंफलंवाच्यमिति १२ अथचंद्रशुक्रबुधानांद्वौत्रयो
वालग्नगतायस्याभवंतितस्याःस्वरूपंवसंततिलकेनाह ईर्ष्येति यस्याः जन्मलग्नेशशिशुक्रौचंद्रसितौसमेतौभवतः साईर्ष्यान्वितामात्सर्ययुक्ता
सुखपरासुखासक्ताचभवति ज्ञेंद्वोः बुधचंद्रयोः लग्नगतयोः कलासुनिपुणातज्ज्ञासुखितासंजातसुखाभवति गुणाढ्यागुणबहुलाचशु
क्रज्ञयोः सितबुधयोर्लग्नगतयोरुचिरादर्शनीयासुकांतासुभगाभर्तृवल्लभाकलाज्ञाचभवति त्रिष्वपीति यस्यास्त्रयोपिचंद्रबुधशुक्रालग्नगता
भवंतिसाऽनेकवसुसौख्यगुणाअनेकैर्वसुभिःधनैःसौख्यैरनेकैर्बहुभिश्चगुणैर्युक्ताभवति अपिशब्दात्त्रिषुशुभेषुबुधगुरुसितेषुलग्नगते

ईर्ष्यान्वितासुखपराशशिशुक्रलग्नेज्ञेंद्वोःकलासुनिपुणासुखितागुणाढ्या शुक्रज्ञयो-
स्तुरुचिरासुभगाकलाज्ञात्रिष्वप्यनेकवसुसौख्यगुणाशुभेषु १३ क्रूरेष्टमेविधवतानिध
नेश्वरोंशेयस्यस्थितोवयसितस्यसमेप्रदिष्टा सत्स्वर्थगेषुमरणंस्वयमेवतस्याःकन्यालिगो
हरिषुचाल्पसुतत्वमिंदौ १४

षुजाता अनेकवसुसौख्यगुणाभवति १३ अत्रपूर्वंतासांभर्तृमरणमितियदुक्तंतद्विज्ञानं
वसंततिलकेनाह क्रूरेष्टमइति यस्याः क्रूरग्रहोष्टमेस्थानेभवतितस्याविधवताभवति कस्मिन्कालइत्याह निधनेश्वरोयस्येति निधनेश्व
रोष्टमस्थानाधिपतिर्यस्यग्रहस्यनवांशकेभवति तस्ययद्वयस्तस्मिन्वयसिविवाहात्परतस्तस्याः वैधव्यंवक्तव्यं एकंद्वौनवविंशतिरित्यादिग्र
हवयः एवंकेचिद्वदंति वयंपुनः दशांतर्दशाकालंवयः शब्देनब्रूमः यत्रनिधनेश्वरश्चंद्रभौमयोरन्यतमेंशेभवति तत्रचंद्रभौमयोर्वयःप्र

माणंवर्षत्रितयं तत्रप्रायः कुमारीणांविवाहासंभवस्तस्मादष्टमस्थानाधिपतिर्यस्यांशकेव्यवस्थितस्तस्यांतर्दशाधिपतिस्तस्याविवाहात्परंविधवताप्रदि
ष्टोक्ता सत्स्विति यस्याजन्मनिक्रूरग्रहोष्टमगोभवति सद्ग्रहः शुभग्रहः कश्चिदर्थगोद्वितीयस्थानगतोभवति तस्याः भर्तुः परस्तात् स्व
स्यैवमरणंभवति यस्याजन्मनिकन्यायामलिनिवृश्चिकेगविवृषेहरौसिंहेवाइंदुः स्थितोभवति तस्याअल्पसुतत्वंस्वल्पपुत्रत्वंवक्तव्यं कन्यालिगो
हरीणामन्यतमश्चंद्रराशिर्यस्यास्तस्याः अल्पाः पुत्राभवंतीति १४ अथयस्मिन्योगेजातापुरुषिणीभवतियस्मिंश्चब्रह्मवादिनीभवति तद्योगद्व
यंशार्दूलविक्रीडितेनाह सौरेइति सौरेशनैश्चरेमध्यबलेनातिबलवतिनचातिबलहीने तथाशीतांशुशुक्रेंदुजेः शशिसितबुधैः बलेनवीर्ये

सौरेमध्यबलेबलेनरहितेः शीतांशुशुक्रेंदुजेःशेषैर्वीर्यसमन्वितेःपुरुषिणीयद्योजराश्युद्गमः
जीवारास्फुजिदेंदवेषुबलिषुप्राग्लग्नराशौसमेविख्याताभुविनैकशास्त्रनिपुणास्त्रीब्रह्मवादिन्यपि १५

णरहितेः विवर्जितेः शेषैरादित्यभौमजीवैर्वीर्यसमन्वितेः सबलैर्यत्रतत्रावस्थितेर्यद्योजराशिः विषमराशिरुद्गमः उद्गमेउदयेलग्नेभवति विषम
राशिः लग्नेजाताभवतीत्यर्थः तदाजातामेषमिथुनसिंहतुलाधन्विकुंभानामन्यतमेसापुरुषिणीभवति बहुपुरुषेत्यर्थः जीवारास्फुजिदेंदवेष्विति
जीवोबृहस्पतिः आरोभौमः आस्फुजिच्छुक्रः ऐंदवोबुधः एतेषुयत्रतत्रावस्थितेषुबलिष्ठवीर्यवत्सुतथाप्राग्लग्नेयदिसमराशिर्भवति तदा-
जातास्त्रीभुविभूमौविख्यातासर्वत्रप्रथिताअनेकशास्त्रकुशला अनेकेषुबहुषुशास्त्रेषुकुशलातज्ज्ञाब्रह्मवादिन्यपिमोक्षशास्त्रेकुशलाभव
ति १५ अथयद्योगजाताप्रव्रज्यामाश्रयतितद्विज्ञानंप्रहर्षिण्याह पापेति पूर्वंसप्तमस्थस्यग्रहस्यपृथक्पृथक्फलमुक्तं तत्रलग्नात्सापे

क्रूरग्रहे ऽस्ते सप्तमस्थे यद्यन्यः कश्चिद्ग्रहो लग्नान्नवमगतो भवति तदा सा स्त्री प्रागुक्तं फलं न प्राप्नोति नवमगतस्य ग्रहस्य तुल्यां तत्कथितां प्रव्रज्यां युवतिः स्त्री असंशयेन निःसंशयेनोपैति प्राप्नोति एवं स्त्रीजातकं व्याख्यातं उद्वाहे इति अत्र ये योगा व्याख्यातास्ते चेदुद्वाहे विवाहकाले भवंति तदा योगोक्तफलं वाच्यं तथा तस्या वरणविधौ कन्यामार्गणकाले प्रदानकाले कन्यादानकाले च चिंतायां प्रश्नकालेऽप्येवं सकलं सर्वं विधेयं वक्तव्यम् स्त्रीजातके पुंयेशुभाशुभयोगा उक्तास्ते ऽत्रापि शुभाऽशुभा वक्तव्याः न सकलजातकोक्ताः ते च यथाप्रदर्शितकालेन वज्ञेयाः येषां च वक्ष्यमाणविवाहपटलोक्तयोगैर्बाधो भविष्यति ते त्र न वक्तव्याः युक्तं चैतद्विवाहपटलमुक्तमिति १६ इति श्रीभट्टोत्पलविरचितायां बृ० स्त्रीजातका० चतु २४

पापेऽस्ते नवमगतग्रहस्य तुल्यां प्रव्रज्यां युवतिरुपैत्यसंशयेन उद्वाहे वरणविधौ प्रदानकाले चिंतायामपि सकलं विधेयमेतत् १६ इति बृह० स्त्रीजातकाऽध्यायश्चतुर्विंशतिः २४

अथातो नैर्याणिकाऽध्यायो व्याख्यायते तत्रादावेवाष्टमस्थाने ग्रहदृष्टे वियुक्ते युते वा यथा म्रियते तद्विज्ञानं शार्दूलविक्रीडितेनाह मृत्युरिति बलिभिर्ग्रहैः मृत्युगृहे ऽष्टमे ईक्षणेन मृत्युर्भवति यस्य जन्मलग्नान्मृत्युगृहमष्टमं स्थानं शून्यं यो ग्रहो बलवान् पश्यति तस्य ग्रहस्य यो धातुरुक्तस्तद्धातुकोपोद्भवस्तेन धातुना प्रकुपितेन स म्रियते तद्यथाऽर्कस्य पित्तं चंद्रस्य वातकफौ भौमस्य पित्तं बुधस्य त्रयोऽपि वातपित्तश्लेष्माणः बृहस्पतेः कफः शुक्रस्य वातकफौ सौरस्य वात इति तत्संयुक्तभगात्रजः इति तदित्यनेन लग्नादष्टमस्थानस्य परामर्शः तेनाष्टमेन युक्तं यद्भगात्रं तत्संयुक्तभगात्रं तज्जातस्तत्संभूतः लग्नादष्टमो राशिः यस्मिन्नंगे कालाख्यपुरुषस्य वर्तते तस्मिन्नंगे दृष्टग्रहोक्तदोषकोपान्म्रियते भूरिभि

बहुभिः वीर्यान्वितैः सबलैः बहुभवोमृत्युः यदाबहवोपिवीर्यान्वितास्तच्छून्यमष्टमस्थानंपश्यंतितदायावंतः पश्यंति तावतांग्रहणामुक्तदोषप्रकोपेनते चबहवोदोषायस्मिन्कालेपुरुषांगलग्नादष्टमराशिर्वर्ततेतस्मिन्नंगेप्रकुप्यनिधनंकुर्वंतीति अग्न्यंब्वायुधजइति सूर्यादिभिरष्टमेस्थानेस्थितैरग्न्या दिभिर्मृत्युर्भवति तद्यथा यस्यलग्नादष्टमेस्थानेऽर्कोभवति तस्याग्निहेतुकोमृत्युर्भवति एवंचंद्रेष्टमेंबुहेतुकः भौमेआयुधहेतुकः बुधेज्वरहे तुकः जीवेआमयकृतः अविज्ञातव्याधिहेतुकः शुक्रेतृड्हेतुकः सौरेक्षुद्धेतुकइति एतैर्ग्रहैर्बलिभिर्यथोक्तएवमृत्युः शुभेनकर्मणाभव ति बलहीनैरशुभेन मध्यबलैर्मध्यमेनेतिविज्ञातमरणप्रकारस्यमरणदेशज्ञानार्थमाह निधनेचरादिष्विति यस्यनिधनेऽष्टमेस्थानेचररा

अथनैर्याणिकाऽध्यायप्रारंभः मृत्युर्मृत्युगृहेक्षणेनबलिभिस्तद्धातुकोपोद्भवस्तत्संयुक्तभगात्रजोबहुभवोवीर्या
न्वितैर्भूरिभिः अग्न्यंबायुधजोज्वरामयकृतस्तृट्क्षुत्कृतश्चाष्टमेसूर्याद्यैर्निधनेचरादिषुपरस्वाध्वप्रदेशेष्विति १

शिर्भवति सपरदेशेम्रियतेयस्यस्थिरः सस्वदेशेयस्याद्विस्वभावः सोध्वप्रदेशेपथिम्रियतइति १ अथशैलाग्राभिघातेषुयैर्योगैर्म्रियतेतान् शार्दूलविक्रीडितेनाह शैलाग्राभिहतस्येति सूर्यकुजयोः रविभौमयोः युगपत्तुल्यकालंस्वबंधुस्थयोर्दशमयोश्चतुर्थयोर्वाजातस्यशैला ग्राभिहतस्यशिलाप्रहारेणहतस्यमृत्युर्भवति कूपइति मंदशशांकभूमितनयैःसौरेंदुभौमैः यथासंख्यंबंधुस्तकर्मस्थितैश्चतुर्थसप्त मदशमस्थैः तद्यथा सौरेचतुर्थगेचंद्रेसप्तमगेभौमेदशमगेजातः कूपपतितोम्रियते कन्यायामिति हिमोष्णकरयोश्चंद्रार्कयोः कन्या यांस्थितयोश्चपापग्रहदृष्टयोर्जातः स्वजनेनम्रियते स्वजनेनव्यापाद्यते उभयोदयेद्विस्वभावराशावुदयेलग्नगतेतत्रचार्कशशिनोरवि

चंद्रेयदास्यातांभवेतांतदातोयेजलेमज्जितोमग्नोम्रियते २ अथान्यानपिमृत्युयोगान्शार्दूलविक्रीडितेनाह मंदेइति मंदेशनैश्चरेकर्कट गेकुलीरस्थेमृगांकेचंद्रेमृगेमकरस्थितेजातस्यजलोदरकृतोजलोदरेणमृत्युर्भवति शस्त्राग्निप्रभवइति शशिनिचंद्रेकुजर्क्षेमेषवृश्चिक योरन्यतमस्थेतत्रचाशुभयोर्द्वयोः पापयोर्मध्यस्थे जातस्यशस्त्राग्निप्रभवः शस्त्रेणाग्निनावाप्रभवति तत्कृतोमृत्युः कन्यायामिति शी तगौचंद्रेकन्यायातद्वत्स्थितेपापद्वयमध्यगतेजातस्यरुधिरोत्थशोषजनितोमृत्युर्मरणंभवति दुष्टेनरक्तेनशोषणवाउत्थितोजनितः

शैलाग्राभिहतस्यसूर्यकुजयोर्मृत्युःखबंधुस्थयोः कूपेमंदशशांकभूमितनयैर्बंध्वस्तकर्मस्थितैः
कन्यायांस्वजनाद्धिमोष्णकरयोः पापग्रहैर्दृष्टयोःस्यातांयद्युभयोदयेर्कशशिनोतोयेतदामज्जितः२
मंदेकर्कटगेजलोदरकृतोमृत्युर्मृगांकेमृगेशस्त्राग्निप्रभवः शशिन्यशुभयोर्मध्येकुजर्क्षेस्थिते क
न्यायांरुधिरोत्थशोषजनितस्तद्वत्स्थितेशीतगौसौरर्क्षेयदितद्वदेवहिमगौरज्ज्वग्निपातैःकृतः ३

उत्पन्नः सौरर्क्षइति हिमगौचंद्रेसौरर्क्षेमकरकुंभयोरन्यतमस्थेतद्वत्तस्मिंश्चपापद्वयमध्यगतेयदिचेज्जातस्तदारज्ज्वग्निपातैःरज्ज्वग्निनापा ताद्वाम्रियतइति ३ अथान्यानपिमृत्युयोगान्शार्दूलविक्रीडितेनाह बंधाद्धीनवमस्थयोरिति अशुभयोर्द्वयोःपापयोर्धीनवमस्थयोःपं चमनवमस्थानस्थयोस्तयोश्चसौम्यग्रहैरदृष्टयोरनवलोकितयोर्जातः बंधाद्बंधनेनम्रियते द्रेष्काणैरिति येनलग्नेनपुमान्जातस्तस्मा दष्टमेस्थानेयोराशिस्तत्कालंवर्तते तत्रयदिसपाशसर्पद्रेष्काणोभवतिसनिगडोवातदाजातः बंधनेनम्रियते तत्रभुजगपाशभृद्द्रेष्काणःक

केंद्राद्यः वृषद्वितीयः कन्यांतिमश्च कन्यायामिति मीनलग्नजातः कन्यायामस्तगेसप्तमस्थेचंद्रेतस्मिंश्चाशुभान्वितेकेनचित्पापेनसहिते सि तेशुक्रेमेषगे सूर्येरवौलग्नगतेजातस्यमरणंमंदिरेगृहेस्त्रीहेतुकंस्त्रीनिमित्तंविद्धिजानीहि ४ अथान्यानपिमृत्युयोगान्शार्दूलविक्रीडि तेनाह शूलोद्भिन्नतनुरिति स्वखेचतुर्थस्थाने ऽवनिसुतेभौमेस्थितेसूर्येपिवाइति रवौचतुर्थस्थेखदशमेस्थाने यदियमः सौरोभवति तदाजातः शूलोद्भिन्नतनुर्म्रियते शूलेनोद्भिन्नातनुर्यस्यशूलप्रोतस्य तस्यमरणंभवति सम्प्रक्षीणेति पापैः रविभौमसौरेः सम्प्रक्षी

बंधाद्धीनवमस्थयोरशुभयोः सौम्यग्रहादृष्टयोर्द्युनेकोणेश्चससर्पपाशनिगडैः छिद्रस्थितेर्बंधतः
कन्यायामशुभान्वितस्तमयगेचंद्रेसितेमेषगेसूर्येलग्नगतेचविद्धिमरणंस्त्रीहेतुकंमंदिरे ४ शूलो
द्भिन्नतनुः स्वखेवनिसुते सूर्येपिवाखेयमे सम्प्रक्षीणहिमांशुभिश्चयुगपत्पापैस्त्रिकोणाद्यगैः बं
धस्थेचरवौवियत्यवनिजेक्षीणेंदुसंवीक्षितेकाष्ठेनाभिहतः प्रयातिमरणंसूर्यात्मजेनेक्षिते ५

याहिमांशुभिरितिक्षीणचंद्रसंयुक्तैश्चयुगपत्तुल्यकालंत्रिकोणाद्यगैः पंचमनवमलग्नस्थैः एतदुक्तंभवति सक्षीणचंद्राणांपापानामेतत्स्थान त्रयंमुक्त्वाऽन्यत्रावस्थितिर्नभवति तदा चकाराच्छूलोद्भिन्नतनु म्रियते बंधुस्थेचेति रवौसूर्येबंधुस्थेलग्नाच्चतुर्थगेवियतिदशमेऽवनि सुतेभौमेस्थितेतस्मिंश्चक्षीणेंदुनाक्षीणचंद्रेणसंवीक्षितेतदाजातश्चकाराच्छूलोद्भिन्नतनुर्म्रियते अस्मिन्नेवयोगेचतुर्थगेरवौदशमस्थे भौमेतस्मिंश्चसूर्यात्मजेनशनैश्चरेणेक्षितेदृष्टेजातः काष्ठेनाभिहतः काष्ठघातेनताडितोमरणंप्रयाति प्राप्नोतीत्यर्थः ५ ७ ७ १५३

अथान्यानपिमृत्युयोगान्वसंततिलकेनाह रंध्रास्पदेति रंध्रमष्टमंस्थानं आस्पदंदशमं अंगंलग्नं हिबुकस्थानंचतुर्थं एतैरंध्रास्पदांगहिबुके यथासंख्यं प्रक्षीणचंद्ररुधिरार्किदिनेशयुक्तैः एतदुक्तंभवति अतिक्षीणचंद्रोष्टमेरुधिरोभौमः दशमेआर्किः सौरोंगेलग्नेदिनेशोरविश्चतुर्थेएवंविधेयोगे जातोलगुडहतांगोलगुडताडितावयवोम्रियते केचित्पठंतिलगुडाहततातइति लगुडाहतोभवति तैरेवेति तैरेवग्रहैः प्रक्षीणचंद्ररुधिरार्किदिनेशैः यथासंख्यंकर्मनवमोदयपुत्रसंस्थैः दशमनवमलग्नपंचमस्थैः क्षीणचंद्रमादशमेभौमोनवमे सौरोलग्ने अर्कःपंचमेयदिभवंतितदाजातस्यधूमेनाग्निनाबंधनेनशरीरनिकुट्टनेनकाष्ठादिनाप्रहरणेनवा तस्यमृत्युर्भवति ६ अथान्यानपिमृत्युयोगान्वसंततिलकेनाह बंधस्तकर्मस-

रंध्रास्पदांगहिबुकेलगुडाहतांगः प्रक्षीणचंद्ररुधिरार्किदिनेशयुक्तैः तैरेवकर्मनवमोदयपुत्रसंस्थैर्धूमाग्निबंधनशरीरनिकुट्टनांतः ६ बंधस्तकर्मसहितैः कुजसूर्यमंदैर्निर्याणमायुधशिखिक्षितिपालकोपात् सौरेंदुभूमितनयैः स्वसुखास्पदस्थैर्ज्ञेयः क्षतक्रिमिकृतश्चशरीरघातः ७ हितैरिति कुजोंगारकः सूर्योरविः मंदःसौरः एतैर्यथासंख्यंबंधस्तकर्मसहितैः चतुर्थसप्तमदशमस्थैःचतुर्थेभौमः सप्तमेसूर्यः दशमेसौरः यस्यजन्मनिभवंतितस्यायुधेनखड्गादिनाशिखिनाग्निनाक्षितिपालकोपेननृपक्रोधेनवाएषामन्यतमेननिर्याणंमृत्युर्भवति सौरेंदुभूमितनयैः शनिशशिभौमैःयथासंख्यंस्वसुखास्पदस्थैर्द्वितीयचतुर्थदशमस्थैर्द्वितीयेसौरः चतुर्थेचंद्रः दशमेभौमः यस्यजन्मनिभवंति तस्यक्षतकृमिकृतः क्षतेछिद्रेकृमयः कीटाउत्पद्यंते तत्कृतश्चशरीरपातोभवति क्षतकृमिभिः पतितैर्मृत्युर्भवति ७

अथान्यानपिमृत्युयोगान् शार्दूलविक्रीडितेनाह रवस्थइति अर्केरवेरवस्थेदशमस्थानगतेकुजेरसातलगतेचतुर्थस्थेजातस्ययानप्रपातात् वाहनात्पतिन स्यवधोमृत्युर्भवति यंत्रोत्पीडनजइति कुजेंगारकेः स्तमयगेसप्तमस्थेसौरेरंध्रिनाम्युहमेसौरश्चेंदुश्चेनश्चेतेसौरेंदुिनाः शनिचंद्ररविषिरम्युहमेल ग्नेस्थितेः जातस्ययंत्रोत्पीडनजोवधः यंत्रपीडिनोम्रियते केचित्क्षीणेंदुिनाम्युहमेइतिपठंति क्षीणेंदुः क्षीणचंद्रमाइनआदित्यः आर्किः सौ रः एतेःलग्नेस्थितेः जातस्ययंत्रोत्पीडनजोवधः विण्मध्यइति रुधिरेंगारकः आर्किः सौरः शीतकिरणश्चंद्रः एतेः यथासंख्यंजूकाज सौरर्क्षगैः जूकस्तुलः अजोमेषः सौरर्क्षेमकरकुंभौतेनतुलेकुजोभौमः मेषेसौरः मकरकुंभयोरन्यतमेचंद्रः एवंयस्यजन्मनिभवंति सवि-

रवस्थेर्केवनिजेरसातलगतेयानप्रपाताद्वधोयंत्रोत्पीडनजःकुजेस्तमय
गेसौरेरंध्रिनाम्युहमे विण्मध्येरुधिरार्किशीतकिरणेर्जूकाजसौरर्क्षगै
र्यातैर्वागलितेंदुसूर्यरुधिरैर्व्योमास्तबंध्वाह्वयान् ८ श्रीह्लष्णाय०

ण्मध्येमध्यमध्येम्रियते यातैर्वेति गलितेंदुः क्षीणचंद्रः सूर्यआदित्यः रुधिरेंगारकः एतैर्यथासंख्यंव्योमास्तबंध्वाह्वयान्यातैः प्राप्तैः व्योम्नि दशमेक्षीणचंद्रः अस्तमयेसप्तमेसूर्यः बंध्वाह्वयेबंधुसंज्ञिकेचतुर्थेभे बंध्वित्याह्वयंसंज्ञायस्य एवंयस्यजन्मनिभवतिसवाग्रहणात्वि ण्मध्येम्रियते ८ अथान्यानप्यनिष्टयोगान्वैतालीयेनाह वीर्यान्वितेति क्षीणेंदोर्क्षीणचंद्रेवीर्यान्वितेनसबलेनवक्रेणभौमेनदृष्टेवीक्षि तेर्कजेसौरेनिधनंस्थितेऽष्टमेजातस्यगुल्योद्भवरोगपीडयागुल्येयउद्भूतउत्पन्नरोगोगदस्तत्पीडयाऽर्शोभगंदरार्त्याकृमिशस्त्रदाहजः कृ

मिजः शस्त्रजः दाहजः अर्शोभगंदरादिरोगदोषात् भूमिपातेनशस्त्रकर्मणावादाहेनवाक्रियमाणेनतस्यमृत्युर्भवति ९ अथान्यानपिमृत्युयोगा न्वसंततिलकेनाह अस्तेरवाविति अस्तेसप्तमेरवावादित्येसरुधिरेणभौमेनसंयुक्तेस्थिते ४ केपुत्रेसौरेनिधने ८ ष्टमेक्षीणेहिमगौचंद्रेरसा तलगतेचतुर्थस्थानस्थेजातः खगांतोभवति खगः पक्षीतत्कृतोमृत्युर्भवति तस्यमृतस्याग्निसंस्कारोनभवतीत्यर्थः लग्नात्मजाष्टमेति इनः सूर्यः भौमः कुजः मंदः सौरः चंद्रः शशांकः एतैर्यथासंख्यंलग्नात्मजाष्टमतपः स्थस्थितैः लग्नपंचमाष्टमनवमस्थैः तेनलग्नेर्कः पं चमेभौमः अष्टमेसौरः नवमेचंद्रोयस्यजन्मनिभवति तस्यशैलशिखरात् पर्वतमस्तकात् पतितस्याशनिपातेनचोल्कयावज्रपा

वीर्यान्वितवक्रवीक्षितेक्षीणेंदौनिधनस्थिते ऽर्कजे गुह्योद्भवरोगपी
ड्यामृत्युः स्यात्कृमिशस्त्रदाहजः ९ अस्तेरवौसरुधिरेनिधनेर्कपुत्रे
क्षीणेरसातलगतेहिमगौखगांतः लग्नात्मजाष्टमतपस्विनभौममंद
चंद्रैस्तुशैलशिखराशनिकुड्यपातैः १०

तेनकुड्यपातनभित्तिपातेनवामृत्युर्भवति १० अथय स्यजन्मन्येतेषांयोगानांमध्यादन्यतमोयोगोनभवति नचाष्टमेस्थानेकश्चिद्ग्रहोभवति नचाष्टमंस्थानंकश्चिद्ग्रहः पश्यति तन्मृत्युकारणंवैताली येनाह द्वाविंशइति येनद्रेष्काणेनपुमान्जातस्तस्माद्योद्वाविंशोद्रेष्काणोभवति सत्सूरिभिः पंडितैः निधनस्यमृत्योः कारणंनिमित्तंक थितः कथमित्याह तस्याधिपतिरित्यादि तस्यद्वाविंशस्यद्रेष्काणस्ययोधिपतिर्ग्रहस्तस्यास्यंबुधजइत्यादि स्वगुणैर्योहेतुः पठित

स्तेननिर्याणंमरणंप्रयच्छतिददाति अथवायस्मिन्राशौसद्द्वाविंशोद्रेष्काणोभवति तस्यराशेर्यः स्वामीतत्संभवोभवति सवास्वगुणैरात्मीयहे
तुभिः निर्याणंमरणंप्रयाति सचद्द्वाविंशोद्रेष्काणोलग्नादष्टमराशौभवति सकथंज्ञायतेउत्पद्यते यदिलग्नस्यप्रथमोद्रेष्काणस्तदाष्टमस्यापि
प्रथमोथलग्नस्यद्वितीयस्तदाऽष्टमस्यापिद्वितीयोऽथलग्नस्यतृतीयस्तदाऽष्टमस्यापितृतीयः नकेवलंयावत्सर्वराशीनामेषैवव्यवस्था
अनेनक्रमेणप्रकारेणयोऽष्टमराशिः द्रेष्काणः सएवद्द्वाविंशोद्रेष्काणइति तत्रैतज्ज्ञातं यस्योक्तयोगानामन्यतमोयोगोनभवति नचाष्टमंस्था
नंग्रहयुतवीक्षितंतस्यद्द्वाविंशद्रेष्काणाधिपाष्टमराश्यधिपयोर्योबलवांस्तदुक्तदोषेणमृत्युरिति ११ अथयादृग्भूमौम्रियतेतद्विज्ञानं

द्वाविंशःकथितस्तुकारणंद्रेष्काणोनिधनस्यसूरिभिः त
स्याधिपतिर्भवोपिवानिर्याणंस्वगुणैःप्रयच्छति ॥ ११ ॥

वसंततिलकेनाह होरानवांशेति पुरुषस्यजन्मसमयेहोरायांलग्नेयोनवांशकोभवति तस्ययोधिपतिः ग्रहस्तेनयोयुक्तोराशिः सराशिर्यत्रस्थि
तइत्यर्थः तस्यराशेर्यायोग्याभूमिस्तस्यांभूमौसम्प्रियते तद्यथा सचेद्राशिद्वयेभवति तदाअधिकसंचारभूमौसचेद्राशिःमेषोभवति
तदाजाविकल्पसंज्ञेभूमौ वृषभश्चेत्तदावृषभप्रचारभूमौमिथुनश्चेत्तदागृहे कर्कटश्चेत्तदाकूपेसिंहश्चेत्तदारण्ये कन्याचेत्तदाकूपे तुलाचे
त्तदापणगृहे वृश्चिकश्चेत्तदाश्वभ्रे धन्वीचेत्तदाऽश्वप्रचारभूमौ मकरश्चेत्तदानूपेकुंभश्चेत्तदागृहे मीनश्चेत्तदानूपइति येषांतुपुन
र्मृत्युयोगेजलादौमरणमुक्तंतेषांतत्रैव नकेवलंदर्शितराशिवशेनभूप्रदेशोवक्तव्यः अपितुयोगेक्षणादिभिरिति सलग्नेनवांशकाधिपति

यस्मिन्राशौव्यवस्थितः तत्रयद्यनेनग्रहेणतस्ययोगोभवति तदातस्यचयाभूमिः ईक्षणादिर्यावातस्यपश्यति आदित्यग्रहणाद्यस्यनवांशकेस्थितस्तस्यापि याभूमिरुक्तातस्यांसम्म्रियतइति अत्रचबहुभूमिसंभवेग्रहबलाद्वक्तव्याः ननुचग्रहस्यकाभूमिःउच्यते ग्रहस्यात्मीयराशेर्याभूमिःसैवेति ननुयस्य राशिद्वयंतस्यकाभूमिरित्युच्यते तत्रत्रिकोणराशेःसंबंधिनीभूमिः तद्यथा आदित्यस्यसिंहभूमिः अरण्यम् चंद्रमसः कर्कटभूमिरनूपंभौ मस्यमेषभूमिरजाविकसंचारप्रदेशः बुधस्यकन्याभूमिरनूपः जीवस्यधनुर्भूमिरश्वप्रचारः शुक्रस्यतुलाभूमिः विपणिः शनैश्चरस्यकुंभभूमिः ग्रहमिति केचिदत्रदेवालयेअग्निविहारकोशशयनक्षित्युत्कराः स्युरित्यादिकंस्थानमिच्छंति एतच्चशोभनं यतः एतेषुस्थानेषुम्रियमाणाह–

होरानवांशकप्रयुक्तसमानभूमौयोगेक्षणादिभिरतःपरिकल्प्यमेतत् मोहस्तुमृ
त्युसमयेऽनुदितांशतुल्यः स्वेशेक्षितेद्विगुणितस्त्रिगुणःशुभैश्च ॥१२॥ ७॥

श्यंतइति एवमेतस्मादन्यत् परिकल्प्यंचिंत्यम् मोहस्त्विति यावंतोलग्नस्यनवांशकाअनुदिताः शेषास्तेषामंशानांसपीडितानांयावत्कालोभव ति एतदुक्तंभवति यावत्कालोलग्नादवशिष्टः पुरुषस्यजन्मविषयेभवति तावंतस्तावत्कालमिति सचेल्लग्नराशिः यदिस्वेशेनस्वपतिने क्षितोदृष्टस्तदासएवकालोद्विगुणोवक्तव्यः अर्थादेवस्वामिनासौम्यग्रहेणचदृष्टस्तदाषड्गुणकालोवक्तव्यः १२ अथमृतस्यशरीरपरिणामज्ञानं– मालिन्याह दहनेति निधनभवनेष्टमेस्थानेयोद्रेष्काणोव्यवस्थितः तद्वशाच्छवपरिणामश्चिंतनीयः सचगणनयाद्वाविंशोद्रेष्काणोभवति सचयदिदहनद्रेष्काणोऽग्निद्रेष्काणोभवति तदाभस्मत्वेनपरिणमत्यग्निनादह्यते पापद्रेष्काणोग्निद्रेष्काणः अथजलद्रेष्काणोभवतितदासक्लि

यते जलमध्येक्षिप्यते सौम्यग्रहद्रेष्काणोजलद्रेष्काणः अथमिश्रद्रेष्काणोभवति तदा शुष्यति तदस्यते नचापिजलमध्येक्षिप्यते सौम्यग्रहद्रेष्काणःपाप-
युक्तोभवति पापग्रहद्रेष्काणोवासौम्ययुक्तस्तदामिश्रद्रेष्काणः तथानिधनभवनसंस्थैरष्टमराश्याश्रितैःव्यालवर्गैः सर्पद्रेष्काणैः विडंबितोभवति
तदाश्वसृगालकाकादिभिर्भुज्यते भक्ष्यतइत्यर्थः अत्रव्यालद्रेष्काणाः कर्कटाद्याःकर्कटद्वितीयः वृश्चिकाद्यः वृश्चिकद्वितीयः मीनांत्यश्चउ
क्तंच शशिगृहपूर्वापरगोकीटस्यचर्मीनपश्चिमोपगतः निधनेयस्यभवंतिद्रेष्काणास्तस्यचमृतस्य भुंजंतिवायसाद्याःमाणिसमूहानचास्तिसंदेहः
पापग्रहद्रेष्काणोयस्याष्टमराशिसंस्थितोभवति दहनंप्राप्नोतिनरोमृतमात्रोनिश्चयात्सवदेत् एवंसौम्यद्रेष्काणोजलमध्येक्षिप्यतेनरोत्रमृतः

दहनजलविमिश्रैर्भस्मसंक्लेदशोषैर्निधनभवनसंस्थैर्व्यालवर्गैर्विडंबः इति
शवपरिणामश्चिंतनीयोयथोक्तःपृथुविरचितशास्त्रात्प्रत्यनूकादिचिंत्यम् १३

सौम्यद्रेष्काणःपापैःपापद्रेष्काणोपिसौम्ययुक्तः यस्याष्टमभवनगतः शोषंप्राप्नोतिसोपिमृतइति एवंप्रकारः शवानांमृतानांपरिणामोविपत्ति-
श्चिंतनीयोविचार्यः पृथुविरचितशास्त्राद्विस्तीर्णाच्छास्त्रात्इत्यर्थःकादिमरणादिचिंत्यम् मृतस्यकागतिर्भविष्यति·कस्माच्चलोकादयमागतःआ
दिग्रहणात्तत्रकीदृगासीदिति अनूकशब्देन हातीतजन्मोच्यते १३ अथयोयंजातोजंतुः सकस्माल्लोकादागतइति यदुक्तं तद्विज्ञानंमालिन्याह
गुरुरिति गुरुर्जीवः उडुपतिशुक्रौ चंद्रसितौ सूर्यभौमौरविकुजौ यमज्ञौसौरबुधौ एतेविबुधपितृतिरश्चोनारकीयांश्चजातान् कुर्युः
विबुधलोकोदेवलोकः पितृलोकःप्रसिद्धः तिरश्चांतिर्यग्लोकः नरकः नरकलोकः प्रसिद्धः एभ्यः आगतान् वदेत् कथमितितदर्थमाह दिनकर १५६

शशिवीर्याधिष्ठितात्र्यंशनाथादिति दिनकरः सूर्यः शशीचंद्रः अनयोः दिनकरशशिनोः मध्याद्योबलीवीर्यवान् तेनाधिष्ठितोयुक्तोयस्त्र्यंशोद्रेष्काणः तस्ययोनाथः स्वामीतस्ययोलोकस्तस्मादागतइतिवक्तव्यं तत्रसयदिद्रेष्काणोगुरोः जीवस्यसंबंधीभवति तदा विबुधलोकादागतइतिवक्तव्यं अथचंद्रशुक्रयोरन्यतमसंबंधीभवति तदापितृलोकादागतइतिवक्तव्यं अथसूर्यभौमयोरन्यतमसंबंधीभवति तदा तिर्यग्लोकादागतइतिवक्तव्यं अथशनैश्चरबुधयोरन्यतमसंबंधीभवति तदानरलोकादागतइतिवक्तव्यं यस्माल्लोकादागतस्तत्रापिश्रेष्ठमध्यमहीनत्वज्ञानमाह प्रवरेत्यादि यस्यग्रहस्यप्रदर्शितलोकात्तस्यजन्मज्ञानमाह ग्रहस्तुंगस्थः स्वोच्चराशिगतोभवति तदातत्रप्रवरः प्रधानमासीदितिविज्ञेयं अथोच्चराशि

गुरुरुडुपतिशुक्रौसूर्यभौमौयमज्ञौविबुधपितृतिरश्चोनारकीयांश्चकुर्युः दि
नकरशशिवीर्याधिष्ठितात्र्यंशनाथात्प्रवरसमनिकृष्टास्तुंगह्रासादनूके १४

च्युतोनीचमप्राप्य तदातत्रासौमध्यमआसीदितिविज्ञेयं नीचस्थः निकृष्टः हीनः एतदनूकेप्राग्जन्मनिज्ञेयं १४ अथमृतस्यकागतिर्भविष्यति तद्विज्ञानंमालिन्याह गतिरिति यस्यजन्मनिलग्नात्षष्ठसप्तमाष्टमस्थानानिशून्यानिभवंति तस्यतत्कालेरिपुस्थानेत्र्यंशोद्रेष्काणोवर्ततेतयोर्या वधिपतीतयोर्मध्येयोबलवांस्तस्य योलोकोभिहितः सएवगतिः एवंरिपुरंध्रत्र्यंशपइति तत्रतेनमृतेनगंतव्यमिति अस्तस्थितोवा अथल ग्नात्षष्ठसप्तमाष्टमस्थानानामन्यतमेस्थानेकश्चिद्ग्रहोभवति तदातस्यदर्शितलोकेतेनगंतव्यं अथलग्नात्षष्ठसप्तमाष्टमस्थानानांद्वस्थाने- त्रीणिवासग्रहाणिभवंति सोप्येकस्मिन्नपिह्यादयोग्रहाभवंति तदातेषांग्रहाणांयोबलवांस्तस्ययः प्रदर्शितोलोकस्तेनगंतव्यमिति नन्वस्त

स्थितोवेतिकेश्चिद्वलमुक्तंतत्रसप्तमस्थग्रहणंकृतं तत्सप्ताष्टमस्थोपिस्वांगतिंनयतीति किंव्याख्यातं उच्यते अस्तस्थितोवेतिवाशब्दश्चशब्दार्थे
ज्ञेयः नकेवलमस्तस्थितश्चकाराद्रिपुरंध्रगश्चेति केचिदस्तस्थितश्चेतिपठंति तथाचस्वल्पजातकेउक्तं क्रूरापिवृतिर्यङ्गारकान्गुरुरूडुपसिता
वस्थग्रवीज्ञयमो रिपुरंध्रत्र्यंशकपानयंतिचास्तारिनिधनस्थाः गुरुरथेति अथशब्दः पादपूरणार्थेयस्यजन्मनिगुरुर्बृहस्पतिर्लग्नाद्रिपुस्था-
नेषष्ठेभवति केंद्रेषुवा छिद्रेष्टमेवासचस्वोच्चस्थः कर्कटेभवति तदेकोयोगः अथवांत्येभवनेर्मीनराशावुदयतिविलग्नगतेतत्रचगुरुवर्ज्ये

गतिररिपिरिपुरंध्रत्र्यंशपोऽस्तस्थितोवागुरुरथरिपुकेंद्रछिद्रगःस्वोच्चसंस्थः उ
दयतिभवनेंत्येसौम्यभागेचमोक्षोभवतियदिबलेनप्रोज्झितास्तत्रशेषाः १५
इतिबृहज्जातकविवृत्तौनैर्याणिकाऽध्यायःपंचविंशतिःसमाप्तः ॥ २५ ॥

शेषाग्रहाःअन्येग्रहाबलेनवीर्येणप्रोज्झितावर्जिताभवंति तदाद्वितीयोयोगः अस्मिन्योगद्वयेजातस्यमोक्षोभविष्यतीतिवक्तव्यं उदयतिभवनेंत्ये
सौम्यभागेचमोक्षइत्यत्रचकारोवाशब्दस्यार्थे यथापुरुषस्यजन्मकालग्रहवशात्गतिरुक्तातथामरणकाललग्नवशादपिगतिर्वक्तव्या यस्मा
त्स्वल्पजातकेउक्तं षष्ठाष्टमकंटकगोगुरुश्चेद्भवनिमीनलग्नेवा शेषैःखगैर्जन्मनिमरणेवामोक्षगतिमाहुरिति १५ इतिश्रीभट्टोत्पलवि
रचितायांबृहज्जातकविवृतौनैर्याणिकाऽध्यायः पंचविंशतिःसमाप्तः २५ ७ ७ ७ ७ ७

अथनष्टजातकाध्यायोव्यारव्यायते तत्रादावेवप्रसूतिकालज्ञानमिंद्रवज्रयाह आधानेति यस्याधानकालोज्ञायतेतस्याधानकालात् पूर्वमेवजन्मव्यारव्यातम्
तत्कालमिंदुसहितइत्यादिनाजन्मकालश्चव्यारव्यातएव एवमाधानजन्मकालयोरपरिबोधेअज्ञानेसति संपृच्छतःप्रष्टुः विलग्नात्प्रश्नलग्नाज्जन्मवदेद्बूया
त् येनलग्नेनप्रष्टापृच्छति तस्ययदि पूर्वार्द्धंप्रथममहोराभवति तदाप्रष्टुः भानावादित्येउदग्गतेउत्तरायणस्थेजन्मवक्तव्यम् मकरादिराशिषट्कस्थेजातइत्यर्थः
अथलग्नस्यापरार्धंद्वितीयाहोराभवति तदाभानौदक्षिणगतेदक्षिणायनस्थेजन्मवक्तव्यं कर्कटादिराशिषट्कस्थेजातइत्यर्थः तथाच आधानज
न्मनीयस्यनविज्ञायेतदेहिनः जन्मसंपृच्छतस्तस्यप्रश्नलग्नाद्विनिर्दिशेत् १ अथवर्षर्तुज्ञानमुपजातिकयाह लग्नत्रिकोणेष्विति त्रिभागेर्द्रेष्काणेः लग्नत्रिको

अथनष्टजातकाध्यायप्रारंभः आधानजन्मापरिबोधकालेसंपृच्छतोजन्मवदेद्विलग्नात् पूर्वापरार्धेभवनस्यार्वं
द्याद्भानावुदग्दक्षिणगेप्रसूतिम् १ णेषुप्रथमपंचमनवमस्थानेषुगुरु जीवोज्ञेयः तद्यथा प्रश्नलग्नस्ययदिप्रथमद्रेष्काणोभवति त
दायएवलग्नराशिः तत्रस्थेगुरौजन्मवक्तव्यं अथलग्नस्यद्वितीयोद्रेष्काणःतदालग्नाद्यः पंचमोराशिस्तत्रस्थेगुरौजन्मवक्तव्यम् अथलग्नस्यतृतीयोद्रेष्का
णस्तदालग्नाद्योनवमोराशिस्तत्रस्थेगुरौजन्मवक्तव्यम् एवंकेषांचिन्मतं अथान्येषांमतम् यथाप्रश्नलग्नस्ययदाप्रथमोद्रेष्काणोदयोभवति तदाल-
ग्नराशितोयावत्संख्येराशौबृहस्पतिस्तिष्ठति तावत्संख्यानिप्रष्टुर्वर्षाणिवक्तव्यानि अथलग्नेद्वितीयोद्रेष्काणस्तदालग्नात्पंचमराशितोयावत्संख्ये
राशौबृहस्पतिर्भवति तावत्संख्यानिप्रष्टुर्वर्षाणिवक्तव्यानि यदालग्नस्यतृतीयोद्रेष्काणोभवति तदालग्नान्नवमराशितोयावत्संख्येराशौबृहस्पति
र्भवति तावत्संख्यानिप्रष्टुःवर्षाणिवक्तव्यानि एतद्व्यारव्यानंनशोभनं पूर्वव्यारव्यानमेवश्रेयः यस्माद्यवनेश्वरः द्रेष्काणलग्नेक्रमतस्तुराशौगुरुर्विल

ग्नादित्रिकोणगोभूत् समुद्भवेत्तद्भवनक्रमेणस्वाचारभादृष्टगतिंप्रगण्यात् यद्यप्यत्रसामान्येनोक्तंबृहस्पतेरवस्थानं तथाचद्वादशभागक्रमेणप्रतिराशौसंचार्यः
तद्यथा यदिप्रश्नलग्नस्यप्रथमद्वादशभागोदयोभवति तदालग्नस्थेजीवेजातः द्वितीयद्वादशभागश्चेत्तदालग्नाद्द्वितीयेगुरौजातः एवंतृतीयादिद्वादश
भागोदयेतृतीयादिषुस्थानेषुऊह्यम् विकल्प्यवर्षाणिवयोनुमानादेवंबृहस्पतेरवस्थानंज्ञात्वातस्यएववयोनुमानात्तस्याकृतिंशरीरमवेक्ष्यवर्षाणिविक
ल्प्यवयःप्रमाणंबुध्याद्वादशसुद्वादशाब्दवर्षेषुविकल्पनाकार्या किमस्मिन्नेवभगणपरिवर्तेज्ञातराशेः बृहस्पतेरवस्थानमभूदुतद्वितीयउतत्तृतीयादि
षु एवंतस्याकृतिमवेक्ष्यवयोनुमानवक्तव्यं यत्रद्वादशाब्दवर्षेषुभ्रांतिर्भवति तत्रपुरुषलक्षणोक्तेनदशाविभागेनद्वादशवार्षिकीदशांस्तेत्रेषुपरिक-

लग्नत्रिकोणेषुगुरुस्त्रिभागैर्विकल्प्यवर्षाणिवयोनुमानात्

ल्प्ययत्तत्क्षेत्रांगसंस्पर्शाद्वर्षज्ञानंतथाचपुरुषलक्षणेपठ्यते पादौसगुल्फौप्रथमंप्रदिष्टंजंघेद्वितीयंतुसजानुचक्रे मेढ्रोरुमुष्कांश्चततस्तृतीयंनाभिं
कटिंचेतिचतुर्थमाहुः उदरंकथयंतिपंचमंहृदयंषष्ठमथस्तनान्वितं अथसप्तममंशजत्रुणीकथयंत्यष्टममोष्ठकंधरे नवमंनयनेचसभ्रुणीसलला
टंदशमंशिरस्तथा अशुभेष्वशुभंदशाफलंचरणाद्येषुशुभेषुशोभनमिति किंतत्रविंशत्यधिकंवर्षशतंयस्यजन्मनोतीतं तस्यनष्टजातकवर्षज्ञा-
नोपायएवनास्ति एवंवर्षेषुज्ञातेषुऋतुज्ञानमाह ग्रीष्मोर्कलग्नइति येनलग्नेनप्रष्टापृच्छति तत्रचेदर्कः सूर्यः स्थितस्तद्द्रेष्काणोवालग्नेतदाग्रीष्मे १५८
जातइतिवक्तव्यं कथितास्तुशेषैरिति शेषैरन्यैश्चंद्रादिभिर्ग्रहैर्लग्नस्थैः ऋतुः पूर्वमेवकथितउक्तः द्रेष्काणैः शिशिरादयइत्यादिनाग्रंथेनोक्तः

तत्रयदाशनैश्चरेलग्नेभवति तद्द्रेष्काणोवातदाशिशिरेजातइतिवक्तव्यं एवंशुक्रेलग्नगतेवा तद्द्रेष्काणोतदावसंतेजातः एवंभौमेग्रीष्मे एवमेवरवावपि चंद्रेलग्नगतेतद्द्रेष्काणेवावर्षासुबुधेशरदि जीवेहेमंतइति यदाबहवोलग्नगताः भवंतितदातेषांमध्येयोबलवान्तदुक्तर्तौजातइतिवक्तव्यं अथनकश्चिद्ग्रहोलग्नगतोभवति तदातस्यसंबंधाद्द्रेष्काणोदयोभवति तदातदुक्तर्तौजातइत्येववक्तव्यं अन्यायनर्त्तावृतुरर्कचारादिति अन्यस्मिन्नयनेन्यस्मिन्नृतावर्कचाराहतुः अन्यस्मिन्नयनेतदयनासंभवश्चेदृतुरन्योभवति तदृतुरर्कचारवशेनवक्तव्यं एतदुक्तंभवति सौरेणमानेनऋतुर्वक्तव्यः नतुचांद्रेणयथाशिशिरेज्ञातेमकरकुंभयोरन्यतमेराशौसूर्यस्यावस्थानंज्ञेयं एवंशेषराशिष्वप्यूह्यं अनेनलौकिकश्चांद्रमासोनिराकृतोभवतीति २

ग्रीष्मोर्कलग्नेकथितास्तुशेषैरन्यायनर्त्तावृतुरर्कचारात् २ चंद्रज्ञजीवाःपरिवर्तनीयाःशुक्रा
रमंदैरयनेविलोमे द्रेष्काणभागेप्रथमेतुपूर्वोमासोनुपाताच्चतिथिर्विकल्प्यः ॥ ३॥ ७ ॥

अथायनेविलोमेग्रहपरिज्ञानादृतुपरिज्ञानंमासपरिज्ञानंचेंद्रवज्रयाह चंद्रज्ञेति अयनेविलोमेसति चंद्रज्ञजीवाः शुक्रारमंदैः परिवर्त्तनीयाः शशिबुधगुरवः सितभौमशनैश्चरैः अयनव्यत्ययेप्राप्तेसतिपरिवर्तनीयाः व्यत्ययेनव्यवस्थाप्याः एतदुक्तंभवति यद्युत्तरायणेज्ञातेप्रावृट्कालेज्ञातस्तदावसंतेजातइति-वक्तव्यम् वंद्राच्छुक्रेणात्रपरिवर्तितः अथोत्तरायणेशरदिप्राप्तायांग्रीष्मेजातः दक्षिणायनेग्रीष्मेज्ञातेशरदिजातः अथबुधो रविभौमयोरपवर्तिनो रविभौमौबुधेनच उत्तरायणेहेमंतेज्ञातेशिशिरेजातः दक्षिणायनेशिशिरेप्राप्तेहेमंतजातः इतिवक्तव्यं अत्रजीवमंदौपरस्परमपवर्तितौ एवमृतोज्ञातेमासज्ञानमाह द्रेष्काणभागइति प्रश्नलग्नेयोद्रेष्काणोवर्ततेतस्यचद्रेष्काणस्ययदिप्रथमभागोवर्त्ततेतदाज्ञातर्तौप्रथममासिजातः इतिवक्तव्यं

अथलग्नेद्रेष्काणस्यद्वितीयोभागोवर्तते तदाज्ञाततौद्वितीयेमासिजातः तृतीयद्रेष्काणेद्वौविभागौपूर्वपरावत्रापिअर्कावस्थानतएवमासज्ञानं अथएवंमा
संज्ञात्वातिथिज्ञानार्थमाह अनुपाताच्चतिथिर्विकल्प्यः अनुपातात्त्रैराशिकात्तिथिर्विकल्प्योविकल्पनीयः लग्नस्यषट्लिप्ताशतानिद्रेष्काणः द्रेष्काणेन-
वज्ञातर्तुऋतुज्ञानंतदर्धलिप्ताशतत्रयं लिप्ताशतत्रयेणमासज्ञानं अत्रानुपातात्तिथिर्लिप्तादशकेनैकैकोज्ञेयः एषच्चतिथिरादित्यभागः एवमादि-
त्यस्यराशयोभागाज्ञेयाः मासाराशयस्तिथयोभागाः यस्मिंश्चतिथौज्ञातवर्षेयथाप्रदर्शितादित्योभवति तस्मिन्तिथौतस्यजन्मइतिवक्तव्यं ३
अथचंद्रमानतिथिज्ञानोपायमिंद्रवज्रयाह अत्रापीति अत्रास्मिंस्तिथिज्ञानेद्विजेंद्रामुनयोहोराशास्त्रज्ञाः सूर्यांशतुल्यां अंशस्थानेस्फुटार्कभा

अत्रापिहोरापटवोद्विजेंद्राः सूर्यांशतुल्यांतिथिमुद्दिशंति रात्रि
द्युसंज्ञेषुविलोमजन्म भागैश्चवेलाःक्रमशोविकल्प्याः ॥ ४ ॥

गसमांतिथिमुद्दिशंति कथयंति प्रश्नकालेतात्कालिकेनादित्येनयावंतोभागाभुक्तास्तावंतः शुक्लप्रतिपत्प्रभृतिज्ञातमासस्यतिथयोव्यतीताः अत्रचांद्र
मानेमकरमासेजातेमाघमासोज्ञेयः एवमन्येष्वपिमासकल्पनाकार्या तथाचमणित्थः प्रश्नकालेरविणायावंतोंशाः स्फुटेनसंभुक्ताः राशेस्तास्ति
थयःस्युः शुक्लादावर्कमासस्यएवंदिनेज्ञातेकिमयंरात्रौजातोदिवावेति तदर्थमाह रात्रिद्युसंज्ञेष्विति रात्रिद्युसंज्ञापूर्वंव्याख्याताः गोजाश्विक
र्किमिथुनाइत्यादिनातत्रप्रश्नकालेयदिरात्रिसंज्ञोलग्नोभवति तदातस्यविलोमतादिवाजन्मवक्तव्यं अथद्युसंज्ञोलग्नोभवतितदारात्रौजन्मवक्त
व्यं एवंदिनरात्रिविभागेज्ञातेवेलाज्ञानमाह भागैश्चवेलाः क्रमशोविकल्प्याः यस्मिन्दिनेपुरुषस्यजन्मज्ञानंतस्मिन्दिने अंशादित्योपिज्ञातः

ततस्तस्यपुरुषस्ययदिदिवाजन्मतदा तस्मादादित्याद्दिनप्रमाणंकार्यम् अथरात्रौजन्मतदारात्रिप्रमाणंतत्रप्रश्नलग्नस्यतस्मिन्कालेयावंतश्चषकाभुक्तास्तैरुत्पातः कार्यः यदिपुरुषस्यदिवाजन्मतदादिनप्रमाणेन यदारात्रौतदारात्रिप्रमाणेन तात्काललग्नभुक्तचषकानांगुणनांल्लत्वातस्यैवलग्नस्यस्वदेशराश्युदयप्रमाणेनभागमपहृत्यावाप्तांवेलां तावताकालेनगतेनदिनस्यरात्रेर्वाजन्मवक्तव्यं एवंलग्नभागेः क्रमशः परिपाद्यावेलासमयः विकल्प्याविकल्पनीयाः अर्थांतरेणमासज्ञानमिंद्रवज्रयाह केचिदिति केचिदाचार्याः शशांकाध्युषिताच्चंद्रयुक्तान्नवांशाच्छुक्लांतसंज्ञंमासंकथयंति प्रश्नकालेयस्मिन्नवांशकेनवमेंशेचंद्रमाभवति तमपिनवांशकंत्रिधापरिकल्प्य तस्मिन्नवांशकेनवमेंशेचंद्रमाव्यवस्थितइति चंद्रनवांशकगतंनक्षत्रमन्वेष्यम् त

मेषादिराशी नांचषकाः
मे २००मी·
वृ·२४०कुं·
मि·२८०म·
क·३२०ध·
सिं·३६०वृ·
क·४००तु·

केचिच्छशांकाध्युषितान्नवांशाच्छुक्लांतसंज्ञंकथयंतिमासं लग्न
त्रिकोणोत्तमवीर्ययुक्तंसमोच्यतेगालभनादिभिर्वा ॥ ५ ॥

न्नक्षत्रशुक्लांतसंज्ञकेमासितस्यजन्मवक्तव्यं अत्रयस्यनक्षत्रस्यशुक्लांतसंज्ञोमासोनास्तितस्यबृहस्पतिचारोक्तविधिनाशुक्लांतसंज्ञोमासः परिकल्प्यः तत्रोक्तं नक्षत्रेणसहोदयमस्तंवायेनयातिसुरमंत्री तत्संज्ञंवक्तव्यंवर्षमासक्रमेणेव वर्षाणिकार्तिकादीन्याग्नेयाद्भद्वयानियोज्यानि क्रमशस्त्रिभंतुपंचममुपांत्यमंत्यंचयद्वर्षमिति तत्रचंद्रमायदिवृषनवांशकेतन्नवांशकसप्तकस्यार्वाग्भवतितदाकार्तिकेमासि जातइतिवक्तव्यं अथवृषनवांशकस्योर्द्ध्वंभवति मिथुननवांशकेतन्नवांशकषट्कस्यार्वाक्यदाचंद्रमाभवति तदामार्गशीर्षेमासिजातइतिवक्तव्यम् अथमिथुननवांशकेतन्नवांशकषट्कस्योर्ध्वंकर्कटनवांशकेतन्नवांशकपंचकस्यार्वाग्यदाचंद्रमाभवतितदापौषेमासिजातइतिवक्तव्यं अथकर्कटेत-

तन्नवांशकपंचकस्योर्ध्वेसिंहनवांशकेतन्नवांशचतुष्टयस्यार्वाग्यदाचंद्रमाभवति तदामाघेमासिजन्मइतिवक्तव्यं अथसिंहनवांशकेतन्नवांशकचतुष्टयस्योर्ध्वे
कन्यानवांशकेतन्नवांशकसप्तकस्यार्वाग्यदाचंद्रमाभवति तदाफाल्गुनेमासिजातइतिवक्तव्यं अथकन्यानवांशकसप्तकस्योर्ध्वेतुलनवांशकेतन्नवांशकष
ट्कस्यार्वाग्यदाचंद्रमाभवति तदाचैत्रेमासिजातइतिवक्तव्यं अथतुलानवांशकेतन्नवांशकषट्कस्योर्ध्वेवृश्चिकनवांशकेतन्नवांशकपंचकस्यार्वाग्यदाचंद्रमाभवति
तदावैशाखेमासिजातइतिवक्तव्यं अथवृश्चिकेतन्नवांशकपंचकस्योर्ध्वेधन्विनवांशकेतन्नवांशकचतुष्टयस्यार्वाग्यदाचंद्रमाभवति तदाज्येष्ठेमासिजातइत्यव
गंतव्यं अथधन्विनवांशकेतन्नवांशकचतुष्टयस्योर्ध्वेमकरनवांशकत्रयस्यार्वाग्यदाचंद्रमाभवति तदाआषाढेमासिजातइतिवक्तव्यं अथमकरनवांशकेत-
न्नवांशकत्रयस्योर्ध्वेकुंभनवांशकेतन्नवांशकद्वयस्यार्वाग्यदाचंद्रमाभवति तदाश्रावणेमासिजातइतिवक्तव्यं अथकुंभनवांशकेतन्नवांशकद्वयस्योर्ध्वेमीनन
वांशेतन्नवांशपंचकस्यार्वाग्यदाचंद्रमाभवति तदाभाद्रपदेमासिजातइतिवक्तव्यं अथमीननवांशकेतन्नवांशकपंचकस्योर्ध्वेमेषनवांशेतन्नवांशषट्कत्रय-
स्यार्वाग्यदाचंद्रमाभवति तदाऽश्वयुजिमासिजातइतिवक्तव्यं अथमेषनवांशकेतन्नवांशाष्टकस्योर्ध्वेयदिचंद्रमाभवति तदाकार्तिकेमासिजातइत्यवगंत-
व्यम् यस्मिन्कृत्तिकासरोहिणीकार्तिकः मृगशिरार्द्राचमार्गशीर्षः पुनर्वसुपुष्यश्चपौषः आश्लेषामघाचमाघः पूर्वाफाल्गुन्युत्तराफाल्गुनीहस्तश्चफाल्गु
नः चित्रास्वातीचचैत्रः विशाखानुराधाचवैशाखः ज्येष्ठामूलेज्येष्ठः पूर्वाषाढोत्तराषाढश्चाषाढः श्रवणधनिष्ठाचश्रावणः शतभिषक्पूर्वाभाद्रप
दोत्तराभाद्रपदश्चभाद्रपदः रेवत्यश्विनीभरण्यश्चाश्वयुजः यस्मादुक्तं त्रिभंतुपंचमसुपांत्यमंत्यंचयद्वर्षमिति एवंशुक्लांतस्यमासस्यनिश्चयः
शुक्लांतग्रहणेनेतत्प्रतिपादयति यत्तथा शुक्लपक्षांतेयेननक्षत्रेणयुक्तस्तदुपलक्षितोमासोवक्तव्यः यथा कार्तिकशुक्लपक्षांतेकृत्तिकारोहिणीभ्यामा
न्यतमेनयश्चंद्रमाभवति तेनकार्तिकोमासउच्यते एवमन्येषामपियोज्यते तदेतद्ब्रुवते एतदुक्तंभवति नशुक्लांतोमासइत्यतोमास कृष्णांतएव तथा

चयवनेश्वरः मासेत्तुशक्लप्रतिपत्प्रवृत्तेपूर्वेशशीमध्यबलोदशाहे तथाच यद्राशिसंज्ञेशीतांशुःप्रश्नकालेनवांशके स्थितस्तद्राशिगः पूर्णोयस्मिन्भवतित्वं
द्रमाः जन्ममासः सनिर्दिष्टः पुरुषस्यतु पृच्छतः कृष्णापक्षांतिकोमासोज्ञेयोत्रतुविपश्चिता लग्नत्रिकोणेत्यादि लग्नस्यप्रथमलग्नस्यत्रिकोणयोश्चन
वमपंचमयोर्मध्याद्यस्तत्कालमुत्तमेनप्रधानवीर्येणबलेनयुक्तस्तद्राशिः प्रोच्यते कथ्यते यस्मिन्राशौगतेचंद्रमसिजातइतिवक्तव्यं तथाचयवनेश्व
रः होरादिवीर्याधिकलग्नभाजिस्थानंत्रिकोणंशशिनोविधार्यं अंगालभनादिभिर्वा कालांगानीत्यनेनप्रदर्शितोयः कालपुरुषस्यांगविभागस्तदा
लभनाह्वाननेविधिनास्पृष्टुस्पृशतः यदेवकालपुरुषस्यांगंस्पृशतितत्स्थेचंद्रमसिजातइतिवक्तव्यं आदिग्रहणात्प्राण्युक्तसत्वदर्शनश्रवणेगृह्यते ५

यावान्गतःशीतकरोविलग्नाच्चंद्राद्वदेत्तावतिजन्मराशिः मीनो
दयेमीनयुगंप्रदिष्टंभस्याकृताकाररुतैश्चवित्यम् ६ ७

अथप्रकारांतरेणजन्मेशराशिज्ञानमिंद्रवज्रयाह यावानिति विलग्नात्पृच्छालग्नाच्छीतकरश्चंद्रोयावान्गतोजन्मराशौव्यवस्थितस्तस्माद्यस्तावतिराशिः त
त्रस्थेचंद्रमसिजातइतिवक्तव्यं मीनोदयेयदिमीनलग्नगतोभवति तदामीनयुगमेवप्रदिष्टमुक्तं मीनस्थचंद्रमाइतिवक्तव्यं ननुदर्शितविधिनाराशिरनेक
प्रकारोयत्रप्राप्तोभिन्नरूपस्तत्रकोवक्तव्यइत्याशंक्याह भस्याकृताकाररुतैरिति यस्यराशेः संबंधिभस्यद्रव्यंतस्मिन्कालेकृत्रिममानीयते तदाका
रश्चकश्चिद्दृश्यते यथामार्जारादिदर्शनेसिंहोमाहिषादिदर्शनेवृषइत्यादि अथवाराश्युक्तरूपपुरुषस्यदृष्ट्याथवारुतेनयस्यराशिसदृशप्राणिनोरुतंशब्दः
क्रियतेतत्रस्थेचंद्रमसिजातइतिवक्तव्यं ६ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥

 एवंजन्मराशौज्ञावेलग्नज्ञानमिंद्रवज्रयाह होरेति होरायांप्रश्नलग्नेयस्यराशेर्नवांशकस्तत्कालंवर्तते तस्मात्तावतिनमंनत्प्रतिमंतमेवांशकराशिंतस्यजन्मलग्नंव
 क्तव्यं अथवालग्नाल्लग्नद्रेष्काणादारभ्यरविः सूर्योयावति यावत्संख्येद्रेष्काणेव्यवस्थितस्तस्माल्लग्नादारभ्यतावतिराशौलग्नगतेतस्यजन्मवक्तव्यं अत्रच
द्वादशेभ्योधिकेद्रेष्काणेद्वादशकमपास्यसंख्यानिर्देशः चतुर्विंशतेरधिकेचतुर्विंशतिमपास्यशेषंवदेत् एवंशास्त्रमाह शास्त्रंकथयति नस्वमनीषि
कयोक्तमित्येतत्प्रतिपादयति शास्त्रग्रहणेनेतत्प्रतिपाद्यते उक्तंच पृच्छालग्ननवांशस्ययोराशिसंज्ञयासमस्तस्मिन्लग्नगतेराशौजन्मवक्तव्यम्
पृच्छतस्तावत्संख्योपगतेलग्नाद्रेक्काणेदिनकृत् ततः प्रश्नलग्नात्तावत्संख्येकृतेलग्नराशौप्रष्टुर्जन्मविनिर्दिशेत् ७ अथप्रकारांतरेणलग्नानयनमिंद्र

होरानवांशप्रतिमंविलग्नंलग्नाद्रविर्यावतिचद्रेक्काणे तस्माद्व
देत्तावतिवाविलग्नंप्रष्टुः प्रसूताविति शास्त्रमाह ॥ ७ ॥

वज्रयाह जन्मादिशेदिति लग्नगेग्रहेजन्मादिशेत् प्रश्नलग्नेयोग्रहोव्यवस्थितस्तंतात्कालिकंकृत्वालिप्तापिंडीकार्यं अथबहवोलग्नगताभवंति त
दा तेषांयोबलवान् तंतात्कालिकंकृत्वालिप्तापिंडीकार्यम् ततः सलिलसमीकृतायामवनौद्वादशांगुलेन शंकुनातात्कालिकानिछायांगुलानिगृ
हीत्वा तैरंगुलैरेकैकंग्रहंयद्दर्शितकालेलिप्तापिंडीकृतंगुणयेत् अथवासर्वग्रहेभ्योयोबलवान्ग्रहस्तंतात्कालिकंकृत्वालिप्तापिंडंकृत्वाछायांगु
लाहतंचार्कशद्धंकारयेत् द्वादशभिर्विभजेत्तत्रयावत्संख्यमवशिष्टंतावत्संख्योमेषादेरारभ्ययोराशिर्भवति तस्मिन्राशौलग्नगतेतस्यजन्मव-
क्तव्यं अथप्रकारांतरेणाह आसीनेत्यादि आसीनउपविष्टोयदाप्रष्टापृच्छति तदालग्नाद्यज्जायास्थानंससप्तमराशिस्तस्मिन्लग्नगतेतस्यजन्मव

क्तव्यम् अथसुप्तः सुप्तोत्रशयनपतितोविहितः लग्ननिद्रस्यमन्नाभावात् तत्रपतितोयदापृच्छति तदालग्नाद्यत्सुखस्थानंचतुर्थराशिस्तस्मिन्लग्नगते
तस्यजन्मवक्तव्यं अथोत्थितः पृच्छति तदातस्माल्लग्नाद्यदाज्ञास्थानंदशमोराशिस्तस्मिन्लग्नगतेतस्यजन्मवक्तव्यं अथशयनादासनाच्चोत्थितः उत्तिष्ठतः पृ
च्छति तदोदयलग्नराशौतस्मिन्नेवजन्मवक्तव्यम् उक्तंच उत्तिष्ठतोविलग्नात्पृष्टुः सुप्तस्यबंधुलग्नाच्च उपविष्टस्यास्तमयेव्रजतोमेषूरणस्थानादिति ८
अथप्रकारांतरेणसर्वमेवनष्टजातकंवक्ति ततःप्रश्नकालेतात्कालिकंलग्नंकृत्वालिप्तापिंडीकार्यं ततस्तस्यलिप्तापिंडीकृतस्यगुणकारविज्ञानार्थंशार्दूलविक्रीडि
तेनाह गोसिंहाविति गोसिंहादयोराशयोयथाक्रमंदशादिभिर्गुणकारैःसंवर्ग्यागुणनीयाः तद्यथा गोसिंहौवृषसिंहौदशभि १० र्गुणयेत् वृषलग्नंलि

जन्मादिशेल्लग्नगेवीर्यगेवाच्छायांगुलघ्नोर्कहृतेवशिष्टम् आसीन
सुप्तोत्थिततिष्ठताभंजायासुखाज्ञोदयगंप्रदिष्टम् ॥ ८ ॥७

प्तापिंडीकृतंदशभिर्गुणयेत् एवंसिंहंदशभिरेव जितुमाष्टमौमिथुनवृश्चिकौलग्नगतावष्टभि ८ र्गुणयेत् क्रियतुलेमेषतुलेएतौसप्तभिर्गुणयेत् ७ कन्यामृ
गौकन्यामकरौएतौलग्नगतौविषयैःपंचभि ५ र्गुणयेत् एवमेतेयथाक्रमंसंवर्ग्यागुणनीयाः शेषाअनुक्ताराशयः स्वसंख्यागुणाआत्मीयसंख्ययागुण-
नीयाः तत्रगणनयाकर्कटंचतुर्भिर्गुणयेत् एवंधन्वीनवभिः ९ कुंभमेकादशभिः ११ एवंमीनोद्वादशभिः १२ एवंतावल्लग्नंस्वगुणकारेणावश्यमेवगुण

मे	वृ	मि	क	सिं	क	तु	वृ	ध	म	कुं	मी
७	१०	८	४	१०	५	७	८	९	५	११	१२

येत दशकाष्टसप्तविषयैः ततस्तत्रयदिग्रहोभवति तदाग्रहगुणकारेणावश्यमेवगुणयेत् तत्रग्रहगु
णकारविधिः जीवारास्फुजिदैंदवाः प्रथमवद्दशकाष्टसप्तविषयैरिति जीवेगुरौलग्नगतेतमेवलग्नंस्व-

गुणकारैराहतंदशभिर्गुणयेत् आरेभौमेलग्नगतेअष्टभिः आस्फुजिच्छुक्रः तस्मिन्लग्नगतेसप्तभिः ऐंदवेबुधेपंचभिः शेषारविशशिसौरास्तेचसौम्यवत् बुधवत् पंचभिर्गुणनीयाइत्यर्थः एवंतात्कालिकंलग्नंअवश्यंराशिगुणकारेणगुणयेत् ततः सग्रहोक्तगुणकारैरपितत्रचयदाग्र होभवति तदाग्रहगुणकारेणगुणयेत् यदाबहवोग्रहाभवंतितदासर्वेषांगुणकारैर्गुणयेत् एवंचतद्गुणितमेकांतेस्थाप येत् ९ अथनक्षत्रानयनंवसंततिलकेनाह सप्ताहतमिति सप्ताहतंसप्तभिर्गुणयेत् दत्वाथवेति ततस्तत्रनवदेयाः शोध्यावा नकिंचिद्वाउदेत्यु च्यते यदिस्वचरराशिर्लग्नगतोभवति तदानवदेयाः स्थिरेनदेयानापिशोध्याः द्विस्वभावेविलग्नेनवशोध्याः एवंकेचिद्व्याचक्षते वयंपुनर्ब्रूमः यदिस्व-

र	चं	मं	बु	गु	शु	श	रा	के
५	५	८	५	१०	७	५	०	०

गोसिंहोजितुमाष्टमौक्रियतुलेकन्यामृगौचक्रमात्संवर्ग्योदशकाष्टसप्तविषयैः शेषाःस्वसंख्यागुणाः
जीवारास्फुजिदैदवाःप्रथमवच्छेषाग्रहाःसौम्यवद्राशीनांनियतोविधिर्ग्रहयुतैःकार्याचतद्वर्गणाः ९

स्मलग्नेप्रथमोद्रेष्काणोभवति तदानदेयाः द्वितीयेनदेयानापिशोध्याः तृतीयेनवशोध्याः एवंकृत्वातस्यराशेस्त्रिघनेनसप्तविंशत्याभागमपहृत्यावाप्तं त्याज्यं तत्रयावत्संख्योंकोवशेषोभवति तावत्संख्यमश्विन्यादितोयन्नक्षत्रंतन्नक्षत्रंतस्यप्रष्टुर्वक्तव्यं केचिद्वदंति यथास्थितस्यराशेः सप्तविंशत्याभा- गमपहृत्यावशेषांकनवकदानेनविशोधनेनवायथास्थितेनांकेनसंवादउत्पद्यते तथानक्षत्रंवक्तव्यं एवमित्यादिकलत्रसहजात्मजशत्रुभेभ्यइति भा र्याभर्तृपुत्ररिपुभ्रातृनष्टजातकंयदापृच्छतितदातद्भेभ्यस्तद्भावेभ्यः एवंप्रष्टुःपृच्छकस्यवदेद्ब्रूयात् तमेवोदयराशिंपरिकल्प्येदित्यर्थः एतदुक्तंभवति यदिपुरुषःस्वपत्न्यानक्षत्रंपृच्छति तदातात्कालिकेलग्नेराशिषट्कंदेयं अथभ्रातुःपृच्छति तदाराशिद्वयंदेयमथपुत्रस्यपृच्छतितदाराशिचतुष्कंदेय

मथशत्रोः पृच्छतितदाराशिपंचकंदेयं एवंकृत्वायद्भवतितदेवोदयराशिप्रकल्प्य तद्गुणकारेणगुणयेत् ततस्थग्रहगुणकारेणचतनस्तथप्रागवन्नवकदानवि-
शोधनेकृत्वासप्तविंशत्याभागमपहृत्यावशेषांकसमंयस्यप्रष्टापृच्छतितस्यनक्षत्रंवक्तव्यं एतदप्युपलक्षणार्थमेवत्रिराशिसहितात्तात्कालिकाल्लग्ना-
न्मित्रस्यवक्तव्यमेतन्नक्षत्रानयनमप्युपलक्षणमेवंसकलमपिनष्टजातकंवक्तव्यं १० अथवर्षाद्यानयनंवसंततिलकेनाह वर्षर्तुमासेति वर्षादीनि
सर्वाणिस्वविकल्पेनभागेहृतेयथापाठक्रमेणानयितव्यानि तद्यथा तात्कालिकंलग्नंलिप्तापिंडीकृतंराशिगुणाकारहतं ग्रहसंयुक्तंचेद्ग्रहगुणकारान्हतमपि
यदेकांतेस्थापितंतत्पुनरपिदशादिगुणंकार्यम् एतदुक्तंभवति सराशिः स्थानचतुष्टयेधार्यः एकत्रदशगुणोऽन्यत्रद्वितीयेऽष्टगुणोन्यत्रतृतीयेसप्त

सप्ताहतंत्रियनभाजितशेषमृक्षंदत्वाथवानवविशोध्यनवाथवास्मात् एवंकलत्रसहजात्मजशत्रुभे
भ्यः प्रष्टुर्वदेदुदयराशिवशेनतेषां १० वर्षर्तुमासतिथयोद्युनिशंत्थुर्ङनिवेलोदयेर्क्षनवभागविक
ल्पनाःस्युः भूयोदशादिगुणिताःस्वविकल्पभक्ताद्वर्षादयोनवकदानविशोधनाभ्याम् ॥ ११॥

गुणः चतुर्थेपंचगुणः कार्यः यतउक्तं भूयोदशादिगुणितान्भूयः पुनरपिदशकाष्टसप्तविषयैर्गुणनीयाः ततस्तस्मिन्राशिचतुष्टयेप्रागवन्नवकदानविशो
धनेकृत्वास्वविकल्पैर्भागमपहृत्यावाप्तवर्षादयोज्ञेयाः ११ अथनज्ञायतेकस्माद्राशेः कस्यानयनंकार्यंतदनुष्टुप्त्रयेणाह विज्ञेयादशकेषब्दाइति अ
त्रबहुवचनंबहुधोपयोगित्वात्कृतं यदुक्तं स्वविकल्पभक्ताद्वर्षादयस्तद्व्यारव्यायते एतेचत्वारोराशयः स्थापितास्तेषांनवकदानविशोधनंकृत्वाक
र्मयोग्याः सर्वेभवंति ततोदशगुणस्यपृथक्स्थस्यपरमायुषाविंशत्यधिकेनवर्षशतेनभागमपहृत्यऋतुसंख्ययोंकोवशिष्यतेतदंकसमंतस्यव

र्षसंख्यानंवर्तते तस्यैवषड्भिर्भागमपहृत्यऋतुसंख्ययातत्रयोंकोवशिष्यते तदंकसमे शिशिरादारभ्यर्तौजातइतिवक्तव्यं तस्यैवऋतुमाससंख्ययाद्वाभ्यां भागमपहृत्ययद्येकोवशिष्यते तदाज्ञातर्तौप्रथमेमासिजातइतिवक्तव्यं अथशून्यमवशिष्यते तदाद्वितीयेमासिजातः एवंहत्वादशगुणः कर्मयोग्योराशिरपास्यः यस्यविंशत्यधिकाद्वर्षशतादप्यधिकंजन्मनोतीतं तस्यनष्टजातकज्ञानोपायएवनास्ति अष्टकेष्वित्यादि योसावष्टहतोराशिस्त स्यएथकूस्थस्यकर्मयोग्यस्यपक्षसंख्ययाद्वाभ्यांभागमपहृत्ययद्येकोवशिष्यते तदाशुक्लपक्षेजातइतिवक्तव्यं नकिंचिदवशिष्यते तदाकृष्णपक्षे तस्यैवातिथिसंख्ययापंचदशभिर्भागमपहृत्य योंकोवशिष्यते तदंकसमानेतिथौजातइतिवक्तव्यं एवंहत्वाष्टगुणः कर्मयोग्योराशिरपास्यः १२

विज्ञेयादशकेषब्दाऋतुमासास्तथैवच अष्टकेष्वपिमासार्द्धास्तिथयश्चतथास्मृताः १२
दिवारात्रिप्रसूतिंचनक्षत्रानयनंतथा सप्तकेष्वपिवर्गेषुनित्यमेवोपलक्षयेत् ॥१३॥

दिवेत्यादि योसौसप्तहतोराशिस्तत्रप्राग्वदेननवकदानविशोधनेकृत्वातत्कर्मयोग्यंराशिंस्थापयेत् तस्यदिवारात्रिसंख्ययाद्वाभ्यांभागमपहृत्ययद्ये कोवशिष्यतेतदादिवसेजातोऽथनकिंचिदवशिष्यते तदारात्रौजातइतिवक्तव्यम् योसौसप्तहतोराशिस्तस्यनक्षत्रसंख्यया सप्तविंशत्याभागमपहृ त्ययोंकोवशिष्यतेतदंकसंख्येनक्षत्रेऽश्विन्यादितआरभ्यजातनक्षत्रंइतिवक्तव्यं अस्यकर्मणः पुनरभिधानंनक्षत्रानयनस्यबाहुल्योपयोगित्वा त् १३ वेलेत्यादि यस्मिन्दिनेपुरुषस्यजन्मज्ञानंतद्दिनप्रमाणंघटिकादिकंकर्तव्यं रात्रौचेत्तदारात्रिप्रमाणं ततः पंचगुणस्यराशेस्तेनदिनप्र माणेनरात्रिप्रमाणेनभागमपहृत्ययोंकोवशिष्यतेतस्मिन्कालेदिनगतेरात्रिगतेवातस्यजन्मवक्तव्यं अथविलग्नमित्यादि अथशब्दःपादपूर

णार्थं कालेज्ञातेराश्यादिलग्नंकर्तव्यं ततस्तस्यहोराद्रेष्काणनवांशद्वादशांशत्रिंशांशभागाः कर्तव्याः तात्कालिकाग्रहाश्चकर्तव्याः ततोयथाभिहितेनविधि-
नादशांतर्दशाष्टकवर्गादेरभिहितस्यफलस्यनिर्देशःकार्यः एवंनष्टजातकंसाधयेत् १४ अथप्रकारांतरेणनक्षत्रानयनमार्ययाह संस्कारनामेति स
संस्कारेणनामसंस्कारनामतस्यमात्राः संस्कारेणागतस्यनाम्नोमात्राः संस्कारनाममात्राः संस्कारग्रहणेनैतत्प्रतिपादितंभवति संस्कारेणयत्पुरुषस्य-
नामकृतंतस्यमात्राग्राह्याः नान्यस्यकस्यचित्कुनामादेः मात्राश्चेहगृह्यंते हल्अर्द्धमात्रिकः अचमात्रिकः इत्यनयास्थित्या ताःसंस्कारनाममात्राः
संगृह्यद्विगुणीकार्याः ततस्तात्कालिकानिशंकुछायांगुलानिगृहीत्वाताद्विगुणमात्रास्तैरंगुलैःसंयुक्ताःकार्याः एवंकृतेयद्भवतितस्यत्रिनवकेनसप्त

वेलामथविलग्नंचहोरामंशकमेवच पंचकेषुविजानीयान्नष्टजातकसिद्धये १४ संस्कारनाममात्राद्विगुणाछायांगु
लैःसमायुक्ता शेषंत्रिनवकभक्तान्नक्षत्रंतद्धनिष्ठादि १५ द्वित्रिचतुर्दशदशतिथिसप्तत्रिगुणानवाष्टचंद्राद्याः पंच
दशाग्रास्तद्दिग्मुखवान्विताभथनिष्ठादि १६ विंशत्याभागमपहृत्ययःशेषोभवतितदंकसमंतस्य धनिष्ठादितआरभ्यनक्षत्रंवक्तव्यं १५
अथनक्षत्रानयनंप्रकारांतरेणार्ययाह द्वित्रिचतुर्दशेति पूर्वाभिमुखोयदाप्रष्टाएच्छति तदाद्वयोरंकाःस्थाप्याः अथाग्नेयाभिमुखस्तदात्रया-
णां अथदक्षिणाभिमुखस्तदाचतुर्दशानां अथनैर्ऋत्यभिमुखस्तदादशानां अथपश्चिमाभिमुखस्तदातिथिसंख्यानांपंचदशानां अथवायव्याभि
मुखस्तदासप्तत्रिगुणाएकविंशतिः उत्तराभिमुखस्तदानवानां ऐशान्याभिमुखस्तदाष्टानां तद्यथा एवंदिगभिमुखप्रष्टृवशेनांकंगृहीत्वाततः पं
चदशगुणःकार्यः ततस्तस्मिन्प्रदेशेयावंतः पुरुषास्तदभिमुखाः स्थितास्तत्संख्ययान्वितोयुतःकार्यः एवंकृतेयद्भवतितस्यसप्तविंशत्याभा

गमपत्वत्ययोंकोवशिष्यतेतनदंकसमंतस्यधनिष्ठाद्यारभ्यनक्षत्रंवक्तव्यं १६ अथनष्टजातकोपसंहारंआर्ययाह इतिनष्टजातकमिति इतिशब्दःउपसंहा
रे मया वराहमिहिराचार्येणनष्टजातकबहुप्रकारंबहुभेदंविनिर्दिष्टम् उक्तमिदं अतोस्माद्धेतोः सच्छिष्यैः शोभनसच्छास्त्रैः ग्राह्यं यत्नात्परीक्ष्यविचा
र्य यथायेनप्रकारेणसंभवति सत्यरूपंतथाग्राह्यमिति येनप्रकारेणसंभवतितथागृहीतव्यमित्यर्थः बहुभिरागमैर्मयाविचार्यपराशरवसिष्ठयवन
सत्यप्रणित्यादीनांमतानि आलोक्यप्रकृतं तदेवभूयोनिर्मलगुणनिपुणबुध्याविचार्य संविदयाकार्यं येनस्फुटंसिद्धोसौसंपद्यते १७ इतिश्रीभट्टोत्प
लविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौनष्टजातकाध्यायः षड्विंशतिः समाप्तः २६ अथद्रेष्काणाध्यायोव्याख्यायते तत्रादौमेषाद्यद्रेष्काणस्यस्वरू

इतिनष्टजातकमिदंबहुप्रकारंमयाविनिर्दिष्टम् ग्राह्यमतःसच्छिष्यैःपरीक्ष्ययत्नाद्यथाभवति १७
इतिनष्टजातकाध्यायःसमाप्तः२६ अथद्रेष्काणाध्यायप्रारंभः कट्यांसितवस्त्रवेष्टितःकृ
ष्णःशक्तइवाभिरक्षितुं रौद्रःपरशुंसमुद्यतंधत्तेरक्तविलोचनःपुमान् ॥१॥ छ ॥

पञ्चानंवैतालीयेनाह कट्यामिति कट्यांजघनेसितंश्वेतंवस्त्रमंबरंवेष्टितंयेन कृष्णः असितवर्णः शक्तइवअभिरक्षितुमाभिमुख्येन रक्षांकर्तुंशक्तः
समर्थइव रौद्रोभीषणः यः परशुंकुठारंसमुद्यतं धत्तेधारयति रक्तविलोचनोलोहिताक्षः सचपुमान्पुरुषः एषपुरुषद्रेष्काणः सायुधोभौमासक्तस्य १
अथमेषद्वितीयद्रेष्काणस्यस्वरूपमिंद्रवज्रयाह रक्तांबरेति रक्तांबरालोहितवस्त्रा भूषणमलंकरणं भक्ष्यंभोज्यं तत्रचित्तंयस्याः कुंभाकृतिः घटोद
री वाजिमुखी अश्ववक्त्रा तृषार्त्ताषिपासार्त्ता एकेनपादेनचरणेनोपलक्षिता इदंद्रेष्काणरूपंमेषमध्येमेषद्वितीयं यवनोपदिष्टं यवनाचार्यैः क १६४

थितं एषचतुष्पदद्रेष्काणः स्त्रीद्रेष्काणोऽर्कसक्तश्च यस्मादाचार्यैश्चतुष्पान्मुखाच्चतुष्पदद्रेष्काणइतिव्याख्यातस्तथाखगमुखोद्रेष्काणश्च २ अथमेषद्
तीयद्रेष्काणस्यस्वरूपमिंद्रवज्रयाह क्रूरइति क्रूरोविषमस्वभावः कलाज्ञः कलावित् कपिलः पिंगलः क्रियार्थीकर्मस्वभिलाषुकः भग्नव्रतः स्वव
लितनियमः आभिमुख्येनोद्यतोदंडः हस्तेपाणौयस्य रक्तानिलोहितानिवस्त्राण्यंबराणिबिभर्त्तिधारयति चंडः क्रोधशीलः अयंमेषतृतीयस्त्रि
भागोद्रेष्काणः कथितः उक्तः एषनरद्रेष्काणः सायुधोजीवसक्तश्च ३ अथवृषप्रथमद्रेष्काणजातस्यस्वरूपंदोधकेनाह कुंचितेति कुंचिताः

रक्तांबराभूषणभक्ष्यचिंताकुंभाकृतिर्वाजिमुखीतृषार्त्ता एकेनपादेनचमेषमध्येद्रेष्काणरूपं
यवनोपदिष्टं २ क्रूरः कलाज्ञः कपिलः क्रियार्थीभग्नव्रतोभ्युद्यतदंडहस्तः रक्तानिवस्त्राणि
बिभर्तिचंडोमेषतृतीयः कथितस्त्रिभागः ३ कुंचितलूनकचाघटदेहादग्धपटातृषिताशनचि
ता आभरणान्यभिवांछतिनारीरूपीमदंवृषभप्रथमस्य ४ क्षेत्रधान्यगृहधेनुकलाज्ञोलां
गलेसशकटेकुशलश्च स्कंधमुद्वहतिगोपतितुल्यस्कृत्परोजवदनोमलवासाः ॥ ५ ॥ ६ ॥

कुटिलाः लूनाः कचाः केशायस्याः कुटिलछिन्नकेशा घटदेहा कुंभसदृशोदरी दग्धपटा दग्धवस्त्रा तृषितापिपासार्ता अशनेभोजने चित्तंयस्याः
आभरणानि भूषणानिअभिवांछति साचनारीस्त्री इदंवृषभप्रथमस्यद्रेष्काणस्यस्वरूपं एषः स्त्रीद्रेष्काणः साग्निकः शुक्रसक्तश्च ४ अ
थवृषद्वितीयद्रेष्काणस्यस्वरूपंस्वागतयाह क्षेत्रधान्येति क्षेत्रंकेदारः धान्यानिशालयः गृहंवेश्मधेनुः गौः कलाः गीतवाद्यनृत्यलेखचित्र-

कर्मादि एतासांज्ञः पंडितः लांगलेहलेसशकटेशकटसहितेकुशलः शिक्षितः गोपतितुल्यंवृषभसदृशंस्कंधंककुदमुद्वहति धारयति क्षुत्परः क्षुधयार्तः
अजवदनः छागवक्त्रः मलवासामलिनांबरः एषोनरद्रेष्काणः चतुष्पादद्रेष्काणोबुधसक्तश्च ५ अथवृषतृतीयद्रेष्काणस्यस्वरूपंदोधकेनाह द्विप
समकायइति द्विपसमकायोमहाशरीरोहस्तितुल्यदेहः नपुनः हस्तिशरीरः पांडुरदंष्ट्रः श्वेतदंतः शरभसमांघ्रिः बृहत्पादोनपुनः शरभसदृशपा
दः पिंगलमूर्तिः कपिलदेहः अविःप्रसिद्धः मृगआरण्यपशुः अविमृगलोभार्थेव्याकुलंचित्तंयस्य अयंवृषभवनस्यवृषराशेः प्रांतगतस्तृतीयद्रे
ष्काणः चतुष्पादः सौरसक्तश्च ६ अथमिथुनस्यप्रथमद्रेष्काणस्यस्वरूपज्ञानंवसंततिलकेनाह सूच्याश्रयमिति नारीस्त्रीसूच्याश्रयंकर्मसीव

द्विपसमकायःपांडुरदंष्ट्रःशरभसमांघ्रिःपिंगलमूर्तिः अविमृगलोभव्याकुलचित्तोवृषभवन
स्यप्रांतगतोयम् ६ सूच्याश्रयंसमभिवांछतिकर्मनारीरूपान्विताभरणकार्यकृतादराच
हीनप्रजोच्छ्रितभुजार्तुमतीत्रिभागमाद्यंतृतीयभवनस्यवदंतितज्ज्ञाः ७ श्रीगजानन

नक्रियांसम्यगभिवांछतिइति रूपान्वितासुरूपा आभरणकार्येभूषणकर्मणिकृतआदरो अभिलाषोश्रद्धायया हीनप्रजा अपत्यरहिता उच्छ्रितभुजो
र्ध्वबाहुका ऋतुमतीसार्तवाकामार्त्तावा तृतीयभवनस्यमिथुनस्याद्यं प्रथमंत्रिभागंद्रेष्काणं तज्ज्ञाः पंडिताः प्रवदंतिकथयंति एषस्त्रीद्रेष्काणोबुध
सक्तश्च ७ अथमिथुनद्वितीयद्रेष्काणस्यस्वरूपपुष्पजातिकयाह उद्यानसंस्थइति उद्यानसंस्थउपवनेतिष्ठति कवचीसन्नाहआवृतशरीरः ध
नुष्मान्चापहस्तः शूरोरणप्रियःशरास्त्रधारीवापाठः शराः कांडानिवान्येवास्त्राणि तद्धारणेशीलंयस्येति गरुडाननोपक्षिसदृशवक्त्रः क्रीडनं

क्रीडा आत्मजाःपुत्राः अलंकरणमाभरणं अर्थोवित्तं एषांसंबंधिनींचिंतांकरोति अथमिथुनस्यराशेर्मध्येद्वितीयद्रेष्काणइत्यर्थः एषनरद्रेष्काणः सायुधः खगद्रेष्काणः शुक्रसक्तश्च ८ अथमिथुनस्य तृतीयद्रेष्काणस्वरूपंस्वागतयाह भूषितइति भूषितोलंकृतः वरुणवत्समुद्रवत् बहुरत्नः प्रभूतमणिः तूणंशराधानं कवचंसन्नाहः एतौबद्धौग्रंथितौयेन सधनुष्कः चापयुक्तः नृत्तेवादितेवाद्यविषयेकलासुचनिः शेषासुविद्वांस्तज्ज्ञः काव्यकृत्पंडितः काव्यकर्मकार्यंतत्करोति एषामिथुनस्यराशेरवसानेतृतीयद्रेष्काणेइत्यर्थः एषः नरद्रेष्काणः सायुधः सौरसक्तश्च ९ अथकर्कटपूर्वस्यस्वरूपंस्वा

उद्यानसंस्थःकवचीधनुष्मान्शूरोस्त्रधारीगरुडाननश्च क्रीडात्मजालंकरणार्थचिंतांकरोतिमध्येमिथुनस्यराशेः ८
भूषितोवरुणवद्बहुरत्नोबद्धतूणकवचःसधनुष्कः नृत्तवादितकलासुचविद्वान्काव्यकृन्मिथुनराश्यवसाने ९ प
त्रमूलफलभृद्द्विपकायःकाननेमलयगःशरभांघ्रिः क्रोडतुल्यवदनोहयकंठःकर्कटेप्रथमरूपमुशंति १० पद्मार्चि
तामूर्द्धनिभोगियुक्तास्त्रीकर्कशारण्यगताविरौति शाखांपलाशस्यसमाश्रिताचमध्येस्थिताकर्कटकस्यराशेः ११

गतयाह पत्रेति पत्राणिमूलानिफलानिचबिभर्ति धारयति द्विपकायोहस्तिसदृशशरीरः काननेमलयगः मलयश्चंदनवृक्षः तत्रोपगतः स्थितः शरभांघ्रिः शरभसदृशपादः क्रोडः सूकरस्तत्तुल्यवदनः तत्सदृशवक्त्रः हयकंठोऽश्वग्रीवः कर्कटेकर्कटराशौप्रथमद्रेष्काणस्यस्वरूपमुशंतिकथयंति एषद्रेष्काणश्चतुष्पाच्चंद्रसक्तश्च १० अथकर्कटद्वितीयद्रेष्काणस्यस्वरूपमिंद्रवज्रयाह पद्मार्चितेति स्त्रीयोषिन्मूर्धनिशिरसिपद्मैः कमलैरर्चितापूजिता भोगियुक्ताससर्पा कर्कशाकठिनयौवनोपेता अरण्यगताएकांतस्थिता विरौति आक्रोशयति पलाशवृक्षस्यशाखांलतांसमा-

श्रिता तत्रासक्ता स्थिता कर्कटस्य राशेर्मध्ये स्थिता द्वितीयद्रेष्काणे समवस्थिता एषस्त्रीद्रेष्काणो व्यालद्रेष्काणो भौमसत्कश्च ११ अथ कर्कटस्य तृतीयद्रेष्काणस्य स्वरूपं वैताली येनाह भार्येति भार्या जाया तस्या आभरणार्थं अलंकरणनिमित्तमर्णवं समुद्रं नौस्थो नावमारूढः सर्पवेष्टितांगो गच्छति याति हैमैः सुवर्णनिर्मितैः विभूषणैरलंकरणैर्युतः चिपिटास्यः चर्पटमुखः कर्कटेंत्यगतः तृतीयद्रेष्काण इत्यर्थः एषनरद्रेष्काणो व्यालद्रेष्काणो जीवसत्कश्च १२ अथ सिंहपूर्वस्य द्रेष्काणस्य स्वरूपज्ञानं रथोन्द्धतयाह शाल्मलेरिति शाल्मलिवृक्षस्योपर्यग्रे गृध्रः पक्षी जंबुकः शृगालः एतौ स्थितौ तथा श्वा सारमेयः नरो मनुष्यः सच मलिनैः मलोपेतैरंबरैर्वस्त्रैरन्वितो युक्तः मातृपितृविप्रयोजितो जननीजनकविरहितो रौति आक्रुश्यति इदमाद्यं प्रथमं रूपं सिंहस्योच्यते

भार्याभरणार्थमर्णवं नौस्थो गच्छति सर्पवेष्टितः हैमैश्च युतो विभूषणैश्चिपिटास्योंत्यगतश्च कर्कटे १२
शाल्मलेरुपरि गृध्रजंबुकौ श्वा नरश्च मलिनांबरान्वितः रौति मातृपितृविप्रयोजितः सिंहरूपमिदमा
द्यमुच्यते १३ हयाकृतिः पांडुरमाल्यशेखरो बिभर्ति कृष्णाजिनकंबलं नरः दुरासदः सिंह इवात्तका
र्मुको नताग्रनासो मृगराजमध्यमः १४

कथ्यते सिंहप्रथमद्रेष्काण इत्यर्थः एषनरद्रेष्काणश्चतुष्पदद्रेष्काणः खगद्रेष्काणो रविसत्कश्च १३ अथ सिंहद्वितीयस्य स्वरूपं वंशस्थेनाह हयाकृतिरिति हयाकृतिः अश्वाकारः पांडुरमीषच्छुक्लयुक्तं माल्यं पुष्पनिचयं शेखरे शिरसि यस्य कृष्णाजिनं कृष्णमृगचर्म कंबलमौर्णिकं बिभर्ति धारयति केचित्कृष्णाजिनचीवरमिति पठंति चीवरं जीर्णवासः नरो मनुष्यो दुरासदः दुर्ज्ञेयः दुःसाध्यः सिंह इव आत्तकार्मुकः गृहीतचापः नताग्रनासः नताग्रा नासा यस्य मृगराजस्य सिंहस्य मध्यमो द्वितीयो द्रेष्काणः हयाकृतिः पुरुष एवायं

नचतुष्पदद्रेष्काणः एषनरद्रेष्काणः सायुधोजीवसत्कश्च १४ अथसिंहतृतीयस्यस्वरूपमुपजातिकयाह ऋक्षाननइति ऋक्षःप्राणीऋक्षाननः ऋक्षस
दृशवक्त्रः वानरतुल्यचेष्टः वानरेणकपिनातुल्यासदृशाचेष्टास्वभावोयस्य दंडंआयुधं फलंआम्रादि आमिषंमांसंचबिभर्त्तिधारयति कूर्चीदीर्घ
श्मश्रुः मनुष्यः पुरुषः कुटिलैः केशैर्मूर्द्धजैर्युक्तः मृगेश्वरस्यसिंहस्यांत्यगस्त्रिभागः एषनरद्रेष्काणः चतुष्पदद्रेष्काणःसायुधोभौमसत्कश्च १५
अथकन्यापूर्वस्यस्वरूपमुपजातिकयाह पुष्पप्रपूर्णेनेति कन्याकुमारीपुष्पप्रपूर्णेनकुसुमपरिपूरितेनकुंभेनउपलक्षितामलप्रदिग्धैरतिमलोपेतैः

ऋक्षाननोवानरतुल्यचेष्टोबिभर्तिदंडंफलमामिषंच कूर्चीमनुष्यःकुटिलैश्चकेशैर्मृगे
श्वरस्यांत्यगतस्त्रिभागः १५ पुष्पप्रपूर्णेनघटेनकन्यामलप्रदिग्धांबरसंवृतांगी व
स्त्रार्थसंयोगमभीष्टमानागुरोःकुलंवांछतिकन्यकाद्यः १६ पुरुषःप्रगृहीतलेखनिः
श्यामोवस्त्रशिराव्ययायकृत् विपुलंचबिभर्त्तिकार्मुकंरोमव्याप्ततनुश्चमध्यमः १७

अंबरैर्वस्त्रैः संवृतांगी संवृतावयवा वस्त्राण्यंबराणि अर्थोधनं एषांसंयोगमभीष्टमानावांछमानागुरोःकुलंव्रजतिगच्छति कन्यकाद्यः प्रथमद्रेष्का
णः एषस्त्रीद्रेष्काणोबुधसत्कश्च १६ अथकन्याद्वितीयस्यस्वरूपंवैतालीयेनाह पुरुषोनरः प्रगृहीतलेखनिः येनाक्षराणिलिख्यंतेसालेखनिः श्या
मोश्यामवर्णः वस्त्रशिराः कर्पटसंयमितमूर्द्धा केचिद्वृद्धशिराइतिपठंति संयमितशिराः व्ययंव्ययकृत् आयंप्रवेशंचकरोति गणयतिविपुलं-
विस्तीर्णकार्मुकंधनुर्बिभर्त्तिधारयति रोमव्याप्ततनुः रोमशशरीरः एषमध्यमोद्वितीयद्रेष्काणः एषनरद्रेष्काणः सायुधःसौरसत्कश्च १७

अथकन्यातृतीयस्यज्ञानमुपजातिकयाह गौरीगौरवर्णा सुधौताग्राणियस्मिन् दुकूलेपटविशेषेतेनगुप्ताछादिता केचित्तुदुकूलहस्ताइतिपठंति समु
च्छ्रिताअत्युच्चा कुंभोघटः कटच्छुर्दर्वीप्रसिद्धा गृहोपयोगिकंलोहभांडंतत्करेहस्ते यस्याः देवालयंसुरगृहंस्त्रीयुवतिः प्रयतासमाहिताप्रवृत्ता
गंतुमुद्यतावदंतिकथयंतिमुनयः कन्यांत्यगतस्त्रिभागः तृतीयद्रेष्काणः एषस्त्रीद्रेष्काणः शुक्रसक्तश्च १८ अथतुलाद्यस्वरूपंवसंततिलकेनाह वीथ्यंत
रेति वीथ्यंतरेमार्गमध्येयत्तदापणंप्रसारकः समवस्थितस्तत्रगतः हट्टंपुरुषोनरस्तुलावान् तुलाहस्तः विद्यमानतुलः उन्मानेऊर्ध्वमानेतु-
लादिकेमानेमानशब्देनकुडवादौचतस्मिन्कुशलः तज्ज्ञः प्रतिमानंयेनद्रव्याणिसुवर्णरत्नानि परिछिद्यंतेतेतुहस्तेयस्याः भांडंक्रयद्रव्यंतद्वि

गौरीसुधौताग्रदुकूलगुप्तासमुच्छ्रिताकुंभकटच्छुहस्ता देवालयंस्त्रीप्रयताप्रवृत्तावदंतिकन्यांत्यगतस्त्रिभागः १८ वीथ्यं
तरापणगतः पुरुषस्तुलावानुन्मानमानकुशलः प्रतिमानहस्तः भांडंविचिंतयतितस्यचमूल्यमेतद्रूपंवदंतियवनाः प्रथमं
तुलायाः १९ कलशंपरिगृह्यविनिः पतितुंसमभीप्सतिगृध्रमुखः पुरुषः क्षुधितस्तृषितश्चकलत्रसुतान्मनसेतितु
लाधरमध्यगतः २०

द्यतेयस्यविचिंतयतिध्यायति तस्यभांडस्येतन्मूल्यमिति तस्यचभांडस्यचमूल्यंविचिंतयति एतद्यवनास्तुलायाः प्रथ
मद्रेष्काणस्यरूपंवदंतिकथयंति एषनरद्रेष्काणः शुक्रसक्तश्च १९ अथतुलाद्वितीयस्यस्वरूपंत्रोटकेनाह कलशमिति गृध्रः पक्षी गृध्रमुखोगृ
ध्राननः पुरुषः कलशंकुंभंगृहीत्वा विनिःपतितुंनिर्विशेषंपतितुमभीप्सतिवांछति यतः क्षुधितोबुभुक्षितः तृषितः पिपासितोतः कलत्रंभार्यासु
तान्पुत्रान् मनसाचित्तेनेतिगच्छति अभीप्सति अभिलषतिस्मरतीत्यर्थः इत्येवंप्रकारः तुलाधरमध्यगतः तुलाद्वितीयद्रेष्काणः एषनरद्रे- १६७

ष्काणः खगद्रेष्काणः शनैश्चरसक्तश्च २० अथतुलतृतीयस्यस्वरूपंवंशस्थेनाह विभीषयन्निति रत्नचित्रितोमणिभिर्विभूषितः वनेरण्येमृगान्हरिणान्निभीषयन् भी
षांकुर्वन्तिष्ठति कीदृशः कांचनंसौवर्णतूणंशराधानंवर्मसन्नाहं तेचबिभर्तिधारयति फलान्यामिषंचमांसंबिभर्त्तिनरोमनुष्योवानररूपभृत् वानरस्यक
पेरिवरूपंबिबभर्त्तिधारयति फलान्यास्वादीनिकेचिद्धनुर्द्धरः किन्नररूपभृन्नरः इतिपठंति धनुर्द्धरः चापहस्तः किन्नरोदेवयोनिरश्वमुखःपुरुषः तुलावसा
नेतुलस्यतृतीयद्रेष्काणेयवनैःपुराणयवनैरुदाहृतःकथितः नरोमनुष्योवानराकारोऽयंचतुष्पदद्रेष्काणोबुधसक्तश्च २१ अथवृश्चिकप्रथमस्यस्वरूपमुप-

विभीषयन्तिष्ठतिरत्नचित्रितोवनेमृगान्कांचनतूणवर्मभृत् फलामिषंवानररूपभृन्नर
स्तुलावसानेयवनैरुदाहृतः २१ वस्त्रैर्विहीनाभरणैश्चनारीमहासमुद्रात्समुपैतिकूलं
स्थानच्युतासर्पनिबद्धपादामनोरमावृश्चिकराशिपूर्वः २२ स्थानसुखान्यभिवांछतिनारी
भर्तृहृतेभुजगावृतदेहा कच्छपकुंभसमानशरीरावृश्चिकमध्यमरूपमुशंति २३ जातिकयाह वस्त्रैरिति ना

री स्त्रीवस्त्रैरंबरैस्तथाभरणैरलंकरणैश्चविहीनावर्जिता महासमुद्रान्महासागरात् कूलंसमुपैत्यागच्छति स्थानच्युतास्वस्थानात् भ्रष्टासर्पनिबद्धपा
दाभुजगनियमितचरणामनोरमाचित्तानंदविधायिनी चित्ताल्हादकरीवृश्चिकराशेः पूर्वः प्रथमद्रेष्काणः एषस्त्रीद्रेष्काणोव्यालद्रेष्काणोभौमसक्तश्च २२
अथवृश्चिकद्वितीयस्यस्वरूपंदोधकेनाह स्थानेति नारीस्त्रीस्थानसुखानिअभिवांछति भर्तृहृतेपतिनिमित्तं भुजगावृतदेहासर्पव्याप्तशरीरा कच्छपः
कूर्मः कुंभोघटः तत्समानशरीरातत्तुल्यदेहा वृश्चिकेमध्यमरूपंद्वितीयंद्रेष्काणमुशंतिकथयंति एषस्त्रीद्रेष्काणोव्यालद्रेष्काणः जीवसक्तश्च २३

अथवृश्चिकतृतीयस्वरूपज्ञानंपुष्पिताग्रयाह पृथुलचिपिटेति पृथुलंविस्तीर्णंचिपिटंचपेटं कूर्मतुल्यंकच्छपसदृशंवक्त्रंमुखंयस्य श्वासारमेयः मृगोहरि णः सृगालः क्रोष्टावराहः सूकरः एषांभीषकारी भयकारी मलयस्यचंदनस्याकरस्यप्रदेशमुत्पत्तिस्थानमवतिरक्षति सचमृगपतिः सिंहः अंत्यगतोवृ- श्चिकस्यतृतीय द्रेष्काणः एषः कूर्माननः सिंहद्रेष्काणः चतुष्पदद्रेष्काणः चंद्रसत्तश्च २४ अथधन्विपूर्वस्यस्वरूपज्ञानमिंद्रवज्रयाह मनुष्यवदि ति मनुष्यवक्त्रोनरवदनः अश्वसमानकायः तुरगसदृशदेहः आयतंदीर्घं धनुश्चापंगृहीत्वा आश्रमस्थः तत्राश्रमेतिष्ठति क्रतूपयोज्यानि यज्ञो

पृथुलचिपिटकूर्मतुल्यवक्त्रःश्वमृगवराहसृगालभीषकारी अवतिचमलयाकरप्रदेशंमृगपति
रंत्यगतस्यहवृश्चिकस्य २४ मनुष्यवक्त्रोऽश्वसमानकायोधनुर्विगृह्यायतमाश्रमस्थः क्रतूप
योज्यानितपस्विनश्चरक्षपूर्वोधनुषस्त्रिभागः २५ मनोरमाचंपकहेमवर्णाभद्रासनेतिष्ठति
मध्यरूपा समुद्ररत्नानिविघट्टयंतिमध्यत्रिभागोधनुषःप्रदिष्टः २६

पकरणादीनियज्ञभांडानिस्रुक्स्रुवादीनि तपस्विनः तापसान्रक्षति अवतिरक्षितवान् आद्यः प्रथमोधनुषस्त्रिभागोधन्विद्रेष्काणः केचिच्चररक्षपूर्वेतिपठंति धनुषः पूर्वस्त्रिभागः प्रथम द्रेष्काणः एषोऽश्वसमानकायः नरद्रेष्काणः चतुष्पात्सायुधद्रेष्काणः जीवसक्तश्च २५ अथधन्विद्वितीयस्यस्वरूपज्ञानमुपजातिकयाह मनोर मेति मनोरमाचित्ताल्हादकारिणी चंपकंपुष्पविशेषः हेमसुवर्णं तत्सदृशवर्णा तत्समकांतिः भद्रासनेआसनविशेषेतिष्ठति तत्रउपविष्टा म ध्यमरूपा नचातिशोभना नाप्यत्यशोभनासमुद्ररत्नानि सागरमणीन् विघट्टयंतीरुच्चीतिष्ठति धनुषोमध्यत्रिभागोद्वितीयद्रेष्काणोमुनिभिः प्रदिष्टउक्तः

एषस्त्रीद्रेष्काणोभौमसत्कश्च २६ अथधन्वितृतीयस्यस्वरूपमुपजातिकयाह कूर्चीनरइति नरोमनुष्यः कूर्चीदीर्घश्मश्रुः हाटकंसुवर्णंचंपकः पुष्पविशेषः तदाभोतत्सदृशकांतिः तत्समानद्युतिः वरासनेप्रधानासनेनिषण्णः उपविष्टः दंडधरोदंडहस्तः कौशेयकानिपट्टविशेषाणि उद्वहतेधारयति अजिनंमृगचर्म नवमस्यराशेर्धनुषः तृतीयद्रेष्काणस्यस्वरूपंएषनरद्रेष्काणः सायुधः अर्कसत्कश्च २७ अथमकरप्रथमस्यस्वरूपंदोधकेनाह रोमेति रोमचितो रोमशः मकरोपमदंष्ट्रः मकरतुल्यदंष्ट्रः मकरोजलचरप्राणी सूकरस्यवराहस्य कायोदेहः तत्समानशरीरः तत्तुल्यतनुः योक्त्रकंयेनबलीवर्दायोज्यंते जालकः प्रसिद्धः येनपक्षिणोबध्यंते बंधनंनिगडादि एतानिधारयति तच्छीलः रौद्रमुखोवक्रिताननः मकरप्रथमः प्रथमद्रेष्काणः एषः पुरुष

कूर्चीनरोहाटकचंपकाभोवरासनेदंडधरोनिषण्णः कौशेयकान्युद्वहतेजिनंचतृतीयरूपंनवमस्यराशेः २७
रोमचितोमकरोपमदंष्ट्रः सूकरकायसमानशरीरः योक्त्रकजालकबंधनधारीरौद्रमुखोमकरप्रथमस्तु २८
कलास्वभिज्ञाब्जदलायताक्षीश्यामाविचित्राणिचमार्गमाणा विभूषणालंकृतलोहकर्णायोषाप्रदिष्टामकरस्यमध्ये २९

द्रेष्काणः बंधनधारित्वात्सनिगडः सूकरसमानशरीरः नसूकरः तस्मान्नचतुष्पात् शनैश्चरसत्कश्च २८ अथमकरद्वितीयस्यस्वरूपमुपजातिकयाह कलास्वभिज्ञाब्जदलायताक्षीति कलास्वभिज्ञाआभिमुख्येनजानाति अब्जदलायताक्षी अब्जदलंपद्मपत्रंतद्वदायतेदीर्घेअक्षिणीयस्याः सादीर्घनेत्राचश्यामाश्यामवर्णा विचित्राणिनानाप्रकाराणिवस्तूनिचमार्गमाणा अर्थी समाना विभूषणैरलंकरणैरलंकृता लोहकर्णालोहयुक्तश्रोत्रा लोहाभरणंकर्णयोर्यस्याः सायोषास्त्रीमकरस्यमध्येद्वितीयद्रेष्काणेप्रदिष्टाउक्ता एषः स्त्रीद्रेष्काणः शुक्रसत्कश्च २९

अथमकरतृतीयस्यस्वरूपंरथोद्धतयाह किंनरोपमेति किंनरोपमतनुः किन्नरादेवयोनयः अश्वमुखाः पुरुषास्तत्सदृशीतनुः सकंबलः कंबलेनसहितः
तूणंशराधारंचापंधनुःकवचंसन्नाहः एतैस्तूणचापकवचैः शराधारधनुः सन्नाहैःसमन्वितोयुक्तः कुंभंघटंरत्नविचित्रितंमणिविरचितं-
स्कंधगंअंसासक्तंउद्वहति धारयति मकरराशेः पश्चिमस्तृतीयद्रेष्काणएषपुरुषद्रेष्काणः सायुधःबुधसत्कश्च ३० अथकुंभप्रथमद्रेष्काण
स्यस्वरूपंदोधकेनाह स्नेहमद्यजलभोजनेति स्नेहस्तैलादि मद्यंपानविशेषः जलमुदकंभोजनमशनं एतेषांयआगमः तेनव्याकुलितंम

किन्नरोपमतनुःसकंबलस्तूणचापकवचैःसमन्वितः कुंभमुद्वहतिरत्नविचित्रितंस्कंधगं
मकरराशिपश्चिमः ३० स्नेहमद्यजलभोजनागमव्याकुलीकृतमनाःसकंबलः को
शकारवसनोजिनान्वितोगृध्रतुल्यवदनोघटादिगः ३१ दग्धशकटेसशाल्मलेलो-
हान्याहरतेंगनावने मलिनेनपटेनसंवृताभांडैर्मूर्ध्निगतैश्चमध्यमः ३२॥ छ ॥

नः चित्तंयस्यसकंबलः कंबलसहितः कोशकारवसनः पट्टवासाः अजिनान्वितः कृष्णमृगचर्मसंयुक्तः गृध्रःपक्षीतत्तुल्यवदनः तत्समवक्त्रः घटा
दिगः कुंभप्रथमद्रेष्काणः एषनरद्रेष्काणः सौरसत्कश्च ३१ अथकुंभद्वितीयस्वरूपंवैतालीयेनाह दग्धेशकटेइति शकटेगंत्र्यांदग्धे अ
ग्निनाभस्मीकृतेसशाल्मलेशाल्मलवृक्षैः सहिते अंगनास्त्रीलोहान्याहरतेगृह्णाति वनेअरण्येमलिनेनपट्टेनसमलेनवाससासंवृताप्रावृताभांडैः १६९
भांडप्रकारैःमूर्ध्निगतैःमस्तकारोपितैःउपलक्षिता केचिद्भांडेरारोपितैः परिपूर्णइतिपठंति मध्यमोद्वितीयद्रेष्काणः एषस्त्रीद्रेष्काणःसाग्निकोबुधसत्कश्च ३२

अथकुंभतृतीयस्यस्वरूपज्ञानमिंद्रवज्रयाह श्यामइति श्यामः श्यामवर्णः सरोमश्रवणः लोमशकर्णः किरीटीमौलियुक्तः त्वक्चर्मपत्रंपर्णं निर्या
सोवृक्षनिर्यासः यथागुग्गुलुः स्नेहः फलंचप्रसिद्धमेषामादि एतैःसहभांडानिलोहव्यतिमिश्रितानि लोहसंयुक्तानिबिभर्तिधारयति तानिच
संचारयति स्थानात् स्थानांतरंनयति घटस्यकुंभस्यांतगतः तृतीयद्रेष्काणः एषनरद्रेष्काणः शुक्रसत्कश्च ३३ अथमीनाद्यस्यस्वरूपमिंद्रव
ज्रयाह स्रुग्भांडेति स्रुग्भांडानि यज्ञोपकरणभांडानि मुक्तामौक्तिकं मणयः प्रसिद्धाः शंखः प्रसिद्धएव एतैर्मिश्रैरेकीभूतैः व्याक्षिप्तोहस्तोय
स्य आकुलकरः सविभूषणः साभरणः भार्याजाया तद्विभूषार्थमलंकरणार्थमर्पानिधानंसमुद्रंनावाप्लवत्ति नौस्थोगच्छति केचिन्महार्णवंचनावा

श्यामः सरोमश्रवणः किरीटीत्वक्पत्रनिर्यासफलैर्बिभर्ति भांडानिलोहव्यतिमिश्रितानिसंचारयंस्त्यंत्यग
तोघटस्य ३३ स्रुग्भांडमुक्तामणिशंखमिश्रैर्व्याक्षिप्तहस्तःसविभूषणश्च भार्याविभूषार्थमपांनिधा
ननावाप्लवत्यादिगतोझषस्य ३४ अत्युच्छ्रितध्वजपताकमुपैतिपोतंकूलंप्रयातिजलधेःपरिवारयुक्ता व
र्णैनचंपकमुखाप्रमदात्रिभागोमीनस्यचैषकथितोमुनिभिर्द्वितीयः ३५ प्लवतीतिपठंति झषस्यमीनस्यादिगतः प्रथम-
द्रेष्काणः एषनरद्रेष्काणोजीवसत्कश्च ३४ अथमीनद्वितीयस्यस्वरूपज्ञानंवसंततिलकेनाह अत्युच्छ्रितेति अत्युच्छ्रिता अतीवोच्चाध्वजाः पता-
कायस्मिन्पोतंतमुपैति आरोहति जलधेः समुद्रस्यकूलंतटंप्रयाति प्रमदास्त्रीकीदृशीपरिवारयुक्तासखीजनेनावृता चंपकपुष्पविशेषः चंपककांतिःमु
खवर्णेनचंपककांतिमुष्णाति अपहरति एषः मीनस्यद्वितीयत्रिभागोमुनिभिर्गदितउक्तः एषः स्त्रीद्रेष्काणोचंद्रसत्कश्च ३५ ७ ७

अथमीनस्यतृतीयद्रेष्काणस्वरूपज्ञानमिंद्रवज्रयाह श्वभ्रांतिकेति श्वभ्रांतिके गर्तसमीपे सर्पवेष्टितांगोभुजगाहृतावयवः वस्त्रैरंबरैर्विहीनोरहितः पु
रुषोनरः अटव्यांअरण्येचोरैस्तस्करैः अनलेनाग्निनाव्याकुलितः क्षुभितोंतरात्मायस्य विक्रोशतेरोदिति झषस्यमीनस्यांत्योपगतः तृतीयद्रेष्काणः ए
षः व्यालद्रेष्काणः सौमसक्तश्चद्रेष्काणस्वरूपस्यप्रयोजनंप्रदेशेषुव्याख्यानं तथाचयात्रायांवक्ष्यति द्रेष्काणाकारचेष्टांगुणसदृशफलंयोजयेद्दृष्टि
हेनोद्रेष्काणेसौम्यरूपेकुसुमफलयुतेरत्नभांडान्वितेच सौम्यैर्दृष्टेजयः स्यात्प्रहरणसदृशेपापदृष्टेचभंगः संमोहोवाथबंधः सभुजगनिगडेपापमुक्तः
पिपासर्तारति अन्यच्च अस्यप्रयोजनंचौररूपस्थानादिज्ञानं उक्तंचषट्पंचाशिकायांपृथुयशसा अंशकाज्ज्ञायते द्रव्यंद्रेष्काणैस्तस्कराः स्मृताः

श्वभ्रांतिकेसर्पनिवेष्टितांगोवस्त्रैर्विहीनः पुरुषस्त्वटव्यां चौरानलव्याकुलितांतरात्माविक्रोशतेंत्यो
पगतोझषस्य ३६ इतिबृह॰द्रेष्काणस्वरूपाऽध्यायः समाप्तः २७ अथातउपसंहाराध्यायोव्या
ख्यायते राशिप्रभेदोग्रहयोनिभेदोवियोनिजन्माथनिषेककालः जन्माथसद्योमरणंतथायुर्दशावि
पाकोष्टकवर्गसंज्ञः १ राशिभ्यः कालादग्देशोवयोज्ञातिश्चलग्नपात् एवंसूत्नानि ३६ इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृह॰
द्रेष्काणाऽध्यायः २७ अथातउपसंहाराध्यायोव्याख्यायते अथाध्यायसंग्रहमुपजातिकयाह राशिप्रभेदइति राशिप्रभेदः प्रथमोध्यायः
ग्रहयोनिभेदोद्वितीयः २ वियोनिजन्मातृतीयः ३ अथशब्दोआनंतर्ये निषेककालश्चतुर्थः ४ जन्मविधिः पंचमः ५ अथसद्योमरणमरिष्टाऽध्या
यः षष्ठः ६ आयुर्विभागः सप्तमः ७ दशाविभागोष्टमः ८ अष्टकवर्गसंज्ञोनवमः ९ ॥ १ ॥ ❧ ❧ ❧

अथशेषाध्यायसंग्रहंशालिन्याह कर्माजीवइति कर्माजीवोदशमः १० राजयोगाध्याय एकादशः ११ रवयोगा नाभसयोगाध्यायोद्वादशः १२ चांद्र योगाः सुनफाद्याश्चंद्रयोगाध्यायस्त्रयोदशः १३ द्विग्रहत्रिग्रहयोगाध्यायश्चतुर्दशः १४ प्रव्रज्यायोगाध्यायःपंचदशः १५ अथानंतरंराशिशीलाध्यायःषोडशः १६ दृष्टिफलाध्यायःसप्तदशः १७ तस्मात्परोभावाध्यायोष्टादशः १८ अथातःपरमाश्रयाध्याय एकोनविंशतितमः १९ प्रकीर्णाध्यायोविंशतिः २० । २ अथशेषाध्यायसंग्रहंशालिन्याह अनिष्टयोगाइति अनिष्टयोगाध्याय एकविंशतिः २१ कामिनीनांस्त्रीणांजातकाध्यायोद्वाविंशतिः २२ निर्याणंमरणज्ञानाध्यायस्त्रयोविंशतिः २३ नष्टजातकाध्यायश्चतुर्विंशतिः २४ द्रेष्काणस्वरूपाध्यायःपंचविंशतिः २५ एवंपं

कर्माजीवोराजयोगाःखयोगाश्चांद्रायोगाद्विग्रहाद्याश्चयोगाः प्रव्रज्याथोराशिशीलानिदृष्टिर्भावस्तस्मादाश्रयोथप्रकीर्णः २ नेष्टयोगाजातकंकामिनीनांनिर्याणंस्यान्नष्टजन्मद्रेक्काणः अध्यायानांविंशतिःपंचयुक्ताजन्मन्येतद्यात्रिकंचाभिधास्ये ३ प्रश्नास्तिथिर्भंदिवसःक्षणश्चचंद्रोबिलग्नंत्वथलग्नभेदः शुद्धिर्ग्रहाणामथचापवादोविमिश्रकारव्यंतनुवेपनंच ४

चयुक्ताध्यायानांविंशतिः जन्मनिजातकेउक्ताकथितोक्ता एतज्जातके ३ एवमिदानींयात्रिकेयात्रायांनिबद्धमध्यायसंग्रहमभिधास्येकथयिष्येतच्चोपजातिकयाह प्रश्नास्तिथिरिति प्रश्नाःप्रश्नप्रभेदाध्यायः तिथिस्तिथिबलाध्यायः भंनक्षत्राभिधानं दिवसोदिवसाभिधानं वारफललक्षणम् क्षणोमुहूर्त्तनिर्देशः चंद्रश्चंद्रबलाध्यायः लग्नंचलग्नविनिश्चयः अथानंतरं लग्नभेदोहोराद्रेष्काणनवांशकद्वादशभागत्रिंशद्भागानांलक्षणं सफलंग्रहाणांशुद्धिःसफला समस्तग्रहाणांकुंडलिकाफलं अथानंतरं अपवादाध्यायःविमिश्रकारव्यमिश्र

काध्यायः तत्तुवेपनंदेहास्पंदनं ४ शेषाध्यायस्यकीर्तनमुपजातिकयाह अतः परमिति अतोऽस्मात्परं गुत्यकपूजनंस्याद्भवेत् स्वप्नस्त्वमाध्यायः ततोनं तरंस्नानविधिः प्रदिष्टःउक्तः ग्रहाणांयज्ञोग्रहयज्ञः अथानंतरंनिर्गमः प्रस्थानिकंक्रमात्परिपाद्यादिष्टउक्तः शाकुनोपदेशः शकुनरुतज्ञानं एषयात्रा यासंग्रहः ५ अथशेषवस्तुसंग्रहमुपजातिकयाह विवाहकालइति विवाहकालोविवाहपटलं ग्रहाणांकरणंपंचसिद्धांतिकायांप्रोक्तं कथितं पृ थग्विभज्य तद्विपुलातस्यकरणस्यशुभाशुभज्ञानायविपुलाविस्तीर्णाशाखाकथिता त्रिभिः स्कंधैरेतैर्गणितहोरासंहिताख्यैरयंज्योतिः शास्त्रसं

अतःपरंगुत्यकपूजनंस्यात्स्वप्नंततःस्नानविधिःप्रदिष्टः यज्ञोग्रहाणामथनिर्गमश्चक्रमाच्चदिष्टःशकुनोपदेशः ५
विवाहकालःकरणंग्रहाणांप्रोक्तंपृथक्तद्विपुलाचशाखा स्कंधैस्त्रिभिर्ज्योतिषसंग्रहोयंमयाकृतोदैवविदांहिता
य ६ पृथुविरचितमन्यैःशास्त्रमेतत्समस्तंतदनुलघुमयेदंतत्प्रदेशार्थमेव कृतमिहहिसमर्थंधीविषाणामल
त्वेममयदिहयदुक्तंसज्जनैःक्षम्यतांतत् ७

ग्रहोमयावराहमिहिराचार्येणदैवविदांसांवत्सरिकानांहितायहितार्थंकृतोविरचितः विस्तीर्णशास्त्राण्यालोच्यसंक्षेपतोमयाकृतं ६ एतन्मालिन्याह पृथुविरचितमन्यैरिति एतत्समस्तंसकलशास्त्रमन्यैराचार्यैर्यवनेश्वरादिभिः पृ थुविस्तीर्णविरचितंकथितं तदनुतदेवशोभनतरं मयातत्प्रदेशार्थंतदुपदिष्टार्थंलघुस्वल्पंकृतं तत्प्रदेशेपियोर्थः सोऽस्मिन्तात्पर्यार्थः हियस्मादर्थे इहास्मिन्शास्त्रेकृतंधीविषाणामलत्वेबुद्धिश्रृंगनिर्मलीकरणविषयेसमर्थमुक्तमेतत् कृतंमयाचेहसंग्रहे यदुक्तमशोभनमुक्तंकथितं तत्सज्जनैः पं डितैर्ममक्षम्यतांक्षंतव्यमित्यर्थः ७

अथकालविशेषेणकुकृतात्यकृतयोश्पुनः करणेसतांप्रार्थनायवसंततिलकेनाह ग्रंथस्येति अस्यग्रंथस्ययत्नचरतोविचरणमानस्ययद्विनाशमेतियाति लेरव्या
लेखकदोषात् ततबहुश्रुतमुखाधिगमक्रमेण बहुश्रुतानांपंडितानांमुखादधिगम्यज्ञात्वाक्रमेणपरिपाट्या विदुषा विदुषापंडितेन रागमात्सर्यमपहृ
त्यविहायकर्तव्यं तेचशास्त्रार्थापेक्षयासंस्कारेणसमर्थाः यद्वा मयाकुकृतंकुत्सितंकृतम् तथाल्पमपरिपूर्णंतद्विचार्यविचारेणकर्तव्यमित्यर्थः तत्रादि
त्यदासाख्यस्यपितुर्नामकापित्थाख्येग्रामेवरदनामादित्यदासाच्चविज्ञानागमंस्वनिवासमुज्जयिनींचनामहोराशास्त्रनामच्चवसंततिलकेनाह ८ आदि

ग्रंथस्ययत्नचरतोस्यविनाशमेतिलेख्याद्बहुश्रुतमुखाधिगमक्रमेण यद्वामयाकुकृतमल्पमिहाकृतंवा
कार्यंतदत्रविदुषापरिहृत्यरागम् ८ आदित्यदासतनयस्तदवाप्तबोधःकापित्थकेसवितृलब्धवरप्र
सादः आवंतिकोमुनिमतान्यवलोक्यसम्यग्घोरांवराहमिहिरोरुचिरांचकार ९ श्रीकृष्णायनमः

त्यदासेति आदित्यदासाख्योब्राह्मणःतस्यतनयःपुत्रः तस्मादेवपितुरादित्यदासादवाप्तः बोधः ज्ञानंयेन कापित्थाख्येग्रामेयोसौभगवान्सवितासूर्य
स्तस्माल्लब्धः प्राप्तोवरःप्रसादोयेन आवंतकः आवंतकेदेशेउज्जयिन्यांवास्तव्यः कोसौवराहमिहिरः अयंमुनिमतानिऋषिप्रणीतानिशास्त्राण्यवलो
क्यविचार्यसम्यग्यथावस्तुकृत्वाहोरांजातकशास्त्रंरुचिरांशोभनांस्फुगमांचकारकृतवानिति ९

बृ·टी अथसतांप्रणामपूर्वकानिशास्त्राणिप्रणामंनानिकृत्वाततः शास्त्रावसानेपूर्वप्रणेतृणांनमस्कारमार्ययाह दिनकरेति दिनकरोर्कस्तदादिकाः सर्वएवग्रहाः मुन उपसं:
१७२ योवसिष्ठाद्याः गुरुरादित्यदासः तेषांचरणप्रणिपातेनपादनमस्कारकरणेनकृतोयः प्रसादोनुकंपातेनात्मुनयेनमतिर्बुद्धिर्यस्यतेनदिनकरमुनिगुरुचरणप्र २८
णिपातकृतप्रसादमतिना मयेदंशास्त्रमुपसंगृहीतं स्वीकृतमस्ति तस्मात्पूर्वप्रणेतृभ्यः पूर्वशास्त्रकारेभ्योनमोस्तु नमस्करणेनयः कृतप्रसादः नमइ-
तिभद्रम् १० इतिश्रीभट्टोत्पलविरचितायांबृहज्जातकविवृत्तौउपसंहाराध्यायःसमाप्तः २८ वराहमिहिराचार्यकृतेहोरामहोदधौ अर्थि

दिनकरमुनिगुरुचरणप्रणिपातकृतप्रसादमतिनेदम् शास्त्रमुपसंगृही
तंनमोस्तुपूर्वप्रणेतृभ्यः १० इतिबृहज्जातकवि० उपसंहारोऽध्यायः

नामुत्पलस्यके०थीसयेविवृतिध्रुवम् १ चिंतामणिरितिख्याताटीकाशास्त्रज्ञवल्लभा सप्तसार्द्धसहस्राणि ७५०० मानमस्यामनुष्टुभाम् २ प्रीतिं
दोषंपरित्यज्यटीकांसम्यग्विचार्यच उपयोग्यात्रशास्त्रेचेत्संग्राह्यानोपरोधतः ३ व्याख्येयंयन्मयात्यक्तंयच्चयुक्तिविवर्जितम् भ्रांत्याविलिखितंय- १७२
च्चतत्सर्वंस्फुटतांनयेत् ४ चैत्रमासस्यपंचम्यांसितायांगुरुवासरे वस्वष्टाष्टमितेशाके ८८८ कृतेयंविवृतिर्मया ५ विधायटीकांशास्त्रेस्मिन्
यत्किंचित्पुण्यमर्जितम् तेनानिर्मत्सरोभूयासोजन्यालंकृतोजनः ६ दीर्घस्वरोष्ठ्यादिविधेयतांताहाष्टादशेब्धंजनसप्तकेन स्वार्थंचवेद्यांसमवस्थितेन